

శ్రీహయగ్రీవాసు నమః

383

శ్రీమదాంధ్ర

మహాభారతము

రీతిప సంపుటము

అనుభాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమహాస, ఏకాగ్రల.
విషాదప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ పర్వములు.

వేమూరు - వేంకటకృష్ణమస్త్రీ అన్డ్ సన్సుచే
ప్రకటింపఁబడుచుండినది.

తమ పేరు

ఎ. కన్డాన్ సెట్టి అన్డ్ కంపెనీవారిచే
ప్రకటితమైనది.

ప్రకాశకులు :

రామా అండ్ కో.,

బిక్ సెల్లర్స్ అండ్ పబ్లిషర్స్,

వీలూరు : : గుంటూరు

రాజమండ్రి - భీమవరం - తెనాలి - విజయనగరం.

1949

(COPYRIGHT REGISTERED)

400
10
410

విషయ సూచిక

—:0:—

అనుశాసనికపర్వము - ప్రథమ ప్రకరణము

పుట

గౌతమీ లాభక స్పృ మృత్యు కాలసంవాదము.	...	1
అగ్ని దేవుడు సుదృఢ యనుకన్యకను వివాహము సేసికొనుట.	...	2
సుదృఢునింటికి ధగ్గదేవత యతిథి యై వచ్చుట.	...	6
ఇంద్ర మతంగసంవాదం బనునీతిహాస ప్రకారము.	...	17
విశ్వామిత్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగిన తెలింగు.	...	9
ఏతహావృక్షం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వము గలిగిన ప్రకారము.	...	11
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దేవహృద్యంబుల తెలిం గెఱింగించుట.	...	12
భీష్ముడు ధర్మరాజు కాశ్యప బెప్పుడు నపరిత్యాజ్యం బని చెప్పుట.	...	13
విభులకుం బాటించ వలయువానిని భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పుట.	...	14
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బరమ మైనధర్మంబు నెప్పుట.	...	15
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గరుత్మంతునిచరిత్రంబు నెప్పుట.	...	17
కర్మవ దనకొడుకులకు జనమేజయునివలన నాశంబు గల్గునట్లు శపించుట.	...	18
కశ్యపుడు గరుడునకు గణకచ్ఛరంబుల తెలిం గెఱింగించుట.	...	20
గరుడు డింద్రుని జయించి యమృతంబు దెచ్చి కర్మవకుఁ జూపుట.	...	23
బ్రాహ్మణుడు హివవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశించఁ గూడ దనుట.	...	25
లక్ష్మీనివాసస్థానములు.	...	26
భంగాస్వనుఁ డనురాజు స్త్రీ యై కుమారలం గాంచిన ప్రకారము.	...	27
ఇంద్రుడు భంగాస్వనునకుఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట.	...	28
సవ్యసాచిఁ గు నారదున కుపదేశించినరత్న ప్రకారము.	...	30
గరుత్మంతుఁ మునులకు విష్ణుదేవునిమహిమాలయంబు నెప్పుట.	...	32
విష్ణుదేవుడు గరుత్మంతున కుపదేశించినయాత్మరత్న ప్రకారము.	...	35

అనుశాసనికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

అష్టవక్త్రం కుమునికుమారునిచరిత్రము.	...	37
ఉత్తరదిశ య ఇవక్త్రునిచిత్తశుద్ధి బలికించుట.	...	38
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దానపాత్రభూతుల తెలిం గెఱింగించుట.	...	41
దైవపితృలకు లగుదానంబులకుఁ బాత్రభూతుల నిరూపించుట.	...	43
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబుల నెఱింగించుట.	...	44
అత్రిపక్షము గరులు శరత్కృత్యం దైవభీష్ముఁ జూడవచ్చుట.	...	47

భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గంగా ప్రభావంబు సెప్పుట.	...	6
4 నుదేవనారదసంవాద ప్రకారము.	...	11
5 నుదేవభూదేవిసంవాద ప్రకారము.	...	15
నారదపంచమాడాసంవాదం బనునిలిహాసము.	...	18
దేవశంఖ యనుమానివరుభార్య రుచి యనుదానిచరిత్రము.	...	24
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గాంధర్వాదివివాహముల తెలిం గఁజెంగించుట.	...	27
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు నొరసాదిపుత్రభేదంబు తెలింగు సెప్పుట.	...	39
చ్యవనసహస్రసంవాదం బనునిలిహాసము.	...	60
చ్యవన కుశికసంవాదం బనునిలిహాసము.	...	63
చ్యవనుడు దశయోగబలంబునఁ గుశకునకు నాకలాంకంబు చూపుట.	...	66
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దాసవిశేషముల తెలింగించుట.	...	68
భూదాసమహిమాభివర్ణనము	...	69
శత్రు దాసమహిమాతిశయనిరూపణము.	...	72
తీలదాసవిషయకండుబ్రహ్మణసంవాదము.	...	74
సృగచరిత్రము.	...	76
సృగుడు శ్రీకృష్ణునిలనఁ బాపవిముక్తుఁడై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట.	...	77
గోప్రభావవిషయకం బగునాదాలకిపుత్ర చరిత్రము.	...	78
ఇంద్రునకు బ్రహ్మ సెప్పినగోదాసవిషయకవాక్యములు.	...	79

ఆనుశాసనికపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

ధర్మరాజునకు భీష్మం డనుషేయంబులఁ జెప్పుట.	...	81
బృహస్పతి మాంధాతకుఁ డెలివినగోదాసనిధి ప్రకారము.	...	82
గోవులకుఁ గవీలత్వంబు నీదించిన ప్రకారము.	...	83
జేదవ్యాసముని శుకునకుఁ డెలివినగోప్రభావ ప్రకారము.	...	85
సుమిత్రుఁ డనుమునిచేఁ బోషింపఁబడినగోవుల ప్రభావము.	...	87
గోవులు రంతిదేవుయజ్ఞపశువు లై గోలోకంబునకుఁ బోవుట.	...	89
జేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పినకవీలగోమహిమానుభావము.	...	90
గోశ్రీసంవాదము.	...	92
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు సువర్ణదాసమహిమాతిశయంబు సెప్పుట.	...	93
వసిష్ఠుండు పరశురామునకుఁ జెప్పినసువర్ణ మహిమము.	...	94
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ చిత్తవ్రాజానిధానం తెలింగించుట.	...	96
ఆత్రి మహాముని నిమి తెలింగించినశ్రాద్ధ కీర్తనావిశేషము.	...	97
కత్తి పృషాదర్శిసంవాదం బనునిలిహాసంబు ప్రకారము.	...	98
పృషాదర్శి పుత్రులైనకత్తి శుకస్థులునిచే మృత్యుబాంధులు.	...	99

పుట.

రాశద్దానవిషయకసూర్యజమదగ్గి సంవాదము.	...	105
ద్రువ కవశ్యానుష్ఠేయం బైనధర్మము నిరూపించుట.	...	108
సర్వవర్ణ సామాన్యధర్మనిరూపణప్రకారము.	...	109
పాశాణమునివ్రణితధర్మవిశేషంబు భీష్ముండు ధర్మజానకుం చెప్పుట.	...	111
భీష్ముండు ధర్మజానకుఁ దటాకనిర్మాణఫలవిశేషంబు నెప్పుట.	...	113

అనుశాసనికపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ధర్మాపదీపనైవేద్యంబులవిశేషము భీష్ముండు ధర్మజానకుఁ చెప్పుట.	...	115
భీష్ముండు ధర్మజానకు నహంభునిధర్మాపదీపదానవిశేషంబు నెప్పుట.	...	118
ఇంద్రమతంగముమామనిసంవాదము.	...	120
భగీరథునకు బ్రహ్మతో నైవసంవాదప్రకారము.	...	122
ఉపవాసవిధివిశేషము.	...	128
హరి నవత్కుమారసంవాదప్రకారము.	...	130
నవత్కుమారుండు శివునకు దేహాంతర్గతదైవతములం చెల్పుట.	...	132
సాంఖ్యియోగంబులెఱుంగఁగఁగించుట.	...	134
బృహస్పతి ధర్మజానకు ధర్మవిశేషంబులు నెప్పుట.	...	136
అహింసాస్వరూపనిరూపణము	...	139
మాంసభక్షణముందలిరుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పుట	...	140
వేదవ్యాసుండు కీటంబునకు సుత్రమజ్ఞంబులు గలుగ ననుగ్రహించుట.	...	143
వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్ముండు ధర్మజానకుఁ చెప్పుట.	...	144
నారదపుంటరికసంవాదం బనుపరమేతిహాసప్రకారము.	...	146
భీష్ముండు ధర్మజానకు శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు నెప్పుట.	...	149
ఉమామహేశ్వరసంవాదం బనునిలిచానము.	...	150
శివుండు పార్వతికి దశశ్లోకానవాచితకుఁ గారణంబు నెప్పుట.	...	153

అనుశాసనికపర్వము - పంచమాశ్వాసము

శివుండు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారంబులఁ లెఱుంగఁగఁగించుట.	...	155
శివుండు పార్వతికి దపస్వరూపంబు నెప్పుట	...	157
శివుండు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిశయంబు నెప్పుట.	...	159
శివుండు పార్వతికి వర్ణకర్మపరిపాకంబులెఱుంగఁగఁగించుట.	...	162
శివుండు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు నెప్పుట.	...	166
శివుండు పార్వతికి స్వప్నాదులెఱుంగఁగఁగించుట.	...	168
శివుండు పార్వతికి మానస వాచిక కాయకము అనుబ్రతివిధపాపములఁ చెల్పుట.	...	170
శివుండు పార్వతికి దాశఫలవిశేషంబుల నెఱుంగఁగఁగించుట.	...	172
శివుండు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబులెఱుంగఁగఁగించుట.	...	174

	పుట.
శివుడు పార్వతికి సాంఖ్యప్రకారము చెబుట.	... 177
శివుడు పార్వతికి నాత్మసాయుజ్యప్రాప్తిసాధనములు చెబుట.	... 179
పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతా ధర్మముల తెలుఁగఁజేయుట.	... 180
పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రత కనర్హము లగుధర్మములఁ చెబుట.	... 181
భీష్ముడు ధర్మజానకు, బరప్రాప్తిహేతుభూతం బగుజపశివము చెబుట.	... 182
విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పట.	... 184
విష్ణునామప్రభావములు చెబుట.	... ”
బ్రాహ్మణపూజాసమస్కారములు పరమోత్కృష్టము అని చెప్పట.	... 186
పవనకార్తవీర్యార్జనసంవాదము భీష్ముడు ధర్మజానకుం చెప్పట.	... ”
పవనము కార్తవీర్యార్జనకు సత్ప్రద్యుతులమహిమ చెప్పట.	... 187
భీష్ముడు ధర్మరాజానకుఁ గృష్ణప్రభావం బుపన్యసించుట.	... 188
కృష్ణుడు ధర్మరాజానకు బ్రాహ్మణప్రభావము చెప్పట.	... 189
ధుర్యానుడు కృష్ణునిమనశ్చుద్ధి పరీక్షించి యనుగ్రహించినప్రకారము.	... ”
కృష్ణుడు ధర్మజానకు శివునిమహిమ చెప్పట.	... 191
కృష్ణుడు ధర్మజానకు శివనామనిర్వచనము చెప్పట.	... 192
భీష్ముడు ధర్మజానకు ధర్మనాత్మప్రకారము చెప్పట.	... 193
భీష్ముడు ధర్మజానకు సాధ్వసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పట.	... 194
శుభాశుభములు పూర్వజన్మకృతపుణ్యసాఫలములచేఁ గలుగ నని చెప్పట.	... 195
భీష్ముడు ధర్మజానకును విడిచి కరిపురంబునఁ బడెను.	... 196
ధర్మజానకు కృష్ణాదులఁ దోడ్పొంది భీష్మునియొద్దకుం బోవుట.	... 197
భీష్ముడు శరీరము విడుచుటకు శ్రీకృష్ణునరుజ్జ గొనుట.	... 198
భీష్ముడు శరీరము విడిచి నాకలకగతుం డగుట.	... ”
పరబ్రహ్మగతుం డైనభీష్మునకు నన్నిసంస్కారము నేయుట.	... 199
పుత్రభ్రాతృతన యెనంగఁగాదేవి కృష్ణాదులం గనుంగొని దుఃఖించుట.	... 200
పుత్రమరణదుఃఖితి యగుగంగను గృష్ణుడై పాయనం దూరించుట.	... ”

అశ్వమేధపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీకృష్ణుం డగుధర్మజానిఁ గృష్ణాదులు ప్రసాదించుట.	... 202
శేవశ్యాసమునిండ్రుడు ధర్మజానకు మరుత్తునిచరితము చెప్పట.	... 205
మరుత్తుడు సంవత్సర దశయజ్ఞంబున కుపద్రవ్వుగా పరిణమించుట.	... 207
సంవత్సరంబు మరుత్తునియజ్ఞంబున కుపద్రవ్వు యగుట.	... 208
అగ్ని దేవుం డింద్రునిదేశము మరుత్తున కెఱింగింప వచ్చుట.	... 210
మరుత్తునియజ్ఞంబున హవిర్యాగములు గొన నిండ్రాదులు వచ్చుట.	... 213
శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజానకు నుపసాహితములు నేయుట.	... 214

వ్యాసవారదాదిమునులు భర్మణ వీడ్కొని స్వస్థానములకుఁ జొచ్చుట.	...	217
భర్మణుఁడు భరణిఁ బాలించునపుడు కృష్ణార్జునులవత్తిమచిధము.	...	218
శ్రీకృష్ణుం డెరునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానపీఠికరణము నేయుట.	...	219
శ్రీమద్విరోగవికారముల నిరూపించుట.	...	220
తత్త్వజ్ఞానవిశేషప్రదగ్ధనము.	...	222

అశ్వమేధపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

బ్రాహ్మణగీతలు.	...	227
అంతర్యాగప్రకారము నిరూపించి చెప్పట.	...	228
ఇంద్రియమునఁపరస్పరసంవాదప్రకారము.	...	230
జీవాత్మస్వరూపనిరూపణప్రకారము.	...	232
జనకునకు విప్రరూపధరుం డైనయమునితో నైసంసాదము.	...	236
గురుశిష్యసంవాదము కృష్ణుం డెరునున కెఱింగించుట.	...	238
మనోబుద్ధ్యచాంతారాదితత్త్వప్రకారము.	...	241
అవ్యక్తనామతత్త్వనిరూపణప్రకారము.	...	244
సత్త్వం ఒవశ్యామత్మయంబుగా నిరూపించుట.	...	247

అశ్వమేధపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

తాను ద్వారక కరుగవలయు నని యజ్ఞమునఁ గృష్ణుఁడడుగుట.	...	252
కృష్ణార్జును లింద్రప్రస్థముననుండి హస్తినపురమునకు వచ్చుట.	...	253
శ్రీకృష్ణుఁ డుదంతాశ్రమంబునకుఁ జొచ్చుట.	...	254
శ్రీకృష్ణుఁ డుదంతునకుఁ దనవిశ్వరూపముఁ జూపుట.	...	256
జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంతునిచరిత్రంబు చెప్పుట.	...	259
ఉదంతుండు మదయంతివలన గుండలంబులు పుచ్చికొనుట.	...	261
ఉదంతుండు గుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపఱచుట.	...	263
వ్యాసుఁడు పాండవుల నశ్వమేధయాగోన్నతులఁ జేయుట.	...	266
వ్యాసుఁడు హిమవత్పర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట.	...	267
శ్రీకృష్ణుండు సకలబంధుసహితం డై కరిగరంబునకు వచ్చుట.	...	269
పరీక్షిత్ ప్రాణదానంబునకై కుంతీనుభద్రలు కృష్ణుఁ బ్రార్థించుట.	...	270
కృష్ణుండు మృతజాతుం డైనపరీక్షితు లబజీవితుం డేయుట.	...	272
వ్యాసుఁడు కృష్ణసహితం డై యున్న పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.	...	273
భర్మణుం డెరును యజ్ఞాశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట.	...	275

అశ్వమేధపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

భర్మణుం డశ్వమేధపీఠం బూని హయంబుల బుడమిఁ దిరుగ నిడుచుట.	...	277
అరుణతోఁ ద్రిగ రజేశాధిపతులు యుద్ధము నేయుట.	...	278

	పుట.
అరుణుడు సింధుదేశాధీశులతోడ యుద్ధంబు నేయుట.	... 281
బుభ్రువాహనుం డరుణునితో యుద్ధంబునేయుట.	... 283
అరుణుడు బుభ్రువాహనునికరంబు చేతఁ బుడమిం ద్రెప్పుట.	... 284
ఉలూపి సంజీవనమణిచేత సరుణు బ్రతికించుట.	... 285
ఉలూపి యరుణునితో వసువులతోపప్రసాదంబుల నెఱింగించుట.	... 286
అరుణుడు ఐరావంధకాత్మునితో యుద్ధంబు నేసి యోడించుట.	... 288
అరుణుడు గాంధారిదేశాధీశుతో యుద్ధంబు నేసి జయించుట.	... 290
కృష్ణుడు ధర్మజునితో సరుణుసందేశంబు చెప్పుట.	... 293
అరుణుడు యజ్ఞాశ్వంబుతోడ హస్తీపుత్రంబునకు వచ్చుట.	... 294
ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు నుప్రయోగంబుగాఁ జేయుట.	... 296
ధర్మరాజు వ్యాసనకు యజ్ఞదక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట.	... 297
ధర్మరాడు యజ్ఞంబునకు వచ్చినరాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట.	... 299
సత్ప్రసూచరిత్రంబు నకలంబు బ్రాహ్మణులకుం దెప్పుట.	... 300
యముడు సత్ప్రసూనికడ కిదిధి యై వచ్చుట.	... 301
యముడు సత్ప్రసూని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట.	... 303
సత్ప్రసూడు సకుటుంబంబుగా బ్రహ్మలోకమునకు బోవుట.	... 304
అగస్త్యమహామునిద్యాదేశవా రికయజ్ఞప్రభావము.	... 305
జమదగ్నిమహాముని వీర్యదేవతలకాపంబున నకులం బై పుట్టినకథ	... 307

ఆశ్రమవాసపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

యుధిష్ఠిరాదులును గాంధారిదృతరాష్ట్రులును నొండొరులయెడ నడచికొనినప్రవర్తనము.	... 309
దృతరాష్ట్రుడు ధర్మజునితోఁ దనమనోరథంబు చెలుపుట.	... 312
వ్యాసుడు దృతరాష్ట్రువనవాసంబున కనుజ్ఞ యిచ్చుట.	... 314
దృతరాష్ట్రుడు ధర్మజునకు రాజనీతివిశేషంబులు చెప్పుట.	... 316
దృతరాష్ట్రుడు ధర్మజునకు శత్రురాజుల జయించు తెఱంగు చెప్పుట.	... 317
దృతరాష్ట్రుడు తనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞ గొనుట.	... 319
దృతరాష్ట్రునితో శంఖు వనువిప్రుడు పౌరజనసమ్మతి చెప్పుట.	... 320
భీముఁ డరుణునితో దృతరాష్ట్రునద్యౌగంబునకుఁ బ్రతికూరించి చెప్పుట.	... 322
దృతరాష్ట్రుడు గాంధారిపహీతుం డై వనంబునకుఁ బోవుట.	... 324
ధర్మరాజు కుంతిని వనంబునకుఁ బోవలదని ప్రార్థించుట	... 326
దృతరాష్ట్రుడు శత్రుయాపరాజ రియాశ్రమంబున వసించుట.	... 329

ఆశ్రమవాసపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

దృతరాష్ట్రుపాలికి వారడుండు మునులతో వచ్చి యశ్రపోవనమహిమ చెప్పుట.	... 331
వారడుండు శత్రుయాశ్రమిలో దృతరాష్ట్రుడును నుగరిక శాంబుడు తెఱంగు చెప్పుట	... 332

	పుట.
పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రానికాడఁ బోవుట.	334
పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్న ధృతరాష్ట్ర గాంధారికుంతల దర్శించుట.	335
విదురుఁడు యోగమార్గంబున ధర్మరాజునందుఁ గలయుట.	338
వేదవ్యాసుఁడు పాండవసహితుల దైవధృతరాష్ట్రవాక్రమంబునకు వచ్చుట.	340
కుంతివేదవ్యాసునితోఁ గర్జును జనకు జన్మించిన తెలుఁ గెఱింగించుట.	342
వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రదులకు భారతరథమృతుల రావించి చూపుట.	345
ధృతరాష్ట్రుఁడు భాగింధీతీరంబుననుండి నిజాక్రమంబు ప్రవేశించుట.	346
నారిదుఁడు పాండవులకు ధృతరాష్ట్రదులనిర్మాణంబు నెప్పుట.	349
ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రప్రభృతులు మృతు లగుటకు లోకించుట.	350
యుధిష్ఠిరుఁడు, ధృతరాష్ట్రదులకుఁ దిలొదక ప్రదానంబు నేయుట.	351

మూసలపర్వము.

ధర్మరాజుఁజ్ఞంబున నుత్పాతంబులు దోచుట.	353
మునిశాపంబున సాంబురిఁడువున ముగలంబు పుట్టుట.	354
ద్వారకాపురింబున మహాత్మాతము లనేకములు పుట్టుట.	355
యాదవు లందఱుఁ గృష్ణసహితులై సముద్రతీరమునకుఁ బోవుట.	356
సాత్యకీకృతపర్షులకు లోషజనకంబుగాఁ గలిగినసంవాదము.	357
మద్యపానమత్తుఁ డైనసాత్యకీ కృతపర్షులకు నలుకుట.	358
యాదవు లెల్ల మడిసినవీరపఁ గృష్ణుఁ డర్జును దోడైర దారుకుం బంపుట.	360
బలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యుపయోగింపఁడుఁ గలయుట.	361
క్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ బోవుట.	362
దారుకుఁడు పాండవులకు సకలయాదవత్వ మంబు నెప్పుట.	363
అర్జునుఁడు సకలస్వజనత్వయందుఁబుతుం డగువనుచేవుని గాంచుట.	365
వనుచేవుఁ డర్జునునకు యాదవనాశంబు తెలుఁ గెఱిండుట.	365
వనుచేవుండు శరీరంబు విడిచి పరమగతికిఁ బోవుట.	368
అర్జునుండు రామకృష్ణుల వేదకుచు వసంబునకుం బోవుట.	370
అర్జునుండు రామకృష్ణులకేబరంబులు నూచి పలవించుట.	„
అర్జునుండు రామకృష్ణులకు నగ్నిసంస్కారంబు నేయుట.	371
ద్వారకానగరంబు సముద్రమాన మునింగిపోవుట.	372
బోయ అర్జును నోర్చి యాదవాంగసలసొమ్ము లపహరించుట.	373
అర్జునుండు రామకృష్ణుల నిర్మాణంబున యాదవ స్త్రీలతెఱించుట.	374
యక్ష్మిణీదేవి మొదలగు కృష్ణభార్య లగ్ని ప్రవేశంబు నేయుట.	375
అర్జునుండు వేదవ్యాసునొద్దకుఁ బోయి యాదవత్వయంబు నెప్పుట.	„
వేదవ్యాసుం డర్జునునకు హిలోతదేశము నేయుట.	376

పుట.

మహాప్రస్థానిక పర్వము.

అగ్నిదేవుం శరణుజేరిగాండినఁబు సముద్రంబున వైసించుట.	...	382
ద్రౌపది మొదలగువారు గత్తప్రాణులై పడుట.	...	383
ఇంద్రుండు రథంబు నొని ధర్మరాజు నెదురుకొనుట.	...	384
ధర్మరాజునురరాజులకుఁ గుర్కురవిషయముగా జరిగినవివాదము.	...	385
సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్ముండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట.	...	386

స్వర్గారోహణపర్వము.

ధర్మజుండు దుర్యోధనుం జూచి యమాయపరుండైన నారదుం డెత్తించుట.	...	390
ధర్మరాజు దేవమునులను గర్హిస్త్రవజనులం జూప వేడుకొనుట.	...	391
ధర్మజుండు వరకమున నున్నయన్నదమ్ముల నెఱింగి పరితపించుట.	...	392
ఇంద్రుండు నరకంబుకడ నున్నధర్మజునొద్దకువచ్చి యతని సంభావించుట.	...	393
యమండు ధర్మరాజు నుచితవచనంబుల సంభావించుట.	...	395
ధర్మజుం డాకాశగంగానగాహంబుఁ జేసి దేవభావంబు నొందుట.	...	396
ఇంద్రుండు ధర్మజునకు దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూచి శేష్యుట.	...	396
ఫలశ్రుతి.	...	400

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆనుశాసనికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

***

మత్కటాక్షురోచి

స్థామనముల్లాసవిహితస్సుస్థిరలక్ష్మీ

భూమానందితభక్త

వ్యామోహవిదూరయుక్త శ్రీ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కే ట్లనియె నట్లు దివ్యజ్ఞానదేదీప్యమానుం
డైన దేవప్రతుండు వివరింప వివిధంబు లగుధర్మంబు లాకర్ణించి యజాతశత్రుం
డతనికి సభక్తిక ప్రణామం బాచరించి వినయవిశేషవిభూషితుం డై.

2

సీ. అనఘ నాదగుచి త్రమునకు శమంబు గా,నించుట కై నీవు శ్రీ వివిధవిశద
భంగులఁ బరమకృపానిరతుండ వై, సకలధర్మోపదేశములుఁ జేసి
తిమ్మయిఁ జెప్పఁగా శ్రీనిచుకయేనియు, శమము లే కున్నది శ్రీ చలముకొని యు
నేకబంధుల వధియించితి నది యొక్క,తలయు నీ కలిగిననదాదుణత్వ

అ. మొక్కతలయు నై న్యయుగ్రకర్మంబులు, చి త్రవృత్తిఁ దగిలి శ్రీ యుత్తలంబుఁ
జేయ శాంతి యెట్లు శ్రీ సిద్ధిచు మునిమానసనీయ యింక నేమి శ్రీ నేయువాడ.

3

వ. దుర్యోధనుం డతిలోభంబున నాతోఁబంచి కుడువ నొడంబడండ యేసును నాగ్ర
హంబున నతనికి రాజ్యం బిచ్చి తొలంగి నిలువను మా యిద్దఱకతంబున నింత
వుట్టెం బశ్చాత్తాపం జెప్పాటనుం ద్రోవునడ దయ్యెడు.

4

*** గౌతమీబుద్ధకన్యమృత్యుకాలసంవాదము ***

చ. అనవుడు భీష్ముఁ డిట్లు లను శ్రీ నాతనితో నకటా వధింపఁగా
మనుజుఁడు కర్త గాఁడు విసుకమా యితిహాస మొకండు సెప్పెద
నృనుజవరేణ్య గౌతమి యశనంగ శమాన్విత యొక్కభూసురాం
గన యురగంబుచే నుత్తుఁడు శ్రీ కాలవశత్వముఁ బొందియుండఁగన్.

5

- చ. వగచుచు జూడ నయ్యురగ్రవల్లభు రజ్జునఁ గట్టి తెచ్చి యు
మృగువకుఁ జూపి నీనిఁ దల శ్ర ముండఁగ మోడెడఁ గోల నొండె రెం
డుగ నెఱగ త్తి వ్రే సెడఁ గ్రతుం జెడు గీ పొడపాపపుర్వ నే
మిగతి వధింతు నంచు నొక్కమేటికిరాతుఁడు రోషదీప్తుఁడై. 6
- క. ఉన్నఁ గని యప్పడఁటి యో, యన్న విడువు భుజగనాథు శ్ర ననవుడు నతఁ డీ
పిన్నాతనిప్రాణంబులు, గొన్నది యిది దీనియునుటు శ్ర గొనియెడ ననియెన్. 7
- వ. అనిన నక్కోమలి యక్కిరాతుం జూచి. 8
- క. విధివశమున వచ్చినకీ, డధములు గొనియాడి వ్రేలు శ్ర లై విపులభవాం
బుధి మునుఁగుదురు మునుంగరు, సధర్మలగును త్తములు ప్రశాంతిఁ జలుక నై. 9
- వ. అదియునుం గాక. 10
- క. ఈ పాముఁ జంప బ్రదుకునె, నావుత్తుఁడు విడువు మరునక నావుకు వాఁ
డీ పేదమాట లెల్లను, గోపవివశుఁడైననాకుఁ శ్ర గొలుపవు ముగ్ధా. 11
- ఉ. కావున నెట్లుఁ జంపుదున శ్ర కాని భుజంగముఁ జోవనీనుజూ
నావుకు నింతి యరునకశ్రనామము నీ కవదాతభంగికిం
గా వలదే మహీసురులు శ్ర గా దనుచొప్పునఁ దత్సహాయులుం
జోవరు గాడె యేల నినుభోటికిఁ గూరత నాదుసన్నిధిన్. 12
- నీ. హింసకు నొడఁబడ శ్ర నే నెట్లు ననవుడు, జనబాధకము లైనశ్రజంతువులను
జంపినఁ బాపంబు శ్ర నమకూర దని పల్కె, జోయ వట్టినరిపుఁ + బారిగొనంగ
వల దని చెప్పె నశ్రవ్యనిత వాఁ డహిఁ దెగఁ, జూచి జనంబులఁ శ్ర గాచు టుచుదె
వృత్తుఁ జంపఁడె దేవశ్రనిభుఁడు యజ్ఞధ్వంసనము సేయఁడే ఫాలశ్రయనుఁ డట్ల
- తే. కావె ధర్మపు హింసలు శ్ర నీవు దీని, కియ్యకొను మని తఱిమి న శ్ర టెంత దఱిమి
నను దయావతి యైనయశ్రన్నాతి పాపమునకుఁ జొరదయ్యెబోయిత్తనియెఁబాము.
1. ఏ నేమితప్పు సేసితిఁ, గానవు నెఱి నీవు లెస్సగా మృత్యుపరా
ధీనత బాలునిఁ గఱచితిఁ, గాని వినుము లేవు రోషశ్రకామాదు లెడన్. 14
5. అనుటయు నతండు. 15
- క. విను మృత్యువునకుఁ దగుసా, ధనమ వగుటఁజేసి నిన్ను శ్ర దంపింపంగాఁ
జను ననవుడఁ గుమ్మరికో,లను సారెం బోలితిం దక్కలఁచి చూడు మెడన్. 16
- వ. ఈ క్రియ నావశం బగునే యని పల్కినం బామున కర్జునకుం డి ట్లనియె. 17
- తే. నీయవాఁ డుండ నిమ్మెమిశ్రనేయుననక, యోపి తత్తండనము నేత శ్ర పాప మండ్ర
యెవ్వరేఁ బంపఁ గఱతు గా శ్ర కేమి క్రూరుఁ, నిన్ను గీటడఁగించిన శ్ర నిందరాదు.
- తే. అదియుఁ గాక విశేషించి శ్ర యరయ బుద్ధి, గలుగునట్టిసాధనములుగారె మీరు
మృత్యువున కట్లు గావున శ్ర మెలఁగ మిడుక, నీక పొరిగొన వలయు మిశ్రమెలభంగి.

- వ. అనిన విని బోయకు భుజగం బిట్లయె. 20
- తే. బుద్ధి గల్గుసాధనముల శ పోహవిస్సు, లరసి వేల్తురు ఋత్విజా శ లా ఫలంబు
గాంచు నధ్వరక ర్తయకాక వారి, కేమిపని యనఁగా మృత్యు శ వేఁగుదెంచె. 21
- క. చనుడెంచి పామునకు ని, ట్లను నిను నేఁ గోరి పనిదీనట్టుల నన్నున్
బనిదెం గాలుం డీ చావున కీవును నేను హేతువులు గా మనఘా. 22
- క. ఇనశశివావకభూమిగ, గనజలపవనాదివస్తుగతు లెల్లను గా
ఋనియటచేతి వనినఁ ద, క్షి-నపని సెప్పుంగ నేటికిని భుజగేంద్రా. 23
- క. విను మిట్లగు పేర్పడ నెఱిఁగిన నాపై నిడుదు వెట్లు శ కిల్బిషముం గా
లునిచెయిది నన్ను మాతిన, నిను దూఱుట యుఁడెనాదురనిర్మాణమునన్. 24
- అ. అనిన భుజగ మిట్లు శ లను నీవలన నేను, గుణము సెప్పు దోష్యగణన నేయ
నన్నుఁ బనిచె నంటి శ నామిఁదిదోషంబుఁ, బాపికోనుట నాకుఁ బాడిగాదె. 25
- క. విను మటు కాలునిదెననై, నను దోషముకలిమి లేమి శ నా కాదంగాఁ
బని యేమి దోషగతిచిం, తనభాషణములకు నేను శ దగుదునె యఁఘా. 26
- వ. అని పలికి పాము బోయె మొగంబు సూది. 27
- క. వింటే మృత్యువుమాటలు, గంటే నామిఁడఁ దప్పు శ గలిగించెద వి
ట్లంటం గట్టక దగునే, యంటకు నగి బోయ యిట్లు శ లనియె నరేంద్రా. 28
- క. నీవును మృత్యువుఁ బాపన, మావేశితమతుల కొఱిగ శ నాడినయంతం
బోవునె మీపై దోషము, లే వెఱుకునె యిట్లు లనిన శ యంతన మీకున్. 29
- వ. అనిన మృత్యువునుం బామును. 30
- క. ఘనుఁ డగుకాలునివశమునఁ, జనియెనుమా కరయ దోష్యసంగతి గలదే
యనునెడఁ గాలుం డచటికిఁ, జనుడెంచెం బ్రీతి ధర్మసంశయ ముడువన్. 31
- వ. చనుడెంచి యరునకు నాలోకించి. 32
- క. పామును మృత్యువు నేనును, గా మీదారకునిమృతికి శ గారణ మీతం
డేమేఁ గర్మముఁ జేసెం, దా మృతిఁ బొందించె నదియ శ తలకొని యితనిన్. 34
- క. విను కర్మం బొనరించును, జననము మరణంబు నదియ శ సౌఖ్యము దుఃఖం
బును గావించుం దనచే, నినదానిం బడక పోవ శ శివునకు నశమే. 34
- వ. అని చెప్పి. 35

1. క. గ. చ. నీపై నిడుదు. తెలు. 2. ఆచ్యుతతులందు 25-వ 26-వ పద్యములనడుమ 'అనిన మృత్యువు పామున కిల్బియె' ననువచన మున్నది. దీనిచే 26-వ పద్యము మృత్యువు చెప్పిన భగవదున్నది గాన 27-వ వచనము 'అని పలికినం బాము బోయ...' యని యాచ్యుతులందు దిద్దబడియున్నది. వ్యాకృతతులం దాపద్యములనడుమ వచనము కానిపించదు. కాన 26-వ పద్యము పాము చెప్పినదే యగుచున్నది. దీనిచే 27-వ వచనము 'అని పలికి పాము...' అని యున్నది. మూలమును వ్యాకృతతులచొప్పుననే యుండుటఁ బట్టి యాదవచనము ప్రక్షిప్త మని పరిహరింపఁబడియె.

- క. కావున నిండలు నుడుగుం, డీ వాదం బనుడు బోయ శ కి ట్లను ధరణీ
దేవాంగన దనయెఱుకయు, దేవాలాపములు నొక్కతెరు వై యున్నన్. 36
- ఆ. ఇట్టివనటఁ బొందుకనట్టిపాపము నేసి, వనిత లిట్ల యగుదు ర నను యివ్వ
ధంబుమరణ మొందఁ శ దగుకిల్పివంబున, బాలు రిట్ల పోదు ర తేల కలఁగ. 37
- వ. అని వెండియు. 38
- క. సకలజనంబులుఁ గర్మము, నకు ననుగుణ మైనతెరువునం బోదురు డీ
నికి రోషవిషాదము లేటికి విడువుము పాము సంఘటంపుము శమమున్. 39
- క. అన విని తెలిసి విడిచె న,ర్జునకుడు భుజగము నపాస్త్యరోషం డగుచుం
జని రేలమిఁ బొంది కాలుం,డును మృత్యువుఁ కావునను విడవు మివడలున్. 40
- తే. కారు దుర్యోధనుడు సేవుఁగారణములు, బాంధవులరణమరణసం శ ప్రాప్తికనఘ
వారు దమతమకర్మముల్ శ కారణములు, గాఁగ ని ట్లయు రేల శోకంబునకు. 41
- వ. గౌతమీలుబ్ధభుజంగమృత్యుకాలసంవాదం బనునియ్యితిహాసంబు తాత్పర్యంబు
మనంబునం బట్టుకొలిసి యీపుట్టినకలంకం దొలంగ జడిసిశమంబుననుభవి
గ మ్మనం గౌం తెయ్యగ్రజుండు సంతసిల్లి శాంతనవునితో ని ట్లనియె. 42
- అగ్ని దేవుడు నుదర్శన యనుకన్యను వివాహంబు నేసికొనుట.
- చ. అనఘ గృహస్థధర్మమునయందుఁ జరించి నరుండు మృత్యుసం
జనితభయంబు వాపికొనఁగజాలునొ చాలఁడొ యన్న నాసరి
తనయుఁడు దానికిం దగువీధంబు నిరం బగునేనిఁ జాలు న
య్యను వొడఁగూడునట్టియితహాసము విన్ను నరేంద్ర చెప్పెదన్. 43
- మ. మనుషంశంబునఁ బుట్టి సర్వజనతామందార మై నేల యె
ల్లను బాలించి జగ త్ర యాప్రణుతలీలం బొల్పె దుర్యోధనుం
డనురా జవ్విభునొప్ప నర్మదకుఁ గామమావేశముం జేసినన్
వనితారూపము దాల్చి పొందె నతనికా శ వైదగ్ధ్యహృద్యంబుగన్. 44
- క. ఆ రమణికి నతనికిఁ గ,న్యారత్నం బుద్భవించె శ నమరపురంధ్రీ
శ్రీరామణీయకము ని,స్సారం బగునట్లు గాఁగ శ జగతీనాథా. 45
- క. విను దానికిఁ బేరు నుద,ర్శన యన్నరనాయకుండు శ సంప్రీతిమొయిం
బెనిచి తనయగ్నిహోత్రం,బునపరిచర్యలకుఁ బనిచె శ బుజ్జనములతోన్. 46
- వ. పనిచిన నప్పొలంతి యప్పునులవెంట మెలంగు చుండె నట్టియెడ. 47
- సీ. అర్పించునప్పు డ్యయ్యంగనకంఠేలి, జగిసాంపు చి త్తంబు శ దిగిచికోనఁగ
నతని కన్దాసునప్పు శ డయ్యంతికనుఁగవ,పాలపంబు రాగంబు శ వొదరఁజేయ
నన్మృతం బనిఁ బంచునప్పు డమ్ముద్దియ,పలుకులతీపు గోర్రులఁగరల్ప
నల్లన యూఁదెమనప్పు డకొమ్మవా, తెఱతావి ధైర్యంబుఁ శ ద్రిష్టకొలుప

తే. మరుడు దోడ్తోడఁ దేకువనమాలి కదిసి, తూపుగముల క్రొవ్వాడవిస్తూప సంత
కంత కగ్గల మగువలనవంతఁ దూలి, పోయెఁ బావగుఁ జేసి సెప్పెడు నరేంద్ర.

వ. ఇట్లు మదనాగ్ని నుదిలకొని యగ్ని దేవుం డక్కాలిలో నేకాంతంబున నిట్లనయె.

సీ. చిగురుటాకుల గాసిరసేయునీయదుగుల, చెలువంబు నూడుకల క జేర్చికొనియె
మారేడుపండులగారాము సెఱునునీ, యెలచన్నుగవ వేసుకలఁ బొనర్చె
నునుదీవఁ జీరిక క గొననినీమైదీవ, మురిపంబు డెందంబు క మరులుకొలిచె
నెఱసందురుని సిగ్గునవలుపంగఁ జాలునీ, నెమ్మోము చాలిమి క ఎమ్మునీసె

తే. నాతి నీకు నై వెక్కు-బ్రహ్మములు వడితి, నంగజనిచేత¹వల్లభ క వగుము నాకు
నావుడును సిగ్గుగదిరి యాననము వాంచి, యలఁతియెలుఁగున నిట్లనునా లతాంగి.

క. కులకన్యకలకు వేడుకఁ, ²దలవీడులఁ బరులతోడితగుమాటలకుం
దలకొనఁ దగునే గురుజన, ముల కా క తైఱఁగువారు క పురుషార్థనిధి. 51

వ. అనిన విని హుతవహుం డట్ల కాక యనియె నా సమయంబున. 52

ఉ. ఆ సరనాథుకుం డొకమనోహర మెంతయు వేడ్కఁ జేయఁగాఁ
బూని మహీసురావలికిఁ క బూజ లొనర్పఁగఁ దాను బ్రాహ్మణుం
డై నయ మారఁగా వనలుఁ క దాలనిపాలికి వచ్చి నాకు నీ
వే నృప నీదువుత్రి గృహ క యేర్పడ దానము గాఁగ నావుడున్. 53

వ. అవ్విభుండు. 54

తే. అన్యవర్ణుండు దీనుఁ డీయనకు నెట్లు
గూతు నీ వచ్చు నని మదిఁ క గుత్తె వ్రట్టి
యీడఁ ప్రార్థన మఫల మై క యేగి యజ్ఞ
సమయమున నగ్ని దనమూర్తి క సంహరించె. 55

క. కని యజ్ఞసపతి ఋత్విజ, లును దానును వెఱఁగుపడి విశ్రాంసము వాటి
లైనాకో కర్మగతుల నని, మనమున నూహించి భవ్యమంత్రముఖరుఁ డై. 56

వ. పావకునిం బ్రస్తుతించు చుండ నద్దేవుం డా భూదేవతలకు నల్లన తన తెఱం
గఱింగించిన. 57

తే. వార లా నృపులొఁజెప్ప కగారవంబు, సంతసముఁ దలకొనఁగ న్యయ్యింతిఁజెండ్లి
నేసె విప్ర కుమారుఁడైతెన్ను మెఱసి, యగ్ని వరియించె నచ్చెరుకవంద జనులు.

వ. ఇట్లు సుదర్శనావివాహోత్సవం బనుభవించి విభావసుండు విభాప్రభాసమానుం
డగుచు హుతంబులు పరిగ్రహింప దుర్యోధనుయాగంబును సుప్రయోగం బై
చెల్లెఁ బదంపడి. 59

క. అనలునకు సుదర్శనకును, జనియించె నుదాత్తగుణవికలాంబు నుద
ర్శననామధేయఁ డా నృపుఁ, డనూనధర్మమునఁ దాల్చె క నవనీభరమున్. 60

వ. ¹(ఆ సమయంబున.)

61

ఆ. అతని కోఁఁగువరితఁడ న్నడనువాఁడు జనియించె, నుదితయాశుఁడు వానికోఁఁగురథుఁడు
నోఁగువరియు ననగ న్నడయించి రయ్యోఁగు,వతికి నా విభుండు న్న వరుని నరసి. 62

వ. ఒకట మెచ్చక.

63

క. ఆ లేమ సుదర్శనునకు, నాలింగా సిచ్చె నద్దహననందనుఁడొ

లోలశఁ గై కొని పరిణయ, కేలి నడపి విమలబుద్ధి న్న గృతనిశ్చయఁ డై. 64

వ. గృహస్థధర్మానుష్ఠానంబునన మృత్యువు జయింతు నని ప్రతిజ్ఞ నేసి యోఁగువతి
యునుం దానును గురుక్షేత్రంబునకుం జని యందు రమణీమృప్త దేశంబున
విశాలపర్వ శాలఁగావించుకొని యుండె నట్టియెడ నయ్యెలనాగతో నతం డిట్లనియె.

తే. అతిథిఁ బూజించువేడఁ నా న్న కగ్గలంబు, వెలఁది సీవును ననుకూల్యవృత్తిదాల్చి
సాలయ కప్పని నడవఁగార్వలయుఁ బూని,యే నిచటనున్నయప్పుడన్ లేనియపుడు.

క. అతిథిజనులు దమతమవాం,చితము లనుభవించునట్లు న్న సేయం గనినం

గృతకృత్యతఁ బొందరె గృహ,పతియును గృహిణీయును ధర్మభారమువలనన్.

క. అతిథి నినుఁ గోరెనేనిని, మతిఁ గింకిరిపడక యోల్యమానగొనక నీ

వలేనికిఁ బ్రియంబు సల్పుము, సతికిం బతిపనుపు సేయఁ న్న జను నెల్లదియున్.

— సుదర్శనునికి ధర్మదేవత యతిథి యై వచ్చుట. —

క. అని యూఁది చెప్పి యొకనాఁ, డనఁగు యతం డిధ్మములకు న్న నటవీసలికిం

జనినయెడ నతిథి యొక్కఁడు, సనుదెంచిన నాసనాదికసంభావనలన్. 69

క. అతివినయంబున సమ్మానితుఁ జేయఁగ నా లతాంగినమ్మామునఁ జూ

పతఁడు నిలిపి కామాతుర,మతి నైతిం బ్రియ మొనర్చు న్న మానిని నాకున్. 70

వ. గృహస్థధర్మ ప్రకారంబు నీయెఱుంగనియదియే యని పలికిన నప్పరమపతివ్రత
వేటొండుదెఱుంగుల సభ్యర్థనీయంబు లయినవస్తువు లుపన్యసించిన నతం డవి
యెవ్వయు నొల్ల ననుటయ్యె. 71

క. సతి దనపతివచనంబులు, మతిఁ జూనువుం దెంపు మాను న్న మాన వెఱుచున

య్యతిథిపనుపు సేయక త్రో,చుతలం పలవఱుచుఁ జేయఁ న్న జూచుం డలరున్. 72

తే. ఇట్లు లరియాడుచి త్రంబు న్న నట్టకేని, నాథుఁడెప్పినధర్మంబునకుఁ జొరంగ
నూలుకొల్చి నిర్ణయమునఁ న్న గీలుకొన్న,లజ్జవేగునఁబోలె వ్రాసంగ మోము.

క. తెఱవ యొడఁబాటుమాటం, బఱివోయినకొంకుతోడ న్న బ్రాహ్మణుఁ గొనిక

న్మఱుఁ గగునడకు నరిగె న, త్తటి వచ్చె సుదర్శనుండు న్న ధరణీనాథా. 74

ఆ. వచ్చి పర్వ శాల్యవాకిట నిల్చి య, త్తన్నిఁ బిల్చె నతిథి న్న దాని నల్ల

నూర కుండు మనియె న్న న విదయు భూసుర,కావళీతి నెలుంగు న్న సూపకుండా. 75

సీ. పేర్కొని పలుమాఱుఁబలిచి యోయనుట, లేకున్న నయ్యుంటిలోఁగొన్నవఱపె
వల్లభఁ గానక శ్ర వహితనూజుండు, దలఁ కొంది ప్రేమిడి శ్ర పలుకు వలెక
నతని నుద్దేశించి శ్ర యతిధి నా కాతిభ్య, మొనరించుచున్నది శ్ర వనిత సీపు
గృహధర్మవిదుఁడవు శ్ర కినియకు మయ్య మ, మృనుడు నప్పరమపుత్రఃశ్యామ్రకుండు
తే. నీదుకతమున నేను సకమోదమగ్న

మానసుఁడ నైతి ¹నతిథులు శ్ర మహితపూజ
నములు గాంచినగృహములు శ్ర విమలతరము
లంద్రు బుధు లింత యెఱుఁగుదు శ్ర నల్ల నడతు.

76

వ. అని పలికి వెండియు.

77

ఉ. నావచనంబునట్లుల మృనంబును దీనికి సాక్షు లుర్వియుం
బావకుఁడుక జలంబును నృభంబును వాయువుఁ జంద్రసూర్యులుక
నావుడు మ్రోసి నాకసమునకవిశదంబుగ దివ్యవాణి సం
భావితఁ డీతఁ డీవిభునిపల్కు నిజం బని కౌరవేశ్వరా.

78

అ. అప్పు డతిధి ప్రీతి శ్ర నతనిసన్నిధి కేఁగు, దెంచి దుర్నిరీత్యత్ర తేజ మడరఁ
దనదుమూర్తి యధికత్రతరనమున్నతిఁ బాలు, పెనఁగ నిల్చి యతని శ్ర క్షిట్టు లనియె.

సీ. ధర్మ దేవత నేను శ్ర దగ నీదుచిత్తంబు, నారయ వచ్చితి శ్ర ననఘ సీపు
నిశ్చలవ్రతుఁడవు శ్ర సీప్రతిజ్ఞకు హాని, గలిగినఁ దెగఁజూడఁ శ్ర దలఁచి తిరుగు
వెనువెంట మృత్యువు శ్ర విను జయించితి దానిఁ, గామకోపాదివికారసహిత
ముగ నంతరంగంబు శ్ర మాన్న గెల్చితి భవ, తృప్తియుఁ బవిత్ర యర్ఘ్యసలితచరిత

అ. యొడలితోడ నీకు శ్ర నూర్వలోకమునకు, నరుగ వచ్చు నెప్పు శ్ర డరుగుతలఁపు
దోచె నప్పుడిదియుఁబోడిద యై ప్రీతి, నరుగుదెంచు ననియె శ్ర గుగువర్యా.

80

వ. అని వెండియు.

81

చ. నరవర బొల్చు నోఁగువతి శ్ర నా నది యై జనపానాకృతిం
బరమతపంబులోనిసగ్రపాలను నియ్యమ యున్నసామున
స్వరపునఁ జొంటిమై నిలిచి శ్ర నీకుఁ దగం బరిచర్య సేయు ని
చ్చరితము మీకు నిర్మలయశశంబు నొనర్చుట కే నొనర్చితిన్.

82

వ. అని చెప్పి ధర్మండు భవశహాయనహస్తంబు పూనినమానసీయధంబునం జనియె
నోఁగువతి యద్దేవునిచెప్పినట్ల వర్తిలె సుదర్శనుండును బరమసంతోషభరితుం
డయ్యె బాండవాగ్రజా సీమనంబున నెక్కొలుపు మిక్కభయభిప్రాయంబు.

83

అ. అతిధిపూజఁ గడచిరసట్టిధర్మపు గృహ, స్థులకు నొందు లేమి శ్ర దెలుపు చున్న
యది సమస్తకిల్బిరహాపహ మీయుతి, హాస మిచ్చు నెల్ల శ్ర యభిమతములు.

84

క. అనినఁ బితామహుతో నృజ్ఞనపతి బ్రాహ్మణ్య మవులకాతంబు మూటక

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

- జనియించినవానికి దొర, కొనునొకొ యతివిములకర్మగుణయోగమునన్. 85
- వ. అని యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 86
- తే. బ్రాహ్మణత్వంబు గడు దుర్లభం బనేక, జన్మములఁ బొంది తిరుగంగ ౧ సంభవించి
నపుడు గనునది యున్నత్రమైనయప్ప, దంబు విను మెఱిగించెదదాని తెఱఁగు. 87
- ~~=====~~ ఇంద్రమతంగ సంవాదం బనునిలిహాసప కారము. ~~=====~~
- వ. అది యింద్రమతంగసంవాదం బనునిలిహాసం బాకర్ణించిన నెఱుంగ నగుం గావున
నక్కఱ యుపన్యసించెద నొక్క-విప్రునికొడుకు మతంగుం డనువాడు యజ్ఞార్థం
బైనపనికిం దండ్ర పనువునం బోయిపోయి. 88
- క. మదమునఁ బెలుచన యొకగా, డిదకొదమం గోల గొని యుడిచె నడిచిన నొ
వ్వొదవి తనతిల్లఁ జేరఁగ, నది సని నన్నీతఁ డడిచె ౧ నని చెప్పటయున్. 89
- వ. ఆ గార్దభి దనకొదమతో వీడు చండాలుండు ప్రచండస్వభావుండు గా కుండునే
యనినం బూర్వజన్మకర్మవిశేషంబునం దిర్యగాతిభాషావిదుం డగుట నవ్వొప్ర
పుత్తు డప్పలులు విని యిది దూషణభాషణంబు గాదు నిరూపణాలాపం
బై యున్నది యట్లు గావున మాలతనంబు గలుగ నేర్పు నని నిశ్చయించి య
గొడిదకడకుం బోయి. 90
- క. తనకుం జండాలత వచ్చినకారణ మడిగి దానిశ్చేతం గంద
ర్చునిచెయిది మంగలికి నిజ, జననికీఁ బొందగుట విని విశ్రాదముతోడన్. 91
- వ. తనపోయెడుపనికిం బోవక మరలి నదనంబునకుం జని జనకుని కతెఱం గెల్ల
నెఱింగించి యతనితో శూద్రబీజంబున బ్రాహ్మణీయండు జన్మించినవాడు
చండాలుం డగుటకు సందియం బేమి గార్దభి శాపజాత గా నోవు నది యున్న
రూప పలికె బ్రాహ్మణ్యంబు తపంబున సంపాదించెదం గాక యని పల్కి వీడ్చొని
వనంబునకుం బోయి. 92
- క. పరమతప మాచరింపఁగ, సురపతి వొడఁచువాని యడుగు ౧ సువ్రత నీకుకొ
వర మిచ్చెద ననిన ధరా, మరత్వ మిమ్మనియె నతఁడుశ్రమది ముద మొదవన్. 93
- చ. అనవుడు బ్రాహ్మణత్వముమృహత్త్వ మెఱుంగవ యన్యజాతి కం
దునె యది యొండు వేడు మది ౧ దోచిన మే లనియొక బలారి వాఁ
డనితరసాధ్య మైనతప ౧ మనలితంబుగఁ జేయు మండెదం
జనుము మహాత్మ నీ వనిన ౧ సన్మితఁ డై యతఁ డేగె నేగినన్. 94
- వ. మతంగుం డేకపాదంబున నూతేండ్లు తపంబు సేసిన నింద్రుండు గ్రమ్మట వచ్చి. 95
- తే. ఏను వలదని చెప్పిన ౧ మాన వెట్లు, పరమదుర్లభపద మాస్యవడి కరంబు
మేలితప మాచరించె చందాలుఁ డిట్టి, దాన నశియించు నిది నీకుఁదగదు విడువు.
- న. విను మిత్తెఱంగుతపంబునకుఁ బదిమడుంగులు సేసి చండాలుండు శూద్రుండగు
నూలుమడుంగు లనుష్ఠించి శూద్రుండు బైశ్యం డము జేయమడుంగు లాచ

రిందివైశ్యంబు త్నత్రియం డగు (చక్షుశ్చాచరణంబునక) బదివేలుమడుంగులు నిర్వర్తించి త్నత్రియండు దుర్బ్రాహ్మణుం డగు (నానియమరిబునక) లక్షమడుంగులు సల్పి శమదమసత్కాహింసల సమాత్సర్యంబున సార్వబ్రాహ్మణహృదయంబులు సదయంబులు గావించి దుర్బ్రాహ్మణుండు సద్బ్రాహ్మణుం డగు నిట్లు బ్రాహ్మణ్యం బలఁతులం బడయ వచ్చునే పరిసియు నది సెడ కుండ నడప శక్యం బగునే యనేకజన్మంబుల నొకప్పుడు బ్రాహ్మణజన్మంబు నొందియుం గొందఱు ధనవాంఛావిషయలాల్యాదులం దదాచారంబు దిగవిడిచి చెడుదు రిట్టిమహాపదంబు గోరి నిన్నునీవ యేల వినాశంబు నొందించుకొనియెద వీ తపోనిష్ఠ సాలించి తగునది యొక్కవరంబు వేడుమనియె ననిన వాఁ డూర కున్న నాఖండలుం డరిగె వెండియు.

97

క. అంగుష్ఠ మొకటి మోపి మునంగుండు నూతేండ్లు సేసె ధపము నియతిమై సంగమతో నన్థులతో, సంగతముగఁ దోఁప వెక్కిరిసముగా నరముల్.

98

ఆ. ఇట్లు సేసి శక్తి యెల్లను గడచెన్న, నతఁడు సేనానాథ సతియమున వచ్చి యమరఁ బట్టి తానవుఁ డక్కట, నీకుఁ జెప్పవయ్యె నెమ్మి నేను.

99

వ. త్నత్రియాదులచేతనుం బట్టు వడనిబ్రాహ్మణశార్దూలంబుతోడిమేలంబు దక్కుము నీకు నొక్కవరం బిచ్చదం గైకొను మని పలుకుటయు నతం డొడఁబడినం బరమాదరంబున.

100

ఆ. చండదేవుఁ డనఁ బ్రశస్తి వహించి ను,స్త్రీలు పూజనంబు నేయఁ గామ రూపధారి వై నిరూపింప విహగభావంబు గల్గి ప్రశుద్రవర్తి వగును.

101

క. అని వర మిచ్చి మహేంద్రుండు, సనియె ననిన విని యజాత్రశత్రుండు గాంగే యనితో బ్రాహ్మణ్యము వెఱచులకుఁ బొందంగ నిట్లశక్యం జేసెన్.

102

విశ్వామిత్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగిన తెలుగు.

వ. విశ్వామిత్రుం డెట్లు వొందె నతైఱం గెఱింగింపవే యని యడిగిన నన్నర దేవు నకు దేవప్రతుం డీ టనియె.

103

సీ. జాహ్నువీదేవికి నజనకుం డై వెలసిన, జహ్నునికులమున న సంభవించె గాధి నాఁ బ్రకటభూతాంతఁ డాతనిపుత్రి, యగుసత్యవతిఁ దన న కాలిఁ గాఁగ ని మ్మని యర్థించె నమ్మహిశ్వరు ఋషీ, కుం డనుముని భృగుశకులవరేణ్యుఁ డతని కీ నొల్ల కరపృతి దనగూతున, కుంకువగాఁ జెప్పె నొక్కకర్ణ

తే. మనీతమై తెలుపారెడునూరులువేయి, మానియై భార్గవుండు దేరభబూని వరుణుఁ గాఁజని యవిధము ఘోటకముల వేఁడె, నాతఁ డిచ్చుట కొడఁబడియతనితోడ.

క. నీవలసినప్పు డట్టిహ,యావలి ప్రభవించు నెచట నైన ననవుడు దీవించి యరిగి యమ్ముని, దేవతటినియు తరంపుఁడీరమునఁ దగన్.

105

వ. నియతుం డై తలంచినతత్తణుం బ గాధి సెప్పినచండిం బగుగుఱ్ఱంబులు వేయునుం

బుడమిం బొడమి పాలించి నిలిచె దానం గన్యకుబ్జుబున కవతిమారం బగు
తత్ప్రదేశం బశ్వతీరం బనం బరగె నమ్మనికమాదుం డత్తురంగంబుల నెచ్చిన
నచ్చెరువును సంజీవంబును శాపభయంబును ముప్పిరిగొనం దనవు త్రికి నుంకు
వగా నిశ్చయకొని. 106

తే. గాధి యమ్మనిపుత్తు శ్రీఘృమునఁ బెండి, నేనె నిట్లు వరించి ఋతచీకుఁ డధిక
సమ్మదమున గృహస్థధర్మమ్ము నడపు, చుండి సంతానకాంక్ష నశయ్యుచిడనోడ.

వ. నీకుం బుత్తోత్పత్తి గావింపం జాలుచరువు సంపాదించెద ననియెఁ దొల్లి దాని
తల్లి దనయలునినుహామభావం బెఱుగుటంజేసి యా సత్యవతితో నాకుం దన
యొండు గలుగ దయ నేయునట్లుగాఁ బుణ్యకర్త యగునీభర్తం బ్రార్థింపు
మనినయది గావున నమ్మాట యమ్మదియ యతనికిం జెప్పిన సప్తరమధర్మముండు.

తే. రెండుచరువు లొనర్చి యొక్కండు బ్రాహ్మ
ణత్వ మత్సుజ్వలముగ నొనర్చ నొకటి
రాజభావంబు నధికతీర్తవ ముగఁ జేయఁ
జాలునట్లుగ నిజతపశ్శక్తిఁ జేసె.

109

వ. ఇట్లు గావించి యా రెంటిని సత్యవతికిం జూపి తత్ప్రభావంబు వేఱువేఱు యుప
న్యసించి తొత్తం బయినచరువు మీతల్లి కిచ్చి బ్రాహ్మం బయినదాని నీవు
పుచ్చికొనుము ఋతుకాలంబున నీతల్లి యశ్వత్థంబును నీ పుడుంబరంబును
నాలింగనంబు నేపి భక్తితో మీమీచరువు లుపయోగించునది యని నియో
గించె వారియొపయోగంబునమయంబున విధివశంబునంజేసి. 110

క. చరువులు నమ్మని చెప్పిన, తరువులు వీడ్వడియె సుతకుఁ యదలికి నట్లు
య్యరువురు నుపయోగింపఁగఁ, గరువులు డత్తత్ప్రకారకలితము లయ్యెన్. 111

వ. దివ్యబోధమహాసీయండు గావున. 112

అ. చ్యవననందనుండు య సత్యవతీగర్భభంగి నూచి యకట య బ్రాహ్మణుండు
గాఁడు తరుణీ నీదురకడుపులోపలిబిడ్డ, క్రూరుఁ డైనరాచ్యకొడుకు గాని. 113

వ. అని పల్కి చరుతరువ్యత్మానంబున నట్లుగుట దేటపడం జెప్పిన నబ్బోటి
యత్యంతవిషాదవేదనాదూయమానమానస యై. 114

క. నీకుం బుట్టెకోడుకు వి, వేకనిధీ బ్రాహ్మణత్వవిరహితుఁ డైన
లోకము మెచ్చునె యట్టులు, గా కుండఁగఁ జేయు తపస్సుగౌరవ మొప్పన్.

తే. నాకు నివ్వర మీ మ్మని య నమ్ర యగుడు, వీడుబ్రాహ్మణుఁ డగుఁగాక య వీనికొడుకు
నందు రాజత్వసంపద యతిశయిల్లు, ననియెఁ గరుణార్ద్రాచిత్తుఁ డై యత్తపస్వి.

వ. అట్లమ్మని యావహించుటకతంబున సత్యవతిపు త్రాపాత్తు లైనజమదగ్నిపరశు
రాములు క్రమంబున బ్రహ్మత్వ తేజోవిరాజితులయిరి గాధిభార్యకు జనియించి

విశ్వామిత్రుండు.

117

క. సరనాథుం డై యుండియు, జరులరుకణసంక్రమమున నుచ్చాహ్లాతా
స్ఫురణంబు వడసె దవమును, గర మధికం బరేనియందుక నగలిగె గుమూరా.

పీతహవ్యం డనురాజున బ్రాహ్మణత్వంబు గలిగిన ప్రశాంసు.

వ. అనిన విని ధర్మజుండు పీతహవ్యం డనురాజు బ్రాహ్మణత్వంబు బహిసెనని విండు
నల్తెట గెఱింగింపు మనవును నతనికి శంతననందనుం డిట్లనియె. మనుసంభవుం
డై నశర్యాతియన్వయంబున హేహయుం డనుకొకిజనపతి జనియించి వత్సదే
శాధీశుం డు పొలిచె నాతనికి పీతహవ్యనామంబునం గలిగి యుండు దదీయ
భార్యలు పదుండు వారలు వీరులు బ్రబలుల నగువుత్తుల నూర్వూర గాంచి
రమ్మహారథుం విక్రమకుతూహలంబున.

119

నీ. హర్మస్యం గాశీశు న నాజిక బిలిపించి, యొక్కయుమ్మడి లాపురగుక్కు మెఱయె
బాదివి చంపి వానిపుత్రుండు పట్టంబు, గట్ట సుదేవుండు న గ్రమ్మటంగ
సరవడి నరిగి యర్ధదరణీశు నని డెగ, జూచి రా హేహయస్సుతులు గడిమి
నాతనినందను న డగుదివోదాసుండు, రాజైన నమ్మహారమణుమీద

ఆ. నడచి వారు ఘనరక్షణం బొనరించి సైన్యంబు ద్రుచి కోడిరయతండు వాటి
ప్రకటనంయమిని భరదవాజముని గని, యధికభక్తి నతనినాశ్రమించి. 120

క. తనకులము పీతహవ్యని, తనయలచే ద్రుపబతుట న దగ నెఱింగింప
విని యతఁ డోడకు నీ కొకతనయుని గల్పింతు రిపువిరదారణిపుణున్. 121

వ. అని పుత్రికామేష్టి సేసినం బ్రభవించినపుత్తుం డప్పుడ పగులూ డెండ్ల
ప్రాయంబువా డయ్యె బ్రతర్దననామధేయుం డగునక్కూమారుం డమ్మహాత్ముని
యను గ్రహంబున వేదంబులు ధనుర్వేదంబులు వేగంబ యధిగమించి. 122

చ. ముని కృప నావహింపగ న్యముజ్జ్వలతేజము బొంది ప్రీతిమై
జనకుండు యావరాజ్యపదనంగతుఁ జేసినఁ జేచ్చ యవ్వభుం
డనుమతి సేయ నెత్తి చని న యాజముఖంబున పీతహవ్యనం
దవతతి నెల్ల గీటడంచె న దర్ప మెల్లర్పగ నశ్రమంబునన్. 123

క. తనయలఁ డెగటార్చి వడిం, దనమీదఁ గవిసినం బ్రతర్దనుశౌర్యం
బున కలికి పీతహవ్యం, డనయము వెసఁ బాతె భృగుపుత్రనాశ్రయమునకున్. 124

ఆ. పాటి భీతి దోషం న బల్క నమ్ముని దన, దై నశివ్యసమిత్యలొన నునిచె
నతనిఁ గాశిరాజ్యస్సుతుండును వెనువెంటఁ దగిలి యచటి కరిగితగువిధమున. 125

క. మునిపతికిని వినయము సేసిన నిట రాకకుఁ గతంబు న సెప్పుమనియె న
జ్జనవండు డక్కూమారుం, డనఘా మధ్యసప్తత్రి నై వినఫలయున్. 126

వ. అని పలికి తమకులంబు పీతహవ్యనికొడుకులచేత నశించినవిధంబు దాను వారల
నందఱ మండించుటయును పీతహవ్య డాహవంబునం దనకు నోడి పాణులు

- యును జెప్పి మునీంద్రా యా రా జట నచ్చె నాతనిం బొలియుంచుటకై వచ్చితి
ననిన నత్తపోధనన త్తముండు 127
- క. విను మిచ్చట నృపకులనం, జవితరుడ, లే డింతయుం బ్రశస్తమహాచే
వనికాయము కనుగొను మని, తనశిష్యుల తతి జాప్యదయ చిగురొత్తకా. 128
- వ. చూపినం జూచి. 129
- ఆ. అతడు నగుచు భృగునిరయకుగుల కెఱిగి మహాత్మ దీన నే గృతభారవృత్తి
నైతి బగతు నిట్లు శ్ర జాతికిం బెక బాపి, గాసిగాంగె జేయఁ శ గంటి గాన. 130
- క. కలుగునె యదౌఘ మగునీ, పలుకున శస్త్రతత్వ మేను శ బనివినియోగ న
న్నలఘుకృప జూడు మని తగఁ బలికిన ముని త్రి నా నృపతి వీడ్కొలిపెన్. 131
- ఆ. వీరహవ్యుడును మహాతపస్సందీపుఁ, డైనయమ్మునీందు శ నప్తరక్త
భంగిభాషణముల బ్రహ్మణుడై గృత్స, మదనమాఖ్యుఁ గాంచె శ మహితసుతుని. 132
- వ. తత్సత్త్రపౌత్త్ర కమంబున ను తేజనుండును వర్చసుండును విహవ్యుండును వితి
త్తుండును సత్తుండును సంతండును శ్రవనుండును దమనుండును బ్రకాశుండు
ను వాంగిందుండును బ్రమతీయును రురుండును సముదుండును సునకుండును
శౌనకుండును నన మహాద్విజులు జన్మించి రిట్లు విద్యాహాకిక శ్రేణివంశం బగు
మునివంశంబునకు మూలం బు యవ్వీరహవ్యుండు భవ్యమూర్తి వడసెఁ బాం
డవాగ్రజా యిక నెయ్యది యడిగెద వడుగు మనుటయు నతండు దైవంబును
పౌరుషంబు ననురెండిటియందు నెయ్యది యధికంబు సెప్పు మనెన నప్పరుషవరుం
డు దొల్లి యిట్లు వసియుండు బ్రహ్మ నడిగిన నమ్మహాత్ముం డుపదేశించినవాక్యం
బులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 133
- శ్రీమద్భువన ధర్మరాజునకు దైవపౌరుషంబుల కెఱంగెడింగింపుట. శ్రీమద్భువన
- క. జేత్రంబు పురుష కారము, భాతీశ్వర బీజ మరయ శ దైవము రెండుకా
నూత్రపడఁ గూడెనేనిం, బాత్రం బగుఁ గర్మకరుండు శ ఫలమున కెందున్. 134
- క. విను పురుషుండు గావింపని, పనులకు దైవ మది యెట్లు శ ఫల మొనరించుకా
జనములు కార్యము నడిపగ, ననుకూలత నిచ్చుగాక శ యద్యైఫలమ ల్. 135
- తే. పౌరుషమ్ము దైవంబుతోడౌట లేక, ఫలముఁ బొందంగ నేరదు శ పార్థివేంద్ర
విత్తు సహకారి గాకున్న శ రిత్తనేల, వంధ్య మగుఁగాక తా ఫలవంత మగునె.
- తే. మేలు రెండులోకంబులకేమేల తెచ్చుఁ, గీడు నేసినఁ దప్పదు శ కీడ యగుట
గాన పురుషవ ర్తనమునకానుకూల్య, శీల మగుదెవ మది ఫలనీధిఁ జేయు. 137
- క. అనలం బించుక యైవఁ బ, వనుచే వెలుఁ గొందుమాడ్కి శ వర్ధనముం బొం
దును సత్కర్మాచరణంబున దైవము నానుకూల్యము కురుప్రవరా. 138
- క. నేయి పాలు పఱిన దీవియ, మాయాకరణిఁ శ గర్మసిద్ధిమలింగిన హీన

త్వాయతంతైతానును, మాయును దైవానుకూల్యమహిమ మహీశా. 139
తే. పరశురాముడు భృగుుడును శ బలియు లోను

గాఁగ మహనీయపురుషులు శ కర్మసూక్ష్మ

భంగిఁ గలుపితదైవ ప్రభావితాత్ము

లైరి కర్మంబు దైవంబు శ నలతు లెట్లు.

140

క. విను పౌరుషమును దైవము, నన రెండును గార్యఫలము శ నందింపఁగ నె

ట్టన కారణములు గావున, జననాయక సదృశములు విశ్చారింపంగన్.

141

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు సత్కర్మంబుల నయ్యెడుఫలంబులు వినవలతు

ననుటయు నక్కురున త్తమునకు నక్కురుపితామహుం డి ట్లనియె.

142

సీ. అధ్యపరిశ్రాంతుఁ శ డగువెంతవానికి, నన్నం బిడినఫల శ మట్టి దిట్టి

దనఁ బెద్ద యగ్ని సకమారాధనమునకుఁ, జారువశ్రేష్ఠత శ భవ్యదాన

ములకుఁ ద త్తద్వస్తువులమహామహిమలు, మానంబునకుఁ బరిశ్రాంత శ క్తి

యతులతపంబున శ కధికభోగము లహింసకు రూపబలచిద్రశ్యర్థసిద్ధి

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునకుఁ శ బరమాయు వ్రుపవాసములకుఁ జిత్తశుద్ధి శ ఫలజలంబు

లాహరించి యానికి శ కాధిరాజ్యము పత్రిభక్షితకు దివంబు శ ఫలము లభిప.

క. శుశివతనమునకు నర్థ, ప్రతిబోధంబునకు వరుస శ ఫలములు సౌఖ్య

సిత్తియును సుగతియు సత్య, వ్రతమునకు ఫలంబు ముక్తి శ వసుధాధీశా.

144

క. ద్రుమముల దళకుసుమఫలౌ, ద్రుమముల క్రియఁ గర్మముల నోడవుఁ దత్ఫలముల్

దమతమతటిఁ గ ర్తకు భోగ్యము లై నియతిని శుభాశుభాకారములన్.

145

వ. అని చెప్పె.

146

చ. వినుము జరానుబంధమున శ వెండుకతండముఁ బండ్లు వీనులుం

గనుఁగవయుఁ జరం బొరయుఁ శ గాని యొకప్పుడుఁ దృప్త జీర్ణ గా

దనయముఁ బేర్చి ప్రాణముల శ నన్నక పోదది రోగ మల్పులు

ద్ధి నరులు ద్రోవ తే రది మృదిం జొరసిరు సుఖార్థు లై బుధుల్.

147

క. పాపంబుఁ బుణ్యమును దృష్టాపరులకు ముఖసౌఖ్యసంపాదు లగున్

భూపాల విత్సవ్లులు నిర్లెపు లగుట వారిఁ బొంద శ తే వా ఫలముల్.

148

వ. అని పల్కినం బొందునందను లందఱుం బ్రహ్మోత్పత్తింబు నొందిరి గంగా

నందనుండు ధర్మనందను నుద్దేశించి యీ యర్థజాతెంబు ముని ప్రణీతం బు

యధిగతం బైనది నీకు నుపదేశించితి నీ వింక నేమి వినవల తనవుడు నా భూ

వల్లభుండు నిజాశ్రయంబున కాస్పదం బయినపురుషునడ భక్తజనంబుచరితం

బెట్టిది గావలయు నని యడిగిన నతం డతని కి ట్లనియె.

149

భీష్ముడు భర్గురాజున కాశ్రయం బెట్టిడు నపరిత్యాజ్యం బని చెప్పెట.

క. విను కాశీశ్వరుడేశంబున నొకబుబ్బకుండు వేట శ వోయినచోటన్

- ఘనతరవిషదిగళరంబున నేసిన మృగముఁ దప్పి యభూజముఁ దాఁకెన్. 150
- క. పూవులఁ గాయలఁ బెరిగినయీ వృక్షము శుష్క మయ్యె యన్విషమున ధా
త్రీవర తదీయకోటర, మావాసము గాఁగ నొక మృహాశుక ముండున్. 151
- క. అది తరువు విడిచి పోవక, వృద్ధయంబున భక్తిపేర్చి యెండను గాలిక
బెదరక ధృతిమై నయ్యెడఁ గదలక యుండె ననుజీవిగౌరవ మెనఁగన్. 152
- ఉ. దానియుదాత్తవృత్తము శ్రతక్రతుఁ డాత్మ నెఱింగి వచ్చి బెం
డై నది యిమ్ముహూజము మృహాశుకపుల్ ఫలవృద్ధి నొంది యి
క్కాన నేకముల్ గలుగఁగగా నిటు లేటికి నిండు నిల్వ నో
మానితకీరమా యనియె యమానుషభంగికయాప మొప్పఁగన్. 153
- వ. అనిన విని యీ శుకంబు. 154
- చ. అనయముఁ బండు చుండునెడ యనాశ్రయ మొప్పిన నిల్చి యెండి పో
యినతఱిఁ బాసి పోక తగ యెట్లు కృతఘ్నత గాదె యివ్వధం
బనిమిషనాథ యన్న నతఁ యడచెరు వంది పురాకృతాపనం
జనితవిశేష మీఖగము యజానుగ నన్ను నెఱింగె దీనికిన్. 155
- వ. మే లొనర్చెదం గాక. 156
- క. అని తలచి నీదుపలుకులు, విని మెచ్చితి వరముఁ గోరు యవిహాగోత్తమ నీ
వనిన శుకంబు మహీజంబునకుం బేరెలమి వేడె యభూపవరేణ్య. 157
- అ. అమరవల్లభుండు యనమృతసేవనమున, భూజమునకుఁ దొంటిరపొల్పుకంటె
మిగుల నెలమి నేసి యమెలియాశ్రితు లిట్ల, మనుతు రధిపుఁ గురుకురూరవర్య.
- ... విభులకుం బాటింపవలయువాని భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట. ...
- వ. అనిన నతం డెవ్వరిఁ బాటించుట విభులకు వలయు నని యడిగిన నా భూపతికి
భీష్ముం డిట్లనియె.
- సీ. జననాథ విను తపస్సాస్వాధ్యాయముఖకర్మకరణత నుభయలోకముల వశగ
తములఁ జేయఁగఁజూల్యధాత్రిసురులు మిన్న, నకుఁబాత్రములు పతి యనాతి కెట్లు
రాజునకును నట్లుబ్రాహ్మణుం డొడయుండు, బ్రాహ్మణుం డనుమాట యసావనంబు
హరించి శుభముల యనలిగి యాపదల నిండునక్షత్రం జేయు విశ్రుండు నృపతి
- అ. గొడుకుఁబోలె వరయ్యగురుఁబోలె గొలువంగ, నగ్నిఁబోలె నిష్ఠ యనర్పితుఁడుగఁ
జేయ వలయు విప్రు యెవ్వెడ వేదసం, వాద మేకబుద్ధి యనాదరింపు. 160
- వ. వేదంబులు తమలోనఁ గోప్పి నేయునమయంబున. 161
- సీ. బ్రాహ్మణజాతికి యనభిభవం బొనరింప, యున్న చేసినపుణ్యములు నశించు
జపహోమముఖకర్మనందయంబున కధి, కతరంబు విప్రముఖమున నిడుట
¹భూమిరూర్పన మొక్కమాసంబు నల్పించె, బాపంబు లెల్లను యపాసి పోవు

నగ్రవర్ణులఁ గాంచి శ్రయాదరింపక యుండు.కంటెను గీ డొండు శ్రగలుగ దరయ
తే. సని క్రమంబున ఋగ్వేదమును యజుస్సు,సామము సధర్వణమును శ్రసారభూత
భవ్యసంభాషణము సేత శ్రదివ్యమునుల,వలన విందుము శౌరవ్రకలవవిత్ర. 162

శీష్ణుడు ధర్మరాజానకు బరమ మైనధర్మంబు నెప్పట. శ్లో

సీ. అని చెప్పి భీష్మఁ డ్రమముజేంద్రుతోఁ బరమశ్రేష్ఠమైనధర్మగ్రంథుఁ దెలియ
విను మని పల్కి యిట్లను మద్రనాథుండు, సత్యవతిపుత్త్రిచరణములకు
నెఱిగి కేలు మొగిడ్చి శ్రయెద్దాని నెఱుఁగుట, యెఱుకల కెల్లను శ్రనక్కు డనిన
భక్తి కసమ్మతిఁ శ్రబ్రార్థించి యడిగిన, నమ్మహాముని దయ శ్రసతనిఁ జూచి

అ. విష్ణు నెఱుఁగు టధికరణములబోధము యజ్ఞ,మూర్తి యజ్ఞకర్తృమూర్తి యజ్ఞ
కలనమూర్తి యజ్ఞస్థలమూర్తి విష్ణుఁ డ,తాడు కృష్ణుఁ డమల్యతరచరిత్ర. 163

వ. అని పల్కి యమ్మహాత్ముండు వెండియు శల్యున కిట్లనుఁ గృష్ణుండు వినుచుండఁ
గొండఱు బ్రాహ్మణులతని నుపలక్షించి నాతో నిబృలాండు యాదవుం డైన
వసుదేవునకుఁ గంసానుజ యైనదేవీయందు జన్మించినవాఁ డితని సీపు క్రతువురు
వుం డనికొనియాడుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన నన్నారాయణుండు నగుచు
నన్నుఁ గన్గొని వీరలప్రశ్నంబునకు నుత్తరంబు దగ నిత్తుగాక యనిన నద్దేవునకుం
బ్రణమిల్లి యే నిట్లంటి 164

అ. వేదమయుఁడు వేద్యవేద్యుండు వేదార్థ,విత్తమస్తియుండు శ్రవిష్ణుఁ డీతఁ
డిట్టిఁ డగుట యాత్మ శ్రనెఱుఁగుట యుత్తమ,బ్రాహ్మణత్వసిద్ధి శ్రభవ్యులార. 165

వ. అనిన విని వారలు తద్బాసనం గృతకృత్యులై రని చెప్పిన మద్రవిభంకు మాన
సంబు మాలిన్యరహితంబును బ్రసాదసహితంబును నయి చరితార్థం డయ్యె
బొండవాగ్రజా సీకు సీయర్థంబు విజ్ఞాతం బగుట యెఱుంగుదు నైననుం బ్రజ్ఞా
విశుద్ధికరణం బొచరించితి సని చెప్పటయు నతం డత్యంతసంతృప్టాంతరంగుం
డయి గరుత్మంతుడు మహానుభావుం డని విందు నవ్వహగవిభునివృత్తాంతంబు
తెఱిం గెఱుంగ విన వలతు వివరింపవే యనుటయు నతం డచ్యుతు నాలోకించి
యా సుపర్ణుండు సేవ కా విని యుండుదుం జెప్పెద ననవుడు నప్సంఢరీకాక్షుండువిక
చవదనుం డై యట్ల చేయు మిక్కురుపతికోర్కి దీర్చుట కర్తవ్యం బని పల్కిన నా
దేవ వ్రతుండు భూవల్లభున కిట్లనియె. 166

—శ్రీ భీష్మడు ధర్మరాజానకు గరుత్మంతుని చరిత్రంబు నెప్పట. శ్లో—

సీ. కశ్యపుభార్యలు శ్రకద్రువ వినత నాఁ గల రాతపస్వి వారలకు వరము
కరుణ నిచ్చెద నన్నఁ శ్రకద్రువ వేపుర, వినత యిద్దఱ వేడికొనిరి సుతుల
మునియొ నట్లగుఁగాకశ్రయనియెఁ బడంపడి,యండముల్ వేయునుగనండయుగము
వరుసన యా కద్రువకు వినతకుఁ బుట్టె, నవీ కుండముల నిడి శ్రయరసి యపండి
తే. రహిసహస్ర మేనూతేంద్రునంత నుదయ,మయ్యె నవ్వీయిగుడ్డల శ్రసథికబలముఁ

- దేజమునుగల్గియా సర్వ శరాజి యొప్పు, చుండెనారెండు విరియకరయుండెమఱియు.
 క. లేననవతి యైనక ద్రువఁ, గని వగవును మత్సరంబుఁ శ గదిరెడుమదితో
 వినత గడుఁ వేగిరపడి, యనీతి నొకయండ మవియ శ నడిచె నరేంద్రా. 168
- వ. అడిచిన నందు. 169
- క. పులుఁ గొక్కఁడు పూర్వాంగము, గలిగి జనించుటయు వానిఁ శ గని యాసతి గ
 స్తుల నశ్రుజలంబులు పె, ల్లాలుకఁగ శోకమున మునుఁగునల్ల ముతోడన్. 170
- వ. నివ్వెఱపడి యుండ నయ్యండజంబు. 171
- చ. ఇరువుర మేము వుట్టుదు మ్రహీనపుమేనులతో మహాబల
 స్ఫురణ వెలుంగ నప్పెనువుఁ శ బొందఁగనీ కవియించి తిట్లు మ
 త్వరమునఁ జాపలంబునను శ దత్తల మందుము నీసపత్నిక
 వరపుడ పై చరింపు మని శ వారనినెవ్వగ శాప మిచ్చినన్. 172
- క. వెలువెలఁబొలుచు వడచుచు, వలుకుచు దనమోముఁ జూచునయ్యంగన న
 ప్పలుఁగు కృపఁ జూచి తల్లి, వలవ దడల నిది విధాత్మ్యవశ మయి వచ్చెన్. 173
- వ. అని వెండియు. 174
- కా. ఏనూజేండకుఁ బుట్టు నాయనుజఁ డిం శ కీయున్నయండంబు నె
 ట్టెనఁ ధైర్యము గల్గి కావుము ప్రయత్నానక్తిమై వాడు ద
 రానూనుండు జలాధిరాముఁడు ¹మదీయస్ఫూర్తిమన్మూర్తి నీ
 కానందంబుగ నీగు దాస్యము త్రిలోకాశ్చర్యసంపాది యై. 175
- వ. అనియె నిట్లు ప్రథమపుత్తుండు వికలాంగుం డగుటకును శాపప్రాప్తిని బరమ
 నిర్వేదనంబు నొంది వినతియు నవ్విహంగంబు నిర్దేశించినకాలంబు ప్రతీక్షించి
 యయ్యండంబు రక్షించికొని యుండం దత్తమయనమాగమంబున. 176
- చ. ఘనతరకంధరుండు దృఢశకాయుఁడు దీప్తముఖుండు రక్తలో
 చనుఁడు మహా త్రమాంగకుఁడు శ చారుసుసంగతపక్షిసారమం
 డనుఁడు పరిస్ఫురద్వ్యతివ్రీడంబితబాలదివాకరుండు లో
 కనయనపర్వనిర్వహణకారి సుపర్ణుఁడు వుట్టె భూవరా. 177
- క. ఆ సమయంబున నగుణోద్భాసితగాత్తుండు దోలుతరపట్టి యరుణుఁ డు
 ల్లాసి యగుచు రవిపరిచ, ర్యాసుఖ మెదఁ గోరి చనియె శ సంబగవీధిన్. 178
- మ. జననిం బాసి జనించునప్త తన యిచ్చం బడినాథుండునుం
 జని పద్మోద్భవకల్పితంబు లఘభోజ్యంబుల్ శరీరంబు వ
 ర్ధన మొందింపఁగ సిద్ధసాధ్యగణముల్ శ దఁ ముద్దు సేయంగఁ గ్రీ
 డనలోలత్వమునం జరించుఁ బరిత్యక్తప్రస్వాంతుఁ డై యెల్లెడన్. 179

వ. అక్కాలంబున వినోదంబునకై యురిగి యొక్కయెడ. 180

సీ. చంచులఁ జగుకాకుఁ శ్ర జించిచూచుచు నలి, నెలుఁగించుకంఠుఁగోయిలల సొంపు
సలరుఁ దేనియ గ్రోల్మియన్నసోలంబుల, మురియు తేటులనునుగ్రాతయింపుఁ
దనిపండరన మాని శ్ర తమలోనఁ జెలఁగుచు, బలికెడురాచిల్లశపదువురంగుఁ
గొలఁకులకెలఁకులఁ శ్ర కూడి క్రిడించు చుం, డెచునంచతండంబునడ బెడంగుఁ
తే. దరఁగఁదేలుచుఁ బూడివధదగులఁబడుచు, వచ్చుచిటుగాల్సోకుచుకొమ్మిమిచ్చి
తగిలిఁగొనియాడుచును వినతయునుగద్రువయును మున్నీటిచేరువనఘనందు.

వ. మెలఁగు చుండి రట్టియెడ. 182

చ. కడువునఁ జాసిరో విధువికాంతి సుధాబ్ధితరంగఁ దెచ్చి గం
డరు వొనరించిరో హరుజగ్భూస్థలికిం దొడ వై నయేటివె
న్నిరువునఁ జేసిరో యన మనోజ్ఞసితచ్చవి నుల్లసిల్లుసుం
దరతురగోత్తమంబు దపురదవ్యులఁ గాంచిరి చారులోచనల్.

183

వ. నిజేచ్చమై వచ్చినయ్యచ్చెక్కవంబు నిట్లాలోకించి. 184

క. వినత హయ మింత యొప్పునె, యనూనధవళ ప్రభాభ్య శ్ర మై యనిఁపలుకగా
విని కద్రువ యపరాంగంబున నీలిమ దోచె ననియె శ్ర భూపవరేశ్వర.

185

చ. అనవుడు నమ్మిగాఁగి యటు శ్ర లాడితి నవ్వుల కాడితో నిజం
బునకునొ సీదుచూపునకుఁ శ్ర జాలినభంగియొ చెప్పు మన్న న
వ్వనిత దరస్థితస్ఫురితవక్తముతో నిది యేటిమాట న
ల్లనియెడ గాన రాదె తెమ్రలం బలుకం బని యేమి నావుకున్.

186

వ. వినత దెలియం జూచి. 187

ఉ. కా దని పూని పల్కుటయుఁ శ్ర గద్రువ పన్నిద మేమి దీనికి
న్వదిది యేల రిత్త యనినక విని యా సతి నిక్కమేని నీ
వేది వణంబుగాఁ దలఁచి శ్ర యేర్పడఁ జెప్పితి దాని కేను సం
వాదము సేయదాన గరువంబుగ నొక్కటి నిశ్చయింపుమా.

188

వ. అనిన విని కద్రువ వినతవదనంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 189

తే. నీవు గెల్చిన దాస్యంబు శ్ర నీకు నేను, జేయఁగలదాన నేను గెల్చినను నీవు
నాకుఁ జేయంగఁ గలదాన శ్ర వీకడింది, పన్నిదము సజ మని తెగఁబాటిపలికె.

క. ఆ పొలఁతి యట్లు వల్కిన, కాపము ప్రేరేప నరుణజనకి నుత్సా
హతోపేత మయ్యెఁ జిత్తం, బా పన్నిదమునకు నేమి శ్ర యనఁ గల దధిసా. . . 191

వ. ఇట్లు వినతయుం దెంపు సేసి యత్యైఁగంబు కియ్యకొనియె నయ్యురువురుదానంబు
మహాభూతంబులు సాక్షులుగాఁ బల్కి పన్నిదంబు సజదిరి కద్రువ పతిపరిచర్య
కుం గాలం బయ్యె మఱి వచ్చి యశ్వంబు నాలోకింభమవి నెపంబిది యుప్పటికిం
జూపు దప్పించి యవిధంబున మగిడి యరుగుదెంచిరి తదనంతరంబు, 192

- నీ. కుటిలంపుడలంపుడఁ గొడుగుల రావించి, కద్రువ యిట్లనఁ గన్నునీరు
దొడఁగంగ పొలకొనఁ నబ్ధిపొంతకు, వినతయు నేనును నేడకు నరిగి
యచ్చు తెల్పునఁ గను నభిరామ మగునొక్క, యశ్వంబుఁ గాంచితిమవ్వధూటి
కేవలభవశంబు న నా విని యొడ్డారమునకు నే నదె నల్లభద్రదనము గంటె
- తే. పెనుక దెన నన్న గా దయ్యెనగనలి పన్ని, దంబునటచితి మోడినదాస్యవృత్తి
పచ్చు సవతికి నే నెల్లు న వరపుడంబు, నేయఁ దగుఁ దోడ నల్లగాఁజేయరయ్య.
- చ. అనుచు వాసుకి ప్రభృతు న లక్కడ ధర్మపు గాదు సీవు నూ
చివఁడెయ పట్టిగెల్పు శుభ్రసిద్ధి యొనర్చునె యట్లు గాక య
వ్వనితఁడొకఁ డల్లి గాదె ¹గర్భవంపుడనంబునఁ జూడ మాకు ని
ట్లనఁ దగునమ్మ యెట్లున న నయ్యెను బాపము నేయవచ్చునే. 194
- క. ఈ విధ మెమ్మయి నైనం, గావింపఁగ నలయు ననుట * గల్గిన బరజే
శావాసుల మగుదుము మము, నీ వింకం దగదు తల్లి న నిర్బంధింపన్. 195
- క. అని రట్టియెడం గొందఱు, జనని దోఱగి యెక్కడనిన న జని రా భంగిం
జనినతఁబాజులః ²బేర్కొని, నెనరు విడిచి యా నెలంత న నిమ్రమతియై. 196
- కద్రువ దనకొడుకులకు జవమేజయునివలన నాశంబు కణ్ణనట్లు కపింపుట.
- చ. అమృతకరాస్వయంబున మగహాముని వేడకు నరుండు పాండు భూ
రమణునిదేవి గొంటియుద్రరంబునఁ బుట్టి భనంజయాదినా
మముల వెలుంగుఁ దిత్తుతునిననున్ముడు సంభృతధర్మ మైనవే
ర్తి మెఱయు నేల యేలు జననమేజయనాముఁ ³డరాత్యజయ్యుఁ డై. 197
- ఉ. ఆనెడు సర్పయాగ మునునధర్మముం గుపితాత్ముఁ డై పితృ
ప్రీతిగఁ జేయఁ దద్దహన్యభీకరభూరిశిఖా ప్రవేశసం
జాతదరంతతాపమునఁ న జావఁగలా రని శాప మెచ్చెఁ ద
తాతనవృత్తికి నెఱచి న తక్కటినాగము లా భుజంగితోన్. 198
- తే. నల్లగాఁ జేయువార మే న మెల్లభంగి, నా తురంగమపతివాల్రమని రయమునఁ
బోయి వాలభిరోమముల్ న పొదివి నీల, రోమసంచయ మైరి కుర్రుక్షితీశ. 199
- క. కద్రువ గన్గొని సంతో, వద్దుతమతి యగుచుఁ బిలిచి న సవతికిఁ జావె
భద్రాత్మక యవ్విసతయుఁ, దద్దోహం బెఱుంగ లేమిదైన్యము నొందెన్. 200
- క. నగుచుం గద్రువ వరపుడ, వగుము విచారంబు విడిచి న యనుడు వినత య
ట్లగుఁగా కని లజ్జయుఁ బెను, వగయుఁ దొలగఁ ద్రోచి చేసెవరపుడము దగన్.
- చ. ఇట్లు కపటజయంబునఁ గద్రువ సత్యవినయాదిగుణవతి యయినవినతం దనకు

1. అ. 'గర్భవంపుడలంపుడ' 2. గానల్లిక, విని పేర్కొని. 3. వ్రాతప్రతులందు 'అరాత్యజేయు డై' అని యున్నది. 'దయ్యెనయ్యొ కళ్యాణ' అనునాత్రమాలబట్టి యశ్వంబునకు కళ్యాణము భేదంబయియుఁ బౌడకవిప్రయోగముల కళ్యాణము గానినందున్నది.

దాసిం జేసికొని పరిహీనంబు లయినదనిదానివాస్తవ్యము. సత్త్వమును కలయుచుండెಂಬనంబని యప్పరమసాధ్యి దనయగ్రతయముగా నిలబడి విహరింపఁగలిగెననుచుండంబున జనియించినతనూజుం దలంచుచు నానాపాటు గడచిపోయెననుచుతో దాన్యం బనాలస్యంబున నడచుచుండు. 205

ఉ. యోవనదర్ప మంది జవ శ మంతకునంతకు నగ్గలింప నై
లా వధికంబు గాఁగ నుపలాలన నేడఁగఁ బక్కసంభవుఁ
దా విహారో త్తముండు హృదయంబున గర్వ హేలర్ప సుఖతుల
డై విహరింపఁ జూచి యొకతయప్పుడు నారదుఁ డల్ల జేరినన్. 206

వ. అతఁడు భక్తిం బ్రణమిల్లి నిల్చిన నప్పక్షిపుంగవునకు నప్పక్షిపుంగవుంజిట్లనియె.
తే. దాని యై నవతాలికి శ దల్లి పనులు, నేసి నలఁగిరిగ బడెను శ బిడత నంత
లేక నీ పిట్లు దిరుగుట శ లెన్న యగునె, యన్భుతోజ్జ్వలతేజ కిరణ్యులనూబ.

చ. ఆనుడు విహంగనాథుఁడు మగ్గదంబకు దాన్యము రాకకుం గతం
బనఘరిచార యెద్ది దెలియక వినిపింపవె తున్న జెప్ప న
మునివరుఁ డున్నరూపు హయముం గను టాడగఁ గల్గుతత్వహం
గనలచరిత్ర మాతని కశ్శంకపరిస్ఫుటభావణంబులన్. 206

ఉ. చెప్పినఁ గోపముక వగవుం శ జత్తమునం గమరంగ మేలుమే
లప్ప హితంబు నేసె జెలియల్ మను చున్నది పెంపుతోడ నం
చప్పుడ వాయువేగమున శ నయ్యెడకుం జని నూట యెద్ది హం
జెప్పక తల్లికిం బ్రణతి శ నేసె విహరభరార్త మూర్తి 207

వ. కద్రువపాలికిం బోయి. 208

చ. పరమవిసీతిమై నెఱిగి శ బాంధవ మారఁగ నల్ల ని ట్లనుక
గరుమఁడు 1దారి తారి వగఁ శ గందుచు నీచెలియల్ చరించుని
2వ్వరపుడవుంజరి త్రమున శ వచ్చునె నీ కొకపెర్మి యీ నలిం
గరుణ యెలర్పగా విడువ శ గౌరవనంపడఁ జేయు నెంతయున్. 209

ఉ. నీకును నేను బుత్తుఁడన శ నమ్మి దగళ ననుఁ జూచి యెనఁ ద
ల్లి కృప నేత పెద్దయును శ లెన్న యథర్మము శర్మ మన్వగల్
నా కని యేల దాన్యకృతి శ నాజనము త్రికి నివ్విభంబున
నాకయు దైవకృత్యమ మనంబునఁ బొంగుడు విప్పు గల్గినన్. 210

వ. అనిన విని మొగంబు ముజకటించుకొనుచుఁ గద్రువ గరుత్మంతున కి ట్లనియె. 211

మ. బలవంతుండవు నేర్పుచందములఁ జెప్పం జాలి యీ రి తప
ల్కులఁ దేర్పం బని లేడు తల్లికి మదిం శ గూర్తేని వే పోయి లా
కులు నిన్నుం బ్రణుతింపఁ దె మృత్యుతముక శ ఘోరంపుదాన్యంబు నేఁ

- 18 దొలగం బెట్టెద మీ కనంత మగుసంతోమంబు సంధిల్లగన్. 212
- చ. అన విని దాని కియ్యకొని యుప్పు సుపర్లుకు బోయి కళ్ళవుం
నీ. గని తనభాషణంబులును యగదువపల్కులు జెప్పి చెచ్చువాఁ
డ నమృత మెట్లు నే నని యొడంబడి వచ్చితినిన్న నాతఁడ
తనయుని జూచి యుల్లము ముగదంబును నచ్చేరువాటు నొందగన్. 213
- క. అమృతంబు దుర్లభం, బయ్యమగుల కేనియు సతి ప్రయత్నంబున గు
ప్రము సేసి యుండు వాసపుఁ, డమలచరిత నీకు నగునె యట్టిది జేరన్. 214
- వ. వినుము. 215
- చ. ఉదకము రక్షకం బగుచు యందుండగ నుజ్జ్వలవహ్ని యందును
బాదువఁ గృపాణశక్తి ముఖభూరితరాయుధవాస్తు లై బలో
న్మదులు మహాగ్రకోపులు ఘనస్థిరకాయ లనేక రాక్షసు
ల్వాదిగొని కావ నిస్సవల్యలో నమృతంబు సురక్షితస్థితిన్. 216
- క. ఉండు నని విని విహంగవిభం డలన నగుచు నీవు యుత్త్రస్నేహ
ధ్యుండ నయి పలికి తే బలియుండ నుపాయజ్ఞుడను మహాజ్వలతేజా. 217
- మ. అనుమానం బది యేల తెత్తు నమృతం యబ్బం గడుం బొంగి యా
తనిఁ దాఁ గాఁగిటఁ జేర్చి కళ్ళవుడు పుత్రా నిశ్చయం బట్లఁజే
ని నిభంబుం గమతంబునుం గలవు వానిం దిన్న లా వెక్కు నా
ఘనజంతుద్వితయంబు నీకు నెరగాఁ యగల్పించితిం బోవ నా. 218
- వ. అనుటయు సంశోషించి గరుత్మంతుం డా గజకచ్ఛపంబు లెచ్చటనుండునెబ్బం
గవి యని యడిగిన నమ్మునీంద్రుం డవ్వహగేంద్రున కిట్లనియె. 219
- ఇతి కళ్యపుడు గరుడునకు గజకచ్ఛపంబుల తిలం గెటంగించుట. —
- నీ. ప్రాకృతొనిధిపాంతః య బర్వతం బొక్కటి, ఘనశృంగకబళితాకాశ మగుచు
సురగనామంబున య నొప్పు నచ్చేరువ, వసియించు నొకమహావారణంబు
దానితటంబునఁ య దామరకొల నబ్ధి, ననుకరించుచు మధురరాచ్చవారి
సంపద సొం పారు య సమదలీలల నగ్గజం బా నగంబుపై య సంపరింప
తే. మిట్టు బల్లంబు గట్టునుకమెట్లు నొక్క, మట్టమై యది ననుసారమహితమైన
యకొలన నీరు ద్రావఁగారననుదినంబు, నరుగు నమ్ముభవల్ల భుండుననుచరిత.
- ఉ. అం దొకకచ్చపప్రవరుఁ య డత్యధికం బగుకాయమున్ బలం
బుం దనరన్ వసించు జలకముం గొనువాంఛ గజంబు వోయినం
జెండఁగ నీక నంగరముఁ య జేముఁ బెనంగుచు నీరు ద్రావు గౌ
రుం దెగి యుండు నిట్ల పగ య రోష మెల్లర్పఁగ నాఁమనాఁటికిన్. 221
- క. విను మధుకైటభులనియెడు,దనుజీంద్రులు కచ్చపంబు య దంతియునై పు

- ట్టినవారు ద మ్మెఱుగమిఁ బెనఁగుదు రొండొరులతోడ శ్రీ భీకరభంగిన్. 222
- క. ఒంటిమొయి నుండఁగా ముక్కంటికీ నాకచ్చపంబు శ్రీ గౌరుం బట్టం
గంట యరిది యొక్కొకటన, రెంటిం బొదువంగ వలయు శ్రీ రే వెర వారన్. 223
- వ. అనుడు వైన తేయుండు. 224
- ఆ. ఒకటి గొలనిలోన శ్రీ నుండు నొక్కటి గొండ,మీఁద సంచరించు శ్రీ మీరు రెంటి
నడఁగ నొక్కమాట శ్రీ యడరి పట్టుట కృత్య, మనియెదరు వశంబె శ్రీ యట్లచేసు.
- వ. అనిన నది యట్టిద యుపాయంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు నుని యమ్మనివరుండు.
- చ. కరిపతి నీరు ద్రావుటకుఁ శ్రీ గాఁ జనుడెంచివఁ శూర్మరాజు సం
గర మొనరించు చుండి తమకంబున నీళ్లులఁ బాసి వీకమై
దరి నడరంగఁ బట్టునది శ్రీ తత్సమయంబున రెంటిఁ గూడ నీ
వెరవున యూఁది చి త్తమున శ్రీ వేగిరసా పెటు లేక పొంచుమీ. 227
- వ. అని యుపదేశించిన వీడ్కొనుటను వినెను డయినతన్ను నత్యాదరంబునం
గనుంగొని య త్తపోధనన త్తముండు నీవు గజకచ్చపంబుల నాహారంబుగాఁ గొనిన
నీకుం ద్రిదశాహారంబు డేర దొరకొనుటకు సందేహంబు లే దనుపట్టు వల్కి
పరమాశ్రీర్వాదంబు లిచ్చిన. 228
- మ. విని యుత్సాహము కందళింపఁగ వియ్యద్వీధీగతుం డై విమా
ననికాయంబులు దూలఁ బక్షితివిత్తానస్సార్దీప్తివ్రజం
బినరశ్మి ప్రకరంబుఁ గీడ్పఱుపఁ బ్రక్షింపుండు చంచద్రతిం
జనియెం దా నురగాభిధాన మగునాశ్రైలంబు పెందిప్పకున్. 229
- క. చని యల్పశరీరుం డై, తను నెఱుంగక యుండ మెలఁగి శ్రీ దానోగ్రగతేం
దునిఁ గాచి నీరి కది వో,యిన ముప్పుడు వెనుకఁ జనియె శ్రీ నెలమి దలిర్చున్.
- ఉ. దంతి ససంగ భూరిమద్యధారలగాలి యెఱింగి కూర్మ మ
త్యంతసముద్రతిం గొలని శ్రీ కడ్డపడక వెన వచ్చె వచ్చినక
దంతియు నీరువట్టున నుడగ్ర పుఁగోపము సందడింప దు
ర్దాంతసముద్యమం బెనఁగ శ్రీ దానిపయిం గవిసెన్ మహాగ్ర మై. 231
- చ. కవిసి ఖరంబు లైన¹మునికాళ్ళను వ్రేయఁగ సాము నీరిలో
ను వెడల కుండి కూర్మ మట్రసుస్థిరతీవ్ర నఖంబులం బదా
గ్ర విదళనంబు సేయఁగఁ గర్రంబున మోదఁగ వారణంబు దం
తవిహతి నొంపఁ గచ్చపము శ్రీ దారుణ మయ్యె రణంబు భూవరా. 232
- ఉ. ఇమ్మొయి బోరిపోరి మది శ్రీ నేపును గోపము వగ్గలింపఁ గూ
ర్మమ్ము గడంగి నీ ర్వేడలి శ్రీ మత్తకరిక వడి నాక్ర మింపఁగా
గ్రమ్మన రెంటినిం బొదివి శ్రీ కచ్చపముక వలకాల వామసా

- దమ్మున వారణంబును ముగ్ధదమ్మునఁ బట్టి తగిల్చె గోఘలన్. 233
- వ. ఇట్లు వినతపట్టి వట్టిన నవి దమయంగంబులు వారలం బడ నడిచిపడటము నతండు. 234
- మ. పెలుచన్ గోఘల నొత్తి యగ్గజముఁ దాఢబేలున్ వసం బేది మూర్ఖుల నొందన్ వెన నెత్తి మేఘయుగభీష్మకోల సదైరికా
చలపై హాయన కేలియో యన నభ్యస్సంచారి యై యుబ్బున
గ్గలికన్ దవ్వుగఁ బాటి యొక్కఁ ఘనవృక్షం బయ్యెడం దోచినన్. 235
- ఆ. దానిమీఁద నుండి య వాని రెంటిని భుజిం,సంగ ముఁ దలంచి య పంచయోజనములు నిడుపు గల్గెరమణీయశాఖపై, గరుడుఁ డెలమి నెఱిగెల్గురువరేణ్య. 236
- క. ఎఱిగినయ పైనువ్రేఁగున, విటుగుటయును శాఖ చూచి య విహగేంద్రుడు గొందలు మునుల నందుఁ గన్గొని, వెఱుపున నాత్మీయది త్రవ్వత్తి గలంగన్. 237
- తే. అవనిఁ బడనీక శాఖఁ జంఝచువునఁ బట్టి
పట్టి వారలనుసితంబుల య పల్లటిలక
యొండ వెరవున ధరియించి య యొయ్య నెగయఁ
జూచి యవ్వాలఖలులు య చోద్య మంది. 238
- వ. వైనతేయుం డగుట మనంబుల ననుసంధించి కరుణించి. 239
- క. ఈతఁడు దక్కఁగ నొరులకు, నీతెఱిగుబలంబు వెరవు య నేల కలుగు నం
చా తరుశాఖ విడిచి చని, రాతని దీవించి యోగ్య య మయ్యెడు నెడకున్. 240
- వ. చనినన్ గరుత్మంతుండు సంతోషించెఁ దదనంతరంబ. 241
- ఆ. విపులశాఖ నిచట య విడిచిన నిచ్చటి, జంతుకులము లెల్లఁ య జచ్చు నింక
నేమి నేయువాడ య నే ననునెవ్వగ, వ్రట్టె నవ్విహంగకృపుంగవ్రనకు. 242
- వ. అట్టియెడ. 243
- తే. నిందితాచారయుతము పురలింద జేశ, మంబుధిప్రాంత మీశాఖ య యందు విడువు
మమరవరులపం పిది విహరగాధినాథ, యను నెలుంగు నభంబునందావహిల్లె. 244
- క. విని సత్వరముగ నట గొని, చని యద్దేశమున గల్లరజనములు మృతిఁ బొంద నతం దాచక్కటి నాఁఘనశాఖయు నెమ్మనంబుకలఁకయు విడిచెన్. 245
- వ. విడిచి భరితలీలంబుగా నొక్కఁజైలంబువిశాలతటంబునకుం బోయి. 246
- క. కరికచ్చపములపెన్న, త్తురుఁ గండలుఁ గ్రొవ్వు మెదడుఁ య దుష్టిగఁ బఱి
శ్వరుఁ దాని యధికబలబం,ధుకుడై యమృతమున కేఁగెడుర్ధాంతగతిన్. 247
- వ. ఇవ్విధంబున. 248
- క. చని దానిచుట్టు మండెడు, నవలంబును జూచి తన్మృతహ త్రరజిహ్వల్
దనిశన నెఱిగెలు గమరుకొ, యనుతలఁపున బ్రహ్మఁ గాన య నరిగె కయమునన్. 249

వ. అరిగి తచ్చరణంబులకుం బ్రణతుండై కేలు మొగిచి.

చ. వినతకు దాస్య మొందె నొక్కవెంటఁ దదీయసిరాసహేతు వై
యనఘవిచార నాకు నమృతాహరణంబు విధేయ మయ్యె న
ప్పనిమొయి నగ్నిచేత నగుఁబాటగు నస్వేదతో భవద్దయా
వనసిధి నాశ్రయించుటకు శ్రవచ్చితి నార్తశరణ్యా కావవే.

251

వ. అనుభయము.

252

చ. అసెడి వత్సలుండగుట శ్రవంబుజగర్భుండు వెన్న వైపయి
వితతము గాఁగ జిహ్వలకు శ్రవే గగునట్లుగఁ జాల వైచినం
బలగవరేణ్య మ్రక్కబడుం శ్రవకుండయ్యెడఁ జొచ్చి నీదువాం
ఛితము ఫలింప నత్వరతఁ శ్రవకొను మయ్యమృతంబు నావుడున్.

253

ఆ. ఆత్మఁ బొంగి మ్రొక్కయితఁ డాలమందలు, పరపు లైనయెడల శ్రవరిగి యరిగి
కొండయంతవెన్న శ్రవగూర్చి వేగమ కొనిపోయి యమృతహాగ్నిఁ శ్రవబిదియ వైచి.

శ్రవగూర్చి గరుడుఁ డిండుని జయించి యమృతంబు దెచ్చి కరువకుఁ జూపుట.

శా. నీరుం బాయఁగఁ జల్లి రాక్షసులయ్యనైవంబు మర్దించి హృ
త్సారోదాతుం డయోమయం బయినయ్యజ్జాలంబు వే వచ్చిదు
ర్వారస్వైరవిహార మొప్ప నమృతగ్రహం బొడంఁగూడుడుం
దారావీధిఁ జనం బొడంగె నుగుడ శ్రవదర్పం బెలర్చ వడిన్.

255

వ. అంతయు నెఱింగి.

256

మ. అమరేంద్రుండు సముద్రతిక్ వెడలి దేవవానీకముల్ దోడ్చుడ
నమర క్షీడకఁ జొచ్చి ఖిపతిచే శ్రవస్యంబు లెల్ల విధూ
తము లైనం గనుఁగ్రేవఁ గెం వెనఁగ రాద్రం బైనచిత్తంబుతో
డ మహోదగ్రతఁ బొల్చువజ్రము నవ్యవృంభోగ్రుండ వైచినన్.

257

క. అది యొకఁడుఁ జేయఁ జాలక, విదళితశైల మగుతనద్యువిలసన మచటం
గుడియట దనకుం దెలిసిన, మద మఱి గిరిభేదికడకు శ్రవమగుడం జనియెన్.

258

క. చేయునది లేక నిర్జర, నాయకుండును వెఱఁగుపాటునను మ్రాన్పడుచుం
బోయెం గ్రమ్మటి ధరణీ, నాయక నిజపట్టణంబునకు దీనగతిన్.

259

చ. అజనియనుగ్రహంబున విహంగమవల్ల భుం డట్లు పాల న
క్కజ మగుశౌర్యసంపద ప్రకాశతఁ బొందఁగఁ గేలి నల్పి యిం
ద్రజయమహోత్సవంబున సుదా త్తయశఃపరిపూరితంబు లై
త్రిజగములుక వెలుంగ నలి శ్రవెచ్చె సుధారసపూర్ణ భండమున్.

260

తే. తెచ్చి డించి కదువ ప్రీతి శ్రవేల జూపి

తల్లి బెట వాసికొని పొంగి శ్రవెల్లనాగ

డమున మగుడ నయ్యమృతభాండంబు దాన,

- పుచ్చికొని యెడ గలుగంగఁగఁ బోయి నిలిచి. 261
- వ. తన్ను వెఱుగుఁడి చూచు చున్నకద్రువ నుద్దేశించి. 262
- మ. జననీ నీ వమృతంబు దె మ్మనినయాశసత్యోక్తి వాటించి యే
జని నానావిధకర్మకర్మకుడ నై శ సాధించి వేతెచ్చితక
విను నానీయొడఁబాటు సెల్లె జనులకఁ గ వినించితం దెల్లగా
వినతం దోడ్కొని పోయెదక మనమునకఁ గ విభ్రాంతి తే కుండుమీ. 263
- మ. అని ధర్మస్థితితోన మాటవెర వే శ పారం దగం బల్కి నే
ర్పునకుఁ లోకము మెచ్చు గద్రువకుఁ బెంపుం గీర్తియుఁ మాయ సొం
పునఁ దల్లిం దనయింటి కన్ని యమృతంబుం గ్రమ్మలకఁ గ్ర క్కునం
గొని పక్షింద్రుడు వోయి యింద్రుఁ డెలమిం గూరంగ నిచ్చుం దగన్. 264
- వ. ఇవ్విధంబున నాచిత్వంబు సంస్తుత్యంబుగా నమృతం బమృతాశనపతికి నొసంగి
యెనకం బెనంగు తేజంబున విరాజితుం డయి యావృతవైరిసి నూరెల నున్నసుర
లను మునులను గలయం గనుంగొని. 265
- చ. కొడుకులఁ బంచి తెల్పెనఁగుగొట్టమువాలమునందు నల్ల గ
ల్లెడుక్రియఁ దీర్చి పన్నిదము శ గల్పినకద్రువ నేను మాటమై
నొడిచితిఁ డల్లి దాసి యగు శ టోర్వక తండ్రియనుజ్జ మీ కెదు
ర్పడినదురుద్ధరిక మఱచి శ బాంధవసత్కృతి నాదరింపుఁడి. 266
- వ. అని వెండియు. 267
- క. వినుఁ డట్టులు పాపము నేసినకద్రువనుతులఁ బొదివి శ చెందుదు మత్తుం
డనితాంతోగ్ర విహారం, బునఁ దండ్రియు మీరు ధర్మమును సాక్షులుగన్. 268
- మ. అని పలికిన నతని నడవటు నభినందించి రమ్మనులు సురలునుం బురందరునితోడ
నితనికి నొక్కవరం బొసంగ వలదే యనిన నతండు దలంచికొని దరహాసితంబుతో
వారల నాలోకించి మనవరంబునకు నానపడియెడుకొలంనివాడు గాఁ డితండు
సాక్షుద్విష్ణుండు కృష్ణుం డన శూరుఁ డనుయోధవధాత్రి శునకుఁ బాత్తుం డై లోక
హితార్థంబుగాఁ జరియింపంగలవాఁ డీక్షూర్తియు విడువండు వివిధవర్తనంబుల
వినోదించుచుండు ననియెఁ దదనంతరంబ సముచితప్రకారంబున నా జంభారిని
వారలను చా నామంత్రితులం జేసి. 269
- నీ. అజా దుపలాలింప శ నద్రేవుకావించు, వరభోజనంబులఁ గ బెరిగె నితఁడ
ఘనకాయజవనత్వగజకచ్చపముల నొ, క్కెత్తున లీలమై శ నెత్తె నితఁడ
విపులభూరుహాశాఖ శ విఠిగిన మునిహితార్థంబుగాఁ జంచునఁ గ చాలె నితఁడ
సురసేనతోఁ బురందరుని నిర్జించి యుద్ధివుం డై యమృతంబు శ దెచ్చె నితఁడ
శ్రీ భగవాన్యంబుఁ దనబాస శ దప్ప కుండఁ, బాపి యా సుధ మరల నశ్వాకశాస
భువకు ధయ నిచ్చె నీతఁడై యనుచునిద్ర, సాధ్యు లగ్గింప గరుడుడుశనియె మగిడి.

వ. అని చెప్పి పుష్కంసు.

క. మానవలోకకలితబహులానందకలబు నిష్కళావ్యయసుఖినో
 పానము సగుసౌపర్యాభ్యానము విని పుణ్యతమూడ శ్రవైతి సరేంద్రా. 272

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు సంతసించి విప్రున కెద్దియేనియు నిచ్చువాడుగా నొ
 డంబజి యీనివాఁడేమిగతిం బోవం గలవాఁడని యడుగుటయు సతం డత
 నితో నొకనిదర్శనంబున నది యెఱింగించెడ విను మని యిట్లనియె. 273

సీ. ఒక్కస్మగలఱు శ్ర నొకవాసరంబును, బ్రీతిమై గూడి వర్తించుచుండు
 దొలుపుట్టువునమానశ్రవులునునెచ్చెలులునై, యుండుటగూర్చునొంకొంటికొక్క
 యెడ నొకనాఁడవ్యభిచుతోడ నా క్రోధి, గటకటా నీ కిట్లు శ్ర గడునుపేయ
 మైనపీచుఁగునంజ శ్ర డాహార మైనట్టిభవము గాటిల్లు శ్రేపాపముననొ

తే. యనిన జాతిస్మరణవంత శ్ర మగుటఁజేసి, యది వివాదముఁ బొంది ధర్మరామరునకు
 నీ నొడంబజ్జధన మీన శ్ర కాన యిట్లు, నీచతరజాతియందు జన్మింప వలసె. 274

వ. అని తెలిసె నట్లగుటఁజేసి యాస గొల్పి విప్రున కియ్య కునికి యొప్ప దని
 చెప్పిన నప్పాండవాగ్రజుం డహీనగుణవర్ణనీయుం డయినహీనవర్ణునకు మంత్ర
 తంత్రాదు లుపదేశించుట ధర్మవిరుద్ధం బు యుండునొకో యని యడిగిన
 నయ్యనిమిషనదీనందనుం డీ ప్రశ్నంబున కుత్తరం బగునది యొకయితీహాసంబు
 గల దాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 275

— యి బ్రాహ్మణుండు హీనవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట యి—

సీ. హిమగిరిమీఁద నశ్ర నేకద్విజులు తప, మాచరింపంగనశ్రయ్యాశ్రమమున
 కొక్కశూద్రుండుధర్మోపేతుఁడేతెంచి, యమ్మునులకు గరుఁడగుముసింద్రుఁ
 గని కృప నుపదేశ శ్ర మొనరింపవే తపో, వృత్తికె నాతని శ్ర వేడుటయును
 జనదు వైదికము శూద్రున కుపదేశింప, నీవు శుశ్రూషమై శ్ర నిలుపు మనియె.

తే. ననుడు వాఁడు శుశ్రూషకుఁ శ్ర జై వనించె
 గూడినె యొకదెనుఁ గావించికోని ముదమున
 నతిథిసురపితృపూజ ల్యత్యధికభక్తి
 తోడఁ జేయుచు నొక్కంత శ్ర గీడు లేక. 276

క. నియతియు విషయముఁ జూచిన, దయ పుట్టెడునట్లు గాఁగ శ్ర ధర్మనిరూఢ
 క్రియ లొనరింపగ మునిపతి, ప్రియమునఁ గనుఁగొనుటకై యశ్రిగ నచ్చటికిన్.

ఆ. అరిగి యతనిచేయశ్రవణ్యమైనంబు, లోనఁ గానివాని శ్ర మానఁ జెప్పి
 యనఘ యిట్లు సేయు శ్ర మని యుపదేశించె, గరుణ పేర్చి బుణ్యశ్రకర్మగతులు.

క. ఆతఁడు దానికి నతిసం, ప్రీతాత్ముం డగుచు నడపి శ్ర విదపం గాలం
 బై తెగి యొకవృపునకు సరి, జాతం డయ్యెను సమ స్తనద్గుణములతోన్. 277

క. మునిపతియుం దటితోడనీ, తనువు విడిచి యరిగి యతనిగ్రతండ్రి కడన్ వి
పునకం బుట్టెన్ వేదాద్యనుసమవిద్యలకు నెల్ల శ నావాసంబై. 280

చ. పదపడి యొక్క మూరకుండు శ పట్లము గట్టి పురోహితత్వమున్
విదితవిఘాతితో నొసంగె శ విపునిపుత్రున కవ్వభుండు న
వ్విడవెడుమోముతో నతని శ నోరలు వాఱంగఁ జూచు నాతఁ డె
య్యది గత మొక్కొ నవ్యునకు శ నంచు మదిం తలపోయు భూవగా. 281

వ. ఒక్కనాఁ డవసరంబుగాంచి యుప్పరోహికుం దాభూవరునితో దేవా ననుంగని
నప్పుడు నవ్వుదు నామాన నేమికి ప గల దది యెఱింగింపవే యిదియు నాకు నరం
బని వేదిన నజ్ఞనపతి వనను కాతిస్మరత్వంబు గలుగుటంజేసి పూర్వజన్మంబు దెలిపి
యక్కాలంబునం దనయ్యుత్తమంబున నేమేని విహితంబు లుపదేశించుట దేట
పదం బలికి శూద్రవిషయోపదేశంబునం బరనుగతి గప్పి యిచ్చాట రాజసేవా
త్మకం బై నపూరోహిత్యంబు నడపుటకై నీకుం బుట్టవలసె నేను బుట్టు వెఱింగి
పుట్టినవాడ నగుటం (జేసి యెఱింగి) నవ్వుదు నవ్యునకుఁ గతం బింతియ కాని
నీ వొందు కల్మషంబు గలవాడవే మహాధర్మ పరుండవు గురుండ వాడుష్కర్మం
బునకుం బ్రాయశ్చిత్తంబు నేసికొ మ్మని యనేకగోవులం గనకరాసులను నొసం
గిన నా భూసురోత్తమండు పురాతనజనకృతంబగుసుకృతంబున జిత్రంబు
నిర్మలం బై యందు కతంబున నారాజు సెప్పినంత వట్టునుం గలవోలె
దనకుఁ దోచిగం దోపితుం డై దానంబులం దీర్ఘస్నానంబుల మఱియు జప
హోమాదిపుణ్యవిధానంబులం బాపంబులు వాపింపి యా పుట్టువు నీఁగికొని
సంయమిసంతాన జాతండ్రి యెప్పటిమాత్రమంబునం దపం బాచరించి మహా
పదంబు నొందఁ గావున బ్రహ్మణశ్చ త్రియవైష్యులకుం దక్కఁ దక్కటివారికి
న పడశించి బ్రహ్మణుండు కల్మషభాజనం బగు బ్రహ్మణాదులకుం బరితృపూర్వ
కంబుగా నుపదేశింప వలయు నని చెప్పిన నప్పుడమితేడు లక్ష్మీ యెట్టిజనంబుల
యందు నసింప నని యడిగిన నా దేవవ్రతుం డతని కిట్లనియె. 282

అట్లనివాసస్థానములు.

క. నారాయణాంకతలమున, శ్రీ రాజల్లంగఁ జూచి శ చిత్రం బలివి
స్మేరంబై రుక్మిణి విస్తారరుచిరవయన యగుచు శ సంభావనతోన్. 283

వ. నీ వెట్టిపురుషులయందు నెబ్బంగిభామలపాల వనియుంతు వనిన నాదేవి మకర
ధ్వజమాతకం జెప్పినవాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద దాన నీయడిగిన
యది దేటపడు నాకొరింపుము. 284

నీ. నిత్యసత్యులు శౌచ్యనిరతులు గురుభక్తు, లప్రమత్తులు దక్షు శ లమలమతులు
సత్కర్మ పరులు విశ్వావముఁ దపము దానము బ్రహ్మచర్యంబు శ కమముఁ గల్గు
పాతకు ప్రేతి నాశవసియించునిక్కలు, కూర్చు నాస్థికుఁ గృతకమునిఁ గుబుద్ది

వర్జితం నెంగిలిత వర్జించి యిలువడి, ఘటశుద్ధి గల్గిననకాంతలును
 తే. నిల్లు వల్లభ ప్రతికూల శత్రురాత్మ, నన్యమూనిక గానుని శత్రురాత్మ
 యైనమానిక దోషగుడునబిసీతి, లాకపరుమండపుష్పవాటగుల నలుతు. 285
 వ. అని చెప్పె దత్తకారంబులు బుద్ధిగతంబులు సేసికొమ్మనినం గెరుపతి పురుషుల
 పురంధునిసంగతియందు సంస్పర్శసుఖంబున భిషయం చెప్పరిం గలుగు నని యడి
 గిని విషుత్తనీతనూజం డివ్విషయంబున కొక్కరికి హాసంబు గలదు విను
 మని యిట్లనియె. 286

భంగాస్వరూపదనురాజ శ్రీ యై కుమారులం గాంచి ప్రకాశం

- సీ. అనుభు భంగాస్వరూపం శ దనురాజ పుత్రార్థి, యై వజ్రకప్రియం శ బగుమంబు
 సేసి పుత్రుల నవిశేషుల నూర్వరం గని సంతసంబున శ గ్రాలుచుండు
 నాతడు వేటకై శ యరిగినచో వజ్ర, దిగ్భంతి పుట్టించి శ తేరకాంక్ష
 సనునట్లు సేయ నశజనపతి యెక్కిన, తురగంబుతో నొంటి శ మూల మైన
- ఆ. కాన కేగి తృప్త శ-గదిరన నలుగడ, వరిసి యొక్కపద్మనకసి గాంచి
 వెన్నుమురుగ హయముననీర్చి దిగిచి తాండవపుసాంపు మిగూర్చునుగిలేచి.
- క. భూనాథుడు తృప్త సెడం, బానక్రియ యాచరించి శ భూమిని యై తా
 దాన కనుంగొని విస్మయ, మూనెజమదిలోడ నరసి శ నోయ్యన చెడలేన్. 288
- సీ. వెడలి చింతించి యీయొడలితో సేభంగి, దురగంబు నెక్కుచుకరుజరంబు
 లేనుబోయిన జూచి శ యేమని తలఁకురో, పోతు సే మరువారొప్పత్తులేమి
 గాంగి మాహింతురో శ కానన యుండంగ, వచ్చుచే పోవంగ శ వలయు నెట్లు
 నని విచారించి శబోయిన నెల్ల వారును, నాశ్చర్య మందుచు శ సంతసంతః
- ఆ. గనుగొనంగ మంత్రిగణము రావించి ది, గాభ్రాంతి దానుకోయ్యపద్మనరసి
 యందు మునిగి వనిత్రయగుట యెఱింగించి, రాజ్యమునఁ బనూజశరాజి నిలిపి.
- ఉ. కానక సేగి తాపసుల శ గాంచి తపం బొసరింప నం దొకం
 డా నలినాక్షి బొంది ప్రియు శ డై నడచెం గ్రమవృత్తి నందనులే
 దానికి బుట్టి రిద్దబలదర్పులు నూర్వరు వారి గొంచు న
 మూనిని పూర్వపు త్రకసకమాజముపాలికి బోయి నెమ్మిలోన్. 290
- వ. తనకు నొక్కతాపసుండు ప్రియుం డగుటయు వానికలన సత్తనయశంబు జని
 యించుటయు నెఱిగించి. 291
- క. మగతనమునాడు మీరు, న్మగువతనమునపుడు మీరు శ నాయం దుదయం
 బగుటను దోడంబుట్టువు, లగుదురు ధర పంచి కుడువు శ డందలు ననుడున్. 292
- క. భాతృస్నేహము గల్గి య, రాతులు భయ ముండగా ధరారాజ్యము సం
 క్రితి ననుభవించిరి జను, లాతలహర్షమునఁ బొంద శ నందలు నెమ్మిన్. 293

- తే. దానిఁ గని పాకళాసనుఁ య డేను వీని, కహిలముగఁ జేయ నది హిత్రమై ఘటించె
నధికపుత్త్రసమృద్ధి రాజ్యాభివృద్ధి, నిష్కృహిపతిసమృద్ధుల య నినుమడించు. 294
- వ. దీని విఘటించు జేయఁడు నని భూసురాకారుడై వచ్చి పూర్వలంగాంచి. 295
- క. ఆ రాజకుమారులమతి, నీరసము జనుంచునట్లు య లెక్కి డిడవకుం
డేరికి నేనియుఁ బుట్టినవారిం దోఁబుట్టువులుగి య వల్లం జనునే. 296
- వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం జెప్పి వార లెఱుంగ కుండ నవరకమాదుల
కడకు నేగి యితకరిమాటలమొ త్తంబుల వారలచి తింబులను గలంచె. 297
- క. అనిమిషవరుఁ డివిధమున, జనియింపఁగఁ జేసె బగ యశనంగితు లై వా
రును దెగి యొండొరువులతో, నని బెట్టుగఁ జేసి చచ్చి య రందఱు నభిహ. 298
- ఉ. చచ్చిన న త్తపస్వీనతి య నన్నులు మోమును మోదికొంచుఁ బై
వెచ్చునికన్నునీ రిడర య వీడినవేనిలితోడఁ బెచ్చి వా
పుచ్చి తనూజలం బనుపఁ య బొంది కనుంగొని పోయె విప్రుడై
యచ్చటికిఁ సురాధిపతి య యాతనిఁజూచి లతాంగి వెక్కుచున్. 299
- ఆ. కరుణ మొగముపండుఁ య గనుఁగొని తాను ము, స్పర్థి వేటవోపుటాదిగాఁగ
సకలసుతులు నాజి య జచ్చుట తుదియుగ, గలుగువ ర్తనంబు య దెలియఁబలికె.
- క. విని యతిఁ డే నింద్రుడ నా, కనిష్ఠ మగుకృతువుఁ జేసి య తది హేతువుగా
నినుఁ బఱచితి ని త్తెఱఁగున, ననుటయు సంభ్రమసమేత్రమైనభయమునన్. 301
- క. ఇలఁ జాగి మ్రొక్కి యటతనయులకై సమ్మాధబుద్ధి య నొనరించితిఁ ద
ప్పలఘుదయుఁ జూడు నీకే, జలమునకుం బాత్రిమే విశాలయశోర్ధి. 302
- వ. అని రామయై యొన్నరాజన్యండు దైన్యంబు దోపం బలికిన బలనూదనుండు
ప్రసన్నుడై. 303
- ఇంద్రుడు భంగాన్వహకుఁ గోరికవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట.
- స్వీకృచ్చిన, గొందఱ య నెత్తఁజే గాంచినతనయుల నొనఁగుదు య ననిన నతఁడు
కాంత నై యుండి యే య గనినవారల నిమ్ము, దేవ నాత్రుడు దొల్లియపుగన్న
ప్రజలనేలడుగవు య నిజము సెప్పము నాకు, ననియొ బురందరుండవ్విభండు
వెడసిగుపాటుతో య బడఁతుల కర్మిలి, బిడ్డలదెసఁ గడుఁ య బెద్ద యసన
- ఆ. సత్యవాది వైతి య సకలతనూజలు, బ్రదికి నెగడువారు య భామిసీత్య
దైన్య ముడిపి పురుషత్రయనిత్రునీకని, పాకళాసనుండు య వల్క నధిప. 304
- క. విని యజ్జగతీనాథుడు, తనయుల నందఱను నీదురదయఁ బడసితి నే
వనిత నయి యిట్లయండెద, ననఘా యివ్వరమునొనఁగు య మని పల్కుటయున్.
- వ. విస్మితుండై యింద్రుండు, దీనికిం గతం బేమి యని యడిగిన నా భంగాన్వసుం డి
వల్లనియె. 305

- క. సురతంబునఁ గడు నెక్కుడు, పురుషులకంటెను సుఖంబు య పొలుతులకు నుగే శ్వర యు ట్లగుటను నా కీ, వెరవున రమియించి నిలువ య వేడుక గలిగెన్. 307
- ఆ. అనిన నట్లులేని య నాఁ గాక యుమ్మయి, విపులసౌఖ్య మొంది య విహరణంబు నలిపి నిలుపు మనుచు య శక్రుండు సనియె భం, గాస్వనుండుఁ బ్రీ తినట్లయ్యుండె.
- వ. అని చెప్పి భీష్ముండు పాండవా గ్ర జా దీన సీయడిగినయర్థంబు దెలిసి కొమ్మునిన నమ్మనుజుపతి బహువిధము లగుధర్మంబులు భవత్ప్రసాదంబున వినుచున్న వాడ నివి యెల్లను జన్మమృతాదిదుఃఖంబులం బాపం జాలునే యనేక జననీజనకులకుం బుట్టుచు సంసారచక్రంబునం దిరుగం జాల గర్భవాసం బన నరకం బన భదంబు గలదె సచరాచరం బైనయిజ్జగం యిదిరం బటుం గాక దీని విమాన్మంబుచందంబు గాఁ గనియెద భవమోక్షణం బగువైష్ణవధర్మం బుపదేశింపవే యిది యా యుగంబునం దిరోహితం బగుట కష్టమైవైష్ణవాయనండు సెప్పె మీ యనుగ్ర హంబున నెఱింగెద భవదీయచరణంబులు శరణంబుగాఁ బ్రసన్నుండ నైతి వని ప్రార్థించిన నమ్మహాత్ముండు పగతురం దెగటార్చి పేర్చి పూజ్యం బగు సామ్రా జ్యంబు గైకొని తదీయంబు లగుసుఖంబు లనుభవించుచుండుట గీడుగాఁ జూడఁ గురుకులచూడామణి యగునీకుం జనుఁ గాక యావనస్థు లగురాజ్యపదస్థులతలం పులచొప్పె యిది మిథిలాపతి యగుజనకుండుంబోలెం బలికెద వని యపలాించి యమ్మహీపాలున కి ట్లనియె. 309
- క. పురుషాతిగ యై తోఁచుచు, నిరూపణము సేయ నూడి య నిర్దేశింపకా వెరవుపడక శాశ్వతసుఖ, భరితత నిర్వాణ మనఁగఱబడుఁ బ్రకృతి నృపా. 310
- క. ప్రకృతులు పె క్కన్నింటికీ, నకృత యనం జనినయదియ య యాద్య మహీపా లక పురుషరూపిణియు నై, వికృతిం బారయదు వివేకవిజ్ఞాత యగున్. 311
- క. విను సంసారపథమునకు, ననురూపతఁ దోఁచు చుండ య నన్యప్రకృతుల దనతోఁపు భవనిరాసం, బునకుం గారణము కామ్యమునఁ బహిత మగున్. 312
- క. కాపునఁ గామక్రోధము, లావిరూపములు గానియట్లుగఁ దత్ప త్త్వావేశంబున నూన్పుము, భావం బిద్విధము విష్ణురసరత కుమారా. 313
- క. నృప వైష్ణవధర్మము నీ, కుపదేశించితిఁ బ్రసాదయ్యుతుండ వగుచు నా రువుఁడెరు వగునిది గనికొని, యపగతసంసారభయాడ య వై నదపు తగన్. 314
- వ. అనిన విని సంప్రీతుండై ధర్మజుండు భీష్మునితోఁ దత్త్వంబులు నన్యాయత్నంబులు నధిభూతంబులు నధిదైవంబులు ననుసర్వంబునకుం గర్తయు భర్తయు పార్తయు నగుచు సకలభూతంబులుం దన్నుపదేశింపం బెంపారువాని నెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి నమ్మహితాత్ముం డి ట్లనియె. 315

1. గ. నకృతత యనఁ జనిన ; ఆ. నకృతి యనం జనిన. 2. గ. మాన్పుము ; ఆ. ననుభవము, అ. వసువుము, 1. క. సకాతముండును.

క. సనకుండు సనందనుండును, సనత్కుమారుండు సనత్కుజాతుండు నలుపుర్
తనయులు బ్రహ్మకుః బంచముండును వషుండును వశిష్ఠుండును శంకరుండును.

ల. అనఘ విను మరీది శ్రయనగ భృగుం డన

సంగిరసుం డనగ నృనంతరంబ

యత్రి యన బులస్త్వం శ్ర డన బులహుం డన

గ్రతు వనంగ బుట్టై శ్ర సుతచయంబు.

317

వ. ఆ సనత్కుజాతుం డగువప్రమాణమూర్తియుగ బ్రహ్మచరఃస్ఫూర్తియు నము
లోకంబుల నెందునుం బరినుంచుచు నొక్కగాన మేలుశిఖరంబున నారదుని
సన్నిహితం డగుటయుఁ దదీయసలౌపసౌఖ్యం బనుభవింపు చున్నయొక నిటపోతె
నడిగిన నారదుని నమ్మహాయోగీశ్వరుండు సెప్పినవాక్యంబు లితిహాసరూపం
బునం తెల్లునవి యుపన్యసించెద భవత్ప్రీక్షంబున కుత్తరం బగు నాశ్చరింపుము.

... సనత్కుజాతుండు నారదుఁడు కువదేశించితత్త్వప్రకారము. ...

క. దశకల్పసహస్రంబులు, నిశే యంతియ దివస మిది సుకలద్రారతికి

విశద ప్రబోధమునకు, న్వశగతకాలములు విష్ణునకు విమలమతీ.

319

క. అవ్యక్తం బనగాఁ దన, దివ్యాత్మన కలిగి యుండు శ్ర ధీసారనిధి

భవ్యాత్మ లభేనస్థితి, నవ్యాహతదృష్టి గాంతు శ్ర రయ్యమశమ్మున్.

320

వ. అప్పరమేశ్వరుండు.

321

క. రే నిద్రించు బ్రభాతం, బైసక మేల్కని నృజించు శ్ర నంబువుఁ దగం

దా నం దిడుఁ దనవీర్యము, దాన మహంక మగు హేమకృతాస్ఫురితం బై

322

వ. తదనంతరంబ.

323

తే. బ్రహ్మ గల్పించి దానికిఁ శ్ర బలిగఁ జేయ

నమ్మహాత్ముఁ డహంకార శ్ర మావహించి

మనసుఁ బదియిం ద్రయములు బుద్ధిని ఘటించి

చదలు మొద లగుభూతపర్యచకముఁ జేయ.

324

వ. అయ్యాకాశపవనాగ్నిజలభూము లగుభూతంబు లేనింటికి గణంబులుగా శబ్ద
స్పర్శరూపరసగంధంబు లావహించుచుం గ్రమంబున జేపమునదానవగంధర్వ
కిన్నరనర్దాదిజంతుజాలంబులం గల్పించు నన్నియు సహంకారవ్యాప్తంబు
లయి యవ్యక్తసాగరంబున మగ్నోన్మగ్నంబు లగుచుండు.

325

క. విభుఁ డా విష్ణుం దేత, తృప్తభవస్థితివిలయముల శుభము నశుభంబుం

బ్రభువై తగఁ గాంచి నడపి, విభవోద్వలకేలి నల్పు శ్ర వినుము మహాత్మా. 326

తే. అంజరాదిభూతములు శరబ్దాదిగుణము, లింద్రియంబు లహంకార శ్ర మిద్ధతేజ

మనము బుద్ధి యవ్యక్తంబునుహితవేద, వేద్యతత్త్వంబు లీచతుర్వింశతీయును.

ఈ ఆధ్యాత్మికములు సెప్పెద నాశ్చరింపుము.

328

సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబు శ నూవే శబ్దం బధిభూతంబు ¹దిక్కులు శ పురుషముఖ్యు
యధిదైవముల్ చర్మ శ మధ్యాత్మ మంగలి, ²సంస్పర్శ మధిభూతసంజ్ఞకంబు
దానికి నధిదైవతంబు ³విద్యుత్తు నే, త్రంబు దా నధ్యాత్మకంబు రూప
మధిభూత మాదిత్యుఁ శ డధిదైవతము జిహ్వ, యధ్యాత్మకము రస శ మారయంగ
జే. దానియధిభూత ⁴నుప్పత్తినిదధిదైవ, తంబు హ్రూణ మధ్యాత్మంబు శ దలఁప గంధ
మనఁగు యధిభూత మగుఁ దదీయూధిదైవ, తంబు ⁵మాదుత మండు విద్యజ్జనమ్ము.
స. ఇది బుద్ధీంద్రియ ప్రపంచంబు. 380

సీ. పాద పాయూపస్థపాణివాగ్దర్శంబు, కర్మేంద్రియము లివి శ నిర్మలాత్మ
యధ్యాత్మములు వాని శ కగు నధిభూతముల్, గంతవ్యమును విసర్గంబు నోలి
నానందమును విను శ మనఁగు కర్తవ్యవ, క్తవ్యంబు లన నధిదైవతములు
వాసుమి త్రప్రకాశపతిశక్రవహ్నులు, మఱి యహంకారంబు శ మనసు బుద్ధి

జే. పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి
వెలయు నభిమానమంతవ్యములును నిశ్చి
యంబు నధిదైవములు వేధ శ యమృతకరుడు
బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయవిధంబు. 381

క. ఇవి యెల్ల విష్ణునం దు, దృఢము లయఁగూఁ బొందుచుండు శ బహువీచిక ల
ర్ణవమున బాడమి యడఁగుమా, డ్కివికేవము గల్గ దతనిగ్గి విభజి డగుటన్.

క. విను నువ్యక్తం బనఁగాఁ, జను మూలప్రకృతి పురుషవైతవ్యము నె
క్కినినం జేతన యగుచు భువనతంత్రం జెల్ల నడపు శ వైభవ మెనఁగన్. 382

ఆ. ¹లట్లు లోకకర్త శ యగునంబుజాక్షుండు, పట్టుగొమ్ము భావ్యభవహరుండు
హరునియనుమతమున శ నఖిలాబ్జజాండంబు లట్లు పుట్టు జేసి శ యడఁచుచుండు.

వ. ఇట్లు సెప్పి సనత్కుజాతుండు నారదుం జరితారుం జేసి నని చెప్పి భీష్ముండు
భీమాగ్రజతో వెండియు. 383

ఉ. ఇంతకు మూల మై యరువకడే నగుత త్వ మనంగ వేదవే
దాంతపురాణవేద్యుఁ డగునప్పురుషుండు వెలుంగు వాఁడ కా
లాంతకుఁ డైనయచ్యుతుఁ డనంతండు యోగిజనాంతరంగవి
శ్రాంతండు విష్ణుఁ డిద్వయఁ డనంగుండు కౌరవవంశదీపకా. 384

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సరిత్పుత్తునితో నియతు లయి యగుదులు దమ
యంద సమాహితంబులు సేసికొని మహితాత్ములు నిజాత్మల నప్పురమాత్ము నెట్టి
వానింగా భావించు రెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి భీష్మం డిట్లనియె. 385

క. అమృతోత్పత్తిసమయమున, నమరులకును దానవులకు శ నని వాటిలె నం

1. చ. వాయువు; జ. దివియును. 2. క. స్పర్శ మధిభూత. 3. ఆ. మరుత్తు. 4. క. మాధువతి;
అ. మాదకము. 5. ఆ. సేవిని యంద్రు. 6. ఈవద్యము వ్రాతప్రతులలో లేదు.

- దమరులు డప్పిం జేద్దడి, కమలభవుని నాశ్రయింపఁగా నియతిమొయిన్. 338
- వ. అతండు నారాయణు నాత్మయందు నిలిపి. 339
- తే. భక్తవత్సల వరమాత్మ శ పద్మనేత్ర, సర్వభూతమహేశ ఋశ్మామయజరు
పాస్య సాధునంరక్షణవరవిహార, సురలు రిపులచే నఁగిరి శ శిరణ మగుము. 340
- వ. అని సంస్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బ్రార్థించె నట్టియెడ. 341
- క. జలదస్వనసన్నిభమై, యెలుఁ గొక్కటి నదఁ జెలఁగె నే నెదె మిమ్మున్
గెలిపింపఁగ వచ్చితి నను, విలనద్వర్ణములు గాఢశ్రవితదంబులు గాన్. 342
- వ. తదనంతరంబ యకుంతితవిక్రముం డగువై కుంతుండు. 343
- క. గరుడాశోహణలీలా, సరభసుండ్ల చక్రగదలు శ శార్ఙ్గముఁ జంచ
తృరముల వెలుంగ నడరి య, సురగణములుఁ ద్రుంచె సురలు శ చోద్యం బందన్. 344
- వ. ఇట్లు నిజించి తత్తణుంబ యతం డంతర్ధానంబు నొందిన సంతసంబును నచ్చెరు
వును జెనంగొనుడెందంబులతో బృందారకబృందంబు లిమ్ముహాత్ముం డెవ్వం డేమి
భంగివాఁ డెఱింగింపవే యని యడిగిన నజం డితండు విష్ణుండు వైకుంఠాభిధానం
బగుమూర్తివిశేషంబున విహరించె విష్ణునివిధం బిట్టి దని యెఱుంగను నెఱింగిం
పను శక్యం బగునే యయిన నొక్క తెఱంగునం దెలిపెనునట్టియితిహాసంబు
గలదు వినుం డని పలికి వినిపించె ధర్మనందనా యా నిర్మలవాక్యంబు లుపన్య
సించెద దాన నీయడిగినయర్థంబు దేటపడు నాకర్ణింపుము. 345
- ~~అనిగరుత్సంతుండు మనులకు విష్ణుదేవునిమహిమారితయంబు నెప్పటఁజెప్పె~~
- సీ. హిమగిరిమీఁద నశనేకమనీంద్రులు, సిద్ధులుఁ గూడి గోష్ఠీసుఖంబు
ననుభవింపఁగ లీల శ నచటికి వచ్చి ను, పర్వుండు వారికిఁ శ బ్రణతుండగుడు
వా రభినందించి శ గారవంబున సుఖానీనుఁ గావించి యర్చించి ప్రీతి
నతనితో నల్లాప శ మాచరించుచు నుండి, యొక్కటి యడిగెద శ ముజ్జ్వలాత్మ
తే. యనిన నాతండు ధన్యుండ శ నైతి మీర, లేది యడిగెద రేను నాశ్రయెఱింగినంత
యతులమతులార చెప్పెద శ ననుడు వార, లెలమి నవ్విహగేంద్రున శ కిట్టులనిరి.
- క. ప్రియభక్తుండవు భక్త, ప్రియుడును విష్ణుండు నీవు శ ప్రియుఁడై భక్తుం
డయి వర్తిం తా విభుకడ, దయ దెలియఁగజెప్పవే యశ్రతినితెఱఁ గెల్లన్. 347
- వ. అనియడిగిన సతండు వారల కిట్లుయె. 348
- క. నూలప్రకారమున నీ, త్రైలోక్యము గావఁ బూని శ దయ సిగు శాస్త్ర
లీలఁ బ్రవర్తింపఁగ మన, మూలోకింతు మది గనుట శ యన వచ్చునొనో. 349
- తే. ఏనును మీరు నేల మఱి శ యెవ్వరు దక్షులు విష్ణుచందముం
బునా యెఱుంగ నవ్విభుఁడు శ భూరిదయావతి నాకు నేర్పడం
బును మహాద్భుతరచిత్రతరంబులు సూపుచు భాషణామృతం

బానగ జేసెనాచెవుల నవ్యధముం దెలియంగఁ జెప్పెనన్.

850

సీ. అనుచేందు నిర్జించి యమృతము గొనిపోవునప్పుడు వీతెంచె నాకనమున
మెచ్చితి విహగేంద్ర యిచ్చెద వరము, నీ కనుమాటఁబడి విని యహ్ను మెసంగ
నవ్వకో యెఱుంగ నిశ్చయింపించి మఱి వర, మిమ్ముంటి దానికి యెలమి నగుచుఁ
గాంబుతోఁ గూడఁగా నెఱింగెదవు వా, హనమవు గమ్మునా య కనుచుఁ బురుషు

తే. డొక్కఁ డుజ్జ్వల తేజోమయముండు దోఁచి, బరము మరణంబు లేకయశురలసురల
నోర్వఁ జాలినబలముతో యెల్ల సిల్లు, మని వరం బిచ్చెనిచ్చిన య సధికభక్తి. 851

వ. ఏను దండ ప్రణామం బాచరించి.

852

క. నీవాహన మయ్యెద రథ, మీ వెక్కినఁ గేతు వై వ్యహింతుఁ బెనువు నా
కీ వరము నిచ్చి మనువును, నావును నవుఁగాక యని మృత్యు మెసంగెన్.

వ. పనికి యంతర్హితుం డయ్యె నంత సంతసంబు నచ్చెనువు బెరయుమనంబుతో
మదీయజనకునిచాలికిం బని యీ నృత్తాంతం బెఱింగించిన నతండు వికసిల్లుచు నా
వదనంబు వీక్షించి ధన్యుండ వైతి వమ్ముహాత్ముండు నారాయణుండు నీవలనియను
గ్రహంబున సల్లాపసౌఖ్యంబుఁ బ్రసాదించె దపంబున నేకయోగసమాధివలం
బించి యేను దన్నెఱుంగుటం గోరి యారాధించిన నాకు నీలశ్యేతపీతారుణవింగ
ళంబును బహూదరపాదపాణిరోనేత్రంబును నై నదివ్యగాత్రంబు నూపిసంగంబు
గలయంతరంగంబున నన్నెఱుంగ వచ్చునే నిస్సంగండ వై యెఱింగెదవుగాక
యనియె నట్టియవ్వేశ్వరూపునకు శాశ్వతపరిచర్య సేయం గలవాడ వగుటం
గృతార్థతంబొందితి బదరికాశ్రమంబున కరిగి యచ్చట సకలలోకసేవ్యుడగునా
భవ్యమూర్తి సేవింపు మని యాన తిచ్చిన నయ్యెడకు ముదంబునం బొదలుచుం
బోయి.

854

సీ. అచట నారాయణు యమృత హరిఁ బుండ, రీకాకు గోవిందు య లోకజనకుఁ
గని భక్తిఁ బ్రణమిల్లి యనిమతి సేయంగఁ బీ, తాంబరకలిత మై యుష్ణభుజము
శంఖచక్రగదాస్త్రశార్ఙ్గధరంబును, నై నరూపము చాల్చి యుష్ణభుండు

సిఱునవుతోడ వచ్చితి మేలు సేసితి, ర మృతంచు దా నుత్తరంపుఁదూర్పు

తే. దెనకు నల్ల న పోవఁ బెంపెనఁగఁ గడఁగి, పాఱవలయు నాకెమ్మెయిబహుసహస్ర
యోజనంబులు నవి విత్తోజ్జ్వలాగ్ని, యదృశముగ ననింధన యై వెలుంగ.

వ. కని యస్పాదకం బావకద్యుతి యగునమ్ముహాయోగి ప్రవేశించి యందు శివా
సహితుం డై శివుండు తపంబుసేయఁ దదీయసావిత్రేస్సఖ్యం బనుభవించి య
య్యనలంబు గడచి యరుగుచుండ నేనును బధిశ్రమాభిభూతుండ వగుచువిడువఁ
వెనుకఁ జొచ్చుచుండితి నిట్లు మఱియునుం బెద్దయు. దవ్వ సని యద్దేవుండు భా
స్కరకిరణంబులకుం బ్రవేశంబు లేనిమహాతనుంబు సొచ్చె నచ్చటం జూడ్కి సేద
మూఢత్వంబు గొంద్దన్

856

క. ఆత్మైక్య బ్రతును నడి, యాదిపురుష కరుణ నన్ను శ సరయు¹ మెచటిన్²
యేది గతియె నా శనఁగా, నీదెన రమ్మనుచు దీపురతులుఁగుం జూపెన్. 357

క. మది భేదమా మై దప్పియు, గదిరిన నే శరణు వేద్యగాఁ దమ మెల్లం
మది వోని లేక తత్కృను, హృదయానందకర మెన్దయెడ యై యుండెన్. 358

తే. గట్టపగలిగి నూర్చున్ద్రపగిది సతఁడు, దోచె నూర్జేందుతారకకృత్యులు కచటు
గోపరమా గాదు జేవతాత్మకోటి యాది, యైనజంతువులకు నగ్రమృత్యులంబు. 359

క. గొండుభిన్ననములు నొ, నందనమృదుమధురగీత్రనాదములుఁ జెవిం
బొలదె మురందబిందు, న్దందితమలసుభగనదులు శ సచ్చటఁ దోచెన్. 360

క. సురలకు నిమ్రైయుఁ దేజ, నెస్ఫురణము లే దన్నయట్టివృలుపున వెలుంగన్
సమలం గొందఱఁ గాంచితి, దరుణులనుం గంటి నద్యుతతమాకృతులన్. 361

తే. పాదు పూజ లొనర్చంగ శ గారవంపుఁ
గూడ్కి నద్దేవుఁ డందఱఁ శ జూచు చరిగె
మఱియు నిట తత్ప్రదేశంబు శ మహితవహ్ని
మయఁజ జేసి భయంకర శ మయి వెలింగె. 362

వ. అచ్చట నే నతినిం గానక. 363

క. భ్రమ గొని యద్దేవునిఁ జ, త్రమునం దిడి శరణు శరణు శ దయఁ గావుము న
న్నమి తైశ్వర్య యనుడు శీ, తమధురలలితాక్షరముగఁ శ చా ని ట్లనియెన్. 364

క. నిను నే మఱికునె నీ దగు, జనకునిచే నన్ను విని స్మృసంగతమతి వై
చనుడెంచు లే నెఱుంగనె, వినతాసుత యిందు రమ్ము శ విడువ్రము భయమున్. 365

వ. నన్ను గానమికిం గలంక వలవడు. 366

క. మమకారాహంకారమా, ల మతిం జొరసిక నిశ్చలం బగుచూడ్కిన్
సము వేరయ్యాపు నన్నున్, శమభరితాత్మకులు గండ్లు శ సారవిచారా. 367

తే. నీవు నామీడివేడుక శ నెఱయ నివృత్తోడఁ దలఁచుట మామకృత్యులరూప
దర్శి వై యందు దనినన్నుదయదలిర్ప, గారవిందిశనవలరిబు శ క్రందువాసె. 368

వ. ఇవ్విధంబున సుఖం జేసి ననుం గొల్పించుకొని మఱియు దవ్వు సని యాకాశంబున
తెగసిన నేనుం దోస తగిలి పోవ నంతర్ధానంబు నేసె నిట రమ్మనునెఱుంగ యాధా
రంబుగా నాచక్కటికిం బోయి. 369

క. కమనీయహంసకులసం, గమశోభిత మైనయొక్క శ మలాకరముం
బ్రమదమున దాన నవగా, హము నేయుచు నున్నతన్ను శ సచటం గంటిన్. 370

క. నాదిక్కు గనుంగొని తా, నాదరమునఁ బిల్చి నేను శ నచటికిఁ జని యం
బాదేవునిఁ గానమికి వి, హదం బందుమదితోడఁ శ జంచలదృష్టిన్. 371

చ. కలయంగఁ జూడ నద్యుతము శ గాఁగ ననేకతాగ్నిహోత్రములే

1. గ. మెచటికిం బోడు గతి వెట్టి యనఁగా. 2. వ. భూతేశ్వరయ్య. 3. చ. పరిగియని,

వెలుగుట గాన వచ్చె బహునేడకవంబులు వింటిం దట్టి ప్ర
క్తలం బూడగాన నట్టియెడ శ దారుణయాపనుపర సంఘ
బలువిడి నాపయిం గవిసె శ బ్రాంతంక నైతి భంజంబు పే న్.

372

ఆ. అట్లు భయముం బొంది శ యచ్యుత శివ సహస్రాయ వేదములం బ్రా
త్రిభువనైకనాథ శ త్రినయన శోమిడ, పవ్యనాథ సూర క్షు
త్రిభువనైకనాథ శ త్రినయన శోమిడ, పవ్యనాథ సూర క్షు

373

క. అని మఱియుం బెక్కుపేర్లకా, వినుతించుచు శరణు వేచి శ నిసంపదించు
బును ముఖ్యకృతహస్తుం,చును నై యే నుండ పీపుత్య ప్ర నాదంబునె.

374

క. తనుం జూపి యోడ కోడకు, వినతాస్తుత యనియె పుష్పకు శ నీకుం డే
గవినబదగికా శ్రమ మయ్యె నచటు విష్ణుని ప్రభావ శ మే నున పయ్యె.

375

ఉ. అప్పుర మేశ్వరుండు లలితావృక్షభుజం బగురూపు డాల్చి తా
నప్పటియట్ల నిల్చెం గని శ యేచు మనంబున నద్భుతంబుతో
ముప్పిరి యొకకొత్తుకము శ మోదము నెక్కిన నాకు సత్కృతం
జెప్పిడుంకాక యెట్లు నని శ చేరితి నందలి మూలం జేర్చుచున్.

376

వ. చేరి వినయావనతుండ నయి దేవా యేను భవత్పాపభిక్తుండనేని నీడయకు
భాజనంబనేని నాకు వినం దగునేని దురధిగమసారం బైనభవదీయ ప్రకారం
బిట్టిదని యెఱుంగునట్లుగాక జెప్పవే యనిన నాసర్వలోకశరణ్యులను రారుణ్యా
మృతమయం బైనదూడ్కి నామీద నొలయ నిట్లనియె.

377

విష్ణుదేవుడు గరుత్మంతున కుపదేశించిన యాత్మత్యైకతా.

సీ. అనిమిషగంధర్వదనుజు లాదిగ నెవ్వరునును నాయు ష్టరూపముగ
రఖలభూతమాలు నార్యం దుద్భవించు వర్తిండు లయించు పృథ్వింప నేను
వానివశంబున శ వసియుంతు సర్వంబునందును నాతత్త్వ శ మధిగమించు
నగు నగ్ని యాత్మ సకమాహితంబుగఁ జేయఁ, గామవర్జిత మహాంతకార విముఖ,

తే. మజడ మపరిగ్రహం బహింసానుమోది,క్రోధగహింబునిర్మలభావాయుతిము
నిత్యత్వప్రంబు శాంతంబునత్యభక్తి, యైసచిత్తంబు గలనియ, తాత్మకులకు. 378

వ. సాంఖ్యయోగయుక్తులు బహిర్దర్శనులై నిశ్చయరహితులై చేసి నస్మదీయ
తత్త్వంబు గాన నేర రది మోహపంకమగ్ను లగువారికి నుపవాసంబుల
నియమంబుల వ్రతంబుల నెఱుంగ శక్యంబు గా దేకాంతికభ్యాసవయల కెఱుం
గుట గలుగు రజస్తమోదూషితంబు గాక కేవలసత్త్వాధిష్ఠితం బయినజ్ఞానం
బున నన్నవలంబించునది సూక్ష్మసరణి వాసుదేవసంకర్షణ ప్రద్యున్నానిరుద్ధ
నామంబులం జతుర్విధంబుల విభక్తుండ నై ప్రాణులయం దాత్మబుద్ధ్యహంకార
మనోరూపవ్యాపకత్వంబు నొంది యుండుదు నిట్టిది మదీయసూల ప్రకారంబు
కిశ్యపనందనా నీవు మన్మననుండవు మద్భక్తుండవు మత్పరా మణుడవు నై
మత్స్వరూపవేది వగు మనియె నని చెప్పి నుపద్ధండు.

379

- క. పురుషవరులార యద్భుతతర మగుహరిదివ్యచేష్టితము నాకుం ద
త్కరుణం దోచినయట్టిది, పరిపాటిని మీకుఁ దేట్రసజితి భిక్షన్. 380
- వ. అనిన విని యమ్మునిసిదజనంబులు పరమాదరంబున నప్పక్షిదేవు దీవించి గూ
మంత్రణంబు సేసి హోత్వర్థంబులం జిత్తంబులు జొత్తులఁ దమలోన. 381
- సీ. అక్కజం బగుచున్నయిక్కభ యితనిచే, విని కృతాగులమైతి శ్రమనిరి మఱియుఁ
బుణ్య మాయుష్యంబు శ్రభూతి ప్రదము భక్తి, వినినవిప్రుఁడు వేదశ్రవిద్యపెంపు
నృపవైశ్యశూద్రుల శ్రుపమాంబయధన, సౌఖ్యంబులను గండ్లు శ్ర సర్వజను
కిహపరసిద్ధుల శ్ర కిది సాధనం బగు, నని పల్కి యాత్మేచ్ఛ శ్ర జనిగి దీని
- తే. బ్రహ్మసురలకుఁ జెప్పినభంగి వసువు, అవననుయోయి నచ్చి మార్గ ముచ్చుపాల
నున్ననా కర్థి జెప్పి రశ్రయ్యున్నరూప, నీకుఁ జెప్పితి గురుకుఁ శ్రుపవరోగ్య. 382
- వ. అని చెప్పిదేవ వ్రతుండు వెండియు నిటనుఁ బాంశవాగ్రజా వైకుంఠపుర సువా
దంబగు నీమూఢ్యానంబునకు నభిప్రాయం బాక్షింపుము. 383
- తే. వివిధసంకల్పయజ్ఞములోత్పదించి యాత్మయందు నిష్ఠమైనగ్ని స్రమాహితముగఁ
జేసి నిస్పృహుడై విష్ణుఁ శ్ర జిత్తవృత్తి, జేర్చువాఁ డవ్యయస్థితభజేర నేర్చు. 384
- వ. అని యిట్లు భీష్ముండు విష్ణుస్వరూపజ్ఞాన ప్రకారం బితిహాసరూపంబున ధర్మజ
నకుం జెప్పి నని చెప్పిన నప్పగుషవరులయుడుగుటలును జెప్పటలును లోక
హితంబు లై యింత యొప్పి యుండునే యటమోదినంభావణవిశేషంబులు సెప్ప
మని యడుగుటయు. 385
- చ. మునిహృదయాబ్జశాంతిమధుశ్రమోదవినోదిమరాళ గాఢచ
క్రనిహతశూలనిర్మథిత్రరాక్షసయూథ నితాంతభక్తిభా
వనరమణీయ వేదపరివ్రాదనిరర్థ సేవనీయ ని
త్యసిరుపమాననిర్మలనిరంజనఖేలనధర్మపాలనా. 386
- క. సదయాపాంగా పరిణామదశాసంగమనిరాస శ్ర మధురతమాంగా
మకళోకరహితచేత, స్సదనా సంజనితనము పశనంహృతమననా. 387
- మాలిని. గరుడవృషపతాకా శ్ర కల్పితాశేషలోకా
సురపరిషదుపాస్యా శ్ర శుద్ధసంవిద్వికాసా
పరమమహిమసీమా శ్ర భవ్యకారుణ్యధామా
నిరతిశయగుణాలీ శ్ర నిష్కలానందశాలీ. 388
- గద్యము. ఇని శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్కనసోమయాజ ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనిక పర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 389

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహా భా ర త ము

అనుశాసనికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

మమవక్షస్థలగా

రీమయవామార్థ బంధురీకృతసౌంద

ర్యామృతరస కీర్తనవి

ద్యామమ నిగమాంతవేద్య శ హరిహరనాథా.

1

అథా ఆష్టావక్రం డనుమనికుమారునిచరిత్రము. అథా-

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నారాయణస్వరూప నిరూపణప్రకారంబు విని యజాతశత్రుండు సంజాతప్రీతుండై పితామహుతోఁ గన్యాదానంబునకు వరుం డెట్టివాఁడు గావలయు ననుటయు నక్కురువంశవరుం డీ విషయంబున నొక్కయితిహాసంబు గలదు విను మని యమ్మానవపతియాననం బాలోకించి.

2

సీ. అసఘ యష్టావక్ర శ డనుబ్రహ్మచారిస, త్రముఁడు వదాన్యుఁ డశ్వాపసోత్త మునికూఁతు సుప్రభశయచుకన్యఁ బెండ్లిగాఁ, గోరి యాతని నడుగుటయునతఁడు నీవు యోగ్యుండవు నీ కిత్తు నావుల్లి, నంతకు నుత్తర శ మిగి రమ్మ నావుడు సంయుక్తనందనుం బెందుల, కరుగుదు నేపని శ యాచరింతుఁ

తే. బనువు మనుడు వదాన్యుండు శ ధనదుపురము

గడచి హిమగిరి కరుగుము శ మృదునిగుటిచి

గిరిజ తప మొనరించె నక్కరితటమునఁ

దత్ప్రదేశంబు పుణ్యంబు శ దానియందు.

3

క. ఆకుచుఁ బాడుచు గణములు, గూడి చరింపంగ గిరిజశకుం బ్రియముగఁ దా వేకుక నమ్ముడుఁ డెప్పుడు, గ్రీడించుచు నుండు మునులు శ కీర్తింపంగన్.

4

ల. అది పవిత్రదేశ శమద్వలు సూచుచు, గడచి చనఁగ నీపర కాననంబు

గాన నచ్చు నందు శ గట్టిప్రాయమునది, పుణ్యమూర్తియమల్యబుద్ధి యోర్తు.

5

క. వసియించు నమ్మడితఁ బ్రియ, మన లారఁగఁ గాంచి వచ్చునప్పుడె ప్రమదం
బెనఁగంగఁ బెండ్లి సేసెద, ననదృశరూపగుణవర్తనాన్వయవిద్యా. 6

సీ. అనిన నమ్మవక్రఁ యడట కా కని చని, బాహుబాతీరభూతభగవతి
యై రాత్రి గడపి ధననాధీశుప్రోక్షి, నరుగంగ నతఁ డమ్మకపఃస్మృతాః
విని యెదురే తెంచెవినయంబుతోడఁ దోడ్కొనిపోయితిహితపుణ్యమ మొనర్చి
యూర్వాశి రంభ తిలోత్తమ మొద లగు, నప్పరోచసితిలకయాటపట

తే. లాదిగాఁ గలవివిధవిశోదకృతుల, ననుచినంబు నారాధింప యందు నిల్చె
నమ్మసింద్రుండు దగులు లేకభిమత ప్రసర్తనంబుల చొక్కనంభవత్సరంబు. 7

వ. పదంపడి ధనదుండు సీ కేమి సేయవలయుం జేసెదం జెప్పవనిన నతండును సర్వం
బును సంపన్నంబు నీవు నిత్యసంపద నున్నతుండ నై యుండు మే నొక్కఁడునిపతి
సెప్పినపనికై పోయెద నీతోడినేడుక నిచ్చితి సంతియ కాని నా కభ్యర్థనీయం
బొందు లే దని పల్కి యట వోయి. 8

సీ. హిమశైలతట మెక్కియూర్వరక్తీడస్థలిఁ గాంచి మొక్కి ప్రకటణముగఁ
జని యట యరుగంగ యమునివరుచెప్పిన, కడిమి లేహ్రూచులయడవి దోచె
దానిఁ బ్రవేశింపఁగా నందు మణిపేఱు, మయచిత్రమ్యహార్యమృదులనేక
ములు గాన వచ్చె నుజ్జ్వలసమున్నతరమ్యహార్యంబు నానిలో య సధికవిభవ

తే. సార మై యున్నఁ జూచి తద్దావరభూమి, జేరి లోనికొదనమేరు యెప్పి పుచ్చఁ
గన్యకలు పఱి తెంచిరికాంతిరూప, విలసనము లొప్పఁ గొండఱువినయమెనఁగ. 9

వ. పఱి తెంచిపరమాదరంబునం దోడ్కొని పోవునప్పుడప్పులఁతులయొప్పునూఁకుల
కుం జిత్రంబునకు వేడ్కలు సేయం బాలినను లోలత్వరాహిత్యంబున నత్యుదా
త్తుం డగుచుం జని యభ్యంతరమందిరంబున వివిధరత్నరశ్మి విరాజనం బైనపర్యం
కంబుననార్యమూర్తియు ధవళవసనాంగరాగయు రుచిరాభరణభూషితముఁబొ
ధవయస్కయ నగునొక్కవనితం గని మే లయ్యెడు మనుచునిలిచిన నమ్మందు
వదన యిందు రం దని పలుకుచుం బ్రత్యుత్తానంబు సేసి. 10

క. అమ్మునివరు నాపర్యం, కమ్ముపయిం బ్రీతి నునిచి య గారవమునఁ బా
ద్యమ్మును నర్భ్యము స్రుతివిహితమ్మనవిధమున నిచ్చి య తత్సార్వమునన్. 11

వ. వేటొక్క సెజ్జం గూర్చుండె నమ్ముని గలయం గనుంగొని యక్కన్నియలవిభ్ర
మవికారంబులుదనలోచనంబులకు గోచరంబు లగుటకు నొల్లక యిమ్ముదవతీజనం
బు లిచ్చటనేల యనిన నక్కంత యక్కన్యల నెల్లం బోవం బనిచి సముచిత
సల్లాపంబులు సేయుచుండె రాత్రి యగుటయు. 12

అంతఁ జిత్తరక్ష యష్టానకునిచిత్రపడిఁ బరీక్షించుట.

క. నీ తయ్యె ననుచు నల్లన, యారనిశయనమున కరిగి యతఁ డెడ యీగా
నా తల్పంబున నొకడెనఁ, బ్రీతహృదయ మై కయించె య బృహ్మనాథా. 13

క. పదపడి నయమున మొలుమొలు, గదియించి లతాంగి చిక్కఁ శృంగారిటఁ జేర్చుం
1 గదలసి పత్తము గలిగియు, మద మేమియను లేక యతఁడు శ్రమనై యుండెన్.

ఆ. అట్లు లున్నజూచి శ్రయ తస్మి నుగవారు, భోగి పరులు దాక్కి శ్రపాఁతుఁడందుఁ
గలుగుఁ నవ్వీధంబు శ్రగాఁ యే గోరంగ, ననుభవింప కునికి శ్రయఁగ నేసికు. 15

క. సంపదయు దివ్యభోగము, నింపారఁ బరిగ్రహింపుఁ శ్రజే మింధన మై
పం పొందించెద ననుఁ గాఁగింపక కైకొని 2 వరింపరే యిచ్చిటన్. 16

సీ. అనిన నష్టావక్ర శ్రదతిదూష్య మగుపర, దారాభిగమనంబు శ్రదగడు శూద్ర
సతి యెన నధిదోషంబు బ్రాహ్మణపత్ని, యగునేని బాలక శ్రమప్రమేయ
మదియును గాక నే శ్రనస్థలిల బ్రహ్మచర్యంబునం దుండి శ్రభార్య గోరి
యన్నాడ ననుడు నీరయింపున దగిలితి, వనితలు కామార్థివశతఁ బొంది

తే. వంశహాని దలంపడు శ్రవరున కలుక, రాత్మజలఁ జూడ రగ్రజ శ్రననుజాగోనరు
పురుషశతకంబునంగమంబునను దృప్తి, ననరు దీని విచారింపు శ్రమనియె నువిద.

వ. అనిన నమ్మునివరుండు. 18

క. ఇది యేటికార్యముగ నామది కెక్కఁగఁ జెప్పె దిట్టిమాటలుఁ గలవే
మదవృత్తి మాను మే బో, యెద నావుడు నామృగాక్షియెలన వ్వొలయన్. 19

తే. కాగ్య మగుటయు నరిగెదుగగాక పిదప, నిల్చు మంతకు ననుటయు శ్రసీవు నన్నుఁ
గదియ కుండెదవేని నిశ్చయ సధర్మ, వృత్తి వగు మని వారిం చె శ్రనత్తఁస్వి. 20

వ. ఇట్లు వారిచి యిది శాపంబున 3 ముదుశ్చేదనంబు నొందినబృందారకసుందరి
గావలయు నట్లయ్యెంగా కుండె దీని తెఱంగు నా కెఱుంగ జాలిం బడ నేల
యని యాత్మ నూహించి యూర కుండె నంతఁ బ్రభాతం బైనం గాలోచిత
కృత్యంబులు దీర్చు మని పలికి యప్పొలంతి యుత్తమస్నానీయద్రవ్యంబులు
దెచ్చి యమ్మునియనుజ్ఞ వడసి మృదుకరతలంబుల మేను దొడసి కృతస్నానం
జేసి యతండు సంధ్యావందనాగ్ని కార్యంబు లాచరించిన నమ్మతోపమానంబు
లగునన్నపానంబుల సతనిం దృపునిం గావించి యుచితసంభాషణంబులం బ్రాదు
పుచ్చి సిశాసమయం బగుటయు శయనంబునకుఁ బిలిచిన నానుశ్లోకుండు రాకున్న
నేనుం గన్యక నస్థలిత బ్రహ్మచర్యంబుననచూచె పరిణతవయాస్క నయితి స్వతం
త్ర నై యుండుదుం బాణిగ్రహణమహోత్సవం బనుభవింపుమని పలికిన
నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 21

తే. బాల్యమునఁ దండి యావనప్రాప్తి మగడు
వార్ధకంబునఁ దనయుండు శ్రవామనయన
సరసి నడపన కా కెందు శ్రవంగనలకు
వలసినట్లులు నేయఁగా శ్రవచ్చు నెట్లు.

22

వ. గావున నీవు నిన్నిచ్చినం బరిగ్రహించుట పాడి గా ననుసమయంబునం జూడఁ జూడ నచ్చేడియ సుభగయాననసుందరాంగియు మనోహరవిలాసభంగియునయ్యె నైనను దానియందుఁ దగులనిచి తంబుతో నత్రపోధనకముండును. 23

క. ఈ యన్యతవర్తనము, తే, లా యన్ననిజంబు నీత్రులంపును నిన్నుం దోయజలోచన చెప్పుచు, పోయెదఁ బనులు గల వనిచిపుచ్చుచు నచ్చున్. 24

సీ. అనవుడుఁ బ్రీతయై యనఁగ నిన్నారయ్య, తలంపున జూపె వ్యధాన్యఁ డిందుఁ బుత్రైంచె నేను నీయు తరదితఁ జూచు, నీమఁ గాంచితీ యదీన నతఁడు నినుమెచ్చు నాదెనకమనమునఁబ్రయమొందు, మరుగుమును ప్రభాఃపరిణయమునఁ కనిన నదేవికీ యనితుఁడై వీడ్కొని, యరిగి యమ్మునిపతి యాత్మఁ గనియు

తే. దన్ను నడుగంగ సకలవృత్తంబుఁ జెప్పి
యతనిపుత్రికఁ బెండ్లియై యతులధర్మ
భోగగౌరవకీర్తులఁ యబొంది జగతి
నతిశయిలై నష్టావస్థఁ యడధిపముఖ్యు. 25

వ. అని యష్టావస్థదిశాసంవాదంబు సెప్పిన విని యష్టాండవాగ్జాండు మునుల వలన శూద్రజాతిభాషలయందుఁ బ్రభవించినవారికి బ్రహ్మర్షిత్వంబు గలుట చేది యెట్లాకో యని విత్కరింతు నత్రైతంగు నాకెఱింగింపవే యని యనిమిష నదీసందను నడుగుటయు నక్కరుపతికిఁ గురుపితామహుం డిట్లనియె. 26

సీ. నాలుగుజాతులనాతులు విప్రున, కాండ్రుగాఁ గైకొన యగు నృపునకుఁ దనకులంబున నట యెక్కువకలములు, రెంటును బరిణయ్య శ్రీపహింపఁ జను వైష్ణవకు నాత్మజాతిశూద్రాన్వయంబునఁ బెండ్లి గాఁ దగు యభూషవర్మ శూద్రున కర్హంబు యశూద్రకన్యకఁ పెండ్లి, యగుటయు నిది వివారహాప్రకార

ఆ. కథితధర్మ మిట్టి గతి దప్పి ప్రతిలోమ, సరణి యైనఁ గల్గు యనంకంబు
శల్లి యెట్టికులము యదానికుఁబ యశా, సన్నతానులోమ యనంభవునకు. 27

వ. ఇది సకలజనసామాన్యం బయిన లెఱంగు విశేషించి మునిసత్తములయు త్తమతపోజ్ఞానవిద్యా ప్రభావంబులంజేసి తదీయబీజసంజాతులు యోని యెద్ది యైనను బ్రాహ్మణుల యగుదురు మహాత్మ త్రియులు ననులోమవృత్తి నాత్మప్రభావంబుల నిజబీజసంజనితులకుఁ దమకులంబ కలిగింపం జాలుదురు నీవు వియోనిజాతు లని శంకించి యడిగితివి వారల యేల పశుయోనిజాతులు నయోనిజాతులును లోను గా నడ్విజులును రాజవరులు నగుట గన్నది గావె కావున మునివరుల స్పృహవరుల వలనం గలిగినజన్మంబు లెల్లను బీజప్రధానంబు లై యతిశయిల్లు వినుచు వసిష్ఠుండు ఋశ్యశృంగుం డగస్త్యుండు సత్యవత్యుద్భవుం డగుకృష్ణద్యౌపాయ నుండు మందపాటనందనులు మఱియు ద్రోణకృపాదులుం బ్రభవించినభంగులు నిందును జూడఁ భారతాద్వైతా రంబు రెఱంగవే యివ్వినయంబున మను

వాక్యంబు గల దాకర్ణింపుము.

28

క. మునిజనుల నదుల సిద్ధుల, జననంబులు బుద్ధివృత్తిఁ గ జన్మింపఁగ న
వ్యనికా వశంబు గా వవి, దనతనయైనట్ల యె యురదా త్తతఁ నొందున్.

29

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు.

30

ఆ అనఘ దానపాత్ర గ మగుటవిప్పుడు లింగి, యైననో యలఁగఁ గ డె పరించు
టనో యెలుంగఁ జెప్పు గ మనవుడు గాంగేయుఁ, ఊట్టులనియె సమ్మతహీన్వయనకు.

— ధి భీష్ముడు భర్తరాజునకు దానపాత్రభూతులతెలిం గెఱింగించుట. ధి—

క. విను సద్విజాండు నిజవ, రసమునఁ జరియించు చున్న గ దానార్హత్వం
బున వెలుంగు లింగి యైనను, మనుజేంద్ర యలింగవృత్తి గ మహితుం డేనున్. 32

వ. అనుటయుఁ బాండవా గ్రజాండు.

33

తే. శ్రద్ధసాంగఁ గల్గిన్రజనము లిచ్చు, భూరిదానములో దురితంబుఁ గ బొంద నేర
వేయెడల నని తలఁచెద గ నేను బుద్ధి, ననుకు నాతని కరఁ డిట్లు గ లను నృపాల.

క. నరవర దుర్దాంతు లయినఁ, బరిపూతులు శ్రద్ధ గల్గుభవ్యులుఁ దా రా
దర మొప్ప నిచ్చుదానము, దురితహరమ కాక కేమ గ దొడరున యెందున్. 35

సీ. అనుడు భర్తాత్మజుఁ గ డతనితో దైవకార్యమునప్పు విపురి గ నతిపరీక్షి
తునిఁ జేయ వలయునే గ యనఘ పైత్తుకముని, ధంబున నన్న నాశ్రతండు నీవు
దలఁచినయట్టిద గ తగవు నావుకు నానృ, పాలుం డపూర్వసంభవంభూరి
యాజ తపోనిత్యులండు సత్పాత్రము, తెవ్వార లనుటయు గ సంతవట్టు

తే. వారు సత్పాత్రముల వంశవర్య ధర్మ
భావణులు కాని తక్కియార్యపరత లేని
యట్టివానికి నరుఁడు హేమాదు లిచ్చి
పొరయుఁ బదియేండు నరకానుభూతి వనియె.

36

వ. అని భీష్ముండు వెండియు.

37

క. ధరణియుఁ గాశ్యపవైశ్వా, నరమార్కంజేయు లోలిగన జగద్ధితవా
క్పరు లై కొక్కడ వా కొక, మరి గోష్ఠీనిరతి నుండి గ మనుజాధీశా.

38

వ. అవ్యాక్యంబు లాకర్ణింపుము.

క. ఘనతర మగుహీగారవ, మున మునిగినఁ బాప మఖిలమును రూపుసెమం
బెనుపునయగ్గలికఁ బొగడు, గనినపయోరాశిఁ బుడ్రగడ్డయుఁబోలెన్.

40

తే. సత్కులంబునఁ బుట్టుట గ నకలవేద
ములుఁ బురాణంబులును శాస్త్రములును జదువు
టయును సద్గతిఁ జేయఁ జౌధములు గావు
శీలసామగ్రి లేనిదురశ్చేష్టితునకు.

41

ఆ. పలుసదువులు సదివి గ పండితమాని యె, తనదువిద్య నొరులభ్రమనముశంబుఁ

దూలపుచ్చునట్టినుష్టాత్మకుని బ్రహ్మహత్యనొందు సందర్శములు లేదు. 42
తే. వాజమేధములో వేయొక్కవలనఁ బెట్టియబఘుసత్వంబు దక్కితిరవలని నుండు

నిల్వితలఁదూఁపఁగానత్యనివలొనియర్థమున కెత్తు వచ్చెనత్యుత్సరములు. 44
వ. అని యిట్లు వర్తిలునాలుగువాక్యంబులుం జెప్పి.

తే. బ్రహ్మచర్యంబుకంటెను శ బరము మద్య
మాంసములు రెండు నుడుగుట శ మనుజనాథ
లోకయాత్ర వాటింతుఁ చరలోలుపతయు
శమముఁ గల్గి వర్తింతుట శ శౌచవిధము. 45

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండుధర్మంబు సర్థంబును గామంబును నాచరించుకాలంబు
లెఱింగింపవే యనుటయు నాపగేయుం డతని కిట్లనియె. 46

తే. రేపకడయును బగలును శ మాపు వరుస, సర్థధర్మకామంబుల శ నాచరింప
వలయు వానియం దాసక్తి శ వలదు సక్తుఁ డయ్యెనేనియు మేలు ధర్మాభిరతిని.
వ. అని మఱియును. 48

క. విను గురుపూజనవిప్రార్చనము లధికపుణ్యములు ధర్మరావల్లభ వి
ప్రుని నిందించుటయును నగ్నిని వేదము విడుచుటయును శ గిల్పితమములో. 49

సీ. అనుటయు ధర్మసంధనుడు దానంబుల, కెవ్వరు పాత్రంబు శ లేర్పరింపు
మనిన సద్ధర్మములు శ నశ్చోధనులు సత్యరతులు దాంతలును ధీరరత్నయుతులు
నిజకర్మనిరతులు శ విజితేంద్రియులు సర్వభూతహితులు నల్యబ్ధులును శుచులు
దానపాత్రములు వేదంబు సాంగంబుగాఁ, జదివి వట్కర్మనిరత్నంబుఁ దొడంగి

తే. తత్త్వవిదు లై నబ్రాహ్మణ్యోత్తముల కీగి, విను సహస్రగుణం బగర్వవిష్ణుశక్తు
తంబుఁ బ్రజ్ఞయు శీలవృత్తములుఁ గలుగు, వారికిచ్చుట వంశవిస్తారకంబు. 50

వ. అని నిర్దేశించి భీష్ముండు వెండియె. 51

అ. యోగ్యుఁ డైనవిప్రుఁడొకరుండు సంతృప్తిఁబొంద నధికత్వప్రీతిఁబొందు దేవ
విత్తతి ముసినమాహాపితృసమాజములు న, ట్లగుట వెదకి తెచ్చునది విశిష్ట. 52

వ. అనిన విని కౌరవేయాగ్రజుం డతనితో దేవపితృమరుష్యపూజలకాలంబు లెఱిం
గింపవే యనుటయు నతండు. 53

క. నృపవర పూర్వాహంబును, నపరాహ్ణము దేవపితృసమాహాధనవి
ధ్యుపదిష్టకాలములు మృద్ధ్యుసంభయము మానుపార్శ్వనార్హం బరయన్. 54

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 55

సీ. సరనాథ కాలహీనంబును నశుచిసంస్థుఁడనంబుఁ బరిభుక్తశేషమును న
మంత్రకంబును నీత్యతంత్రంబుఁ గిట్టకే, శ ప్రద్యుష్టంబు రాక్షసులు గాండు
మానసియ ద్రవ్యమేనియు సురపితృక్రియల ధురాత్మకు శ ల్లునవారు

గడ్డిచిన నట్లయ్యకుండువుల జొనుపక, మత్తుని జడుని సుశస్త్రముబలితుఁ
తే. గ్గీలు గడ్డి దేవలకుఁ జరిగిత్తుకునిని, వీరినయము నపసూరిత శ్వేత్తి రాజ
యత్తుయతునిన ర్తకునిగా నయక నిసోమ, విక్రయనివేదవిక్రయనవిడువవలయు.

ఆ. వడ్డి కిచ్చి కుడుచుకవాడు ననగ్నియు, బ్రాణివిక్రయమున కబ్రదుకునతఁడు
దైవపితృములకుఁ కదగరు సంధ్యోపాస, నములు లేనివారు క నరవరేణ్య. 57

వ. అనిన విని ధర్మచందనుండు శంతనునంగనునితో దైవపితృంబులగుదానంబులకు
నుత్తమపాత్రంబు లెవ్వ రెఱింగింపవే యని యడుగుటయు నతండతని కిట్లనియె.

~~దైవపితృంబు లగుదానంబులకుఁ బాత్రభూతుల నిరూపించుట.~~

సీ. భోజనార్థులఁ దుష్టిక బొందించునతఁడను, దెగువాటువలనఁ దరస్కరులచేతఁ
జేటొంది ధనము వాంఛించునతఁడను, తంబున కుద్యాప్రసంబు సేయఁ
దలచి యర్థించునతఁడను గురుఁ దల్లిదండ్రుల సంక్లిష్టదారపుత్రు
లను బ్రోవఁ బడనతఁడను మహావ్యాధిని, రాసంబు సేయంగ క నాససేయు

తే. నతఁడు నిష్పాశుఁ డైనధర్మరామయఁడు, నెఱుఁగు భీతయ బ్రదుకగురవని నట్టి
యతఁడు దైవపితృకు లకుఁకతిశయంబు, గల్గుపాత్రంబులగుదురుకొర వేంద్ర.

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

60

సీ. సత్రంబు సాలయుఁ క జలిపందిరియు రచ్చుకొట్టము వచ్చుటగురుజనముల
నింపించు టాగమననింద తదీయవి, క్రయవిధి తద్విశేషము గొండ్లి
యను సంధిశేదన క మ్యకర్మోపజీ, వన మకృతజ్ఞత క వాసదార
వృత్తి మంత్రసుశాస్త్రవిధ్వంసనము మద,లోల ననాథు క బాల పృథ

తే. దాపసిని భీత వంచన క దలరఁ జేయు

టతిధిపుత్ర భృత్యులకు నాశహరకలన

మాచరింపక కుడుచుట క యార్యకోటి

నిరయహేతువులుగఁ జెప్ప క నృపవరేణ్య.

61

సీ. విషశస్త్ర శేకముల్ క విక్రయించుట శస్త్రములచేత కన్యావధనులను విప్ర
తతిని గోగణమును క దఱిసి పోవుట యుపాధ్యాయు సభక్తికుం క దైవభృత్యు
విడుపుమార్గముఁ గ్రంథనడిచికొయ్యలుప్రాతి, చొరుచుటనరకంబుకసేయునంద్ర
వరమి లేకయు క నెవ మిడి యర్థంబు, గొనురాజుఁ బ్రజరక్ష క వినికి గలిగి

తే. యాచరింపనివిభుఁడును క నప్పనంబు, పలుకుబడి దప్పికొనియెడుకపతియు గోవు
ముక్కఁగఁబైకువాఁడుఁ దరస్కర్మఘాతి, యగునతఁడు నధోగతి క కరుగువారుః

సీ. ధర్మంబుభయమున క దారిద్ర్యసంబాధ,మున రోగమును బాపములుఁదొంగ
జేతుకు నై ను జేసినదేవకార్యార్థ,పశుహింససంబును క బరమతేపము
శుశ్రూషయును గల్గి క శ్రుతము సంపాదించి, యప్రతిగ్రాహకుఁ క డైన మద్య

మాంసపరి శ్రీస్వహాగమవైముఖ్యమున నాశ్రమస్థులఁ గ దనకులంబు

తే. వారి భరియించినను హేమవృక్షమంది

రాన్నపానంబు లొసఁగిన శ్ర నాశ్రయంబు

దీనులకు నిచ్చినను హింస శ్ర మానినను స

మంచిత స్వర్గలక్ష్మీ స్వర్ధించు నండు.

63

సీ. రచ్చుకొట్టంబు నాశ్రామంబుఁ గూపంబుఁ బ్రపయ్యుఁ గావించుటభయభరార్థ
కోటి గాచుట కన్య శ్ర గోవు వాహనము దానుని దాని నిచ్చుట శ్ర దనకుఁ గీడు
నేసిన పైఁచుట శ్ర నెలులఁ జాట్టంబులఁ జోదుట పెక్కండ్రపొండఁ గార్య
మునఁ బరాక్రమమునగ్రధనమునఁ దా నలఁజడిపాటు దుష్కర్మనరణిఁ బూరయ

ఆ. కునికి నాకలోకమునకు నిచ్చెన లగు, నెక్కులమునఁ బుట్టిరేని బహును
తుండు నతికృపాన్వితుండు వేయునెలలపై, బ్రదికినతఁడుఁగండ్రు త్రిదశపదము.

వ. అని నిర్దేశించి.

65

ఆ. నరకవాసకారణము నెఱింగించితిఁ, బుణ్యలోకహేతుభూతములును

దేటపడఁగ జెప్పితిని గురుసంతతి, శ్రేష్ఠ యింక నేమి శ్ర చెప్పవలయు.

66

వ. అడుగు మనినంగొంఠేయపూర్వజుండు శాంతనవుతో బ్రహ్మహత్యా సమంబులని
కొందఱు గొన్నికర్మంబు లుగ్గడింతురు హింసలేకయు నట్లయ్యెడు వి యెయ్యవి
వాని నేర్పడ నెఱింగింపవే యనుటయు నతం దతని కిట్లనియె.

67

సీ. దివ్యబోధాధ్యు వేదవ్యాసమునినాథు, నడిగితి నొక్కనాఁ శ్ర డధికభక్తి
నిట్లని యా సంయమింపంద్రుండు కృప నాకు, నెఱింగించెననఘ నాశ్రయెఱిగినట్టి
విధము లెఱింగింతురవినుము విప్రునిఁ గృప, నామం త్రితునిజేసియతఁడుగుడువ
వచ్చినఁ బెట్టమి శ్ర వరకులంబును సారవిద్యయుఁ గలవిపురవృత్తి గొనుట

తే. నీరు ద్రావంగ గోవు లేతేర విఘ్న, మాచరించుట బధిరపంగగ్వంధధనము
లవహరించుట వేదశాస్త్రాదీసింద, బ్రహ్మహత్య లెట్టటుల శ్ర పారవేంద్ర.

68

తే. అలుకఁ బురి నూర వనమునగ్గని యిడుట, పాపశీలతమై బొంకి శ్ర బ్రాహ్మణునకు
నధికతర మగుశోకంబునావహించు, టంచితాచార బ్రహ్మహత్యాసమములు.

తే. రూపగుణశీలముల ననుగ్రహింపుఁ డైన, వరుస కీక కన్నియఁ దనవలసినట్ల
తగనివానికి నిచ్చుట శ్ర ధర్మదేవ, తాతనూభవ బ్రహ్మహత్యాసమంబు.

70

అని ధీమాయ ధర్మశాస్త్రముఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబులు నెఱింగించుట.

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతోఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబులు వినవలతుం
జెప్పవే యనుటయు నమ్మహిపతికి నమ్మహితాత్ముం డిట్లనియెఁ దొల్లి గౌతముం
డడుగ నంగిరసుండు తీర్థంబులు గొన్నింటి ప్రకారంబునెప్పె నప్పరిపాటి నెప్పెడ
నాకర్ణింపుము.

71

సీ. నల్లదినంబులు శ్ర చంద్రభాగను విర, నను మూర్తిమాలినిఁ శ్ర దగ వసింది

యాహారవిరహీతుం శ్ర ద్ధై యండ మునిసమా, నుండ గుఁ గాశ్మీర్యమండలమున
సదులు గొన్ని మహావ్రతము సొచ్చి పాటు ది, వంబు సిద్ధించుఁ దగ్గదంబు సేవ
బుష్కరముఁ బ్రభావమును నైమిశము నిండ్ర, మార్గంబు దేవికాన్వరబిండు
తే. లును సమవగాహనంబున శ్ర జనుల నప్ప, రస్స మేతవిమానవర్తరులఁ జేయు
నవనినాథ హిరణ్యబింద్రువుఁ గుశేశ, యంబు నెల్ల పాపంబుల శ్ర నపనయించు. 72
వ. గంధమాదనసంగతి యైవయింద్ర తోయయుం గురంగ దేశగతయుగుకరతోయయుం
ద్రి రాత్రోపవాసోపేతస్నాతకులకు నశ్వమేధఫలంబు గలుగఁజేయు. 73

తే. కనఖలమున గంగాద్వార్యమునను నీల, భూధరమునఁ గుళావ ర్తమునను బిన్వి
కముననున్నాతుఁడై పాత్రకములు దొఱగి, నాకలోకవిహారంబునరుడు వొందు.

క. భాగీరథి మెచట నుడ, గృగమునను శివుని నెలవ్రస్తాంతమునఁ జనుకొ
ధీగణ్య యుచట నెలకు స, మాగతు లగుసురలఁ గం డ్రనాహరవిధిన్. 75

సీ. ఆహారముడిగి మృహాశ్రమంబున నగ్ని, హో త్రి యై యొకమాసముండినరుడు
సకలసిద్ధులు మహాశ్వర్ణంబుగాఁ గను, జననాథ భృగుతుంగ శ్ర మనుమహాహ్ర
దమ్మున వాసర్య, త్రయ ముపవాసి యై, బ్రహ్మవధంబుపాశపంబుఁ దొఱుగు
వినుము కన్యాకూప్రమున సాగ్ని హో త్ర త, నున్నగీర్తితుండగు శ్ర నుభయలోక

తే. ములను సుందరికాహృదంబునను దగఁగ
సకృదుపస్పర్శనము సేసి శ్ర చారుమూర్తి
యై జనించు వైమానిక శ్ర మనఁగఁ బరఁగు
భవ్యతీర్థంబు సేవించి శ్ర పడయు దివము. 76

తే. కృత్తికాంగారసంసేవ శ్ర కిల్బిషములఁ
బాపి నాకంబుఁ జేర్చు విశ్వాశఁ ద్రి దివ
సములు కాలికాశ్రయ బ్రహ్మచర్యనియతి
తోడ సేవింప జన్మంబు శ్ర దొఱుగు నరుడు. 77

క. స్నానముఁ బితృతర్పణమును, మానితగుణ కృత్తికాశ్రమంబున నియతికొ
మానవులు సేసి శిశుకొలు, వానందాత్మకతఁ గాంతు శ్ర రండు మునీంద్రుల్. 78

తే. ద్రోణశర్మపదంబున శ్ర రూఢ మైన, తీర్థమును శర స్తంబంబు శ్ర దేవదారు
వనముఁ దమ్ము సేవించినప్రమనుజు నెట్టి, వాని నైనను నప్పరోశవరునిఁ జేయు. 79

తే. చిత్ర కూటజనస్థానశ్రసేవనములు
రాజలక్ష్మీ నొసఁగు వీత్యభోజనత్వ
మహితవృత్తుఁ డై శ్యామాశ్రమమున నొక్క
పక్ష మున్న శనంతర్ధ్యానశ్రఫలము గలుగు. 80

క. విమలమృతిం గొళికివా, లమున ననాహారమాసశ్రలంపటుఁ డై యు

- న్న మనుజుఁ డిరువదియొక్కది, నములం బరమగతిసాధనశ్రీ నొందున్. 81
- సీ. పేర్చుమతంగవ్యాపిక నేకరాత్రంబు, నిలిచి సిద్ధుం డగు నెల వసిరిచి
నైమిశంబునఁ బొందు న నరవర పురుషమే, ధఫలంబు నట్టివీధంబ యుత్ప
లావనంబునఁ జేయఁగగా విను మశ్వమే, ధంబుఫలంబునస్థంబుఁ బడయఁ
నరుఁడు గంగాయమ శనాసంగమమృతఁ, గాలాంజనం బనుశ్శైలమునను
- తే. నియతి నాచరితస్నానఁ న డయి విముక్తి, తెగువు గాంచు వైవస్వత్రతీర్థసేవఁ
దీర్ఘభాతత్వ మొందు విధేయచిత్త, పృత్తి గౌరవవంశప్రవిత్ర చరిత. 82
- అ. విను ప్రయాగమునకుఁ న జనుదెంచుఁ గోటిత్ర, యంబు దశసహస్రశ్రకంబుఁదీర్ఘ
ములు నరేంద్ర దర్శనమున నందు నెలనాళ్లు, లున్న నరుఁడుముక్తికొడయఁడండు.
- క. విను గంగను బ్రహ్మసరం, బనుతీర్థమునందు నెల నిరరాహరతమై
సునికిని మర్త్యుం డమృతాం, శునిలోకంబున మహాయశుం డై యుండున్. 84
- సీ. అనఘ యష్టావ క్రమమును 1 గలవింకము, దేవ వ్రాదము బ్రహ్మభావ మొనఁగు
నాచరితస్నానఁ న డగుమర్త్యునకు నుర్వశీకృత్తికామోగ్రిసిద్ధికిర్తి
యైనతాపిత్యంబునందు సున్నాతుఁ డై, పుండరీకాధ్వర్యమునఫలంబుఁ
బొందు రామవ్రాదంబున నిరాహారుఁ డై, పండ్రెండుదినములు న భరితనియతి
- తే. నున్న సకలకల్మషములు న నజ్జగించి, నరుఁడు నిర్భోజనత నెలనాళ్లు దా మ
హావ్రాదావాసియై జమ్యదగ్ని గన్న, పుణ్యలోకంబుఁ గను మునిగగణ్యుడగుచు.
- క. విను వింధ్యంబున నొకనెల, తనుతాపము నోర్చి చేయతపమున జనరం
జన సర్వప్రాయశ్చి, త్తనిరూఢిం బొంది నరుఁడు న ధర్మజ్ఞుఁ డగున్. 86
- సీ. నర్మద నాడి భూనాథనందనుఁ డగు, జంబుమార్గంబున న సంయతాత్ముఁ
డైమానములు మూఁడు నట యొక్కనాఁడును, నిలిచిన సర్వసీర్ధులను బొందుఁ
గోకాముఖమునీరధ గ్రుంగి తండులికాశ్ర, మమునకుఁ జని వల్కలము ధరించి
కాఖిభోజనుఁ డయి న కాంతిమై నున్న న, న్నెలపున నున్నకనెలు పడుండ్ర
- తే. కథిపుం డై యజరామరుం న డయి సుఖంచుఁ
గుల్యయందుఁ దిరాత్ర మ్ము న గుడుపు డక్కి
కొచి యై యఘమర్షణజపము సేసి
యశ్వమేధఫలముఁ బొందు న ననఘ నరుఁడు. 87
- వ. అర్చి సేనాశ్రమంబున నుజ్జానకస్నాతుండై మర్త్యుర డభలపాపంబులం బొఱంగు
లింఛారకంబున 1 నేకరాత్రంబు నిలిచి యగ్నిష్టమేధలరబుం బడయఁ ధర్మారణ్యం
బున బ్రహ్మసరస్సు సేవించి పౌండరీకఫలప్రాప్తి గాంచు. 88
- చ. బసెరుడు గారికిఁ బనుము న కలకదముఁ మ హిమాద్రి నర్వర

త్సనికరవిశ్వపుణ్యాభవ్యసంబు ప్రశాంతత సందు నిల్చి స
స్మనిగణసేవనంబుఁ దపశ్శముక్ నడపంగ నరుండు సిద్ధుడై
వినుతికి నెక్కుఁ బొందు నర్యవిందభవాంతిక వాససంపదన్.

89

క. విను తీర్థసేవ కామం, బును గ్రోధము మదము లోభమును జేరని నె
మ్మనము గలిగి నడప వలయు, ననఘా ఫలసిద్ధి దాన శ్ర నగుఁ బురుషునకున్. 90

క. *దిమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్ఘముల వాన శ్ర శౌచాతిశయం
బమలగుణ కల్గు రి త్తజ్జలములం దోఁగిన శుచిత్వ్యలాభము గలజే. 91

క. *దొరకొననివానిఁ గోరక, దొరకొనినందున మమత్వతృప్తహృదయతం
బొరయక విగతస్పృహు లగు, పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్. 92

ఆ. అరయ దుర్గమములు శ్ర వతివిషమంబులు, నై నతీర్థములు ధర్మరాధినాథ
యధికభక్తియుక్తి శ్ర నాత్మదలంచినఁ, జాలు నరులకల్యణములు వాయు. 93

క. జనవర తీర్థవిభాశం, సన మగుసీపుణ్యవాక్యోచయము పవిత్రం
బనుపమము మానసీయం, బనిమిషపదవీప్రదము రహస్యము సుమీమా. 94

క. అనుగతుఁ డగుశిష్యునకుం, దనసుతునకుఁ జుట్టమునకు శ్రధరణీసురము
ఖ్యునియతిపరద్విజాతుల, కును దగ నెఱిఁగించునది యశ్రకుంతితకరుణన్. 95

క. నరవర గౌతమునకు నం, గిరసుండు సెప్పినది యిది యశ్ర కిల్చిపబుద్ధిం
బరిపాటిఁ బఠించినఁ ద, త్వరక వినిన నపుడ పాయుఁ శ్ర బాపము లెల్లన్. 96

క. మునులకు జప్యం బిది స, ద్వినుతము నిత్యముఁ బఠించువిమలాత్ములకుఁ
విను జాతిస్మరణముతో, జపనం బతిపుణ్యపురుష్యసంతతిఁ గలుగున్. 97

అత్రిప్రముఖమహర్షులు శరతల్పగతుఁ డైశభీష్ణుఁ బాడ వచ్చుట

వ. అని చెప్పి నయ్యవసరంబునం బుణ్యవిశేషగణ్యం డైనయగ్గాంగేయుం డట్లు
గాండ్డివిశరంబులు శయ్యగా వీరశయనంబున నునికి నతని నీక్షింప నత్రియు
వసిష్ఠుండును భృగుండును బులహనుండును బులస్త్యుండును గ్రతువు నంగిథసుం
డును నగస్త్యుండును గణ్యుండును గౌతముండును విశ్వమిత్రుండును జమద
గ్నియు మొద లయునమహామునులు శిష్యవ్రాతంబుతో నెఱెంచి తపఃప్రభావ
స్ఫురిత ప్రభావారంబు భావభోంతరంబున స్తంత్రంబు లగుచుండ నిలిచి య
దేవ వ్రతునియున్నతెలింగు గలయం గనంగొనిరి పాండవు లాశ్చర్యభరిత
చిత్తులగుచు నత్తపోధనవర్యులం బ్రస్తుతించుచు బ్రణమిల్లి రప్పు డపురమ
సంయము లంతర్ధానంబు సేసి రక్కోరవుల్కునక్కురుపితామహుండును దారును
వారలమాహాత్మ్యంబు లుగ్గడించుచుఁ దద్విషయం బైనసంభాషణం బొనర్చిరి
తదనంతరంబ.

98

తే. తాతపాదపద్మములు మృస్తకము సోఁక, వినతుడై ధర్మతనయాఁ డేరజనపదంబు

లేనగంబు లేనదులు పుణ్యానుభావ, సమధిక్షత్వంబు గలయవి శ్ర జనవరేణ్య. 99
వ. అని యడుగుటయు. 100

భీష్ముడు భర్గురాజునకు గంగా ప్రభావంబు నెప్పుట.

- సీ. అతనికి నాతఁ డి శ్ర ట్లను నివ్వెషయమునఁ, గల దితిహాస మొకంబు దాని
వివరింతు నీ కుంభశ్రవ్త్తిపరుం డగు, నొకవిప్రునింటికినొక్క సిద్ధు
డతిథి యై వచ్చిన శ్ర నాతిభ్య మొనరించి, యశనితో నల్లాప శ్ర మాచరింప
నమ్మహాత్ముండు నీరయడిగిన యట్టుల, యాసిద్ధు నడిగిన శ్ర నతఁడు నెప్పె
తే. ననఘ యెవ్వనినడుముగా శ్ర నరిగెఁ బావ, నాంబువూర భాగీరథి శ్ర యట్టి దేశ
భూధరాదిపదార్థముల్ శ్ర పుణ్యతమము, లట్లు గానెడు గంగమృహ త్త వినుము.
తే. త్రిపథగాసేవనమున స్తద్ధించునట్టి, గతి జనములకు నియతశ్రద్ధితము లయ్యు
నధ్వరంబును బ్రహ్మచర్యంబుఁ దపము, సంపరిత్యాగమును జేయఁ శ్ర జాల వనఘ.
క. మును పాపము లేన్ని యొనర్చినఁ బదపసు గంగ నాడఁ శ్ర జీకటి రవి దోఁ
చిన విరియుగతి విరియు న, య్యనఘుఁ డీలాతలము దొలఁగి శ్ర యమరతనొంగున్.
క. మే నించుక సోకిన గం, గానదిలో యములు జనులకలమ్రవోటిం
బో నడిచి పురందరలో, కానందముఁ బొందఁ జేయు శ్ర నాగమ వేదీ. 104
తే. ఎన్నియేడులు మనుజునియెమ్ము గాంగ, వారియం దుండు నన్ని వేల్వల్వల్వములు
నాకలోకమహాసుఖశ్రక్తి నాతఁ, డుత్తుఁ డై యుండు నిర్మల్యచి త్రవృత్తి. 105
సీ. అనఘ సోమము లేనియధ్వరంబును శశి, లేనిరాత్రియు రవి శ్ర లేనిసభము
నాత్మధర్మము లేనియూశ్రమంబును బుష్ప, సంపద లేనిభూజమునుబోలె
హీనత నొందు గం, గానది లేనిదేశంబు చాంద్రాయణశతములై న
గంగాపయఃపానకరణంబు గావించు, నిర్మలత్వముఁ జేయ శ్ర నేర వగ్ని
అ. యందుఁ బడినదూదియట్లుగు గంగావ, గాహనమునఁ బాతకంబు లఖిల
భూతములకు దుఃఖములు వాపికొనుటకు, నేవిధములు గంగ శ్ర కీడు గావు. 106
క. శరణంబు లేనిజనులకుఁ, బరమశరణ ముండు మునులు శ్ర భాగీరథి ని
ర్జలకు నమ్మలమునట్టుల, నరులకు గంగాజలం బ్రసంగ నే విందున్. 107
క. తలపై జాహ్నువివాలుక, యలికికొనిన ఫాలతటిఁ ద్రదంతరృత్సం
కలతముఁ జేసినఁ బాప, బులు దొలఁగునుపద్మఁ గనినభుజగముల క్రియన్. 108
క. గంగాతరంగశీకర, సంగత మగుమారుతముననద్యన్నిర్భం
బంగీకరించు నెవ్వఁడు, భంగపఱచు నతిఁడు ఘోరశపాపచయంబున్: 109
తే. ఇవుల నేడుదరంబుల శ్ర నవుల నేడు
దరములను చిత్తవర్గంబు శ్ర నరుండు గంగ
నాడి శుచిఁ జేయఁజూచినయంతమాత్రఁ

- బాచువాజ్ఞునకాయజ్యపాపతతుల. 110
- తే. వినిన వేమక సేసినక శ్ర గనినక జేత, నంటినను రెంచుకులములకాయందు గలుగు
పితృగణంబుల నెల్ల స్వద్యతికిఁ బుచ్చు, గంగ యెటు సేమునో యవ్యగాహనమున.
క. విను గంగ గంగ యచుకీ, ర్తనములతో నొండునీటక శ్ర దగ మునిగిన య
జ్ఞములు దురితములక దోహదగుదు, రని యార్యులు సెప్ప విందు శ్ర నందితచరితా.
సీ. అనఘ చూడ సమర్థుడగువాఁడు జాహ్నువి, జూడక యున్న బ్రహ్మ ప్రతిముఁడు
సంధనమూనుండు శ్ర నగు నిందుఁ డాదిగా, సురలు గోరెడుగంగ శ్ర నరులు గోర
వలదె చేకుఱు నప్రవర్త ముత్కృమణకా, లంబున గంగఁ దగలందీరేని
రాజభయంబుఁ జోరభయంబుఁ బాపభయంబును భూతభయంబు లోను
అ. గాఁగఁ గలుగుభయనిశ్చకాయంబు గంగా ప్రశంసనమునక బాయ్యశంభుఁ డరి
నతులపుణ్య యైనయదేవి దివినుంపి, రా ధరింపఁడే శ్రీరస్తులమున. 118
- తే. మూఁగుపథములక జని లోకములకు మూఁటి
కుజ్జ్వలాలంకృతియుఁ బెంపు శ్ర నొనఁగినట్టి
యమలతరమూర్తి యగుదేవి శ్ర నాశ్రయించు
వాడు కృతకృత్యుఁ డిది నిక్కువము కృతాత్మ. 114
- క. జనులకు నిందుఁడు గ్రహముల, కినుఁడును¹ చితరులకు నోమృధీసుఁడుఁజోలె
మనుజోత్తమ కడునెక్కుడు, వినుము నదుల కెల్ల జాహ్నువి మహాత్మ్యమునన్.
అ. సగరనృపతిపుత్రచయము ముసీంద్రశా, పమున భస్మ మై యాపారదురిత
కల్మషంబుఁ బొందఁగగా గంగ నిజజల, సేక యొనఁగి యవిచ్ఛేదాకమునకు. 116
- తే. దేవతలక జిత్ర తపమునక శ్ర దెలచి గంగఁ
బ్రచురపారుషుఁ డగుభీశ్రీరథుఁడు దనదు
పూర్వులైన సగరనృపత్రపుత్రులకు ను
దాత్తగతికయి తెచ్చె నిశ్చరణి కనఘ. 117
- అ. విష్ణుపదమువలన శ్ర విధునివలన నూర్చు, వలన మేరురూప్రకలితుఁ డైన
విష్ణువలనక ద్రిపురవిజయమాలివలన, నుండి హిమనగమున శ్ర నొలసె గంగ.
క. విను తత్పరభావంబున, మనంబు నిశ్చలత వొంద శ్ర మనుజుఁడు శరణం
బని యాశ్రయింప జాహ్నువి, సనాతనపదోపలభ్యనంపద నొనఁగున్. 119
- వ. అని చెప్పి సిద్ధుండు వెండియు. 120
- క. ఏ నఱిఁగినంత సెప్పితిఁ, గాని యనంతమహిమంబు శ్ర గంగాగుణనం
తానంబు శతానందము, ఖానిమిష ప్రవరకీర్త్య శ్ర మనఘచరిత్రా. 121
- క. మేరుపునులును వారిధి, వారికణంబులును నెన్నుకొనదు వగు గంగా
స్ఫారగుణంబులు దగునం, ఖ్యాతాంధంబులుగఁ జేతక శ్ర యతులవివేకా. 122

వ. అని పలికి యిట్లనియె.

123

ఆ. వేడ్క నీకు నేను శ్రీ వివరించినట్టియూ, జాహ్నవీగుణములు శ్రీ సంతతంబు
మనసు వాక్కుఁ దూర్పు శ్రీ ననఁ గలసాధన, ముల భజింపు భక్తిపూర్వకముగ.

తే. అట్లులైన గంగా ప్రసాదాతిశయము, వలన సిద్ధుండ వై త్రిభువనములందు
నర్చనీయసంక్రీడిన శ్రీ మవిహితముగ, సంచరించుమాహాత్మ్యంబుశ్రీసంభవించు.

క. నిజధర్మపిరతుఁడై తను, భజించునజ్జనునిచిత్తపద్మము కృపఁ దా
భజించుచి గంగ యతనిం, బ్రజనితచిరసౌఖ్యం జేయఁ శ్రీ బావనచరితా. 126

వ. అని యిట్లు గంగాగుణంబు లమ్మహాద్విజానకు వివరించి యాసిద్ధుండు గంగగమనం
బునం జనియె న్స్వప్రోత్తముండు నియతచిత్తుండై గంగాసంసేవనం బాచరించి
యశస్యసులభ యగుసిద్ధిం బడసె బాండవాగ్రజా నీవును గంగాభజనంబునం
బరమసుభంబు నొందుము. 127

క. అని చెప్పి శాంతనవుఁ డి, ట్లను గంగాస్తోత్రసహిత శ్రీ మై పరఁగినయి
ష్టను తేతిహాసముఁ బఠి, చిన వినినను రుజలు వాయుఁజెంద వఘంబుల్. 128

క. అనిన విని యన్నరేంద్రుం, డనుజసహితముగఁ బ్రభూత్వహారసమున్మీ
లనకలనాసంవేశిత, మనస్కుఁడై యాతనికి న్యమస్కృతి సేసెన్. 129

వ. ఇట్లు పరమహర్షంబునం బ్రణతుండై ధర్మజుండు మందాకినీతనయుతో నెవ్వరు
సర్వజనపూజ్యులెఱింగింపవే భవద్వచనామృతంబునఁదృప్తిసంకయడిగెదననిన
నమ్మహాత్ముండు వాసుదేవనారదసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము నీయుడిగిన
యర్థంబు జేటపడియెడు నని పలికి యతని కిట్లనియె. 130

—•• వాసుదేవనారదసంవాదప్రకారము. ••—

క. తనకడకు నారదుండు వచ్చిన సత్కారము దగంగఁ శ్రీ జేసి ముకుందుం
డను సమధిక బహుమానం, బున నెవ్వారలకు నీవు శ్రీ మ్రొక్కుదు చెపుమా. 131

వ. అనిన నద్దేవముని యద్దేవకీనందనున కిట్లనియె. 132

నీ. వరుణు సమీరణుఁ శ్రీ దరణిఁ బర్జన్యుని, సప్తార్చి నీకానుగ్రహణ్ముఖుని మ
హాలక్ష్మీ విష్ణుని శ్రీ నవా బృహస్పతిఁ జంద్రు, జలముఁ భూమి నృజ్జనములెపుడు
నతిభక్తి సేవితం శ్రీ రట్టివారలకు నే, మ్రొక్కుదు వేదపర్యులుఁ దపోధ
నులు దేవతాపూజనములు భూమిధనధాన్య, గోదానశీలురు శ్రీ నాదరఁబు

ఆ. గల్గి యతిభిపూజ శ్రీ గావించువారలు, బిత్తసమర్పకులును శ్రీ భిక్షితాన్న
పూతశాంతభావములు గలవారు సత్త్వవతులును బూజ్యులనఘ నాకు. 133

క. వినుతత్త్వివర్ణనిరతులు, ననహంకారముమీకారు శ్రీ లగుజనులు సువ
ర్తనయతులు సలోలురు బోధనులు నమస్తామ్య లద్రిధర విను నాకున్.

- క. నీవును మత్సంపూజ్యజనావలిఁ జిత్తమున నెఱిగి యున్నవమును సం
సేవనము నడపు భూరిశుభావహ మగు నవ్విధంబు యాపవనింహా. 135
- క. అనియెం గావునఁ గుంతీతనయాగ్రజ నీవు నివ్వినధముఁజనములం
గొనియాడుము వారలు శోభనము లొసంగుదు రఘంబులబొప్పుదురు కృపన్. 137
- క. జనపతులకుఁ గర్తవ్యము, లనేకములు గలవు వానియన్నిటిలోనఁ
వినుత ప్రధానకృత్యం, బనఘచరిత చెప్పవే దరయం దెలియంగన్. 138
- క. అనుటయు నతనికి నతఁ డిట్లును సామ్రాజ్యాభిషిక్తుఁ డైనగృతికి
విను కర్తవ్యతమం బగు, పని బ్రాహ్మణపూజనంబు య భవ్యవిచారా. 139
- క. భూనాథ విప్రులు సమాధానంబున నన్నుఁ బొదలు య ధరణికి శుభముల్
మానార్హు లగుట వారికి, మానస లే కున్న నలుంగు య మనుజాధీశా. 140
- క. దైవంబు నదైవముగ నదైవము దైవముగఁ జేయ య ధరణీదివిజుల్
భూవర శక్తులు విను వ్రాఁదేవానికి గూర్తు రతఁ డ్రధీశత నొందున్. 141
- క. కోపమునఁ బ్రసాదంబున, నాపదయును సంపదయును య నప్పుడ లే వా
రోపుదు రిందున కైనను, శాపానుగ్రహము లా సురచరితులీలల్. 142
- క. ద్రవిడ కళిం గాశీనర, యవన శక పులింక నృపతు య లవనిసురపరా
భవమునఁ గాడే ధరణీధవ పొందిరి తొల్లి శూద్రతాదైవ్యంబున. 143
- క. సోమాత్మకు లీశ్వర తా, శ్రీమహితులు సర్వసాఖ్యసన్నిధిపరులు గో
త్రామరులు వారి నెప్పుడు, భూమీశ్వర పూజనములఁ య బోషింపురన్. 144
- క. వినుతాచారుం డగువిప్రునకు సభక్తికము గాఁగ య భోజన మిడినఁ
విను దేవపితృసమూహము, లనూనపరితృప్తి బొందు య నతులచరిత్రా. 145

వాసుదేవభూదేవసంవాదప్రకారము.

- వ. అని చెప్పి భీష్ముం డాభూపతితో వెండియు నిట్లును భూసురవిషయం బై వాసు
దేవునకుం బృథివికి సంవాదంబు గలిగె నది యితహాసరూపంబునఁ జెలు దానిఁ
జెప్పెద నాకర్ణింపుము వాసుదేవుం డొక్కసమయంబునంబృథ్వి నాలోకించి. 146
- క. లోకజనని వగుటా నిను, నో కాశ్యపి యదుగవలయు య నొక్కటి దెలియఁ
నాకుం జెవుమా శాపము, లేకృత్యము నేని గెలుతు య రెల్లజనములున్. 147
- అ. అనినఁ బృథివి యిట్లు య లను విప్ర సేవను, విప్రపూజనమున య విప్రహితవి
ధానమునను బాపకృతి నోర్చు మానవ, ప్రతితియొందునివిన్యసాలాపములు. 148
- అ. అమరవిభుని భగవత్సహస్రవిహ్నునిఁ గాఁగ, జేసినదియు నేత్రభాసురుండు
గా నొనర్చినదియుఁగమలాక్ష విప్రున, లక్ష్మయుఁ బ్రసాదసంపదయునుగావె. 149
- క. అనిన విని మెచ్చి పృథివిం, గొనియాడె రథాంగపాణి య కురునృపవర సి
సనిశంబుడుగులనుతిమ, న్ననలనువిప్రులకుఁ బ్రియ మొనర్చుము కృపతోన్. 150

- క. అని మఱియు శాంతనవుఁ డీ, ట్లను జననంబుననవిప్రు శ్రీ నధిప మహాభా
గునిఁ గాఁ జెప్పెడు రామ్యులు, జనులకు వంద్యుంబు లతనిశరణంబుజముల్. 151
- వ. బ్రాహ్మణుల సృజించి బ్రహ్మ వారలతోఁ జెప్పినవిధం బాకర్ణింపుము. 152
- ఆ. అరయ మీకుఁ గృత్య శ్రమన్యంబు లే దాత్మకర్మ మూఁది యుక్తధర్మనిరతి
బ్రహ్మగోపనంబుఁ శ్రీ బాటింపుఁ డవ్వీధ, మధికకోభనంబు శ్రీ నావహించు. 153
- వ. బ్రాహ్మణ్యం జెల్లవర్ణంబులకుం దారకంబు బ్రాహ్మ యైశ్రీఁ దపస్సాధ్యా
యంబుల వెలుంగం జేయం డనియె నట్లు గావున రాజులకు¹ బ్రహ్మవచనపరి
పాలనంబు ప్రధానకర్తవ్యం బని చెప్పి వెండియ. 154
- ఆ. అగ్ని నంట హిమవృదచలంబుఁ గదలుప, గంగఁ గట్ట వచ్చుఁ శ్రీ గాని విప్ర
రాజుఁ బరిభవింప శ్రీ రాదు విప్రులకొల్పు, కల్పవృక్ష నేవ్రకరిణి యధిప. 155
- వ. ఏతద్విషయం బైనది శ్రీ కృతంబరనంవాదం బనునిశిహంబు గల్గుదు వినుము
శక్రుండు జటాసురనందనుం డైనశంబరుకడకుం బోయి తదీయశ్రీషి నుండి
యతనితో నీ వేమిట నున్నతిం బొంది యుండు దనిన నతం డతని కిట్లనియె. 156
- క. అలుకయు ననూయయును విప్రులయెడ లే వనఘ వారిఁ శ్రీ బ్రోతుం గాతు
సాలయఁ డదీయారాధన,ముల కట్టులు గావునకా విభ్రాతి వహింతున్.
- వ. దేవాసురయుద్ధంబునవిప్రాను గ్రహంబుదేవతలగలిపించుటగనిమజ్జనకుండుసో
మునితో భూమిసురులు మహానుభావులుగ జే యనుటయు నమ్మహితాత్ముం డగు
కిట్లను వారలు తపస్సాధ్యాయసిద్ధు లై యుండుదురు వారి తెజం గాకర్ణింపుము.
- ఆ. అప్రవాసి యైశ్రీయవనిసురుని యుద్ధశాలి గానిధరణీశాలు నురగ
ముల బిలాంధకార్యమున నడంచినయట్లు మెఱయనీక భూమి శ్రీ మ్రుగు నండు.
- క. దాని నటింగి గృహంబున, మానిత మగుచుదువునందు శ్రీ మనసు గొలుప కెం
దేనిఁ జని చదువుదురు శ్రుతు, లానంత్యమునకుఁ దపస్వ్యులగుదురు విప్రుల్. 160
- వ. కావున వారలు సర్వాధికులు వారలయెడ బహుమానావమానంబు లెట్టివారికి
శుభాశుభంబుల నొందించుటకు సందియంబు లే దనిన సోమునివాక్యంబులు
వాటించి మజ్జనకుండు విప్ర జనంబులం బూజించి తేజిష్ఠుం డయ్యె నేనుం దదా
చారంబునం బెంపు వడసితి నని పలుకుటయు నయ్యునురేంద్రునివచనంబు లూఁది
నురేంద్రుండు భూసురులకుం బరితోషంబు గావించి సవిశేషసమున్నతిం
బొందె నని చెప్పిన విని గాంగేయునితోఁ గాంతేయాగ్రజం డపూర్వచిర
సమాశ్రితమారాగతులలోన నధికతమం బగుపాత్రం పెవ్వ రని యడిగిన నప్పుడ
మిత్రానిశి నప్పురుషవరుం డి ట్లనియె. 161
- క. చెలులం జుట్టలు సంబం,దులు ఋత్విజులును బురోహితులుఁ దగుపాత్రం
బులు హింసాకోధేర్ష్యా,దులు లేనిజనంబు లైన శ్రీ దురితవిమూర. 162

- క. దూరాగతులు నపూర్వము, గౌరవకులముఖ్య పూజక గనుటకు నర్హులై
సారాచారము విద్యాగౌరవముం గలుగఁ జూపు కరణీయ మగున్. 163
- క. ఈ మూఁడుదెలింగులజను, ¹లామెముఁ జూచినను నశుచు కై నను బాత్ర
శ్రీమహితుల నిజభృత్యస్తోమముజీవనము నడపి క చుమ్మి యిగుల్. 164
- క. అనిన విని ధర్మసుతుఁ డి, ట్లను శంతనుసుతునితోడ క నఘకోటికి న
ల్లను మూలము వనితయ, జనముల తెఱఁ గెఱుంగఁ జెప్పు క చాతుర్యనిధి. 165

నారదపంచమాశాసనవాదం బనునీహసము.

- వ. అనుటయు నతం డ(తని కి ట్లయె న)తివలు నీచెప్పినట్టివార డీనికి నారదపంచ
చూడాసంవాదం బనం బరఁగునిశిహాసంబు గలదు వనితాస్వభావవిషయంబు
యును దాని నాకర్ణింపుము దేవమునివరుండగునారదుండెందునుం జరించుచుండి
పంచచూడ యనునచ్చర లేమ నొక్కడం గాంచి 166
- క. ఏ నొక్కటి యసిగెడఁ జెప్పుమా నలినదళాక్షి యరుడు క మాకొలఁదులప
లైగునదు తర మిచ్చెద, నానతియున్నునియెడది ప్రయం బెరఁగంగన్. 167
- వ. అనుటయు. 168
- క. వసంతాస్వభావ మిట్టిది, యని తెలియం జెప్పు మనుకు క నల్ల నగుచు న
వ్యతిత దగునయ్య ననితకు, వనితలదు క్షేప్రితములు క వాక్రవ్వంగన్. 169
- క. అనిన విని నిక్క మాడిన, విను త ప్పించుకయు లేదు క వివరింపు నిజం
బని ముని పిల్కిన నయ్యంగన యతినికి నిట్లు లనియె క గౌరవముఖ్యా. 170
- వ. స్త్రీస్వభాసంబులు నీ వెఱుంగనియవి లే వైననుం జెప్పెద నవధరింపుము. 171
- క. కులమును సమాన్యతయును, గలిగి యొకనిభార్య యై సకారవలీలగా
మెలఁగుచు వెలిఁ జరియించు, న్లన వలసినట్ల యే మనం గల దనఘా. 172
- వ. అని పల్కి వెండియు. 173
- సీ. యొప్పిజనంబులు క దోషంబులకు నెల్ల, మూలంబు వారల క నేల చెప్ప
నసిగితి గాన కనన్తుల సెప్పెద విను, పురుషులమేలిమి క పొలఁతు లెఱుంగ
రది గాక నిర్లజ్జ కై కుత్సితుల భజియింతురు కదిసినయంతఁజేసి
వర్జసియులు లేరు క వారల కెవ్వరు, దండభీతిన పాడి క దప్పకునికి
- ఆ. యగ్ని కామముల మగహంబుధి యేఱుల, నంతకుండు భూతనంతకులను
ననజముఖులు పురుషులను దృష్టి బొందుట, గలుగదండ్రుకోవీరదులుమునీంద్ర.
- క. కల ²దొకరహస్యగోపన, మలఘమతీ వినుము పురుషు క నన్యం గనినం
బొలఁతులకు నేమి సెప్పదు, గలుగుఁ బడనుతోడికళలు క కామగృహమునన్. 176
- వ. అని వెండియు. 176

క. కుడుచుట కట్టుట పూయుట, తొడుగుటయును వివిధధనతృతులు గూడుట యె
క్కుడు వేడ్క నేయఁజాలవు, పడఁతికి బరపురుషుఁగవయఁబాటుటవోలెన్. 177

వ. అని చెప్పిన (విని నారదుండు నిజంబ పల్కి తెని పంచుచూడ ననిపి జేచ్చుంజసి
యె) నని చెప్పిన విని ధర్మజుండు సుందరీజనంబులం గాంచుతెఱఁ గెఱింగింపవే
యని యడిగిన నాపగాతనూజుం డతని కిట్లను వారు మయశంబరాదిరాక్షసుల
మాయలం గడచినమతకంబులు గలిగి నిరూపింఁ బాక యుండుదు రదియును
గాక వేటొక్కవిశేషం బాకరి గవుము. 178

తే. తొల్లి నిర్దోషచిత్త శ్ర నల్లజనులు
వలచినప్పడ దేవత్వవైభవంబు
నొందఁ జాలి యుండుదురు మాయయోపయోగి
వనితలకు లేక సాధ్యులై శ్ర యునికెఱేసి. 179

వ. దానికి దివిజ లనూయగ్రస్తులై కమలయోనిం గానం జని నిజచిత్తప్రకారం
బెఱింగించిన నతం డతివల మాయానతులం గావించి వారికిఁ గామం బగ్గలంబు
గాఁ జేసినం బురుషులు వారిచిక్కులం బడి రోమాదిదుర్గుణమాషితు లగుటంజేసి
విగతానుభావు లైరి దేవతలును బ్రియం బంది రట్లు గావున. 180

క. వనితలు మాయావినులై , యసిరూపితచిత్తవృత్తి శ్ర వందితరక్షం
బనుపడ కుండుదు రైనను వినినది కథ యొకటి నీకు శ్ర వినిపింతుఁ దగన్. 181

===== దేవశర్మ యనుమానివరుభార్య రుచి యనుచానినరితము. =====

వ. దేవశర్మయనుమునిభార్య రుచి యనునంగన సర్వాంగసుందరి యై యుండుదడి
యరూపాతిశయంబు దేవగంధర్వాదులకును లోభనియంబు. 182

క. అతఁ డొకనాఁ డొకయెడ కొక, క్రతువున కుపదర్శనంబు శ్ర గావింపఁగఁ బో
వుతలంపు వుట్టి వికన, నృతి యగుతనశిష్యు విపులనామకునిఁ దగన్. 183

వ. పిలిచి యేకాంతంబున నతని కిట్లనియె. 184

క. రుచి నవుడు వేచి తిరుగును, శచీవిభుడు చాని నెఱిగి శ్ర సంతక్షణ మే
నుచితంబుగ నొసరింతు వికచకమలనిభాస్యఁ జేరఁ శ్ర గానఁ డతండున్. 185

తే. నాకుఁ గ్రతువు నేయింపఁ జగ్గనంగ వలసి, యున్న యది పరచారస్యముత్సుకుండు
శక్రుఁ డటు గాన రుచికి రక్తహవిధాన, మాచరింపుము నీవుద్యతాపభాన. 186

క. అనిన విని యట్లు నేసెద, నని విపులుఁడు గురునితోడ శ్ర వసురవిభుం జే
యనువునఁ జొచ్చునొకో పర, వనితాహరణమున కనియె శ్ర వసుధాధీశ. 187

క. అనుటయు ననేకమాయలు, పొనరుపఁగా నేర్పు రూప్యములు పెక్కులు గై
కొనుఁ బక్షిమృగాదిత్వము, లొనరఁగ నవి నియతి నరసి శ్ర యుండఁగవలయున్. 188

క. *రుచిమీఁదం గ న్నిడి యాశచీవిభుడు దిరుగు విను మృగసంశయమునుమీ

- యిచటికి నాతడు వచ్చుట, యచలితమతి నక్ష్మగ్రాహీనరయంగ వలయాన్. 189
- క. అని యప్పగించి యాగంబున కమ్ముని సనియె నవ్యభులుండుచు జిత్తం
బున నవధానము దృఢముగ, వనితం గాచికొని యండె శ్ర వనుధాధీశ. 190
- వ. అ ట్లుండి యొక్కయనువు విచారించుకొని. 191
- క. ఆ వేళించెద యోగ, ప్రాప్త్యంబున ముసేంద్రభార్యం దప్పే
యా విశ్రుతాశ్మమనమున, కీ విజ్ఞానంబు దోచుకే వెఱ పేలా. 192
- వ. అం వితర్కించి యమ్మునిచాతుర్వకారుణ్యంబు లూది శంక దక్కి యొక్కమ్ము
కింత నంత నానీనుం డై యుచితకథ లొక్కింతసేపు సెల్లించి యోగమాయా
బంబువంజేసి నడపుటయు 193
- ఆ. పవనుఁ డాకనమున శ్ర బరంజవిధంబున, నమ్ముగ్రాహీతనువు శ్ర నందుఁ గలయ
విపులువాత్మదగఁ బ్ర వేశించె నవ్యధూ, రత్నమునకు నెఱుంగరాకయుండ. 194
- వ. ఇట్లు ప్ర వేశించి యయ్యోగివరునాత్మయన్నాత్మితై తన్యంబు జడంబుగాఁ జేసికొని
యుండె నట్టెయెడం బురందరుండతిసుందరంబగునాకారంబు చాల్చి యచ్చటికి
వచ్చి విపులునిశరీరంబు నూచి నిద్రితునింగాఁ దలంచుచు నున్మదం డగుటంజేసి
యొండు పరికింపక మునిపత్నిం జేర వచ్చి. 195
- క. నీవు కతంబుగ నా దగు, భావంబును భావభవుడు శ్ర వఱుచుట యరయం
గా నలచే యని పలికిన, భూవర యప్పాలతి మాధవబుద్ధిత్వమునన్. 196
- క. సముచితముగఁ బ్రత్యుత్తానము నేయను దగినపలుకునకుఁ జొరంగను నే
రమి హార కున్ననుం దమ్మకము పెంపున నతఁడు మఱియుఁ శ్ర గమలాననఁబోన్.
- క. ఏ నమరేంద్రుడ నా దగు, మానముఁ గామశిఖ గ్రాచె శ్ర మానిని దడయం
గా నేల నత్తుం దగ స, మ్మానింపుము నీకు సిగ్గుమాటం కేలా. 198
- వ. అనుటయు న తన్నితనువున నున్న విపులుండు దనయోగమాయంజేసి యవ్వనిత
వాసవునితో నీకు నిందు రాఁ బని యేమి యని పలికి పరవశ యగునట్లుగాఁ
జేసినం జూచి యతండు వీ డాభయభరితచిత్తం డయ్యె నయ్యవనరంబున. 199
- ఉ. అమ్మునిశిష్యుఁ డయ్యవిద్యయంగము వాసి నిజాంగవర్తియై
యమ్మురుదీసుతో ముఱియతా మును మూడినయబ్బగాంకిత
త్వ మొక్కభంగి నీఁగు టిది శ్ర దైవతసంయమినేవసీయభా
వమ్ము గలట్టిసీకుఁ దగవ వా యిసిరో యని పల్కి వెండిమున్. 200
- తే. అవిజతేంద్రియబల కత్తిరతాత్మ సేవ, యెట్లు పాపంబు దొడరుటక కియ్యకొంటి
నాదుగురునికోపాగ్నిచేసెనుదేవ, గణవిభుత్వమహోన్నతి శ్ర గ్రాగిపోడ. 201
- వ. అనిన విని దివ్యబోధంబునవిపులునియోగబలంబు తెఱంగెఱింగి వెలువెలం బారు
నబ్బులవైరి నాలోకించి య త్తపోధనుండు. 202
- క. ఏ నొల్లఁ గాక భస్మము, గా నిన్నుం జూతునే వికాదీ యనుడుం

- దా నెదురుపలుక కంఠ,ధానము వెనక జేసె నతఁడు ధరణీనాథా. 203
- వ. తదనంతరంబ విపులుండు రుచిం బ్రబుద్ధం జేసె బదంబు దేవశర్మ వచ్చిన నా శిష్యోత్తముండు వినయాచారంబు నడపి యేకాంతంబున నమ్మనితోడ. 204
- తే. నాకపతి యిచ్చటికి వచ్చినానతఁడె, జిక్కువడి మది భయమునునెసిగ్గు గనురఁ జనియె ననవుడు నాతఁడతఁడసంతసిల్లి, యభిమతిం బగువర మిచ్చినధివర్య. 205
- వ. ఇచ్చినం బ్రీతుం డై యుష్కిపులుండు విపులతపఞ్చాచరించె దేవశర్మయు దేవేంద్రు వలనిశంక దక్కి సుఖం బుండె నొక్కనాడయ్యాశ్రమంబు చక్కటిచదల దేవాం గన యొర్తు వోవ దానిచేతనుండి ప్రిదిలి భూరిపుష్పదామంబు. 206
- ఆ. దివ్యపరిమళంబు ధ నవ్యవికాసంబు, మల్లసిల్ల వచ్చి ధ యర్విఁ బడినఁ గాంచి రుచి యుదీర్ణకౌతుకచి త్తయై, దాఁడ బుచ్చిపోయె ధ మానవేంద్ర. 207
- వ. తదవసరంబున సంగాధీశ్వరుండగు చిత్రరథుం డయ్యాశ్రమంబున కరుగుచెంచె నతని దేవీయరుచియుఁ దోడంబుట్టువు లగుటంజేసి నిజగృహంబునంగలిగిన యుత్స వంబున కతండు రుచినహితంబుగా దేవశర్మం బ్రార్థించి పిలిచినఁ జంపానగరంబున కరుగుచుండి రుచి గై సేసి యద్దివ్యకుసుమదామంబునం గేశకలాపం బలంకరించి కొనినందత్సమాగమ సమాచారంబునడపి తద్భగిని తదీయకుసుమపరిమళంబునకు నచ్చెరు వంది. 208
- ఆ. ఇట్టిసౌరభంబు ధ నెన్నఁడు నెఱుంగ నిప్పువ్వు లెచటఁ గలిగె ధ బువ్వుబోడి యనినఁ గలిగె నస్మరదాశ్రమంబున నని, పలికి దేవశర్మ ధ పాలి కరిగి. 209
- వ. రుచి యప్పవ్వుకుం దనచెలియలువేడుకపడుటయెఱిగించిన నమ్మహానుభావుండు విపులు రావించి యత్రైతంగు దేటపడం బలికి యిట్టికుసుమంబులు గొని రా వలయు నని వలికిన నతం డప్పవ్వులు గనినచోటు రుచి నడిగి చెప్పించికొని గురు ప్రభావంబును నిజతపశ్చక్తియు నూఁది యప్పని పూని చనియె దైవికం బయి యచ్చట నెప్పటిచందంబుపుష్పదామం బున్నం బుచ్చికొని వచ్చునప్పు డొక్క యెడ నారీపురుషు లొండొరులచెట్టలు వట్టికొని చక్ర భృమణభంగిఁదిరుగుచుండి యొక ల్పొకళ్ళగతి యొప్ప దని పలికి కాలుదొడలితి కడువేగ తిరిగి తనివివాదంబు పుట్టి యం దొకండే నట్లు సేసితినేనిం బరలోకంబున విపులునిచన్నగతిం జనుదు నని శపథంబు సేసిన నమ్మాట వినుచు విపులుం డట నసం జన మఱియు మార్గం బున నార్వూరు జూదంబాడుచుండ వా డైన నొకఁ డట్ల యెట్టిదైన నప్పలుకు నా కర్ణించి యత్తపోధనుండు చిత్తంబున విషాదంబు గడుర నేమిదోషంబు సేసితినోకో యని విచారించి రుచి శరీరంబునందుఁ బ్రవేశించుట గురునకు నెఱింగిం పముగా నోపు నని తలంచుచు నరుగుచెంచి యక్కుసుమమాలిక యొప్పించినంగై కొనియమ్మునివరుండు ముఱఁదలి కొనంగి సంతోషం బొలయుంచె దడనంతరంబ తమ ధ్మంత సున్నముభసభంబున కగుటం దా శిష్యునితో నిట్లనియె. 210

క. తెరువున నొకమిథుఁగము హృదరులను గనుఁగొంటి నీ వ్యగర్మము నీచుం
దరసి కనిపవార్చె పలికిరి వారల నెఱుంగుచే యగ్నిల్పివచరితా. 211

తే. నీవురుచిఁ గాచునప్పటికైనపుణ్యవృత్తి, నాకు నెఱింగింప కునికి యశన్యాయముగఁద
లంచితో కాక దానిఁ గ్రక్కవముగాఁగ, నేను దలఁచిన శాపమీ శ నెట్లు నీకు.

వ. అప్పని పాపంబు గా కుండ వరం బిచ్చితి నది మఱివు మమ్మిథునం బహోరా
త్రంబు లయ్యాఱ్ఱును ఋతువు లని పలికిన గురునిబోధంబునకు నాశ్చర్యంబును
బ్రహ్మసంబునకఁ బ్రమాదంబుచుం బొందుశిష్యునితో నతండు వెంపియె. 218

తే. దినము రాత్రియు ఋతువులు శ మనుజుచేయు
సుకృతమును దుష్కృతంబును శ జూచు చుండుఁ
గాన యెంతరహస్యంపుఁగార్య మెన
నొరు లెఱుంగరు న న్నని శ యునికిమోస. 214

వ. అని మఱియును. 215

క. స్త్రీక్షు నూత్న మీ న, క్షేరూపున నైన వంశశ్రేష్ఠ మమ్ముం
జేరక యుండం దగఁ బరిహారము సేసి తది యేల శ యవగుణ మయ్యెన్. 216

వ. దానితెఱుగు నా కెఱింగింప కున్న నేమి యనుపలుకు వలికి దేవశర్మ విపులు
నుల్లం బూఱిడిల్లంజేసె నవ్వధూవరులును విపులుండును బుణ్యలోకంబులువడసిరి
పాండవాగ్రజా తెఱవలతెఱం గెఱింగించితి వారి రక్షించుటయు నిట్లరిది యై
యుండు నని చెప్పి భీష్ముండు. 217

క. పలువురు క్రీడింతురు భూ,వలయాధిప యరయ మంచితవారుచు గల ర
కులధర్మవతులకతమున, నిల నిరపాయత్వ మొంది శ యెనకం బెనఁగున్. 218

క. పాతివ్రత్యము గలిగిన,నాతి యనఁగ దైవ మన జగనస్తుత వేదే
యాతతధర్మార్థసఖి,భ్యాతులు సద్భార్యవలనఁ శ గాడే కలుగున్. 219

అథ భీష్ముడు ధర్మజానకు గాంధర్వాధిపివాహంబులతెఱఁ గెఱింగించుట. అథ-

వ. అనిన విని యజ్ఞపతి జాహ్నువీనందనుతోఁ గన్యావరణప్రకారంబు విచారణీయం
బైనకృత్యంబు దానితెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లయె. 220

క. కుఁమును శీలము విద్యయుఁ, గలవానిం బిలిచి ప్రీతిఁ శ గన్నియ నీఁగా
వలయు నుదకప్రదానా,కలితంబుగ బ్రాహ్మకర్మశ్రగతి యిది యధిపా. 221

ఆ. తొత్త్ర మండ్రుబుధులుశ్రకన్యపుగుఱుఁ గోర, నతఁడుఁగన్యమీఁద శ నాసనేయ
నచల మగువరస్పరరానురాగము గని, ప్రమద మెనఁగఁ జేయుకపరిణయంబు. 222

క. కన్ను మనంబును దనిసినఁ, గన్నియ యెవ్వనిఁ గోరు శ గాంధర్వం బా
యన్న నతని కిచ్చుట వెల్ల, నన్నుట యాసురము నూవె శ పారవముఖ్యా. 223

క. బలిమిమొలు వర్ధుఁడు గన్నెకుఁ, గలవారిం బొడిచి కరము శ క్రౌర్యంబున, శ

- పొలుతుక దుఃఖంపగ వారలు పొగులంగఁ దెచ్చికొనుటక రాక్షసము నృపా.
- వ. ఇట్లు సెప్పంబడునట్టి. 225
- అ. అయిదొడెఱఁగులందు క నారయ మూఁడువిధములు ధర్మకృతులుధర్మపాత్ర
యాసురంబు రాక్షసాహ్వయంబును ధర్మ, దూరసంవిధానకదాపితములు. 226
- తే. మాతృపితృహీన యైనను క భ్రాతృరహిత, భావ మొందిన నబ్బిఁకపరిణయార్థ
పరిణమున కర్హుగా దక్షిణకురుకులా గ్ర, గణ్య చెవుదురుపరిణయకల్పవిదులు. 227
- అ. ఆత్మజాతియందు క నపులజాతులు రెంటఁ, గ్రమవివాహ మొప్పు క బ్రాహ్మణులకు
ననఘ శూద్ర వనితయందు నాతని కప,త్యంబు గలిమి పాప క మరియుఁ గలదు. 228
- తే. రాజునకు రాజవంశజ క రమణి యైన
వెనుక వైశ్య వరించుట క విహితవిధము
వైశ్యునకు శూద్రునకుఁ దమకవంశములన
పరిణయంబు గాఁడగు నరకపాలవర్య. 229
- వ. రాజునకు వైశ్యునకును శూద్ర కన్యావరణంబు సేయుటయును గలిగి యందు నని
చెప్పిన విని యక్కొంతేమాగ్రజుండు శాంతనవుతో బ్రాహ్మణునకు శూద్రజాతి
యందు భార్యారంగ్రహంబు సేయందగు నని విందు నతనికి భార్యలు మువ్వరని
నిర్దేశించితి రది యెట్లాకో యనుటయు నతం దమ్ముహిపతి కిట్లనియె. 230
- అ. అనఘ విషమ మైనయట్టికార్యంబు వాటిలినఁ జూచి పెద్ద క వలచి యైన
లోభమునను శూద్రఁ క దా భార్యఁగాఁగొను,విప్రుఁడధికపాపవృత్తిగామి. 231
- వ. అవ్విధంబు నొక్కొక్కయెడం గల్గి దూష్యంబు గాక చెల్లు నని చెప్పి పెండియు.
- క. ధర్మనిసురరాజవణి, క్షరుణులకును విప్రువలనఁ క గల్గినతనయల
కురునాథా ద్విజా లనఁగాఁ, బరఁగుదు రది లేదు శూద్రభామనుతులకున్. 232
- వ. అనపుడు ధర్మపుత్రుండు భూసురునివలన నాలుగుజాతుల నాతులకును బ్రమాతు
లైననుతులకు నతనిధనంబునందు భాగం బెట్లుండు నని యడిగిన. 233
- సీ. విను జనమేజయశ్రమను జేంద్ర యమ్మడి
నీశ్వరుతో భీష్మఁ క డిట్లు లనియె
బ్రాహ్మణునర్థంబు క పదిపాళ్లుగాఁ జేయ
నాలుగు బ్రాహ్మణేనందనుండు
క్షత్రియార్థజాడు భాగములు మూఁడును వైశ్య
తనయుండు రెండు శూద్రద్రాక్షునఁ
తొకపాలు గొనుటకు క నొడయులు దుదివాడు
వలచి పెట్టఁగఁ గొనుకవాడు గాని
- అ. తండ్రితోడఁ ద్రివిధశ్రవణాలతోడను, దనకుభాగమునకు క జేనఁగి కొనఁగఁ
దగదు వారలకునాక దగదు నిర్ణయితఁ ద,ద్దశమభాగ మొక క భారకుడును. 234

వ. అనిన విని పాండవాగ్రజంధా దక్కినవర్ణంబులవారిధనంబు తెట్లు నొనరించువి
సెప్పు మనుటయు ననిమిషనదీనందనుం డతని కిట్లనియె. 236

సీ. క్షత్రియుధనము భాగము చెసిమిది సేయ, భూపాలవైశ్యుల శ్రమ త్రివలకు
శూద్రపుత్రికకునునగుతు లైనయట్టివా, రోలి నాలుగుమూలద్యునొక్కటియను
గొనువారు పాశ్చీలు శ్రమముఖ్య వైశ్యుని, సామ్యున వైశ్యును శ్రమముఁ డైన
యతఁడునాలుగునుశూద్రాస్త్రజుఁడొకటియుఁ, గాఁగనైదుగవంశైకములు గొండు

ఆ. వెనఁగి కొనఁగఁ దగమి శ్రమి శూద్ర కొడుకున

కెందుఁ గలదు వాని కీక శ్రమధువఁ

గామియును సమంబ శ్రమిజాతులవారి

కయిన నిట్లు దెలియు శ్రమంకకృతులు. 237

తే. ఆలు నిజజాతియందు శూద్రులై కల

సమములుగఁ బందికొండు భాగముల శూద్ర

తనయు లెందఱు గల్గినఁ శ్రదండ్రధనము

ధర్మసంగ్రహతత్పర శ్రధర్మతనయ. 238

వ. అని సిద్ధేశించి వెండియు.

239

క. విను హవ్యకవ్యములు ముజ్జనభోజనములును విప్రజాతివనిత దాఁ

బనిసేయ నడపునది యు, స్పనులకుఁ బెరిసతులు గామి శ్రబ్రాహ్మణుఁడు నృపా.

— యి భిన్నుడు ధర్మజాగరసాదిత్ర త్రిభేదంబు తెలుగు నెప్పుట. యి —

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు.

241

క. కొడుకులు బహువిధు లని యొప్పుడు విందును వారి తెలుఁగు శ్రమరుషవరా యే

ర్పడఁ జెప్పవలయు నా కని, యుధిగిన గాంగేయుఁ డిట్లు శ్రమ నాతనితోన్. 242

తే. పరమసంస్కృత యగునాస్త్రిభాగ్యయందు

ధర్మవిధిఁ గలిగించినతనముఁ ధనఁగఁ

దాన యారసుఁ డనునభిరథాన మొప్పు

బరఁగు నుత్తముఁ జాతఁడు శ్రమధముఁ డధిప. 243

తే. తగినవరునకు నిచ్చినతనదుఘోషిత, గనినపుత్తు నయ్యురువుకు శ్రమిగ నియ్య

కొనఁగ వీడు నాకొడుకనఁ శ్రమికు వాని, పేరుపుత్రికాపుష్పిండుపారవేంద్ర.

తే. ధర్మపథమునఁ బనిచినధనధనసత్తి, యర్హపురుషసంగతిఁ గన్న శ్రయాత్మజుండు
క్షేత్రజుండనఁగా నిజపుత్రిభాన, మొందు ధర్మప్రపంచాభిరనందితాత్మ. 245

క. జననిజనకు లుడకదా, ననిరూఢము గాఁగ నిచ్చినం బడసిననం

దనుపేరు ¹ధత్రి ముం డని, మునిజనములు సెప్పుదురు విరమాహవిదూరా. 246

ఆ. తల్లిఁ దండ్రఁ బాసి శ్రతనయభి నెచ్చుట, నేనిఁ దిరుగునట్టివానిఁ జూచి

యాత్మసదృశుఁ డై న్యమాత్మజుఁడేసికొనంగఁ గృత్రిముండ్రసంగఁబరఁగు. 247

తే. ఎవ్వనికీ బుట్టినేనియ్యనెఱుంగకుండ నొక్కనికీ బరభార్యయ్యంపుదయమైన నూనుఁ డాభార్యగలవానిననుతుఁడువాని, పేరుగూఢజుఁ డనఁబడుకొరవేంద్ర.

క. విను తల్లిదండ్రు లొల్లక, తనయుని విడిచిన నొరుండు శ్ర దనకుఁ దనయుఁ గాఁ గొని నెమ్మి నడప నపవి,ద్ధనాముఁ డగు వాఁడు విమలభర్త ప్రవణా. 249

ఆ. పెండ్లి గాకమున్నరపితృగృహంబున, గన్య నూనుఁ గనిన వినుము శ్ర దానిఁ జేసి కొనినయతని కతఁడు శ్ర గొడు కగుఁ గానిన,నామకమునఁ బరగుఁనరవరేణ్య. 250

క. విను గర్భిణి యగు లెఱుంగక,యును నెఱిగియుఁ బెండ్లి యైన శ్ర నుదయించిననం దనుఁ డావరునకుఁ గొడు కగు,జననాథ సహోధుఁ డనఁగల్గెనను నంద్రుబుధుల్.

తే. విభుని దానుఁ దొఱంగిన శ్ర వెలఁది విభుఁడు

విడిచినట్టిసుమధ్యమ శ్ర విధవ యక్ష

తాత్పదశ నెవ్వనికీ గనుఁ శ్ర దనయుఁ డాతఁ

డతనికొడుక పోనర్భవుం శ్ర డనఁగఁ బరఁగు.

252

క. జననీజనకులు లేకున్నను వారలు దన్ను విడిచిననం దాన తనుక

దనయుఁడుగ నొరుల కిచ్చిన, ననఘా యాతండు సను స్వయందత్తుఁ డనన్. 253

ఆ. తల్లిదండ్రు లమ్మఁ శ్ర దనయుఁ గా నొక్కరుఁ, డాత్మసదృశజన్ముఁ శ్ర డైనవాని పిలిచికొనినఁ బాండ్రవేయమహ త్తర,యక్కు మారుఁ గ్రీతుఁడంద్రు బుధులు.

క. అని భీష్ముఁడు వెండియు ని,ట్లనుఁ నాపన్నిరువురును ధర్మరాధిప యోగ్య త్వనిరూఢు లెల్లకర్మం,బున కొరసుఁ డందులోన శ్ర ముఖ్యుం డరయన్. 255

ఉ. వానిన పోలు నంద్రు బుధ్రవర్యులు కొరవనాథ పు త్త్రికా నూనునిఁ దక్కునీవినిననూనులు యోగ్యత గాంతు రు త్తమం బై వకులద్యయంబును స్రమాగత మై విధివల్పుయోగతా నూనత గల్గెనేని నిగ శ్ర మోదితకర్మకలాపయు క్తికిన్.

256

చ్యవవనహుషసంవాదం బనునితిహాసము.

వ. అనిన విని ధర్మజుండు సంవాసంబునను దర్శనంబునను బుట్టెనీహంబు తెట్టి వి వానిని గోవులమాహాత్మ్యంబును నెఱుంగ వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నప్పు డమితేనికి భీష్ముం డిట్లనియె. 257

నీ. చ్యవనునినహుషసంవాద మితిహాస, మై చెల్లు జగమున శ్ర ననఘ నీకు దానిఁ జెప్పెద విను శ్ర దాన నీయడిగిన,యర్థముల్ దెలియు మరహాత్ముఁ డైన భార్గవచ్యవనుండు శ్ర భాగీరథీయము,నలు గూడినెడ కేగి శ్ర యలఘునివఁ గుంకి నుక్కిరుఁ డయి శ్రకూర్చుండి యతులన,మాధిపరుం డయిశ్రమత్స్యకులము

ఆ. దనుదుచుట్టు మెలఁగఁ శ్ర దనువునఁ జెందంగ ఖూరుకొనఁగఁ గృపయు శ్ర ముదముఁ గడురె

భావవృత్తితోడఁ గ బండ్రిండువర్షము
లుండె నట్లు లుండఁ గ నొక్కనాడు.

258

క. జాలరులు వలల నచ్చటి, రూలఁ దిగును చుండి యమ్మునమే మోగ నప
శ్శీలునిఁ గూడఁగఁ దిగిచి భయాలోలమనస్కు లగుచు గ నమ్మునిఁతికిన్. 259

ఆ. చాఁగి మ్రొక్కి తప్పు గ నైపు మెఱుంగమి, నింత వుట్టె సంయమింద్ర మమ్ముఁ
బరమకరుణఁ జూచి గ పనువుము దీనికి, నేమి నేయువార గ మింక ననుచు. 260

క. జలచరములపై నర్మిలి, గలిగెడుమదిఁ దాల్చి చేర్చి గ కారుణ్యము బో
యలమీఁద నించుకేనియు, నలుక వొడమనక యుండె గ నతఁ డవికృతుడై.

వ. ఏటిదరికిం దిగువంబడినమీలదెన వారికిం జూపి వారితోడ. 262

తే. వీనితోడిసంవాసంబు గ మానసమునఁ, జాల నర్మిలిఁ బెనిచె నిగ్మిలతోడఁ
గూడఁబ్రాణంబువిడుచుట¹ గూడదండ్రై, జనులుగావుననటు నేయుడనఘులార.

వ. తగిన తెఱంగు సెప్పెద వినుండు. 264

క. ఇమ్మిలను నన్నును మీ, రమ్మికొనుఁడు నేయువెలల గ కనుటయుఁ గడుశీ
ఘ్రమ్మన నహంభకడకుఁ జని, యమ్ముని తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పిరలుకుచు బోయల్.

వ. చెప్పిన భయంబును సంభ్రమంబును బెసంగొన నమ్మునుజపతి మంత్రిపురోహిత
సహితంబుగా నప్పరమమునిపాఠికిం జనుదెంచి సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు నేసి
బోయలు నేసినయపరాధంబు నేమిభంగినిఁగువాడ నని విన్నవించిన నద్దయాళుం
డి ట్లనియె. 266

క. బోయలు నిజకులధర్మము, నేనుట యపరాధ మగున గ చెప్పెద విను వీ
రాయాసపడిరి వీరికి, నాయొడలికిఁ దగినవెల జగనస్తుత యీవే. 267

క. అనుటయు మునివగుమనమున. గినుక యొకింతయును లేమికిం బ్రీతుం డై
జనపతి శిశిరాతులకు నిం, డని పనిచెను వేయుమాడ గ లాత్మసచివులన్. 268

వ. పనిచిన నప్పలుకులు విని యమ్ముని యమ్మునుజవిభునితోఁ దగ వెఱిఁగి యిత్తుగా
కనవుడు నప్పడమితేడు పదివేలు సెప్పిన నప్పరమసంయమి యప్పటిమాటయ
యాడిన నారాజు లక్షయగ్గడించెదానికిందపస్వి ముందటిపలుకు వలికిన నతండు
కోటియమ్మునియె నమ్మాటకు నమ్మహాత్ముండు. 269

క. తల విసరి వెల దగఁగ బోయల కీ వలదయ్యయసిన గ నన్నరపతివా
రల కిల నగ మిచ్చెద నని, పలికిన నప్పలుకు ద్రోపు గ వడ ముని వల్కెన్. 270

ఆ. రాజు దనదుసకలరూప్యంబు బోయల, కిత్తు ననుడు నమ్మునీశ్వరుండు
నీవు మంత్రివరుల్యనయ్యురుఁ దలపోసి, యుచితమైనమూల్య మొసఁగుమనియె.

వ. అనిన విని వివాదంబుతో నహంభం శిష్యులం జని సచివులుం దానును నింక నేమి
నేయువాడ నని దింతిలుచున్న సమయంబున నయ్యెడకు గవిజాతుం డనుసంయమి

1. గ. గూడ దండ్రు...నటు నేయ నఘులార. 2. క. కైకయు కిం దని. 3. గ. డవుల నని.

సనుదెంచి వారలతో మీరు చింత విడువుఁ జే నిమ్మనిపతిమూల్యురబు నిశ్చయం
చెద ననుటయు నయ్యవసీవిభుం డిప్పరివారం బింతటితో నాపత్న యోధిమునుంగ
కుండునట్లుగా నన్నం గావవే యునుపలుకు వలికిన నశం డతని కిట్లనియె. 272

తే. గోవులకు బ్రాహ్మణులకును శ్ర గుల యొకండ
కమలజాడు రెండుదెఱుగులకైగా నొసర్చె
హవికిఁ బూర్వంబు కారణ శ్ర మఖలమంత్ర
ముల కధిష్ఠాన మపరంబు శ్ర భూపవర్య. 273

క. వివిధాగమాశ్రయం బగు, నవసీదేవునకు మూల్య శ్ర మని వాక్రువ్వక
శివునకును గాదు ధరణీధవ గోవును నట్టి దగుటఁ శ్ర దగునది యెఱుగన్. 274

తే. అనినఁ బ్రియ మంది నృపతి సంయమిసమీప
మునకు వచ్చి మహాభాగ శ్ర ననుఁ గృపార్ద్ర
దృష్టిఁ జూడుము భవదీయదేహమునకు
నింతవెల యన వచ్చునే శ్ర యేరికైన. 275

క. మునినాథ గోవు నిచ్చెద, ననవుడు వికచముఖుఁ డగుచు శ్ర ననుగుణమూల్యు
బున సంప్రీతిం బొందితి, నని భృగుకులముఖ్యుఁ డిట్లు శ్ర లను నహుషునితోన్. 276

క. గో వగ్నిమయ మమృతమయ, మోవసుధాధీశ వినుము శ్ర హోమవిధాన
శ్రీవాహిని నిచ్చెన త్రిద, శావాసంబునకుఁ బూజ్య శ్ర మమరుల కైనన్. 277

చ. అని యిటు తేర్పడం బలికి శ్ర యాతలఁ పెంతయు మేలు గోవు ని
మృనఘచరిత్రయన్న విభుఁ శ్ర డట్టుల చేసిన బోయ లడ్డు నె
మృనములు మోద మంద గరిమంబున భార్గవుఁ డేరి మమ్ముఁ గ
న్గొనినది యాదిగాఁ గరుణ శ్ర గూరెద నొక్కటి విన్నవెఱుమే. 278

క. అని ప్రీతిఁ బలికి యమ్ముని, యచుజ్ఞుఁ గొని మమ్ముఁ గావు శ్ర మక్కటికమునం
గొనవయ్య గోవు మాచే, నన విని మొగమోట మనమృనార్ద్రతఁ జెనుపన్. 279

తే. వేడికొనినట్టికృపణుపై శ్ర వాడిచూడ్కి
యరయ నాశివిమముచూపునట్లు కాన
చేయఁ బ్రాణనాథంగంబు శ్ర మీయభీష్ట
మాచరించెద నని గోవు శ్ర వతఁడు గొనియె. 280

వ. కొని యంత నిలువక. 281

తే. ధర్మసప్రీతి పొరివై శ్ర దగుల మీల, వలనియర్మిలి మోహమున శ్ర దశముకొనఁగ
మీరు మీలును సమ్మాద్రహ్మార దివికి, నేఁగుఁ డవి పల్కె భార్గవుఁడెల్ల విషగ.

గ. పలికినం దట్లెఱుఁగె. 283

తే. మృత్యువును దాడు దశవులతోన దాగి

నాకలోకంబునకుఁ జోవ శ సహువస్థపతి
సపరివారంబు గాఁగ నాశ్చర్యపూర
మగ్నమానసుఁ డయి యండ శ మానవేంద్ర.

284

వ. అప్పడు.

285

క. చ్యవసుఁడు గవిజాతుఁడు న,య్యవసీశ్వరుఁ బిల్చి వరము శ లఙ్గుము రెం డీఁ
దివిరితి మనుడు నతఁడు మీ, యవిరళసంప్రీతికంటె శ సర్థము గలదే.

286

తే. అనిన విని యగ్గలం బై స్రయాదరమున, వారు ధర్మపరత్వంబు శ వాసవాభ
వైభవము నయ్యెడును నీకు శ వంశపాన, నాత్మ యనుచు సంతర్హి తులైరి వత్స.

క. మది నశ్శుతంబుఁ బ్రమదముఁ, బొదలగనమ్మునులమహిమభ్రాగడుచుఁజనియెం
దనసంతరంబ పతి నిజ,నదనమునకు నెల్ల జనులు శ సమ్మద మందన్.

288

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు.

289

క. నినిపించితి సంవాసం,బున దర్శనమునను జి త్రమున నధికన్నే
హనియాధి గల్గుటయు గో,వునందుఁ గలగౌరవముఁ జెప్పట కిం పెసఁగన్.

290

చ్యవసకుశికసంవాదం బనునిహాసము.

వ. అనిన విని యక్కురువంశవర్ణం డాధర్మధుష్యునితో నాకు నొక్కటి వినుటకుం
గుతూహలం బెఱుఁగం గల్గి యుండు నుదాత్తబ్రాహ్మ్యవిధి యైనభార్గవాస్వయం
బునం శిశ్రుతరత్నా త్రచరిత్రుం డగుపగఘరాముండు జని యించుటయు ను త్తమ
త్వ త్త్రియత్వమహోష్మలం బైనక శికకులంబునం బరమబ్రాహ్మణ్యవిశ్రుతుం డైన
విశ్వామిత్రుం డుడుబుచ్చుటయును నది యెట్లాకో యనుచుగడుఁ దొల్లియుఁ
గొంత వింటి నిస్సంశయంబు గాదు మహాత్మా మదీయచిత్రాయ త్తంబుగానత్రైతం
గజింగింపవే యనుటయు నయ్యనిమిషవదీనందమండు కుంతీనందనాగ్రజతోడం
బ్యవసకుశికసంవాదం బనునిహాసంబు వినుము దాన భవత్సంశయంబు వాఁయుఁ
బ్యవనుండు నిజవంశంబునకుం గుశికకులంబు కారణంబుగా సంకరంబుగలుగఁ గల
యది యని యెఱింగి యక్కుశికకులంబునకు సుత్పాతం బాపాదింపం గోరి కుశిక
భూపాలుపాలికిం జనిన నతండు.

291

క. భార్యాసహితముగా న,య్యార్థవరుని కనుగ్గుణంపుటర్చన విధివ
చ్చర్యార్పార్యముగ వినయ,ధుర్యత వెలయుంగఁ జేసె శ దోహల మమరన్.

292

క. పూజితునిఁ జేసి యతనికి, రాజవరుం డీట్లు లగియె శ రాజ్యవిభుత్వ
భ్రాజిష్టుడ వై భృత్యుని, యోజను నను నడపె యేలు శ ముర్వి మునీంద్రా.

293

క. ఏనును భార్యయు బంధులు, నానాజనసహితముగ స్రవాభతఁ గని య
ఔనం బెంపుం బొరయం,గా నిలకుఁ బ్రమోద మొందఁ శ గైకొను మమ్మున్.

294

- చ. అన విని యమ్ముని ప్రవరుఁ య డాతని కిట్లను రాజ్యకాంక్ష నా
మనమున లేదు సద్వృత్తము య మానితవృత్తిఁ జరించువాడ నై
జనవర వచ్చినాఁడఁ బరిచారము నీవును నీదుపక్షియున్
గొనకొని చేతుఁగా వలయుఁ య గోరిక యింకియ తీర్పు మోపినన్. 295
- వ. అనిన విని యాదంపతులు ముదమ్మునం బూదలి యట్ల చేయువార మనిరి తడనం
తరంబ. 296
- క. అమ్ముని నభ్యంతరఁద, నమ్మునకుం గొని విభుడు య నాతి. యుఁ దానున్
సమ్మాదమ్మునఁ జని హృద్యమ్ముగునొకచోటు నూపి య యాతనితోడన్. 297
- ఆ. అనఘ యిచట నుండు య మని పల్కి మృదులత
ల్పంబు నంచితానందంబు నచటఁ
బెట్టఁ బనిచి యేము య పీఠి నొనర్చెద
మివ్వఁగిఁ బనువుఁ య డెద్ది యైన. 298
- వ. అనియె నంత నినుం డపరగిరి గడచనినం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి యమ్ము
హాత్ముం డాహారం బడిగిన నమ్మహిపతి మహితభోజనగబున నతనిం దృష్టునిం
గావించిన. 299
- ఆ. అతఁడు సెజ్జఁజేరి య యధిపుతో నియ్యెడ, నిద్రవోడు నేమి య నృపవరేణ్య
మీరునిదుర దక్కి య మెలపున నాచర, నంబు లొత్తు చునికి య నాకుఁ బ్రియము.
- క. ఏ నై మే ల్కనునంతకు, భూనాయకవర్య నన్న య బోధింపకుఁ డీ
మానినియు నీవు నని నిద్రానిరతుం డయ్యె వారుఁ య దద్దయుభ క్తిన్. 301
- తే. కుడుపు నిదురయు వర్జించి య యడుగు లొత్తు
చుండి రమ్మునివల్ల భుఁ య డొక్కప్రక్క
నచలగ్రాతుఁ డై నిద్రింప య నద్భుతముగ
దినము లిరువదియొక్కటి య ననియె నధిప. 302
- వ. ఇరువది రెండవనాఁ డమ్మునివరుండు దనయంతన మేల్కొని. 303
- క. ఇలు వెడలి పోయె నేమియుఁ, బలుకక యా దంపతులును య బరమశాంతా
త్ము లగుచు వెనుకన చని ర, కులపతి యించుకయు సరకుగొనఁ డవ్విధమున్.
- ఆ. అట్లు వారివలన య నాదరరహితుఁ డై, పురవరంబు వెడలి య పోయిపోయి
యతఁడు నూడఁ జాడనంతర్హితుం డైనఁ, బతియు సతియు మూర్ఛపాలువడిరి.
- క. కొంతవడికిఁ దెప్పిటి యెద, లెంతయు వగ నూనఁ బురికి య నేలెంచి గృహ
భ్యంతరము సొచ్చి కని ర, య్యంతియును విభండు నమ్మునీశ్వరు సెజ్జన్. 304
- వ. మున్ను నిద్రించు ప్రక్కదక్కియొందు ప్రక్క నిద్రించుభార్యపునట్లు గాంచి సం
తోషించి పరిశ్రాంతి దిగఁద్రాని యెప్పటిచొప్పున నడుగు లొత్తు చుండ మతియు
దినంబు లిరువదియొక్కటి సనినం బ్రబుధుండై. 307

సీ. అతడు జైలాభ్యంగ శ్రమిగినఁ బతి గమ్మనూనియ దెప్పించి శ్రమెను శిరము
నభ్యక్తములు సేమ శ్రమకూని సెడ నాడి, యంతర్నిత్యుం డయ్యె శ్రవరఘటికఁ
దోచి వికారంబు శ్రదాదరక యున్నరాజును జేవులను గది శ్రమముఖుడగుచు
నాచిగిసాన్నుఁ శ్రదగుటయు వారు ముహూర్తంబు లగు వివిధాన్నపాన

ఆ. ములు ఘటించి కుడవఁ శ్రబిలిచినఁ జని వాని

నెలఁ గాంచి యొక్కడేనిఁ బోయె

వారలడలు గదుర శ్రమారక యుండి రా

పగలు రేయుఁ గురుస్థలవర్య.

308

వ. ఆ భృగువంశవరుండు.

309

సీ. నేగిఁ బోడనూపి వేగంబ యరదంబు, వన్నింపు సీపు సీతభామినియు వ
హింపఁ గారభిక్ష శ్రయెనఁగఁ గాంచరత్న, గోహయముల యాచరకులకు నిచ్చు
చును బావలయు నా శ్రమిగుడు భూపతి దేగు, సమర్థిదాటఁ శ్రజామ పాను
వలపటఁ బూని యాశ్రవస్తువు లెల్లను, గొనివచ్చి యీ మంత్రజగుల బనుప

తే. నెక్కివారల నానంబుమీశ్వరుండు

నిశితతర మగుమునితోల శ్రనెత్తు రొలుక

మోపుచును దీనకోటికి శ్రనా పదార్థ

చయము నెడనెడ నొనఁగుచుఁ శ్రజనుచు నుండె.

310

వ. పెక్కుదినంబు లాహారనిద్రలు లేమింజేసి డప్పి మాట నమ్మహిపాలునమ్మహిపి
నమ్మని ముఖుతోలపొట్ల నెట్లు పూచినమోదువులచంకంబు నొందింపఁ జూచి
జనంబు లల్లస తమలోన నిట్టితపోమహిమయుం గలదే మిది యన్యాయ్యం బని
యలుగను దగవు వలకకు దేతిమాడను రాదయ్యెడు నీదంపతులధీశ్వరంబున
నిష్ఠాపరత్వంబును నింత యొప్పునే దుర్వహం బగుభారంబు నిర్వికారులమువహిం
చుచున్న వారనుచు నుమ్మలించుచు బరివేష్టించి చనంజ్యవనుండు పురంబువెడలి
వారిమనంబుల వికారంబులు గానికయచ్చెరువును మెచ్చును బెసంగొనుహృదయం
బుతో నరదంబు డిగ్గి వారలశిరంబులం గట్టినపగ్గంబులు విడిచి కరీరంబులు కరం
బున సంస్కరించియజ్జనపతియాననం బాలోకించి డస్పితిగ జే వరంచిచ్చెద వగవు
దక్కిపురంబునకుం జను మేను గంగాతీరవనంబున వ్రతచర్యా శేషంబు నిర్వహిం
చెద నీవు మహిమీసహితంబుగా నెల్లి నాకడకుం జనుదె మ్మని పలుటయునాకు
వగ పెక్కటి దని పలికి యవ్వభుండు.

311

క. తనతనవు వసితమేనును, గనుఁగొని యచ్చెరువు ముదకూర్క గడలుకొనఁగ న

మునితో భవప్రభావము, గొనయాడఁగఁ దరమ ముక్తగురుతరకరుణా.

312

వ. అని వెండియు.

313

తే. శ్రమము లేదు ప్రతోదవృణములు లేవు

ప్ర-ధి

- నాలియొను నేన నెలజవ్వనంబుఁ గంటి
టాది మహాహృతతర మంద్రమే భవస్య
హానుభావత్వ మేమి నేరయదు మునీంద్ర. 314
- వ. అని సవియంబుగాఁ దానును దేవియు దండ ప్రణామంబులు సేసి యా సరియమి
కరు పీడ్కొని నాద్భుతచిత్తులై సకలజనులం బరివేష్టింపఁ బురంబుఁ బ్రవేశించి
ప్రమోదమయముగఁ ద్తుఁగుచు దివసవర్తనంబును రాత్రిచర్యయుండఁపిసూక్ష్మ
దయఁ బఁపటయు. 315
- క. వాడొక ప్రాతృశ్చమయా, చారంబులు నడపి భక్తిసంపద లొదవక
గారడమున మునిసిరి, పౌరణ్యమృతకఁ జోయి శ్ర రవసినాథా. 316
- ఆ, లోచట నుణిసయంబు శ్ర సతిసుందరము దివ్యసదననిభము నగువిశాలరమ్య
హర్మ్య మున్నఁ జూచి శ్ర యచ్చెరు వందుచి, త్తములతోడఁ జనఁగ శ్ర దాసించుట్టు.
శ్రీకృష్ణ చక్రవర్తి దనయొగబలంబునఁ గుశకుమారు శాకలోకంబు నూపుట. 317
- సీ. స్వాధ్యాయసంగీతశాహిత్యనర్తన, మానసియము లగుశమండపములుఁ
గోకింపుకభృంగకలనాదముల నభి, రామంబు లై నయ్యారామములును
హంససారసరవాత్యంతమనోజ్ఞంబు, లై సొంపు మిగులుపద్మాకరములుఁ
జారుమయూర కేళకారుతఃలితంబు, లగుచు నొప్పురుక్మీడాచలములు
- తే. వీనులకుఁ జూడుకలకు నింపు శ్ర వెల్లిగొల్పు
నేర్పు గలిగినవిభవంబు శ్ర నెఱయ మెఱయఁ
గరము విలసిల్లు చునికి నాశకంబు వేడ్క
నయ్యెడకుఁ గాఁపు వచ్చినయట్టు లుండె. 318
- క. సురలును గింధర్వులు న, పురోనికాయములు వివిధసరసవిహారా
దరలీలల నం దెడనెడఁ, జరింపఁచుండిరి నితాంతసమోదమునన్. 319
- తే. అవ్విధంబున కారాజ శ్ర సంగనయును
మనము లద్భుతరసమున శ్ర మునుఁగు చుండఁ
గలయొకొ యిది నిక్క ము. శ్ర కానినాఁడు
మిగుల ననుభవశోచర శ్ర మగునె యిట్లు. 320
- వ. అని వెలడియు. 321
- క. ఉత్తరకురుభూమియొ లో, కోత్తర మగునట్టి నాకశమొకొ తనువులతో
నితాపసవరునికరుణ, నితైజగున సంభవించె శ్ర నిచ్చొట్టు సారన్. 322
- వ. అనుచు నమ్మహాసీయహర్మ్యంబు సొచ్చి యందు మణిమయపర్యంకంబునం బవ్వ
ళించియున్న యపురమమునిం గని రపరక్షణంబున నతం దంతర్ధానంబుసేసె నతని
తోడన యామెడయు మున్ను గన్నయశేషవిశేషంబులును నదృశ్యంబు లయ్యె
నయ్యురువురు నిట్టట్టు మెలంగి యక్కావ నొక్కడఁ గాకబ్బసీసమానీనుండును

జపపరుండును నైనయా సంయమివరు నాలోకించి కట్టు గాంచి భూవిభం . భార్య తో నిట్లనియె. 323

తే. ఉవిద మునియోగబల మిట్టు శ లుండునే య
నూనరాజ్యంబు సులభంబు శ మానవులకు
బ్రాహ్మణత్వంబు దపము దుర్లభము లపము
కలిమి జేయఁచు నున్నాఁడు శ వలసినట్లు. 324

చ. అనునెడ నిందు రం డని సమాదర మొప్పుగ వారి బిల్వ స
మ్మని నరనాథుఁడు సతియు శ మోక్షినచేతులతోడఁ జేరఁగా
జని ధరఁ జాగి మ్రొక్కుటయు శ సంయమి దీవక లిచ్చి రాజనా
ననమున సుప్రసన్ననయ్యనప్రభ పర్వంగ నమ్మి ని ట్లనున్. 325

ఆ. మనసు నింద్రియములు మనుజేంద్ర యంత్రవశ్యంబు లగునె నీకర్మకరణులీడొ
కింత యైన లేదు శ సంతస మందితి, నిత్తు వగము వేచు శ మెద్ది యైన. 326

క. అనిన విని యగ్నికల్పఁడ, వనఁ జరుసీమది ప్రసన్న శ మగుచులులుగా
మునిజనవంద్యా కొల్వం, గనుకంటెచు మిగుల మేలు శ గలదే కోరన్. 327

వ. అని పలికి కుళికుండు వెండియు. 328

తే. ఒకటి యశిగెడఁ గృప సిగు శ కొత్తఁ జెప్ప
వలయు మీరు మాయంటికి శ వచ్చి యొక్క
ప్రక్క క్రిందుగ నిరువదియొక్కదినము
లనఘ నిద్రించి తది మువ శ లైననీడు. 329

క. చరితం బద్భుతము మునీ, శ్వర దీనికిఁ గారణము విశ్చారమున కగో
చర మెఱిగింపు మనుడు నాధరణీవల్ల భునితో నశ్రుతం డి ట్లనియెన్. 330

వ. సురలు మునులు సురజ్యేష్ఠుల గొలిచి యుండఁ బ్రసంగ(వశ)ంబున నప్పరమేష్ఠి
వారలతో భృగుకుశికవంశంబులకు బ్రహ్మక్షత్రియంబులు దడంబున సంకరంబు
వాటిల్లు ననిచెప్పె నప్పు డే నచట నుండి విసుటం జేసి యా సంకరంబున కోర్వక
మియన్వయంబు నిర్మూలంబు నేయవాడ నయి వ్రతంబునపం బిడి భవద్గ్ర
హంబు సొచ్చి యిన్నిపోకలం బోయితి వలసి డస్సి యెప్పుడేని మీర లడ
మాడుదు రప్పుడ కవీతు నిట్టిద నాయెత్తిగోలు మీయందు ధైర్యహానిము
శోకంబును గోపంబును లేమికి మెచ్చి వరం బిచ్చియుం దనివి ననక తనువుల
తోడన మీరు నాకలోకం బాలోకించునట్లుగా నీ గంగాతీరంబున సంఘటించితి
దానిం గని నరేంద్రత్వంబుడైన నువాసీనభావంబు నొంది బ్రాహ్మణ్యంబునందు
సస్పృహంబుడ వైతది యెఱుంగుదు నీకు మూడవవాడు బ్రహ్మ తేజోదీప్తుడయి
బనియించు వరంబు వేడుమఱుటయు నమ్మానవవతి దీనికంటెను గడచినవరంబును
గలదే మదీయనంతానంబు బ్రహ్మత్వపా ప్తమహత్వనిరూఢంబును గాఢధర్మ

తత్పరంబునుగా ననుగ్రహింపు మనిన నమ్ముని యట్ల యయ్యెను మూఱడుము
 నీడుమనుమండు తిలోకపూజనీయుం డని పల్కిన నగ్రతి నా జేమితంబున
 బ్రాహ్మణుం డగు నత్తైతం గెఱింగింపనే యనవుడు నత్తాపనోత్తరంగు విరు
 మనృద్వంశంబున ఋచీకుం డనువాడు జన్మించి నీతనయుండైన గాధి యనియెడు
 వానిపుత్రి భార్యగా బరిగ్రహించు నత్తపోధనుండననందరుం డగుజమదగ్ని
 యందు సమస్తధనుర్వేదంబును నావహించు నవ్వశేషంబు తత్పుత్రునందు ఫలి
 యించు నది యంతయు నకలక్ష త్రియక్షయకారి యైనదైవంబుత్వంబు దాని
 వలన ఋచీకాధిపధూజనానుష్ఠానపరివర్తనంబు గలుగునదికారణంబుగా నుగ్ర
 క్ష త్తపోధన్యుం డగుపరశురాముండు జమదగ్నికిం జగమబ్రాహ్మణ్యశ్రావ్యం డయిన
 విశ్వమిత్రుండు గాధికి జనియింతురు బ్రహ్మపలుకు నత్యంబయిష్టదన్వయంబు
 భార్గవకులసంబంధంబున జనశ్లాఘనీయుం బయి వెలయంగలవాడయే ను దీరంబు
 నకుం జనియెద నీవు సుఖ వై యుండు మని చెప్పెటయు నష్టదమిజ్జేషుభార్య
 సహితంబుగ సవిశేషవినయం బగువందనం బాచరించి వీడ్కొని చనియెఁ జన్మ
 నుండును నిజేచ్ఛం జనియె నిది పరశురామవిశ్వమిత్ర జన్మ ప్రకారంబు. 331

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రకారము దానిని జేయుట.

క. అని కురువీతామహుండు సెప్పిన విని ధర్మాత్మజుండు శ్రీ ప్రియ మందుచు నా
 తనితో దానిజేషము, లనఘా యెఱింగింపు మనుడు శ్రీ న తిఁడిల్లనియెన్. 332

నీ. కాంస్యోపదోహాయుఁ శ్రీ గాంచనచారుశృంగయు ధవళాంబరకలితయును స
 దక్షిణాయ ను నము శ్రీ తగుగోవుల బ్రాత్రత్వభవ్యవిప్రునకు సదృశక్రితోడ
 నిచ్చిన దానికి శ్రీ సన్నిరోమము లన్ని, దివ్యవత్సరములుఁ శ్రీ ద్విదశలోక
 మున వసించురు కులంబునయేడుదరముల, జనముల సుగతికి శ్రీ సమతు రధిప

అ. కన్య భూమి గృహము శ్రీ గనక మన్నము జల, మంబరంబుశయన శ్రీ మాసనంబు
 వాహనంబు విప్రవరునకు నీగి లోకములు రెంట సౌఖ్యకారి యుండు. 333

క. అనిన విని పాండవాగ్రజు, డనఘా యిన్నింటికంటె శ్రీ సధికం బగుదా
 ని నెఱింగింపు మనుడు నజ్జనపతి కిట్లను నతఁడు ప్రసన్నాత్మకుండై. 334

తే. అర్థి గోరినవస్తువు శ్రీ లర్థితోడ, నీగి యెల్లదానములకు శ్రీ నెక్కు డరయ
 నఖలభూతమ్ములకు నభ్యయంబు సచ్చు, టంతకంటెను మే లందురార్యజనులు.

వ. అని చెప్పి విను మని మఱియు నిట్లనియె.

తే. వీరశయనంబు మే లందువీనికంటె, మఱియుఁ గొన్నింటికంటెయమమజనాథ
 దానముల కావు వేదకినకదానిఁ బో, లేవు పుణ్యకర్మములలోనేవియెన. 335

వ. అనుటయు ధర్మజుండు దమ్ములదైనం గనుంగొనిన వార లతనిచిత్తం బెఱింగి
 ర్థమరణస్థుతి నేయ నతండు సమరంబునం జచ్చిన బంధుమిత్రజాతిజనంబుల

వలనిశోకంబు వదలి సురవాహినినందనవాక్యంబు వినిననించె నా జేవనతండు
వెండియు. 338

క. అరియైన దీనిఁ డై తను, శరణా బని వేదినిల బ్రసనంబుల్లత న
శ్చరుషునికోరిక దీర్చినఁ, బురుషోత్తముఁ డందు రతనిఁ శ్ బురుషవరేశ్వర. 339

క. అఁ గక యున్నను నాలిం, గొడుగుల రక్షింప లేక శ్ కుతిలపడుచు న
ప్పుడఁ బేదతనము గలగురు, పెడ రుచుపఁగ వలయునది మ్రహాతగుణ మనఘా. 340

క. నిజదారపరులు సంతత, యజనరతఃకుఁ గామరోషహంతలు పసన
ద్విజుల నరసి ధన మిచ్చుట, త్రిజగత్పూజ్య మగు నఁడు శ్ ధీరవిచారా. 341

వ. అనినం బొందివా గ్రజంబు యాచనాయాచనంబులలో నెయ్యది దాన్వార్తం బగు
నని యడిగిన నతనికిఁ బితామహుం డిట్లనియె. 342

చ. అడిగిన నిచ్చుకంటెను నశయాచకుఁ గాఁగ నెఱింగి యిచ్చుట
క్కడుఁఫల మిచ్చు దానవిధికోవిన వేడుట నావు వేడఁగా
బలు టది పెద్దసావు పశుప్రార్థన పూర్ణము సేయునాతిఁ బా
యడిగినవానిఁ దన్నును దశహారతిఁ గావఁగఁ జాలువాఁ డగున్. 343

వ. అనిన విని యుధిష్ఠినుం డితని కిట్లనియె. 344

క. దానము యజ్ఞక్రియ నాఁగ నతులితధర్మవిధులు శ్ గల వందు ధరి
శ్రీరాధోత్తమ యధిఃఫలానూనం బై వెలుంగురనది యెయ్యెదియో. 345

వ. వినవలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నయ్యనిమిషనదీనందనుం డచ్చాంకునందనా
గ్రజుని కిట్లనియె. 346

ఉ. భూసురకోటిఁక విసయ్యపూర్వముగా ధనధాన్యగోమణి
త్రైవిధులొన్ని ముఖ్యములు శ్ సమృత్తి నీగి సుయజ్ఞ మానసో
ద్యానితసత్కీర్తయి నడపురభవ్యుఁడు యజ్ఞములుం దపంబులుం
జేసినపుణ్యముం బడయుఁ శ్ జేయుము దానము లోపి నిత్యమున్. 347

క. అనవుడు నాతనితో ని, ట్లనుఁ గుంతితనయముఖ్యుఁ శ్ డనఘా పెక్కుల్
వినఁబడు దానము లధికం, బనఁ దగి మెడుదాన మెద్ది శ్ యన్నిటిలోనన్. 348

వ. అని యడిగిన నయ్యాపగానూనుం డమ్మానవపతి కిట్లనియె. 349

భూదానమహిమాభివర్ణనము.

క. దానము లన్నిటికిని భూ, దానం బెక్కుడు సమస్తధాన్యములుఁ బ్రభూ
తానేకవస్త్రధనర, తానూనత్వమును భూమి శ్ సప్రసక్తమునన్. 350

క. కనకము రజతము వస్త్రం, బును ధాన్యము వివిధరత్నములు నిచ్చినయ
వ్వినుతఫలంబుల నెల్లను, గను నుత్తమభూమిదానకర్త నరేంద్రా. 351

సీ. ఘామి కెంతాయువు శ్ భూదానకర్తయ, సంతకాలము సుఖ శ్ ముడుచుండు
నమరలోకంబున శ్ నల్పమైనను భూమి, మిచ్చిన బహుభూమి శ్ యేలువతఁడు

- రాజు విశేషించి శ్రీ రణమృతి యొండెను, భూదానకర్తృత్వపుణ్య మొండె
బడయుంగవలయుఁ బాపంగ నోపు బ్రహ్మహ, త్రానిదిపాటికొనిన శ్రీ నైన భూమి
తే. దాన మెంతపాపాత్ముచే శ్రీ నైన భూమి
గొనినఁ గల్గువ మొందదు శ్రీ వినుచు మహిత
మైనభూదానవిధియును శ్రీ నశ్వమేధ
యాగమును సదృశంబు లం శ్రీ డ్రాదిమునులు. 352
- క. దారిద్ర్యముచేఁ గుందుచు, నేరిని నడుగంగఁ బోవ శ్రీ కంఠముఁ గృతం
గూరినవిప్రున కుర్వర, వారనిదయ నీగిఫలము శ్రీ వాగ్గోచరమే. 353
- తే. యాగకర్తయు శాంతిండునైనను మట్టివిప్రుఁ బ్రార్థించి యెనకనుర్వీప్రతిగ.
హంబు సేయుచు టత్సద్భక్తంబు భూమి, దానవిధివిశేషంబులలోన నెల్ల. 354
- క. విను మధుఁ డైనవిప్రున, కనఘా గోచరమూర్త శ్రీ యగుమేదిని ని
చ్చినఁ బోనియట్టిపాపము, నినుపొడుపునఁ జెడసితమము శ్రీ నంతును గలవే. 355
- క. అజిహ్వాప్రమృతులు గురు, పూజకులును మఱియు నెట్టిపుణ్యాత్మకులక
రాజోత్తమ భూదాన, భాజిష్ఠునిఁ బోల రండు శ్రీ పరమమునీంద్రుల్. 356
- వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు నిట్లను భూదేవి జనులకు హితంబుగానానతిచ్చిన
వాక్యంబులు భూగీత లనం బరఁగు వానివిని పరశురామాండు భూదానపరుం
డయ్యె నని విందుము పాండవాగ్రజా యవి నీ వాకర్ణింపుము. 357
- క. నను నిండు రెండులోకములను జెడినియకస్సుఖంబులం బడయఁగఁగో
రినయ ట్లయినను దీనికిఁ నెన లేవునుడి తలంప శ్రీ నేధర్మములున్. 358
- చ. ఇతరులదానమేనిఁ దమశ్రయిగియయేరిని నన్ను మార్తురే
మతి నరకాధివాసగతి శ్రీ మాన్వఁ దలంచుట గల్గినక సమం
చితముగ భక్తినిచ్చుట కుశీలత మార్పుట నాకు మార్గభా
షితయుఁ బరాభవవృథయుఁ శ్రీ జేతనుడి యిదె చాటి చెప్పెదన్. 359
- క. వినుఁ డుభయలోకముల మే, లొనరింతుం గీ శోకిత్యయును నిలువఁగనీ
క నిరాసంబు నొనర్తును, నను నిచ్చిన నెట్టిదుర్జ్ఞనములకు నైనన్. 360
- వ. అనియె నని యవ్యాకృతంబు లుపన్యసించి దేవ వ్రతుం డన్నర దేవోత్తమునకు మ
ఱియుం జెప్ప నవ్విషయంబున నింద్రుం డడుగ బ్రహ్మసృతి సెప్పినవచనంబులు
వినుము చెప్పెద. 361
- ఆ. భూమి రత్న గర్భ శ్రీ పురుహూత యటు గాన, కలుగు భూమిదానకర్తయైన
వాని కత్వహ స్త్రీవనితాదిసత్వరత్నములు నిచ్చునట్టియమితఫలము. 362
- క; వసుదాయిని యెవవసుధ, నొసఁగినతనిఁ దన్ను తన్ను శ్రీ యొనఁగె ననుచు సంత
తనపడు భూతియు లన్నియు, ననమానము భూమిదాన శ్రీ మమరాధీశా. 363
- క. విను రాజులకు నవత్సంబును జేయఁగ వలయు నధికృతభూదానము రా

- జనువాఁడఘముల శాశర, మనఘా యది చక్క నొంట శ నది వ్యయ మగునే.
- ఆ. పూర్వద త్తయైన శ భూమి నెవ్వడు వుచ్చి, కొనియె సతఁడు దనడుకలమువారి నిరువదొక్కతరము శ సరకవాసులఁ జేయు, దాను నడిము గాఁగ శ ధర్మనిరత.
- క. మును దా విప్రున కిచ్చెద, శని భువి యీ కుండుకంటె శ సద్విశ్రు బాపం బును సడుగ కచ్చుటకు మిగి, లిసపుణ్యము నెందు నరయతే నాదు బుధుల్.
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సురసదీపుత్తుతో దానపరు లయిన మావులకు దాతవ్యంబు లగువానివిశేషంబు లెఱింగింపవే యనటయు నతం డన్నకనక పానీయ ప్రముఖంబు లైనపదార్థంబులవిశేషంబులు గల వని యెఱింగించెద నొక్కనాఁ డన్నంబువిషయం బైనదానంబు ప్రకారంబు. 367
- క. వీ నడుగఁగ నారదముని, మానిలముగఁ జెప్పినట్టిమాటలు సువ్యక్తానూనవృత్తి జెప్పెద, భూనాయక యేకచిత్తమున విను వానిన్. 368
- క. మానులును దివిజులు నన్నము, వినుతింతురు లోకతంత్రవిధి క్రతువులుఁ దక్కునుగలసర్వము నన్నంబున నడచుం గాన యన్నము విశిష్ట మిలన్. 369
- ఆ. అన్నదానసద్భక్త శ మగుదాన మెందు నెన్నడును లేదు గావునను విధేయ మన్నదాన మధికతయత్నపు తంబుగాఁ, బూని దానిచేత శ పుణ్యతమము. 370
- సీ. ప్రాణంబులకు విధారక మన్న మింటిజ, నంబుల కుడిగి యైనను సుభక్తి నితిధికిఁ బెట్టుట శ యధికపుణ్యము శ్రాంతు, వృద్ధుఁ దాపను బాబుభవికలు వనితఁ గడపఁ గా దాఁకలి శ గవిరి యర్థించిన, గృహమేధి కవమతి శ గినుక దగదు కాలంబుతోఁ గుక్క శ మాలఁడు దుది గాఁగ, నాఁకొని వచ్చిన శ ననుగుణముగ
- ఆ. నాచరింపవలయు శ నాహారకల్పన, మునుల దేవపితృసమత్కరముల నన్నదానవిధుల శ నాదరంబుగఁ బ్రియ, మొందఁ జేతఁ జాల శ వొందువిధులు.
- క. కులమును విద్యయు వృత్తము, సలఘుమతీ యన్న మిడుటకై యడుగంగా వలవదు విప్రుని నాదర, మలరంగా నిడుట లెన్న శ యడిగినమాత్రన్. 372
- వ. అని పెండియు. 373
- తే. అజుడు కల్పాదియం దన్న శ మమృతమనియె, నన్నహాని బలాధికునైన మర్బు. లాత్ముగాఁ జేయుఁ గావున శ నన్నభక్తి, సకలభాతువృద్ధికి సయ్యజనము గోరు
- క. అని యతఁడు వల్లె ననియును, విని యన్నము సవినయముగ శ విస్తాదులకుఁ మనుజేశ యిడుదు నీవును, మన మలరంగ బెట్టుమీ స్రమ స్తజనులకన్. 375
- ఆ. అన్న మిడిన మణిమృత్యువాసశయ్యాన సములు సమృతభోజనంబు హృద్య మాల్యలేపనములు శ మహనీయమహిళాను భవముఁ జిరత నొందు శ దివమునందు. 376

—●●— నక్షత్రదాశమహిమాశీయనిరూపణము —●●—

వ. అనిన విని యుద్ధిస్థిరుండు నక్షత్ర విషయంబు లైననానంబులతెలిం గెరింగింపవే
యనుటయు నిట్లు జేవకీదేవి యనుగ నన్నారీతియనునకు నారదురిడు సెప్పిన
పాశ్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపుము. 377

సీ. ¹కార్తై బాయన మబ్జగర్భునితాం మా, మముల మూంసంబు నగ్రం గంగబుగు
నన్నంబు శశితారకయందు గో వార్ద్ర వదితితారం బులగంబు శ దీపు గలయు
నట్టులు గురుతార శ సధిప సువర్ణ మా, శ్లేష రూప్యము ముఖం శ జెల్లు నుష్టు
తిలలు భగుం డధిర బేవత యగుతారం జెఱుగఁ దేనియ నుపాసన్ క్త మైన

తే. భక్త ము త్తరఫలునిం శ బాలతోడ
మాప్తికాననంబు రవితార శ సరిరథము
చిత్తనాఁగు శ్రీ గంధపుష్పజేక స్వాతి
దనకుఁ బ్రియ మైనయది మేలు శ దానమునకు. 378

సీ. అనఘ విశాఖ నె శ ద్దనురాధం బైచీర, విను జ్యేష్ఠ దగఁ గజ్జివేము గూర్చి
ముల్లంగి మూల స్వకూలఫలంబుఁ బూర్వాపాథ బెరు వు త్తరరాఖ్య యైన
యాపాథ మాక్షి కార్యార్థాన్నంబు హరివసు, జలతారకమాలఁ గంభజము గుజ్జ
లమరినబండియు శ ²యవలుఁ బూర్వోత్తరా, ³భాద్రపౌషాశ్వినిశ్చరణులందఁ

తే. ⁴గౌర్వ గరమేళనంజుడు శ గొటియయ్యెచి
గంచుకుండతో మొద వశ్యకలితశకట
మతులతిలధేను లీ బాడి శ యఖలతార
కముల నీగులు నూర్ధ్వలోకములఁ జేయు. 379

వ. అని యెరింగించి యమ్మానవపతితో నమ్మాననీయుం డిట్లనియె. 380

క. అలఘుతరనకలకామ్యంబుల నిచ్చినయట్టిమహితశుభ్రం బైతా
వెలుంగుఁ గనక మిచ్చుట యని, పలికెంగర్మజ్ఞుఁ డత్రి శ సరహితచరితా. 381

తే. కనక మాయః ప్రదంబు పాతనము భావ, సుద్ధిసోనరించుదాతకృసు వ్రతమున
వేడ్కతో దాని విచ్చుట శ వేఱ పొగడ, నే యనియె హరిశ్చంద్రుడధిదేవ.

క. పానీయదాన ముత్తమ, దానం బని యఖలధర్మకృత త్వద్బధపరి
జ్ఞానానూనుం డగుమను, మానవపతి సెప్ప నృపస్య మాజవగేఢ్యా. 382

క. కావునఁ జెఱువులు నూతులు, బావులుఁ గొలుకులును నెవుడు శ పారవవర్షా
కావింప వలయు నవి గడు, బావసములు పుణ్యలోకభాగిత నిచ్చున్. 383

క. అనఘా యెవ్వనికావిం, చినసలిలాశయమునందు శ జెలఁగుమ గోవుల్
గొను నీ రాతనివంశంబున కవి గావించు సూర్యభవన ప్రాప్తిన్. 384

1. గ. కర్మ. 2. జ. నగలు. 3. అ. భాద్రం పౌషాశ్వినిశ్చరణు. 4. అ. గొలుకురాజమానంబులు

శే. ఆచార్యేకయైవ్యానిభ్యలాశయమున, మండుశేసవియందును శ్రమనుజకోటి
యవభృథపాక్షనసానంబులలాచరించునతడు వొందడు విషమదుర్గ్రాభిగతులు. 386

క. యాగదికర్తములకుపయోగింపంబుచుటజేసి శ్రయత్రమము ఘృతం
బాగురువస్తువు నిచ్చుట, యాగములకు నగ్నికిం బ్రయంజయించున్. 387

తే. గరగ లాసంగిననరుడు భూసురు లానర్పు
నాచమనముఖకర్మంబులందు షష్ఠ
భాగఫల మొందు నెగడికి శ్రబాచనమున
కింధనము లిచ్చి ధనముల శ్రానక మొనఁగు. 388

ఆ. ఛత్ర మిచ్చి కాంచు శ్రబుత్తుల బురుషుండు, సకలకామ్యదాననమముశకట
మిచ్చుటనఘ చెప్పు శ్రీచ్చిగఁ గంటకు, లైసరిపుగఁ ద్రొక్కి శ్రయతఁడు దిరుగు.

క. శిలలు పితృభోజ్యములుగా, జుబభవుడు సేసె బిత్తృభవము చురుక గమం
దిల లిచ్చిన ఘనులు, దొలఁగుం బర్వసుకాచిదోషము లెల్లన్. 390

తే. దివ్యముచి యగు శాశ్వపురధిప్యగాత్రముల బనించి ధన్యులు లైశిబులెయు
నట్లు గావునఁదత్కృత్యజన మఖిలవస్తుయజనంబుతోనరివచ్చునంద్రు. 391

క. తిలదాన మఖిలదానం, బులకంటె విశిష్ట మెల్లమునులును నియతం
దిల లర్హము లగుపాత్రంబుల కిచ్చియ కాదె పెంపు శ్రవొందిరి వత్సా. 392

వ. అని చెప్పియాపగారెనయందొక్క విశేషంబు వినిపింపవలసి ధర్మజాన కిట్లనియె.

ఉ. దానము లాదిగాఁ గలుగుకర్మము లెల్లను జేతకున్ నిజా
ధీనపుణ్యోటు గావలయు శ్రవేషకున్ మునుయం జతుర్ముఖం
గానఁగఁ జోయి యజ్ఞము ఖరకర్మసమాచరణార్థ మై తనీ
యానుమతిం నగం బడసి శ్రయయ్యుచోటుల నాచరింపరే. 394

క. కాననము గిరులు నదులును, నానాతీర్థములు భూజనంబుల కెల్లన్
భూనుత సాధారణములు, వానను ధర్మములు సేయ శ్రవచ్చు నిజేచ్ఛన్. 395

ఆ. అధిప నామనమునయందుఁ దోచినయది, యాచరింప వలయానర్థ మగుటఁ
జేసి దీసి నీకుఁ శ్ర జెప్పితి గోదాన, శస్త్రమహిమ వినుము శ్రవస్తరింతం. 396

నీ. గోవు లెక్కుడు తపోభావితాత్మలకంటె
ననినఁ దద్రవంబునకు మేర
గలదె సత్యాఖ్యలోకంబున నవి సోమ
సంగితిత్వంబున శ్రవంచరించు
వినుతహామముల కెల్లను బాలుఁ బెరువు నే
యను నిచ్చుఁ గర్మనంబునకు నొదవుఁ
దోలు శృంగంబులు శ్రవాలంబు రోమచ
యము శకృన్మాత్రము శ్రలఖిలవర్త

- ఆ. సముద్ర ముచరించు శ్రీ శ్రమము శీతాశప,వ్యథయు లేమి నెపుడు శ్రీ సతిభరంపుఁ
బునలు నేయగోవు శ్రీ బ్రహ్మణుఁ డన నేక,తత్త్వ మగుటఁ బరశ్రదంబుఁగాంచు.
- క. గోవుల విప్రుల కిచ్చిన, నేవిషమపుత్రులఁ బారయ శ్రీ కేరికి నరుగం
గా వశము గానిలోకము, లావాసంబులుగ నిలుతు శ్రీ రతిసుఖవృత్తిన్. 398
- క. గోవుల పా లహృతం బని, దేవేంద్రుడు సెప్పెఁగాన శ్రీ ధీరత్వసిధి
గోవు నొనఁగు నమృతము న,ద్యావంబున నిచ్చినట్టిఫల మొడఁగూడున్. 399
- తే. అసఘ గోవులు ప్రాణంబుల ని సమస్తమునులు సెప్పుదురట్లుగాశ్రవుఁడలంపఁ
బ్రాణదానవిధానసంప్రాప్తమైన, ఫలము గోదానక ర్తకుఁ శ్రీ గలుగఁజూవె. 400
- క. కూరునకు నా స్తికునకు దు,రారంభున కిచ్చినం బరమదుఃఖమునుం
గూరును గోవని దాతను, నారకిఁ జేయుం బరీక్షణము గడు వలయున్. 401
- ఆ. గొడ్డు బడుగఁ దెవులుగొంటుఁ గ్రే పెడలిన,దాని నెచ్చుట ని శ్రీ నూనమైన
యట్టిదాని నొకట శ్రీ నాయాసపడి యున్న,దాని నీరు గోప్రదానవిడులు. 402
- క. విను పుణ్యలోకముల కా, వనఘా విప్రులకు గోచరయంబుఁ బెక్కి
చ్చిన నవి దాతకు మోక్షంబునుజేయఁగఁ జాలు నంద్రుఘోర్యాచార్యుల్. 403
- వ. అని చెప్పి గాంగేయుం డన్నపానీయదానఫలాతిశయంబులు వెండియు వినిపింప
వేడక నీని యవ్విభున కిట్లనియె. 404
- సీ. అధిప యింకను విను శ్రీ మన్నంబు జలమును, నిచ్చుట యీవుః శ్రీ కెల్ల నెక్కు
డగుట నేఁ జెప్పెద శ్రీ నమృతసుధాస్వధా,నామముల్ సురలండునాగకులము
నందును బిత్తుకోటిరయందును వ ర్తిల్లు, నన్నంబునకు నోలి శ్రీ నట్లుఁ గాక
యది ప్రాణ మంద్ర మ్రహాత్ములు గావున, దానిఁ బెట్టుట ప్రాణదాన సమము
- తే. విను విశేషించి తత్పాత్రమునకు జలము
పాశ్రయమా చంద్రునకుఁ బుట్టఁ శ్రీ బట్టు నయ్యె
జలము చంద్రుడు గాఁడె యోగ్యమధులఁ బోదుఁ
గాన యుత్తమ మన్నంబుకంటె జలము. 405
- క. అని పలికి మఱియును. 406
- క. తనకుఁ గలయట్టియన్నము,నన సురపితృపూజనములు శ్రీ నరునకు నడపం
జను సతిధితర్పణముఁ దా,నన తగ నొనరించువాఁడు శ్రీ నరవరముఖ్యా. 407
- వ. అని నిర్దేశించి తిలదానం బత్యాదరణీయం బని ప్రసంగించి యది వినినదియైనను
నేమి తద్విషయంబున కొక్క యతిహాసంబుగలదు చెప్పెద విను మని పలికి యని
మిషనదీనలజనుండు కుంతీనందనా గ్రజుతో ని ట్లనియె. 408

— శ్రీ తిలదానవిషయకంబునామకావ్యము శ్లో —

- సీ. మధ్య దేశమునగ్రామంబు విద్యజ్ఞున,బహుశ్రమ మొక్కటి శ్రీ పక్షకాల
యనుచేర నొప్పుయ్యనతిదుల విప్రుని, కర్మినామునిఁ శ్రీతి శ్రీ మముడు పిలువఁ

అనుశాసనవికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

బనిచి దానముల కెల్లను దిలదాన మెక్కుడు తిలదానమిచ్చుకొని పుణ్యమును
 నేయుఁ బాపంబులు శ సెందవు తిలభక్షిఁ, బుణ్యఁ ద్రైవిధము లీగ్రంథమున
 తే. దేనిఁ దిల లెప్పు విపుల శ కిమ్ముభక్తి, ననియె నెత్తునీమల లీగ్రంథమునదాన
 మనఘ వీరల దివియలనమరసిత్వప, మర్చనము నేతి సుకలనకర్మము లెప్పు.
 వ. అని యిట్లు యమబ్రాహ్మణసంవాదంబు వినిపించి శాంతనపుం డవ్యుసీకరింపఁ
 నానంబు సవిశేషాదరంబున నాలోకించి. 410

క. విను పృథివియును సరస్వతియును గోవును దానవిధికి శ నొక్కటయ నా
 విని యుండుదు వీనిం బోలినదాతవ్యములు నొండు శ నే వని విందున్. 411

ఆ. రాజమఖ్యు తగుసరస్వతి శిష్యున, కొనక భూమివాన శ మూర్జితహార
 జేసినట్టిఫలము శ సిద్ధించు ధేనువు, నిచ్చుటయును భూమి శ నిచ్చినట్ల. 412

క. అనయముఁ గొంచెపువెలకుం, గొన వచ్చును సారభూత శ గోవును దానం
 బున ఫల మధికము దానము, గొనినాతఁడు సుఖము దాన శ గొనుఁ జేసేటన్.

ఆ. దేవపితృసమర్పణావాసములు గోశ, కృత్వ శేపనమున శ గీర్తనయు
 పుదితఁ బడయు ననిన శ సువ్రత గోవుల, భూరిమహిమ వేఱ శ పాగడ నేల. 414

తే. కుడుపునకు ముంద రొడ్డులగోవునకు స
 మంచితగ్రాసముష్టి నిరత్యంబు నేడు
 గాల మిచ్చిన నతఁ డెల్లకామ్యములును
 బ్రాహ్మణు కర్థి నొసరినరఫలము వడయు. 415

క. గోదానవిధము సుపథగ, మై దాతకు నెల్ల మేలు శ నాపాదించుకొ
 వేదప్రియ యది దురితో, త్పాదక మగు నాతనికి విశపథగత మైనన్. 416

శ్రీమదానుశాసనవికపర్వము. చింతా

తే. దుష్ట మైనగోదానంబు శ కష్టవృత్తి, దెచ్చె నృగనాముఁ డగుజగత్తీవిభునకు
 నత్రైతం గితిహాస మై శ యననిఁ బరంగు, వినుము సెప్పెద దాని విశవేధుర్య.

క. ద్వారవతి నొక్కనూతం, దోరపుడను వక్కజ మగుతొండ నొకటి న
 చేర్చువ మెలంగుజనులు గని, నీ రిది గలఁగించు నిట్ల శ నిలిచెనయేనిన్. 418

క. అని బలుమోక్షులు వేగమ, కొని వచ్చి తగిల్చి లావుగొని తిగువగ నా
 ఘనజంతు వచలితం బై, యునికి విస్తయము నొండునల్లంబులతోన్. 419

తే. కృష్ణసాలికిఁ బోయి యశ్శీట మున్న, తెఱఁగు సెప్పిన జని దానిధదిగిచ నెడల
 నమ్మహాత్ముఁ డెఱంగియనర్థితోడ, నడుగ నది యేచునృగుండఁ జామ్యునియెననఘ

వ. అనిన విని యద్దేవుండు నీ వనేకగోసహస్రంబుల విప్రజనంబుల కిచ్చి తని విందు
 మిట్టిదుర్జన్మంబు నీ కేల వాటిలె ననుటయు నమ్మనుజవల్ల భుండు. 421

నీ. ఉత్తమబ్రాహ్మణుం శ పోకనికి నొక్కనాఁ, పోకగోవు నిచ్చితి శ నుల్ల మలర
 నతఁడును గొనిపోయె శ నది మేఱ కర్థిమా, కడుపులలోపల శ గలసి వచ్చె

- గోవుల మఱియును శ్ర గోపాలకులు దానవిధికి నై తెచ్చుచోర్నిధివశమున
వానిలో నదియును శ్ర వచ్చిన నెఱుంగక, దానంబు సేసితి శ్ర దాని మున్ను
- ఆ. గొనినయతడు దడవి శ్ర కని యిది నాదుగో
వనియెఁ బిదపఁ గొనినయతడు పెనఁగి
నాకు నృపతి యెనఁగె శ్ర నా నిద్రఱకును వా
దైన నన్నుఁ గాన శ్ర నరుగుదెంచి. 422
- వ. తమముందటి తేఱం గెఱింగించి. 423
- క. ఇచ్చినవారల కోనఁగా, వచ్చిన నడ్డంబు గలదె శ్ర వసుధాధిప యం
చిచ్చుఁ గడు నొచ్చి పలికిరి, పెచ్చునిట్టూర్పు లడరెవపు లిరువురున్. 424
- వ. మఱియుం బొడముమాటల నమ్మెదవుపోడ నాకుఁ దెల్లం బగుటయు. 425
- ఉ. దానికి నేను జి త్తమునఁ శ్ర దాపము నొందుచు మున్ను గొన్నయ
మ్మానితవిపు వేడికొని శ్ర మంచివి గోవులు నీకు నూఱు వే
యెనను నిచ్చెదన్ విడువకయ్య మహీసురవర్య నెమ్మి న
దేనువు నన్న నాస్యమున శ్ర దీనత దోఁపఁగ నాతఁ డిట్లనన్. 426
- తే. పాలుగడుఁబెక్కుదాని స్రభాములెస్స, పెయ్యకర్మిలి గలదుమరత్నియనుతుండు
పాల కేడ్చినయపుడ చ శ్ర న్నట్టనిచ్చు, నేది ప్రాదెన వట్టిగో శ్ర వెండుఁ గలదు. 427
- క. శ్రీవోలె నింటిలో నా, గో వుండఁగఁ జాతుఁ గాని శ్రకోటి మొదవులం
గావు సరి దాని కని భూ, దేవుడు వోవుటయు నేను శ్ర దీనత దోఁపన్. 428
- చ. కనకము ధేనువుల్ మణినికాయము లిచ్చెద నేమి యెనఁ ద
క్కును మది కిష్ట మైనయది శ్ర గోరుము గోవున కంచుఁ జేరి తి
క్కినధరణీసుపర్వనకుఁ శ్ర గీడ్పడి మెమ్మొయి వేడికొన్న నే
గాన భవదీయరాజ్యమును శ్ర గుత్తితవృత్తికి నియ్యకొందునే. 429
- తే. అనియెఁ గాని నామాట గైకొనఁడ యాతఁడట్టియెడఁ గాలవశగిత్రియఃవహిల్లి
యమునికడ కేఁగ నాతోడ శ్ర నతఁడు వికచనలినలోచన యిట్లని శ్ర పలికె బ్రీతి. 430
- చ. జనవర పుణ్యోర్వము లనసంఖ్యము లీ వొనరించి తొక్కవి
పునిధన మజ్జితం గొనుటఁ శ్ర బొందె నకిల్చివభావ మల్ప మి
ట్లానరిసరెంట నయ్యెడుమహోన్నతిదుర్గతులందు మున్ను నీ
చనునడ యెద్ది నావుడు సనసౌఖ్యపుణ్యోటని సమ్మతించితిన్. 431
- ఆ. అట్లు లియ్యకొనినయాయమాత్ర మ, సకము క్రిందు గాఁగరధరణిఁ బడఁగ
లసె నపుడు వింటి శ్ర నలఘుకృపార్ద్రవర్ణాలికలిత మైనయమునిపలుకు. 432
- వ. అది యెయ్యది యంటేని. 433

తే. వాసుదేవుఁ డనేకసంకవత్సరముల, కథిప నీయున్నచోటికి శ నరుగుదెంచి
 యుద్ధరించు ని న్నట నిత్యోన్మీధసౌఖ్య, మైశలోకమునకుఁ జను శ దనఘనీవు. 434
 వ. ఇట్లు వినుచు నిలాతలంబునం బడి శ్రీకలాసత్వంబు నొంది చరియించు చుండి
 నేడు దైవదత్తం బునునది త్వర్తనంబునం జేసి యిక్కుసంబునకువచ్చిన యవర
 ఊణంబునం గృకలాసంబులకు లేనిమేనిపెంపావహిల్లిన నుల్లంబు సవిస్మయంబగు
 చునుండ యమప్రసాదంబున నెప్పుడును మాయనిపరిజ్ఞానంబు వర్తిల్లు నున్నంతం
 బరమయోగీంద్రభావ్యం బగునీభవ్యసన్నిధి దొరకొనియె నని పలికె నప్పు డప్పు
 డమితేసికీఁ బూర్వాచిత్రపుణ్యకర్మానురూపం బగురూపం బావిర్భవించినదానికిం
 బ్రహ్మోదభరితుం డై యతండు. 435

~~శ్రీకృష్ణుడు శ్రీకృష్ణులనఁ జాపవిముక్తుఁ డై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట.~~

తే. జేస నీ దగుకారుణ్యదృష్టి యమృత
 పూరమునుబోలె నామీఁదఁ శ బాలయుటయును
 దీనదశ వాసె భవదనుశ్చానిరూఢి
 నేను జబయెద నందిత్రసానమునకు. 436

క. అని సవినయప్రణామంబున నారాధించి వృష్టిపుంగవుఁ డగి వీ
 డొని యా నృగుఁడు విమానంబున నుత్తమలోకమునకుఁ శ బోయె నరేంద్రా.
 వ. ఇవిధంబున. 438

క. భరితానందుఁ డగుచు నృగుఁ, డరిగిన లోకహితకారి శ యై కృష్ణుఁడు ని
 ర్భరమిధురతాతిహృద్యాత్మరంబుగా నిట్లు లనియె: శ గౌరవముఖ్యా. 439

క. ధరణీసురభవవారణంబు, దురితతమము నృపున కధికృదోషము నృగగో
 వారణముక్రియ విప్రస్వాహరణము భూపాలవరున శ కాపద దెచ్చున్. 440

వ. అనియె సివ్యాకృతంబులు నీకుం జెప్పవలవ దైన నితిహాసావసానవర్తి యగుటం
 జేసి వినిపించితి నని చెప్పి యస్సాండవాగ్రజతో భీష్ముండు వెండియె. 441

క. సత్సంగతి నజ్ఞులకు, నుత్సవ మొనరించు నృగున శ కుశ్మతిఁ ద్రిజగ
 ద్వత్సలుఁ డగుకృష్ణుండు స,ముత్సుకతం జేరఁ జనుటయొనఁగినమాడ్కిన్. 442

వ. అని పలికి మఱియును. 443

క. దానము సమగ్రఫలదము, భూనాయక గోవునక విబ్రుద్ధత్యము గీ
 డైనది గావున గోన,మూనన మేమంత యుండు శ మది నేప్రాదున్. 444

వ. అనిన విని ధర్మజుండు గోవులయెక విరుద్ధాచరణంబున నయ్యెఱుమరితంబు తెఱు
 గెఱిగించితి గోదానఫలవిశేషం బింకను వినవలతుం జెప్పవే యెనుటయు నని
 మిషనదీనందనుం డివ్విషయంబున నైనది యొక్క యితిహాసంబు గల చాకర్ణింపు
 మని యతని కి టనియె. 445

గోప్రభావవిషయకం బగు నాద్వాలకిపుత్ర చరిత్రః. ౮౮౮౮౮౮

- సీ. ¹అనఘుఁ డాద్వాలకి శ్ర యనుమహాముని నన,తనయనిఁ బిలిచి యశ్రద్ధులులు దర్శ
కట్టయు జలపూర్ణ శకలశంబుఁ బువ్వులు, మఱచి వచ్చితి ²నేటికముడఁ గుమార
కొని రమ్ము వేగంబునచని యన్న నాచికే, త్యాహ్వాముం డగునరంభరుగుచంత
వాహిని పొంగిన శ్ర వట్టోడి యవి వోయె, గానక యాతండు శ్ర గ్రమ్ముటంగ
ఆ. నరుగుడెంచి కాన శ్ర ననుటయు నాకలి, దనదురేర్పవై ప్రియతంబు సైఁపఁ
జాల కలిగి యోరి శ్ర జముఁ జూడఁ బొమ్మని, శాప నిచ్చెఁ దండ్రి శ్రభూపవర్య.
వ. ఇట్లు శపియించిన నబ్బలకుండు గేలు మోడ్చి ఘంటున మోపికొనుచుం
బ్రసన్నుండ వగు మని పలుకు వలుకఁగా జేతనారహితుండై పడుటయు నమ్ముని
వరుండు. 447

- క. కనుఁగొని పశ్చాత్తాపంబున నుల్లం బెరియ నిట్లు శ్ర పుత్రకు నే నే
పనికై చేసితి విగతా,నునిఁ గా నని మూర్ఖ మునుఁగునఁచుం బడియె ధరిన్. 448
వ. పడి యొక్కింతసేపునకుం దేటి శతనయుం దేటిచూచి యశు లొలుక నబ్బలకు
నురంబున మొగంబు మోపి చేప్త దక్కి యుండ నద్దిన శేషంబును నయ్యామిని
యునుం జనియె నూర్వోదయసమయంబున. 449

- ఆ. అతనికన్నునీర శ్ర నాల్పుతం బైనయా,శవము చేతనించి శ్ర చలన మొంది
యెలమి న త్రపస్వి శ్ర యాక్షించుచుండఁగ, నైతిచె నిట్లు మగుడ శ్ర దెలివినొంది.
క. తనుఁ గనుఁగొనియెడినుతుతో, మునిపతి యి ట్లనియెఁ బుణ్యములప్రోవు నీ
వనఘు చని పుణ్యలోకముఁ, గని మత్పుణ్యమున రాక శ్ర గలిగెను మగుడన్. 451

- క. నీ దగుతనువునదివ్యామోదము సాంద్ర మును సోప శ్ర ముట్టెను నత్యా
హ్లాదమహాశ్చర్యము, త్పాది యగుచు నీగతాగతములం జెపుమా. 452

- వ. అనిన విని యమ్మునిపతికిం బ్రణమిల్లి యక్కుమారుం డి ట్లనియె. 453

- సీ. నీయాజ్ఞఁ జని కమరనియవిశాల మై, మణిమసుత్వంబున శ్ర మహిత మగుచు
వెలిఁగెనుసమవర్తికొలుపుకూటముఁ బ్రవేశించితి నాతండు శ్ర సేరఁ బిలిచి
యలచితానసము వెట్టింది భవద్రావ,వారిశయంబున శ్ర సర్వముఖ్య
పరిపూజనముల సంభావించె నతనితో, నేలోకమున వసియుంచునాడ

- తే. ననఘు యానతి యిమ్ము నా శ్ర కంటి ననిన
నీవు సావపు నీతండ్రి శ్ర నిన్ను జముని
జూడఁ బొమ్మని పనిచిన్న శ్ర జూతి తండ
యెదుగు మమ్మునివగ పేద శ్ర ననియె నతఁడు. 454

అనుటయు నట్లుకాక మగిడి పోయెడ నీకడకు వచ్చితి ధర్మమయంద వగునిన్ను
దర్శించితిం బుణ్యలోకంబులు దర్శింప వేడ్క పుట్టెను జూపవేమని విన్నవించిన.

1. గ. చ. శ్రీకృష్ణుండు దత్తనిశితముని. 2. ఆ. నేటిమధురగనార. 3. చ. శ్రవణముచేసంకా

ఉ. అంచితవాహనాకలితశ్చూనముఁ చేరఁగఁ బంచి నన్ను నె
క్కించి సహాధిరూఢుఁ డుం య కేలో దనకేల నమర్చి సత్కథా
సంచయవర్తనం డగుచుఁ య జారుముఖాబ్జవికాస మొప్ప వ
ర్తించుచుఁ బుణ్యలోకములు య ప్రితి యెలర్పఁగ నాకుఁ జూపినన్. 456

తే. నయనములకు, జిత్రమున కారనంద మొనఁగు
నట్టిమణిగేహవాపికోశద్వానములును
బరమభక్త్యభోజ్యశ్రోతృకర్మగులు హృద్య
దుగ్ధపుత్రమయఘనసర్వత్తులును గంటి. 457

వ. మఱియు గంధమాల్యదివ్యాంబరాభరణప్రముఖంబు లగుభోగయోగ్యపదార్థం
బులు మహారాసు లైయుండ నాలోకించితి నీలోకంబు లేపుణ్యంబులు సేసినజను
ల కనుభావ్యంబు లని యడిగితి నడిగిన ధర్మరా జట్టిటివారివని యెఱింగించి యిం
దధికవిభవంబు లైనయట్టిమాననీయస్థానంబులు గోదానంబు లాచరించినవారల
యవి భక్త్యభోజ్యగిరులును దుగ్ధపుత్రనదులును వారివ యని చెప్పి వెండియు. 458

క. మానితపాత్రము సదను, స్థానంబును బ్రీతిభక్తిసంపన్నతలున్
ధేనువుమేలిమియుం గల, దానముఫల మిట్టి దనఁగఁ య దరమె యజానకున్. 459

తే. బలము లేఁబ్రాయమును రూపుఁ య గలుగునట్టి, గవపయెద్దు సద్ధర్మవిశ్రునకునిచ్చి
నతఁడు సద్విధి గోదాన య మాచరించి, నతనిపడసినగతిఁ గాంచు య ననఘచరిత్ర.

క. గోవులు సూర్యనియుజ్జ్వల, గోవుల యుట్లగుటఁ జేసి య గోదానపరుల్
భూవిసుతా సూర్యసదృశు, లై వెలుంగుదు రిట్ల చెప్పు య నాగమఘణితుల్. 461

క. అని పలికి వీడుకొలిపిన, మునివర యజ్ఞమునిచరణశ్రముల కెఱిగి ముదం
బున వచ్చితి ననె జనకుని, మన మానందరసపూరకమయతం బొంగన్. 462

~~శ్లోకం~~ ద్రువకు బ్రహ్మ సెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు. ~~శ్లోకం~~

వ. అని చెప్పిన విని కుంతితనయాగ్రజండు గోదానకర్త లెందేని వసంతంబు రాలోకం
బెట్టి దెఱింగింపు మనిన నన్నర దేవునితో దేవప్రతుండు దీనికి బ్రహ్మవాక్యంబులు
గల విట్ల యింద్రుం డడిగిన నతనికి బ్రహ్మయిట్లనియె. 463

అ. అడిగి మేలు సేసి య తాలోక మెవ్వరు, నెఱుంగ కునికి దెల్ల య మేను నువ
తాత్ములైనమునులుశనతులపాతివ్రత్య, సతులు నెఱుంగుదుమువిశ్రళించి త్త. 464

క. విను మయ్యెడఁ గాలక్రమ, మును డిప్పియు రోగములును య ముదిమియు లే వ
వ్విసుతస్థానం బవ్యయ, మును గేవలసారసం ప్రశాదకరంబున్. 465

వ. దానిపేరు గోలోకంబు. 466

క. గురుశుశ్రూషకులును న, త్యరతులు శమదమవినిర్మలత్ములు దుర్బ
త్యరహితులు నిల్తు రను, త్తర మగునచోట గో ప్రదానపరులతోన్. 467

వ. అని వెండియు.

- ఉ. దాయధనంబు సంగరవిధానముపారితమిన్ సభర్త కో
పాయనమాహితంబును శుభ ప్రతిపాదనలబ్ధమున్ మరు
న్నాయక వెండియుం గలుగునాయువుజోప్పలసోపాఖ్యం దగున్
గోయజనార్థసత్కియలకుం బెఱసొమ్ముల నైన గీ డగున్. 469
- క. విను గోలోకంబును గడ, లోలోము గలుగ దూఁది రచెప్పెదఁ బుణ్యం
బును గో ప్రదానవిధి మిగిలినట్టిది వత్స యొందు శ్రే డరయగన్. 470
- తే. ఆగమాధ్యయనంబు వ్యతాభిరతియు
నైజకర్మశీలము గురుప్రభాజనంబు
మాతృపితృరక్షణముఁ బాత్రమహిమ లప్ర
తర్కఫలదాయి యై గోప్రదానవిధికి. 471
- క. అని నిర్దేశించిన న,వ్వనరుహసంభవునిదివ్యవాక్యంబులు నె
మ్మనమున నిడి గోయజ్ఞము, లనూనవిధి నడిపె నిందుఁ శ్ర డమలచరిత్రా. 472
- క. నీవును నవధానముతో, గోవుల మన్నింపు పాత్రకోటి కొనఁగు న
తేవితపుణ్యచరిత్రము, లావెరవునఁ బోల వెన్ని శ్ర యైనఁ గఃమారా. 473
- క. అని యట్లు గోవిశేషము, లనేకభంగులను బాండ్రవాగ్రజనకు శం
తనుసుతుఁడు నెప్పినన విని, మునివర యేభంగి వాక్యమును మఱి చెల్లెన్. 474
- వ. అని యడుగుటయు. 475
- శా. ధర్మాధర్మ విమూరసీతిపరవిశ్వచ్ఛిత్తయోగీ జగ
న్నిర్యాణస్థితంత్ర సంహరణధూర్నిర్వాహరాగీ మహా
శర్మాపాదనపాదపద్మసుతప్రస్నాస్వాభ్యాససదా మనోం
తర్మద్రుతికాఫలత్వలసికా శ్ర దాంతిస్సుటోద్భాసితా. 476
- క. ప్రమదవిషాదాదిద్వం, ద్వమలాపిహితాంతరంగ్యవాసా విశ్వా
గమవేద్యసముల్లాసా, శమరమ్యవిభాస నియమ్యజనితవికాసా. 477
- మాలిని. అకలుషహృదయాంతర్యాగసంసిద్ధిమూర్తి
వికృతిదళకషటకస్యకృతిప్రథవర్తి
సకృపలసదపాంగోత్సార్వమాణాశ్రితా ర్తి
సకలనిగమచూడాచారురంగైకవర్తి 478
- గడ్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున మూసుకాసనికపర్వంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము. 479

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

***

మహిమదానకరుణా

భూమోద్భాసి¹ బహునామ శ్రీ పుణ్యస్థానా

రామహృదయభామ విత

రామేయవిభూతిసీమ శ్రీ హరిహరనాథా.

1

*** ధర్మజ్ఞానకు భీష్ముం దనుష్ఠేయంబులఁ జెప్పట. ***

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు గోత్రుల మహానుభావంబు
విని పాండవాగ్రజుండు భీష్మునితో ధర్మంబులు దేటపడ ననుగ్రహించుచుం
బుయిలోట వాపి నన్నుం గలిపికొని కృపకు భాజనంబుగాఁ జేయుటంజేసి
కొంకక యింకను నడిగెడఁ దాత్పర్యంబున ననుష్ఠింపవలయునని యెయ్యవి
యెఱింగింపవే యనుటయు నతనితో నతండు.

2

సీ. విను నియమంబును శ్రీ వేదపాఠంబులఁ దృద్ధరణంబు దమము సగృహ్యపనంబు
సప్రతిగ్రహమును శ్రీ నాత్మీయకర్మనిష్ఠయు నకలేంద్రియగ్రహము సత్య
నిరతియు శుభదానశ్రవణతయు బ్రహ్మచర్యముఁ బితృశుశ్రూషణమును మాతృ
శుశ్రూషణము గురుశుశ్రూషణము నను, కంపయు గోవ్రత్యసంపదయును

ఆ. వత్స యాచరింపవలయునట్టివి యని, పలుకుటయును నాన్యరాలవరుండు
గోప్రదానవిధి యగ్రకుంతితకృప నాక, నెఱుంగఁ జెప్పవే సగ్రవిధబుద్ధి.

3

వ. యని యడిగిన యక్కురుపతికిం గురుపితామహుం డిట్లనియె.

4

*** బృహస్పతి మాంధాతకుఁ జెలివీగోదానవిధి ప్రకారము. ***

ఆ. తనియ మేసి సీరు శ్రీ ద్రావి మండకు వచ్చి
సౌఖ్య మొసంగఁ బనులు శ్రీ శయన మొంది
యుండ నచట నియతి శ్రీ సురడి మాంధాత్పండు
పరమభక్తి నమర్యగురునిఁ దలఁచి.

5

1. క. తననామ

- వ. ఇట్లు యదుగంగలవాఁడై కరంబులు మొగిచి బహువిధంబులం బ్రస్తుతించిన నా పురుషూతపురోహితుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు నప్పుడమితేఁ డమ్మహాత్ముని పాదంబులకం బ్రణమిల్లి యడిగిన నదేవగురుం డన్నరదేవోత్తమున కిట్లనియె. 6
- ఆ. పుణ్యదినముందు శ భూసురానుజ్ఞతో, నుపవసించి గోవు శ లున్నమంద కరిగి పరమనియతి శ నయ్యహారాత్ర మ, గోష్ఠమున వసించి శ నిష్ఠతోడ. 7
- వ. యుజునాంస. 8
- ఆ. సంగమోభిధానశ్రవణాంమునఁ దన, యిచ్చుగోవుఁ జేర శ నెలమిఁ బిలిచి యెఱుఁడ కిరుణఁ జెప్పిఁజెట్టియవ్యాకృత, త్నముఁ బఠించునది యశదా త్తచరిత. 9
- ఆ. తల్లి గోవు వృషము శ దండ్రీ గర్భప్రదే శంబు దివము భరణి శ సప్తతిష్ఠ యని పఠించి యోగ్యుఁ శ డగువిపు నర్పించి పలుకవ. యు నీగిరకలిమి దెలియ. 10
- వ. తదనంతరంబ. 11
- క. సారము లగుగోవులు మా, దోరసకలకల్మషములఁ శ ద్రుంచును సౌమ్య త్వారూఢంబుగ శాశ్వత, సారోదారపద మిచ్చి శ సౌఖ్యముఁ జేర్చున్. 12
- క. అని పఠికి గోవు నిచ్చితి, ననుచు నుదకధారఁ బ్రీతి శ నవ్వపుకరం బునఁ బోయి వెలయు నర్ఘ్యం, బని చెప్పదు రజ్జలంబు శ నాదిముసీంద్రుల్. 13
- క. విను శిష్యుండు వ్రతశీలం, డనఘుండు శాంతుండు దాతుఁ శ డక్రీధనుఁ డీ వినుత ప్రదానవిధికిని, జననాథవరేణ్య యెఱుఁగు శ సత్పాత్రంబుల్. 14
- ఆ. ఇవ్విధమున గోవు శ నిచ్చినయారెండు, చంద్రలోకవననశసౌఖ్య మొందు నని సురేంద్ర మంత్రియమ్మహీపాలుతో, నాదరమున నిట్లు శ లనియె మఱియు.
- ఉ. మానవుఁ డోపి యాశ్వయుజశ్రమాసమురెండవ్రనవ్వుమిం దగం బూసి దిన త్రియందు పరిపూజితగోష్ఠతలంబునకా వ్రతా ధీనతఁ జెండ యొన్నమును శ ధేనువుమూత్రముఁ బాలుఁ బాసముం గా నియతిన్ వసించి బహుశకామ్యఫలంబులఁ బొందు భూవరా. 15
- వ. అని చెప్పింట్లు బృహస్పతి నిర్దేశించిన తెఱంగున మాంధాతృండు మహీసురులకు గోవులసిచ్చి యుభయలోకంబులను వినుతుడయి వెలింగెనవ్వింధంబెఱింగి గోప్ర దానపరులైన పథరతదిలీపభగీరథదాశరథి ప్రభృతి భూపతులుపుణ్యలోకంబులువడ సిరి పాండవాగ్రజా నీవును దేవగురూపదిష్టంబు లగునివ్యాకృతంబులు భాగవతం బులు నేసికొని గోవిషయవిధిజ్ఞుండ వై విప్రోత్తములకు నుత్తమగోప్రచయంబుల ని మ్మనిన నమ్మనుమండు తాతకుం బ్రీతిం బ్రణామంబు నేసిన నమ్మహాత్ముండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె.
- క. రేవత నీరు ద్రావక, మేపు గొనకమున్న గోవు శ నిచ్చిలి శక్తిక

- భూపాలయిచ్చునదిది, వ్యాపారసుఖంబు బడయ నాత్మక దలంచినన్. 18
- క. మొదవులలో నెల్లఁ గపిల, మొదవు వరివంబు రాజ్యముఖంబు నెఱుఁగె
నది విప్రున కిచ్చుటరయఁ, దుది దానంబులకు నటకు న్మరితొటవులన్. 19
- వ. అనిన విని కొంతేయగ్రజండు కపిలగోవున కీవిశేషం బెల్లెగ నటగ నెఱింగింపవే
యనుటయు గాంగేయుం డతని కిట్లనియె. 20

—ఇ గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము ఇ—

- సీ. దేవత లాఁకొని న్దేవతాశ్టేష్ఠునిఁ, గానంగఁ జూప నాశ్రమలజన్ముఁ
డమృత మిచ్చిన ముద్ర మారఁగాఁ ద్రావఁ ద, త్సురభిత్వసంపద న్మరితొటవులన్
నది సారభేముల న్నధిప యుత్పాదించె, నొకయపు హిమగిరియుసరితల మ
లంకరించుచు నవి న్న శంక యించుక లేక, యున్నెడ వానిలో న్నొకటి లేగ
తే. చన్ను గుడువఁ దదాస్యనిర్వృందమాన, మైనదుగ్ధఫేవము పద్యమాననిహతిఁ
దూలి తప ముగ్రముగఁ జేయుశూలిమాళిఁ, బడిననదేవుఁ డధికకోపంబు గడుర.
క. చిచ్చుటక న్నదరు లెగయ, విచ్చినఁ గపిలత్వ మొందెభవిభుధప్రకరం
బచ్చెరు వందుచుఁ గన్గొన, నచ్చేరువసారభేము న్మరితొటవులన్. 22
- క. అవి బిట్టు బెదరఁ దక్కటి, యవియు నదరి బెద రెనిట్టుల గ్గోవులు వా
తె వెసను సోమునిపాలికి, నవనీశ్వర దాని నెఱిగి న్మరితొటవులన్. 23
- సీ. ఏతెంచి నిభృతిమైనీశ్వరుచరణంబు, జములకు నెఱిగి హస్తములు మొగిచి
యమృతసిక్తఁడ వైతి న్మరితొటవుల, కెంగిలి లే దిందుఁ న్మరితొటవుల
మొసఁగు నట్టుల గోవు న్మరితొటవుల, దద్వత్సితమృగంబు శుచియు
కాన కోపము దక్కినకరుణింపు మని యొక్క, కమనీయవృషభంబుఁ గన్గొప్పమిచ్చె
తే. శివుడు ప్రియ మంది దానిఁ గేరతువును వాహ
నంబుఁగా జేసి సకలజగతంబు నెలమి
వృషభ కేతనుఁ డనియును న్మరితొటవుల
నుం డనియుఁ బేర్కొనఁగ నొప్పి న్మరితొటవులన్. 24
- వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయి గోసంచారం బెందునుం గలుగునట్లుగా ననుగ్రహించిన
నాసారభేయీసముదయంబు మగుడ నన్నగంబునకు వచ్చి విచ్చలవిడి వర్తింపం
జూచి తనచూపునం గపిల లయినగోవులకుం దక్కినవర్ణంబులగోవులకంటె నుత్త
మత్వంబు గలుగ వరం బిచ్చి విరించిన వీడ్కొలిపె నట్లు గావునం గపిలగోవు
దానంబు గోవాన కల్పంబున కంతకు నధికం బని చెప్పి. 25
- క. ఈ కపిలాశ్యానము ను, శ్లోకము దీనిపఠనంబు న్మరితొటవుల
ద్రేకంబుఁ బొంది సుతుల న, నేకధనంబులను బెంపు న్మరితొటవులన్. 26
- వ. అనిన విని ధర్మపుత్రిండును దమ్ములును సమ్మాదంబు నొంది భీష్మునకుం బ్రణ

- మిల్లి గోప్రదానంబులు విధిసంపన్నంబులుగాఁ జేయువారై మనంబులం బూని
రప్పితామహం డప్పండవా గ్రజ నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె. 27
- సీ. సాదాసుఁ డనఁగ సత్కర్మకులంబున, జనియించె నాతఁడు శ్ర మునివరేణ్యుఁ
డైనపసిష్ఠుని శ్ర నాత్మపురోహితు, వినతుఁ డై యడిగె బ్రవిత్ర మెద్ది
యని దాని కాదర్యమతిశయిల్లఁగ నమ్మహాత్ముఁ డిట్లనియెఁ బుణ్యాత్మ వినుము
గోవు పవిత్రంబు శ్ర గోవు హవిర్జన్మ, భూమి గో వరయఁగా శ్ర భూతములకు
తే. నల్ల నాధారభూత మ్యాసీద్యవస్తు, వతులలక్ష్మికి మూల మ్రత్యంతదురిత
జలనిధికి నోడ నిర్జర్యసద్యమునకు, ననఘ నిచ్చెన సురలకు శ్ర మనికిపట్టు. 28
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 29
- క. పదియును నూఱును వేయును, మొదవులు గలవారు దానములుగా నొకటిం
బదియింటి నూటి నిచ్చివ,నదియు నదియు నదియు నద్యశ్రమగు ఫలము నడన్. 30
- క. విను గోవులను బ్రభాతంబునఁ దలంచుట తద్గుణములు శ్ర వోగడుట భక్తిం
గనుఁగొనుట యధికపుణ్యము, అని యెఱిఁగించు జనములకుఁ శ్రనాగమఫణితుల్. 31
- ఆ. కిల్చివంబు గోశ్రకృన్మాత్రముల కేవ,పడుట సకలమాంసభక్షి కై న
ఘోరబాప మండ్రగోమాంసభక్షణ, మబ్జసంభవాదు శ్ర లై నసురలు. 32
- క. జనములు దుస్వప్నంబులు, గని గోకీర్తనము నేయఁ శ్ర గాఁ దద్దురితం
బునఁ బొరయరు గోమయయుత, వినుతాంబున్నాన మతిప్రవి త్రం బనఘా. 33
- చ. గురభులు సారథేయులును శ్ర సుస్థితి నాకడ నుండుఁగాత మేఁ
గరము వినీతి గోగణముఁ శ్ర గన్ద్రాసు చుండెద నర్థి గోసము
త్కరమును నన్ను నెప్పు గనుఁ శ్ర గావుత మం చెద గోవులం దలం
తురు బుధబోధితుల్ భయము శ్ర దోఁచిన చోటులఁ దత్ప్రళాంతికై. 34
- వ. అని నిర్దేశించి వెండియు నమ్ముసింద్రుం డా నరేంద్రున కిట్లనియె. 35
- క. అరుణాధనశ్రమేచకధూ, సరవర్ణకలితగోవిష్వమయదానంబుల్
ఖరకరసురపాగ్నిపవన, వరలోకసుఖముల నిచ్చు శ్ర వసుధాధీశా. 36
- క. విను లక్ష్మీనవర్ణంబులు, జనవర గంధర్వసిద్ధసాధ్యాదినివా
సనితాంతసౌఖ్యదము లగు, ననిమిషయోషిత్ప్రియత్వ శ్ర మన్నియు నిచ్చున్. 37
- క. ధేను ప్రమాణ యగుతిల, ధేనువు నిచ్చినవరుండు శ్ర దీప్తుం డగుఁ బు
ణ్యానూనలోకసంవా, సానందోన్నతిఁ జరించు శ్ర న ప్రతిహతుఁ డై. 37
- క. బహురూపవిశ్వరూపక, మహితగురూపత్వదివ్యమహిమ గలుగుగో
మహనీయమూర్తి మన్మతి, సహిత యగుఁగాత మనుట శ్ర సంపద లొనఁగున్. 39
- క. అనిముసఁ సెప్పిన సాదాసవరేంద్రుఁడు గోప్రదానసక్తాత్ముఁడై
యనిభిధానభావ్యయనుఖ, జనకస్థానంబు వడసె. శ్ర జనసంస్తుత్యా. 40
- క. అని గంగాపుత్రుఁడు గోవినుతమహిమ చెలియ జెప్పవని ధర్మసుతుం

- దనఘచరిత్రాయీ ట్లుం,దునె గోవులపెంపు నావృశుం దగ మఱియున్. 41
- వ. అన్ముహాత్ముం డమ్మహీపతితో గోవిశేషం బింకను విను మని యీ ట్లునియె. 42
- ~*~ వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ దెలిపినగోప్రభావప్రకారము. ~*~
- సీ. సర్వజ్ఞుఁ డగుపరశ్రాశరనందనునిపాద,పద్మంబులకు దృఢభక్తి నెఱచి
 యుతనినందనుఁడు స్రవించితమతియును, నవుశుకుం డెల్ల వ్రస్తువులకంటె
 నధికతమంబును శ్రయజ్ఞమూలంబును, నగునది యెయ్యది శ్రయతులకరుణ
 నా కెఱింగింపవే శ్రనావుడు నమ్మహి, తాత్ముఁ డివ్విధముమహాహనుభావ
 తే. మనఘ యెందు నెక్కాలముననన్యవస్తువులకు లే దరయంగ గో శ్రవులకుఁ దక్కఁ
 బుణ్యతమతయు యాగవిభూతిమూల, కారణత్వంబు వానికకాక కలవె. 43
- క. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లును, విను గోవులు పరమనియతి శ్రవేణ గొలువ నె
 మ్మన మలర నతఁడు గిలుఁగొని, మును వానికి లేనిశృంగ్రములు గల్పించెన్. 44
- వ. అట్లు గొమ్ము లొసంగి సురమునిలోకంబు నాలోకించి. 45
- చ. పరమపవిత్రముల్ యజన్యభావనముల్ దము విన్నఁ జూచినన్
 దురితచయంబులం దొలగఁ శ్రద్ధోవగఁ జాలుఁ బ్రదానకర్తకు
 త్తడగతిలాభవై భవము శ్రతంగటిజున్నగఁ జేయు గోవు లె
 వ్వరు దగ వీని గొల్తు రనిశ్రవారణఁ జొత్తురు వారు నాకమున్. 46
- వ. అనియె గోవులపావనత్వంబు విశేషించి చెప్పెద వినుము. 47
- సీ. అమలాత్మ గోవుమూత్రముఁ బాలు నేయుని, బానార్థామగుపెండ్రతోన వరుస
 మూఁడుదినంబులుమునుద్రావి మఱిమూఁడుదినంబులందు వ్రాయువ్రభుజించి
 యవలు నుగ్గుగ భేసునవహంబుఁ ద్రొక్కించి, వెలవన తైజఁగునూకలన కాచి
 నెలలు మూఁ డత్యంతశనియతి నాహారంబు, గొన బ్రహ్మహత్యఁ బోలినవియైనఁ
 తే. బాయుఁబాపముల్ దివిజా లీకపావన క్రియావిధానంబునన కాద్రెయసురగణము
 గలిచి రావులనేను విశ్రవులకు సేగి, దాని వేల్పుటద్రావోటుదాత్తతరము. 48
- క. విమలాంబువుల నుపస్సర్పము నిర్వర్తించి గోప్రచయమధ్యమున
 దమయంతముగ గోమతి చి, త్రమున జపించిన శుచిత్వధన మొడఁగూడున్. 49
- తే. అగ్నినన్నిధి గోనిచ్యయంబునడుమ, బ్రాహ్మణులపాల గోమతీశపకన మాచ
 రించిననువిన్నఁ గోర్క నీర్ధించు గోవుఁ, గడచినట్టిది లేదు జగత్త్రయమున. 50
- క. అని యిట్లుపన్యసించిన, జనకవచనరచనఁ గల్గుసార మఖలముం
 గని శుకుఁడు గోసమారా,ధనతత్పరచిత్తుఁ డయ్యె శ్రధర్మతనూజా. 51
- వ. అనిన విని పాండవా గ్రజుండు బ్రహ్మ విశ్వంబునకు విభుండు తదీయస్థానంబునకు
 మీఁడు గోలోకం బని విందు నటుగా గతంబేమి యని యడుగుటయు నాపగా

1. చ. జ. యతనినందనుఁడు నం * చితమతియును నగు, శుకుఁడెల్లవృణ్యవ * స్తువులకంటె, 2. గ. మూఁడేదినములు; చ. మూఁడేదినములు; 3. గ. టుత్తారకములు.

తనయుం డతని నాదరభరితుం డగుచు నాలోకించి వినుము వివరించెద విశ్వకర్మ
తపోనియతుండయ్యజ్ఞానంబును మోక్షోగ్ధులగుగా నవృత్తమయ్యచు ర్నియమం
గామరూపిణియు నగు సురభియును కన్యకం గనమనోవృత్తిం గల్పించి మహా తేజో
మయుం డగునొక్కపురుషుని స్పృశించిన దేదీప్యమానుం డగునాతండుతిమనో
హరాకృతి యగునయ్యతివంగనుగొని కామమోహితుం డయి యూర్జిండు
టయు సఖిలలోకపావనుం డైనచతురాచనుండు సన్నిహితుండై మార్తోభవయని
పలికి యతనియార్తత్వం బుగిపి తనపల్కు కారణంబు మాత్రాండనామం
బొసంగియన్నారీరత్నంబునిచ్చియిన్నెలంతకును నికన జనియించిన యపత్యంబులు
యాగాపవర్గార్థక్షీరజనకంబులై మదీయలోకంబునకు సుపరిభాగంబున వర్తింప
వరంబిచ్చితినియె నట్లాందినయ్యురువురకనుం బ్రభవించినసారథేయీకులం
బాకక్షలాసమనిరేళించినట్టి దై సురాసుర ప్రముఖనిఖిలజపంబులకు నమస్కార్యం
బును సపర్యాభాజనంబును నయి రాజులు నని చెప్పి వెండయు. 52

క. అది కారణముగ గోవులు, దుది ముట్టినపెంపు గలిగి క దురితివారగుణా
స్పద మయి తమ్ము సభక్తిక, హృదయులగుచు గొలుచువాఁడక్రిష్ణములొనఁగున్.

క. అని చెప్పిన బాండునృపతి, తనయుండు మాత్రాండసురభిరదాంపత్యమునన్
మును వుట్టిన ప్రజ యెయ్యది, విన వలతు మహాత్మ చెప్పవే నా కనుడున్. 54

వ. భీష్ముం డిట్లనియె. 55

తే. తపముపెంపున సురభి మాత్రాండువలన
ధరణినాథ యేకాదశాత్మజులఁ బడసె
నిగమసంకీర్తనీయులు శ్ర నిఖిలలోక
పతులు వారు బ్రాహ్మణులకుఁ శ్ర బ్రకృతి సుమ్ము. 56

వ. వారల నేకాదశరుద్రులంగా నెఱుంగుము. 57

తరు. అనఘాక్షియజపాదుఁడన సహిర్బుధ్నుం శ్ర డనఁ గడువిలసిల్లిత్రయ్యంబకుఁడీతఁ
డనఁగ వృషాకపి శ్ర యన నొప్పి శంభుఁ డనుపేరిపెంపున శ్ర నమరి కపాలి
యనఁగ రైవతుఁ డన శ్ర నతులూచుభావశ్రమతిశయిలఁగ హరుఁడన బహురూపుఁ
డనఁ గీర్తిఁ గనియుగ్రుఁడనఁ విశ్వరూపుఁ శ్ర డనంబేర్చి యా రుద్రు శ్ర లర్చితులైరి.

వ. తననంతరంబసారథేయీప్రచయంబు ప్రభవించె నగ్గోకులంబువిశేషం బాకర్ణిం
పుము. 59

నీ. అనంబునను జిహ్వను శృంగముల బలవైరి రంధ్రంబుల శ్ర మారుతుండు
కకుదంబునందు శ్రీరకంతుండు పదములయందు మరుద్గణ శ్ర మనఘ కుక్షి
వహ్నిచక్ష్ములనరరవ్యతివెండఁ బంచిత, మున లక్ష్మీయును గీర్తియునుగ్రమమున
రుధిరంబునందుఁ జంకద్రుఁడు హృదయంబున, భగూ డనుజేవత శ్ర వాల వేధ

తే. వెండుకలయం దనుష్టానకవితతి దోఁక

ధర్ముఁ డక్షుల నూర్చుండు శ్చ చర్మముపఁ ద

పంబు సిద్ధి తేజము సంధి౯పట్ల సిద్ధు

లునికి గలదటె గోవు నే శ్చ మనఁగ వచ్చు.

60

వ. మఱియు నొక్కటి యొక్కజం బగునది గోమహానుభావ ప్రకటం బయినయితి హాసంబు నెప్పెద వినుము.

61

నుమిత్రుఁ డనుమనిచే బోషింపబడినగోవుల ప్రభావము.

తే. త్రిశిఖరం బనువేరిధ్యాత్రిధరము ను, పాంతమున రుద్రకల్పిత్యజై నకూ ల

హాభిధానకల్లోలిని శ్చ శోభితోప, కంఠ యై యొప్పుఁ ద త్తీర్య కాననమున.

62

వ. భృగువంశసంభవులగుసంయమిశ్వరులు గొందఁ తా శ్రమంబులు గావించుకొని తపఃపరు లై యుండుదు రందు సుమిత్రుం డనువేరం బరఁగి పరమాచార భవ్యం డగునొక్క భార్గవునకు సంగిరసుం డనునొక్క మహాద్విజుండు నఖ్యంబు నను సాజన్యంబునను గోశర్కర యొసంగిన నమ్ముని తనగోవు నయ్యోషధి మేపి బోషించిన నది సుపుష్టయు సుస్వరయు సురూపయు నై యొక్కవృషభంబు పొండు వడసి గర్భిణి యై మిథునంబు నీనిన.

63

క. అమృధునము బహుసంతా న, మృయ్యైం బెరిగి శ్రమముగనను గోనిచయం

బిమ్మొయిఁ బెక్కుసహస్రమా, లమ్మునికిం గల్గె గోవు శ్చ లతఁడును వానిన్.

64

తే. వేడ్కఁ జూచుచు నెప్పుడు శ్చ వెనుకఁ దిరిగి

మేపు నీరును గలచోటి శ్చ కోపి వెలిచి

పాలు గ్రేవులు గుడువ నశ్రమదుఁ డగుచుఁ

దాను గోస్తన ఫేనంబు శ్చ ద్రావి యుండు.

65

క. దానవచేసి యతనికిన్, ఫేనపుఁ డనునామ మెనఁగఁ శ్చ బ్రియమున మునిన

మ్మానితుఁ డగుగౌతముఁ డి, ట్లా నిర్మలబుద్ధి గోస్తమా రాధకుఁ డై.

66

వ. వర్తిలుచుండ నొక్కనాఁడు కామరూపిణు లగుగోవులు గొన్ని కాంతాకారం బులు గైకొని కమనీయం బగుకొలన జలక్రీడలు సలుపు చుండఁ దోడిధేనువు లచ్చట మెలంగి కనుంగొని మీ రెవ్వ రని మానుషభాషణంబుల నడిగిన నయ్యంగనాజనంబులు.

67

తే. ఏము గోవుల మనవుడు శ్చ నిట్టియద్భు, తానుభావంబు మీ కెట్లు శ్చ లావహిలై ననిన విని వానితోడ న్యయ్యతివ లిట్లు, లనిరి మాతెఱఁ గేర్పడ్రవినుండుమీరు.

వ. హవ్య కవ్యంబులకు నతిథిపూజనంబులకు నిజాహారంబులకు నద్విజావలి సంతోషింప నిం పారుపాలు వారికిం గురియుదుము కృషి క్రియాసర్వవిర్వర్తనంబులకు మాపుత్తులం బనుతు మాసుకృతంబుల నివ్వికేపంబులుగలిగె మాకును గోలోకంబు సులభంబు మీ రానుకర్తంబులు సూచి యసూయ నేయుదురుగావున.

68

- క. క్రేపులు దో రా దుర్గతిఁ, బ్రాపింపఁగలార యిట్టిభావిచరిత ము
ద్వీపితభాధమునం గని, మీపై కృపఁ జెప్పవలసె శ్రీ మీకుం దెలియన్. 70
- వ. అనుటయు నగ్గోవులు దీనానన లై. 71
- క. గోవులకును గోవులు గతి, గావున మీ రరసి సుగతి శ్రీ గలుగు తెరువు మా
కేవిధి నైనను జెప్పఁగా వలదే యనిన నట్ల శ్రీ కా కని వారల్. 72
- తే. రంతిదేవుండు వేవత్సరములు సేయు
నధ్వరమునకు బశువులై శ్రీ యరుగుఁడతఁడు
విశేసము సేయ గోలోకకృపిభవ మొందఁ
గాంతు రని నెమ్మిఁ బల్కిన శ్రీ సంతసిల్లి. 73
- సీ. అగ్గోవు లవ్యభిరవధ్వరంబునకుఁ బో, నుత్సహించుటయు నం శ్రీ దొక్కగోవు
మనము సుమిత్తునిర్యధన మాతఁ డనుమతి, సేయక యెట్లు వో శ్రీ జెల్లు ననిన
నాతనిఁ జంపుడ శ్రీ మతఁడును గోలోకమున కేఁగుడెంచుఁగా శ్రీ కని కడంగి
చని మునిఁ దేటి చూడను జాల కంతంబే, నతిభీతిఁ గ్రమ్మితి శ్రీ యరుగుటయును
- తే. గొన్నికపిలధేనువులతిక్రూర చిత్త, లేము వధియించెదము మాకు శ్రీ సేమిమేలు
సేయువారలు దగ మీరుశ్రేష్ఠుఁ డనిన, నన్ని మొదవులు నేకవాక్యకర్తృ మొంది.
- ఆ. సకలవర్ణ ధేనుకసమితికి నెల్ల నుఁ, గపిలగోవు శ్రేష్ఠ శ్రీ గాఁగఁ గపిల
నీగి గోశతంబు శ్రీ నిచ్చినయట్లుగా, వరము మీకు నిచ్చువార మనియె. 75
- వ. అనిన విని కరంబు ప్రియంబునం గామరూపిణు లైనమగ్గోవులు రూపాంతరం
బులు గైకొని యా భృగువంశవర్యుపాలికిం బోయి యేము గోమాతలము నీ దగు
గోసమారాధనంబునకు మెచ్చి వరం బిచ్చువార మై వచ్చితి మిష్టం బెయ్యది
యడుగు మనుటయు నమ్ముని యిప్పటియట్ల యెల్ల పృథును గోవులవలన భక్తి
స్నేహంబులు గలుగ నిం డనియె నమ్మాటకు నవి యట్ల యయ్యెడుఁగాక యని
పలికి వెండియు ని ట్లనియె. 76
- క. ఈలోకం బేటికి మన,గోలోకంబునకు రమ్ము శ్రీ కులవర యనుడుం
జాలుదునే మద్దోర,త్నాని విడిచి యందు రాక శ్రీ కని ముని వల్కెన్. 77
- క. విని యాధేనువు లాతని,తను వాకసమునకు నెత్తి శ్రీ తమయోగబలం
బునఁ జైతన్యముఁ బాపి య,వనిమిఁదఁ గళేబరంబు శ్రీ వైచి రయమునన్. 78
- క. తొమ్ములఁ గాళ్లం బిండిగఁ, గ్రమ్మి మగిడి పోయి పూన శ్రీ గ్రుచ్చినగతి ముక
డమ్ముం బనిచినగోవుల, కమ్మునితెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి శ్రీ హర్ష మొనర్చెన్. 79
- వ. గోలోకంబునకు ముఖ్యు లగుగోమాత లంతయు నెఱింగి తమకడకుం జనుడెంచిన
మమ్మున్ బాకరించి నుదమున్ విహరించినగోవులు మొదలు గా సకలగోవుల
ప్రేమభావమున్ బ్రకటింపి నీకు నుధి యెల కాక యని పలికి యతనిం చ్చితునిం

దేసి బ్రహ్మగూర్గి లయినయన్నిగోవులకును మీవంశం బహుదినదనం బయ్యెడు మని శాంబి బిచ్చిన నాధేనువులు రంతి దేవునికిడకు బోయి సుగతివేడి తమ్ముం బహువులుగా విశిసింపు మని మానుషభావణంబులం బ్రార్థించుటయు. 80

క. మిమ్ముఁ దెగఁ నాది సద్గతి, కెమ్మొయిఁ బోవంగ నేర్పునే నని వినయా ర్థిమ్ముగ మ్రొక్కుచుఁ బలికిన, నమ్మానవపతికి నిట్లు శ్రీ లను నగ్గోవుల్. 81

క. జ్ఞానుల యీపసకై నినుఁ, గానఁగఁ బుత్రైంది రట్లు శ్రీ గావున నుచునో మానితగతి నీకును నగు, భానునిభా నీయశంబుఁ శ్రీ బరఁగు జగములన్. 82

క. నావుడు మీలోపల నొక, గోపైనను మోహవశతఁ శ్రీ గూడుటయు మఖం బానేళఁ బరిసమాప్తము, గావలయును వినుఁడు సమయకల్పన దెలియన్. 83

క. అని యవిభ్రంప వలికిన, విని గోవులు సమ్మతంప శ్రీ విశించుచు వేల్చె సతఁడు యజ్ఞానలచు న, నశకగోచయములం గ్రహమాశలమునన్. 84

క. ఒకనాఁడు గో వొకటి, ఓకగుఁ జన్నిచ్చుచును దానిఁ శ్రీ గనుఁగొని నీ విం కకటా యొక్కడఁ జేరెద, వశ్యపులు ఎచ్చెదరు సంప శ్రీ వల్కుటయున్. 85

❧❧❧ గోవులు రంతిదేవుని యజ్ఞపశువులై గోలోకంబునకుఁ బోవుట. ❧❧❧

వ. మహానుభావుఁడు గావున సప్సులుకులు విని రంతిదేవుం డయ్యాగంబు సుప్రయోగంబుగా సమాప్తంబు గావించెఁ గొన్ని గోవులు గడమవడిపుడమిన నిలిచి నధ్వరోపయోగంబు వడసిఁగోగణంబులు గోలోకంబునకుం బ్రమాదంబునం బోయెఁ దడియఁచరాస్థిశ్రేణులు తటంబులై తనరం బ్రభూతరక్తమేవః క్షేదంబు లేడై చాటి చర్యణ్యతి యను పేరం బరఁగెనారంతిదేవభూపతియును యజ్ఞసమ్పద్యుండై వృద్ధశ్రుతితోడిసఖ్యంబునం బాలించి యక్షయనాకంబున సుశ్లోకుండై యుండెఁ ఫేనపాఖ్యుండను గోలోకంబున శాశ్వతుం డై వసించె నని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 86

నీ. మానవనాథ యీశఁఫేనపాఖ్యానంబు, బదరికాశ్రమమున శ్రీ బాదరాయణుండు ప్రీతి నారాయణునకుఁ జెప్పిన నమ్మహాత్ముండు గోయజ్ఞనాథియగుచు నిది గొనియాడంగ శ్రీ విదిత మై జగమునఁ, బరఁగెఁ బుణ్యత్రయంబు శ్రీ పావనంబు దీనిఁ బొందిన శ్రీ వీనుల నిందిన, దురితవర్గంబులఁ శ్రీ బొరయు వలదు

తే. పూరున్మపకుఁ భూషణ శ్రీ పూతచరిత, నీవు నతిభక్తి గలుగుము శ్రీ గోవులండుఁ బరమనియతి నీతంత్రంబు శ్రీ పతనవిధియు, నేతదాకర్ణనంబునుశ్రీ నెవుడుఁ జలువు.

క. అనిన విని యట్లు చేసెద, ననభూ గోమహిమ యిట్లు శ్రీ లాకర్ణింపం గనియును దనివి సనదు నా, మన మింకను జెప్పు నీవిమలవాక్యములన్. 88

క. అని ధర్మతనయుఁ డడిగిన, సనయంబుఁ బ్రియంబుఁ బొంది శ్రీ యమరనదీనం దనుఁ డిట్లును సత్యవతీ, తనయానివాక్యములు సెప్పెదను వినుము వృషా. 89

ఁ. గోవిశేష మర్థి శ్రీ నీవు న న్నడిగిన, యట్లు శుకుఁడు దండి శ్రీ నడిగె ధాని

- కాత్మల బ్రహ్మ బొందిత యామహాసంయమి, యాసుబుద్ధి కీర్తిబునియె నధిప.
- సీ. స్థావరజంగమాశ్శక్తిఁ జైనభూతజాతంబుసుస్థితి గోగ్రణంబునాశ్రయమునన లెత్తంభవమును గోపులయంద, యవి మూలసంతానమజున నట్లు గాక సిద్ధిలసాధ్యగణములమాత లిట్లుగుట యెఱింగినయతఁ బ్రహ్మ లోకగోలోకాశ్శక్తిలోకాంతరహలక, దనయింటి కరుగుచందమున నరుగు.
- తే. బరమగతిఁ గోరువారలు శ్రీ పాదచూషి, యష్టివాక్పిత్రముల గోవురభిభవించు కండ వలయా విద్వల్లం బరదోద్భవుండు, నెప్ప నది యాత్మపావ శశిన్వసేన్య. 91
- క. పావన మని శ్రుతి నెక్కిన, యేవస్తువు నాశ్రయించి శ్రయెక్కు డుమరి భూతావలులకు సుఖ లెట్టిది, గోవు లదీయ మగుమహిమగున్ గుటి గలదే. 92
- క. వీణాకాహణవేణు, కర్ణాప్రతిమములు ధేనువర్గధ్వనుల క్షీణసుకృతంబు చిర్కల, వాణి తదాకర్ణనంబు శ్రవణనవిధమున్. 93
- క. క్షీరము దధియును ఘృతము సుధారూపము లగుట దేవతాప్రీతినయ జ్ఞారంభంబులు విమల చారా గోదోహనైకసాధ్యము లయ్యెన్. 94
- ఆ. పుతులు నౌకవిషనశనూక్తులు గోస్వరూపంబు లని సరోజభవుండు నెప్ప ధర్మపరత పరమశ్రవణ సుహృద్వర, మనఁగఁ బరఁగుగోసమర్చనంబు. 95
- క. ఈ వాక్యంబులు భూదేవానలినన్నిధిఁ బఠించునాతఁడు పుణ్యం దై వెలయు విన్నవారలు, పావనగుణ తత్తణంబ శ్రీ పాతు రఘునూలన్. 96
- తే. గోఘృతంబు ప్రాకించియు శ్రీ గోకరీష సువిహితస్నానఁ డయ్య భూరదివిజా డధిక భక్తిఃత్వంబు గోమతీశతన మాచ రించియును గల్మషముల నిర్మలించు ననఘ. 97
- చ. అనవిషులుకొ మహామునలు శ్రీ నయ్యయిపెంపులు గోమతిం బతి చినసుకృతంబునం గనిరి శ్రీ శ్రీయును శత్రుజయంబుఁ బేర్చియుం దనయనన్మృద్ధిఁగూం గలుగుఁ శ్రీ దత్తవరంబున బంధుకోటి బంధనమునఁ బాయ మార్గమునఁ శ్రీ దప్పు మృగార్తియుఁ జోరబాధయున్. 98
- వ. అనిన విని యమ్మునిపలికి శుకుం డిట్లనియె. 99

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

- క. తమజాతికి దగుకర్మ, క్షమతలు లే కున్నయట్టిజనములు కపిలా సమధికపూజనతద్దానము లొనరింతు రవి వాచు శ్రీ నాదుగీతములన్. 100
- సీ. అనుటయు నందియం శ్రీ బది యేల కపిలఁ బూజించినఁ బ్రీతి నిశ్చిన్నను జెడని యఘములుఁ గల్గునే శ్రీ యపయఁ బరాశర, తనయు, డవ్యాకృతంబు శ్రీ విని తదీయ తనయండు కపిల కంఠటిపెంపు రాఁ గతం, లేని నావును నమ్మునశ్శరండు.

విను మని యిట్లను శ ననిమిషసంఘంబు, శౌక కాండమున బోధవచనము చెబుటచే

ఆ. యరిగి తనదుగు ప్తి శ యరించి గోవుల, నా శ్ర మంజు నదియనన్ గొన్నగోస

నంబు నేసె నవ్వీధంబున శిఖ యున్ని, సుర తెఱిగి రెల్లవోటు నరిసి. 101

వ. ఎఱింగి కూడుకొని గోవులకడకు వచ్చి వానితో నగ్ని దామట యుఖులజగజ్జనం
బులకు నహితంబు నే యుట గాదె చూపకుండుట దగ దన ముఖులయు బుయి
లోడ గోవు లచ్చావకుం జూపిన నాసుపర్వులు సంతోషించి పానికి వరంబీవలయు
నని యవ్వాయుసఖుం బ్రార్థించిన సతంబు దా నగోవులచేతంబు జాగియుండవని
కపిలచ్చాయం బ్రాపించి యునికిం గనుంగొని గోవుల కెల్లను గపిల యొక్కుడగు
టయుం దదీయారాధనంబునం దద్దానంబునం బుణ్యతమంబు లై దుదితంబుల
దమియించి యు త్తమలోకంబుల సిచ్చుటయు వరంబులుగా నిచ్చె నని చెప్పి
వెండి యు. 102

తే. కపిల యిచ్చినవానిన శ కాదు నిజమ, కొన్నవానిని బుణ్యాశ్రమకుఁగఁ జేయు
నీవుఁ గపిలాసమర్చనానీరతమాన, సుండవగు పెంతయును ముఖ్యను వ్రతాశ్రమ.

వ. అని చెప్పటయు నప్పరమమునీశ్వరుతో నమ్ముచికుమారతరుండు కపిలాక్షణం
బెఱింగింపవే యనిన నతం దతని కి ట్లనియె. 104

తే. కర్ణ శృంగాక్షిఖురనాసికాపుటములు
కపిలములు గుత్తుకయును ముగ్ధములు గవిల
పట్టు లొందు నెం దే నొకకపట్టు కపిల
మైన గపిలాత్మగుణమున శ కదియ చాలు. 105

క. మే నెల్ల గపిల మైనను, దానిం జెప్పంగ నేల శ లగడు కపిలలన్
మానితగుణ పిదికి కుడువఁగా నేటి కెనఁగాక శ కట్టుఁ బెఱికకున్. 106

ఆ. కాలఁ గేలఁ గోలఁ గపిల దంపించిన, నరకవాసమునకు శ నరుగవలయుఁ
బూరి నీకు లెస్స శ యారసి యగ్గోవు, సత్కరింప సుగతిసంధవించు. 107

క. ఆనఘ కపిలా ప్రదానంబునకు ఫలం బిట్టి దనఁగ శ బోలునె కమలా
ననుడు మహానంద ప్రద, మని వెఱచుచుఁ జెప్పి దానినట యేమందున్. 108

వ. అని వెండియు. 109

క. వసుధామరగాయత్రీ, వసంతములు సత్యగోమనవర్ణంబులు నే
కనముద్భవంబు లని తావనవర్ణులచేత విందు శ బావనచరితా. 110

క. కావున భూమియుఁ గనకము, గోవును దానార్హవస్త్రకోటికి నెల్ల
ధీమతా యొక్కు డగుట, నీకమలోదా త్రబుద్ధి శ నెలవుకొలుపుదా. 111

క. అని మునిపతి సెప్పినఁ ద, తనయాడు ప్రియ మందె ననుడు శ ధర్మనుతుం దే
విని యుండుడు నీరి గోమయ, మున నుండుట దానికెద్ది శ మూల మగునొన్.

1. చ. పట్టు లెందు నేకయుదోషకవటు. 2. చ. న. నెఱిగెనఁ గాడిగట్టులెఱికన్.

—* గో శ్రీసంవాదము *

వ. అనుటయు గాంగేయుండు గో శ్రీసంవాదం బనునతిహాసంబు విను ముయ్యురంబు
దేటపడు నని పలికి యిట్లనియె. 113

సీ. సిరి ధేనువులలోని శ కరిగిన నెవ్వత, వని యవి యడిగిన శ నమ్మహాత్మ
శ్రీ నేను మీలో వ్యసంప గా వచ్చితి, ననవుడు జంచల శ నై ననియు
నొల్లము మాలోన శ నునువఁగా ననియె నగ్గోవులు దాని క్రద్దేవి వగచి
యేను బాసిన సర్వదానవకులముఁ గీడ్పడియె బొందినసురలో శ ప్రభుతనొంది
తే. లేను వచ్చుట గోరి కారదే తపంబు, లాచరింతురు న న్నిట్లు శ లభిభవించు
టుటవె మీకన్న నధువ్ర మొల్ల మనుట, యభిభవమెసఁగఁ బోలినయచటికరుగు. 114

క. అని గోవులు వలికిన సిరి, విని మీచే నిట్లు పరిభ్రమింపఁగఁబడి యేఁ
జనిన నను నెవ్వరును గై, కొనరు శరణ మగుండు వేడికొనియెద మిమ్మున్. 115

తే. మీసమీపమునం దున్ని శ మేలు దాని, నిండు నా కని యడిగిన శ నెంతయేని
నాదరంబున నగ్గోవు శ లంతవట్టుఁ, గూడి యిట్లును లక్ష్మీకి శ గురువరేణ్య. 116

క. మామూత్రపురీషంబులు, భామా వేదంబు లెఱుంగురూపావనములు నీ
వీమేలివస్తువులు ప్రియ, ధామములై యుండు మింపు శ దలకొన మాకున్. 117

తే. అనుటయును సిరి నాదుపుణ్యమునఁ జేసి
కంటిఁ బడయంగ మీయనుగ్రహము ననుచు
నట్లు వసియించె నిది గోమయప్రభావ
మూల మిట్టిది గోవునశ్రమోఘమహిమ. 118

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 119

ఆ. సురభి తపము నేయ శ సరసిజాననుండు ప్రత్యక్, మై మనోరథంబు సెప్ప
మిచ్చుకొతుకమున శ వచ్చితి ననవుడు, నిట్లు లనియె నది మరహీశవర్య. 120

క. మీ రిట్లు ప్రసన్నమౌతిక, గారవమున వచ్చెనంతకంటెను మే లేఁ
గోరంగ వలయునట్టిది, కారుణిక ప్రథమగణ్య శ కలదే నాకున్. 121

వ. అనిన నత్యంతసంతుష్టస్వాంతం దై సురజ్యేష్ఠుండు సురభిం జూచి సురలోకాది
దివ్యలోకంబుల కెల్లను గోలోకంబు మీఁదుగా వరం బిత్తుంగాక యని తలంచి
యవ్వీశేషంబు మున్న తనవలన సిద్ధం బగుట సంస్కృతిగోవరం బగుటయు. 122

తే. గోవులకు మేలు నేయంగఁ శ గోరు నాదు, చిత్తమున మద్వరంబున శ సిద్ధ మైన
లెఱంగ యెల సెదై వికమయి శదీనిపెంప, యావహించెద నని యిచ్చెనవ్వరంబు. 123

క. వనరుహసంభవుఁ డత్రైఱు, గునఁ దమలోకంబుకంటె శ గోలోకము స
జ్జనవినుతచరిత మీఁదై, యానికి వెఱుంగఁ జేసెనది మరహాజ్ఞుల మయ్యెన్. 124

నాటిని చెప్పి. 125

క. గోవిందావాక్యపతనశ్రావణం శ్రవణములు పరదానం దానము
శ్రీవిధివశీర్తినుగ్రహింప, నావహములు తత్పర, క ర పం మిక్కథలన్. 123

వ. అనిన విని శాంతేయంగ్రజులు శాంతసప్తసహి మహాత్మాగోవులహాహాత్మ్యంబు
జేటపడని బెక్కుభంగులం బెప్పి నన్నంగ్రతాగుం జేసితి నర్వణజంబులందును
దాతవ్యం బత్మంబులు సువర్ణం బని విందు వేదంబులు 'సవర్ణ నయీ జేతివై' యని
చెప్పెడు భూమియు గోవులు గాంధనంబును నీవిషయంబు లైనదానంబులు
నుత్తమంబు అని వేదవ్యాసువచనంబులకలిమి నీవ చెప్పితి సువర్ణ విశేషంబు విన
వ తుల జెప్ప వే యని టయు నతం డతని కి ట్లనియె. 127

శ్లోకం భీష్మం భర్తరాజానకు నువర్ణ దానమహిమాతిశయంబు నెప్పుట.

నీ. శంతనుస్థపతి లోకాంతరగతుడైన, విను తదీయశ్రాద్ధవిధి యొనర్ప
బూని గంగ ద్వారమున కేగి మూతల్లి, గంగ సాహాయ్యంబు క గారవమున
నాచరింపంగఁ గ్రీయాకలాపంబెల్ల, నడిపఁ బింప ప్ర దానంబునమయ
మగుటయు దర్శివిన్యాస మునర్ప నం, దంకులీ మకంకకణాంగదములఁ

ఆ. గంత మైనయొక్కరము వొడమి యట, చేయి సాచుటయనుకల్త ముద్దు
తంబుఁ బొంద దానిభద్రపుక చూచి య,య్యధిపుబాహు వగుటనాత్మ నతేగి.

క. జనకుఁడఁ వేడుకఁ జే నా, చినయంతన సంతసిల్లి క చేతం బిందం
బునుమానింపక యే బెట్టిన శాస్త్రవిధానగతి భుజింపమి వచ్చుకా. 129

తే. పితృకరంబునఁ బిండంబు క పెట్టు మనదు
శాస్త్ర మందిత మగుకుశాస్త్రస్తరణమునన
పెట్టఁ జెప్పు నట్లగుట నేఁ క పెట్టఁ జేత
నని మనంబునఁ దలఁచి వర్ణదనము నేసి. 130

క. అమలం బగుకుశేసం స్తరణమునం బిండంబు పెట్టినం దోచినహ
స్తమదృశ్యమయ్యె మత్పితృ, సమితిముదముమోములం దెసఁగఁ బొడనూపెన్.

క. పొడనూపి ధర్మమార్గం, బెడపక నీ విట్లు క పిండమిడుటకు హరం
బడలినఁ జనుదెంచితి మెక్కుమత్పప్రీం బొందితిమి ప్రగుణ్యాచరితా. 132

వ. అని పలికి వెండియు. 133

క. భూమికి గోవులకును నై, హేమ మిడుట యస్మదీయహితమును దేవ
స్తోమప్రీయముంబావన, తామహానీమంబుఁజాన్ము క ధర్మవిధిజ్ఞా. 134

క. పావనము సువర్ణము వంశా, వలికిం దనకు నిర్మలలాత్మక నిచ్చుకా
నీ వది యెఱిగి పకలము, జ్ఞాపనములకు సువర్ణ మూకర ముకుమీ. 135

క. అని చెప్పి చనిన నా దగు, మనము సువర్ణప్ర దానమహిమ కెలయఁ ద
ద్వినుతానుష్ఠానపర, త్వనియాఘడ వైతి నేను క ధర్మతనూజా. 136

వ. అని పలికి యా భూవల్లభునితో భీష్ముండు వెండియు ని ట్లను నిది యేను గనినది

- సువర్ణ దానంబునుహిను మతియును విడిచియునునుం గల దానినింపును. 137
- నీ. పరశురామాదు గిన్నె శ నిరుపరిహాసకమా, రద కుండ డె లులకు శ వెలికివెడలి
వధియించి కృప వుట్టిత వాజిమేధంబు ప్రాచ్యశి త్తమిం గె తెలి శ యుం దినివి
సనక వసిష్ఠాదిముః వరేణ్యులఁ గూర్చి, కల్మషపండుల శ నిగి పునుము
సత్యంతవిమలుఁ జేరయంగ నెయ్యది యోపు. ననిన వసిష్ఠుఁ శి శ ట్లయె : లని
ఆ. కనకు విను సువర్ణ శ మగ్ని యయంబు దేవతలు సగ్నిమనుషత శ తిని ట్లు
వారు కావునను సువర్ణ దానంబు దేవతల నీగి యట్ల శ శ్రువులు నెప్పు. 138
- క. కావున సువర్ణ మనదృశ, పావనతాస్పకము దాని శ భ క్తియొక్క వి
ప్రావలి కిచ్చినయతనికి, బా వనతం గొంతత గలదె శ పావనమూర్తి. 139

==== వసిష్ఠుడు పరశురామునకు జెప్పిన సువర్ణమహిమము. =====

- వ. ఏను బ్రహ్మముఖంబున పీనినది సువర్ణ విమయం బైనవిశేషంబొక్కటి యెఱింగిం
చెద నవహితుండ వై విను మని పలికి యుమ్మునిపతి యమ్ముహాస్మి నకి ట్లనియె.
క. గిరిజయు గిరిశుండును నొం, డొరువులకై లప మొనర్చి శ యొకభు లొక్కొక్క
బెరయం బడసి పరమసుఖ, భరితాత్మకు లైరి జగము శ ప్రమదం బందన్. 141
- వ. కొండొక కాలంబునకు నయ్యాదిమృహస్థుని తేజంబాపరమగృహిణిమి త్తంబుగా
రేతోధాతురూపంబునం బ్ర స్కన్నంబై యమ్ముహేశ్వరుమానవప్ర త్తింజేసియుగ్ని
యందు నిలిచియుండ నత్తటించారకుం డను నొకరక్కనుచేతం బెక్కువిధంబుల
బాధలం బడి యనిమిషులును మునులును గమలయోనిం గానం జని యద్దాన
పుండు దమ్ముం బఱచిన పా టల్ల నెఱిగించిన నద్దేవుడు వారితో దీని నెఱింగి
యేను మున్న మీకు శోభనం బయ్యెను తెఱంగు సమకట్టినవాడ మీరగ్నినాశ్ర
యించి మాకు శుభంబు సేయువలయు నని సంపార్థనంబు సేయునది యతంబు
కర్తవ్యం బెఱుగు నరుగుం డని నితొగించిన సంతోషించి యట్ల చేసెనమని
యవ్విధాగ వీక్షించి వార లగ్నికడకుం బోవ నుత్సహించి. 142
- నీ. ఆతనియున్నెడ శ యారసికొని చను, నప్పుడతంబు నిద్రాతిశయము
నూని ప్రచ్ఛన్నుడ డై శ యుండుట వారలు, గానక యున్నంత శ గప్పయొకటి
యగ్ని పాతాళంబునం దున్ని యెఱిగింప, నప్పావకుండు డాగి శ విప్పలమున
కేకెడునెడ కాప శ మిచ్చె జిహ్వమ్మూర్తి, లేక రసాలివ్రివేక మెడలి
- తే. యుండెనును గప్పలని బొక్క శ లెండ నెండి
చచ్చియును నీరు వచ్చిన శ బాపు బొంకు
సేసి యెలుఁగులు సెలఁగఁగఁ శ జెలఁగ వరము
వారు గప్పల కిచ్చి రకవార్యతేజ. 143
- వ. ఇన్నిధంబున విబుధులు మునులు నమ్మండుకంబుమఱుకువ యుడిసి మతియును.
క. అఱుని నశ్వేషింపఁగ, వనగజ మొక్కండు రావి శ వలకు చతురతం

గను గీటి చూప వా ర,వ్వనపుతిం జేరఁ జనఁగ న వారనియులుకన్. 145

వ. అయ్యగ్ని దేవుండు గజంబులకు జిహ్వా దిరుగంబడ శపించుచు శమీగర్భనివాసి యయ్య నది మొదలుగా నగ్నికి శమీగర్భంబునం దుత్పత్తి గలిగె నద్దివిజులును నాపసులును గజంబులు బ్రతీజిహ్వాంబు లయ్యును సర్వసజ్జానంబు గలిగి మాన నీయంబులగువంబులంజేసి రాజితంబులగునట్లుగాననుగ్రహించి యగ్గజంబువిషా దంబు చూన్చి రంత నొక్క శుకం బెఱిగిగెన శమీగర్భంబున నగ్ని యునికి యెఱింగి యందఱుం గ్రంథకొనం గడువేగంబునం బూదివికొనిన నిదుర సెనుట కుంగోపించి. 146

ఆ. జిహ్వా మరలఁబడఁగ న జలుకల నగ్ని శపించె శుకలు సెవుల న కించునట్టి పలుకు వాని కొనఁగి న చిలుక నానందింపఁ జేసి యా కృతానుభవజేరఁజనన. 147

వ. అతండు వారి నాలోకించి మీవచ్చినకార్యం బేమి యని యడిగిన వారుఁ దారక దైత్యుచేయు బాధ లెఱింగించి వాఁ డేమియుపాయంబునం దెగటాఱు నత్రైఱం గాపాదింపు మని నిన్నుం బ్రార్థింప వచ్చితి మని పలికి పెండియు. 148

క. మాకుం గుళలము గోరుము, నీకును, మే లివ్విధంబు న నీదుమహిమ యీ లోకంబు లెల్ల మనములఁ, జేకొని కీ ర్తించునట్లు న సేయుము శరుణన్. 149

సీ. అనిఁగ బ్రసన్నుడై నట్టులు సేసెద, నూటడుం డని వారి న నూటడించి తనయందు వెలుఁగుశరభభునివీర్యమిడియె గం,గాగర్భరూపంబునగాఁగనాతఁ డది యతిపరివృద్ధ న మగుటయు ధరియింప, నోర్వక నిర్జరపర్యతంబు తటసున శరవణ్యసంబుగా గంగి యు,త్సృష్ట మొనర్ప నాశిఖరి సతరు

తే. వల్ల రీగుఁత్రకముగ సురవర్ణమయత, వెలుఁగ బాలుఁ డై వెలిఁగె నశ్రవీరగర్భ మచ్చటికి వచ్చిక్పత్తికశలాద్వరును మ,దీయపు త్రకుఁ డనుచు న౯ త్రికొనిరనఘ. 150

వ. ఇత్రైఱంగున నొక్కట నెత్తికొనుటయు నకుఁ-మూఁదండు వణ్ణుఖుండై రొక్క పెట్ట సకలకృత్తికాస్తవ్యపానం బాచరించె నట్లగ్నిసంభవగాంగేయ కార్తికేయ త్వంబు లొందినయయ్యుండుమాళితేజంబు పదంపడి బ్రహ్మాదిదేవతలు పూజింప దేవసేనాధిపతిత్వంబునం బేర్చి యర్చిర్మహిత యయినమహాశక్తిం దారకుం బరి మార్చి బృందారకమునిబృందంబుల కానందం బొనర్చె నని యిట్లప్పరమముని పరశురామునకుం జెప్పి పురహరుం డగునప్పరుషుండు హిరణ్యయుం డగుటయు నదేవదేవుండు దాన తనూభవుండై తోఁచుటయుం దధావిధరేతోధారణంబున వహ్ని హిరణ్యాత్మక రేతోమూర్తియైహిరణ్యరేతుం డనం జనుటయు నతండు తద్రేతఃఖలనంబునం దస్మయుం డగుటంజేసి పురహరునకు వహ్నిరేతుం డనునభి ధానంబు గలుగుటయుం దేటపఱచి యవ్విధంబున రూపవంతం బైనది గావున సువర్ణంబు జాతరూపనామకంబై పరఁగుటయు నెఱింగించి. 151

క. మహితాత్మక యేతాద్భుత,మహిమరబు సువర్ణ మది న౯మందితతేజో

మహాసీయము తద్దానము, మహాత్మ్య మాశిప్రుడ యెఱుంగు మాకుం జూడన్.

వ. అవ్వితేవంబున నశేషకల్పవంబులం బాసి నరుండు విహామత్వంబున వెలుంగు
శుచియునుంజొలె శుచిత్వసంపగ సాం పారం బెం పారు నని యుపదేశించె నవ్వ
సిద్ధిమునివరు వచనంబు లూడి యెమంగూడరవర్ణ నీయాం జై సువర్ణ దానపరంకర
లాచరించి. 153

క. ఆ రాముండు శుచిత్వ, శ్రీరాజతుం డయ్యె నట్లు శ సేయుము: శీవుం
గౌరవముఖ్యా యది భవ, పాదావారమునయానృపాత్ర మునుగొమ్మ. 154

క. అని యనిమిషతటిసి ప్రియ, తనయాడు సెప్పుటయు ధర్మశ్రవణయుండు నృపదయం
బునఁ బ్రమదము నిండార న, తనితో నతిభక్తివిసయభావం బగుచున్. 155

వ. పితృయజ్ఞప్రకారం బెఱింగింపవే యనుటయు నక్కిరువగుఁ డన్నరనాథున
కిట్లనియె. 156

క. పితృపూజ సమగ్ర్యము దై, వతపూజనమునకు మనుజునల్లభ పితృదే
వతలఁ గొనియాడుదురు దే, వత లాదిగఁ గలుగెల్ల శ వారును భక్తిన్. 157

వ. విశేషించి మనుష్యులకుఁ బితృసమారాధనంబు సర్వశుభసాధనంబు. 158

భీష్ముండు ధర్మజనకుఁ పితృపూజావిధానం బెఱింగించుట.

క. అమోవసనమవసరం బితృయజ్ఞముఁ దగఁ బిండ ప్రదాననహితముగా భ
క్తిమొయిం జేయునతఁడు ని, త్యముఁ జేసినవాడ యగు సకమంచితచరితా. 159

వ. పితృయజ్ఞంబునకుఁ దిథివిశేషంబు సెప్పెద. 160

సీ. పాడ్యమిఁ బితృయజ్ఞసరుండైనఁ జారుకాగి, తాపతి విదిముఁ గాగ్రతలకుఁదం డ్రి
దదియను జవితిని శ్రదా¹ వాజధనకుండు, పశుభాగి పంచమి శ బహునుతుండు
షష్ఠి² భానాత్ముండశ్రవప్రమిఁ గృషిభాగి, యష్టమి వాణిజ్యశ్రుష్టుండు వసు
గజధర్మవిష్ణుదీర్ఘత్రజతిథుం దేగ, శఫజంతువులును గోశచయముఁ గుప్య

తే. ములును దగ బ్రహ్మవర్చస్విశ్రుత్త్రుకులును
ధనము గలవాఁడు విను చతుర్దశి రజైక
భాగి పున్నమ నమవస శ భవ్యసర్వ
కామ్యఫలభాగి యగుఁజువ్వె శ కౌరవేంద్ర. 161

క. అపరం బగుపక్షంబును, నపరాహ్ణము మేలు పితృసకమర్చనమున కా
ద్యపుడిథి దశమి చతుర్దశి, నృపవర యప్పక్షముననుననింద్యతఁ బొరయున్. 162

క. అనిన విని ధర్మనూనుం, డనఘా యద్దానం బితృసకమర్చన మొనరిం
చిన నధికఫలం బగు న, వినుతద్రవ్యములఁ జెప్పవే తెలియంగన్. 163

వ. అనుటయు దేవ వ్రతుం డతని కిట్లనియె. 164

క. తిలపాయనఘృతములు పిత్తకలనములకు నుత్తమములు శ్రీ గణేశాయ నమః
 ఘటమొద్ది యైన మన్వంతరి, బులు మాంసము విహితవిధి బ్రహ్మభాగము. 165
 తే. గొఱియనగజును ఖడ్గంబునెఱచి గంగ, మృగముఁ గదలిపాలంబునఁ నులస
 మొక్కఁ డొకటికి ఘృతముననెక్కు డందు, పితృసమర్పణమిహితై ననపద్యధిక.

వ. సత్త్రవిశేషం బాకర్ణింపుము. 167

సీ. కాశై బైత్తృక మగుకర్క మొనర్ప నిశ్చింత్యుని రోపణి శ్రీ బుద్ధిలక్ష్మి
 శశితారకముననోజుపాస్తి యార్చి గ్రూ, పువర్తనము పునర్వసమర్పణము
 గృహిణలోదను మగిమిషగురుతా ను, పుష్టి యాశేష సత్కర్మవ్రత
 తనుజలాభము మఖం శ్రీ దనకు ముసపెంపు, పుష్ప సౌఖ్యవిస్మృతిసిద్ధి
 తే. యర్యమునితారం బెక్కఁకర్తవ్యము పుట్టు, హస్తమునఁ గిర్తనఘటానముపులతార
 సుందరాకారయుతు లగుననుతు కనుట, యసిలతా వాణిజ్యవర్ధనము గలుగు.

సీ. వినుము విశాఖ సత్తనయబహుత్వము
 సూరాధ రాజాధికార మొద
 మునఁ బ్రభుత్వము పెంపు శ్రీ మూలఁ బూర్వాషాఢ
 నాశోగ్యమును సుత్తమాతిశయము
 సుత్తరాషాఢ శోకోదయరహితత్వ
 మభిజిత్తునందు విద్యాభియుక్తి
 శ్రవణకాలమునఁ బరమగతిసిద్ధి ధ
 శ్రవణ రాజ్యము జలగనిధిపతార

తే. మొదలుగాఁ దారకంబులు శ్రీ మూట నగద
 కార్యఫలములు సదజావిశేషములు గోవు
 లవులమూటను గువ్యవృద్ధిశ్వకాము
 వ్రలు శుచిశ్రాద్ధకర్తకు శ్రీ గలుగు నధిప. 169

వ. అనిన నప్పడమితేఁ డప్పురుషవరునిం బితృపూజనంబులకుఁ బాత్రంబు లెట్టివిగా
 వలయు నని యడిగిన నయ్యమరనదీనందనుం డిట్లనియె. 170

క. దైవికకృత్యంబులకును, భూవర భూసురుల సూక్ష్మముగ శోధింపం
 గా వలదు గాని పితృపూజావిధికిఁ బరీక్ష వలయు శ్రీ సమ్యగభంగిన్. 171

వ. కావున నీ వడిగి మీలు సేసి తాకర్ణింపుము. 172

తే. శ్రీగులవయోరూపశీలవిద్యల సుదాత్మలనగఁ దగువారు పంక్తిపాఠవసులు తద్గు
 ణము లారయ లేనిజగములు పంక్తిదూషకులు పైత్తృకమునకు శ్రీ దోషదూర.
 వ. మఱియునుం బంక్తిదూషకులం బెప్పెద నాకర్ణింపుము. 174

సీ. జూదరి గరదుండు శ్రీ వేదంబు సనుభవి, వాడు వడ్డికి నిచ్చువాఁడు గాయ

1. క. చ. కర్తవ్య. 2. గ. ద్యుతికయాయు. 3. ఈశుండలికగణములొనిది కొన్ని ప్రతులఁ గానివింపదు.

- కుండు గ్రామముపనియగుచునాతఁడు గృహ,దాహి కుష్ఠము గాత్రతనువునాతఁ
డఱుఁడెపుల్ గొన్నాతఁ య డఖలవస్తువులను, నమ్మెడునగును సోమము విక్ర
యించినయతఁ డభ్యసంచారలాభోపజీవకుం డుర్వీశ్వరసేవకుండు
- తే. భార్యయును దాను బుత్తులఁ య బంచికొన్న
వాఁడు పసులఁ బెక్కిటి నేలువాఁడు కపట
కృత్యముల ముచ్చిమిని శిల్పకృతుల బ్రదుక
వారు పంక్తిదూషకు లందు య పౌరవేంద్ర. 175
- వ. అని చెప్పి పెండియు. 176
- క. తలఁ జీర సుట్టియును జెప్పలు దొడగియుఁ జేసిపట్టిభోజనముఘం
బలఘుచరిత పద్మజుఁ డను,రలభాగం బని విధించె య బ్రకటఘటితులన్. 177
- తే. పలుదెఱంగులవంటకంఠబులఁ బ్రమాద
జాత మై యశుచిత్వింబు య సంభవించి
నప్పు డనురలు గొండు క్రియాఘలంబుఁ
దిలలు పైఁ జల్ల నశుచిత య దొలఁగు నండు. 178
- క. శాంతుఁడు సువ్రతశీలుఁడు, దాంతుం డధ్యాపకుండు య దయ గలవాఁడ
త్యంత ప్రబోధసంపద్వంతుఁడు పావనులు భూపకవర పంక్తులకున్. 179
- క. వ్యాకరణధర్మశాస్త్రవి,వేకములుఁ బురాణజాత్యవేదిత్యము బ్ర
హ్మైకత్వబోధనము నధిపా కలిగినవారు పంక్తిపావనులు గడున్. 180
- తే. మేలిగుణములు గనియు న్యమి త్రిజనము
శ్రాద్ధపాత్రంబుఁ జేయంగఁ య జన దమి త్రి
దత్త మొనది భస్మహారతంబుఁ జౌట
నిడినవిత్తునుబోలె నై య యెడు నృపాల. 181
- క. మునుముట్ట నెఱిగి శ్రాద్ధంబునకుం గైకొనుట మేలు య భూపరునిం గై
కొని యరసి కాఁ డనిన నా,తనియమ్మలికంబు సెఱచు య ధార్మికు నైనన్. 182
- క. ఈతెఱఁగు లెల్ల నెఱిగి సు,నీతంబుగ శ్రాద్ధ మధికత్రనియతి నడపుని
ర్ధూతమరితుండు నడచుఁ బ్రియూతిశయం బెసఁగ దేవతయానమున నృపా. 183
- వ. అని చెప్పి శాంతనవ్రండు శాంతేయాగ్రజాతో మఱియు నిట్లచు బ్రహ్మమానస
పుత్రుం డగునత్రిమునీంద్రునంశంబునకుం దొడ వగుదత్తాత్రేయనందనుండు
నిమిసామధేయుం డగుసంయమికుండుకు శ్రీమంతుం డనుపేరివాఁడు మృతుం
డగుటయు. 184
- క. నిమి యక్కు-మారునకు శ్రాద్ధము నేయుచు నుండి భక్తిఁ య దలఁచినఁ గృప న
త్రిమునీంద్రుండు వచ్చి క్రియా,నమిత్తము,నేసె మది న్యసఁగునర్మిలితోన్.
- వ. అటు పావక క్రియాకలాపం బనుసంధించి యా సంయమివరుండు. 186

అతిమహామని నిమి కటింగించినశ్రాద్ధక్రియావిశేషము.

- ఆ. పరిగృహీతు లై స్రబ్రహ్మణుల్ పం క్తిపా, వనవరిష్ఠు లగుటనవారి కిడిన
దర్భవిష్టములురదక్షిణావ ర్తంబు, లగుటఁ గ్రియలు తిలసనమగ్గ లగుట. 187
- గ. అనులినతరదర్భన్యా, సము లెందును దక్షిణంబు న సాగ నిడినయ
గ్గములు గలిగి యందుట మం, త్రము లయ్యెవిధిల కంచితముగ నడచుటన్. 188
- ఆ. ¹మునగ యల్లి యశవిరమునగ దుర్మాంసము లానుగమ్ము మలిన న మైనయపు
²తీయజీలకఱ్ఱకఱ్ఱివేము ³కురుజియిం, గువ ప్ర వర్జనయనోటి యగుట. 189
- క. శుశంకంబు రజస్వల యగు, వనిత పతితుఁ డంత్యజాత్రివాఁ డా క్రియప
ట్టున కే డిరువులఁ జేరక, చనఁ జేయుట నుగ్గడించి న సంభావించెన్. 190
- గ. కావున శ్రాద్ధ క్రియలకు, భూవల్లభ యట్టిభంగి న పూజ్యత నిచ్చుం
దా వినిపించెం బిత్పదే, వావలి నత్రి నిజవంశుఁ న డగుఁజుకె దగన్. 191
- వ. అత్తైఱం గెటింగించెద నత్రినిమితో నిటను శ్రాద్ధంబున సర్వవరుణసోమాగ్ను
లకు భాగంబులు బ్రహ్మ గల్పించె నిశ్వ లగు దేవతలు పితృదేవతలతోఁ గూడం
దత్తియోపయోగ్యతం దోతురు వారలకును భాగకల్పనం బొనరించె దేవతల
యందుఁ గొండఱుమ్మవు లయినమహాభాగులంబిత్పత్వనిర్దేశంబున నేర్పరించెనవ్వి
రించి వివరించిననామంబులు నెప్పెదవినుము బలుండు ధృతి విపాప్రండు పుణ్య
కృత్తు పావనుండు పార్షిష్టిమొండు సమూహుండు దివ్యసానువు వివస్వంతుండు
వీర్యవంతుండు హిమంతుండు కీర్తిమంతుండు కృతుండు విమృద్వర్చసుండు సోమ
వర్చసుండు సూర్యశ్రీ సోమపుండంసూర్యసావితుండు దత్తాత్రుండు పుంశరీయ
కుం డష్టినాభుండు నభోదుండు విశ్వాయువు దీప్తి చమూహుండు సురేశుండు
వ్యోమారి శంకరుండు భవుం డీశుండు కర్త కృతి దక్షుండు భువనుండు దివ్యకర్మ
కృత్తు గణితండు పంచవీర్యుండా దిత్యుండు రశ్మిమంతుండు సప్తకృత్తు సోమపూ
ర్వుండు విశ్వకృత్తు కవి యనుగోప్త సుగోప్తన ప్ర యాశ్వరుండు జితాత్ముండు
మునివీగ్యుండు దీప్తరోముండు భయంకరుం డనుకర్ముండు ప్రతీతుండు ప్రదాత
యంశుమతుండు శైలాభుండు పరమక్రోధి ధీరోష్ణిభూపతి స్రజుండు వజ్ర వరి
వీరలు భాగార్థు లని చెప్పి వెండియు. 192
- క. గిరివనదుర్గములందును, సరిదు తరణంబునవును న శ్రాద్ధవిధిసమా
చరణసమయమున వీరిం, బరికీర్తించినయతండు న వడయు శుభంబుల్. 193
- ఆ. పూరిపంట పాలు న నారుగబియ్యంబు, జంబువునఫలంబు న శ్రాద్ధకృతికి
గావుతుమ్మ నేడ్వరగాడుశ్రాద్ధ క్రియా, చరణసమయములఁ బ్రశాంతివలయు. 194
- వ. అనియునుం జెప్పెనని చెప్పి సరితూసుండు ధర్మజాతో మఱియు నిట్లనియె. 195

సీ. ఒకతటి దూగివచ్చుకొనికట్టఁ బెక్కుఁగఱు, శ్రాద్ధముల్ సేయభోగ్యములు పెక్కు-
లనుభవించుటఁ దమ శ్రమఁగిమి వుట్టుటయును బిత్తదేవతల్ శ్రమఁగి సోము
కడ కట్ట నని తమకాఠీయ సెప్పిన, నతఁడు పద్మజాపాలి శ్రమఁగఁ డనియె
వా రట్ల కా కని శ్రమఁగని నరిగి పద్మజానిఁ గాంచి యజ్ఞీర్ణదశ యెఱుంగ

తే. విన్నవించినఁ దనయొద్ద శ్రమఁగఁచునె
యొగ్గఁ జూపి యిక్కిఁడతఁ శ్రమపహరించు
ననిన నగ్ని మత్సహితు లై శ్రమఁగని నఱుగఁ
జేయువాడ నాహారముల్ శ్రమసిద్ధమిదియు. 196

క. అని పలికినఁ బిత్తదేవత, నలుఁడు ముఖ్యుఁడుగ నెవుడు శ్రమహారంబుల్
గొని సుఖజీర్ణానందంబు నొందుదురు నూనె భరతభూపవరేణ్య 197

క. కావున సాగ్నికుఁ డయి తగ, నేవాఁ డొనఁించు శ్రాద్ధమిడ్ల బది సం
భావించురు పెద్దఁడుఁ బిత్తదేవత నురులకు రాదు శ్రమతీయఁ జూడక. 198

ఆ. అనఘ పితృపితామహ ప్రపితామహ, పూజనములు శిష్టపూర్వకముగఁ
జేయవలయు, నియతి శ్రమదాయ దొడ్డినజన్నిడంబుతోడ భక్తిభామయగుచు. 199

తే. పిండసంబంధము నఁ బాయఁ శ్రమజేతభావ
మది సుగతి నిచ్చు గయఁ బిండ శ్రమయు గాన
యరుగునో గయ కొకఁడైన శ్రమని కదా య
నేకపుత్రులఁ గోరును శ్రమరిధచరిత. 200

క. గారి యగుకన్య వరదా,నారూఢం జేత నీల శ్రమైనవృషభమున్
గారివమున విడిపు ముదం, బారంగాఁ జేయఁ బిత్తచక్రమునుచిత్తములన్. 201

క. శ్రాద్ధంబు ప్రకారంబును, వృద్ధాచార్యోక్తభంగి శ్రమవని చితి నీ
బుద్ధిం దోచినదాస సమిద్ధగుణోదార యగు శ్రమమృది యైనకా. 202

క. అని నిర్జరాపగానం,దనుండు వలుకుటయుఁ బ్రయము శ్రమభూతఁగఁ బాం
డునృపాలునగ్రనందనుఁ డనూనవినియమున నమృతహామతితోడన్. 203

క. తప మని యార్యులు సెప్పుడు, రుపవాసవ్రతము నదియొక్కయొండు గలకొ సా
రపుడపము తెఱఁగు నాకుం, గృహనెఱింగింపుము విధూతకర్మిష యనుమన్. 204

ఆ. అమృతహాత్ముఁ డిట్లు శ్రమలనుఁ బెక్కుదివసంబు
లుపవసించి యునికి శ్రమముచొప్పె
దాన విను తపస్వి శ్రమ నేరఁ డదయాత్మ
భూత మగుట నరుఁడు శ్రమకారవేద. 205

క. సత్త్వంబు శ్రాహ్యచర్యము, నిత్యసమిధ మాన మతిల్యనియయము దయ సు
త్తత్త్వగంబు దపస్సంపత్త్వాకృతి లెండు బుధులు శ్రమపరవముఖ్య. 206

శ్రాహ్య అని విని కరువతి కరువకాదుననితో మహాత్మా దానకీలున్ యపతిగ్రహ

కునివిశేషం బెట్టిది యెఱింగింపు మనవునాదేవవ్రతుం డీవిషయంబునకు సప్తరి
వృషాదర్శిసంవాదం బనునితిహాసంబు గల యని చెప్పి యమ్మునుజపతి కిట్లనియె. 207

సప్తరి వృషాదర్శిసంవాదం బనునితిహాసంబుప్రకారము.

తే. కశ్యపాత్రి విశ్వామిత్ర శ్ర గౌతములును
విను భరద్వాజ జమదగ్నుశ్రులును వసిష్ఠుఁ
దును జగంబుల నెల్ల బ్రోచినటులును
వారి సప్తరి శా మంధ్ర శ్ర కౌరవేంద్ర.

208

వ. వసిష్ఠుని దేవి యగునరుంధతి యెందును సతనితోడన తిరుగు నయ్యందఱకుం బరి
నారిక యై గండ యగునాచేడియవర్తిండు తద్వల్లభుం డగుపశుసఖుండును వార
లకుం బరిచారకత్వం బాచరించు నప్పనుండును దవశ్చరణపరులై ధరణిం
జరించు చుండ సత్యంతఘోర యగుననావృష్టి దోచిజీవనసాధనంబులగు పదా
ర్థంబులు దుర్లభంబులై జనంబులకుఁ బ్రాణంబులు రక్షించికొనుట దుష్కరం
బై చెల్లెం గశ్యపాదులు సతిశుభారు లైయాహారం బన్నేమించునెడ శిలినూనుం
డైనయాజ్ఞనామధేయుండు వొలి యుజ్జదక్షిణార్థంబుగాఁ దనకొడుకు నీలుండను
వాఁ యుత్పిగంబుల కిచ్చినం దద్వశగతి నుండి కాలంబగుటయు మృతినొందినం
దదీయశవంబు.

209

క. సాదవై నుండఁగ వారలు, పదుండునుం జూచి దాని శ్ర భక్షింపంగా
మదిఁ గోరి చేరి చుట్టుం, బాదివినసమయమానఁ గాటికపొంత తెరువునన్.

210

ఆ. వేట బోయి మరలికవిభుడొక్కరుఁడు వృషాదర్శినామఁడతులదానపరుఁడు
బోయి పోయి కాచిరపోవక నిలిచి యమ్మునులతోడ నధికృవినయ మెనఁగ.

211

క. మీ రాఁగలిపెల్లన నాహారంబుగ కవముఁ గొనుట శ్ర కడరితి రిట్లే
లారం దిచ్చెద మీ కాహారంబులు వలసినట్టి శ్ర వని తా మజీయున్.

212

క. బహువిధములధాన్యములును, బహురసవర్గములు మీకు శ్ర భక్తి నొనఁగెదకా
బహుతుంగళకటగోగణ, బహుళబహుగ్రామములును శ్ర బహుమతినిత్తున్.

213

వ. అనిన వార లతని కిట్లనిరి.

214

తే. రాజవర రాజుడెనఁ బ్రతిగ్రహము విషముఁ
గల్లుఁ గాఁజూతు మిట్లులు శ్ర గాంచి యున్న
యట్టిమాకు నీ విచ్చెద శ్ర ననుట మావి
ధం జెఱుంగమి యింతియ శ్ర తప్ప గాదు.

215

క. అనుడు విషాదముతోడం, జనికృత్రిమవపథలములు శ్ర సమకట్టి తగకా
జనపతి మంతుల ఋషులకు, గొని పొందని పంప వా ర్యకుంతితభక్తిన్.

216

వ. వానిం దెచ్చి యమ్మహాత్ములకు సమర్పించిన. 217

ఆ. వారు పట్టి తూచి యాని ప్రేమన హేమ, గర్భకంబు లగుట య గాంచి ¹నవ్వి పుచ్చుకొనకయున్నచోయి భూపతికి న, త్రైలు గమాత్యకొట్టియెఱుంగజెప్పె.

క. విని యతఁడు రాజసంబునఁ, గనలు వొడమి కృత్తి వేల్వఁగఁదగువారిం బనిచిన నప్పుడ హోమంబున రాక్షసి యోర్తు పుట్టె య భూపవరేశ్వర. 219

వ. పుట్టి యప్పుడమిజేనిముందట నిలిచి యనియేమి వనుపుమనిన నశంకు ప్రీతుండై కశ్యపాదులం గనుపుగొట్టు మని పనిచిన నది వార లున్నెడ రోసి పోయె నంతకు మున్న వారు వనంబున మూలంబులు ఫలంబులు వెడకి తిరుగు చుండ శున స్సఖుం డనుపరివ్రాజకుండు వచ్చి వారిం గని వందనంబు నేసిన వార లభినం దించి రతండు నమ్ముచులం గలసి యేకార్థం దై సంచరించె నట్లు చరించునమ్మ హాత్ము లతిక్రుధాన్వితు లై తామరతూండ్లు పుచ్చుకొని సమలుటకై యొక్క నలినాకరంబునకు సత్వరగతి నరుగుచు నున్న నారక్కసియొక్కలని కడంబుగాఁ జోయి పొడనూపి నిలిచిన. 220

క. ఈ కమలవనముచేరువ, నేకార్యము నేయఁ చూచె య దీ నెవ్వరి వం చాకొలను సౌరఁగనమ్ముని, లోకము నేరుటయునమ్మెయలఁత యెలుఁగెనఁగన్. 221

... పుషపద్మి తుక్తేంద్రకృత్తి శుభస్సఖునిచే మృతిఁ జొందుట. ...

వ. ఏ నెవ్వత నైతి నేమి యొక్కొలనికావలియున్నదాన ననుటయు నమ్మునులు వెల్ల నై యాఁట నలందురి యుపజీవింప నొండేమియు లేమింజేసియీ సరోవరంబున బిసంబులు వెఱికికొని భక్షించువార మై వచ్చితి మనిన నవ్వనిత మీమీ పేళ్లు నెప్పి మఱి పద్మవనంబుఁ బ్రవేశించువా రని పలికిన నప్పరమమును లన్నాతి యాతుభాని యగుటయుం గృత్తి యగుటయు వధింప వచ్చినది యగుటయు నెఱింగి కశ్యపాదు లగుపదుండ్రు దానికి దుర్యోధత్వంబు తోచునట్లుగా నిర్వ చనసహితంబుగాఁ దమ నామంబులు నెప్పి రప్పావనర్తన వెఱుగుపడి యుండ శునస్సఖుండు దనయభిథానం బభివ్యక్తంబుగా నుగ్గడిచినం గృత్తి నీపేరు డలియంజెప్ప విది యేమి యనవుడు నలండు డేటపడం జెప్పియుండం జెప్ప వనియెడ విట్లుంట దప్పు గాదె యిట్టియుద్దండపు మత్త్రీదండంబుసాలు వడు మని బ్రహ్మాదండనిభం బగునిజహస్తగతదండంబున దానిశిరంబు బెట్టు వేయుచుఁ బావకర్మరాలా పడుము భస్మంబు వగు మని నిష్ఠురాక్షరంబుగా నిర్దేశించిన దుర్దశ యగుచుం బడి యారక్కసి భస్మీభూత యయ్యెనప్పు డప్పదునొకండునుం బ్రహ్మాదంబునం బయోజనంబు సొచ్చి. 222

తే. బిసము లాదట నందఱు య బెఱికి కొంపి వోవ నీటఁ కదెమల్చి మోవుగ నమర్చి

- తీర్థమునఁ బెట్టి నియమములుల్ శ్రీ దీర్ఘ జొచ్చి
తీర్థి యూహలే ¹దమఁ గోసి శ్రీ తిలగఁ గూసి. 228
- క. కొలను వెనలి వినము లిడిన, నెలవునకుం బోయి యచట శ్రీ నిగిడించినచూ
నెల్లఁ బది దోఁపక యున్నను, గలఁచు బరికించి యెట్లు శ్రీ గానక తమ గోన్. 225
- వ. ఒగడొరుల శంకించి శపథంబులు వలుకుదము గాక యని నిశ్చయించి శున
స్వఘని వినువానిం గాఁ జేసికొని రప్పు డత్రి యిట్లనియె. 225
- తే. మువవుఁ దన్నుట రవియభిరముఖతే డనకుఁ
గలుగఁ మూత్రపురీషకూక్షాదము సేత
శుద్ధయన సునధ్యయనమునందు నడవు
టగు బిసంబులు ముచ్చిలికట్టు లైన. 226
- వ. అనుటయు వసిష్ఠుండు. 227
- క. శ్రుతి సమవయి సన్మన్యనస్థితిఁ గాముకుఁ డగుటఁ గుక్కఁ శ్రీ జేకొని తిరుగగా
మతి రోయమి నియ్యెను, ర్గతి మాఁకులు ముచ్చిలించుకమ్మనకు నగున్. 228
- వ. అని వెండియా. 229
- క. సుత సమ్మికోసుట శరణాగతుఁ జేకొన కునికి నిచ్చుకాయఁబదిరి
ద్రవఁ జూచియు వేఁకుటనగు, గతి బిసములు దాచికోనుటగల్గినఁ గల్గున్. 230
- వ. అనియెఁ దదనంతరంబ. 231
- చ. పలవృథోపథుక్తి ²సథఁ శ్రీ బక్షముఁ బల్కుట దుష్టవాన ము
గృలి దివసంబునం గరముకమ్మత విప్రజనంబు లుబ్ధతా
కులితముఁ జేత యెలసరకుం గొని యమ్ముట కాదె తూడుతః
గలపాది ముచ్చిలించు టని శ్రీ కశ్యపసంయుమి వలె భూవరా. 232
- వ. పదంపడి. 233
- క. జాతులయెడ గోవులయెడ, ³గోతులయెడ ధర్మ మెకలి శ్రీ క్రూరుఁ డగుట కా
ర్యాతురవిప్రపేక్షా, నీతి బిసము లపహరించునిపుణత యరయన్. 234
- క. అని పలికి భరద్వాజం, డను మఱియు హటన్ను గ్రంథయగ్ని నిడుట యొ
జ్జ నధఃకరించి చెడువుట, యనునివి సరి యా బిసాప్రచారణంబునకున్. 235
- వ. అని పలుకుటయు. 236
- తే. ముట్టనను భార్యఁ గవయుట శ్రీ మూత్రమును బు
రీషమును సీర విశువు విశద్వేషముక్తి
యోషిదుపజీవనము మృత్యోశోక్త్యంబు
ముచ్చిలుటఁ బోలుకల్మషములె తలంప. 237
- క. అని జనుడగ్ని మఱియు ని, ట్లను నన్యోన్యైతిధిత్వ శ్రీ మహాముపునై

1. క. దమఁ గొని తిలగ; బ. దవ గొని తిలగ. 2. స. కరిష్యమ. 3. గ. శ. జ. గోతులయెడ.

- రనిరూఢి పాడిమొదవు, గనని చుడుచుటేక బిసస్యకరచోగతకున్. 238
- వ. అనవుడు గౌతముడు. 239
- క. ధృత వేదత్యజనానం, వితతివృధాత్యాగపోష్యవిక్రయవృషీ
పతితాదుర్గామాజీ, నితలు బిసస్యే శుకప్తరపుత్తిక సెసయో. 240
- వ. అని నిర్దేశించిన విశ్వామిత్రుం డిట్లనియె. 241
- క. తగుభృత్యులఁ బ్రోవ కునికి, దగనిభటులఁ బ్రోవు కపటభాన్తికన్పుత్తిక
జగతీపతిఁ గొల్పుట లె.స్సగఁ బోలఁగ నెరునే బిసస్యైవ్యంబున్. 242
- వ. నావుడు నరుంధతి యల్ల నవును. 243
- క. సతితంబు నత్త దూఱుటఁ బతియెడ దుశ్చిత్త యగుటఁబరమాన్నయ నొ
క్కత సేవించుట నగుదు,ర్గతి బిసములు దాచికొన్నరకవృక్షుం గలుగున్. 244
- సీ. అనుఁడు వంటకము నేరసినయింతినా మున్ను, గురు పటపనియెకఁగటలయగుట
బొంకులు వలుకుట శ్రుత్తిక వెల గొని, మచ్చుట సుజను శ్ర క్కసేత
యెట్టిదుర్గతిఁ దెచ్చు శ నట్టిద కల్లు బి, సావలి ముచ్చిల్లినట్లు లెవ
నిట్లు గాకయఁ బుట్టు శ వెల్ల దాస్యంబు నీ, గక పోవు నక్కడు శ గలసికృష్ట
తే. యనియె కింఁడ యసంతానుఁ శ డగుట గర్భ
దానుఁ డగుట దరిద్రత్వతప్పు డగుట
చెందుఁ దూడులకీట్ల మురచ్చిలినకష్ట
నరుని కని పల్కెఁ బశుసఖనాముఁ డధిప. 245
- వ. అని యిట్లందఱుం దన కభిముఖు లై పలికిన వారిచో శునస్సఖుం డిట్లనియె. 246
- క. ఛందోజ్ఞున కైనను దన, నందన నభ్యర్థుకీఱునకు నైనను నా
నండముగ నిచ్చుటం బో, యు దూఁడుకట్ట మున్ద్రులుట దలపోయెన్. 247
- తే. అనిన నయ్యందఱును బుణ్యమైకర్మ, మనఘ శపథంబునకు విషయముగనీవు
పలికి తటు గాన బిసలతాప్రతితి సపహ, రించినాఁడవు ముమ్ముఁ గాఁగింపకిమ్మా.
- సీ. అనిన నిక్కంబిది శ యందఱు నొండొరు, నే మనియెకల వీ శ రీబినముల
పొది యేను దాచి చూచెదనని దాచితి, నిదె కొనుఁ డని దానిననిచ్చి మీకు
నలిగి వధించుట శ కై హోమవహ్నిఁ బుట్టించి వృషాదర్శి శ పంచె గృత్తి
నది మున్న కాంచి రక్కోర్ధి నై వచ్చి యా, రక్కసిఁ జంపితి శ నిక్కమునకు
- ఆ. వాసవుండ లోభవర్జనముఖభవ, తృద్ధునిములఁజేసి శ కాశ్వతంపు
నలవు గలిగె రండు శ నెగయుండు పుణ్యలో, కముల కని సమాద శ రమునఁబలికె.
- వ. అట్లు వలుకుటయూ. 250
- ఇ. అనయముఁ బ్రీతిఁ బొంది మును శ లట్లు చేసెన ముచు నిందు ప
జ్జన తగ నేఁగి దేవపరివర్తనపురాజ్యపదస్సు లై వెలిం

ట్ట మగుకూరవృత్తికిఁ గగ్గదంగుదురే సవితృంకు రశ్మన్
జల మొసఁగంగ నోవధులసంపద¹ హవ్యమహాత్మ్య మొంది వే
ల్పులకు బాంబు నిచ్చు నది శ్రుతము గాదె యతండు నొచ్చినన్.

261

చ. అనినను శాంతి లేమికి భయం బెదఁ గూరఁగ మ్రొక్కి యానఁ దే
నినుడ సహింపు నావలన శ్ర నెగులు గల్గెనయేని నీకు నె
మ్మనము దయామయం బని సకమ స్తజగంబులు సంస్తుతింపఁగా
విని ముద మందుడు శరణువేడెదఁ గావుము నన్ను నీశ్వరా.

262

చ. అనినఁ బ్రశాంతుఁడై తపసు శ్ర నాభ్యుగుముఖ్యుడు ప్రీతి గారవిం
చినఁ బ్రమదంబునఁ గొడుగుఁ శ్ర జెప్పలు మానసవృత్తిఁ దెచ్చి య
మ్మనికడఁ బెట్టి యత్తరణి శ్ర మున్నివి లే వని పల్కి దీన మై
దనుకడు వీనఁ బాదములఁ శ్ర దాడదు నా దగువేడి యేమియున్.

263

మ. నయ మిట్లారఁగ నాతపత్రము నుపాశనద్వంద్వముం జూపి చె
ప్పి యపూర్వం బగుసృష్టిభేదమునం శ్ర బెంపారునత్వస్తువుల్
దయ సద్విప్రున కీగి యైహిక సుఖాదాత్మ్యంబు నాముష్మిక
ప్రియముఁ దాతఁ సుస్థిరంబులుగఁ గ్రల్పించున్ మునీంద్రోత్తమా.

264

మ. అనినన్ మో మలరక దినేశ్వరునిఁ దా శ్ర నామంత్రితుం జేసి య
మ్మనిశార్దులుడు వల్ల భాసహితుఁడై శ్ర మోదంబునం దేలుచుం
జనియొక నాడు జనంబు లెల్లను బ్రహ్మరం బందుచుఁ వానిఁగై
కొని రవ్యస్తువు లిట్టి వేర్వడఁగ నీకుం జెప్పితిఁ భావరా.

265

చ. దినకరచి త్రస్పర్షములు శ్ర దివ్యమనీశ్వరలాలితంబు లీ
వినుతపదార్థముల్ కరుణ శ్ర విప్రులకుఁ యతిసాధువృద్ధస
జ్జచులకు నిమ్ము నీ వది సుకసారపుధర్మము నూవె దానఁ గ
ల్గును విచ గోకులాకలితశ్లోకము లో నగుపుణ్యశ్లోకముల్.

266

క. దానప్రపణ యుపాసద్దానంబును నాతపత్రదానము సురస
మూననభాజనము లగుట, నానాబుధజనులచే విశనఁబడు నెపుడున్.

267

క. అనిన విని పాండుభూవర,తనయోత్తముఁ డిట్లులనియె శ్ర జాతకు శూద్రుం
డనఘా యెమ్మొయిచరితం,బున నిహపరఃరమసౌఖ్యములఁ జెందఁ గనున్.

268

మ. అనుటయు నతం డతని కిట్లనియె.

269

అంతః కౌద్రున కవశ్యావస్థేయం బైసద్గుణు నిరూపించుట.

క. లోకహితార్థంబుగ ముని,లోకోత్తముఁ డాత్మశిష్యశ్లోకమునకు సు
శ్లోకుడు పరాశరుడు ధర్మాకారము లెఱుంగఁ జెప్పె శ్ర సంచితచరితా.

270

మ. అవ్యాకల్యంబులు నెప్పడ నందు భవత్ప్రకృతిమయం బ నయర్థంబు నవగతం

1. గ. దివ్యమనీశ్వరశ్లోక. గావున మున్నీశ్వరా. క. క. బెంపారి యవ్యస్తువుల్.

బగు నాకరింపుము.

271

సీ. కరుణాధ్యుడగుపరాశరమునివరుడు శిష్యులకు నిట్లను నిందితకాహారంబు
గలిచి యంతశ్శత్రుకుల మైనకామాది, వర్గంబు నోర్చి గర్వంబు వదిలి
త్రైవర్ణికులయెడఁగ భావంబు భక్తిమయంబుగా శుశ్రూషఁగ యాశురించి
శూద్రుఁడై హింసఘోరముగతులఁ బడయు వేదాధీశిలపములఁగ నాచరించె

అ. నేని నుభయలోకకహిణాత్ముడగు భూమి, సురసృష్టావైశ్వశూద్రులకును
సభ్యయనము బలస్యమగ్రత వాణిజ్య, మనుచరత్వ మధికీర్తనము లరియ. 272

క. ఇవి శాస్త్రదృష్టమార్గము, లవనిసుర ప్రభృతు లీస్యదాచారంబుల
సువిహితములుగా నడవిన, భూమనద్యమములను బడయఁగఁజూచె బెంపుల. 273

తే. ఇట్లుగా కాత్మధర్మంబుఁ గలెడల విడిచి
వర్ణములు నాలుగింట న్యవ్వార లైవఁ
దొలఁగ ద్రోక్కినఁ బాటిలుఁ గడుస్సగతులు
మన్నకాలంబు పడవడిఁ గ చన్నయపుడు. 274

స. అని పలికి శౌచవిధి యెఱింగింపం దలంచి యిట్లనియె. 275

క. మూత్రపురీషోత్సృష్టికి, రాత్రి పగలు దక్షిణోత్తరదిశాముఖతా
నూత్రణము వలయునది సంధ్యాత్రయమును నుత్తరంబుఁ గయగు నప్పనికిన్.

క. పలుకవలదు శౌచక్రియ, సలుపకమును సలుపునపుడుఁ గ జాములు దొడలం
జలుకుట యొప్పుదు మృత్తిక, వలయు నపానంబునం ద్రివారంబు లిడన్. 277

క. గుడతలము నొవ్వఁ దోమినఁ, గదురును రోగంబు లేవ్యంధాపగమ
ప్రద మగుకొలఁదిన శౌచము, సదురుగ నాచెప్పినట్లఁచలుపఁగ వలయున్. 278

తే. అంబరంబున శౌచజ్వలంబు వడుట, చెట్ట శౌచ ముల్లలనఁ గచేత మేలు
వామకరిశుద్ధి దొల్లఁ ద్రివారమృత్తి, కాకలనమునఁడద్దవేయంగ వలయు.

క. కుడిచేతఁ బిడప దాచేఁ, గడిగి పొరిన్ సప్తమృత్తికాకలనమునం
గడుగునది కరయుగము మఱి, కడుగ వలయు గుహ్య మల్పరకమృదాకలనన్.

క. ఇమ్మొయి గుహ్యతలము శుద్ధముగ నొనరించి కేల ప్యదంపడి జలధౌ
తమ్ముగఁ జేసి సముత్థానముపిడప బాదశోధనము సేయఁ దగు. 281

క. జనములునూచుచు నుండఁగఁ, జనదు మలము మూత్రమును విశ్జరింపఁగ న
పునులకు శౌచాచరణంబునకు నవశ్యంబు నోలములు గావలయున్. 282

క. ఆపత్సమయంబున శౌచాపాదన మిట్టిభంగిఁ గ నబ్బమి మలనం
లేపనగంధము వోవఁ గ్రి, యాపరుఁడై చేయునది మృదాకలనంబున్. 283

సీ. బుడ్బుదవికహితంబుగ వాడి గరమున

1 గానకొని పారి డెంద్రమునకుఁ జేరు

1. చ. గాని కొన్ని పాసె డెంద్రమునఁ జేరు; జ. మినువగిం బోగి మానునవచ్చు దోమ.

నల్లుగ నిశ్శబ్ద మై యుండ ముమ్మాలు
ద్రావి యిన్నాటు తిర్యగ్విధమున
నాన్యంబు దొడసి సీ రంఘుల శిరమునఁ
బ్రోక్షించి యోషసంభవుటము ముట్టి
నాసికాపుటములు శ నయనముల్ సెవులు మూఁ
పులు హృదయము నాశ్రయము మాఱి

- అ. ముట్టవలయు హస్తములు పాదయుగమధ్యగతములు* నుదజ్యుతఖిత్వ మొండె
బ్రజ్యుతఖిత్వ మొండె శ బ్రాసించి యిమ్మెయి, నాచమనము సేయకూర్చుచును.
సీ. ముమ్మాటిజూపాన్యమున నోలి ఋగ్గజ, స్సామవేదంబులు శ సంతసిల్లు
దొలితొలి వక్త్రాబు శ దొడయ నధర్మహర్షంబును రెండవరసారి ధర్మ
శాస్త్రతోషేతిహాస ప్రమోదపురాణ, సంప్రీతులును గల్గుజరణముగముఁ
బ్రోక్షింపఁ బుండరీకాకళండు ప్రియమందు, శయనంబు లంటినశనహితుండు
తే. సమ్మదంబునఁ జేలు నాచమనసంప్ర, యోగ మిట్టిది వక్త్రముజ్ఞోపవీత
ధరణముల నన్నపానతంత్రముల ఋన్ను, నేని పివపను సిది యనుష్ఠింపవలయు.
తే. అన్యశుద్ధి యొనర్చిన్యాయపుడు వోక, భక్యభోజ్యలవంబులు శ్రవండ్లనడుమ
నిలిచి పడపడి పోవుటగలిగినని, నాచమన మాక్షణంబు చేయగా వలయు.
వ. శౌచవిధి సమస్తవర్ణసామాన్యధర్మంబు శూద్రునకు నాచమనం బోషపుటం
బాకమరి ప్రోక్షించుకొనుటయు దానిం గరంబున నడ్డం బాకమరి దొడయుటయు
నింతియ. 287

క. తాను శుచిత్వం బేమిట, నైనను నేమిట నియతి శ నతులితశుశ్రూ
మానిరతుం డై శూద్రుడు, మానితనిపులకు నోడి శ మనఁగా వలయున్. 288

సీ. అవసీసురుడు జపరయజ్ఞుఁ డధ్యయనోప, జీవి తపశ్శోభి శ భూవరుండు
సారంభయజ్ఞుండు శ పరమదండోపజీవకుండు పావనశోభి శ నైశ్యుఁ డమల
హన్యయజ్ఞుండు విక్రయాజీవి యాతిభ్య, పరిశోభి శూద్రుండు శ పరిచర్య
యజ్ఞుండు శుశ్రూషణాజీవి దక్షత్వశోభి యట్టులు గానరచొప్పు లఖల

అ. వర్ణజాతులకు నననశ్యంబు నాలవ, వాని కెమ్మెయిం ద్రివర్ణభక్తి
వలయు నడప యతులవలం విశేషించి, నిత్యభజనపంతి శ కృత్యమయ. 289

క. యతి సర్వాశ్రమచరణ, స్థితంబకు నుక్త్యుష్టుఁ డతనిశ్చితేరు పూడిన శ
క్షత గలిగినవారు శ్రుతి, స్మృతివిహితాచారు లగుట శ మే లరయుగఁ. 290

సీ. ప్రియవాదితయును శౌర్యతియును దాంతియు ననా, లన్యంబునశులశ్శ్రీంబులగలిగి
నా కిది వలయు దీరన సుదు స్తరంబును, ఘోరంబు నై నసంసారజలధిఁ
గడతు నే నని భిక్షుకజనంబులకు నెవ్వి, హితము లప్పనులు సంభవతముఁ జేయు

1. గ. యజ్ఞ దొక్కభక్త్య. 2. గ. పండ్లయడల.

చాపగు లొత్తుచు 1 విష్ణు శ మకుగుచు నీచతననుచరించుచు ధర్మమున నుపార్జి

ఆ. శంఖు లై నయుత్తర ద్రవ్యపంచమముల, శృప్తి సేసి దేహాగుప్తి నడపి
సగలు తేజు నాకర్షించివర్జిలొనరించి, శూన్యఁ డిహపరము శ్రమమునడచు.

క. బానోపవాసముల, సన్మానితగతి లేదు శూద్రునకు యతిదేవ స
హ్యానసమునఁ దక్కువా,ధీశరతిం గాని యెన్ని శ తెరువులఁ జూడక. 292

తే. ఆరువుఁ దప్పి తూఁగాను గు శ నరుగుడంచు
యతిఁ గనుంగొని మనమున శ 2 నడలు వొడచు
నెరుగుకొని డప్పి దీర్చి స్రస్మదము సేత
శూద్రునకు ధర్మవిధి యని శ శ్రుతులు సెప్ప. 293

చ. యతి రుజఁ బొందింప దోహద శ నౌషధ శృశ్యముఁ బథ్యమై సమం
నితి మకునట్టి భోజనము శ సేర్పుటముక మలమూత్రముల్ జాగు
స్థిరములు గానిభంగి గోతచిత్తముతో జలకార్య మోపి వ
ర్జితముగఁ జేతముం గలచర్యత్రము శూద్రున కిచ్చు సద్గతిక. 294

క. ఏదిగమున నోపిం యతి,భావముదుఃఖంబు వాఘ్రపని సాదరచే
తోవృత్తిఁబూనిచేయుం,గా వలయును శూద్రుడది స్మరగతి నొందించున్. 295

~~అతి సర్వవర్ణసామాన్యధర్మ నిరూపః ప్రకారము. ౨౯౬~~

వ. అని చెప్పి సర్వజాతిసామాన్యంబు లగుధర్మంబు లెఱింగించునాదరంబున నమ్ముని
వరుం డిట్లనియె. 296

నీ. పరధనంబుల కాశ్రయపక మొడను దన, మట్ల కాఁ జూచుచు శ నఖిలవస్తు
వులఁ దోచునకెగునీశచులచందమునమెఱు, గులభంగి నని కనికొనుచునెందు
నాస క్తిలేక భూతాలిపై దము గల్గి, నడచుట హితము దో శ నడచుఁ జేసి
నది మీల చేయుట శ చదురు గీ డనశత, దోడరఁ బ్రాయశ్చిత్తదోహలమున

తే. వేగ తొలగించుకొప్పె శరెరిక యెమ్మ,లేసి జంతువుఁజంపి త్రి శ స్నానములను
ద్వాదశప్రాసంయమిరవాదరమున, నొక్కయుపవాసమునఁ బాపయుక్తివాయు.

ఆ. అస్తి గలిగి హీనమగుజంతువైన ద,ద్విగుణవృత్తి వలయుఁ శ బ్రగుణజంతు
వునకు నలుచుడించుకొనునది సరమాత్ర,హింస యష్టగుణశృతిపాఁబాయు.

క. హీనవరునల్ల గుఱ్ఱము, నేనుగుచు మనుష్యవధ మనకేకాల్లికభి
తానిరతి ప్రభృతీసుక,ర్యానుష్ఠానములఁ గాని శ యఱుగ దలఁతులన్. 299

తే. కల్లు ద్రావుట గురుతల్పరగమన మధిక,పాతకము లివిప్రాణముల్ శ నాయఁబెట్టి
చేయు ప్రతికారములఁగానికెడవు గోధ, రాద్యధికదానములనై నశనఱుగవండు.

క. ఇవి యెఱిగి యెప్పుడు బరలో,కవిభీతి మనంబునందుఁ శ గల్గి సకలభూ
తవిషయదయ నూనినయ,ట్టివాఁడు గీ డెల్ల బో సరడిది మే లొందున్. 301

- క. ఈ నెటి గనికొని శూద్రు, డైనను గ్రనుచ్చత్తి నవ్యయబగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమములతోప థ వలవక యునికిన్. 304
- వ. అని నిర్దేశించి యిష్టము లెఱిగింప ననుకంప వుట్టుటయా. 305
- సీ. పురుషు హిరణ్యయు థ నరు డెవ్వఁడు త్తరమునఁ గాంచుదక్షిణాయుఖత నుండ
నతినికి వర్తత్రయమున మృశ్యపు వచ్చు, రవిమండలంబు నిశప్పభముగాఁగఁ
గనిన రెండెడలఁ థ గౌముదిఁ దననీడ, దూటు నూచిన నొక్కయేట నది వి
మాళియై యున్న మృత్యావమాత్రంబునఁ గర్ణముల్ పరములఁ థ గదియమూసి
- ఆ. కొనినపుడు మ్రోత థ విసకున్న నెలనాళ్ళ, గర్ణములను నాసి థ కయునుబట్టు
గదల వికృతివర్ణ థ కత పండ్లగన్నులు, గలుగనాఁచి మరణ థ మొలయు నందు.
- వ. అటు వ ర్తిల్లనగిష్టంబులం దెయ్యవి దోచినం గలంకం బారయనియంతరంగంబు
తోడఁ దృష్టాకలితంబైనసంసారంబునంపఱియాసంగంబు వదలి హృదయం బేకా
గ్రంబుగావించి మనీంద్ర నిర్దిష్టనిర్మలధ్యానకర్మంబులం దగిలియుండేనేనింగాలాం
తకప్రసాదంబునవడయం దెలివికొఱంతం గాలగోచరశ్వంబు నొంది వైశ్యరాజన్య
విప్రకులంబులం దత్తద్విధపంపత్సమృద్ధంబులఁ బ్రబుద్ధంబుల నగు పంశంబులం
గ్రమంబున జన్మించి. 305
- క. అద్యైకకర్మంబులదెస, నెయ్యం బెసలారఁ గలిగి థ నియమహోధుం
డియ్యన యన సుకృతంబుల, నయ్యెడు సౌఖ్యంబునిహమునందుఁబరమునన్. 306
- తే. అనుభవించుచు గమనంబు థ నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మస థ భాంతమైన
పుణ్యలోకనికాయంబుఁ థ బొంది యెల్ల
నెఱిగి యూహించి యిట్లని థ యెడఁ దలంచు. 307
- క. ఇవి యెల్ల సకాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును థ బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖయు క్తములు సుఖ,లవయుతములు వీనియందు థ లౌల్యం బేలా. 308
- వ. అని తలంచి యపునర్భవకారీయు ననధికంబును నచలంబు నగు ధర్మంబునుగోరు
చుండు నకృతకర్మఫలంబు నొందను గృతకర్మఫలంబు దొఱంగను నెవ్వరికివశంబు
గామి ధ్రువం బగుటండేసి కృతకర్మవిశేషంబున నతండు వాసవాదివరిష్టసహవా
సంబున వ ర్తించి. 309
- తే. పుణ్యఫలకాలమునయంత్రమున నితాంత
సంప్రబుద్ధజనంబువం థ శమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంసారముల నెల్ల థ బడసి యతిథి
దేవవిశ్వకోటులకుఁ బరితృప్తి నేసి. 310
- తే. భార్య పుత్రు లాదిగఁ గల్యపాశపంచ
యంబు నిరసింది యతిధర్మ థ మాచరించి

యిలు వెడలి గురుశుశ్రూష శ్చ సలఘసాంఖ్య
యోగశాస్త్రరహస్యైకకయోగ మొంది.

311

సీ. పుణ్యంబు లైనయరణ్యంబులను శూన్యగృహముల దేవతాగృహములందు
గుహలను నిలుచుచున్నగుడుపు భిక్ష నొనర్చి, యొకచోటమరగక కయ్యెల్లమియుచు
వలపును నెడలి నిర్ద్వంద్వత వాఁబింది, మమత యహంకృతి శ్చ మాని నిర్వృ
త్తప్రాత్తుఁడును జన్మాధీనత్వరహితుఁడు, నై గమ్యదిశ యొక్క శ్చ దక్ష శ్చ

ఆ. మెలఁగుచుండి పక్ష్యఫలము దొడిముఁ బాయు, పగిది గుణచయంబులబాసెనుత్త
యంబు సచలమును నిర్రామయంబును నగు, పదముఁ జెందు శుద్ధభావ మెసంగ.

వ. అని చెప్పి.

313

క. భిక్షుకుఁ డిష్ట్యయి నీడముఁ, బక్షి విసుచునట్లు మాయఁ శ్చ బాసి యశేద్యం
బక్షర మనుత త్వంబును, సాక్షాత్కృతిఁ గూర్చి నిలుచు శ్చ శాశ్వతపదవిన్.

314

వ. అమృతానుభావుండు సంసారసాగరంబు గడచుటయ కా దాశ్చితులనుం గడపం
జాలి యుండు.

315

ఉ. కావున భిక్షుఁ జెంది ప్రియశ్చారిత శూద్రుఁడు గొల్చునేని సం
భావితఁ డైనయాతనికృతపారస మాని తడీయసంగవి
ద్రావితకల్మషం డయి చిర్రక్రమవృత్తిత నూయి గొచ్చి సీ
ర్వావిరి గన్నయట్టులు శివం బగుత త్వము గాంచు నమ్మొయి.

316

తే. అఖిలజనులకుఁ బరమపరదాభిలాష

వృత్తి సామాన్య యది యొందుకవెంట శూద్ర
జనములకు నెట్లు వారలిన శ్చ సఫల గాదు
దాని భిక్షుక సేవ సత్ఫలతఁ గూర్చు.

317

పరాశరమనిప్రణీతధర్మవిశేషంబు భిక్షుండు ధర్మజానకు జెప్పట.

తే. వర్ణముల తెల్ల నింద్రియశక్త్యాప్తినిగ్గ
హంబు వలయు నియ్యది గన్నయంతఁ దృప్తి
బొంది యొం దాసపడ కున్న శ్చ నొందు సాధు
జనులు వెదకుననామయశ్చసత్పదంబు.

318

తే. పరమ మైనయాధర్మంబు శ్చ పట్టి పాప
యోను లగుకామినులును వైశ్యులును శూద్రు
లును సుగతి గాంతు రనిన సృజనతఁ బరఁగు
బ్రాహ్మణులకు రాజులకును శ్చ బ్రాతె సుగతి.

319

వ. అని చెప్పి శాండియ.

320

సీ. బోధ మక్షిణపాశపునకుఁ గల్గదు సద్భోయండు సెప్పంగ సంశ్రుతము లైన
ఫనులఁ బాపంబులు శ్చ వాసవ నిర్మల, జ్ఞానోదయం బగు శ్చ దాన గర్వ

గూఢధర్మము సన్యాసశ్రోవిదులును

దనకు సభివంద్య లగుట యశ్రతుండు సెప్పె.

328

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు తటాకనిర్మాణరూపం బగుధర్మంబువిశేషంబు వినవల
తుం జెప్పవే యనుటయును సనిమిషనదీనందనుం డాదరభరితుం డై.

329

భీష్ముడు భర్తజనకుఁ దటాకనిర్మాణఫలవిశేషంబు సెప్పె.

సీ. దేవతిర్యగ్భర్తసావరాశ్రయము తటాకంబు విను మట్లుఁ శ్ర గాక యందు
గోకులంబులు నీరు శ్ర గొని దానికర్తకులము నెల్లఁ బుణ్యలోకమున కనుచు
నీలోకమున శ్రీయు శ్ర నెక్కడు కీర్తియు, సతనికీఁ జేయు వ్యర్థాగమమున
నీతున వేసవిఁ శ్ర జెఱువులో నీ రున్న, సన్నిహిత్రాదిమృత్యుజ్ఞపాజ

ఆ. వేయఫలము లోలి శ్ర నాయన కగుఁ గట్టఁ, దగినతరువు లిడిత శ్ర సుగతి గలుగు
నిహసుఖంబుఁ బొందు శ్ర విహగాదిబహుభూత, వాససౌఖ్య మతఁడు శ్ర సేసె గాన.

క. సలిలాశయములు సేసిన, సలఘు ప్రియమందుఁ బితృచర్యము లూర్ధ్వగతుల్
గలుగును దానం దమ కను, తలఁపున నది గోరుచుండు శ్ర ధర్మతనూజ.

331

తే. ఛాయ సతిభివర్గంబుఁ బుష్పముల సురగ
ణంబుఁ బండులఁ బితృనివృహంబుఁ బ్రమద
మందఁ జేయు వృక్షంబు ల శ్ర టగుట వృక్ష
రోపణక్రియ మేటిధర్మపు కుమార.

332

క. అనిన విని ప్రీతుఁ డై యజ్ఞసవిభుఁడు గృహస్థధర్మసాకల్యజ్ఞా
సనిరూఢి నాదుచిత్తంబున నొలయింపు భవదీయశ్రుణ్యఫణితులన్.

333

క. అనవుడుఁ దాత యలరి యమ్మనుమనితో నిట్లు లనియె శ్ర మహియును విష్ణుం
డును జేసినసంవాదము, విను మది సీకోర్కీఁ దీర్పు శ్ర విశ్రుతకీ.

334

తే. నన్ను నీ వడిగినయట్లు శ్ర వెన్నుఁ డరి
బుజ్జనంబులు మున్నుగ శ్ర భూమిదేవీ
నడిగె దానికిఁ బ్రియ మంది శ్ర యమ్మహాను
భావు డిట్లని చెప్పెఁ దశద్యావ మలర.

335

క. దేవా హుతవహపరిచ, ర్భావిధి యువరించి బలిసకమాచరణము భ
క్త్యావేశంబునఁ జేయఁగ, దైవతసంఘంబు సమ్మృదంబునఁ దేలున్.

336

తే. అన్నమున దుగ్ధమునఁ బండ్ల శ్ర నైన మూల
కోటి నైనను దను పాదునీట నైన
నిత్యమును జేయునది పితృకృత్య మౌసి
వైశ్వదేవ మవశ్యనిర్వాహ్య మనఘ.

337

క. ఆచేతసిదప దానం, బాచరణీయంబు శక్తి శ్ర కనుగుణముగ భి
క్షూచర్య సేయువిప్రుల, వేది యిడఁగ వలయు నెపుడు శ్ర వేగవ్య భిక్షుల్,

338

- తే. అప్పటికి వారు లే కున్న శ్రీ నగ్ర మగ్ని
ముఖమునం దైన నిడునది శ్రీ సఖుల బంధు
జనుల నతిథుల గురుల భోజనవిధాన
తృప్తులుగఁజేసి బలివిధి శ్రీ దీర్ఘవలయు. 339
- వ. బలు లుభయప్ర కారంబులువానియందు¹ధర్మాధర్మావధివనరక్షో²దనాదివిషయం
బైన శ్రేతబలియేను మున్ను నిర్దేశించినయది యిప్పుడు సెప్పినయది పశుపక్షి
చండాల ప్రభృతిగోచరం బగుస్మార్తబలి యని నిర్దేశించి వెండియు. 340
- ఆ. విను గృహస్థధర్మవిధ మిది యీ భంగిఁ నడపి పిదప భోజనంబు సేయ
వలయు విప్రుఁ డిట్టివాఁ డొందు నిహపర, సౌఖ్యసంపదలఁ బ్రకృత స్తచరిత. 341
- క. అని చెప్పినఁ గృష్ణుండు నెమ్మన మరల గృహస్థవిధిసమాచరణము ని
ష్ఠ నడపెఁ గర్మశ్రద్ధా, ఘన సీవును నట్ల నడపు శ్రీ గార్హస్థ్యంబున్. 342
- క. అది దురితనిరాసము నభ్యుదయానందంబుఁ జేయుఁ శ్రీ బుణ్యయశస్సం
పద నిచ్చు నూర్ధ్వలోకప్రద మగు దానిఁ గొనియాడు శ్రీ భరతవరేణ్య. 343
- వ. అని యిట్లు భీష్ముండు భీమాగ్రజానకుఁ గృహస్థధర్మప్రకారం బెఱింగించె నని
చెప్పటయు నప్పారవకులోత్తములసంప్రశ్నోత్తరంబులు మఱి యెత్తెఱంగునం
జెల్లెం జెప్పవేయనుటయు. 344
- చ. అపగత కామరోషహృదయంతరఫేలనకల్య నిర్జపా
జపమహితవ్రతైకపర్యసంగధురాధికతాల్ప్య చంద్రమ
స్తవనమయాత్మ కౌస్తుభనితాంతరుచిస్సురితాస్థిదామదీ
ప్రీపటలచారువత్ మునిధీస్ఫుటభావిత దేవసేవితా. 345
- క. సత్త్వాధిమాన కృతశుభ త్వప్రకటాభిధాన శ్రీ భక్తాధీనా
త త్వంపదార్థరూపా, త త్వంసదనదీప ధూత్యదైత్యాటోపా. 346
- మాలిని. జగదవనవినోదా శ్రీ సత్యజాత ప్రజాదా
సగుణవిగుణభంగీ శ్రీ సంయమారామసంగీ
విగతవికృతమూర్తీ శ్రీ విశ్వభూత ప్రవర్తీ
సుగమగహనభూమా శ్రీ సోమఘంఘాభిరామా. 347
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాశ్వాసృత బుధారాధనవిరాజ
తిక్తససోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు
నందుఁ దృతీయాశ్వాసము. 348

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆనుశాసనికపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

పరమమహిమనిశ్చల
తాపాదన కేళికౌత్యకాతిశయమనో
వ్యాపారనిరూఢ స్తు
త్యాపాంగవిలాసలలిత శ్చ హరిహరనాథా.

—ఓ ధూపదీపనైవేద్యంబులతో విశేషము భీష్ముడు ధర్మజానకుఁ జెప్పెట. ఓ—

౪. దేవా వై శంపాయనండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు గృహమేధిధర్మతత్త్వావగమము
దనకుఁ గలుగంగఁ జేసిన్యతాత తెఱఁగి
మనుమఁ డూరితభక్తియు శ్చ వినయగౌర
వంబు సమధికతావైభవంబుఁ బొంద. 3

౪. మహాత్మా సుమనోధూపదీపనైవేద్యంబు లుత్తమంబు లగుపూజాసాధనంబు లని
వానిం గొని దేవతలం బూజింతురు తద్విశేషంబెఱింగింపవేయని యడుగుటయు
నతం డాదరభరితుం డయి దీని శుక్రండు బలిదానవేంద్రునకు బలి మనువునకు
మనువు సువర్ణం దనుతపోధనునకు సువర్ణండు నారదునకుం జెప్పి రప్పరమ
ముని నాకుం జెప్పె నత్రైతంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యప్పుడమి
తేని కిట్లనియె. 4

నీ. ఓవధు లన్మృత మర్యాదాత్మమవస్తునొరతిలోనఁ బుష్పవంశతములు మేలు
పుష్పముల్ గొని సురభిపూజ లొనర్చిన, మానవులకు మందీర్షమనసు గలుగు
నట్లు గావున సుమనోభిభానము పుష్పముల కయ్యెఁ దద్భవ్యభూజ లిచ్చు
నరులకోర్కులు సుమనస్కులఁ దీర్చుట, వమరులు సుమనస్కు శ్చ లనఁగఁ జనిరి

ఆ. కంపు రూపుఁ డెలుపు శ్చ గలిగి యకంటక, భూరుహాదులందుఁ శ్చ బుట్టినట్టి
పుష్పముల బ్రీమంబుఁ బొందికై కొండునిర్జరులు పూజనములఁ గురువరేణ్య. 5

- క. నలినంబులు జాజులును, దులసీదళములుఁ బ్రభూత్వతోషము గీర్వా
ణులకుం జేయును యత్నోదులకు జలోద్భవము లెల్లఁ గడుప్తి యొనర్చున్. 6
- క. ఆరుణంబులును సకంటక, తరుభవములుఁ గలుకగంధర్వధామములు నొన
ర్తురు శాత్రవాభిచారిక, కరణమున నధర్వమౌత్రికతఁ గుసుమంబుల్. 7
- తే. భూతరక్షోగణములకు శ్ర భూపవర్య
తీక్షణగంధపుష్పంబులు శ్ర తృప్తి జేయు
నలంప దీపు¹ వలచి పరిశ్రమశ్రుకాంతి
భరితములు నగువువ్రులు శ్ర నరులమెచ్చు. 8
- క. విను దేవాలయమునఁ బితృవనమునఁ బుట్టుకుసుమములు శ్ర వలదు వివాహం
బునకును శాంతికపాష్టిక, వనితాజనరంజనాదివర్తనములకున్. 9
- తే. కుసుమములగంధమున దేవ్యకోటి వాని
దర్శనంబున యత్నులు శ్ర తదుపభోగ
మున భుజంగ ప్రతాన మీశముఁడుదెఱంగు
లను మనుష్యులు ప్రియ మందు శ్ర టనఘ కలుగు. 10
- క. దేవత లర్హకుసుమపూజావిధిబ్రీయ మంది యపుడ శ్ర జనులయెడల సం
భావించి వారికోర్కులు, గావించురు సఫలములుగఁ శ్ర గౌరవనాథా. 11
- తే. సల్లకీజాతనిర్యాన శ్ర మెల్ల దేవ
తలకు మే లంతకంటె శిగుగ్గిలము లెస్స
యగురు గంధర్వయత్నోర్యగాదులకుఁ బ్రి
యంబు ధూపదానమునెడ శ్ర నధిపవర్య. 12
- వ. ధూపదానంబులయందు నధికతరంబు కర్పూరధూపం బని చెప్పి మఱియును. 13
- క. సమధురమును గలుపును దీక్ష్యము నగుగంధములధూపకలన వరుసనౌ
ద్యములు సురయత్నరక్ష్యస్సమితులకును దత్ప్రకాతకాతులకు నౌచా. 14
- తే. తగినయట్టి ధూపము దేవ్యతలకునిచ్చి
పరమపుష్టియు నాయువుఁ శ్ర బడయుఁ గర్త
యత్నగంధర్వపన్నగశరాక్షులును
ధూపమున మెచ్చి కోర్కు ల్లిత్తురు కుమార. 15
- క. మలయజము నగరు మఱియుం, గలుగుసురభివస్తువులు నికామప్రియదం
బులు జైహారికధూపంబులయెడ మానవులచి త్తములకు నరేంద్ర. 16
- ఆ. శివైవతార్చలపుడు శ్ర తామసభూతరక్షోముఖంబు లైవ్యకుత్స్నితంపు
జాతు లెల్ల దీప్తసన్నిధి నడఁగు న, టగుట దీపదాన శ్ర మధికఫలము. 17
- క. ఆలోకదాన మన భూపాల పరఁగు దీప మీగి శ్ర భావము సద్ధ

- ర్యాలోకనశీలం బగు, నాలెస్స యొనర్చినట్టియతనికి నధిపా. 18
- తే. ఘృతము సాలమి వర్తి నిశ్శృంఖల యగుట
దగ నమర్చించి పెంచుట యధరణినాథ
కానియవి దీపదానవిధానమునఁ బ్ర
కాశవస్తువు దృఢదీప్తికముగ వలదె. 19
- వ. అని పెండియ. 20
- క. ఒరు లిచ్చినదీపం బపహరించి తత్పాతకమున యనంధుం డగు భూ
వర రథాస్థానభ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతికం బాత్ర మగున్. 21
- తే. ఆలనేయి ముఖ్యము మహిమేష
జనితఘృతములుఁ దైలంబు యనుజనాథ
మధ్యమము లగు మేదోన్మహాంసరసము
లరయ నింద్యముల్ దీపస్యమర్పణమున. 22
- క. జ్యోతిస్సాలాక్యకులో, ద్యోతనమహిత ప్రకాశ్యయోగంబులు పు
త్తా తెచ్చు దీపదానము, దాత కొనఁగు నమరపూజితసుఖత్వంబున్. 23
- క. దేవతలకు సగ్రవునం, భావన నుపహార మిచ్చి యపదపడి కుడువం
గా వలయు నల్లు నేయని,ధీవిరహితుఁ డనుర యగుట యదెల్లం బధిపా. 24
- వ. కావున. 25
- క. తనయుంటఁ గలుగునన్నము, మును దేవతలకు నివేద్యముగఁజేసి ప్రణా
మనియమసహితసమర్పణ,మునఁ గృతకృత్యుడుగ వలయుఁబురుషుండనఘా. 26
- వ. పూజకుండు శక్తిసంపన్నుం డయి యొనర్చిన. 27
- క. తిలపిష్టము దధిదుగ్ధంబులు మఱియును ధూపములును యబుణ్యపరిమళం
బులు నగుపదార్థములు విబుధులకుం బ్రియ మొనఁగు బలివిధులఁ గురుముఖ్యా.
- క. ఉపహారసమర్పకుఁ డగు,సుపురుషు గృహదైవతములుశుభములఁ గూర్చుకొ
న్మపవర తత్కర్మరహితుఁ, గృహ లేక నితాంతవిఫలకృత్యుం జేయున్. 29
- ఆ. రక్తమాంససహిత్యథ క్షపిండ్ముల ను
ల్లసితలోహితాక్త్రలాజములను
సురను బలి యొనర్చి నురగయక్షసుర
ప్రముఖభూతములు శుభంబు లొనఁగు. 30
- క. సామ్యా సామ్యబలులు విను, సామ్యాసామ్య ప్రకారజనకృత్యంబుల్
సామ్యనృపొత్తమ యయ్యె, కామ్యముఁ దత్తత్ ప్రపూజ్యకరణిం జేయున్.
- క. అగ్రప్రదాయి వర్ణస్యమగుడు బలయుతుడు ఋద్ధియంతుడు లోకా
నుగ్రహపాత్రము కాత్రవ,నిగ్రహశక్తుండుఁ దత్ప్రసిద్ధుడు నగున్. 32
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్తుతో సుమనోధూపదీపబలిప్రదానం

బులఫలవిశేషంబు లింకను వినవలతుం జెప్పజే యనుటయు నప్పురుషవరుం
డా కురువంశవరున కిట్లను నహుషువృత్తాంతంబున నది విన్నవ్వుం బగు వినుము
చెప్పెద.

33

శ్రీకృష్ణ భీష్ముడు ధర్మజానకు నహుషునిధూపదీపదానవిశేషంబు పెప్పుట.

సీ. నహుషుండు భూపాలకనము సేయు చుండి రాజస మిందుశయు లేకన త్వనిష్ఠఁ
బుష్పంబులను ధూపముల దీపముల నివేద్యంబుల నమరుల కర్చ లిచ్చుఁ
బితృసంతతికి వీనఁ క బ్రీతి యొనర్చు రాక్షసయక్షభూతభురజంగమాది
తర్పణంబులు సర్వతానిరూఢములుగా, నివి గొని యొనరించు క నిట్లు నిత్య

తే. నిరతిఁ జెల్లించి తత్ఫలపరిణతి ప్ర

దీప్తతేజోవిశేషసంస్థాప్తజేవ

రాజ్యం దై సురమునిగణాపూజ్యభావ

మహిమఁ బొందియు దీనిఁ దా క మజవఁ డధిప.

34

క. సురలఁ బితృదేవతలఁ ద, త్పరతను ము న్నెట్లు లట్ల క పన్నుగ సమ్య
కృతిప్తువులఁగాఁ జేయుం, బరమకుసుమధూపదీపకబలిదానములన్.

35

తే. దానఁజేసి తదీయమృహానుభావ, మంతకంతకు సగల క మగుటకలనఁ

దగియె మునివరవాహనశ్రవణు నమ్మ, హాద్యుతికి వేయు నేల యశవద్యరహిత.

క. విను మనుజేంద్రుల కెవ్వరికిని లేనివిశేష మతనికెం గలుగుట గ

ర్వనిరూఢి నొంది దుర్వ, ర్తనపరుఁ దై యాతఁ డజగత్సరత్వముఁ బొందెన్.

37

వ. అట్టియెడనుబూర్వంబుననుంజేసినపుష్పాదిదాన పుణ్యవిశేషంబులమహానుభావంబు
వలన నవ్వసుమతీశ్వరు శపించినమునీశ్వరుండు సదయుం డయి శాపమోక్షంబు
నిర్దేశించెఁ దత్ఫలవిశేషంబునన యశేషదోషనిరసననిపుణుండ వగునీవప్సవ్యాసు
ప్రానంబున కొదవి తని చెప్పి వెండియు.

38

తే. పాండవాగ్రజ నహుషుండు క బ్రహ్మసభకు

నాత్మగృహమున కరిగినశ్రయట్ల యరిగె

నట్టిపెంపును జనవిభుం క డవ్వెళిప్త

దానఫలమునఁజూపె పాండవంగఁ బడసె.

39

క. అని పలికి భీష్ముఁ డిట్లను, విను మొందును దీపదానశ్శుభి నే లనిశం

బును జేయ నూర్ధ్వలోకంబును గర్తకుఁ బరమదివ్యభోధము నిచ్చున్.

40

క. ఎన్నినిజియములు దైవత, సన్నిధి వెలుంగంగఁ జేయు క జనుండు ప్రదీపం

బును సురపత్నీములు సుఖోన్నతి సన్నతుల నాతఁ క డొప్పు దివమువన్.

41

క. అనిన విని ధర్మజాండు శంకెనుతనయునితోడ విప్రధనము సపహరిం

చినయాతఁ డేగరిం బను, ననుటయు నతఁ డిట్లు లనియె క నన్నరపతికన్.

42

క. ఇదితము బుధోములు గల, వరయంగ లోకమున వానిశ్రయన్నిటికంజూ

- ధరణీసురధనము పాపపు, డెరువునఁ గొనుటధిక ముండు శ్రీధీరవిచారా. 43
- క. భూసురధనాపహరణము, సేసినఁ గులనాశ మగుట శ్రీనిధిము దానం
జేసి యగును జండాలు, ¹త్వానంగము నపరభవమునందు నరేంద్రా. 44
- వ. ఒక్కయితిహాసంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 45
- ఆ. శ్రీబ్రంధుఁ డనఁగఁ శ్రీగలఁ డొక్కనరపతి, యతఁడు మాలవానిశనధికదుఃఖ
భాగిఁ గాంచె గాలిఁబ్రతిచువిప్రజేత్ర,తలము రేణువునకుఁదలఁచి చనఁగ. 46
- క. కని యీధూళికఁ గడు రో,సినకారణ మేమి యనుడఁ శ్రీజెప్పె నతని కి
ట్లని యమూలఁడు డొలుబా,మున నే నొకవిప్రుకొడుకకమునులు నుతింపన్. 47
- ఆ. పరమనిష్ఠతోడ శ్రీబ్రహ్మచర్యవ్రత, మాచరింతు భిక్షితాన్న మొక్క
నాఁడు వేడ్కఁబుణ్యసదితీరమున భుజిం,పంగఁ దలఁచి చనఁగఁబాప ²మడరి. 48
- క. ధరణీదేవజేత్రము, పరాగపటలంబు బహుశ్రవవనంబుగతిం
బరఁగి నరనాథ నా దగు,కరంబునన్నమునఁ బట్టె శ్రీగడు సాంద్రముగఁ. 49
- క. ఆధూళితోడఁ గుడిచిన, నీదుర్జన్మంబు వచ్చె శ్రీనిధి యెఱిఁగెడుఁసం
వేదనము పూర్వపుణ్యఫ,లోదయమునఁ గలిగె నిన్న శ్రీయొకకల గంటిన్. 50
- వ. దానిం జెప్పెద నవధరింపుము. 51
- క. ఒకవిప్రవరుడు ననుఁ గని, యకటకటా యనుచు నిలిచి శ్రీయడలకు మీదుః
ఖకలాప మెల్లి వాయును, సకలంబును శ్రీబ్రంధునంబాదమునఁ. 52
- క. అనియె నని చెప్పి వీడ్కొని, చని మృతుఁ డై తొంటిబహుశ్రవనత్కర్మంబుల్
దను ను త్తమపదమునకుం, గొనిపోయిన నిత్యసాఖ్యకుండై యుండెన్. 53
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతో నాకలోకం బేక ప్రకారమనోహరి
యైయుండునో బహు ప్రకార ప్రమోదియై వెలుంగునో యెఱింగింపవేయనుటయు
నతండు పుణ్యకర్మంబు లనేకవిధంబులు గావే కావునం దత్తదనురూపానేకస్థానం
బై నాకంబు నిశ్శోకంబును సస్తోకసుఖకరంబును నైకరం బొప్పుచుండు గౌతమ
శతక్రతుసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మది భవదీయ ప్రశ్నంబునకు బ్రాదేశ
విశదీకరణం బగును త్తరంబై యుండెడు గౌతముం డనుమహాద్విజుండు వనంబు
నం దపంబు సేయుచుండి సుండాళిశివుం దల్లి లేనిదాని నొక్కడం గని
కారుణ్యంబు వొడమిపుత్తునింబోలెఁ బెనిచె నయ్యేనికొదమ కాల క్రమంబున
మేటియేనుం గయి మెలంగుచుండె నక్కలంబున భూపాలనంబు సేయు ధృత
రాష్ట్రుం డనురాజనాకారంబు దాల్చి నాకపతి యయ్యెడకు వచ్చి యవ్వారణ
పతిం బట్టి తనకుం గొనిపోవువాడై దీని నా కిమ్మని యమ్మునిపతి నడుగుటయు
నతండు. 54

లే. ఇద్ద్రములు దెచ్చియిచ్చునేనిచట లేని,నమయమునఁ గాచు నీపర్వతశాల మర్త్య

బుద్ధియుత మిది యీ దంతిఁ గ బుద్ధుభోలేఁ బెనిచినాడ నీకేజాభ్యమనుజనాథ.

ఇంద్రునకు మరంగమహామునితో నైవసంవాదము

- వ. అనుటయు నాకృతి మజనవిభుండు. 56
- చ. మునులకు నేనుఁ గేటికి నశమూల్యపుగోవులఁ బుచ్చికొమ్మ వే
యనఘ పసిండి నీవఃస్థనంతయు నిచ్చెద నన్న శైశవం
బున నిది దల్లి లే కునికే గ బుట్టిన యక్కటికంబు పెంపునం
బెనుచుటఁజేసి దీనిపయిఁ గ బ్రేమము నామదిఁ గలు భూవరా. 57
- క. కావున నొల్లను, బదివేల్గోవుల నిచ్చినను నిష్కృతోటి యొసఁగినం
బోవయ్య యేను మొఱి యిడఁగ వావిరి గొనఁగఁ దగు న్యకరిపతి నీకున్. 58
- క. అని మునిపతి వలికిన నజ్ఞనపతి వాహనము గాఁగ గ సామజముం గై
కొనఁ దగదె రాజులకు నిట్లనఁ దగునే నీకు విడువు గ హస్తే బ్రియమునన్. 59
- వ. అని రాజసంబు దోఁపం బలుకుటయు నప్పరమద్విజుండు వుయిలోట దక్కి యి
ట్లనియె. 60
- తే. పుణ్యకర్మలు హర్షంబుఁ గ బొందఁ గనుట, పాపకర్మలు శోకార్తిపాలుపడుట
యెచటఁ గల్గు నజ్ఞమునభ గ కేఁగుదెమ్ము, దంతి నచ్చట నిచ్చెదగ్రధరణినాథ. 61
- వ. అనుటయు వరేండు. 62
- నీ. వినుము నా స్తిక లగుజనులుఁ బాపాత్మకులును గాక యేనువ్యత్తున ముసీంద్ర
యచటికి నన్న నశయ్యముఁడు పుణ్యుఁడు తదీ, యాదరం బొప్ప దేయనియెవిప్రుఁ
డమాట కవ్యభం గ డప్ప బ్రోచునతండు, దల్లి కిఁ దండ్రి క గ త్యంతభక్తి
గలవాఁడు నమ్మేలు గ గను నందు రా నొల్ల, నని పల్కెఁ బల్కిన గ న త్రపస్వి
- తే. రమ్మ మందాకినికే ద త్రుటమ్మపొంత, హస్తీ విడిచెదననుమాటగ్రయాడ నాతఁ
డతిథిశిష్టాన్నభోజులనప్రతిగ్రహులును గం ద్రది సరకు సేయుదు నెయచటు. 63
- క. అనినను ముని మేరువనంబున నీ కొప్పింతు గజముఁ గ బోద మనుడు న
జ్ఞననాథవరేణ్యుం డాతనిమోమునఁ జూడ్కి నిగుడ గ దరహాసముతోన్. 64
- క. మృదువులు సత్యోపేతులు, నదయులు భూతహితం 1లందుఁజనుజనములు నా
కది యేల వేడ్క నిదె వచ్చెద నొండొకమంచిచోటు గ సెప్పు మనవుడున్. 65
- క. నారదమునినాయకునివి, హారసల మైనవనమృతం దిచ్చెద నీ
పారణము నచటు కిన్నర,ధీరమృం బప్పరోమృతిప్రియ మనఘా. 66
- నీ. అనిన గౌతముపల్కు గ విని గీతనృత్యాది, చతురులై దేవత్యాసమ్మనీంద్ర
హర్షంబు గావించుకనట్టివా రచ్చటి, కరుగుదు రే నొల్ల గ నచ్చటనియె
నరపతి యా త్రరకురుభూము లనిమిష,కమనీయములు సర్వకామ్యవర్షి
యగు నందు వాసపుడట వచ్చి కరి నొప్ప, గొనుమనివలిక నశమ్మునివరుండు

- తే. కామహింసారహితులకుఁ శ గాక నాకుఁ
దరమె తత్ప్రదేశం బని శ దర్పభణితి
నాడెఁ బతి దాని కాభూసుకరాగగణ్యు
డిందుగృహమున నిత్తుర శ శ మ్మిభము ననుడు. 67
- క. దానరతులు సత్ము లా, దానవిమాఖు ¹లందుఁ జోవుతరముజనులు నా
కానెలవు ²నెలవు లే దని, మానవపతి వరుక ముని స్రమధురవచుడు. 68
- వ. అన్నరనాథుతోడ. 69
- సీ. రవిపాల నిచ్చెద శ రమ్మ కుంజరముఁ జే
కొనుటకు ననివ న్యజనవిభుండు
నుతతపస్సాధ్యాయరతులకు గంతవ్య
మచ్చోటు నా కేల శ యనుడు వరుణు
పురిఁ గుంభిఁ శ గైకొనుపద మన్న మునిఁ జూచి
యగ్నిహోత్రము నిష్ప్రియజనములుఁ ను
గలవా రరుగుదురు శ గాక యన్నెల వొల్ల
నని యాడె భూపతి శ యతని కాతఁ
- తే. డిందుకడ మర్త్యకోటికి శ నిష్ట మచట, గారు నీ కిత్తునని చెప్పె శ శూరయాజి
కేదిశతవర్ష పురుషులు శ వోడు రెండు, దాని నేఁ గోర నని వల్కెధరణివిభుడు.
- వ. పలికిన నప్పరమతపోధనుండు. 71
- క. రదిఁ గొను మచ్చోటను వే, పొద ప్రాజాపత్యలోకమున కనవుడు నా
కది యేల యశ్వమేధుల,పద మనియెం బతి తపస్వీపతి యాతనితోన్. 72
- చ. అపగతమోహాశోకమగునట్టిది గోగణలోక మిత్తు మ
ద్విపవరు నందు నీకనినయ దీర్ఘనిషేవులు గోప్రదానపు
ణ్యపరులు బ్రహ్మచర్యనియమాధ్యులు నచ్చటి కేఁగువారు దా
నిపయిఁ బ్రియంబు నాదుమది శ నెక్కొన దక్కడ కేల వచ్చెదన్. 73
- సీ. అని ధృతరాష్ట్రుఁ డాదిన ముని శీతోష్ణసుఖదుఃఖమిత్రార్థముఖములైన
బహువిధద్వంద్వములేపరఁగవు బ్రహ్మలోకమున నయ్యెడ సామ్రజము హరింతు
గాని రమ్మనుడు స్రమ్మానవపతి యనం,గులుఁగృతాత్ములు వ్రతాచలితమతులు
నధ్యాత్మనిరతులు శ నందుఁ జోదురు గాక, యచ్చటు గాన శ్రేష్ఠంబె నాకు
- తే. నవనిసురవర్య యన రాజు శ నతఁడు నూచి
మునిముహూత్తరుఁ డే నిన్ను శ ననిమిషేంద్రుఁ
గా నెఱింగితి నెల్ల లోకములఁ దిరుగు
దెచట నైన బొందడు గదా శ యెగు నిన్ను. 74

1. క. గ. చ. అందు జోవు. 2. గ. నెలవు

చ. అనవుడు మ్రొక్కి యిందుడు మృహాత్మ మతంగజహేతువాదవ
ర్తన నను బంపు నీపనువు శ దక్కొని చేసెద నన్న బుత్తుఁ డీ
వనకరి నాకు సాధుజన్మవత్సల యిమ్ము కరంబునెమ్మి డీ
ని ననియె సాంత్యనంబుగ ముగని ప్ర వరుండు కుల ప్ర డీపకా. 75

వ. అనిన విని యిందుం డి ట్లనియె. 76

తే. కరి సెలంగి నీమీదఁ బుష్కరము సాచి
మూరుకొనియెడు నడుగులమ్రాల నిల్చి
ముద్దు ¹గురియుచు బలుమలు శ మ్రొక్కు నిట్టి
దాని నిన్నెల పాపుడు శ మాననీయ. 77

మ. నను నే దాఁచెద నన్న నేబుధులుఁ గానం జాల రక్షణబో
ధననంప త్తి నెఱింగి తేర్పడ మునీంద్రా రండు నీవు భవ
త్తనయుం డీకరియన్ నితాంతసుఖనిత్యం బైననాకంబునం
దనపాయస్థితి మత్సఖత్వమునఁ బెంపారం బ్రవ ర్తింపఁగన్. 78

ఆ. అనుడు సంతసిలి శ యట్ల కాకనిన న, మ్మునివరుండుఁ గరియు శ మున్ను గాఁగ
నేఁగ దివమునకు మృహేంద్రుండు సమ్మాద, భరితుఁడగుచుగురుస్వరూపవర్య.

క. అనిన విని భీష్ముతో న, జ్ఞనపతి యిట్లనియెఁ దపము శ సారపుధర్మం
బని యజ్ఞాది మీరు సెప్పదు, రవభూలేకుండునే తృదధికం బాఁడనున్. 80

వ. అనుటయు నాదేవప్రతుం డా నరదేవోత్తము సర్మిలి నాలోకించి. 81

అంతఃపరమము ప్రహ్లాదో నైక సంవాద ప్రకారముఁ దెల్పె

సీ. వినుము ధర్మము లెల్ల శ వినుతకృత్యంబుల, తప మెన్ని యెన్నఁగాధర్మ మెందుఁ
గలదు తపం బనయగా నియతాశన, త్వము భగీరథుండు పృథ్వీజానిసభకు
సరిగిన సతనితో శనద్దేవుఁ డిందుల, కతులనిర్మలతప శ మాచరింప
కరుగుదేరంగ నృవ్వరికిని రా దెట్లు, వచ్చితో యనిన నృవ్వసుమతీమః

తే. జేను గోదానములును భూదానములును
గవ్యకాదానములుఁ దీర్థరలనములును
రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములుఁ బెక్కు
సేసినాడ వచ్చుట దానృజేసి కాదు. 82

మ. అవనీదేవత లొక్కఁడంగతువిధివ్యాసక్తు లై యుండఁ ద
త్ప్రవిభూతంబులు దోచె నేను రణసంగ్రంభంబునన్ వారికు
త్సవ మొందించితి వానిఁ బాతి ముద మందన్ వారు నన్ బ్రహ్మపా
లవరిష్టాప్యయపాఖ్య మొందు మని లీలం జెప్పినన్ వచ్చితిన్.

తే. అరలియు నీకుపటుడు శ నాదరింప

కేను విప్రులపని నేసి క్రియిటిమహిమఁ
గంటి నియతాశనత్వము క కాక తప మ
నంగ వే టాండె ధర్మాభిరనంద్యహృదయ.

84

చ. అనుటయు బ్రహ్మ యవ్యభవ కర్షణ లిచ్చి తగంగ గారవిం
చె నధిప నీవు విప్రుల భజింపుము సంయమితాశనండు జై
యని దివిజాపగానుతుఁడు క సాదరభాషణవృత్తిఁ జెప్పిన
న్విని ముద మంది ధర్మజాఁడు క నమ్మి దలిర్పంగ నమ్మకశక్తుతోన్.

85

క. పురుషుఁడు శతాయుషను శ్రుతి, పురుషవరా బాల్యరైన క బొందుదురు మృతిం
జర మగు నేమిట నాయుష, దిర మగు నెద్దానఁ దెలియఁ క జెప్పముకరుణన్.

ప. అనుటయు నయ్యభిలధర్మవేది యవ్యభవ కి ట్లనియె.

87

తే. అనఁ ఘ యాచార మాయువుఁ క జెనుచు నదియ
కాదు శ్రీయును గీర్తియుం క గలుగఁజేయు
విను దురాచారుఁ డాయువునపెనువుఁ బొందఁ
డతని సర్వభూతంబులు క నభిభవించు.

88

క. కావున నాచారపరత, భూవర మేల్ నాధుజనులు క వోవు తెరువు సం
భావించుట యాచారము, దా వర్ణాశ్రమసమర్పితం బరఁగు నృపా.

89

అ. గురునిమాట సరకు క గొనమి దుశ్శీలత
పిట్ట పుడుక గోరు క పినుకఁ ద్రుంపఁ
గజివ మరగు టుదయకాల్కాస్తమయసమ
యముల భానుఁ జూచు క టాయు వడఁచు.

90

క. విను క్రోధంబును హింసయు, నవృతంబును లేమి సంధ్య క లై నం దదుపా
సనము సురపూజనము రే, పొనరించుట దిరతరాయు క వొనరించు నృపా.

91

క. పరదారగమన మొప్పుదు, పురుషున కది యెల్లపాపములకంటె నరే
శ్వరవర యాయుస్సంక్షయ, కరంబు తద్వర్జనంబు క గడు మే లరయక.

92

క. పరదారలయందును సఖి, గురువృద్ధసృపాలబాలకులబాంధవభూ
సురవైద్యభృత్యబుధనా, గరకులసతి లాయువునకుఁ క గడుఁ జే టనభూ.

93

ప. అని చెప్పి.

94

క. మే లిది గీ డివి యని భూ, పాలక యేఁ జెప్పినట్టికపమ లెఱుఁగుము నీ
వోలిన యాయువుఁ జెనుపం, జాయి ననియు నపహరింప క క్తము లనియున్.

తే. తగనియది యెద్ది యైన వ్ర క తంబు పూని
మాన నోపిష నాయువు క మాల్పకుండు
నంతటక జోవ దాయు వ్యత్యంతవృద్ధిఁ

1. చ. శ్వర పరనాయుస్సంక్షయ. 2. క. ప. జ. పరదారములందును.

- జేయుఁ దగినది సేసినఁ శ్ర జెప్పనేల. 96
- వ. అని పరిభాషించి. 97
- క. దేవగృహముకడ వీధిని, గోవాటమునందు రచ్చకొట్టముపొంతకా
భూవర సస్యములను విష్ణావిస్మజన మొప్ప దండ్రు శ్ర చారిత్ర విదుల్. 98
- ఆ. ప్రాజ్ఞులుండు నార్ద్రోపాదుండు నై భోజ
నంబు సేత మే లభనంగ విందు
నిలిచియుండి కుడుపు శ్ర నింద్య మమ్మొయి వమాత్ర
సర్జనంబుఁ బాపసరణి యండ్రు. 99
- క. అనలము గోవును బ్రాహ్మణుఁ, జన దెంగిలితోడ ముట్టఁ శ్ర జంద్రార్కులఁ జూ
డను నమ్మొయిఁ దగ దాసనమును గాంధ్యము ననఘ భిన్నములు వర్జ్యంబుల్. 100
- ఆ. వృద్ధు వచ్చునపుడు శ్ర విను బాలుప్రాణంబు
లెగయుఁ జూచు సతని శ్ర కెదురు లేచి
ప్రణామిఁ జేసెనేనిఁ శ్ర బాదునఁ బడి యవి
దొంటియట్ల నిలుచు శ్ర దురితదూర. 101
- తే. అధ్యయనమున మ స్తకం శ్ర బంటుటయును
నిద్రయును నశుచితతోడ శ్ర నింద్యకోటి
శిరము గ్రోతంగఁ దగ దిరుసేత మ స్త
కంబులైలంబుఁ బూయఁగాఁ శ్ర గాదు మేన. 102
- సీ. మైరసిర్బంధంబు శ్ర వలవదు గురునితో, నతఁడు కోపించిన శ్ర ననుసరించి
తేర్పుట మేలు నిర్దించుట గురునెడ, సన్మత మాడుట యాయుధవపహరించు
విప్రగోక్ష త్రియశ్చవృద్ధదుర్బలభార, వహగర్భిణిలకు నీ శ్ర వలయుఁ దెరువు
మాన్యభూదేవుని శ్ర మంగఁలంబుల వన, స్పృతులను వలగొని శ్ర చనఁగ వలయుఁ
- తే. బంచదళినిఁ జతుర్దశిఁ శ్ర బద్ధమి త్త్ర
వసుతిథుల జన్మతిథులందు శ్ర వలయు బ్రహ్మ
చర్య మడుగు లొండొంటితోఁ శ్ర జనదు తోమ
దోషములు గొంఁదియముఁ గ్రూరభాషణంబు. 103
- తే. అంగహీను దరిదు విద్యావిహీను, రూపహీనునిఁ దెగడుట శ్ర శాప మండ్రు
వేద దేవతానిందలు వేతనార్థ, కముగ జోస్యంబు నడపుట శ్ర కల్మషములు. 104
- సీ. దంతధావన మూత్ర పురీషసర్జనం, బులు మాని యై చేయకవలయు నుభయ
సంధ్యల నిద్రింపఁ శ్ర జనదు తండ్రికి రేపు, మ్రొక్కి యాచార్యవిశ్రులకు వరుస
మఱి మ్రొక్కునది వీరకెఱఁగుట దక్క దే, వార్చనంబునకు ముగ్ధస్మృకడకుఁ
జనఁ గాదు గర్భిణీనయోగ మొప్పుదు, పరిణయంబునకు ముక్తసురతసుఖము

- తే. ననుభవించిన నవకీర్తి యందు రట్టి, యథుము వోవుఁ బ్రాయశ్చిత్తమాచరింప
ను త్రరము పడమర దలఁయఁగ శయింపఁదగదు శీర్ణ తల్పంబునిర్ద్రయును గీడు.
- క. సితవీతంబులు భార్యము, లతులమతీ కుసుమకోటియందుఁ గృతసా
నత రే పాపము శుచితా, చ్యుతుడగు సున్నాతుడేని యొడలు దొడసినన్.
- తే. నీశ్వ నాడక మును పూత యనిదితంబు, నీర తడితో విదిర్చుట్రసెట్ట యెరులు
గట్టివిడిచినవత్తంబు య గట్ట రాదు, మడత మార్పు టొప్పుడు ¹కడుమాపుడైన.
- క. వలవదు వటపిప్పలముల, ఫలములు నమలంగ మేడకపండ్లును దగ దా
పుల మేడల నెమిలుటయెడ, చులుఁ గానివి యవిహితంపుఁజోటుల నధిపా. 108
- క. విను ²మొరుమాచిన మూచూ, చినభోజ్యము నింద్య మన్యదీర్తముతోడం
గొనఁదగ దాహోము పొత్తునఁ గుడుచుట యథుము గూడకదూషించుటయున్.
- క. చేతఁ గొని యుప్పు ³నమలుట, రాతిపముని నుప్పు గొనుట య రాత్రి దధిమధూ
పేతంబుగఁ గుడుచుట ధ, ర్మేతరములు రేయి సక్తు య వెగు నరేంద్రా. 110
- క. ఒకలులు సూచినయది వా, రికి బెట్టక నమలుటయును య బ్రీతిం దనవం
క్తికి దెచ్చినచుట్లు వే, తొకభంగిం. గుడువ గుడుపు య నులు విషభు క్తిన్. 111
- క. నేయి మధువు సక్తువు దధి, పాయసము జలంబు భుక్తపరిశిష్టము భూ
నాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెంపారఁ గోరు య టాత్మక గలిగినన్. 112
- తే. అంగుళాగ్రముల్ సిటికెనలందు మొదలు
లనఘ దేవరితీర్థము య లనఁగఁ బరఁగు
వరుస వల కేలియుప్పలవా యు పైత్తు
కంపుతీర్థంబు తర్పణకార్యమునకు. 113
- క. ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచరణీయంబు సర్వ య మగుతర్పణము
వాచఃపరువత క్రోధం, బాచారవిధిజ్ఞు లఘుము య లంఘ కుమారా. 114
- క. దినమునసురతం బెయ్యెడఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యఁ గవ ముఁజనుదు పతిత నం
టనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్ప కునికి య నక్కుతుఁ డైనన్. 115
- ఆ. అట్టియెడలఁ దనకు య నాచమనము దొర
కొనక యున్న సూర్యుఁ య గనుచుఁ బ్రణవ
కలనతోడఁ గూడ య వలచెవి ముట్టుట
శుచిత నిచ్చు నంద్రు య మారి జనులు.
- ఆ. భగిని గురుని మిత్తుఁ య బండితు ⁴వంశజఁ బేదవశినఁదెచ్చి య ప్రియముతోడఁ
దనగృహమునకల్మి య కనురూపముగఁబ్రోవు, పెరువు నేమునాముఁపునకు సిరికి.
- క. పారావతములు శుకములు, శారికలుచు బుష్పలతలు య జననర పసిడిం
దారమున నైనముట్టులు, నారయ గృహమంగళంబులదర్శములున్. 118

- తే. గుప్త్య గ్రద్ద దివ్యారువుభ్రువుఁ గూబ
యిలు సొచ్చిన శాంతి సేయుంప వలయుఁ
జదువుఁ గుడుపును సంఘటఁ శ జనదు రాత్రి
యైన బిత్తకార్యములు సేయు శ టఘటఁ జేయు. 119
- క. కులమును రూపము శీలముఁ, గిలకన్య వరించి యందుఁ శ గణియపత్న్యం
బులకుఁ దగ నడపునది మంగళములు కృతదైవవైశ్మ్యక క్రియుఁ డగుచున్. 120
- తే. వలయుఁ బ్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుభ్రత్యముల నొకటి
తారకంబులుఁ దిధులును శ వారములును
జోన్యు తెఱిగించినవి మేలు శ సువత్రైక
లోల మంగలిపనికిని శ దైలమునకు. 121
- క. భినుము నపిండికరణమున నేకోద్దిష్టమునను శ భోజనవిధి వ
ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామతఁ గుడువఁ బోవ శ నజ్జనవినుతా. 122
- క. తల్లికఁ దండ్రికి నుతులకు, నెల్ల విధంబులను వలయు శ హితములు సెప్పన్.
మల్లకుడు గాక కర్జము, ¹సల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి శ సౌజన్యనిధి. 123
- నీ. ఊ త్రియుం డశ్వంబు శ గజమును రథమును, నెక్కు నేర్పులు గిడుతబెక్కుగఱచి
నానాయుధాభ్యాసనైపుణంబునఁ బొల్పి యుద్ధతంత్రములకు శ నోహటింప
కుండెడుమదిఁ బెర్చి శ దండనీతికి బాధకం బగునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు
గాఁగ గాంధర్వంబుఁ శ గామతంత్రంబు లో, నుగ శాస్త్రముల నెల్లదగివభంగి
- ఆ. నలవరించి మున్న శ యధ్యయనంబునఁ, ²జొరపు గలిగి ధర్మభరణవేది
యై ప్రజాభిరక్ష శ యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడవ శ వలయు నధిప. 124
- క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ జెలుపఁ దొడఁగ శ నై నను మునులీ
పను లాయర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసి నీకు శ నై చెప్పంగన్. 125
- నీ. అధిప రజస్వల శ నంటుట కల్మష, మాచరితస్సాన శ యైనవతిఁ జ
తుర్థదినంబున శ దోహసమయమునఁ, జెందంగఁ దగు నంద్రుగొంద తార్య
లేనవనాఁడొంద శ నింతియు వప్తాహ,మునఁ బొంద మగవాఁడుఁ శ బుట్టు వినుము
మఱియును సమవిమృశము లగుదివసంబులం దోలిఁ బురుషండు శ నంగనయును
- తే. సంభవించు రిట్టులు పోడ్రశంబుదాఁక, జెల్లనాఁడును ఋతుశ క్తియెడలకుండ
నెట్టికార్యము గల్గిన శ ఋతుమతీన,మాగమము దప్ప నీకున్ననాయు వెక్కు.
- క. విను మాచార మవశ్యంబును నడపఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం
భనఘా ధర్మం బాయువుఁ, బెనుచును లక్ష్మిని యశంబుఁ శ బెం పొందించున్.
- తే. ఇన్ని ధూతారములలోన శ నెక్కు డండు
నకలఘాభంబులందును శ నడయుఁ డగుట

యాది మును లట్లు గావున శ్ర నఖిలవర్ణ
ములకు దయకల్పి పెద్దయు శ్ర వలయు గుణము.

128

క. ఈ యాచారాధ్యాయం, బాయశ్శ్రీకీర్తికారి శ్ర యగు బాపంబుల్
వాయం జేయును బృథివీ, నాఁడుక సద్భక్తి జదివినను దగ వినినన్.

129

తే. అనినఁ బ్రీతుఁడై పాండునృపాగ్రతనయుఁ
డమరతటిసితనూజతో శ్ర నన్నదమ్మ
లేమివిధమునఁ దమలోన శ్ర నెనచి నడచు
వార లెఱిగింపు మనుటయు శ్ర గారవమున.

130

వ. అతం డతని కి ట్లనియె.

131

క. విను భక్తియు తెఱిపుఁ గలిగి, యనుజన్ములు పెద్దవాని శ్ర నారాధింపన్
జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడన్ సిరికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలు లై.

132

క. అనుజుఁ డొకఁడు వెంగలి యై, నను దప్పెడుఁ గాని పెద్దనకు గార్యజ్ఞు
ననియాధి లేక తక్కిన, ననుజన్ములు సిక్కువడుదు శ్ర రవసీనాథా.

133

చ. జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్పి పంచి కు
చ్చిన వినుతించు లోకమును శ్ర శ్రీయుఁ బొరింబారిఁ జెంపు నొందు లో
భనిరతిఁ బెద్ద కానపడి శ్ర పాడి దొఱంగిన బ్రాణగొడ్డపుం
బను లగు నవ్విధంబు మనఃపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్.

134

తే. తండ్రి పిమ్మట నన్నయ శ్ర తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనివనిత దలి
దల్లి గడచెన్న నని చెప్పిరెత మఱియు, మనుమనికినిట్లులనునభిమన్యుపాత్త్ర.

క. మానవనాయక యగ్రజుఁ, డైనను ననజన్ముఁడేని శ్ర నన్యాయంబుం
బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతఁడు దండ్యు డందు శ్ర రవసీపతికిన్.

136

వ. అని సహోదర ప్రకారంబు సెప్పి వెంకియు.

137

క. విను ముప్పఁ దల్లియట్లుగఁ, గొని నడపఁగ వలయుఁ జన్ను శ్ర గుడిపి పెనిచె న
వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జనసేవ యందు బుధులు శ్ర సౌజన్యనిధి.

138

క. జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యాయనకుం బదిమడుగు లెక్కు శ్ర డుర్వీనాథా
జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము పుతులన్.

139

క. జనసేవనకులచే నగు, జననం బాగముము తనువిషయ మని చెప్పన్
విను మాచార్యువలన నొందినపు ట్టజరామరంబు శ్ర దివ్యంబు నగున్.

140

వ. కావున గౌరవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు.

141

క. అని యిట్లు సుప్రసంగం, బున గురుజనతాతమ్యములు సెప్పినఁ దా
విని శంతనుతనయున కి, ట్లనుఁ బాండునృపాగ్రతనయుఁ శ్ర డకులితభక్తిన్.

142

క. భానురులకు నృపులకు నుప, వాసము దగుఁ గాని యన్యజ్ఞులకు దడి
యాన కి గలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మధుర్యస్సారా.

143

—అథ ధీమృదు ధర్మరాజా కుపవాసవిధివిశేషంబు నెప్పుట. అథ—

మృడపవాసవిధియోగ్యతయును దత్తులవిశేషంబును వినవలతుం జెప్పవే యనుట
యు నప్పురుషవరుం డప్పుడమితేనితో దీని నీవు న న్నడిగినట్ల యే నంగిరసు
నడిగిన నమ్మునిపతి నాకుం జెప్పె నట్లెఱంగు నెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి
యి టనియె. 144

క. రాత్రి త్రయంబు బ్రహ్మ, ¹క్షత్రియులకు నుపవసంపఁ శ్ర జనుఁ దదధికమున్
గాత్రస్థికి దప్పింపని, మాత్ర ²నమున మేలు కరుసకమాజవరేణ్య. 145

క. విను పైశ్చులకును శూద్రులకును నాలుగుగఁడువు లుడుగ్యకొలఁదికి మిగులం
జన దుపవసంప నుపవాసనిరూఢత పెంపు కల్మషము వారలకున్. 146

ఆ. పార్థ మాసిఁ బూర్వపక్షావ్యమీచతుర్దశుల నుభయపక్షవశతి వచ్చు
వస్థిఁ బంచమిని సుకనిష్ఠమై నుపవాసమున్న వివిధశుభములొలయునండు.

సీ. ఏకభుక్త వ్రత శ్ర మెంతయు నిష్ఠ మానం బెల్ల నడవిన శ్ర సద్విజాండు
సుభగాక్షితియు రూప్యకోభితాంగనయు సత్పుతులును ధనధాన్యతతులుభోగ
ములు సద్దణంబులు శ్ర భూరియశంబును, మొదలైనబహుశుభింకబులకుఁ బాత్ర
మగు నేడుగాలమశ్యతుల వ్రతమునల్పి, యఖిలభూలోకసౌఖ్యములుఁ ద్రిదీప

తే. మోదమును గండ్లు రెండును శ్ర మూడు నాల్గు
సీక్రమంబున నోపిన శ్ర ల్లక్ష్మినట్టి
దినము లెడపెట్టి కుడుచుచు శ్ర ధృతి నొకేడు
నడవువారల తేఱుగు లేకర్పడఁగ వినుము. 148

క. ఎక్కడుదినముల శుభములు, నెక్కు నఖిలవైభవములు శ్ర నెక్కు దినమునం
దక్కఁక యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మ్యతయు నెక్కు శ్ర నిభపురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బఠోపశ్రవాసనియతిఁ, గడవినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల
వాసభూములుమాసోపశ్రవాసవృత్తి, యైన బ్రహ్మలోకంబుసౌఖ్యంబుగలుగు. 150

ఆ. ఎంతనిష్ఠ గలిగెనేనియు మాసంబు, లోనియెంద యెక్కు శ్ర డైనదినము
లధిప యుపవసంప శ్ర నగుఁ గాని మాసాధి,కోపవాసవృత్తి శ్ర పాప మండు. 151

వ. యుగసామర్థ్యంబుననుం బురుషుమహానుభావవిశేషంబుననుం జేసి యుపవాసవ్ర
తంబు మహాధికకాలకృతం బయినను గీడుం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై
యండు. 152

తే. మాత్రకును నేదమునకు ధర్మంబులకును
బరము లగుగురుశాస్త్రల్యాభములు లేవు
తపము లే దుపవాసవ్రతంబుకంటె
నధిక మైనది యండు మహాత్ము లనఘ. 153

తే. పాపసంబులలో నెల్ల యైహ్యముండు, పరమపావన మను శ్రుతి యై పారవేంద్ర
యట్లు గావున భూదేవతార్చనంబు, భక్తిసంభృతముగ నడవంగవలయు. 154

వ. అప్రసక్తం బైనను నీయర్థంబు వినవలయునట్టిది గావునం జెప్పితి నని పలికి
వెండియు. 155

చ. అనశసన్నివృత్తి జేసి సుర యై లాదియునలో మహితానుభావు లై
రసభు సవాస్తవరసమృతసంతరకల్పిత మైనయోభు
క్తనియమతంత్రమున నడిపి యై గాధితనూజాంబు బ్రాహ్మణత్వముం
గనియె మహాపవాసములం యై గానిఫలంబులు లేవు భూవరా. 156

క. కావున నుపవాస వ్రత, సేవనము శరీరమునకుం యై జిత్తంబునకుం
కావన మైహికమహిమము, దేవనిలయనుభుము నివ్వ్యధికా సంకూరున్. 157

క. పర మగునీవ్రతమున కం, గిరసుండు దర్శకుండు శత్రుత్వగీతవిధమునా
నకు నెవ్వడు దిర్భకు లగు, మరు వారిం బొరయ నేమియైభుములు నృపా. 158

క. ఈ తంత్రంబు నతించిన, బ్రీతి పిసిన బాంబు లనుకూతములు తిర్య
గాతుఁ యై లెఱింగెడు, నా తెలి వగు నపరభవమృతంబు నరులకున్. 159

వ. అనిన విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమాననీయునిలో యజ్ఞకర్తయగుట మేలని
మీరు పెక్కడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయసంపన్నులకుం
దక్కందక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి దెల్లం బెల్లవారికి ననుష్ఠింప
నయ్యెడునట్టిపుణ్యకర్మం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమ్మహిపతికి
నమ్మహితాత్ముం డిట్లనియె. 160

క. నరవర యర్థంబుననుం, బరివారము లేకయును శుభధర్మిని జేయ
దొరకొని యుండుట గని యం, గిరసుం డుపవాసముం బ్రకీర్తించె దగన్. 161

క. ఉపవాసాయాసంబును, నృపముఖ్యా దుస్సహముగ యై నీవు దలచి య
జ్ఞపరత్వము దుర్లుట మను, నెవ మిడి యిట్లడిగి తని మననీవం గంటిన్. 162

వ. అనశన వ్రతంబులందును జాలుకని తెఱిం గెఱింగించెద. 163

చ. పగలును శేయుం గుడ్చి జలసానము లోనుగఁ గుడ్చునష్టతు
ష్టిగ నొసరించి మర్త్యు డొకకటిక నడుమక మఱి యెట్లు నంట కే
మిగిలిని బాపముం బొరయ్యమిం దలకొల్పును హామకార్యముం
దగుమెయి జేయుచున్న విను యై తంగెటిజ న్నగు నూర్ధ్వలోకముల్. 164

వ. ఇది మేలితెలింగు గొందఱు దుష్కరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
యోగినభంగుల నంగిరసుం డుపదేశించినయుపవాసవ్రతవిశేషంబు లనుష్ఠించు
వారని చెప్పిన నప్పొరవోత్తముం డయ్యుత్తమబోధనిధికి నమస్కరించి
యధ్యాత్మకవిద్యాబోధకప్రకారంబు లగువాక్యసంచయంబులు పెక్కడెం

గృష్ణద్వైపానాడిమనీంద్రులును గృష్ణునిను నాకర్ణింప నుపన్యసించితిరి
 కృష్ణశ్రీతృప్తలబు మహార్థతమంబు కృష్ణనియున్నరూ వెలుంగటయు సత్విత
 సంభాసనీయంబు. 165

ఆ. ఎవ్వర డెలుంగబడిన శ నెలుంగంగ బాలివి, యెనయెల్లయవియ్యనవగతంబు
 లగుట యీ పరాశరాత్మజుడ డాశ్రిత, కోటి కర్ణి గృష్ణుగఱిచి చెప్పె 166

క. కావున నధ్యాత్మికవా, క్యావలికిం జేరుగడ మృహమహిమపదం
 బై విలసిల్లెడు గృష్ణుడ, యే వినెగా వలతు నమృతహితవాక్యంబుల్. 167

చ. అని పలికి యింకను నధ్యాత్మ విద్యావివరణంబు లగువాక్యంబు లనుగ్రహింప
 వలయు నవి సంప్రదానంబు నేసిన నప్పరివాగ గణ్యుతో నక్కురువరేఖ్యంబు
 హరసనత్కుమారసంవాదంబు సెప్పెద నది యధ్యాత్మవిద్యోపకార ప్రకారంబు
 లై నయుపన్యాసంబుల నొప్పి యుండు విను మని యిట్లనియె. 168

హరసనత్కుమారసంవాదప్రకారము.

చ. హరుడు సనత్కుమారకడ శ కర్ణిమొయిం బనుదేర నమ్మిని
 శ్వర చుచితాననాడు బువ్వచారవిధిజ్ఞుడ దా నొనర్చి యా
 దరభరితాత్ముడై యభిమతం బగుకార్య మనుగ్రహింపు తి
 త్వరమతి నిర్వహింతుఁ నగ శ దానిఁ ద్రిలోచన మృత్యుమాచనా. 169

తే. అనిన నీతోడిగోష్ఠికి శ నర్థి వుట్టి
 యరుగుడెంచితిఁ దమ్ముడ శ శ యని ప్రమాద
 మెనంగఁ బల్కి యప్పరమేళుఁ శ డిట్లు లనియె
 నఖిలలోకార్చితం డగునతనితోడ. 170

క. ధ్యానమః న దర్శనీయం, బైనది యేవస్తు వెన్ని శ యనఘచరితన
 మ్మానితశ త్వంబులు సంఖ్యాసము యోగంబు నెట్టిగతుం జెల్లన్. 171

న. చెప్పుము మఱియు నధ్యాత్మవిషయంబు లగువిశేషంబులును వివరింపు నుచుట
 యు నయ్యంభోజసంభవుం డయ్యభవున కిట్లనియె. 172

క. అరయంగఁ దత్త్వము లనునవి, యిరువదినా ల్లండు గొంకకతిభగముజహరా
 యిరువదిమూఁ డనుటయుఁ గల, దిరువదియే నండు వానినే యెట్లనినన్. 173

క. ఇరువదిమూఁ డనువార, ల్లిరిజేశ్వర ప్రాకృతుల్ మృతీమనవిధ మ
 తైరువు మనోబుద్ధులువా, రరయంగ నొక్కండ యంశురది యట్లుం డెన్. 174

క. ఇరువదినా ల్లనువారలు, నరసి మనశ్శుద్ధి బుద్ధియునుకాన్పున న
 పురుషునఁ బలికడ రేఁ గను, తెరువున విను తత్త్వవిధము శ దేవస్తుత్యా. 175

తే. పంకవింశ మధిష్ఠానభావ ముంది, విలసనము నిచ్చు దగఁ జతుర్వింశతికిని
 దన్నుకని తనయంక డింకంగఁ జేయు, దాన నప్పిండు గలయది శ తేనియదియ.

వ. చతుర్వింశ త త్వంబులు వివరించెద.

తే. అవధరింపుము భూతంబు శ్ర లయిదుఁ దదు

ణములుఁ బదియింద్రియములు మనంబు బుద్ధి
యును మహేశ యహంకారమును బ్రకృతియు
నాగ ద త్వంబు లిరువదిరూపాలు వొలుచు.

178

వ. ఆచతుర్వింశతి త్వంబుల నధిష్ఠించి యుండుత త్వంబు నిర్దేశించెద.

179

క. 1 దేహం బనియెడ నెరవున, నూహించును బుధుఁడు దాన శ్ర మంబుం గాష్ట
స్వాహాప్రియ క్రియఁ బురుషుఁడు, సోఽహమనిన కాన్పుగుద్ర యతనిఁ గనుటగున్.

క. ఈ నెటి నిఱచుట గలుగదు, మానేర్పావంతు లై నశ్రమానవులకు ని
ష్ఠానూనతపోవ ర్తకు, లై నను గార్హస్థ్యబహుముఖాత్మకు లగుటన్.

181

వ. శ్రుతి పురుషు నమృతార్థత త్వం బనియు బ్రహ్మం బనియు నిర్దేశించి.

182

తే. అన్ని త త్వంబులకు నమృతార్థత త్వ
మెక్కు డది యాశ్వరంబు నశనీశ్వరంబు
సత్యపాకంబు నతిరహస్యంబు దానిఁ

గనిన మృత్యుజాలముచిక్కు శ్ర గడవ వచ్చు.

183

క. అనఘ యనుశోమమునఁ దో, పురు బ్రశిశోమమున లయమునొందుటయును గ
ల్లును సర్వత త్వముల కవి, యెనయుక బ్రహ్మమును గలయ్యుటేకత్వమగున్.

184

తే. ఉత్తమ శ్రద్ధ లేకున్నఁ శ్ర జిత్త మేక, ముఖముగాకున్న నింద్రియములజయింప
కున్న వేదంబు సమవక శ్ర యున్న నతని, కీపరిజ్ఞాన మీఁ దగ శ్ర ద్ధిచరిత.

185

వ. అని చెప్పి తదనంతరంబ యధ్యాత్మంబుల నధిభూతంబుల నధిదై వతంబుల
నుపన్యసించె నా సనత్కు-మారుండు తత్ప్రపంచంబునారదునకుం జెప్పుట యేనునీ
కెఱింగించి యప్పరిపాటి నిన్ను మున్న వినిపించితి ధర్మనందనా యమ్మునిపతి
మఱియు నప్పశుపతితో నిట్లనియె.

186

ఆ. సకలజంతువులకు శ్ర సామాన్య మధ్యాత్మ, మాది గాఁగఁ గల్గునంతవట్టు
నిట్లుగాఁగ నెఱుంగుటెరుగుట యొందుమై, గనుట యెఱుకగాదురకామదనున.

క. విను మధ్యాత్మ ప్రభృతులు, గసిరే ము న్నమరదనుజగంధర్వులునుం
గనుటయుఁ గల్గునె బ్రహ్మరి, బునమాన్ననిజంబు తత్ప్రకాశంబు 2 బసదే.

188

క. ఓంకారవాచ్యమది యన, హంకారనిరూఢభావనారాధ్యముని
వ్సంక మశీత మనుష్టము, శంకర మఖిలంబునకుఁ దృప్తాహారము శివా.

189

తే. అప్రమేయ మవిజ్ఞేయ శ్ర ముచల మాది, విరహితంబు నితాంతంబువిమల మవ్య
యంబు పుండరీకాక్ష మృనమువిషయ, ముచ్యుతము సదనత్పర శ్ర మైక్యభాసి.

190

క. అది నారాయణుఁ డోకనిక, విదిత భుజివివలన నురలు శ్ర వివిధములు ని

- ర్మదసిద్ధసాధ్యగణములు, మొదలగునర్హులనుబోధములపొల మయ్యెనో. 191
- వ. అట్లున నాతత్త్వముదృశ్యరము నిరూఢంబు గా దెట్లనిసి వినుము బంధ విముక్తుండు గదా కనువాడు. 192
- చ. స్మరహర పొందు సంద్రియసమాజముగంబుమనంబు బుద్ధియుం బరువడిమై నహంకరణబంధము వాసినజీవుఁ డత్సము త్సరసహితంబుగా నతఁడనఁజూచి బరలి త్వమునందు లీనతం బారయును దాని నెవ్వరు ప్రభోధముగాఁ గనువారు నెప్పుమా. 193
- క. భూతము లన్నియు నడచినయూ తఱిఁ దనుచాన కనుచు న సంజనరహిత త్వాతిశయ మెసఁగ వెలిగెడునాణిలి వాత త్వమ నకు న మరు ముహేశా. 194
- ఆ. అని సనత్కుమారుడ్రదభవుతో మఱియు ని, ట్లనియె దేవావర్తు న లెనదెవ తమ ల నెల్ల నాదరమున నాకర్ణింపు, మేర్పరంతు యోగ్యహితము గోర. 195
- ~~సనత్కుమారుడు శివునకు దేహంతరగతవతిములం వెలుపును.~~
- నీ. జిహ్వా సోముండు వాణిశిఖి ప్రాణమున గా డ్పుదానంబునందు శతతప్రదాలి వ్యాసస్తనాంతరగతు లై పర్జన్యగగనముల్ బలమున న గొళికుండు మతి నపానమున సమానంబునందు నీ, శానమిత్రాప్సరస్సమితు లగు లందు సూర్యుడు మేన న సంఘులఁ జెవి భూమి, ధరణీధరుండు దిగ్భక్తియుపస తే. మునఁ బ్రజాపతి బుద్ధియుం న దనఘ బ్రహ్మ యుండు నింతకు బుద్ధ్యమోక్షం డనంగ వెలుగు నాన్తి యధిపాత న విను ప్రబుద్ధుఁ డన సబుద్ధుండు నా సోపన న తఁడు మఱియు. 196
- క. ఈ దైవతిముల నన్నిటి, నాదరమునఁ గనుచు యోగి న యచలితనిష్ఠా¹ వేదమయా మూర్ధగతుం, డై దక్షతపేర్పి నిలుపుఁ న బ్రాణము లచటన్. 197
- తే. అపుడు బుద్ధ్యమానునిఁ గనునవ్వరిష్ఠ తత్త్వ మవ్యక్త మంద్రుత్పద్ధర్మి యగుఁబ బుద్ధుఁ డాతని సతిని నభబుద్ధుఁ డెఱుఁగు చుండు నివి యాత్మదిశ లతఁ న డోకఁడ యనఘ. 198
- క. ఇవిధము గాంచుయోగికి, నెవ్వరు సరిగారు యతు లభనేకు లచలు లై యవ్వస్తాపు గోరును రడి, దవ్వోరులకు యోగితితికి న దక్కమహేశా. 199
- ఆ. క్షరుండు నక్షరుండు న బరుండును నందు ర, వ్వినుతదశల, బుచ్చవిశకుఁడు ప్ర బుద్ధనాముఁ డతడ్రబుద్ధునిఁ గనుఁబు, మవిధము గను ప్రకృతిసంగ మెఱుఁగు. 200
- క. విను వడ్డింఁకుఁ డబుద్ధుం, డనఁ జను వాఙ్మనసములకు న సంపక యునికిం దనుఁ గా నా తత్త్వంబుం, గనిన ప్రబుద్ధుండు యతఁడ్రకామధ్వంసీ. 201

1. క. వేదమయోర్ధగతుం డై, ప్రావక్షత. 2. క. గనియె. బూర్ణవిధము.

క. కేటొంక గెనినా బ్రకృతికి, జూట విడిచినట్ల తనదుగనుజ్ఞానము న
కొలుపువీడి తనకంటెను, మీట నొకటి లేమి గాన్పు శ మొకొనవలయున్.

వ. అనిచెప్పి. 203

తే. తత్త్వవిజ్ఞానం గల్గుముండవత్సలను డెల్ల
కొంగ భవస్థునైనన్నిటి శ నిగదనమున
కూర్పు టతిలేక నీ వెఱుంగుటయు నాకు
నెల్లయోగిజనంబులు శ నెఱుంగు టయ్యె. 204

వ. అని పలికి మునిజనకృత్యంబులు వివరించెద నవభరింపు మనుమాటయు ను
వ్యక్తంబుగా నొడిచూక్రితాపస్వికి నప్పరమయశస్వి యు టనియె. 205

క. ముని వనమున శౌన్యాదు, మున నైవ గుహానికేత్రముననేనిని నా
సనబంధధీరుడై మనమున గొని యింద్రియమువిషయమున బెడబొపున్.

క. గురునుపదేశము నడపుం, బురహర విఘ్నాత్ర వేగముల నాడలితో
బొరమం డయ్యభ్యసనమా, గురువుగ నాహుతి మెప్పుడు శ గొనె డేచవులన్.

క. కుడిచినయప్పుడ యోగము, దొడగుటయును వలగు మనసు శ మాలకయుండన్
మృత వినుము బుద్ధి గొని యెక్కువనిష్ఠను వలయు దాని శ గుడియింపంగన్.

క. అది గుడిసిన విజ్ఞానము, గదలక నిర్వాతదీప్యకాంతియుఁబోలెం
బొడలును జిత్తంబును నుపలదశాసంప్రాప్తి నిశ్చలం బను దానన్. 209

తే. అనఘ నిర్జననిశ్శబ్ద శ మెనయట్టి
చోటు హృదయము డగుదేవు శ జూచుపనికి
వలయు లే కున్న శబ్దంశలితమే
సజ్జనాన్వితస్థల మార్యోసమృతంబు. 210

క. విను తమము ని స్తమముఁ జే, తనారహితచేతనాసురధామయతాస్థా
నసరూఢము నగుతె త్త్వియు, గను నిన్నియుఁ గలుగుయోగి శ కరుణామూర్తి. 211

క. మదనహరా యోగసరతు, లది గని దుఃఖములఁ దొఱగి శ యజరామరతా
స్పదమగునెలవున నిలుతురు, పొదలుదురణిమాడి చయవిభూతిపదమునన్. 212

వ. మఱియును. 213

తే. యక్షగంధర్వసిద్ధసాధ్యాదిభూత
కోటికంటెను మిగిలి యోగగులు నిశేచ్ఛ
బరంగుడుగు భవ్యయోగతత్త్వయల మేము
నిట్లు లగుట యోగీశ నిశయెఱుంగుపనియ. 214

వ. అని విజనహజమ్మ లునుననక సనంపన సనత్సజాతులం దలపించినవాఁ డయు
మెండియు. 215

- తే. యోగధర్మంబుకంటెను శ్రుతుత్తమంబు
గలుగ నేరదు ధర్మ మొక్కటయు నపున
రాగమం బగుపదమున శ్రుతయ నెదియ
మేటినిచ్చెన సంయుక్తితోటి టెల్ల. 216
- క. యోగంబు తెఱఁగు నెప్పితి, భోగ్యభార్య సాంఖ్యములు జెప్పెనేం
ద్యాగు లగునైష్ఠికులు భవ, నాగనినిం గడతుం రైష్ఠ్యసంభాధమునన్. 217
- ~~సంఖ్య~~ సమత్కమారుడు రుద్రుడు సాంఖ్యయోగంబు తెఱం గెటింగించుట. ~~జెప్పెనేం~~
- వ. కావున నత్యాదరంబున నాకర్ణింపు మః, పలికె యిట్లనియె. 218
- ఆ. ఇంద్రియములంటె శ్రుతాని మన మహి, గెల్లెత్త మంత్యకంటె దాని
కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటె బ్రకృతి యొక్క, డన్నిటికిని బురుషుడొక్కడరయ.
- తే. అంబరాదిభూతములు శ్రుబ్దాదిగుణము
లింద్రియము లిరుడెఱఁగు బోతలేందుమాభి
మన సహంకారబుద్ధు లి శ్రుత్తానిరి ప్రకృతి
గలయఁ దత్త్వచతుర్వింశత్శ్రవ్య ముందు. 220
- క. చేతనఁ డగుపురుషుని ని, శ్చేతన యగు ప్రకృతి వొంది శ్ర చేతనకాప్ర
స్ఫుత యగుం జెఱతత్త్వము, లాతత్త్వం బనుమహాభిక్షుండలితరంగిల్. 221
- క. గుణములఁ బొందఁజు పురుషుడు, గుణమహితాప్రకృతి యిచ్చుగణముల¹కేమే
గుణములు దానను గుణ లై, గుణిత్వ మానిర్గుణాత్మకన గొలుచుచున్. 222
- తే. వీని నెల్ల నసత్కృతిఁ శ్ర గా నెఱింగి
కొనుచుఁ బ్రకృతి నుపేక్షించి శ్ర తనకుఁ దాన
కాని యెం డెదియును లేమి శ్ర గాంచినపుడు
పురుషుఁ డపగతిధూమాగ్నిఁ శ్ర బోలి వెలుగు. 223
- తే. అట్లు గాక యహంకార శ్ర మానహిల్లి
బ్రకృతి దా నని స్పష్టికి శ్ర బ్రళయమునకుఁ
గర్త యైన వికారాత్మకత్వ ముందుఁ
బ్రకృతివికృతులు గానియూ, ప్రభువు²నపుడు. 224
- క. ధృతి పూనమిఁ బ్రకృతికి వశ, గతుఁ డగుచుఁ దమోమయత్యకలితం బగున
వ్యతతానుభుత్వమును సుఖ,మతి పురుషుం డనుభవించు శ్ర మదనధ్వంసీ. 225
- క. నేమి దాని నుపేక్షం, జేసవ షష్టింశభావ్యసిద్ధిఁ బారయు గా
రీరమణ పంచవింశుడు, ³సారానులనిపుణమతిఁ బ్రసన్నాత్మకుఁ డై. 226
- క. ⁴సత్త్వాశ్రయమునఁ బురుషుడు, తత్త్వాశ్రయమునను సత్త్వతత్త్వముల వివే

1. చ. కలమక. 2. జ. నడపు. 3. జ. సారానులనిపుణతా ప్రశస్తా. 4. క. కత్వానాశ్రయ
పురుషుడు. సత్త్వాశ్రయముడును సనత్త్వతత్త్వము లైన.

- కిత్వా లేన త్వములన, విత్వము జత్వంబు నొందు శ్ విశ్వాధారా. 227
- క. నానా త్వైకత్వము లజ్ఞానజ్ఞానజము లనవ్యజము కండ్లు బుధుల్
వాని నవిద్యయు విద్యయుఁ గా నివి విను పంచవింశతి స్థావరశ్. 228
- క. విద్యామయ వడ్వింశతుఁడ, విద్యావిద్యావిశేషవిరిహితుఁ డనఁడు
డాద్భుఁ డనఁడును డచ్యుతుఁ, డద్యతనుఁ డనాది కేశ్రబాత్మకుఁ డరయన్. 229
- ఆ. అని యుపన్యసించి శ్ యమక్రినిఁగి యను, శంభుతోడ డుఱియు శ్ సాంఖ్యయోగ
శిష్టమానసుల కశ్రిష్టపరిజ్ఞాన, వైభవాతిశయము శ్ వలసి యుండు. 230
- వ. ఎ ట్లనిన దృష్టాంతిష్టవిష్టతు లయి యూసుకృతు లవిచ్ఛిన్నాత్మానుసంధానంబునం
దదీయదురవస్థం ద్రోవం జాలుదు రరిష్టంబు లవధరింపు మనుపలుకు వలికి వాని
నెల్లను వినరింకడ నవి పరాశరసంహమిశ్వరుండు శిష్యుల కుపదేశించినవిధంబు
లై యుండు సంతవట్టును మును నీ వాకర్ణించి తని యమ్మునివరుండు మఱియున
మృహాదేవుతో నరిష్టంబులంగంచి యోగిజనంబులసర్వార్థగారణసహితంబును
బరమహితంబునును ననేక త్యాగలనకృత్యంబునమృత్యువు జయింతురని నిర్దేశించి.
- క. జలమన మిను నుదుంబర, ఫలమున మళకములుఁబోలె శ్ ప్రకృతిం దాని
ముల నునికి దెలిసి వేర్పా, టలవఱిదినపురుషుఁ డవ్యయత్వముఁ బొందున్. 232
- తే. కమూదశమున నున్న జలమువిధమునఁ
బ్రకృతి నుండి తదీయసం శ్ బంధవికృతి
లేనితనుఁ గని వెలుఁగు నిర్లభనిశ్చ
లాజరామరపదవి జ్యేవాహ్వయుండు. 233
- ఆ. ప్రకృతి నిట్లు వాసి శ్ పంచవింశతుండు వడ్వింశభావ మొంది శ్ విమలశివని
రంజనస్వరూపుఁ శ్ డై వెలుఁ గొండు న, త్రైజుఁగు ముక్తి యందు శ్ దేవదేవ.
- క. ఈ పరిబోధం బభవా, కాపిల మస్మదూరుండుకపిలుఁ డతనిశి
యోపరిణతి బహుశిష్యులు, దీపితవిజ్ఞాను లైరి శ్ దృఢనిశ్చయతన్. 235
- క. ఏనును శిష్యుల కీవిజ్ఞానము పెక్కండ్రకుం బ్రసన్నమిది గా
ధానూనంబుగఁ దెలిపితి, మానిత మిది దివ్యమునిస్యమాజముచేతన్. 236
- వ. గార్జ్యగౌతమకాత్యాయనాదులు దీననచేసి దీప్తబోధు లయి వీతాంతకులును
విజ్వరులును నిర్లభులును నిర్భరానంబులును నైరని చెప్పి వెంకియు ని ట్లనియె.
- క. సంగము బంధ మోఖని,స్పంగత మోక్షంబు బహువిచారము లేలా
పింగజటాజాటకలిత, గంగా బాలేందుమహిత్యగారీసహితా. 238
- క. అని యిట్లు శిశ్రునకును న,మ్ముని విజ్ఞాపించి గగనశమున కెగసి వెనం
జనియె శిశ్రుండును నిజది,వ్యనిరర్థశ్చి త్తపథవిహారం డయ్యెన్. 239
- క. అని చెప్పిన భీష్మున కి, ట్లను ధర్మతనూజుఁ డెక్కు శ్ డైనశుచిత్వం
బొనరింపఁ జాలుతీర్థం, బసఘా యెఱిగింపవే దశయం దెల్లముగన్. 240

- సీ. అనవుడు నాతఁ డరమ్మచుజవల భుజోడ, వినుము వీరము లెల్లవియును మేల
సత్యాభిధాన మై శ్ర శౌచాశిశయముఁ జేయఁగఁ జాలా భూసనం శ్ర బైవతీర్థ
మది ధృతి యనుమహాప్రాణమున శోభిల్లు, దశమ రజస్సును శ్ర దటియొద్దోది
శ్రీనుచుసత్యము నూత్యగోపచొచ్చియాచరితసాన్నిధి శుచిత్వము నవలెఁగెను
- అ. పరుఁడు వీరరాగరపరిహృతేంద్రియద్వంద్వ¹ వ్ర తలనద్వివేకు శ్ర లతిపెయిల్లు
విమలతీర్థములు సరవినయార వారల, జెందుటయును దీర్ఘనిధి యాధిప. 241
- క. దమమును దపము నహింసయు, శతుమును దీర్ఘముల వాస శ్ర శౌచాశిశయం
బమలగుణ కలుగు రిత్తజ, లములం దోగిన శుచిత్వభాధము గలదే. 242
- వ. అని వెంగియు. 243
- క. దొరకొనసదాఁగ నోరక, దొరకొనినందును పుమత్కృష్ణహృదయతఁ
బొరయక విగతస్పృహఁగఁ, పురుషులు శ్రమ లేతీర్థముల వారిలకున్. 244
- క. అనినఁ బ్రియ మంది తాతకు, మనుమఁడు ప్రణమిల్లి బోధరమహితా నేన
ర్తనమున నాత్మపదమం, గను నంద్రది యెఱుఁగఁ జెప్పరఁబులుదలిరన్. 245
- వ. మృతండు మేను విడిచియెయ్యది సహాయంబుగాఁ జను నదియును వినవలతు
నని యడిగిన నమ్మహానుభావుండా భూవల్లభున కిట్లనియె. 246
- క. నీయడిగినగూఢము లగు, నీయర్థము లెఱుఁగఁ జెప్ప శ్ర నింద్రగురుఁడు గా
కేయెడల నొరుఁడు గలఁడే, యాయన యిట వచ్చునిపుడ శ్ర యుగుము ప్రీతిన్. 247
- క. అనునమయంబున నయ్యెడ, కనిమిషగురుఁ డరుగుడెంచె శ్ర నతనికీ గుంతి
తనయాగ్రజంతుఁ దమ్ముల, జనపతులును శ్రేష్ఠులం శ్ర నద్భక్తి మెయిన్. 248
- వ. ఎదుకొని ప్రణామపూర్వకంబుగా ననుచిశోపచారంబులం బ్రీతాత్ముం జేసి
యాసీనుం డై యున్నడగ గురుపతి యగురునిం గురుపితామహు నడిగినచుట
యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 249
- || శ్రీ మహాభారతంబున భగవద్గీతాసూక్తి ||
- ఆ. తనకుఁ దాన కలఁడు శ్ర జనసంబునప్పుడు, మగణమునను సుగతి శ్ర సరకమునను
దల్లి దండ్రీ దక్కునెల్ల బంధులు శరీరంబు ననుగమించి శ్ర క్రమ్మఱుదురు. 250
- క. ఉత్తమపథంబు ధర్మాయత్తము ధర్మంబు హృతుల శ్ర శధిప సహాయం
బెత్తెఱుఁగున ధర్మక్రియఁ జత్తంబున, శేర్పవలయు శ్ర జీవించునతీన్. 251
- క. అది లేనివాడు నరకాస్పదుఁడగు నటు గాన ధర్మకపరుఁ డగుటయ యె
ప్పిడిము మనుజునకు నేఁ జెప్పెద మఱియును వలయువాని శ్ర బ్రీతి నడుగుమీ.
- వ. అనిన నజ్ఞనపతి శరీరంబు విడిచి చనియెడుజీవుని ధర్మం బెట్లనుగమించు ననుట
యు సయ్యాంగిరసుండు. 252
- తే. భూతపంచకశక్తులు శ్ర బుద్ధియును న

- ధర్మకంబు జీవుతోఁ దగిలి యరుగు
ననుడు లేకః ప్రకార మే త్త ట్లయె న్నపతి
యాని కి ట్లని చెప్పి న్నయ్యమకమంత్రి. 254
- తే. దేహగతభూ ప్రభృతిపంచదేవతలును, మనసు నన్నసంతృప్తి బాంధవసృపాల
కల్లు రేతిన్ను పురుషుండఁ గాఢమినియన, బొండఁగా వదిగర్భర్వ్య మొందుఁజువ్వె. 256
- వ. అనిచెప్పి మఱియును
- తే. పుణ్యపాపానుగుణభంగిఁబుట్టిసౌఖ్య, నుఖమయసంసరణమునఁగదారు నరుడు
విూము కేవలధర్మవర్తన సుఖైకభాజనత నొందు ధర్మైకకపరత మేలు. 257
- క. జనవర కృషిగర్వభముఖ, జననంబులఁ బొంది నరకకనంవాసముఁ జెం
దు నధికపాపాత్ముం డగు, మనుజుఁడు కర్మసవిశేషమహిమఁ దెలిపెదన్. 258
- క. జననిజనక గుణులయొక, కొనరించినమేలుఁ గీడు త నొదవిలచుసుఖం
బునకును దుఃఖమునకు నిగ, తని కొలది మడక వశంబెయ్యజనకునైనన్. 259
- క. మాతృపితృగురులు దక్కఁగ, నేతెరువునఁ బాప మొలసెనేనియు దానిం
బాతురు ప్రాయశ్చిత్త, స్థితులు తద్విషయ మైనఁ త జెడ దల్పములక. 260
- క. కొలు చఁపవారింఁచునన్నరు, డెలుకయుఁ బందియును నై న్నయ్యాదుర్జననం
బులఁ బొందు, నంత పాపము, వాలియక యాతనికిఁ గుక్కపుట్టువుఁ గల్గెన్. 261
- క. పరచారగమనదోషము, వరుసన వృక కంక గృధ్ర త వలిముఖ కవభు
క్తిరతంబు లైనభవములఁ, బొరయించుం గృహియుఁగాగర్భబుట్టించుఁ దుదిన్. 262
- సీ. తనయ నొక్కని కిచ్చి త మనసు మరలఁబడి, యన్యన కిచ్చినయట్టివాఁడు
కృషి యగు దేవకా, ర్యము సేసి మఱిపైత్రి, యింబు సేయక భోజ్యసంబు సేయు
నశఁడు కాకం బగు త నన్నఁ దిట్టినఁ గ్రొంచ, మై పుట్టు బ్రహ్మకృలాభిజాతఁ
గవసి శూద్రుఁడు నరకకపుగుంటపు ర్వగు, సంతకుకింకరు త లంటఁ బట్టి
- తే. కట్టికొనిపోయి కోసియుఁ త గాల్చియును గృ
తఘ్ను ను గ్రకంటకసముదయముమీఁదఁ
గ్రంద నదిమియు మఱియు దుఃఖములఁ బెట్టు
తెఱుగు లెన్ని యన్నింటను త బలుతు రధిప. 263
- క. ధనవాంఛ నిరాముఢుఁ జంపిన గాడిద మొదలు గాఁగఁ త బెక్కులు తిర్య
గజనంబులఁ బొందును త, త్రునివాతిఁ దోడ్తోడ మరణాదత వాటిల్లన్. 264
- ఆ. ఆడుదానిఁ జంపినతఁ డేకవింశతి, దూష్యనరకవాసకదుఃఖ మొందు
నన్నదధిపయోధ్వుతాపూపవారణముల్, మఱి కాదికీట్రమయత సేక్కు. 265
- ఆ. ఫలము వినుము వెండి త బసిడి ముచ్చిలికొన్నఁ
గ్రోతి వాయసంబు త గ్రువ్వ సీచ
కృషియు నగు సదంబరము హరించిన శత

జనన ముందు నరుడు శ్రమనుజనాథ.

266

తే. వమ్మి యిల్లడ వెట్టిన్యసాము గొనిన
మీను లో సగునిచపురయోనులందు
బుట్టు గంధవస్తువులు గొన్నట్టివాడు
వినము ముటువుట్టువున జాంచుతనము నొందు.

267

తే. ననిత లీపాపములు నేసి శ్రవానివాని, పత్నులై జనియింతురు శ్రపాపభీతి
దెరువు దప్పక నడచిననరులు సౌఖ్యమందుదురు రెండులోకంబులందు నధిప

వ. అని చెప్పి యిట్లనియె నేనుం గొన్ని దెలుగు లెఱింగించితి మఱియు ననేకపా
రాపహరణంబులకు బహువిధంబు లగుఫలంబులు వాటిల్లు వాని నెల్ల ను శాస్త్రాం
తర శ్రవణంబున నెఱింగెడు గాక యనిన విని యుక్తురుపతి బృహస్పతితో
బాపంబులం బాపికొను లెఱిం గెఱింగింపనే యనుటయు నతం డతనికి ట్లనియె.

క. విన దానంబుల బాపము, లనఘా చెడు దానములకు శ్ర నన్నిటికిని న
జ్ఞనసేవ్య యన్నదానము, మునులధికం బండు పాపముల బాపునడన్.

270

క. న్యాయార్జిత మగునన్నము, వేయింటికి బెట్ట వలయు శ్ర విప్రజనము హ
ర్షాయ త్తంబుగ దానం, బాయనిపాపములు గలవె శ్ర కౌరవముఖ్య.

271

తే. తిరిసియెనియు నన్నంబు శ్ర వెచ్చి శిథిలు
లైన విప్రులయాశలి శ్ర యపహరించు
పురుషు డూర్ధ్వలోకంబులపురుషవరుల
కర్చనీయుఁ డై వెలుగుచు శ్ర నంద యుండు.

272

క. నేదాధ్యయనార్థప్రతిపాదనమున విప్రవరుడు శ్ర బ్రహ్మవిషయన
దూభదానంబుల నరపతి, యేదురితము లైన గౌరవేశ్వర పాచున్.

273

తే. నేర్చియలబడి బడినవారణిజ్యవిధుల, బడసి వైశ్యుడన్నం బిశ్రితపడయు సుగతి
సచ్చునంతలు వడి సిరి శ్ర దెచ్చికొని చతుర్థు లన్నంబు వెట్టి కార్యతురుదివంబు.

తే. దినము వంధ్యంబు గా కుండ శ్ర దివిరి యన్న
పానదానంబు లొకవివ్యభంగి జేసి
మఱి భుజించుట బోలెడుమహితధర్మ
కార్య మొం డొక డెందును శ్ర గలదె మరయ.

275

తే. అన్నదానంబు ధర్మంబులన్నిటికిని, ముఖ్యమింత యెఱుంగుగురుముఖ్యయచుడు
ననిమిషాధిపమంత్రి కిరణమ్మహిమ, డి ట్లనియె భక్తివిషయంబు శ్ర లెనక మెనక.

క. భ్యాసం బింద్రియవృత్తుల, మానించు టహింస గురుస్వమర్చనవిధి
త్యాగసాధనము తప యోగ, వీన బరమసేవ్య మెది శ్ర వినక వలతుక.

277

వ. వినిశింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు.

278

- క. ఈ యాజును మంచి తెరువు, లైయుండు నహింస యున్నతమైదిహింస
త్రాయనిన మట్లు గాకయు, నేయుత్తమధర్మము లను శ్రమింపజేయఁగలవన. 279
- వ. అని పలికి యామంత్రణంబు నేసి వానవమంత్ర యములగఁగఁజంపఁబరిచెడి
దదనంతరంబ. 280
- ఆ. ధర్మనందనుడు పితృతామహుతో సర్వ, దేవతలునుభూమి భేషతఁబను
మునివరులు నహింసగొనియాడుదురు దాని, తెఱఁగు సెప్పు యోగ్యదేవతఁడగు
వ. అనుటయు నమ్మహాసీయాం డమ్మనాజపతిం బరమాదరంబున నాచరింప. 282
- ~~అ~~ భీష్ముడు ధర్మజానకు నహింసాస్వరూపనిరూపణంబు నేయుట. 283
- ఆ. దంతియుడుగులోనఁ శ్ర దక్షి-నజంతుచ,యంబునడుగు లెల్ల శ్ర నిరర్హియమగు
నట్లు ధర్మకోటు శ్ర లన్నియు లోనగు, నిర్దగుణ యహింస శ్ర కిరఁబ నిజము. 288
- వ. అదియును. 284
- క. అరయఁగ నాలుగువిధములఁ, బరఁగు జతుష్పాదవృత్తి శ్ర బరఁగినిగి శ్చక్ర
దొరయును నం దొకఁ డెడలిన, నరవం సద్ధర్మవర్తనము గుంట్టుపడున్. 285
- తే. మనసునను వాక్కునను గాయత్రమునను హింస
నడపు మాంసంబు దినుటతో శ్ర నాలు గయ్యె
దెఱఁగు లవినువ్వెహింస వృత్తింపఁ జేయుఁ
గాని కడుఁ గీడు మాంసభక్షణము దలఁప. 286
- క. ఈ నాలుగుదెఱఁగులఁ దగ, మానుట యే జెప్పినట్టిమహితాహింస
నూనచతుర్విధములు మాంసానేకరుచి ప్రమత్తుఁ శ్ర డటి యెట్లుపగున్. 287
- క. కావున మాంసముపైఁ దగు, లేవిధమున నుడుగుటయ యహింసారూపం
బై వఱఁజూచి భూవర, నావును నక్కురువిభంకు వివరముయొడఁగఁచున్.
వ. మాంసంబు పితృదేవతలకుం ద్రియంబు శ్రాద్ధంబు మాంసముఖ్యంబుగా నడప
వలయు నని చెప్పుదురు వధింపక మాంసలాభం బెట్లుగలుగు నమటఁగు ననిమిష
నదీనందనుం డా నరనాథున కిట్లనియె. 289
- తే. వాజిమేధంబుకంటెను శ్ర బూజనీయ
కర్మ మందురు మాంసభక్షణమువిడుపు
వినుము సంపుటయును జంపఁ శ్ర బనుచుటయును
గల్గువంబుల కెల్ల వ్యగ్ధలము లధిప. 290
- క. పితృకార్యయజ్ఞముఖముల, శ్రుతిబోధితహింసఁ గీడు శ్ర సార నేరదు వి
శ్రుతగుణ మాంసముచవిగి,రి తినం బ్రాణి డెగటాచ్చుక్రతియఁ బాప మగున్.
క. తను ననులినవాని నమలు, నని మాంసము తెఱఁగు సెప్పునాగమములు గా
వునఁ దద్భక్షణ ముడిగిన, ననఘ తపంబునకుఁ జాలు శ్ర నది యొక్కండున్. 292
- క. జనవర మాంసముచవిఁ గడ,చినచపు లరయంగ లేమిశ్రజేసి చవి యెఱిం

- గినవాఁడది యుడిగిన నానని దేవసమానుఁడందు శ ధర్మనిధిజుల్. 293
- ఉ. మానను తాతనుం గలదె శ మాంసము పాణలమేపఁ గాక య
మ్రేనుల నొంచునట్లు దమ్యమేనులు సోకినమాత్ర నెట్లుగూ
దానిఁ దలంపఁగా వలదె శ తా నది పునానిన హింస లన్నియుకా
మానవె యంచు నుత్తముడు శ మాంసము మాను ద మూర్ధ్విచిత్తుఁడై. 294
- ఆ. మాంస మా న కునిక శ మునుకేళ ప్రాణివ, భాభిరతి దొఱంగు శ టగుటఁజేసి
యట్టివాని కభయ శ మఖలభూతులుల, వలన నెపుడు నెందుఁ శ గలిది నిజము.
- క. స్వాయంభువుఁ డనుమనువును, నీయర్థము సెప్పె లోకకృహిణియుగ మార్కం
డేయాదులు మాంస ముడుగు, టాయశ్శ్రీరూపకారి శ యగు నని రధిపా. 296
- క. విను మాంసము గోరునరుడు, దనుజుఁడచూపె మును దేవతలు మాంసంబుం
దను టుడిగి కాడె దానవ, జనితభయముఁ బోవఁ ద్రోవఁ శ జాచిరి వత్స. 297
- క. దానము ధర్మము తప మి, జ్యానిష్ఠ యనంగఁ గలుగనత్కియై లెల్ల
మానవనాథ యహింసా, నూనాకృతు లందు శ్రుతుల శ నూనిన పెద్దల్. 298
- క. శతవర్ష దుష్కరతపః, కృతి నంజుడు దినమి నగు సుకృతి మివి రెండుకా
మతిఁ దలఁప నొక్కరూ పవి, శ్రుతివేదులు సెప్పుదురు కురుక్షేత్రాధా. 299
- క. తపముల దానంబుల బ్ర. హృపురినివాసంబు దప్ప శ దన రాదు జనా
ధిప మాంసము నమలనిపు, న్యపురుషునకు సులభ మందు శ రానల వాద్యుల్.
- తే. అధిప యాపాధముఖ్యంబు శ లెననెలలు
నాలుగింటును మాంసంబునమల కుడుగు
టాయురాశోగ్ధబలకీర్తు శ లను ఫలములు
నాలుగింటిని నిచ్చు నశన్నరున కండు. 301
- ఆ. సగరునలదిలీలనృగభగీరథముఖ్య, నృపులు వారి కంపురనెలలు నాలు
మాంసభక్షణంబు శ మానుట నిభయతో, కంబులందుఁ బెంపురగాంచి రండు.
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతమపుత్రుతో నిమ్మెయి మహానీయ, బయన
మాంసవిర్జనంబు వాటించి తక్కినయపూపాదులు ఫలప్రభృతులు సగుభక్ష్యంబు
లాచరించి యేల వర్తింప రెల్లజనంబులుననుటయు. 302
- మాంసభక్షణమందలిరుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పుట.
- నీ. అతనికి నతఁ డిట్లు శ లను మాంసములచవి, మరగినవారికి శ మాన వశమె
యట్లు గాకయు సురతానక్తుభీనకు బల, మొలయు నవ్యత్రాంతం శ డులసిల్లు
క్షణము శీఘ్రమున ¹లోకపిత మగుఁగృహునకుఁ, బుష్టి వేమి వచ్చుభూపవర్య
విను మాంసభక్షణంబున నపూపఫలాదు, లం దవ్విశేషంబు శ లరయఁగలవె
తే. మాంస మానినదోషంబు శ మహితదాన

విధులఁ బాయు దివిజపితృవిధివిశిష్ట
మైనయెఱచి గీ యోలయదు శ యజ్ఞములకుఁ
బకువిధానంబు వేదంబుననువు గాన.

304

వ. ఇట్లు గాన నంజును ననులుటయు నధికదోషంబులు గానియెడలునుం గలిగి
యందు నశస్త్వండు రాజులకు వేట విధించెం గావునం గుతూహలంబుఁ
గోపంబు ననియెడుభావంబులం బారకుక లోకరక్షణార్థంబుగాఁ నూరమృగ
వధంబును స్వహస్తవిక్రమార్జితమాంసంబున దేవపితృప్రీతినం బొనర్చుటకుం
గాఁ బక్షిమృగమారణంబును జేయుభూనాయకుండు దురితంబులం బారయకుండు
విశేషంబు వినుము.

305

ఆ. అన్యమాంసమున నిశ్చాగమాంసంబుఁ బో
షింతు ననుటకంటె శ జెట్ట లేదు
మాంసభక్షణంబు శ మానుటకంటెను
మేలు లేదు కర్మజాలకమున.

306

తే. మాంసభక్షణదోషంబు శ మాను దాన
మహిమ ననుటయు మాంసంబునుటి భజంప
కున్నఁ జూచె ధర్మము లేవ్వియును దలంప
దయకు సదృశంబులే కురుధరణినాథ.

307

తే. ఆత్మ సదృశత ప్రాణభ్రయంబునందుఁ
బ్రాణులకు నెల్లఁ గని మాంసభక్షణంబు
మాను దయ నార్జమాననుం శ డైవపురుషుఁ
డాపనికి బ్రహ్మలోకాదు శ లాటపట్టు.

308

క. భూతిముల కలుగునతనికి, భూతము లఖిలములు నలుగు శ భూతహితార్థి
భూతముల కభయ మిచ్చిన, పూతాత్మన కభయమిచ్చు శ భూతావలియున్.

309

ఆ. దానమును దపంబు శ ధర్మంబు యజ్ఞంబు, శౌచమంత్రతంత్రసత్వములును
బుధు లహంసరూపములు గాఁగఁ జెప్పట, నెల్లకల్మిను మృతహింసకలిమి.

310

క. నరనాథ యహింసాగుణ, పరిగణనము గొంతమాత్ర శ బలికితి ధర్మో
త్రర యగునహింసమేలిమి, యరయం గడుఁబెద్ద దాని శ నలవఱపు మదిన్.

311

ఆ. అనిన సంతసిల్లి శ యమ్మహిమతి దాత, కధికభక్తి మ్రొక్కి శ యన్మదీయ
సంగరంబునందుఁ జచ్చినవారల, కేడి గతియొ నాకు శ నెఱుంగఁ జెప్ప.

312

క. బ్రతుకును జావును నుఖదుఃఖదములుగా జంతుకొటి శ కరుణామూర్తి
మదిఁ దలఁచు బ్రాణలాభము, వదలు టరిది గాన యట్టివారి నడిగితి.

313

క. అనుటయు లేనగఁ దలఁచితి, విను మొకకీటంబునకును శ వేదవ్యాసం
బున లోకహిత మొనర్చిన, మునికి నయినసత్కథనము శ మునినుత చరితా.

314

- వ. దాన నీయడిగినయర్లబు దెలం బగు నని పలికి భీష్ముం డిట్లనియె. 315
- క. శకః పథంబునఁ గీటం, బాకటి వెనఁ బాఱఁ గాంచె న్న ట్లగీంద్రుఁడు జం
తులపమానసదశా, ప్రకారసంవేది బాద్యరామణుఁ డధిపా. 316
- వ. కాంచి నిరూపించి యా కృష్ణద్వైపాయనుం డక్కిటకంబుతో నీవు భయంబున
రయం బెసఁగఁ బాఱవపు కారణం బేమి యని యడిగిన నది యమ్మానీంద్రున
కిట్లనియె. 317
- తే. తెప్పదెరలంగ బుడు లేతెంచు చున్న
యవి మహాత్మ తన్నేమిజాతారవములు
గడఁక నెడ్లను నటిమి కొప్పెడునరాలి
యలిపు విని యుల్లమునఁ గడుపులుకు పుట్టి. 318
- వ. బ్రతుకును జావును బరమసుఖంబును నత్యంతదుఃఖంబునుం గాదె కావున. 319
- క. క్రందున మేను సిదియు నను, కొండలపా ట్నాది ప్రాణగొడ్డ మగుటఁ ద
ప్పం దొలఁగఁ బాఱదను ముని, బృందారక యనదె ప్రాణభీతి దలంపన్. 320
- చ. అన విని దాని కిట్లు లను న్న నమ్మహితాత్మకుఁ డెంతలెన్న నీ
మనికి దలంప నింది యున్యమాజనుఖంబులఁ బొందఁ గీటము
లను టది లేదు దుఃఖబహుళం బిది యా యొడ లేల చావు నీ
కనయము సౌఖ్యకారి యగు న్న నలైఁక గీవు దలంచి చూడుమా. 321
- వ. అనుటయు నక్కిటంబు. 322
- తే. అనఘ కీటంబులకు విషయజము లైన
సౌఖ్యములఁ బొంద లే దనుచుచువు గలదె
వినుము దమతమ తెరువుల న్న ననుభవింపఁ
గలదు చావును భీతికి న్న గారణంబు. 323
- వ. నీవు నామనం బరసి తింతియ కాక యంత యెఱుంగవే యది యట్లందె నా
తెఱుం గవధరింపు మేను దొలుమేన నొక్కశూద్రుండ ధనవంతుండ. 324
- సీ. ఆచారహీనత న్న యతిలోభ మన్యధ, నాపేక్ష కూరత న్న యవినయంబు
మొదలైనదుర్గుణంబులకు నెల్లను నెల్ల, వై యాంకి మాతకు న్న నధికభక్తిఁ
బ్రీతి యెప్పుడునొనర్పింతుబ్రాహ్మణమాత్రుఁడతిథియొక్కరుఁడొక ముప్పుడగు
దెంచిన నతనిఁ బూజించితి నది కారణముగ జాతిస్మరణంబు గలిగె
- తే. మంచికర్మము సుఖము నొందెదను టివుడు, గాన వచ్చె మునిశ్చర్యకరుణనాకు
నతెఱుం గఁచింపవే న్న యతివిశదము, గాఁగ నవపుమనాతండుగారవమున. 325
- వ. ఆ జంతువుం గనుంగొని నీవు సెప్ప నేల దుష్కర్మతోటివలసంగీటంబ వగు
తెఱింగితి భవదాదరితంబు లైనసత్కర్మంబులుం గాంచితి నమ్మేలునకు సంతో

పించి కాదె నీతో సంభాషించితి మదీయతపోవిశేషంబుననీదయినగీటత్వం బపన
యించెన విషాదం బపనంపును తపోబలంబును గడచినబంబులుం గలవే
మనుష్యజన్మంబు నొంది మే లొనర్చెద ననుకోర్కీ నీకుం బుట్టుట మేలు మాన
వులకుం గర్మభూమికృతంబు లైచనదనత్కర్మంబులం జూపె దేవతలును గీటంబు
లు నగుట వాటిల్లెడు నని పలికి వెండియు. 323

క. సుకృతము లమెక్కువ గల్గుట, నకట జనిస్మృతియుం గల్గె శ్ర నస్తత్పంద
ర్భకలియునీకు నొదవెనోడకు మున్నతపదము నిచ్చుటకు మొుకొంటిన్. 327

ప. అత్రైతం గాకర్ణింపుము. 328

శ్లోక శేషవ్యాసుఁడొ కీటంబునకు ను తమగర్భములు గలగ ననుగ్రహించుట. శ్లోక

అ. నీచతూ ద్రవై శ్ర్యనృపజన్మములఁ గ్రమవృత్తి నొందు మెపుడుగజి త్తమునకుఁ
బుట్టెఱుఁగునట్టిపోడిమి నొనఁగితి, ధర్మపరుఁడ వగదా శ దానజేసి. 329

క. అని సాత్యవ తేయుడు కృప, నెనసి సుధాధారఁ బోలునీక్షణముం ద
త్తనువున నిగిడించిన న, మృనివతిఁ గీర్తించె భూత్యములు ప్రీతములై. 330

క. అక్కిటంబును భక్తిన్, మ్రొక్కి శిరం బలనిపాద్యముల మోపి మనం
బెక్కుడు ప్రమోదమునఁగడు, తొక్కఁగఁదదనంతరమ యగ్రనువులం దొఱఁగన్. 331

ప. కారుణికత్వధుర్యం దగు నస్పృశాశర్యం దట్లవలీల మేలొనర్చి కీటంబుఁ గృతా
ర్థంబుఁ జేసి నిజేచ్ఛం జనియె నదియు నమ్మహానుభావునిరేఖించిన తెఱంగునజని
యించుచు ననేకపుణ్యంబు లాచరించుచు నృపజన్మంబునం బూజ్యంబైన రా
జ్యంబు నొంది. 332

నీ. వీనుంగు నెక్కి పెత్తేనుంగు లిరుగడ, రాఁ దురంగంబుల¹రమణ యొప్ప
గొడుగులుం బడగలు శ్ర ముడిచడ గాయక, వందిపాతకులర్యవంబు లెనఁగ
భూషణంబులరత్నపుంజంబు దీవులు, దిక్కుల నెల్లను శ్ర దీటుకొనఁగ
సామంతకవిజననీమంతినీముఖ, పరివారవైభవస్ఫురణ ములర

తే. దేవపతివోలె సాత్యవ్రతేయు, నాశ్ర, మమున కేతెంచి తత్పాదకముల మాత్య
ముకుటసంగతముగఁజాగి మ్రొక్కుఁగరుణ, నాతఁడె త్తితన్మ స్తకమకుటనేర్చె. 333

ప. ఇట్లత్యాదరంబున సంభాషించి శిష్యజనంబు నియోగించి. 334

క. రాజన్యసముచితం బగు, పూజావిధి యాచరించి శ్ర పురుషోత్తమ నీ
వీజన్మంబున. నమ్మని, రాజకి వెఱు గగుతపశ్చరణ మొందవనా. 335

క. గోవులకై యొండెను వి, ప్రావలికై యొండె నిర్భరరాహవకేలి
ప్రావీణ్యము మెఱసి విడువు, నీ వసువులు దాననధికశనిర్మలత యగున్ 336

ప. ఇట్లు నిష్కల్యవత్సంబు సిద్ధించిన. 337

క. ధరణీసురజననమహిమ, దొరకొను నీ కని విధించి శ్ర దుర్దాంతరిపు

- స్ఫురణహరణపరిణతు న, న్నరపతి వీడ్కోల్పె చునిజ్యసంబులు వొగడన్. 338
- తే. అతఁడు నానందసంభర్యతాంతరంగుఁ, డగుచు దండ ప్రణామంబు శ్రీ లాచరించి
యరిగి యమ్మునిచెప్పినయట్లచేసి, భూమిసురజన్మలాభంబులచొరబె నధిప. 339
- వ. ఇవ్విధంబున సద్విజుం డై. 340
- క. పుణ్యస్థలముల నెల్ల న, గణ్యము లగుయాపములు ప్రకాశములుగఁ గ
ర్మణ్యతయు వివిధరత్నహి, రణ్యావికదానములను శ్రీ బ్రస్తుతి కెక్కన్. 341
- తే. అధ్యరంబు లనేకంబు శ్రీ లాచరించు
యతఁడు మఱియును బాదరాయణునిఁ గాంచె
సదయచి త్రత నప్పరాశరసుతుండు
వీఁ గొలువంగఁ జని యశోభవ మెసంగ. 342
- క. వ్రతశీలతఁ జరిగి తుడిక, శతమఖునకు నగ్గంపునఖండై యమరా
ర్చితసంస్తుతభవ్యపద, స్థితి నవ్యయపరమసౌఖ్యస్థిధిం దనర్కె. 343
- వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 344
- క. మనుజేంద్ర కరుణై త్రంబున నద్భుతఘోరసమర్థమున నమ్మాడ్కిం
దనువులు దొఱఁగిననప్పలకు, ననంతసుఖగతులుగల్గుటనుమానంబే. 345
- వ. భవదీయబంధు లందఱు నూర్జ్వలాకప్రాప్తుల నీ వేమియు ననుమానింపకు మని
పలికినం బాండవా గ్రణంబు శరమసంతోషభరితాంతఃశరణుండై సురసరిత్సూ
నుతో విద్యాశివోదానంబులలో నెయ్యది విశేషం బెఱింగింపవే యనుటయునమ్ము
హీనతి గారవంబునం గనంగొని. 346
- తే. వ్యాసమైత్రేయపుణ్యసంభవాద మనఘ, వినిన నీప్రశ్నఘన కది శ్రీ విశదమైన
యైత్రంబగు నేకాగ్రదీ తవృత్తి, వగుమ నీ వని పల్కి యిట్లనియెనధిప. 347
- శ్రీవ్యాసమైత్రేయసంభవాదము భీష్ముడు భగ్నాశకుఁ జెప్పట. 348
- నీ. వ్యాసమునీంద్రుడు శ్రీ వారణాసీపురి, కరిగి ముఖ మైత్రేయుఁ శ్రీ డచట నునికి
నాతనియున్నెడ శ్రీ క ప్రకాశనఁ జన్న, నెఱిగి యమ్ముహితాత్ముఁ శ్రీ డెఱిగిభక్తి
బూజించి యుత్కృష్టభోజనంబునఁ దృప్తు, నేసిన నధికవిశ్రాంతరుచిర
ముఖుడై నయమ్మహాశ్రమానిఁజూచివెతాదమ, గలమయిమియందుఁగ్రానఁబడియె
- తే. గారిణం బేమికో యని శ్రీ గారవమున, నాతఁ డడిగిన నతఁ డధికాదరమునఁ
దపము శ్రుత మాదిగాఁ గల్యధర్మకోటి, లోన నెల్లను నధికంబు శ్రీ దాన మనియె.
- వ. అని మఱియును. 349
- క. దానార్హవస్తువులలో, మాసిత మన్నంబ యన్నమమును లసువులుగా
మేనుఁ దడియబలంబును, గాన బుధులు దానిఁ దద్ద శ్రీ గైకొందు మదిక. 350
- క. తపముల ముశల్మషము ల, నపగతములఁ జేయు విద్య శ్రీ కాస్తద మగు నా
తపసి మహాభద్రానంబున, నుపచిత మగువిద్య తపము శ్రీ నుత్కర్షించుక. 351

- క. కాన తంబును విద్యము, దానాదా త్యప్రవర్ధితంబులు విద్యా
నూనిత్వం బచ్చుతుం గను, దానికి దీపంబు సద్వ్యక్త ప్రవణులకున్. 352
- ఉ. కావున నన్నదానమునఁ గా కెటు లుండు మహా ప్రమాద ము
త్యావలచిత్తుఁ డైనను మోహ త్తరదానమునఁ విశుద్ధన
ద్యావత నొందు నిక్క మని య పల్కె నరేంద్ర తపంబు విద్యయుఁ
దైవతపూజనీయములు య దానము వానికిఁ జోషకం బగున్. 353
- క. అని శాంతనవుఁడు సెప్పిన, విని కొంతేయగ్రజంబు య వినులమఱి యం
గనలసమాచారంబులు, వినంగ నే వలతుఁ జెప్పవే తెలియంగన్. 354
- వ. అనిన నతండు కైకేయీశాండిలీసంవాదంబున విది డెల్లం బగుం జెప్పెద విను
మని యి ట్లనియె. 355
- తే. సుమన యనియెడు కైకేయ్యయమరపురము, నందు శాండిలింగని భవ్యమైనదివ్య
పదవి యేవ ర్తనమునఁ జొరపుడియె నీకు, నతివ చెప్పుము నా కనిశయకిగె నధిప. 356
- వ. అని యడిగిన యాయమ కయ్యంగన యి ట్లనియె. 357
- నీ. మామకు న త్తకు య మార్పుల దేవపి, త్రతిధిపూజనములయందు సాలయ
నిలువాడిఁ దలవాకి య లెప్పుడు నెఱుంగక, పెలుచ నవ్వక శుద్ధివలయ విప్ర
భిక్ష యోగిక గల్గి య పెట్టుచు న ర్తింతు, వలయుకార్యములకుఁ వెలచి మగుడఁ
బతి వచ్చునప్పుడు య భక్తియు వేడకయు, బాదల నానసపాద్యములను సుముఖ
ఆ. భావమునను నేవ య వాటింతు బిడ్డల, శిక్ష వదలఁ దిట్టఁజెట్టఁ గనియు
నాకు వేఱ ప్రియ ముగనగ లేదు పతిమిచ్చు, వంటకముల చెవిగవండియిడును. 358
- చ. వరుఁ డొక వెంట నెన్నఁడు ప్రవాసగతుం డగు నాఁటఁగోలె న
పురుషుఁడు వచ్చునంతకును య బూవులు పూతలు మేలిచీర లా
భరణము లెక్కుడుంజవులకాక విశేషము లాదరింప నె
పురుసునఁ గొల్చుఁ గూడువ్యభంధులకుం దగ నెమ్మి నల్పుడున్. 359
- క. గోవులు మొదలగుతిర్యగ్గోవులనుఖవృత్తు లరసి య చెల్లెంతు గృహ
శ్రీవ ర్తనంబునకుఁ బతి, భావము సంకటపడంగఁ య బలుక నొకటియన్. 360
- తే. అగ్ని యోగి రక్షింతు రహస్య మైన
దాని వెలిపుచ్చ గర్భంబు య దాల్చి యాన్న
యపుడు వాచవు లెల్లను య నవులఁ జెట్టి
దాని కెయ్యది పథ్యముల్ య వానిఁ గొందు. 361
- క. అని చెప్పి యట్టి చూడంబున నడచిన సతికి లోకములు రెండును సా
ఖ్యనిరూఢి యొనఁగఁ బొగ డొందు నరుంధతివోలె నవ్యధూటి నరేంద్రా. 362
- క. నృప యీ యాఖ్యానము స్వర్వపుదినమున భక్తి జడుపురవారలు విను పు

ణ్యపురుషులును నాయుశ్శ్రీ, లవరిమితము లొంది యమరు శ్ర లగుమరు పిదపన్.
 వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సర్వశాస్త్రసారం బై శ్రేష్ఠం బసపనుష్ఠేయం
 బెయ్యది పితామహ యనుగ్రహింపు మని యభ్యర్థించిన నాపగేయుండు కృపా
 విధేయుం డై నారదపుండరీకసంవాదం బాకర్ణింపుము దాన నీ ముషీగివయర్థంబు
 దెలియును దీర్ఘపరుండును జపతత్పరుండును బుండరీకాభిధానుండును నైనమహా
 ద్విజుం డొక్కయెడ నారదమహామునిం గనిభక్తిం బ్రణతుం డై యుత్తెఱుగునన
 యడుగ నతఁ డతని కి ట్లనియె. 364

నారదపుండరీకసంవాదం బనుసరమేహిసప్రకారము.

సీ. పరమేష్ఠి సెప్పినవరమధర్మం బల్పఘటితి మహార్థంబు శ్ర భవ్యమతికి
 శ్రోతవ్యమును బర్హిజ్ఞాతవ్యమును దాని, విను ప్రకృతికిఁ బర శ్ర మనఁగఁబడిన
 యెరువదే నగుతత్త్వ శ్ర మరయంగ జీవాత్మ, దాతండ్ సర్వభూతాత్మకుండు
 నరు డన వెలుంగు నృపురుషునివలనన కలిగి నారము లన శ్ర వెలసినట్టి

తే. యన్యత త్వంబు లతనికి శ్ర నయన మగుట
 నతఁడు నారాయణుం డన శ్ర నతిశయిల్లు
 విశ్వమును డనయంద యావిర్భవింప
 విలయ మొంద నద్దేవుండు శ్ర విభుతఁ బొల్పు. 365

క. పరమబ్రహ్మం బనఁగాఁ, బరత త్వం బనఁగఁ బరమృపద మనఁగా నీ
 శ్వరుఁ డనవిష్ణుఁ డన జగ,ద్భరితత నారాయణుండు శ్ర దా వెలుఁ గొందున్. 366

ఆ. అతఁడు వాసుదేవుఁడన నాత్మయనఁగ నేదాంతవాక్యబోధ్యుఁ శ్ర డై వెలుంగు
 నరుల కప్పదములు శ్ర నామాంతరంబుల, ధారతరంబు లేనియట్టి వనఘ 367

ఆ. సర్వశాస్త్రవాక్యసమితి నాలోకించి, మతేయు దృఢవిచారయహిమఁ దెలిసి
 నిశ్చయింపబడియె శ్ర నిష్ఠ నారాయణు, నెపుడఁడలఁపవలయు శ్ర నిదియొకండ.

వ. కావున. 369

క. పరమానుష్ఠేయం బిది, సరో త్రమా నీవు నెపుడు శ్ర సారాయణుం డ
 త్పరతఁ డలఁపు సారకు సవి, సరకాస్తార్థముల క్రండుఁడలఁపఁతెలికున్. 370

క. విను మొకయింతుక నే పై, నను నారాయణుని డలఁచినను నుగతిఁగనుగ
 మనుజుఁ డనినమది నెప్పుడు, నునిచినయారనిక బ్రాతె శ్ర యు త్తమధిమా. 371

క. ప్రణత యగునమోనారాయణాయ యనునక్షరాలి శ్ర నరతఃప్రప్తి
 ఊమున జిహ్వకుఁ దెచ్చిన, జణవాక్యం బైనపదము శ్ర బడయుదురు నరుల్.

క. నారాయణపదవాక్యం, బారయ బ్రహ్మంబు దాని శ్ర ననిశము వినియున్
 సారమతిం దలఁచియు నిం, పారఁగఁ బొగడియు రమించు శ్ర బ్రతంబహిత మగున్.

తే. విందు నారాయణపరాయణుండు పాత, కమలగిలచి వెలుంగుట శ్ర కాదుదన్ను
 నాశ్రయించినపాఠికి శ్ర నతుల మైన, వెలుంగునొకఁగతగ, బాలుర్యవిధత. 374

క. చతుర్థాశ్వాసములలోపల, నతులమతీ యెందు నిలిచినవనికీ భక్తిన్
మతిఁ గేశవుఁ గూర్చక సద్గతి వెఱకర్మముల నేల కల్లఁగ నేర్పున్. 275

క. కనుటరిది యొండుమొయి విష్ణుని భక్తిం గనుము నీవు కనువల యదే
వుని వినుముభక్తవత్సలుఁ, డనునామముగలిమిదృశ్యుడగు భక్తలకుఁ 376

క. అని నారదుఁ డుపదేశించిన నాన్తాప్తికుఁడు నియత్యచిత్తుంజి వి
ష్ణుని నర్పించు నభక్తిక, మనవిశేషమున నెపుడు కనుజాభిశా. 377

తే. శంఖచక్రదాధరు క్షార్జ్ఞి బుండ్, రీకదళసన్ని భాకుఁ గిరీటకుంఠ
లాభిరాము శ్రీవత్ససంతోభివక్కుఁ, గొన్తుభోజ్యులు, గలలోన కను గతుండు.

క. చిరకాలంబున సాక్షాత్కరణంబును గల్గు దాన కనునిపదముం
బారయనిశుభముం గలవే, కరువర నీవు నతిభక్తి క గొలుపుము విష్ణుక. 378

క. అనిన విని హర్షపూరంబునఁ జిత్తముదేల ధర్మపుత్తుండాశం
తమసుతునకుఁ బ్రణమిల్లెం, దనువునఁ బులకాంకుర ప్రతతిబాదుకొనస. 380

న. ప్రణమిల్లి యతనితో దాసప్రియవచనంబుల రెంటియందును పభిశరంజనం
బెయ్యది సెప్పెవే. యశులయు నదేవవ్రతు డన్నరదేవోత్తమన కిట్లును
రెండును ముచితేఱంగుల యెదిరిపందం బెటింగి నడపునది దాసంబు రంజకం
బగుట దెలుప. వలనను సామవాదంబుగుణంబు దెల్లం బగునట్టియతిహంబు
వినుము సెప్పెద బుద్ధిసంపన్నుడగునొక్క బ్రాహ్మణుండు విజనం బగుపనంబు
నం గార్యనశంబున మొంగఁ దన్మాంసం బాహారంబు గొనుటయు దారుణం
డగుదానవుం డతని బట్టికొనిన సాత్త్వికభావణంబులు ప్రయోగించువాఁ
డయి యవ్వొప్పుండు గలంకయుఁ గొందలంబును లేనిదెందంబుతో నద్దానవు
నాననంబు గనుంగొనిన నాధైర్యధుర్యం గనుంగొని తదీయం బగునుదాత్త
త్వంబునం జిత్తుబు రంజిల్లి యద్దనుజం డధరాదివిజానితో మదీయం బగు
ప్రశ్నంబునకు సనుత్తరం బిచ్చితేని నిచ్చు విపితన ననుపలుకువలికినతనశరీరంబు
డయ్యుటకు మెనుకంబాటుటకుం గారణం బేమి యని యడిగిన నమ్మహీసుర
వరుండు వేగిరపడక కొండొకనేవు విచారించి మహాపురుషా నీయట్టిప్రసాపగు
డగుగందోచినతెఱంగులం జెప్పట మేలు గాదె యోర్జింపుమని సాముఖ్యంబు
నొంది. 381

సీ. చుట్టల నీ దగురచెట్టతనంబునఁ, బాసి పశ్చాత్తాపపగుండ వగుట
లేమి గల్గిన దుర్లభామీయధనములు, గోరుట మొగమోట కను యోగుని
చే బడ్డనిన్ను గెల్పితి నని యాతఁడు, బుట్ట కృప నుపకారమునకుఁ బాత్ర
ముగ నిత్త నీసిన క బురుషుఁ డామెద దన, యులఘుపౌరుషమునఁగలిగె ననుట

అ. కుమతిజనులు సిద్ధగుణములు గొనియాడ, సిగ్గువలన బుధులకేతం బొగడు
గాన మరగు చునికీ శ్రీ వీనిలో నొక్కట, గార్వ్యపాండరతలు శ్రీ గలుగు ననఘ.

వ. అని వెండియు.

388

సీ. ఉచితంబుగా నెతి శ్రీ సుగడించినమాట, సభ యియ్యకొనమి వల్లభకునీదు
తప్ప తెల్లం బులు శ్రీ తాపంబు బొందంగ, చేర్పంగనేరకత్తి ప్రికొనుట
నీసామ్మనక నొరు శ్రీ దాసించు చుండంగ, దానికీ దగ రక్ష శ్రీ దలంచు చునికీ
దులువ పిమ్మట నిన్ను శ్రీ దూపించుపలుకులు, కులజులు నిజముగాఢగొనుట నీవు
తే. మానుషంబుల నడపంగమామాయకాని, గాఢ జెలులుగాంచుట వగ్రకలిమిపేర్చి
దాని వెలివుచ్చునోపమీవీన నొకట, గార్వ్యపాండరత్వంబులు శ్రీ గలుగు ననఘ.

వ. అని మఱియును.

385

సీ. భార్య పుత్రకుఁ డల్లభద్రార్థవృత్తములేమి, గుహ్యగించుట జనకంబు దల్లి
సోదరుల నవయుట శ్రీ యుర్విసురుని గోవు, దొలుమేన జంపుటద్రుష్టబుద్ధి
భూసుర దేవార్థములు పుచ్చుకొనుట యర్థము గోలుపోక బాంధవులచావు
బాలిష మొగమోట శ్రీ బనిగొనగాఢ దన, యశమున కింతరాయంబు గలిమి

తే. పెద్దకాలంబు యత్నసంకల్ప నొంది, చెల్ల జేసినపని యొక్కపాల్ల పగతు
చే నసిద్ధత బొందుట శ్రీ వీన నొకట, గార్వ్యపాండరత్వంబులు శ్రీ గలుగు ననఘ.

క. అని యిట్లేర్పడ జెప్పిన, విని యద్దనుజపతి మెచ్చి శ్రీ విడిచెం గుంటి
తనయాగ్రజ భూసురు సాం, తన మిట్టిది యడుగు మింక శ్రీ వలసినదానిన్. 387

వ. అనిన నజాశక్తుండు గంగాపుత్రువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి మోక్షింకరంబులు
శిరంబునం గడియించి. 388

తే. మహ్మ సంతారవార్ధిపార్థముల జేప్పు, యానపాత్రంబు నీకరుణాతిశయము
యఖలకల్మషముల బాపునట్టిదాని, వినగఁగోరెదనొకపురార్థవృత్తమనఘ. 389

క. మునిమనుజవతులనన్నిధి, నిను నీకృష్ణుండు మానసీయచరిత వే
డ్ల నుపాసించుచు నున్నాఁ, డనుత్రమప్రీతి దాని శ్రీ నాకర్ణింపన్. 390

క. సమ్మోదమున నేనుం, డమ్ములునుం దేల సత్కర్తాకథనపర
త్వ మ్మాదరింపు మునివర్గము నృపచయము బులకశరాజి వహింపన్. 391

వ. అనుటయు భీష్ముండు. 392

క. పుణ్యం బగునితిహాస మ, గణ్యగుణా నీకుం జెప్ప శ్రీ గనుసృతముం గా
రుణ్యనిధి సర్వలోకక, రణ్యుండు కృష్ణుండు వినువర్గంబుం బడసితికా. 393

క. పారాశర్యాదిమునులు, నీరాజన్యులును వినికి శ్రీ యెంతకు తే దీ
గారాము నాకుం బరమో, బారపదావాప్తి గాడె ధర్మతనూజా. 394

వ. నీయడిగినయట్టిదానికి నొకయితిహాసంబు గల దది యుమాసుహేశ్వరసంవాదం

బసం బరంగుఁ జొరవో త్తమా యప్పురాపుత్తంబు ప్ర వ ర్తించుటకుం గతంబైన
కథ మున్ను సెప్పి మిటి దాసిం జెప్పిన నొప్పి యుండుం గావున నప్పరిపాటిం జె
ప్పెద నవధానపరుండ నయి యాకర్ణింపు మని పలికి హాకిం బరమ భ క్తిం బ్రణ
మిల్లి యచ్చాండవముఖ్యముఖ్యుండ్ర కం దనవిలోచనచకోరంబు లాన నమ్మానవ
పతికి నమ్మాననీయమతి యిట్లనియె.

395

శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు పెచ్చట

క. తనయునిఁ బడయుటకై తప, మొరరింపఁగ రుక్మిణీయు స్రముత్సుకవృత్తిం
దనతో రాఁ దుహినా ద్రి కి, జనియెం గృష్ణుండు మునుల్యసంతన మందన్. 396

వ. ఇట్లు సని ద్వాదశవార్షిక వ్రతకిష్ణుండై యున్నకృష్ణుం గాన మునీంద్రులు నా
రదపర్వతవ్యాసవాల్మీకి జేవలకాశ్యపప్రభృతులు శిష్యవర్గంబుతో వచ్చినవారలం
బాద్యాసనాదినముచితార్చనంబుల సంభావించిన వార లద్దేవునిం బరివేషించి పు
ణ్యగోష్ఠి నడపుచున్న సమయంబున.

397

తే. అతనిముఖమున వెడలి మ్రహ్మో యన్ముహీధరమువిపినంబుల శ నేర్చె బక్షి
మృగయుతంబుగ సిద్ధసాధ్యగణములున, మాకులత్వంబుఁ బొందఁబెల్ల డరియధిప.

క. ఆ కృష్ణుండు నిజసామ్యాలోకమున నాశిఖని మ్రలుగఁ జేసెం బూ
ర్వాకారభ నవ్వనము ని, రాకులతం బొల్చె నది మ్రహ్మోద్భుత మయ్యెన్. 399

తే. దానికమ్మునులెల్లఁ జిత్ర తమున భయము, విస్మయంబును బెనఁగొనఁజెఱుగుపాటు
గదిరి చిత్ర రూపంబులకరణి నుండ, వారి గన్గొని రుక్మిణీవల్లభుండు. 400

వ. మీ రీయనలంబు తెఱిం గేమిగా నెఱింగితి రున్నరూ పెఱింగింప వలయు ననుట
యు వారలు సభ క్తికంబు లగుచి త్తంబులతోడ.

401

క. జేవా విశ్వము గలుగుట, నీవలనన యడఁగఁయుటను శ నీయంద భవ
ద్భావాధీనమ సకల, స్థావరజంగమసమాహితత్వం బెల్లన్. 402

తే. నీవు మమ్ము బోధింపఁగా శ నేర్తు గాక, యిమ్ముహానలస్ఫురణంబు శ నిట్టి దనఁగ
నేము నేర్తు మె యేమియో శ యెఱుంగ కునికి, గాదె నివ్వెఱపడితిమిక మలనాభ.

వ. అనుటయు భవదీయచేతః ప్రసన్నత గాదె జగంబులవ ర్తనంబులకు నాధారంబు.

క. కావున మీకుం బ్రి యముగ, నీవహ్ని తెఱింగు జెలియ శ నెఱింగించెడఁ జ
త్తావిలత విడువుఁ డని కమ, లావరుఁ డిట్లనియె వారలకుఁ గురువర్యా. 405

క. ఒకదానవుండు జగన్నాశకుఁ డిత్తఱిఁ గలఁడు వానిఁ శ జంపుట కేఁ బూ
నక యునికి గలిగె వాఁ డ, శ్రుకళావిదుఁ డగుట నాకర్తంబున నగుటన్. 406

క. కడు గ్రొవ్వి వాఁడు లోకము, నుడుకులఁ బెట్టంగ విసివి శ యుగ తపమునం
గొడుకుఁ బడసి యద్దనుజుని, బొడవడఁగింపం దలంచి శ భూరి వ్ర శముల్. 407

చ. నడవ మదాత్మ యగ్ని యయి శ నావదనంబున నిర్గమించి యె
క్కుడువడి పద్మగర్భకడకకుం జనె నమ్మహితుండు మన్మథుం

- గొడుకుగఁ బంచి వే తను ¹మృగుడృగ వచ్చెఁ గడంగి పోవున
పుడు వన మేర్చె నేను గృపఁ గ బూర్వివిధం బొడఁగూడఁ జూచితిన్. 408
- వ. ఇది యద్దహనింబుతెఱం గని చెప్పి యప్పరమపురుషుం డమ్మునినరులతో మఱి
యును. 409
- సీ. లోకత్రయంబున గ మికు నవిదితంబు, లేదు త్రికాలసంక్రమేగులార
యైత్రమం బగుపుర్రావృత్తంబు సెప్పి కృతార్థుఁ జేయుండు నశన్ననిన వారు
నవినయంబుగఁ గృతార్థులు లయు మ మ్మింత, పెద్దసేముదె సీపురపెద్దలకును
బెద్దవయత్నసంభృతజగ త్రయిండువు, విశ్వప్రకారసంభవిండుడ వేము
- తే. నీయెఱుంగనియితహస గ మే యుగమున, నెఱిఁ శృంగుమనవుడుఁజెఱులనగవు
మోమునకుఁ జెన్ను సేయ నశమ్మురహరుండు, వారలకు నిట్టలనుఁగురుశవంశవర్య.
- క. మానుషయోని జనించితిఁ, గాన మదీయ మగుబుద్ధిగౌరవము తదీ
యానుగుణతోపహితము, గా నెఱుంగుండు మీరు సెప్పకత వినుటనదే. 411
- చ. అనుటయు వార లండఱుఁ బ్రియంబున దానికి నియ్యకొన్ననె
మ్మనములలోడ సీపనికి గ మాన్యచరిత్రుండు నారదుండ త
క్కినపెజవారు సాలరు ప్రకీర్త్యవివేకుండు కృష్ణుఁ డర్థితో
వినఁగఁ బురాతనం బయునశవృత్తము నిమ్ముని సెప్పటా ప్పగున్. 412
- చ. అని తగ నేకవాక్యతఁ బ్రియంబున నాతనితోడ సీపు మున్
గనినది విన్నయట్టిది ప్రకామకుతూహలచిత్తుఁ డైనకృ
ష్ణుని వినిపింపు నావుడు మృనోజ్జ కథాకథనంబునందు వే
డఁగ నిగుడ నమ్మునిండుండు విశ్వాసమునక మొగ ముల్లసిల్లఁగన్. 413
- ~~అని మానుషాకారసంవాదం బనితిహాసము.~~
- క. నారాయణసౌహార్దో, దారత్వవిభూతి మున్న గ తనకుఁ గలిమి న
స్నానాయణునిమనోరథ, మారం బూరించె శంకరరాంబికలకథన్. 414
- వ. అత్రైఱంగు వివరించెదనట్లు సమస్తసంయమిసంఘంబును బ్రస్తుతిపూర్వకంబుగా
నిరూపింపం బ్రియంబునం బురాతనకథాకథనంబునకుంబూని యద్దేవయుని య
ద్దేవకీసుందరునకుఁ వందనం బొచరించి తదభివంశనంబు వడసి యవ్వభున కి
ట్లనియె. 415
- తే. తీర్థధజులంబునకు నెండుఁ గ దిరుగు చుండ్లి, యిత్తుమారనగంబున గ కేసు వచ్చి
నికంటి రమణీయ మగుకేళి కావనంబు, సకలతరువల్ల రీగుల్మచారుతలము. 416
- క. కోటకులుగంధర్వానీకధర్మము, యెనసిఁజెరసి గ నిగుడఁగ నమరీ
భాకధిపతిమందజిహ్వాకలకలనాడములును గలసిఁ చెలంగన్. 417
- వ. ఒప్పునవ్వనంబున, గనకస్థలంబున, శార్దూలచర్యవసుభుజగఃభాభాషితాంగరాగ

విరచితాలంకారచారుదివ్యదేహుండగుమహాదేవుండు సురసిద్ధసాధ్యవిద్యాధరముని
పుంగవభూతగణపరివృతుండయియున్న నప్పేలోలగంబున నేనును సముచితప్రకా
రంబున నయ్యనిరూపణీయప్రకారుం గొల్చి యుండితి నట్టిసమయంబున. 418

సీ. పుణ్యాంగనాకార్యములు దాల్చి పుణ్యనదీనివహంబులు శ్రదిశలు గొల్చి
చనుదేర శంకరసదృశపరిష్కార, కల్యాణతను వైనశగౌరి వచ్చి
వెనుకదిక్కున మెలుగుపునఁ జేరి మోమున, కలఁతిన వ్యనుమడిచెలుపు నొసఁగఁ
దమ్మితేకుల నుల్లసన మ్రాడుతనమ్మదు, కరయుగ్మమునను శంకరనినేత్ర

ఆ. యుగ్మ¹ ముసి శ్రయన్నంత లోక మ
నర్కచంద్రతారకాగ్ని యై మ
హంధకారమగ్న శ్రమగుటయు సంక్షోభ
మందె భూతసముద్రయంబు లెల్ల.

419

ఉ. అప్పుడు ఫాలలోచనము శ్రనప్పరమేశుండు విచ్చ విచ్చినఁ
గప్పెఁ దదగ్నిజిహ్వలు న్యగం బలంబును గారిదేవి య
ట్లాప్పమి దండ్రీ శైవఁ గని శ్రయలము బెగ్గిల సీశునంఘ్రిలం
గప్పఁగ మాళిభూషణముకాంతి ప్రణామము నేనఁ జేసినన్.

420

ఆ. హరుండు కరుణఁ జూడ శ్రనాహిమవన్నగ, దాహ ముడిగి శోభితత్వ మెలసె
నార్య పరమనిస్త్రియముఁబొంది యా సర్వ, భువనక ర్తతోడనవిసయముగ.

421

సీ. నిలలంబుకను దెఱచుటకుఁ గారణ మేమి, సర్వేశ యిది రహస్యంబుగాక
యున్నేనిఁ జెప్పవే శ్రయన్న నద్దేవుండు, కాంత సీ కెఱిగింపఁ శ్రగానియట్టి
పని యెందుఁ గల్గునే శ్రవినుము లోకాత్మకత్వము నాకుఁ గల్గుటకవలనఁజేసి
న నేడి వొందిన శ్రనన్నిలోకంబుల, నది వొందుఁ గాన నాశయంబకములు

తే. నీవు మూయంగఁ దివిరంబు శ్రనిలలోక
చయముఁ గప్పిన భూతములే శ్రభయముఁ బొందె
నీకరంబులు ద్రోవక శ్రచీకటియును
జెఱచుటకు ఫాలనేత్రంబు శ్రదెఱవ వలసె.

422

వ. అనిన విని యుంబిక దనకు నడుగవలయునట్టివి యడుగటకు నది యవసరంబుగాఁ
గనికొని యక్కపర్ది కి ట్లనియె.

423

క. నాలుగుముఖములు నీకు, న్నాలనయన కలుగఁ గార్యణం జేమి²నుధు
శ్రీలాలిత్యాస్తదవా, శ్యాలీకలనమున-నాకు శ్రనానతి యీవే.

424

వ. అనిన విని యమ్మహాదేవి! నద్దేవుండి ట్లను దైత్యులు సురదోషనుండు లన
నిమ్మను గలరు నార లవార్యభుజవిద్యశౌర్యసంపన్నులు నశ్రుతప్రావధ్యులు

నై యుండుదురు వారలవివాశంబునకై మయుండు లోకంబులం గలయొవ్వలం
దెల్ల నుత్తమసారంబులు తిల ప్రమాణంబు లాహరించియొక్కకామినిం గావించి
తిలోత్తమ యనుపేరిడి నాకడకుం దెచ్చిన నచ్చెలువ నాకుం బ్రదక్షిణంబుగా
వచ్చునడ నేనిది దేవకార్యంబు నేయ నోవు బా మ్మనుతలంపుతోడ నత్తరుణి
దిరిగినదిక్కున కొక్కొక్కమొగంబు చాల్చి దానిం బరీక్షించితి నాటం
గోలెఁ జతుర్ముఖుండ నై యుండును. 425

చ. అన విని గౌరి నీకు భువనాధిప శంతమునందుఁ గప్పు గ
ల్లినకత మేమి నాకు నెఱిఁగింపుము నావుడు దేవదైత్యులం
బునిధి సుధా మై తరువఁ శ్రీ బుట్టి వివంబు త్రిలోకభీకరం
బనితరసాధ్య మై యొదవికన త్తఱిఁ చాల్చితి దానిఁ గుత్తున్. 426

తే. అట్లు శంతంబునంద మహావివంబుఁ, చాల్ప నీలత గల్గిన శ్రీ దానఁజేసి
శమలజాదిసురులు నీలశకంతుడనుచు, నన్నుఁగొనియాడిరప్పుడునలినవదన. 427

వ. అని చెప్పి శంకరుం డింక నేమి యడుగ వల తడుగు మనుటయుఁ బినాకం బెల్ల
యాయుధంబులకంటె మెచ్చి పట్టుకు దీనికిం గతం బెయ్యది యని యడిగిన నా
మృదుం డామృదాని కి ట్లనియె. 428

నీ. అదియుగంబున శ్రీ నబల కణ్ణుం డను, సంయమి తపము నిశ్ఠానిరూఢి
మెయిఁ జేయఁ బెరిఁగె వ్యర్థికంబు తనువు ¹ము, నుంగ నప్పట్ట శ్రేణువును బుట్ట
విను లోక సామాన్యభువనత గా కుండ మహాద్భుతాయామంబు శ్రీ నధిక మైన
పరిణాహమానుగల్గె బ్రహ్మయస్మనికై బ్రత్యక్షమైవర మిచ్చె శ్రీ నతనిమీఁదఁ

అ. పెరిఁగియున్న వెదురు శ్రీ గర మర్థిఁ దాఁ బుచ్చి, కొని జగద్ధితంబు శ్రీ గౌరి చేసె
నాకు విష్ణునకుఁ బినాకశార్దూలము లగ్ర, ఖండమున నొనర్చె గాంధీవంబు. 429

వ. ఇవ్విధంబున విండ్లు మూడు గావించి లోకహితం బాచరించి యవ్వరించి య
మూఁడవవిల్లు దాఁ గైకొని తనలోకంబునకుం జనియె నిది హినాకంబునంభావ
నీయం బైన తెఱం గని చెప్పిన. 430

క. విని గిరితనూజ పెరివా, హనముల నొల్లక వృవంబు శ్రీ నఖలేశ్వర నె
మ్మనమునఁ గైకొని యొక్కడు, వినఁగా నే వలతుఁ జెప్పువే కారణమున్. 431

వ. అనిన నదేవుం డమ్మహాదేవి కి ట్లనియె. 432

నీ. హిమవన్నగంబునం శ్రీ దేను లోకహితార్థ, మైనమహాశప శ్రీ మాచరింప
గోత్రలు సుట్టుఁ దేగ్గకువ సెక్కి తిరిగి నన్, సంకటపెట్టిన శ్రీ బంకజాక్షి
కొనించి మూడ సంకతాపాకులత్వంబు, బొందె గోకుల మరగవిందభవుఁడు
నమరులుఁ జనుదెంచి శ్రీ ప్రార్థించి వృషముఁ గానిక యిచ్చి కరుణ జగనింపఁబలికి

తే. నాకు గోపతి యనియెడునామ మిచ్చి
రవును గోబాధ మాన్చి రత్యయమఃవృషము
నాహసముః గేతువును గా శ్రీవప్రచార
మాచరింతు నెల్లడ నది శ్రయాది గాఁగ.

483

వ. అనుటయు నంబిక యప్పురమేశుతో నీవు పరమశుచులును రమణీయంబులు నగు
నివాసంబుల వసింపక యశుచియుఁ గేశాస్థికపాలదుర్గంధదుర్గంబునై నశ్వశా
నంబున నునికికే గతం బేమి యసిన నతం డీ ట్లనియె.

484

శ్రీమదాంబికా పార్యతీకే దశశ్మకాసవాసితకుఁ గారణంబు పెప్పుట.

ఉ. కూరపుభూతముల్ జనుల శ్ర ఘోరవిధంబుల ముట్టి యెప్పుడు
మారణ మాచరింపంగనశమ స్తజనంబులు నాశ మొండఁగా
వారిజసంభవుం డెఱిగి శ్ర వచ్చి ననుం దగఁ గాంచి తత్ప్రీతి
కారము నేతకై విసయ్యగౌరవ మొప్పుగ వేడె వేడినన్.

485

వ. నిశ్చితంబుగా నొక్కడ నుండి లోకంబులు రక్షించ వలయుననితలంచితి నట్టి
యెడ.

486

తే. మోక్షపరులు శుద్ధిస్థానముగఁ బ్రకంస, సేయుదురు విజనత్వవిశ్లేష మెఱిగి
తాన యింపైశ్వర్యానంబు శ్ర మానసమున, నొలసెఁగావున నయ్యెడననిగలిగె.

చ. ఆచటన యుండి లోకముల శ్ర నన్నిటి నాత్మఁ దలంచి రక్ష సే
యుచు విహరింతు భూతచయ శ్ర మొక్కటఁ గూడి చరించు చున్నికిం
బ్రచురకుతూహలండ్ల నయి శ్ర రాగముఁ బొందుదు నట్లు గాన నా
కచట నివాస మయ్యె విను శ్ర మన్యతలంబులు దానిఁ బోలునే.

488

తే. అనిన భసితాంగరాగంబునస్థిఫణధ, రాభరణములుఁ బరిశుశ్రూలాఘుధములు
నై మహాగ్రతి భీకర శ్ర మైనరూప, మభవ యేల కైకొంటివీరవనియె గిరిజ.

వ. అనుటయు నమ్మ హేళ్యరుం డాపరమేశ్వరితోడ.

440

సీ. లోకస్వరూపంబు శ్ర లోలాక్షి రెండువిధములు శీత ముగ్ధము నాఁగ
జనునివి రెంటుననకలంబు గ్రథిత మై, యుండు సౌమ్యాగ్నేయయోగకలిత
శుభలజగంబు సౌమ్యము విష్ణుఁ డాగ్నేయ, మేనువహింతు మృత్యురుదెఱంగు
నెనయుటఁ గొని భరియింతు నే విశ్వంబుఁ, గావున నాగ్నేయభావరూఢ

తే. యైనయాకృతి లోకహితకారముగ వహించినాడ నిం కెయ్యదియైన నన్ను
నడిగెదడుగుము నాపుడనార్యసోముఁ, దలఁ బ్రియంబున నేటికిఁదాల్చితనియె

చ. అనవుడు దక్షయజ్ఞమున శ్ర కల్గిననాడు సురాలి కేను బీ
డని మొనరించుచోట వికటంబుగ సోమునిమేను ద్రొక్కఁగా
నను శరణంబు వేడిన మృదంబున వక్కటికంబు వుట్టి చే
సినదురితంబు సోము నిటు శ్ర నేయక పో దని మూఁగి దాల్చితిన్.

442

- చ. అని విని కొల్చి యున్నమును శ్ర లందఱు నీశుదయావిశేషము
 న్మనముల మెచ్చి పొంగి యభిశంధనపూర్వము గాఁగ భక్తియుక్త
 వినయము నుల్లసిల్లఁ బదిశవేలవిధంబులఁ బ్రస్తుతించి ర
 య్యనుపమధాము గౌరి సమరయం బిది నా కని మోడ్చుఁ గేలితోన్. 448
- తే. లోలలోచనదీపులు శ్ర బాలచంద్ర, భూవణనితదనంబునఁ శ్ర బా- సు మునుల
 మానసంబులు సంప్రీతి శ్ర నూన సాంత్య,నస్వరంబున నిట్లను శ్ర నలిననాథ. 449
- క. వర్ణాశ్రమధర్మము లభి,వర్ణింపుము వేదవిరత్నవత్సల యవి నా
 కర్ణము లతో నఖిలజన,కిర్ణంబులఁ బొంది పుణ్యార్ధర్పిత యొనఁగన్ 445
- వ. అనియె నని యిట్లు గౌరిలోకహితార్థంబుగా వర్ణాశ్రమధర్మంబులఁ పరిమేష్ట్య
 నడుగఁటయు నారదమృనికృష్ణానకం జెప్పివశేఱంగు భీష్మండు ధర్మజనకఁ జెప్పు
 ట యుపన్యసించిన నాకరించి. 446
- క. మునివర నా దగుచి త్తం,బునఁ గౌతూహలము సాల శ్ర మొలఁజెంచె తలి
 ద్దన 1 నలరారెడు నేర్పడ, వినిపింపుము మీఁదికథ స్రవిస్తారముగన్. 447
- వ. అని యడుగుటయు. 448
- మ. 1స్ఫుటతత్వోదయసంభృతైకమధురా శ్ర భూతైకరక్షాధురా
 తటిసీపింఛమనోజ్ఞ మాళిలితా శ్ర దాంతాత్మసంకీలితా
 తుటితాతత్వసమున్న తాశీతజనా శ్ర దూరాంజనా సుప్రసో
 త్కటశీలావనలోలదివ్యహృదయా శ్ర 2ధర్మప్రసన్నోదయా. 449
- క. దేహభిమానసంభృత,మోహతమోనిరసనాభిముఖభూరివివే
 కాహీనమహాతత్వస,మాహితచిన్మాత్ర రూప్రమధురిమనుభగా. 450
- మాలిని. త్వరితవిహితగాఢశ్రద్ధాయినమ్మాదనాదా
 స్ఫురదరదృఢశూలస్ఫూర్తిసంశస్తహస్తా
 తరణిశశిమయత్వోదారతాచిత్ర నేత్రా
 పరమనియతినిష్ఠాభవ్యహృత్పద్మసద్రా 451
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
 తిక్తససామయాజ ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనికపర్వంబు
 నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము. 452

1. చ. నలరారెడు. 2. క. స్ఫుటితత్వావయసంభృతైకమధురా. 3. గ. ధర్మప్రసంబధయా
 చ. ధర్మప్రసంబధయా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, పంచమాశ్వాసము

***

కాలీత్వాదరసు

శ్లోకాలోకపరిలాసక¹సుస్థిరభవనా

శ్లోకముదాద్యవధూతి

వ్యాకోశవివేకభవన² హరిహరనాథా.

1

*** శివుడు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారముల తెలియజేయుట. ***

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు గంగాతటజుండు ధర్మరాత్మజునకుఁ, జెప్పి యిట్లనుఁ జారవశ్రేష్ఠ పద్మ
నాభుతో నవ్విధంబున న నారదుండు, పార్వతీదేవి ప్రశ్న ముగిసెనని. 3

వ. ఇట్లనియె నప్పర్వతరాజపుత్రి ప్రార్థించిన నప్పరమేశ్వరుండు పరమాదరభరి
తుండై. 4

సీ. అజుండు మున్ లోకహితార్థంబుగా బ్రాహ్మణులను సృజించి రాజులను వైశ్య
లను శూద్రులను గ్రమ్యబాసరంగఁగల్పించె, నాజాతులకు నోల్కనతని ముఖము
బ్రాహ్మణు నూరులుఁ బ్రబడములు సంభవస్థానంబు లగుటయుఁ న దారతమ్య
భాగిను లగు నని న పార్వతి కాలండు, తత్తదాచరణీయధర్మములును

ఆ. వినుము విస్తరించె న విప్రులు లోకధారకులు వారియెడఁ బరరాధవంబు
నేతె యెల్ల చేటుఁ న జేయు నమ్మావదా, నములు నకలశోభనము నొనర్చు. 5

చ. ప్రియ మట యజ్ఞసేనియు దధిద్రుసేనియుఁ విప్రు గండఁ జే
తె యుభయలోకసౌఖ్యములు న దవ్వగఁ జేయుఁ దదీయ మైనని
దయు నను బెట్టు దిట్టుట యధర్మతి నాతనిసాము వుచ్చికోం
టయును మదర్థముం గొనుట న దాపక చెప్పితి ననిక మంతయున్. 6

వ. అని పలికి యిట్లనియె. 7

1. క. సుస్థిరభవనా. 2. క. తోష మంత.

- సీ. అధ్యయనంబును శ్రయజనంబు దానంబు, సద్భాషనంబును శ్రయాజనముఁ బ్రతిగ్రహంబును బ్రశాంతియుఁ దపస్సత్యశౌచంబులు విప్రధర్మంబు లాపదలఁ దక్క నతనికి శ్రవలవడు వాణిజ్య, ముక్తికార్యంబు శూన్యద్రాక్షవర్జనము నిజదారసంగమనియమంబును, నిరుపొద్దు గుడువును శ్రహంస లేమి
- ఆ. యును నివాసశుద్ధియును నతిథిప్రియత్వంబు బ్రాహ్మణులకు శ్రవలయుఁ దపము పేర్చిసాధనముగ శ్రధర్మమూలముగ వారల సృజించె గాదె శ్రనలినభవుఁడు. 8
- ఆ. క్షత్రియులకు విప్రసంరక్ష ముఖ్యధర్మంబు ధరణీ వారీరక్షణమునఁ గాని బ్రదుక దమ్యహానుభావులవాల,నంబు నేను శోభనంబు నొందు. 9
- క. రమణీ యధ్యయనము యజనము దానము సాధుపోషణము దుర్జనులకాదమియించుటయు సముత్సాహముకల్మియు ధృతియు వృపుల శ్రగగుధర్మంబుల్.
- తే. శస్త్రజీవికయును నరికవత్సభాగ,మాహరించుటయు భృష్టు శ్రనరముటయును బ్రజవివాదంబు వినుచోటభబక్షపాతి, గామియును రాజులకుఁ గృత్యశ్రాద్ధకోటి.
- సీ. వణిజులు లోక ప్రవర్తనంబుల కెల్ల, సుపకారులు కృషియును సనేక భంగి బేహరింబురబసులఁ బెంచుటయుఁ గృత్యంబులు వారల శ్రకధ్యయనము యజనంబు దానంబు శ్రవర్ణకర్మంబులు, త్రైవర్ణి కద్విజ్రత్యముకతన నాతిధ్యములు విధేయములు వారికిఁదిల,గంధరసముల విశ్రయము దగదు
- తే. మూడుజాతులశుశ్రూష్యమూలకార్య,గతి తదుపయు క్తిశూద్రులకలిమి నడచు వారు శుశ్రూషకులు విప్రవందనంబు,వినయ మకూరులగుట తగద్విహితకృతులు.
- క. తనతనవర్ణంబునకుఁ దగినయాచారంబు నడపి శ్రకిప్పవరహీతుం దనఁ బరఁగు నెల్లవారికి, విను ము న్ననిజస్మృతసౌఖ్యవిభవము గల్గున్. 13
- వ. ఇవి వర్ణధర్మ ప్రకారంబు లింక నాశ్రమధర్మంబులు వివరించెద నాకర్ణింపు మవి పలికి పార్వతికఁ బరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 14
- సీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతపరమనిష్ఠయు గురు, నాశ్రయించుటయు సరధ్యయనకృతియు నగ్నికార్యంబు గుర్యర్థసంచారంబు, భైక్షచర్యయుఁ గమలాక్ష బ్రహ్మచారిధర్మంబు లాశ్రమముల కెల్ల నాశ్రయణీయ మై గృహ్యస్థత్య మొప్పు శౌచంబు నిజదారసంతుష్టియును బంచ,యజ్ఞంబులును నిగ్రహాభిరతియు
- తే. దానహోమదయాతిథిమాననములు, వలయు గృహమేధికిని వనశవాసవ్య భోజన బ్రహ్మచర్యజ్రటాజనప్రధారణములు వాన ప్రస్థధర్మకోటి. 15
- చ. కినియమి సంగవర్జన ముక్తించనభావము దాల్చి విప్రవాసనము ప్రశాంతి యార్జవము శ్రశౌచము సద్వృత్తినిష్ఠ భైక్షభోజన మిల నిద్ర సేత కృప శ్రసంతత తృవిదితనాబు మానిని యతిధర్మమూల్ శుతి గ్రహించినభంగిన యేమ జెప్పితిన్. 16
- వ. అని యిట్లాశ్రమధర్మంబులు సెప్పిన విని యప్పరమేశ్వరుతోఁ జార్వతి తపంబు

తపం బనుచు మునిజనంబు లాచరింతురు దానితెఱం గెఱింగింపవే యనిన
నద్దేవుం డి ట్లనియె. 17

శివుడు పార్వతికి దపస్వరూపంబు నెఱుట.

సీ. జోగార్థు లై తిపంబునకుఁ జొత్తురు తపం, బనఁగ వాసప్రస్థు శ్ లాచరించు
ధర్మంబు లింద్రియశక్తరక్తినిగ్రహముతో, నుభయకాలమునను శ్ యోగసేవ
ఫలకాంక్షఁ జేతి తపస్వరూపంబుగా, నడపి కాలంబైన శ్ నాకమునకు
నరిగి తదోభ్యంగంబు శ్ లనుభవించుతురు పుణ్య, మవసిత మగుడు మత్త్యత్వ మొంద
తే. వత్తు రధికనియతి నుపశ్వాసములను, జపముఁ బంచాగ్నిమథ్యవ్యాసంబుఁ గలుగు
తపముఁగలదప్పరప్రియ శ్ త్వంబొనర్చుఁగి ర్తకదివాఁడుఁడుదివచ్చు శ్ గానిమరలి.
వ. అని చెప్పి మఱియు. 19

ఉ. దారయుతంబుగా నడచు శ్ తాపసముఖ్యు లహింస పేర్చి కె
కారుణికత్వ మగ్గలము శ్ గల్గి తలంతురు సర్వజేవులం
దారును నొక్కరూపుగఁ బ్రదంపడి పుత్ర కళిత్రము క్షిఁ బెం
పారును రూర్ధ్వలోకమున శ్ నజనముకొ మఱి వచ్చుఁ గ్రమ్మఱన్. 20

వ. అనిన భవాని వనవాస వ్రతవిశేషంబులుం దదీయఫలప్రకారంబులు నేర్పడ నాన
తీయవే యనుటయు నభవుండు భరితాదరుం డై. 21

సీ. ఉపవాసములు మౌన శ్ ముర్త్యైత్యమా, సన మూర్ధ్వబాహుక శ్ స్థాపనంబు
నియమితాశ్చరత్వోష్ఠ క్రమంబున, శిశిమరుద్యక్షవ్యాసముల నిలుపు
గంధర్వ దేవనాగస్థానముల నున్కి, యును బహుసౌఖ్యసంప్రయతము గాఁగ
నానాసహస్రాబ్రహ్మానానియంబుగఁ, గావించు సంక్షేపశ్రగణనఁ గొన్ని

తే. మహితసియతులు సెప్పిత్రమఱియునేమి, వ్రతమునలిపినఁబాపని శ్ ర్హరణమగుటఁ
బుణ్యగతికిఁబ్రి దప్ప దశరణ్యవాసీ, కడుగు మింకను వలసిస్థయట్టి వనుడు. 22

క. యాయావరుల నమరవం, ద్వా యేర్పడఁ జెప్ప మనియె శ్ నంబిక దేవుం
డాయమ కి ట్లనుఁ దీర్థప, రాయణు లుపవాసవిధిస్థమధికులు వారల్. 23

వ. అది యె ట్లంచుని 24

క. నానాత్మిరసతతను, స్నానంబులఁ బల్ల లై నశ్రవణును భిక్షు
నూనోపవాసకృత మగు, మేనులు నై వారితపము శ్ మిక్కిలి మోఱయున్. 25

క. మాసోపవాసవిధులం, జేసి త్పణాశ్రాన్యభుక్తి శ్ నెల్లించురు వా
రేసురలకు లేనిసుఖ, వాసములఁ జరితములను శ్ వఱలుదురు దుదికా. 26

వ. అనిన విని యవ్వనితారత్నంబు వైఖానసులవిధంబు వివరింపు ముటయు న
వ్విరూపాక్షుండు. 27

సీ. వైఖానసులు ఖరవ్రతు లెట్లు లంచుని, శిలఁ దృణాశ్రాన్యముల్ శ్ సిమక నడిచి

కొందఱు పండులఁ గొఱికి కొందఱు¹గన్న. గొఱుములగువల్లఁ తేఱఁగు కోఁపఁ
నప్పటికప్పటి క కాననంబున వైచి, కొని కొంద రాకు లెండ్రినివి యేటి
కొని కొందఱంబువులొక్కొకొందఱనిలంబు, గొందరాహారంబుగొందు రట్లుఁ

తే. గాక యాహారపదులును క గలరు వార
లిందువఁకు బూజనీయులై క యొక్క డైన
పడవిఁ చిరకాలబహుసౌఖ్యభాగు లగుదు
రని మహేశ్వరుఁ డునుకు ని కట్లనియె మఱియు.

28

వ. ఇవి యెల్లను వానప్రస్థస్థియమనిష్ఠాభేదంబులు తపంబు తపం బని మును లాచ
రింతురు దానితేఱు గెఱింగింపు మని నీవు దొల్త నడిగి (నవిధంబు) నందొడంగి
నాచెప్పినవిధంబు లన్నియుఁ దపం బనుశబ్దంబున కిర్థంబు లై యుండు నని చెప్పి
యంగువ ప్రమాణదేహులు మృగాజనననులు నిర్వృద్ధులు నై వాలఖిల్య
లనుపేరం బ్రసిద్ధు లగుమునులు దినకరదీప్తులనోడం గూడి వర్జించుచుండుదురు
వారలతిపోవైభవంబునం గాడె జగంబులు సుస్థిరంబు లై యున్నయవి యెండు
మొలు దుర్లభంబు లైనట్టివి తపంబున సులభంబు లగుం దపంబు గడచిన
ధర్మంబుఁ గలదే యని పలికి యాదరాతిశయంబున శివుండు శైలేంద్రతనము
తో ధర్మంబులు మఱియు నెఱింగించెద నవహిత నై యాకర్ణింపు మని యి
ట్లనియె.

29

జ. అంబుజసూతి యేర్పడ గృహస్థసమర్థముగాఁ బ్రవృత్తిధ
ర్మంబు నొనర్చె నార్యజననమాన్యము దాని తేఱంగు సాల సూ
క్ష్మం బతికాంక్ష లేక తగు కాలమునన్ సమచిత్తవృత్తి ని
త్యంబును ధర్మముఖ్యముగ క నర్థముఁ గామముఁ జల్పుటా పుగున్.

30

చ. అతఁడు నివృత్తిధర్మము ప్రయత్నమునన్ వివరించె మోక్షభో
ద్యత మది తత్ప్రకారములు క దాంతియు భూతచయంబు వైదయా
రతియును సత్యదృష్టియు విశ్రాంత యింద్రియకోటికిన్ దృఢ
స్థితిముగఁ జేసి యోగనిర్వృతిం బరిశాంతి యొనర్చికొంటయున్.

31

వ. అని మఱియును.

32

తే. క్షుత్ప్రిశాసలచేఁ గడుఁ క గుందినట్టి, యతిథి వచ్చిన బ్రియమున క నతనిడప్పి
వోవునట్లుగ సముచితభోజనంబు, వెట్టుపెల్లపుణ్యాంబులకుఁ క బెద్ద దలఁప.

క. దీనికి నఖిలా శ్రమసువిధానంబులకును గృహస్థతమ నెల వగుటన్
దానిపదాఱవ పాలిన, మానము గా దరయ నాశ్రయం బెయ్యదియున్.

34

క. అవ విని గృహస్థునకు నే, పని ముఖ్యం బనియె గిరిజ క పశుపతి జనసి
జనకారాధన మతనికి, ననుత్తమం బైనధర్మ క మని రూపించెన్.

35

- వ. అద్దేవుండు వెండియు. 36
- క. పతిభక్తి ముఖ్యధర్మము, సతి కనవుడు దేవి కరుడు శ్ర జననీజనకుల్
మృతులైనను నాతి విశ్రాంతి మొందినను జేయుకపను లెయ్యవియో. 37
- వ. అనుటయు నభవుండు వారివర్తనంబు లెఱింగించెద విను మని యు ట్లనియె. 38
- క. దేవాతిథిపితృపూజలు, గావించుట భావశుద్ధికలిమి నరునకు
దేవీ వలయును నారికి, నేవిధమున బ్రహ్మచర్య మేమిమి దగున్. 39
- వ. అని నిర్దేశించి మఱియును. 40
- ఆ. పంచపర్వసురత్యపరివృత్తితో నిజ, దారశృప్తుఁ డగుచు శ్ర భాన్యతోటి
పక్షి యెలుక దినినబ్రదుకుఁ గా కనుగృహ, పతికి నశ్యమేధ్యఫలము గలుగు. 41
- వ. అని చెప్పి. 42
- ఆ. ఎచట మెలఁగె నేమి శ్ర యె ట్లండె నేమి దా, నేమి నేనె నేమి శ్ర 1యెల్ల సంగ
ములును విడిచి కుడుపుకవలన నియతి గల్గు, యతికి మోక్షవిధియాలపట్టు. 43
- వ. అనిన విని సంప్రీతయై శైలరాజపుత్రిపుత్రహరునితో రా జనువానికి భూజనం
బులయట్ల శరీరంబును భోజనాదులును నట్ల యుండియు నతం డెల్ల వారలచే
మ్రొక్కు గొనుటకు నిగ్రహానుగ్రహంబులకుం జాలి సర్వాధికత్వంబున శోభిల్లు
దానిని గారణం బేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నీశానుం డి ట్లనియె. 44

శ్రీమదుపాధ్యక్షి రాజత్వమహిమాతిశయంబు నెప్పుట. ౩౬౩౦

- సీ. అధికపుండ్రపమున శ్ర నైనది రాజత్వ, మట్లు గావునఁ బేర్చి శ్ర సతిశయిల్లు
జనములచే మ్రొక్కు శ్ర గొనుటకు నిగ్రహంబునకు ననుగ్రహంబునకు శ క్తుఁ
డై యుండు నతఁడు త్యక్తీయసునీతియ, విను ముదమున రాజ శ్ర వినయపరునిఁ
జేసి యెల్లజనంబు శ్ర శిక్షించు నిందియ, జయమును సరివర్గజయముఁ బడయు
- తే. నెఱిగి యుపధావిశుద్ధుల శ్ర నిడు నమాత్య
పదవి కనుర క్తసారవ్యద్భలముఁ బోచు
హితపరుల మిత్రులుగఁ గొను శ్ర నిలకు మే లా
నర్పు దుర్గంబు రక్షించుఁ శ్ర గూర్చు ధనము. 45
- వ. ఇవిధంబున సప్తాంగసంపన్నత్వంబు నొంది. 46
- క. చేయఁ డపాత్ర వ్యయములు, నేయుం బాత్ర వ్యయంబు శ్ర నేయున్ నిజర
తయత్న మెల్ల తెఱంగుల, బాయక ధర్మంబు నేయఁబాపము దొఱంగున్. 47
- ఆ. ఆచరించు దండ శ్ర మగ్రోధకాముఁ డై, చారదృష్టి జూచు శ్ర కత్తుకృత్య
ములను నాత్మ దేశ్యపురపరివారవిధముల సత్యభాషణముల నెగడు. 48
- క. ఉద్యోగము ప్రియవాదిత, విద్యాపరినిష్ఠ సంధివిగ్రహవిహితా
వద్యత దీనానాథవి, పద్యాపన మాజ్ఞావేరపు శ్ర వాఙ్మంచు దగన్. 49

- ఆ. కయ్యమనకు నెవుడుఁ శ గాలుద్రవ్వఁడుద గ,వై నరణము శూరుఁడై యొనర్చు
యజ్ఞ దానవిధిపరాయణుఁడై యుండు, ని తైఱంగువృత్త శ ము త్తమంబు. 50
- క. ఈ నీతులకు విరుద్ధము, లైనపనుల నరకములకు శ నరుగు నృపతి పా
పానీతడుఃఖ మొకలఱి, మాను నొరుల కలెని కెప్పుడు శ మానక యుండున్. 51
- ఆ. భావశుద్ధి గలిగి శ యీ వినీతులఁ బూని, ప్రజల కెవ్వఁ డత్యుత్తరక్షణంబు
నేయు నట్టివిభుఁడు శ సిరియును గీర్తియు, గాంచుఁ బుణ్యలోకగతియుఁబడయు.
- క. అనుటయు ధర్మరహస్యము, వినఁ గోరెద ననిన శాంభరవిశి శంభుం డి
ట్లనియె నహింస రహస్యం, బనఁ బరఁగును ధర్మజాత శ మఖలమునందున్. 53
- వ. అనిన విని యా జగన్మాత యవ్యిశ్యభాతతో హింసావర్జనం బేజనులకుం జెల్ల
దని చూడెద నహింసకైఱం గఱింగింపవే యనిన నద్దేవుం డది నీతలంచినట్లు
నేలం బివీలికా ప్రమాఖంబుల నాకసంబున మళకాదుల మఱియం బేను నల్లి
నీరపేను లో నై నజంతువులం జంపక యెవ్వరికి మాన రా వట్లు గావున. 54
- చ. ఫలము దళంబునం దొడిమఁ శ బాయుట రాలినవానిఁ గొంచు నాఁ
కలి కెరనేసి గోరసమృతకార్యము నట్లుల నిర్వహించి బు
ద్ధులు వెలి లేక నిశ్చలతఁ శ దోయజప త్రనిభాక్షి చి త్రయా
పులాకా యనంగ నుండ శమృపుణ్యులు నూవె యహింసనాత్మకల్. 55
- తే. లదియ శ్రుతిచేత ధర్మరహస్యమనఁగఁ, బడియెననిచెప్పి మఱియునుభవుఁడు దేవి
కిట్టు లను నట్లుగాక యశహింస తెఱగు, గలదువినము విశేషించిత్తమలనయన.
- తే. విధివశంబున మృతిఁ బొందుకవివిధజంతు,నిచయం మం దనహం కార్యనిష్ఠుఁడైనఁ
బురుషుఁ గల్మష మేమియ్యఁబొంద నేర, డెట్లు లగుటేని ఏను మది శ యేర్పరింతు.
- నీ. దివియలోఁబడు బ్రవృత్తిదివియయె త్తినవారిఁ, బాపంబు వొందునేరయోపి దున్న
నాఁగేటిమొనఁ జచ్చు శ నానావిధప్రాణు, లన్నరుల బొందునే శ యథుమువారు
దమపనుల్ నేయ విశధాత్మవశమున నా,యువు దెగినట్టిజంతువులు నచ్చు
నేమ నంపితి మని శ యంచుకేనియు నహం,కాఁకంబు వారికిఁ శ గలుగ దట్లు
- ఆ. గాన చూచి వారి శ గల్మష మొందడు, పుణ్యపాపములకు శ బుద్ధి మూల
మని శివుండు మఱియొనను హింసవోలెనై, యధికధర్మ మైనవిధము వినుము.
- క. దైవగతిఁజేసి తమకుం, జాన వలసి గోవు లొందునా వొల్లక న
ద్యావమాన రలితదేవుని,కావించుమఖమునఁ బశుతఁ శ గైకొని నమ్మిన్. 59
- వ. అనేకసహస్రంబు లరుడెంచి. 60
- క. తము విశేసించుట కాభూ,రమణుని వేదంగ నకడు శ రాజీవాక్షి
క్రమమున విశేసింపఁగఁ జి,ర్మములు దరులు గాఁగఁబాత్యర క్తము నది యై. 61
- క. ఆ చర్మణ్యుతి యనునది, గోచగమే వర్ణనమునకుం బ్రియ మగుకం
నై చది చేయం బాలించి యున్నచమహితసలిల మయ్యె శ నెత్తురు సుదతి. 62

- క. స్నానమునఁ బానమున నా, కానందము నేయు నమృతహాసదీ గోసం
తానము దివికి నరిగె న, మ్మానవతిఁ జెప్పనేల శ్రమధురాలాపా. 63
- క. పరబలము పై నడరి నెత్తురు వజ్రులు వారఁ జంపుదురు హరమున న
పురుషదనంబును బుణ్యో, త్తర మని వేదములు సెప్పఁదనుతరనుధ్యా. 64
- క. పోరులయందలిహరణము, మూరణముం బుణ్యలోకశ్రమహితమహిమకుం
గారణ మెఱుంగు మహింసా, కారంబిట్టి దని నీవ శ్రమలదళాక్షీ. 65
- సీ. అని చెప్పి వెండియు శ్రమారుడు పార్వతితోడ, నిట్లను వేటకు శ్రమయుటభుము
గాదు సన్యములు మృగములచేత నశించు, జగ మెల్ల నిర్మనశ్రవ్యంబు గాఁగఁ
గోరు మృగము లది శ్రమకారణంబుగ మృగ, హతి రాజులకు ధర్మ శ్రమయ్యెనట్లుఁ
గాక మృగములకుఁ శ్రమగలుగు సద్గతి రాజు, చే మృతిఁ బొందినశ్రేణులచ వినుము
తే. దండ్యు దండింప కుండు ట్లదండ్యు దండ, నంబు గూర్పుట విప్రులనంబునొచ్చు
నట్టిపని సేత సపరాధి శ్రయైనయతని, తనవు నొంచుట నూ హింప శ్రమధరణిపతికి. 67
- వ. అని బోధించి. 67
- క. భూసురుల కలుక వుట్టం, జేసి నహుషముఖ్యసృపులు శ్రమెఱుట ప్రసిద్ధం
బాసురవతి విప్రునలుక, గాసిఁ బడఁడ తెలచి పడసె శ్రమగాదె నయనముల్. 68
- క. కావున విప్రారాధకుఁ, డై వెలయు విభుండు రాష్ట్ర శ్రమతనిధనము సై
న్యావలి బంధుత విప్రుల, దీవనలం బొదలు నింత శ్రమెల్లము చేపి. 69
- వ. అని నిర్దేశించి కపర్ది గారితో జెందియు. 70
- ఆ. పరమమంత్రవిధుల శ్రమభువులు యూహంబు, లందుఁ గట్టఁబడి మృతహాసుచిత్వ
విభవమొందువిహితశ్రవణసక్రియ మేను, విడిచి దివ్యసుఖమునవడయుఁ బొలఁతి. 71
- క. హామవిధులఁ దన్మాంసము, లామిషములు గాఁగ నొసఁగి శ్రమమరుల నగ్ని
ప్రమాదులఁ బ్రోవఁగ బర, మామితసౌఖ్యములు గల్గు శ్రమజమానులకున్. 72
- క. శ్రుతివిహితహింస హింసగ, మతిఁ దలఁపఁగ రాదు మునిశ్రమాజం బిది దు
ష్కృతతతిఁ బాపెడుపరమసు, కృత మనికొనియాడుఁ గాన శ్రమగీర్వాణమతా. 73
- ఆ. అని యహింస తెఱుగు శ్రమనిషయు నెఱిఁగించి, యింక నేమి వినఁగ శ్రమిచ్చునేనె
దనిన యద్రు నడిగె శ్రమద్రిఱ జనులజీవనము తెఱుగు లెల్లవనజనాభ. 74
- సీ. అడిగిన నడచి శ్రమదేవుఁ డిట్లనఁ, గాంత మానుష్యంబు శ్రమకర్మభూమి
సుఖదుఃఖములముల్ శ్రమరతిర్యగాత్మక, త్వంబు లట్లగుట విప్రులంబు వలయు
మనుజుల కెట్లన్న శ్రమని ధర్మ కామముల్, విత్తసాధ్యంబులు శ్రమిద్య వార్త
సేవ కారిత యర్థ శ్రమిదికి మూలముల్, విద్యవానికి నశ్రవద్యతయును.
- ఆ. గర్వకునకు నేల శ్రమకాల మెఱుంగుట, జట్టికాని తేది శ్రమంభవించె
నందువిలువమొదలనగు లాభమును నెడ, వ్యయము గల్గుటయు శ్రవప్రదముల,
- క. పసులం బాలించునతఁడు, శునువక యేఘజక వానివిధము లెఱిగి ప్రో

చి సమర్థుం డగు వెరవునఁ, బనఁ గనుసేవకుఁడు ధనముఁబడయుఁ బొగడుతోన్.
 క. పంచనయును జాడ్యంబును, నించుకయును లేక ప్రభువునెట్ట మెఱిగి తాఁ
 బంచినపని వెరవునఁ గా,వించినకర్మకరుఁ డొందు శ్ర విపులధనంబుల్. 77

వ. అని వెండియు. 78

క. ¹పరధనపరచారఁ నప,హరింపమియు దేవపితృసమారాధనముం
 గరుణయు సత్తిధిసత్వయు, గిరితనయా యెల్లవార్షికిం గృత్యంబుల్. 79

విప్రులు పార్వతికి వర్ణకర్మపరిపాకంబు తెలింగెఱింగించుట.

వ. అనిన విని యపరాధేవి వరంబులకర్మంబులు పాకంబుఁ బొందు ప్రకారంబు సెప్ప
 మని యప్పగజేర్చెరు నడిగిన నతం డీ ట్లనియె. 80

చ. తమతమకర్మముల్ దెరువు శ్ర దప్పక చేసినవారు దేవలో
 కమున సుఖంబు నొందుదురు శ్ర క్రమ్యతి వచ్చియుఁ బూర్వజాతిజ
 న్నమున మహార్థిఁ బొందుదురు శ్ర మానిని యిమ్మొయిఁ దప్పి యెట్టి శ్ర
 త్యములఁ జరించి రజ్జునల శ్ర కట్టికులంబునఁ బుట్టి వాటిలున్. 81

క. ఎంతెంత మేలు సేసిన, ²నంతంతియ కులము నెక్కు శ్ర డై సమకూరుం
 గాంతా విప్రు డయిన న,త్యంతానంద మగులోక శ్ర మతనికిఁ గలుగున్. 82

వ. అని చెప్పి మఱియును. 83

ఉ. అపద దూలపోక సిరి శ్ర నంది మదింపక శౌర్యవృత్తిమైఁ
 బావుల గల్చి యార్జవము శ్ర బంధుబనాలికి నార్యశోటికిం
 జూపుచు దీనులం గరుణఁ శ్ర జూచి తగం గలమాత్రహ్నోచుచుం
 గోపము లేక మన్ని గల్యగుగ్ దివిజాంశమునగ్ జనించినన్. 84

క. అనిన విని గొరి గొందఱు, మనుజులు సంపద సుఖంచి శ్ర మనఁ గొందఱు లే
 మి నలంగి దుఃఖపడుదురె, విన వలతుం గారణంబు శ్ర వినిపింపు శివా. 85

చ. అనుటయు శంభుఁ డీ ట్లను దశయగ్ బలి భిక్షము పెట్టి లేమిఁ గుం
 దినఁజెలిఁ జుట్టముం బిలిచి శ్ర దీనత వాచి యపావవృత్తిఁ జె
 లినతొలుబాము గల్గవర శ్ర లెస్సగ ³మందు విధాత నిమ్మపా
 త్నుని నదిలోభదూషితుని శ్ర మర్గతి దుఃఖతుం జేయుఁ బార్వతి. 86

క. విను మలుకయుఁ గూర్మియ శ్ర, వనవద్యా యెజ్జనంబులందును విధికి
 మును సేసినకర్మముఫల, మనుభవగోచరము నేయు శ్ర నంతియ తఱితోన్. 87

వ. అని తెలింగించి వెండియు. 88

ఆ. ధనము గలిగి యుండి శ్ర ధనశాత్రు కుడువక, కట్ట కుండుపరమశ్రద్ధజనము
 లొరువు లొత్తి చెప్పు శ్ర సుపకారలైతొలు,పుట్టువందు మనినయట్టివారు. 89

ఆ. తమకు ధనము లేక శ్ర తగుభోగముల తెచ్చ, రైన నడప మనుసుభాధ్యజనులు

దొల్లి పేదవార శ్రులు మధుల కెప్పుడెట్లు గోరుచుండి శ్రుట్టివారు. 90

సీ. ఆయాసపడ కుండ శ్ర సర్థంబు సేరెడు, వారు పాత్రజనంబు శ్ర దార నిలిచి
తొలుమేనఁ బెట్టినయలఘుదయాఘ్యలు, ధనసిద్ధి బహుబుద్ధియును గలుగు
మనుజులు పూర్వజన్మయన సర్థులు డమ్ము, ¹నడుగ దాచక యిచ్చినట్టివార
లాయాసమునను వి శ్ర త్తాగమం బెడలెడు, జనులు ముందరిచ్చిపుట్టువునఁ గృపావి
తే. హీనులై యాచకుల నలరయించి పిదప, నిడనిలోభులు నడచు ధర్మనేకుం డగున
రుండు ప్రాయంబునాఁ డీకగండడంగి, తొంటిభవమున నిగిటికొడంగినతఁడు.

తే. కలిగి యుండియుఁ బెరుగులకతన భోగములు భుజింపఁగ నె ముక్తర్థులుగిరింద్ర
తనయ తొలుమేన రోగములే శ్ర దనికి చచ్చునపుడు దానయు సేసినయట్టివారు.

తే. అధిక సౌందర్యములు గలయట్టిజనులు

దొల్లి మాంసభోజనములు శ్ర దోఁఁగి యున్న

వారు రూపవిహీనులు శ్ర దారు రూపు

గలగి తొలుమేనఁ గొనటలఁ శ్ర బలికినారు.

98

క. విను సాభాగ్యసమేతుఁడు, మును నిజదారైకపరుఁడు శ్ర ముందరిట్టిదనఁటం
బున భార్యకు బ్రీతి యొనర్చునునుజుడు సుభగతావిరహితఁడఁ బొందున్. 94

క. అమితజ్ఞానము విజ్ఞానముఁ గలిగియుఁ బేదయైననరుఁడు సనినఁ
న్మమున వినికి గలిగియు దానము తెడవునఁ బోనివాఁడు శ్ర నలినదళాక్షి. 95

క. తగుబుద్ధి లేక సంపద, మిగులఁ గలుగువాఁడు దొంటిశ్రమేనగరుణమై
విగత ప్రజ్ఞుఁ డయ్యును, దగ దీసులఁ బోదినతఁడు శ్ర దళితాబ్జముఖ.

సీ. మేధావి యై విను- శ్ర మిగిలి విద్యలఁ బొల్పునరుఁడు దొల్బాముత్యమునకధిక
భక్తుఁ డై తన దైననాంధిత్వ మొరులకుఁ గావించువేసుక శ్ర గలుగునుజనుఁ
డభ్యసించంగ విద్యాయుక్తి లే కుండునాతఁడు దొల్లి విద్యాధికత్వ
మున గర్వియై శిష్టజనులకు నభ భంగ, మొనరించి కుండఁ జేసినయతఁడు

తే. భార్యయును బిడ్డలును దాను శ్ర బహుధనముల

భోగులై రోగములు లేక శ్ర పొల్పువార

లనులినాచారపాత్రదానములు సత్వ

కరుణలును దొంటిభవమునఁ శ్ర గలిగినారు.

97

ఆ. ఆలు బిడ్డ లొఱటు శ్ర లై లేమిఁ గుందుచు, బెరులు చేతఁ బడుచు నవయాజనులు
మున్ను శ్రోధరోభ్యముల నొస్తకతఁ బర, పీడనంబు సేసి శ్ర పీర్చినారు. 98

సీ. కాంతజాత్యంధుండు¹ గన్నులు సెమవాడు, దనయొప్పుమొలముచుండగిలియెఱుని
వనితఁడొల్లేనఁ జూచినవాఁడు కర్ణరోగార్తుండు కటుక వ్యాధ్యములఁ దొల్లి
శిష్టు నొప్పించినకష్టండు గడుపునఁ బెరు లైనతఁడు పూర్వభవమునండు

1. గ. నడిగి తాళంగ నిచ్చి. జ. నడిగి తాళంగ నిచ్చి. 2. గడు మందరుం డయి లేక.

- గరడుండు శోశ మృశ్యేరినిశర్కరను బాధితుఁ డగునరుఁ డన్యసతిని గన్య
- ఆ. మహిషి గోవుఁ మరగిమదనాతురత మున్నుగవిసినాఁడు శోషిరదివిరి యొరుపు
లనుభవింపఁ దెచ్చుకొనినమాంసము దొంటిపుట్టువున హరించినట్టిసీచు. 99
- ఆ. ఉలుము గొన్నవాఁడుదొలుమేన నాఘాతబంధనముల నొరులకప్రన్నదనము
సెఱచినాఁడు పరుగు క 1వొఱవఁగఁ గాలుసే, విఠిచి సాధుజనులఁజఱచినాఁడు.
- క. తిలకాదులఁ గంతులచే, నలమటఁ బడువారు బడియ క నడిచియు, ముష్టిం
జలమునఁ బొడిచియు సాధులఁ, దొలుబామున నొందినట్టికృష్ణుచరిత్రుల్. 101
- ఆ. సాదరోగు లతుచిరపదముల దేవాలయములు మెట్టుటయును క ననదువారిఁ
డప్పు లేక క్రొవ్వి క తన్నుటయును దొలుపుట్టునఁడుఁ గలిగినట్టివారు. 120
- చ. జ్వరమున గుల్మశీడ నతిశసారమునం బలుపుండులన్ మహా
దరమున వాతపి తకఫరదారుణరోగములక నిరంతరా
తురు లగువారు నిర్దయతఁ క దొల్లి వినోదము గాఁగ జీవులం
దర మిడి చింపినారు గురుఁ క దల్లడపెట్టినవారు బార్వతీ. 103
- తే. గూనివాఁడునుబిచ్చుకకంఠుఁగుజ్జఁ, గొలుచులమ్ముచోఁగ్గచ్చులుకలిపినరకు
దూఁచిబెట్టెనుచోటులఁదూనికదరసి, పూర్వభవమునలాభంబుభవించినారు. 104
- సీ. వెట్టులు దొలుమేన క వెడున సాధుజనము మోసపుచ్చి భగవంబు గొన్న
జను లనపత్కులు క విను తొల్లి పితృకార్యదూరులు బాలఘాతములును జువ్వె
పొలఁతి నపుంసకుల్ క పూర్వభవంబున, నెద్దుఁ బట్టినవారు క నేమితప్పుఁ
బారయ కుడిఁగఁ గోపరమునఁ ద్రికచ్చేదంబు, గావించినారు క గామసుఖము
- ఆ. విఘ్నపఠించినతులువలు క విధవ దొంటి
జన్మమునయందు భర్తృవంశచన మొనర్చి
ధనము గూర్చినయదియు మృదంబు పేర్చి
నోరుమగని హరించినయగ్గలియును. 105
- తే. పయతు లై పుట్టి యేవంపుఁబనులు గడుపు
భ్రోచికొనువా రహంకారమునను గర్వ
నగానమదదంభములఁ దొల్లి క మాన్యజనులఁ
బరిభవించినతుచ్చులు క పద్మనయన. 106
- శ్రీ! డాశర్వ మొంది యద్రదల్పలఁ దిట్టల, నాటులఁ బడుమరిదుకనట్టిసీచు
లపాటఁ దొలుమేన క నతిగర్వ లై ప్రల్లదమ్మునఁ బెక్కండ్ర క డప్పు లేక
తిట్టియు నడచియు క దిరిగిన వార లా, పొలువబచ్చి గృప క గలిమి మేలు
భవికృష్ణహాజ్వారమునఁ బ్రతిహరి ద, మ్మాఁగంగ సుండి ద్రైన్యమున దూఱు

1. గ. పటవంగఁజ.నొఱవైన-గాల్పయ...బడిచినాడు 2. క. గ. జ. గ్రంథులచే కి.గ. నొంది
నారు. 3. క. భవ. 'గురుకు' 4. గ. జ. గ్రంథులు.

- తే; పరజనంబులు భోగైశ్చపరతః దోల్చి, మానసియుల కవసర శ్రమినివారు
రాజదండితుఁ డక్ష్మతాపశ్రాధుఁ యోగ,దండదూషితుఁ జేసినతండునూపె. 107
- క. విను నవ్వనకలభను లగు,జనమాలు నిక్షేప మిడిననరకులు దోలుబా
మున ముగుడి నీక నెవ మిడి, కొనినట్టియనత్యలోభశ్రుతితు లతివా. 108
- క. తమబంధులుఁ దారును నొక్కమరియ తేగటాటువారు శ్ర కరుణారహిత
త్వమునఁ దోలుసేన పెడపగ, నమేయనరవధిము సేసినట్టిదురాత్ముల్. 109
- వ. అని యెఱింగించి యీశ్వరుం డీశ్వరితో నిట్లనియె. 110
- సీ. ఇంతి నాచెప్పినయిప్పాపకర్మ లం,దఱకును నరకంబు శ్ర దప్ప దండుఁ
బడుపాటు లెల్లను శ్ర బడి వచ్చి నరు లైన,యప్పుడు వాటిల్లునట్టితేజుగు
లివి యట్లు గాకయు శ్ర నక్కుడుగాని పా,పంబుల మానువ్యభవము గలుగు
నిట్లెన నమ్మెన శ్ర నేకర్మమునఫల, మైనను మానవు శ్ర లనుభవింప
- ఆ. రోపి మునులు దేవశయోనులు నత్తను,పునన తపముఫలము శ్ర లనుభవించు
రనిన దేవి యెఱుంగనయ్యెమీదయఁ బెక్కు, లరములు కృతార్థనైతినియె. 111
- వ. అని వెంపియు నద్దేవునితో మనుజు లపరజన్మంబున గాని కర్మఫలంబు లను
భవింప రుజీరి తెప్ప సేసిననరుల నరపతు లిట్టితప్పన కీటిదండం బనునిరూపణం
బున దండించెదరది యక్కర్మంబుఫలంబప్పుట్టువునన యనుభవించుటగాదెయినన
కాఁకి గంగాధరుం డిట్లనియె. 112
- సీ. జనపతుల్ దమరాజ్యసంబున దండించి,నారు గా నొల్ల శ్ర నరులతప్ప
లకుఁ దగుదండంబులన వారిఁ బఱుతురు, తక్కుల లెవ్వరు శ్ర దప్ప సేయ
వెఱుచుటకై యట్టికథి మూడు టది పూర్వ,కర్మంబువలనన శ్ర కాని యపుడు
గల్గినతప్పన శ్ర గా దన్న నాదేవి, యవనిశదండితుఁ శ్ర జైననరున
- తే. కఘము వాయునౌ పాయదో శ్ర యనిన నీశ్వ
రుండు నృపదండితుఁడు యమ్యదండమునను
బడఁడు లేనితప్పన నరుఁ శ్ర బఱచినతనిఁ
బఱుప కున్నాతనిని యమ్యబాధ వొందు. 113
- వ. అని నిర్దేశించి వెంపియు. 114
- క. విను తమచేసినకర్మంబునఫల మెవ్వరికిఁ ద్రోచిపుచ్చుగ రా దె
ట్లును గుడువక పోదది యన,విని పార్వతి యిట్లునియె శ్ర విభునకుఁ గృష్ణా. 115
- తే. కర్మఫలములు గుడిచినఁ గాని పోవ, వంటి వానిఁ బ్రాయశ్చిత్త శ్ర మపహరించు
నందు రత్వమేధంబున శ్ర నఖిలపాప,ములును జెడుననఁగా విండుభూతనాథ. 116
- వ. అని పలికియిది యెట్లానో యనుటయు భవుండు. 117

- నలుక బొంకు కూరత శుచిశ్రావగమము
గురువిరోధ మాయువుఁ గడుఁ గ గుండఁ జేయు. 180
- తే. తపమునను బ్రహ్మచర్యవ్రతమున హితమి
తాశనమున రసాయనాభ్యాసమునను
వెరుఁగు నాయు వాక్రియలపై నరుడు ప్రీతి
గలుగుటయుఁ బూర్వభవకృతకర్మఫలము. 181
- క. తనలావున కధిక మయిన, పని సేయుటయు క్తమును నశపథ్యము నగుభో
జనములుహరించునాయువు, వనిత యవియుఁ బూర్వకర్మవశతన కలుగున్. 182
- వ. మఱియు నొక్క-విశేషంబు నెప్పెద. 183
- అ. సుశృతు లమరలోకశ్రుచివాసులు నిట
దిగి చిరాయువులును నగుదు రితరు
లతిచిరముగ నరకశ్రగతు లయి తుది నాయు
వల్పు మగుమనుష్యు నగుట గలుగు. 184
- క. నా విని భవాని పురుష, స్త్రీవిధములు రెండు గలవు న త్రి నయన వానక
జీవుఁడు వర్తించు తెఱఁగు, నీ వేర్పడఁ జెప్పవే య్యనియె గంసారీ. 185
- వ. అనిన విని మహాజీవుండు మహిధరతనయ కిట్ల నియె. 186
- క. తాత్త్వికము లైనపురుష, స్త్రీత్వంబులు లేవు పార్వతీ జీవున కా
తత్త్వమున కహంకృతిఁగ, ర్మిత్య మొలసి భావ్యవిధమృతముకొనుచుండున్. 187
- వ. అని మఱియును. 188
- అ. కర్మములకుఁ గర్త న గాఁ డాత్ముఁ డతని న, త్వము రజస్సుఁ దమమునవారణి త్త
కఫము లెట్లు మర్త్యకాయగతములగు, నట్ల పొందుఁ గర్తలవియ చూడ. 189
- తే. సత్యశౌచదయాదులు న సాత్త్వికములు
రమణి లోభసంగాదులు న రాజసంబు
లన్మతహింసాపరత్వభ్రయాలసత్వ
ధైర్యహానినిద్రాదులు న తామసములు. 140
- క. ఇవి నానాముఖములు బురుషు వికారముఁ బొందఁ జేయుచుం బరఁగును హై
మవలీ కావున సర్వంబు వినుము గుణకృత్య మిట్టిజోధం బొప్పున్. 141
- తే. తన్ని సాత్త్విక రాజన న తామసాత్ము
లైనవారలఁ బుణ్యలోకానుభవము
మనుజభావంబు నిరయప్రీడనముఁ పొందు
మోక్షలక్ష్మి నిర్గుణవకు న మునుఁగ మునరు. 142
- వ. అని వెండియు. 143

- సీ. ఎట్టివి కర్మంబు శ్ర లట్టివ నరులను, భాశుభసంప్రాప్తు శ్ర లట్లు గాక
పరవి ప్రియమున మేల్తవడయుటయునుగల్గు, బలిభృత్యకృతః బలభృత్య ర్జనముల
నొజ్జ శిష్యులఁ దర్జనో కుల వెజ్జ రో, గార్తుల నానావీరధౌషధముల
నలమటఁ బొందింతు శ్ర రవ్విధంబులచేత, లన్నియు సుకృతంబు శ్ర లైఫలించు
- ఆ. నని మఱియును జెప్ప శ్ర శ్రులేంద్రియోపేత, మగు జరాయుజంబుకండజంబు
నువిద చోకు నెఱుంగుచుద్భిజ్జములు స్వేద, జముల కదియుఁ జాపురసంభవించు.
- క. నరుడు జరాయుజములలో, దరుణీ విను ముత్తమాదు శ్రుతిము లేకున్నన్
సరి నతఁడు బశువుఁ గావున, విరివ మగునట్టివినికి శ్ర వలయు సరునకున్. 145
- క. ఇరుఁడెఱుగు విను తమము కా, ర్వరమును దేహజము కార్యరము లేజస్సం
స్ఫురణమునఁ బాయు శ్రుతమునఁ, బరిహృతమగు దేహజంబురపర్వతపుత్రీ. 146
- ఆ. బ్రహ్మయాతమంబుఁ శ్ర బాపుటకై తపో, వ్యాప్తి బడసె శ్రుతులుగనంగములును
గాన కార్యములు నృకార్యంబులును వానఁ, దెలిసికొనఁగ బుద్ధికలఁక దేఱు. 147
- తే. శ్రోధకామాదు లైనదుర్మణము లెల్ల, వాయుహతిమేఘులటలదిబురవాయుపగిది
శ్రుతమ చేబాయనరులలో సురలకరణి, శ్రుతయుతులు దేజరిల్లుదురతిశయిల్లి.
- తే. శ్రుతమ నరునిఁబరిజ్ఞానయతునిఁజేయు, వానిసుకృతమల్పమును నృనూనఫలము
నిచ్చు నజ్ఞానిసత్కర్మమెంతయైన, నఫలమగుఁగాన శ్రుతవంతుఁడగుటవలయు.
- వ. అని నిర్దేశించి నర్వేత్సరితో సర్వజ్ఞు డిట్లనియె. 150
- సీ. మృతిఁ బొంది వేగ జగన్మించిన బూర్వదై, హికములన్నియు బుద్ధి నెలయువాడు
జాతిస్మరుం డనఁ శ్ర జను నయ్యెఱుక పెద్ద, వాడు గాఁగఁ జెడతవనిత వినుము
పుట్టెఱుంగుట కల్మిశబోధించు టగు నాస్తి, కులమును జగ్తంబుగలుగు లెఱుగుఁ
జచ్చిపోయినవార్యనచ్చియై తనవొంది, మెలఁగటాకొకచోటఁగలిగియుండు
- తే. నట్టిలెఱుగు వెంగలు లైననయమ నిదూత
లొరులఁ జని కొనిపోయినఁ శ్ర గరుణతోడ
నమ్మహాత్ముండు మగిడి పో శ్ర మృన్న సరుగు
దెంచు టని నీ వెఱుంగు సంధియములేదు. 151

... శ్రుతు హర్వతికి స్వప్నాదులెఱుం గెఱింగించుట. ...

- వ. అని తెలివిన గారి కల యనునది యేమి యెఱింగింపనే యనుటయునతండు. 152
- ఆ. స్వప్న మనఁగ సుప్తజనముమనశ్చేష్ట, యనియుఁగాంచుచున మృనాగతములఁ
గాన కలలు నూచక్రము లగు భావిశు, భాశుభోదయములకనియుఁ జెప్పి. 153
- వ. చెప్పిన విని భవాని భవునితోడ. 154
- సీ. దైవంబా కర్మవృత్తము జనంబును, తానహంబా యనిన నృతండు దైవ
మోక్షికర్మంబు నేరయుట లేదు దైవసంకల, నఫలం బిట్టు శ్ర గాని వినుము

1. గ. జాగ మకృత మనల్ప సునూనఫలము 2. గ, పెద్ద, వాడు. 3. ఆ. యనియు...జాగ
నకా...కనుమఁజెప్పి.

దేవి పూర్వకృతంబు శ్రద్ధవనామకమున, బరంగు నప్పటిచేత శ్రీ పారువంబు
కృషివోలె నుండు పార్శ్వమగతి వర్షసద్వాయువులట్ల దైవప్రకార
తే. మెఱుంగు ఖననమథనములనెట్లు జలము, జచ్చుబుట్టు మ్రొక్కు నరకచేష్టదైవ
యోగమున సిద్ధిబొందు నుద్యోగరహితుం, డైత్యులగునదైవస్వమృద్ధిబడయు.

క. కావున నుద్యోగంబును, దైవంబును గారణములు శ్రీ తామరపాక్షీ
యేవిధమున గర్భములఫలావాప్తికి దీన సంశయము వలగు సుఖి. 156

తే. అనిన నంభిక గర్భంబు శ్రీ నాత్ముం డెట్లు, సాక్షు ననవుడు సభవుడగుసురభీజ
రక్తదైవములే నూవె కారణము లాత్మగర్భసంకేతనమునకుఁగమలనయన.

క. మాయాగహితుం డహంకారాయత్తత జూపె వుట్టు శ్రీ నను చెఱు బడి నా
నాయాసంబుల బడు నాజ్ఞానముం డై యాత్ముం డింత శ్రీ చర్చింపు మదిన్. 158

సీ. అని చెప్పి దైవరహస్యంబు వినిపింతు, విను మని పలికి యి శ్రీ ట్లనియె శివుడు
దొల్లి మనుష్యులు శ్రీ దొలుమేనికర్మంబు, లెఱుంగఁగాఁ జాలుట శ్రీ నెల్లవారు
మేలు సేయఁగ ననిగ్రహణలోకమున నధి,గం బగునందనీ శ్రీ గాఁగ మనుజు
లమరు లై పేర్చిననజఁగు వేల్పులసంకటము వాయుటకు నుపాయము దలంచి

తే. మానవుల కయ్యెఱుకకల్మషమాన్వి కామ,రోషముల నొలయుచినదోషకృతుల
వారు నరకాదినమృర్ధకారు లగుడు, నదియుఁ గాదని చింతించి యనువుగాంచి.

క. సరిగా నా రెండవలకు, నరులు ననుట గోరి మనమునం గానమియుం
బరలోకవిధము శాస్త్రము, వెరవున గనుటయు నొనర్చెవిధి వారలకున్. 160

వ. అనినం బార్వతి పునర్జన్మంబు గలదు లే దనుసంశయంబుతోన పాట్టుపార లగు
దురు నరులు దాని లెఱుంగు నిశ్చయింపవే యనుటయు సంధికారాతి యిట్లనియె.

క. కలదో లేదో యనియెడు,తలపోతయ కాని నిశ్చితము గాదు సురా
దులకుఁ బునర్జన్మంబున, కలిమియు లేమియును నరులు శ్రీ గానమి దప్పే. 162

క. కల దది యారక కానఁగ నలవియె పుతివాక్యసమితిశ్చుర్ధంబులపై
నిలిచిన శ్రద్ధంగ్రమమున, దెలి వొందిన గాక యెట్టిధీమంతులకున్. 163

వ. అనిన విని గౌరి గంగాధరున కి ట్లనియె. 164

క. మృతు లై నవారలు నిరాశృతులై యుండుదురు వారి శ్రీ గీనాశభట
ప్రతతి గొని చనుట యా పితృపతి శాసించు టవి యెట్టిభంగులు దేవా. 165

వ. అని యడిగిన నదేవుం డి ట్లనియె. 166

సీ. తఱి యైన మనుజుల శ్రీ దనువులు విడిపించి, మాయాశరీరస్వమిత్వముగ
నొనరించి దూతలు శ్రీ గొని పోదు రందును, ధర్మవర్తుల సుగంధంబు మృదువు
నై నమార్గమున ముగధ్యవువారి నిర్బాధ,నరణి బాపాత్ముల శ్రీ బరసదవము
ముఱికియుఁ గలపథంబున నడపింతు రి,ప్పురుసువఁ జని పితృపతికి జూప

ఆ. నతఁడు పుణ్యలోకగతియాఘ్ర మానవ,త్వంబు ఘోరనరకవాసమును ని

ధించి పూర్ణు వారిండ్ల దెలిచి మన్నించి భర్జించి వరుసతోడఁ ద జగరుఁబోడి.
వ. అని చెప్పిన నగేంద్రతనయ చంద్రకేళిరునితోడ. 168

క. నరకం బెట్టి కల్యణశకులక జముఁ డెట్టిభంగిఁ ద గాతీయఁ బెట్టన్
వరదా మెస్స మనుజు మృత్యురహరుఁ డిట్లనియె వృష్టిపుంగవ స్త్రీతిన్. 169

సీ. రారబని బహు భరరాస్థలికింద మహారారవం బన ద నవుల దాని
కావల నిజు గుట కావనం బన నుండు, గ్రమవృత్తి బేర్పు దుఃఖములు గలిగి
యగిలినవంబు నా ద నట పంచకమ్మంబు, నాఁ గల విట్లున్ననరకతలము
లైదంబుఁ బాద శ్రీమా శారతమృంబు, లూహించి యంతకుండునుపం బనుచుఁ

తే. దగిలయెడల బాహుత్ములఁ ద దద్భటాలి
దహాక ద్దహంభాదృతాదనములఁ
బలుప పాగలఁ గుక్కలు ద గఱచుఁ గ్రిములు
దొలఁచు గద్దలు నొప్పించుఁ ద మండనివాతి. 170

వ. మఱిమాగు ముమదూతప్రాతంబు నానావిధవేదనలం బెట్టి దండించుచుండు. 171

ఉ. అమ్యైయఁ బాపముల్ వొలియునంతకు దుఃఖము లంది కీటబ
న్యమ్ములఁ జేరెనానులఁ గ్రమంబునఁ బొంది మృగత్వమానుష
త్వమ్ము సోలిఁ బొందుదురు ద వా రిను మెంతయుఁ గ్రాఁగి కల్మష
త్వమ్ము గొటంగుమాడ్కి నవ్యతామరసప్రతిమానలోచనా. 172

వ. అనిన విని పాశ్వతి పాగంబు లనునవి యెట్టివి యెఱింగింపవేయనుటయు నీశానుం
డి ట్లనియె. 173

—ఇది శివుడు పార్వతికి మానసపాదీకాయాకము అనుత్రివిధపాపములఁ దెల్పుట. థి—

సీ. మానిని త్రివిధముల్ ద మానసపాదీక, కాయకంబులఁ బాతకంబు లందుఁ
బరధనాపేక్షగ్రహపానుమోదధర్మ ద్వేషముఖములు ద మానసంబు
లనృతదారుఃఖావ్యతాదులు పాదీక, ములు వధంబును బంధకమును నభక్ష్య
భక్షణంబును నన్యభామారతము మద్య, పానంబు మొదలై నృపాపకృతులు
తే. కాయకంబులు విను మధికం బవేయ

పాన మది దుష్కృతంబులలోన నెల్లఁ
బానమున నిందతో వచ్చుఁ ద బ్రాణగొడ
ములును జేటులు నరకాల్లి ద మునుఁగుటలును. 174

క. లోకము నిర్మర్ణాద, త్యాకుల మై చెడఁచె సజ్జనావలి మధుపా
నాకాంక్ష తొలఁగ కున్న గుణాకల్పా యేమి నేయ దక్కిడు నరున్. 175

క. కాశ్చన నేదిధమున నుర, నేదింపక యాడుగు టొప్పుఁ ద జెలువ సకలవ
ర్ణావలి కానఁ గీర్తి, శ్రీశైభవపుణ్యగతులు ద నేర్పొన నగున్. 176

క. అన విని యింపిక నుకృతము, లనునని యెట్టి వని శ్లోకముగ ద నడవికి ని

ట్లనియెం జంద్రార్థధరుం, డనుమోదోల్లాసి యగుచు శ సంబు న్నాంబు.

177

తే. ఔపరమికాభిధానంబు శ సంబుజాతీ
నిరుపకరణాఖ్యమును సోపకరణనామ
కంబు నయి లోకమున నుత్పత్తంబు పరంగు
ద్రివిధముల వానిఁ దగ వివరింతు వినుము.

178

సీ. ఔపరమిక మనునది పాపవరన, మకట కానంగ నేర శ పజ్జయను
యత్నంబువలదు ¹వ్యయంబేమియునులేదు, పరలోకభీతి బ్రహ్మము దోహద
నంతన సుగతిసౌఖ్యం బొడఁగూడెను, నదియు నాత్మాభీన శ ముద్దేహు
సుకరత్వ మెఱుంగక శ చొత్తురు నరకంబు, వెరవకుల్ శుభ సంకల్పవృద్ధిహాక

తే. మునను ధృతికల్మి నింద్రియవినిమయమున
నది దమకుఁ గలిగింతురు శ యమ మనంగఁ
బరంగు నది దాన నాకంబుఁ శ బడయ వచ్చు
ననినఁ జెప్పంగ నేల ధర్మాభియుక్తి.

179

ఆ. నిరుపకరణమనంగఁ శ బరగు ఔచంబు సత్యంబు శాంత బాంధవ శ యార్జవంబు
వ్రతనిరూఢి నముపకవానంబు బ్రహ్మచర్యంబుకల్పినియమృత బ్రహ్మచారి.

180

సీ. అభ్యంతరంబుబ్రాహ్మముననగా ఔచ, మిరుజెఱుంగై యుండునాహ్మదమునకృత
మాభ్యంతరము విను శ మాహారశుద్ధియు, నంగశోధనము బ్రాహ్మంబు సత్య
మన్నది గన్నది శ విన్నది యున్నరూపున నుక్త మగుట యభ్యభోజవదన
శాంతి బుద్ధింద్రియసన్నివారణ దాంతి, కర్మేంద్రియముల తెఱవగ్యప్రవృత్తి

తే. యార్జవము కుటిలుఁడు గామి శ యగు వ్రతంబు
మంచిపని పూని నడపుట శ యంచితోప
వాస మశననిగ్రహ మనృతద్య మైన
బ్రహ్మచర్యంబు కామునిరబారిఁ బడవి.

181

ఆ. నాతి తీర్థసేవకంబును నియమవి, శేష మగుట దానిఁ శ జెప్ప వలయు
నకలనదులఁ తీర్థసంజ్ఞలు గల వల్లి, కరుగునట్టి విచ్చు శ సధికఫలము.

182

తే. వానియందును మునిపత్యమాననీయ, దేశములు నభివందెహాగ్ర దేశములును
దెలియు మన్వేన్యసంగమృదేశములును, బరమతీర్థంబు లగుఁ బద్మకవత్ప్రసయన.

క. ననధి మహాతీర్థం బుండును సంయమివరులచేతఁ శ డొల్లి ప్రియమునఁ
గొనియాడఁబడనచోటులు, విను ముత్తమతీర్థములు విశేషకాథరణ.

184

క. తెలి శుచి యై మఱి తీర్థంబులు పొడ్చుట మేలు నియమములు దీర్చితగ
వెలలినయెడ దేవార్చనములు విప్రార్చన లవశ్యమును గృత్యంబుల్.

185

క. చేరువతీర్థముకంటెను, దూరపుదీర్థంబు మేలు శ తోయజవదనా

వ. అనిన విని యజ్ఞంబుతేజం గెఱింగింపవే యని పార్వతి ప్రార్థించినం బరమేశ్వరుం డీ ట్లనియె. 197

సీ. విను మింతి వైదికంబును తొకింతును, నన రెండుదేశులగుయజ్ఞవిధులు
వర్ణయోగ్యార్జనవర్ణనాందితధన, భాన్యముల్ గొని దేవతలకుం దృష్టి
యగునట్లుగా ఋశ్యోర్వన మొప్పుగా, గావించునది వైదికంబు దేవ
తలకు మహోత్సవంబులు నేయుటయు గీత, వాద్యవృత్తము లనవద్యములుగ

ఆ. సంఘటింతుటయును శ సద్గంధమాల్యధూప ప్రదీపభోజ్యభక్ష్యములు స
మాదరంబుతో నిర్వేదించుటయు తొకికంబు రెండు నమరగణహితములు. 198

తే. ధర్మములు దానములును సద్వృత్తచతుంబు

సద్వశములు గావు వినుము యజ్ఞమున కరయ

యజ్ఞకర్త లోకోత్తరుం శ డతని కిచ్చు

టతనిచే గొను టధికపుణ్యములు చెలువ. 199

ఉ. మానస కృత్యముల్ సురస్యమాజ మెఱుంగఁగ జాలుఁ గావునన్

మానస మెక్కడఁ జన శ మించిగఁ జేసిరయేని యజ్ఞముక

దానము నాదియై సుకృతంబులు లగ్గ ఫలింప నీదు త

ద్ధ్యానపఠత్వపూతసుకృతంబులకున్ ఫల మిచ్చు మెచ్చుచున్. 200

క. అని చెప్పిన హిమవద్గిరితనయు త్రిపురవైరితోడ శ దైవివిధు లే

విను గని సంతోషించితి, వినిపించుము పైతృకంబునిధము వృషాంకా. 201

సీ. అనిన నా సర్వజ్ఞుఁ శ డద్దేవి కి ట్లను, గయ కరుణే శ్రంబు శ గంగ యాది

యశుఘ్నదేశంబు శ లలిఫలదంబులు, మాఘఘాత్ర పదాఖ్యమాసములు బ

హుళపక్ష ముఁరాహ్లా శ ముగ్ధులి యమవస, ¹తేరసి నవమాద్యతిథులుఁ దుష్టి

బిత్వదేవతల కిచ్చుఁ శ గుతిపదాహిత తి, లలు నితాంతపవిత్రములు పితృకి

తే. యలకు శౌచ మగ్రోధ మశ్వగ్రభావ, మర్దములు శుక్ల పక్ష పూర్వార్వాహ్నాయుగ్ధ

దివసజన్మదినములు నిర్వదితము లాద్య, ముద్గపాయసాపూపముల్ శ ముఖ్యకోటి.

క. శ్రోత్రియు లరోగు లవికల, గాత్రులు చాత్రములు పైతృకములకు సచ్చా

రిత్రత్వము ముఖ్యంబు న, శోత్ర మృతకళిత్రునశ్యకులుఁ గొన రతివా. 202

ఆ. గంధపుష్పమాలికాధూపదీపవ, శ్రుముల సర్ప లిచ్చి శ తగఁగఁ భోజ

నములు నిర్వహించి శ క్రమవృత్తిబిండ ప్ర, దానవిధి యొనర్చుటను మెత్తు.

వ. అని యెఱింగించిన మేనకాత్మజ మృదునితో ని ట్లనియె. 203

క. మృతిఁ బొంది పునర్జన్మము, నతర్కగుణ జంతుకోటి శ యవృష పౌండుం

బిత్వపూజన మని యెవ్వరి, కితవుగఁ జేయుదురు దిని శ నఱిగింపు శివా. 204

ఆ. అనుడు నచట నున్నమునిజను లెల్లను, నగతనూజ నాత్మక శ బాగడి యభవుఁ

- డిచ్చును తరంబు శ నేర్పడ వినువేడ్క, గదుర నుండి కప్పుడ, శ కిలనడమిన. 207
- సీ. అంబిక కిట్లను శ హారుడు సంజేపింపడ, దగునది యది గుహ్యతరణి, మువినుము
దివిజులట్టుల పితృదేవతలును దేవబృంద ముత్తరదిశఁ శ పితృచియంబు
దక్షిణదిశ నుండు శ దత్పూజనంబులు, వరుసన హవ్యత్ర్యంబు లంతు
సచ్చివవారికి శ శ్రాద్ధంబు సేమఁగా, నా పితృసంఘంబు శహర్ష మొంది
- తే. యాయువును శ్రీ యుగ్గీ ర్తియనాదియెన, యెహకంబులును గతియ శ గాదరమున
గర్త కొనఁగు సురాసుర్య గరుడయక్ష, తతులకును బూజనియంబు శ పితృగణంబు.
- వ. అని నిర్దేశించి పెండియు. 209
- క. తమతమసారములకుడగఁ, గమలాక్షి చేయుదాసక్తిలపనవిశే
షము నొక్కరూప యగుఁ ద, తృప్తిమాణరూపణము సేసి శ పలికెడఁ దెలియక.
- క. విను మొకకుంచెడుధాన్యము, దన కాయతి గల్గునతడు శ దాని నొసఁగినన్
ధనకోటి గల్గువాఁ డ, ధన మొసఁగిన నొక్కరూప శ త తత్ఫలముల్. 211
- క. పరుషత్వము లే కంటికరణంబున శుద్ధి నాలఁ శ గలిగి ప్రియఁడూ పం
పిరివోవఁ జేత దానము, పరమోత్కృష్టంబు పద్మరస త్రానిభాక్షి. 212
- క. అని చెప్పి కొన్ని ధర్మము, లనఘా యెఱింగింతు నీకు శ నవధానముతో
విను మని పలికె శివుం డిట్లు విశదము గాఁగఁ గూర్చి శ యంబుజనాభా. 218
- చ. తెవులు గొన్నవారి కవి శ దీటుట కౌషధ మీగి దుర్గతుల్
దవులుజనాలిఁ బోవు సుప్రథంబుగఁ దైర్థికకోటి నన్ను బాం
ధవరహితత్వదీనశివదాహము దుఃఖతు లైనవారిఁ దే
ర్ప వెరవు నోర్పుఁ గల్మియును శ బ్రస్తుతి కెక్కినమేటి ధర్మముల్. 214
- వ. అని పలికిన బార్యతిదేవి పరమ ప్రియంబు నొంది. 215
- శివుడు పార్వతికి ధర్మవిశేషముల తెలింగఁగించుట. —
- సీ. ధర్మంబు నానావిధంబులఁబరఁగు సం, డ్రవి యెఱింగింప వేయనుడు హరుడు
విరతంబు లగుశుత్రస్మృతులచేఁ జెప్పఁగాఁ, బడిన లెఱంగులు శ పడఁతి వినుము
జాతిధర్మములు దేశభేదధర్మములుఁ గులధర్మంబులును గణధర్మములును
గాయంబువికృతులఁ శ గాలపర్యయముల, వచ్చునాపద్ధత్యవ ర్తనములు
- అ. గాఁగ నిట్లు ధర్మగతు లైదు గల వని, చెప్పటయును గారి శ శివునితోడఁ
బుణ్యలోకలితభోగంబు లెట్లుండు, ననిన నిట్లు లనియె శ హరుడు కృష్ణ. 216
- సీ. ఎల్లపుష్పంబులు శ నెక్కాలమును దద్ద, విలసిల్లుఁ గల్పకృష్ణక్షణిత
మనులేప మాహార శ మమృత మంబరములు, విశ్వామలినములు శ నిరుపమాన
భంగి దీ ప్తంబు లాభభరణముల్ వాన ర, మించుచు ననోక్తవ్యక్తి త్రభావ
మొప్పుంగ మేలులకయొప్పును మనముల, మూర్ధవంబును గుణమాన్యతలును
- తే. గలిగి పురుషులుగాంతలు శ గామహర్షులై లెనఁగఁ గ్రోధాదులై లేక రుణము

- జరయు నెఱుంగక నని జరిగెనును దివంబు, నందు సంతతిర్భర్యానంద మొంద.
౪. అనిన విని హైమవతి సుగతిదుర్గతులకుం జనం గలవారింజూచి వీరిట్టివా రని నిశ్చయింప వచ్చుట రామి యెఱింగింపు మనవును మృకుండు విను మని యిట్లనియె. 218
- చ. జనులకుఁ గీడు రోయక యశస్రము ధర్మరతిం జరించి స
జనగురువూజనంబులును శ సత్విహిహోక్తులు దీనపోషణం
బును సతిధిప్రియత్వమును శ భూరిదయార్ద్రతయుం గలట్టివా
రనిమిషలోకగాము లని శ యాశ్చ నెఱుంగుము మేనకాత్మజా. 219
- చ. పరుసనిపలుకు బొంకు లగుపలుకులు నన్యధనాభిలాషముం
బరవనితాచిలోలతయు శ బాంధవసజ్జనవిప్రియంబు దు
శ్చరితులతోడిమైత్రియును శ సంతతధర్మరతాభ్యసూయయుం
గరినిభయాన ఘోరనరకంబున కేగడివారిచిహ్నులు. 220
- క. అని చెప్పిన విని హిమగిరి, తనయ వృషధ్వజనితోడ శ ధర్మంబులు పె
క్కనుపమమూర్తీ పరమం, బన జాలెడుధర్మ మెద్ది శ యన్నిటిలోనన్. 221
- వ. చెప్పు మనన నప్పరమేశ్వరుం డి నిట్లయె. 222
౪. రమణీ వర్గత్రయధర్మము లిచ్చు సుఖములు దుఃఖమయము లచిరముల్
గమనాగమకరములు నిత్యమహాసౌఖ్యంబు మోక్షధర్మం బిచ్చున్. 223
- సీ. కావున విను త్రివర్గంబుకంటెను మేలు, దలపోయ మోక్షంబు శ దానిఁ బడయు
తెఱఁ గెఱింగించెదఁ శ దెఱవ గృహస్థధర్మంబున నిల్చి ఋణంబు తెల్ల
బాచి వసమునకుఁ శ బరమశాంతత నేఁగి, సద్గురుముఖమున శ సాంఖ్యయోగ
విదుఁ డగునది పంచవంశతి జ్ఞానంబు, సాంఖ్యంబు ధర్మనిశ్చలత యోగ
తే. మాసమాచారయుగళ మేకాధికరణ, మస్తలితముగ మది నది శ యలవరించి
ధ్యానపరుఁ డయి శీతోష్ణవర్ష శోక, ముఖము లగువివిధద్వంద్వములఁ దొఱంగి.
- ఉ. శౌచము బ్రహ్మచర్యమును శ శాంతియు లభుశ్వనంబు నై యిశం
జూచుచు సంతరాత్మ నడ శ సౌచ్చినవిఘ్నవిశేషముల్ ధృతిం
ద్రోచుచు భక్తియుక్తికి గురుండు ప్రమాదమయండు గాఁగఁ ద
ద్రోచరతం జరింపఁగ న్యకుంతిలమోక్షసుఖంబు సొప్పదున్. 225
- తే. అది సదాభ్యాసకలన శత్యంతనిర్మలంబు నవ్యయమును నచ్యలంబు ఘనము
నై జరావ్యాధిమరణజన్మాదిదుఃఖ, బహుళసంసారచక్రంబులబాప నేర్చు. 226
- వ. అని యుపదేశించి వెండియు. 227
- క. విను సంసారమునకు విను, వనిమర్దుడు శోకమోహావశగతుఁ డై మో
క్షనిరూఢిఁ బడయనేరఁడు, మనము విరక్తముగ విసివిశమతిముక్తిగనున్. 228
- న. అట్టిదక చింతావివర్జనంబునను భూతాస్థిరత్వపరిజ్ఞానంబునను దృష్టాంతాసిత్యం

- బునను గాని కలుగదు గావున వానిభంగులు ప్రకటించెద. 229
- సీ. ధనములు సెడిన బాంధవులు సచ్చిన దదీ, యములగ్గుణములయందు మనసు
వెట్టకయున్నది శ యెట్లన వగదిన, దాపంబు వొందుట శ దక్క నొందు
గలుగునే సుఖము దుఃఖంబును జోడిన, యవి మార్చి వచ్చును శనరుగుచుండు
గేవలసుఖము లే శ దావాసవున కై, జేటు దృశ్యములకు శ సిద్ధ మగుట
- తే. మున్నగునియున్న వగచి త్తమున జనింప, దరయఁ గీడు పరిగ్రహముది సమగ్ర
మైనతడు పొత్తికూలిపుర్రవ్వట్ల తాన,తనకు బంధంబు గావించి కౌసులతాంగి.
- ఆ. విను ధనార్జనంబు శ ధనరక్షణంబు ధనవ్యయంబు ధనివిరూపనముఁ బ్ర
గాధదుఃఖదములు శ గావున దుఃఖభౌ,జనము ధనము గాల్పుమనఁగవలయు.
- క. రమణీ తృప్తానమగుఁ, ఖమును బరిత్యాగసమస్తభముఁ గలవే కా
యము ముదిసిన ముదియను సా,ణము గొనిపోజాలు తెచ్చెనగ జనుదృష్టన్.
- క. కామములు భోగములఁ దెగు,నే మెలతుక నేని నాట్యనే చిచ్చు ధృతిం
గామములఁ దొలఁగుసౌఖ్యము, నేమియుసౌఖ్యములుఁ బోలునో యరయంగన్.
- క. విచ్చలవిడి నిందియముల, నెచ్చటి కైనను జనంగ శ నిచ్చిన నరకం
బచ్చఁజుచుఁ గుదియించిన, దెచ్చు సుగతి నగున కది స్రవణిహృదిమణి. 234
- తే. కామరసమున నతిశృంగార శ మనుష్యుఁ డర్థతృప్తాపరితాంతరంగుఁ డైన
గొటీయ నడవిలో నెత్తెడుకొలుపులియు, బోలె మృత్యువాతనిఁ గొనిపోవు దేవి.
- వ. అని పలికి జరామృత్యువులఁ ద్రోవం జాలుమే లెయ్యది యంచేనిఁ జెప్పెద
నాకర్ణింపు మనుపలుకు వలికె యిట్లనియె. 236
- తే. ధనములునుదానములుడదోధనము నాజి,వేయరాజమాయంబులు శ వేయునోపి
చేయుటలుగావుమోక్షదర్శిత్వి మొకడ, మందుజరకుమృత్యువునకుఁగనిండునదన
- తే. జాములును దినసములు మౌనములు నేండు
నైనకాల మాయువుఁ గొని శ యరుగు చుండు
నెల్లి సేయుపనులు నేడ శ యింతి మా పా
నర్పుపని లేపచేయుట శ నామతంబు. 238
- తే. మేలు గడు వేగ చేయరుకాలపాశ,బద్ధు లై యేమిటుటఁజేసి శ పడఁతి మనుజు
లింత యెఱుఁగుటసంసారమెడలఁద్రోచు,నట్టివినువుటఁ బుట్టించునది హితంబు.
- వ. ఇవిధంబున. 240
- క. ఈతెరువు లాదరింపఁగఁ, జేతోగతికిని విమర్శసిద్ధి యొదవుండ
జ్ఞాతవిత్ క్రియ ముక్తికి, నాతెరువ సమీపవర్తి శ యచలేంద్రసుతా. 241
- క. వైరాగ్యంబు ప్రశాంతికి, గారణము ప్రశాంతి ముక్తి శ గను మోక్షానం
దారాము జరామృత్యువు, నేరూపునఁ జేర నేర శ విధచరితా. 242
- క. అని చెప్పి ముఖియు శివుఁ డిట్లుఁ హిమగిరినుతకు సాంఖ్యమమలినహృదయా

విను వివరించెద సంస్మృతి, యనురోగంబుచేసె చైద్యత నుచి యురయుంగన్. 243

శ్లో॥ శివుడు పాశ్వాతికి సాంఖ్యప్రకారము చెబుట. శ్లో॥

ఆ. జ్ఞానమున విముక్తికై సాంఖ్యులు వడయుదు, రరసి చూచగా నిర్వర్ణకంబు
ఘోరతరము నందుకై శారీర మైనతనంబు బంచవింశతభజన మూచి. 244

సీ. ప్రకృతి కవ్యక్తనామకమును గల దందు, మహాదహకారతగ్నాత్మలును మ
నముసందియములు భూతములు జన్మములుగా, నోలిన యరువశిష్యాలుగయ్యె
బంచవింశత త్యక్తభావితక్షేత్ర మా, తత్త్వసంతానంబుకై సత్త్వమును ర
జస్సును చమస్సు నాభి జనునిజగుణముల, బ్రకృతిదాక గరణరూపములు గాంగె

ఆ. గొని స్పృశించు లోకకళోటి నయ్యవ్యక్త, మణువు సత్త్వ మేకకై మక్రియంబ
హైతుకంబు చక్షురదాదుల కగ్రాహ్య, మది ప్రధాన మనంగనతిశయిల్లు. 245

తే. సాఖ్యతుష్టి ప్రకాశములేక సాత్త్వికములు

మోదభేదాదికద్వంద్వములు లతాంగి

రాజసము లప్రకాశసంస్కృతాసమోహ

ములును దంద్రయు దామస్యములుగ నెఱుంగు.

246

క. ధృతివిజ్ఞానశృద్ధలు, నతివ యసమ్మాహమును దశయయు హర్షము సం
చితసత్త్వవృద్ధి బరివర్ధితంబు లగు సత్త్వ మరుగెకై దెరలుం దారున్. 247

తే. కోధలోభకామాన్మత్స దోహదంత, కాపములకు రజోభివ్యర్ధనము వృద్ధి
జేయు వానికి నెల్ల సంక్షీణభావ, మావహిల్లు రజఃనయకై మావహిల్లు. 248

తే. సంశయంబు విషాదంబుజడత నిద్ర, విను తమస్సు వర్ధింపఁగార్జెనువు నొడిదు
నది విహీనతర బొందినకై నవియు హీన, భావ మొందు వికస్వరకపద్మనయన. 249

సీ. ఒక్కడొక్కని చేతనెక్కుచుండఁగుచు, ద్రిగుణంబులును బ్రవృత్తింబున
జనితంబు లగుప్రీతిసంతాపమోహాదు, లోదవిన దత్తద్యురోదయముల
గని యుపేక్షించుచుకై మనము నూనఁగనీమి, కార్యంబు ధర్మార్థకామములకు
నమరమనుష్యత్వగననమలకు, మూలములే సత్త్వాదులకై లోలి నెఱుంగు

తే. బుద్ధి యనఁగ మహత్తత్త్వమునకు నామ

మది వివేకవిజ్ఞానచిహ్నంబు భూత

జని యహంకారమునకు లక్షణ మహంక

రణము దొడఁగుట మోక్షకారణము చేవి.

250

ఆ. అన్నియందియములనడరింప మగుడఁ జేయంగ మనసు సాత్త్వనవియు నదియు
భూతతద్వికారకములును చేహము తదన్యండు దానఁ బరిగ్రహించు చేహి. 251

క. విను చేహియు చేహము వే, జనునిశ్చయదృష్టి గల్గనాతడు సాలుక

మనసు మగిడింప నది నిర్మలసక్తతర బాసర్పి మోక్షమార్గముఁ జూపున్. 252

న. అప్పుడు ప్రకృతిదోషికి పంచవింశతకుండు నెఱుంగు నాత తత్త్వంబుపరమహంస్సు

- డనం బరంగ. నీర్విజ్ఞానంబుకాంతిసాధ్యంబునుబరమకాంతి ప్రదంబు నైయుండు.
 మ. రసగంధాది బాహ్యలేమి నవికారత్వంబుననే సర్వసం
 నననన్యాప్తి నుత్పత్తిభంగిని మహాత్వస్సూర్తి జక్షుఃప్రభృ
 త్వసమూలభిరే దేబలిలుపరమార్థాఖ్యంబు వడ్వింశకం
 బు నమత్వంబున జూహుకాంతం దతివార్య పొందున్ విమోక్షసిద్ధిన్. 254
- వ. ఇది కి విహితమైన సేవితంజైనసాంఖ్యధర్మంబు యోగ ప్రకారంబు విచరించెద.
 నీ. విను మింద్రియములను బుద్ధియు, నాత్మండు నొక్కటియుగుటఁగాఁపు
 యోగపంజ్ఞానముగృహియగ్నియగ్నిస, మారాధనంబును న సధికవాగ్ని
 వర్జనంబును న త్వత్వత్వంబు దానాధ్య, యనములు శౌచసత్త్వములు బాస
 ములఁబాగులఁబాసత్వములఁదైమతీయోగ, మాచరింపఁగయోగ్యుడగునరండు.
- తే. మనసు వట్లు ముఖ్యపురటనువు దాని
 కామివను గా గాని తే తటల సుచియు
 నజనమును నుచిత మృద్యానమునఁ
 గాయమున బాసవముభంగిం న గలుగ నుండి. 256
- క. మనమున నైంద్రియములు, నునిది మనం బాత్మ వల్ల నొడిగింపఁగ నె
 క్కిని ప్రాణులు నపానంబును వశ్యత నిలుచు యోగమున సిద్ధికి నై. 257
- తే. అపహీనుడయి తద్దశ నయనుభవింపఁగా నపానమిశ్రప్రాణగతికి మూర్ధ
 మతివంశమృత్యు నెలవగ్రనతఁడచూపె, జీవుడనఁ బరమాత్మండునావెలుంగు.
- వ. అని వెండియు. 259
- ఉ. ప్రాణు నపానములను నప్రపానునిఁ బ్రాణనియందు నిల్పి ని
 రాణము గోరి తత్తము ద్విరంబుగఁ బట్టగఁ బ్రాణసంయమా
 ధీతత దేహమధ్యశీలం న యొగఁ దత్తయ మొంది మూర్ధపా
 రీణతఁ గోర్క నల్ప సప్రతిచ్యుతిదద్దతం దైనయోగికిన్. 260
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 261
- చ. అలసతమాన్ విది త్తతయు న సత్యశనాదరణంబు రోగముం
 గలయును లోభమాన్ భయముం న గామము గ్రోధము లౌల్యమున్ విరో
 ధులు విను యోగనేవకు న్యదుష్టతఁ బేర్చిన యోగ మిచ్చునీ
 ధు లెనిమిదింట నప్రతివ్యతం డయి యోగి చరించు నల్లడన్. 262
- ట. నిద్ర వెంపు నిద్రనిగ్రహించుటయును, గొలఁది మోటుకుడుపుత్రగుడువమియును
 యోగి కొప్పు వరఁడుయు క్తవర్తనుడైన, నువిద దుఖహారియోగ మొందు.
- వ. ఇట్టిది యోగధర్మం బనిన సంవిక సాంఖ్యయోగశ్రవణంబునఁ బరిజ్ఞాతపర
 మార్థ నైతి భవదీయసాయుజ్యంబు భక్తులెట్టిపరివర్తం బడయదు రెటింగింపవే
 యని చూడిన న్ముడుండు న్ముదాని కి టనియె.

శ్రేయస్కర్యమునకై కావ్యసాయజ్యప్రాప్తిసాధనములు దేయవలెను.

- క. విను మవిచింత్యుడ నురలకు, మునులకు నేనియను దేహాగత బుద్ధులమునా
యొనరించినయవి యీశుడ, ననాతినుడ వవ్యయింపి శ స పాపములడన్. 265
- క. విను బ్రసన్నుడ నైవం, గానిది లేదర్చకులకు శ గావున మి. (ప్ర)
ధ్యానస్తుతివందనములు, నానాభజనముల వలయు శ స్తవీకల శివా. 266
- ల. నాలుగ శ్రమముల శ నలువురు విప్రుల, శివ పాశుపత్యుడో వ్రతులు
తెలుగు లేను దొల్లి శ దెలిపితి శిష్యుల, శిష్యులకేనది ప్రకటన మీ మున్నె. 267
- క. మంగళరత్నాశుచితా, లింగార్చనయోగ్యతలు ఘటించుటకై భా
తిం గావించితిఁ దల్లి, ప్రాంగులును గపాలధరులు శ నై శాంతిమొనన్. 268
- తే. బ్రహ్మచర్యభిక్షాశనపరత గలిగి, జటితయొడ ముంతయొడె శ సంభరించి
మనసు నాయుండ తిరముగా శ నునిది యొంప, వస్తువులదెన నొల్లమిరవ ర్తిలంగ. 269
- క. చరియించుభక్తజనులకు, బరమానందైకతానుభవ మునంచును న
మౌరవున మత్సాయజ్యము, దొరకొను వారలకు వికచ్యకోయవదనా. 270
- వ. ఇది సాయుజ్యవాప్తిప్రకారం బని చెప్పి వెండియు. 271
- క. శివలింగస్థాపనముఁ ద్రిభువనములం బరమహితమున పొలెం దురుజన్
ధవళాక్షి చేసితిం ద, త్ప్రేమితులలింగమున నన్ను శ భావించు టులున్. 272
- చ. కలమొయి బాల నేత నుద్యకంబులనేని వరాభిషేకమం
గళము నొనర్చి భక్తిరతి శ గంధము మూల్యము ధూపదీపనం
కలనములున్ నివేద్యమును శ గాధనమర్చణ మొందఁ జేసి లిం
గలసితమూ ర్తియందు నను శ గాంచి భజించిన ముక్త సేతులున్. 273
- క. అని పలికి నీవు దేవాంగన లాదిగఁ గల త్రిలోక కాంతులకును మ్రొ
కునకుం బాత్రం బగుపద, వనజంబులు గల్గి యొప్పునవరసతివి శివా. 274
- క. చతురపు వివేకవిభోన్నతదిత్తపు వ్రతవిభాననైమిత్తతానం
యతమతివి లోకకష్టానితామహిమనహజమతి వ్యనిందిత వరయన్. 275
- క. కావునఁ గాంతాధర్మము, నీవలనందెలియవేడన్ శ నమ్మనముననా
కావిగృహించెజెప్పం, గా వలయునుదాని వికచ్యకమలదళాక్షి. 276
- ల. అనిన నిగ్గుతోడ్రయలలెనిన వ్యోలసిన, చెన్ను మొగము వింతరచెలుపు చాల్చు
వాంచి యెత్తి గారి శ వరునితో నిట్లను, నేను మీకుఁ జెల్పు శ సంతదాన. 277
- క. ఐనను మీరడిగిన మున్నావనబోధంబులొంది శ మగువల తెలుగూర
పూని వినిపింప కుండుట, దాన తగదు గాన చెప్పెదను సర్వజ్ఞా. 278
- క. అని పలికి మణియు నిటను, నను నెప్పుడూ బాయ కుండు శ నడు లెల్లను న
వ్యనితలతోడ సమూహ, చన మొనరించి మణి చెప్పఁ శ జను విత్తెలుగున్. 279
- క. అని విన్నవించి గంగ యమున గోదావరి కొలికి కావేరి పృథ్వీవేణి పెన్న (సర్వద

బాహుద రేవ తమస) మొదలైనవారు చున్న తనతోడన వచ్చియున్న నన్నా
తుల్యునించి యీశాను డిట్లడిగెన నెట్లు సెప్పువ మరగ గలగాదేనీ నీ కంటెనే
మొలుంగుదుమ నీ బెట్టిగిన తెలింగున సంగనాధర్మం బెట్టింగింది పతింబ్రీతుని
జేయు మేము భవదీయవాగమృతములు పిలువ వినిచెద మనుటయు బార్వతి ప్ర
సన్నచిత్తయై వల్లభుడవనంబున జూడ్కి నిలిపి

280

క. దేవా నీదుప్రసాద, శ్రీ వచ్చినయెట్లు సందర్శివిధము భవ

ద్యావంబునకు బ్రయంబున, నేనా ధర్మము దెలియజెప్పెద ననియెన్ . 281

తే. అనినవిని సురలో మనులు ప్రేమంబుబొంది, ఏమరగంధర్వసిద్ధసాధ్యంగనాజ
నంబు వినువేడవచ్చియ, న్నెలవదన, వెనుక దెసనుండ జేవకీతనయ యపుడు.

వ. అని చెప్పి యప్పుడుతో త్తమువీచులు వికసిల్లు మంక నారదుం డిట్లయె. 283

—* పార్వతి శివునిక బట్టతొధర్మంబు తెలు గెలింగించుట *

క. పనితలు బురుషుల బ్రయమున, దను వినుతింపంగ తెల్లతనయ సమాక
ర్ణనకౌతుక యగునీశా, నునతో పునురీతి నిట్లనుం గమలేశా.

284

నీ. ఋతుమతి గాక శుద్ధతయు గల్గినయింతి

కస్య తత్పరిణయకరణమునకు

నోడయులు విను తల్లియును దండ్రీయును దండ్రీ

తోబుట్టినతడు మాతలుడు నోడ

రుండును యోగ్యుడని జూచి వారిలో

నవిరైసను బ్రీతి శ నిచ్చువారు

పతి మంత్రుండియు శ బ్రభువు దానిక నెట్లు

గావున నాతండ శ దైవ మనుచు

తే. సతనిమత మూడి దేవతాపితృసమిర్చ, సములు సతిభిపూజనము సకలతిసమాచ
రించుచును బతిహితమువాటించి నడపు, సతి పతివ్రత యహపరసాక్ష్యమహిత.

వ. ఏతద్విషయం బయినయొక్కనదర్శనం బవధరింపుము.

286

నీ. బ్రాహ్మణు డొకనికి శ భ ర్య బద్ధులు గల, రం దొక భామిని శ యతనిహితము
నెఱపెడునవధాన శ మెడలే యీతెట్లు పంప, కయుఁ దాన సురపితృకార్యపరత
నడచుఁ దక్కిటియింతి శ నాథుఁ బాటించుచు, దన్మతంబునజేయ ధర్మవిధులు
వారు ముప్పురు విధివశమున నొక్కట, మృతిఁ బొంది రాజిత్రవ్రత వరుండు

తే. సనినసుగతికిఁ జనెఁ బెత్తవనిత జముండు

నీకుఁ బోలేదు మరలుము శ నీశరీర

మునక యని యాగె నది శోకమున సబాష్ట.

మొనఁ గన్గొని యతడు దర్మయార్ద్రుఁ డగుచు.

287

క. పతివ్రతము గొనక ధర్మము, సతివ నడపుటొప్పు దింక శ నైనను బతికొ

- హితము లగువానిఁ జేసిన, నతనిఁ గలయు దనినః జనియె శ్ర నదియును మరలన్.
- వ. కావునం బతికి నను వ్రత యగుట గృహానికి ప్రార్థన బని పనికి వెండియు. 289
- క. లలన యిలు వాడి నాథుఁడు, పలచినచవిహుటః బులు శ్ర వండి యిడి తనుం
గలయుఁ దలంచిన మొయికోసి, యెలమిల గై సేసి హృదయ శ్ర మీ వలయు శివా.
- తే. పనులయెడ మాఱు వలుకక శ్ర యునవధానుఁ, జైనపతిఁదలచించి ధర్మార్థకలిత
కృతులు నడపుచు సనతి గ్రల్లినను బోరి, తంబు లేకొక్కటైయున్నదగవునతి.
- క. నవతారికిఁ బతి వలచిన, నవుఁ గా కని యుతనియచ్చుకనురూపముగాఁ
దివిరి నడచునతి దైవము, శివ యది దగు నెల్ల జనముశ్ర చే మ్రొక్కు- గొనన్.
- క. తనచేతికి నిచ్చినవ, స్తుతికాయము నిల్లుచువునశ్రచొప్పన మగుదం
గొన వచ్చి భార్య పతి దె, మృనినచ్చడ యిచ్చుటొప్పు శ్ర నకపటవృత్తిన్. 293
- క. పతి దనకు నేమి యిచ్చిన, నతిముదముఁ బొందవలయు శ్ర నాత్మజుడైనన్
మతిఁ గొంకక యేకాంత, స్థితి నేకాననత నున్ని శ్ర నెట్ట ప్రకటదకున్. 294
- క. ధని యధనుఁడు రూపసి యొ, పునివాఁడు విపేకి యూధశ్రభావుఁ డరోగుం
డనుగతరోగుఁ డనక యం, గన పతిఁ బాటింప వలయుఁ శ్ర గామధ్వంసీ. 295
- క. బలి భిక్షము గడప కిడ, న్వలయును దేవపితృపూజ్యనంబులకాలం
బులఁ బతి శుభ మందుటఁ ద, త్ఫలంబుగాఁ గోరు టొప్పిదము సతికి శివా.
- క. గతి బలియచువ్వె భార్యకు, నతనిఁ గడచినట్టిసశ్రరాముణము కృపా
యత కలదే కావునఁ దా, నతనికి భ క్త యగు టిచ్చునఖలశుభంబుల్. 297
- వ. అని చెప్పి యపురమేళ్వరునకుం బార్వతి భార్యలయధర్మంబుల వివరించు
నది యై యిట్లనియె 298

సార్వతి శివుఁడు బలివ్రత కర్తవ్యంబు అనుధ్వంసంబుల చెలువుట.

సీ. పరమేశ యాసురి శ్ర వైశాచి రాక్షసి
యనుపేళ్లు గల వధర్మార్థంగనలకు
వ్యభిచారతత్పరత్వంబు వారికి నెల్లఁ
గల దసురాంశజ శ్ర క్రూరనిరత
దశయిచ్చుఁ బోలియించు శ్ర ధనభాన్యములు చల
హృదయ భోగపరాత్మ శ్ర యార్ద్యగలదు
వైశాచి క్రోధన శ్ర భర్తృపుత్రులయండు
నిశ్శేష గృహకార్యనిపుణ గాడు

తే. కలహాశీల రాక్షసి సమృత్తంబులేదు, బొంకు వల్లు- నెక్కును నిద్రవోవు నీక
బజ్జ యిందఱు నాథుకుశలంబువారి, దురిత మొందించి పోదురునరకమునకు. 299

అ. పాపక గలిగి వికారసేనియొఁ బతిభ క్తి, గలిగి ధర్మమొనరి శ్ర చలిసి కాచిరి
గలిగి యున్న ముమ్మగలపాపములు చాసి, పునఃపునః దివికిభూమికింబు.

- అ. అట్లుఁ గాక పతుల్యయంతిమసమయంబు, సంఘం జెంత దక్కినవనుమరణము,
నేసినేని సుగతి క్క సిద్ధించుఁ బఠనమే, తంబు గాఁగ నన్నికలంబినులం. 801
- క. ద్విజభామినికి నధర్మము, ప్రజఁ గాంచినపిదప నయ్యోపక్రమము శోకో
ద్విజతయఁ బతిభక్తయు నై, తృప్తిండు యుమరిణియైతి క్క మగుట మహేశా.
- క. అని చెప్పి గారి పతి కి, ట్లను నా దగుచాపలమున క్క నభిలేశ్వర సన్
వినిపించితి నేఁ గొనినవ, చనముల నీతిప్పు నాకు క్క సైంపుము తిరులన్. 802
- క. అని సిగ్గునఁ జెన్నగునా, నన మించుక వాంఛి యెత్తునగతనము క్కపుం
డును మునులును మునిపత్నులు, వినితించిరి మధురవాక్యవిభవం బెనఁగన్. 803
- క. సురగంధర్వభుచరకి, న్నరకింపురుఘోరగాఢనారీజనముల్
పరమప్రీతిని బాగడిరి, పరమేశ్వరి నెలులం బడరఁ క్క బంకజనాభ. 804
- క. అని చెప్పి నారదుం డి, ట్లను నగ్గోవందుల్ డ క్క నప్పుడు ప్రియ మా
ననమునఁ బొదలఁగఁ బార్వతి, గినుఁగొని సర్వేశ్వరుండు క్క గారవ మొప్పన్. 805
- క. నానీసంవాదము శుచి, యెన్నెమ్మికజనుల కెవ్వఁ క్క దాదర మెనఁగం
గా నలినాక్షి చెప్పును, వానికి నిత్యామరత్యవైభవి కుదవున్. 806
- క. మనసంవాదం బెవ్వరు, వినిరి నియతి నజ్జులకు క్క విభవముఁ దేజం
బును గీర్తియ నాయపు శ్రీ, యును నారోగ్యంబుఁ గల్గుననిల్లనయనా. 807
- క. అని నిర్దేశించి శివుఁడు, సనియె శివయుఁ గొలుపుతోన క్క చన సిద్ధనకుం
జని రన వకమే యద్భుత, మనిరూప్యం బప్రతిరక్త క్క మది శ్రీ రమణా. 808
- క. అని పలికి నారదుఁడు నా, వినినకనినయద్భుతంబు క్క వినిపించితి నీ
కనియెం గృష్ణుని సభ్యుల, మనంబు లానందపూర్వమగ్నము లయ్యెన్. 809
- వ. అని యిట్లు భీష్ముం డుమామహేశ్వరసంవాదం బుపుణ్యకథ సెప్పిన ధర్మ
తనయుండు సోదరసహితంబుఁగాఁ బ్రమాదరసభరితుం డై 810
- అట్లు భీష్ముఁ డర్జునావకుఁ బరస్పరప్రీతిహితభావం బగుజపిశేషంబు జెబుట. 811
- సీ. అతనికిఁ బ్రణమిల్లి క్క యనఁకు పరస్పరప్రీతి, యెద్దాన సమకూర్చునెఱుంగఁ జెప్పు
మనిన నరిండు నారాయణధ్యానపూ, జాస్తుతితత్కథాశ్రవణసిరతి
యమ్మేలు గావించు క్క నధిప విద్యజ్ఞన, సంరక్షణము కల్మషములఁ బాపు
వేశ్యయొక్కతొల్లివద్యాంసు నొకరుని, ముచ్చిని తలవరుల్ మోడ జూచి
తే. యిరుండు మావాడు మీరిదియేటి కాగ, డంబుసేనెడ రని మోక్షరణంబు నేసి
యా సుకృతమున బ్రాహ్మణ్యయై జనించె, దగఁగ నర్చింపు మీపు వికవ్యజ్ఞనముల.
అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు దారిద్ర్య వ్యాధిశోకంబులకు శాంతి సంపాదించం
బులుజపం బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు ననిమిషనదీనందకుండు బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరులను వినాయకవిశాఖవహ్నివాయుచంద్రాదిత్యులను శక్తవరుణ
కలుషాశివలను సురభిని సమద్రంబులను గంగాదిమహానదులను మరుదశ్శి

వసురుద్రాదిదేవతలను బిశ్మదేవతను వాలఖిల్యాదిసిద్ధులను శేదవ్యాసపార్వీతి
నారదాగస్త్యగౌతమశ్మశ్మపత్రికశ్వాదిమహామూనులను రంభాద్యప్సరః స్త్రీలను
ధర్మతపస్సత్యమాలను సహారాత్రంబులను దారాగ్రహంబులను సశ్విన్యాది
తారకంబులను మాసర్తువత్సరంబులను వైసతేయకాద్రవేయులను గాశీక్షేత్ర
కురుక్షేత్రాదిపుణ్యక్షేత్రంబులను నైమిశారణ్య దండకారణ్యాదిపుణ్యారణ్యంబు
లను మేరుహిమవత్సైరానాది ప్రభూతశైలంబులను దిబ్బభోభూములను బుణ్య
భూమహంబులను భూసుకులను జక్రవర్తులను రాజులను జరమభక్తిం దలంచి
కీర్తించి నమస్కరించి యీశమహాహం బునయు నమ్మ రక్షించి నాకు నాయు
రారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధి పరమానందంబు భినందనపూర్వకంబుగా నిచ్చుగావుత
మని యిచ్చు గోరి యో న్నమో భగవతే వాసుదేవాయ నమః పురుషోత్తమా
య నమ స్సర్వలోకగురువే నమ స్సర్వలోకపిత్రేనమః స్సర్వలోకపితామహాయ
నమ స్సర్వలోక ప్రపితామహాయ నమ స్సర్వలోక ప్రధానాయ నమ స్సర్వ
లోకేశ్వరాయ నమ స్సర్వలోకవిశిష్టాయ నమ స్సర్వలోకసుఖ ప్రదాయ నమ
స్సర్వలోకకర్త్రే నమ స్సర్వలోకభర్త్రే నమ స్సర్వలోకహర్త్రే నమ స్సర్వ
లోకనిధయే నమ స్సర్వలోకనిధానాయ నమ స్సర్వలోకహితాయ నమ స్సర్వ
లోకహితకరాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవకరాయ
నమో విష్ణవే ప్రభువిష్ణవే యని పఠించుట మహాజపంబు.

313

క. పాపంబులును భయంబులు, నాపకలుం బాయు నిమృతహాజపమాన ధా

త్రిపాలోత్తమ శుభములు, ప్రాపించును ధర్మతత్పరత సిద్ధించున్.

314

వ. అని యిట్లు గంగాపుత్రుం డజాతశత్రునకు సర్వసిద్ధికరం బయినయిమృతహాజపం
బుపఠించె నని చెప్పి తదనంతరసత్కథ లొకర్ణించు మని పలికి జనమేజయునకు
వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

315

తే. మనుజునాథ యశేషధర్మములు సర్వ
పాపనములు కాంతనపుడు १ బహువిధములు
తెప్ప నిమ్మెయి విని యుధిష్ఠిరుడు భక్తి
నమ్మహాత్ముని నిట్లని १ యడిగె మఱియు.

316

చ. అతఁ డొకరుండు లోకముల १ కన్నిటికిన్ మహానీయ మైనవై
వరముఁ బరాయణంబు ననుకొనె భవ మెవ్వని కొప్పు వర్చన
స్తుతిరతి నెవ్వనిం గొలిచి १ శోభన మొందు జనంబు మేలు నా
నతికయ మొంది నీకు మత १ నై చను నెయ్యది ధర్మకోటిలోన్.

317

తే. జపములం జెల్ల ను త్తమజపము నాచగ, సంచితం బయి తన్ను జపించు జంతు
పునకు జన్మసంసారబుద్ధవము లోపి, పాపు నెయ్యది యోగింపు १ పరమహాధ.

వ. అని యడిగిన నా భూపతికి భీష్ముం డిట్లనియె.

819

— ఓ భీష్ముడు ధర్మజానకు విష్ణుమంత్రభావనం బహుశామస్తేయం బని చెప్పుట. ఓ—

సీ. అఖలజగత్ప్రభు శ్ర వగు దేవదేవు న, నంతటనిఁ బురుషోత్తమభిధాను
నంచితనామసగహ స్రకంబున సంస్తుతింతుచును సంతతోత్థితమనస్కుఁ
డై యజమానుఁ డశ్వయుఁ డై నయాతని, నర్చించుచును దృఢశ్రద్ధానరతుఁ
డగుచు నమస్కృతి శ్ర యాచరించుచు ననా, ద్వందతు నవిష్ణు నశభ్యు నెల్ల
తే. లోకములకు బ్రహ్మణ్యుశ్రద్ధి లోకజీర్ణి, నర్థవని సర్వధర్మజ్ఞు శ్ర వరెను లోక
నాథు భూతభవోద్భవురపిత్రి భక్తి, గొలిచి సర్వదాఃఖంబులయలంగఁడ్రోచు.
తే. ప్రస్తుతులఁబుండరికాక్షిణ్యరమభక్తి, దలఁచియర్చించుటయ నామకతంబు సర్వ
ధర్మములకును సమధికతయము నైన, ధర్మ సుంత యెటుంగుమురధర్మతనయ.

సీ. పరమ తేజంబును శ్ర బరమపదంబును, బర మైన బ్రహ్మంబుఁ శ్ర బరపరాయ
ణముఁ బవిత్రంబులు శ్ర నాఁ దగువానికి, నెల్ల బవిత్రంబు శ్ర నెల్లమంగ
ళంబులకును మంగళభంబును నెల్ల దేవతలకుఁ బరమదైత్యవతము భూత
సమితికి నవ్యయశనకుండు నగునట్టివాఁ డెవ్వఁ డెవ్వనివలనఁ దోచు

తే. నాదియుగమునాగమమున శ్ర నంశ్యవేళ, నడఁగు నెవ్వనియందుఁ జగరాచరములు
విశ్వలోక ప్రభాసఁ డశ్వవిష్ణుపేయా, భవ్యనామంబులును బాప్యభయహరములు.

తే. భూరిగుణయోగవిఖ్యాతములును ఋషీన
మాజపరిగీతములును నై శ్ర మహిమఁ దనరు
నమ్మహాత్మునినామంబు శ్ర లభితరవి
భూతికై చెప్పెదను విను శ్ర భూపవర్య.

823

వ. అని పనికి విశ్వంబు విష్ణుండు నవటాగుండు భూతభవ్యభవత్ప్రభు ననునివి మొద
లై రథాంగపాణి యతోభుష్టండు సర్వప్రహరణాయధుం డనియెడు నివి తుదగాఁ
గలసహస్రనామంబు లుపన్యసించి.

824

ఆ. కీర్తనీయుఁ డై సశకేశునివ్యనా, మంబు లివి భవద్ధితంబు గౌరి
తరతరంబ కీర్తితంబు లయ్యె నశేష, భంగి వేయుఁ గురుస్మరచాలవర్య.

825

— ఓ భీష్ముడు ధర్మజానకు విష్ణునామప్రభావంబు చెబుట. ఓ—

సీ. విష్ణునామంబులు శ్ర వేయును నిత్యంబు, వినినఁ బఠించిసగమముజాఁ డిహము
నందుఁ బరమున శ్ర సమభంబు నొందక, యత్యంతశుభముల శ్ర ననుభవించు
విష్ణుండు వేదాంతశ్రవిదుఁ డగు రాజ వి, జయ మొందు వైశ్యుఁ డశ్రయధనంబు
పడయు శూద్రుఁడు సుఖభాగిత వెలయు ధ, ర్మార్థకామప్రకాశభ్యుత్థితులు

తే. గాంతు రయ్యెలెఱంగు లేకాంతభక్తి, శౌచి యై విని కీర్తించి శ్ర సారయశము
నచులక్ష్మీదళం పంశవర్యతయ మేలి, పెంపుసొంపునుగలిగిశ్రోత్రభిల్లునరుడు. 826

సీ. పురుషోత్తమః ప్రాచీనము లా వేయుఁ డిందు, నారదోక్త-డనుభవయమనాంభ

- డమితవీర్యమునఁ దేజమునఁ గాంతిని బల,రూపగుణంబుల శ్రువాధీ శక్కు-
రోగబంధాపహర్తృలకుఁ బశనమాత్ర, నయ్యుదురితము శ్రుదండగు వాసు
దేవాశ్రయఁడు వాసుదేవపరాయణుండును నగుమర్త్యుఁ డశ్వినుతనామ
- ఆ. కము లుపన్యసించి శ్రు కల్మషంబుల నెల్లఁ, దొఱఁగి దుర్గతులకుఁ శ్రు దొలఁగి జన్మ
మరణములకు రోగశరలకు నందని, పరమ మైన బ్రహ్మోపదము నొందు. 827
- క. స్మృతిసౌఖ్యతొంటి శ్రీధృతికీర్తలు గలుగు దుర్మతముఁ గ్రోధము లు
బ్రతయును మాత్సర్యము లే, వతిపుణ్యత విష్ణుభక్తు శ్రు లైనజనులకుఁ. 828
- సీ. చంద్రార్కనక్షత్రసహిత మైననభంబు
సచరాచరార్షియు శ్రు జలనిధులును
సురదైత్యగంధర్వగరుడయక్షిరగ
వ్రజములు హరివశ్యవర్తనములు
బుద్ధియు నిందియశ్రములును మనంబు స
త్త్వంబును బలముఁ దేజంబు ధృతియు
క్షేత్రంబుఁ దదత్రక్షేత్ర జవస్తువు
లరయఁగా వాసుదేవాత్మకంబు
- తే. లాగమోదితాచారమ్రయంబు ధర్మ
మచ్యుతుండు తత్ప్రభువు సాంకఖ్యమును యోగ
తంత్రమును శిల్పవేదశాస్త్రములుఁ గర్మ
ములు జనార్దనువలన సముద్భవించె. 829
- ఆ. విష్ణుఁ డొక్కరుండ శ్రు విను మహాభూతంబు, దక్కుభూతతతులు శ్రు పెక్కు గలవు
సరిఁ ద్రిలోకములను శ్రు బరఁగి విశ్వంబు భూతాత్ముఁ డమృతాత్మకడనుభవించు.
- ఆ. వ్యాససంప్రణీత శ్రు మైనయీవిష్ణుస్తవంబు సకలశోభనంబులును సు
ఖములుఁ గోరువురుఘం శ్రు డమలినబుద్ధిఁ బరిపవలయు భక్తిపెంపుతోడ. 831
- క. అజ విశ్వాధీశ్వరు సర్వజగత్ప్రభవావ్యయ ప్రవర్తనకరు నం
బుజలోచను నెవ్వారలు, భజింతురు పరాభవమునఁ శ్రు బడ రప్పణ్యులే. 832
- క. కావున విష్ణునిపేళ్లగు, నీవేయుఁ బరింపు నీకు శ్రు నెప్పుడు నాయు
శ్రీవిభవారోగ్యంబులు, భూవర సిద్ధిఁచుఁ బరమృతాధముఁ గలుగున్. 833
- క. అని యిట్లుపదేశించిన, విని మోదము నెమ్మనమున శ్రు వెలిగొనఁగఁ బొం
డునియగ్రసుతుఁడు గాంగేయుని కభివందన మొనర్చి శ్రు యుచితవినయుండె. 834
- వ. పూజాసమస్కారంబులకు నెవ్వరు భాజనంబు లెవ్వరికి జెట్ట నేసినం జేటు
వాటిల్లి నెవ్వారలు సంతోషించిన శుభంబులు సొప్పడుం తెప్పవే యనిన
వతం దతని కిట్లనియె. 835

యవ్యనితం గామించి వేది తిరుగువరుణుండు.

341

క. ఎత్తికొని పోయి తనపురి, నత్తామరసాక్షి నునిచె శ్ర సమ్మనికడకు

మెత్తన చని నారదముని, యత్తెఱఁ గెఱిగింప నాతఁ శ్ర డాల్చితోడనె.

342

తే. తాన దిక్పతి దన కిట్లు శ్ర దగునయ్యెరుల, భార్యగొని పోవ పడెడి శ్ర పలుకు మిట్లు
యనినఁజని నారదుండు నెప్పిననువిడువఁడయ్యెగామాంఘుడైనతెగ్గెనిదిభయము.

వ. విడువ కున్న సమ్మని యుచభ్యుకడకు మగడి వచ్చి.

344

సీ. ఇంతిఁ దా విడువనియంతియు కాదు నా, బెడతల వట్టిత్రోవెంచె నరుణుఁ

దని చెప్పటయు నల్లి. శ్ర యతఁడని సర్వజలంబుఁ, ద్రావిస వరుణపురంబు ధూళి

మయ మైన భయ మంద్రిమానినిఁ గొనివచ్చి, యొప్పించి ప్రణమిల్లితప్ప వాని

కొని మునికృప గంచి శ్ర చనియె నాదిక్పతి,ధరణీశ రాజులొ శ్ర భరణీసురులొ

ఆ. యెక్కు డనిన వినియు శ్ర నక్కిల్లు వడి యున్న,యతనితోడ ననిల్యడమరులసుర
సమితి కోడి వచ్చి శ్ర కరణు సొచ్చిన నగ,స్త్వండు విజయలక్ష్మీనొంపఁగుటయును.

వ. గంగాతీరంబునం గ్రతువు,లోనరించుగీర్వాణులం బూర్వగీర్వాణులు గాసి చేసిన
వసిష్ఠునికడకు వారలు వరియం బాటుదేరం గోపించినయత్తాపసోత్రముని
రోషానలజ్వాలలు సాకారంబు లయి యా దైత్యలోకంబు నేర్చుటయుం
జెప్పి యెక్కుంభసంభవుండును వసిష్ఠుండును శ్రేష్ఠులుగుట రాజుల కొడఁ
బాటు గాదో కదే యనిననుం బలుక కున్న యన్నరపతితోడం బవనానుండు
మఱియు నిట్లనియె.

346

శ్రీమదాంధ్రమహాకావ్యమునకు శ్రీప్రభుకులమహిమ పెప్పుట.

సీ. ఒకతఱి దేవత్యలకు దైత్యులకు మహా,రణ మయ్యె నప్పుర శ్ర రాణునత్తు
సమితిచే నర్కుండుఁజంద్రుండు సొలసిన, వెలుఁ గడంగుఁడు దమక మొలసి వెగడు
పడినయద్దివిజుల శ్ర వడి నంటఁ దాడి యు,య్యసురులు నొప్పింప శ్ర న త్రికడకుఁ
బాటి మమ్ముం గావు. శ్ర పరమదయాత్మక, యనుచు నతండు చంద్రావృతనువు

ఆ. లక్షతములు సేసి శ్ర యసుర సైన్యము రూపు,మాపె నిజకటాక్షమాత్రమునన
యతని నృపులకంటెనధికుడందము హీనుఁడందమో నిజంబభయధిప చెపును.

సీ. అనిన నూరక యున్నతయ్యరునుతోడ స,దాగతి యిట్లు శ్ర భరణీవాధ
సురపతి యాశ్వినుల్ శ్ర సోమపాసంబున, కర్వులు గారన్న శ్ర నాశ్రయంబు
వాటించి వారికై శ్ర భార్గవశ్చవనుండు, దనమం త్రములబల్కి శ్ర ననిమిషులకు
నెగు సేయంగ న్యయ్యిండుండు వోటున, వ్రేటున నాతని శ్ర గీటడంచు

తే. బుద్ధి నొకకైలమును వజ్రమును రయమునఁ
గొని మహాగ్రతఁ గవియె నశ్రమ్మునివరుండు
జలము సల్లిక శైలవశ్ర జములఁ దాను

¹ముడుగఁబడి యబ్బలారాతి శ్ర మూర్ఛవోయి.

848

వ. ఒక్కంటి సేపునకుం డెలిసె నంతకు నమ్మునివరుండు మడుగ డనువాని శతయోజన
దీర్ఘసహస్రదంతుని నృజించి పంచిన.

849

ఆ. తాండ సురగణంబు శ్ర వాసవుఁ గబళింప, వారు శరణుశరణు శ్ర వరమునీంద్ర
యనిన వారిఁ గాచె శ్ర నమ్ముని వారిచ్చి, రపుడు సోమపాన శ్ర మాశ్విచులకు.

850

క. నీ వాచ్యవనుండును భా, త్రీవరునరి గామి యెట్లుఁ శ్ర డెలుప కుడుగుదే
నావినియు నొక్కమాటయు, నావిభుఁ డాడంత దాని శ్ర కలయక మఱియున్.

851

వ. వాయుదేవుం డన్నర దేవువలనికరుణంజేసి యతనిచే టోర్వనివాడె.

852

నీ. అకట దత్తాత్రేయునకు భక్తి శుశ్రూష, నేనీ కాదె యివ్వెశిష్టబలప
రాక్షసుంబుల నొంది శ్ర రాజుల కెల్లను, నెక్కు డై తాకృత శ్ర మేల మఱవ
విను మీ వొకండవే శ్ర యనిమిపాదినమ స్తభూతంబులును పృథ్విభాండు టవని
దివిజలకృపన యీశ్ర లేఱఁ గెల్లజనములు, నెఱిగినపని శాంతిఁ శ్ర గొఱిలి విప్ర

తే. కులముడై వస్వరూపం బగుట మనంబు, నందుదృఢముగనిల్పిత్రదాశ్రయమున
వెలయవాడవైనను మేలుగవినుమునాడు, బుద్ధియనవుడునలేడుప్రబోధ మొలసి.

క. నీపనుపు నేనీ బ్రతికెద, నేపు నహంకృతియు విడచి శ్ర యెల్ల వలన మే
లాపాదించుచు విప్రుల, శ్రీపాదము లాశ్రయించి శ్ర యెందెద శాంతిఁ.

854

ఆ. అనిన సంతసిల్లి శ్ర యనిలుఁ డా నృపు బుద్ధి గలిగి బ్రదుకు మచుచు శ్ర గారనించి
వీడుకొల్పి చేనియె శ్ర విప్రులపెం పిట్టి, దని యెఱుంగు కురుకులగ్రాగ్రగణ్య.

855

❧ భీష్ముడు ధర్మజాకుఁ గృష్ణుని ప్రభావం బుపన్యసించుట. ❧

వ. అనుటయు నవ్విభుండు బ్రాహ్మణమహానుభావం బింకను వినవలతుం జెప్పనే
యనుటయు నప్పుడమితేనికి భీష్ముండు దనకు నిందియంబులును వాఙ్మననం
బులును నవుడు దుర్బలంబు లగుట యెఱింగించి యానుండు దక్షిణాయనంబు
తుది సేరుచు వచ్చె దేహన్యాసంబు తడవు లేమి దోచు చున్నది కృష్ణుండు నీకు
విప్రజనవిశేషంబు వివరించువాఁ డని పలికి యిట్లనియె.

856

తే. ఏను గృష్ణు నెఱుంగుదు శ్ర మానవేంద్ర, యి త్రై గ్రీ డావరాహమై యిద్ధరి త్రి
నిది యొకఁడును జెప్పఁగారనేల కృష్ణులీలఁ గాదె భూమ్యాదిభూతాలి గలిగె.

వ. కృష్ణుండు.

858

తే. బొడ్డుతామరయం దొక్కశ్రురుషుఁ మద్భవించుచుట్లుగఁ ²జేసిత్రద్విరచనాని
భమున నఖలచరాచరత ప్రభవ మయ్యె, నరయ సామాన్యమే కృష్ణుప్రపరమలీల.

క. విను మెత్తటి ధర్మంబులు, దనుజులచే బాధఁ బొందుఁ శ్ర దత్తమయమునన్
జనియించి యద్దురాత్ములఁ, దునుముం గృష్ణుండు ధర్మధుర్యులఁ గాచున్.

860

క. శూలియునం దాన దిశా, పాలురునుం దాన విశ్వసతియును గురుభూ

పాలనరతాన కృష్ణాడు, కాలము దిక్కులును దాస శ కలఁ దఖలములన్. 361

అ. అరయఁ గృష్ణఁ డధ్వరాత్మకుఁ డఖలాగ, ¹హోక్తమంత్రలింత్రయముక్తి సతనిఁ
బ్రస్తుతించి మేలు శ వడయుడు రిధ్వర, కర్త లెజనులు కొరమేద్ర. 362

క. చయనంబుల ఋగ్వేదం, బయమహినువర్ణ నాముఁ శ డగుకృష్ణగుణో
దయము వినుతించు యజ్ఞ, క్రియానిరతు లెనసురలు శ ప్రితిం బొందన్. 363

క. విను ఋగ్వేదము కృష్ణుని, వినుతింతుట యుజ్ఞదేవభుల్యపేదరబులుఁ ద
జ్జనితవిలాసంబులు వేదనిరూపితవస్తువుననఁ శ దాన కుమారా. 364

తే. అగ్నులును యజమానుడు శ నాహుతులును
యాగఫలరూపమును గృష్ణఁ శ డని యెఱుంగు
మినశశాంకతారకముల శ సనఁగుతేజ
ములును గృష్ణమయంబుల శ భూపవర్య. 365

క. పరమజ్యోతి యనఁగ నిర్జరామరూపదం బనంగ శ సత్యం జన భూ
వర యమృత మనఁగి దేవకి, వరసుతుఁడు వెఱంగు వేద్యవర్గముతుదలన్. 366

క. అని యిటుపడేశించిన, విని మూడము నొంది పాంశ్యపభునగ్రసుతుం
డనిమిషతేటినిసుతునకు, వినతుం డై నెమ్మనమున శ వేడ్కదలిర్పన్. 367

కృష్ణాడు భంగరాజునకు బ్రాహ్మణవ్రభావము నెప్పుట.

వ. కృష్ణునకుఁ బ్రణమిల్లి దేవా భూదేవమూహాత్మ్యంబు విన వలతు నానతీయవే
యని వినయసంభృతుం డగుచుఁ బ్రార్థించిన నచ్చార్చివునిమీఁదఁ గరుణామృతమ
యం బగునాలోకినం బొలయ నద్వేషం డాదరభరింపం డై యిట్లనియె. 368

క. ననుఁ బ్రద్యుమ్నం డివ్వితమున నడిగిన వాని కేఱు శ ముద మందుచు నా
తనిహితము గోరి కుంతీ, తినయాగ్రజ యున్నూప శ తగ నిట్లంటిన్. 369

నీ. వర్గత్రయము నపశ్యవర్గంబు సాధింప, నమరపిల్పప్రీతు శ లాచరింప
నైహికసుఖములుపార్జింప వలసిన, వారికి విప్రుల శ చేరుగడలు
దివిజల కై ననాశ్రయువు శ్రీయుఁ గీర్తియుఁ, దినరుట తత్ ప్రస్థాదమూనఁ జూపె
యలిగి భస్మము సేయ శ వలచి పెం పొనఁగంగ, నవనీసురులు శ క్తులట్టు లగుట

తే. వారి గోపింపఁ జేయక శ వారలకుఁ బ్రి
యంబు సేయుచు వారు ప్రహర మొందఁ
దనకుఁ గలభంగి నిచ్చునృతిండు రెండు
భవనములయందుఁ బెంపును శ బొగడుఁ బడయు. 370

దుర్వానఁడు కృష్ణునినశుభ్యుని పరీక్షించి యనుగ్రహించిన ప్రకారము.

వ. నాకనినయాశ్చర్యంబు నెప్పెద నాకర్ణింపుము స్వతంత్రప్రవర్తనం డగుదుర్వా
నుండు మనమందిరంబునకు వచ్చి మండిహాసంబు సేయుచుఁ గోపించుచు సుము

ఖండగుచు విముఖత్వంబు నొందుచుఁ గుఱవనొల్ల ననుచుఁ బెక్కండ్ర కుంగావీరి
చినకూడుగూర దా నొక్కరుండ భుజించుచు సెజ్జ నిద్రించుచు భూమి శయించి
చుచు నెందేసిం బోవుచు మరలి వచ్చుచుఁ జూరెంచు చుంపి యొక్కనాడు
కృష్ణా నాకుం బాయసంబుమీఁద వేసుక వుట్టెనుఁ బెట్టింపవే యునఁ దత్తణుల
కావించినం గొంత గుడిచి కొంత దనయొడలం బూయుమనినం బూసితి నచ్చేగువ
నున్నరుక్మిణిఁ జూచి కొంత యక్కాంతమేనం దాన పూసి రథ్యహంబుగా
రథంబున నవ్వులఁతిం బూన్చి రథాలోహణంబు సేసి వీధికి వెడలి యమ్ముద్ది
యను ములుకోలం బొడుచుచు రథంబు నడపింప నాకుం గోపంబు నీర్వయ
నించుకయ జనియింప కుండ నేనుం జూచుచుం దోడన నడచితి నప్పుడు
యాదవు లాశ్చర్యకోపభయాఱు త్తచిత్తులైయనేక ప్రకారంబులం దమలోఁ బలు
కుచుం జేయనది లేక కెలంకుల వచ్చు చుండ.

371

ఆ. రథము దివిచి డస్సి శ్ర రమణి మేడినిమీఁద, మ్రొగ్గలిలంగఁ బడిన శ్ర డిగ్గ నుటికి
దానిమీఁద ధూళి శ్ర దాఁ జల్లి వెనఁ బాటె, నమ్మునీశ్వరుండు శ్ర యామృదిశకు.

క. పాతిన నాతని వెనుకన, పాతీతి సంప్రార్థనా ప్రభావణములతోఁ

దేవీ మరలి యమ్ముని మిముఁ గాతీయ పెట్టితిఁ గ జే యుకట యరుచు దయక.
వ. నన్నుం గనుంగొని నీవు కోపంబు జయించితివి నీకు వరం బిచ్చెదఁ గైకొనుము.

ఆ. ఎల్ల వారుఁ దమకు శ్ర నెంత గూర్తురు నీకు, నెంత గూర్చి నిన్ను శ్ర ననుసరించు
వారుగాత లోకకృపంద్యుండవై యెందు, మాటు లేక యతుల్యమహిమనుము.

వ. అని నిర్దేశించి మఱియు నిట్లనియె.

376

క. నాయంగంబుల నెల్లం, బాయస మతిభ క్తిఁ బూసి శ్ర పాదతలమునం

బూయవు గావునఁ గలుగు న, పాయం బఱకాల నికు శ్ర నవిలంఘ్యం బై.

377

క. విను పరమపదప్రా ప్తికి, ననుగుణ మై యుండుఁ గాన శ్ర యదియును నశుభం

బన రాదు నీవు బ్రాహ్మణ, జనములయెడ నడపు మిట్టిచందమ యెపుడున్.

378

వ. అని పలికి రథవహనపరిశ్రాంత యగుమీఁతల్లిం జూచి నీవు సౌందర్యసౌభాగ్యం
బుల నప్రతిమాన వై మానసీయత్వంబునం గృష్ణునిజోషకసహస్రాంతాపుర
కాంతలకంటె నెక్కు డగు మని దీవన యిచ్చి యమ్ముని యంతర్హితం దయ్యె.

ఆ. రుక్మిణియును సేను శ్ర రుచిరసంపద నప్పు, డతిశయిల్లునస్మృతదంగకములఁ

జూచికొనుచు మిగులశ్రోద్యమందుచుఁ బ్రి.య, మెడఁద నెలకొనంగగ్రనిలికిరిగి.

ఆ. అలాటి వస్తుతయము శ్ర మాండలికంటెను, బహుళమును మనోజ్ఞభంగింబు

సౌఖ్యం జూచి యమ్మునాయ త్తచిత్తుల; మెలి మిట్టివార శ్ర లవనిసురులు.

381

శ్రీ శ్రావణ శాసన భక్తుడ౯ మై వెలయు కుమారు యనిశ శ్ర నతఁ డట్టిడ యె

తా వరస నీవు గట్టిడ, వై వెలయుఁగ వెలయుఁ గార్యవాన్వయముఖ్యా.

382

వ. అనిచెప్పినం బ్రముదితమానసుం డగుచు సమ్మానవనాథుండు మాధవుతో
దుర్వాసుండు శర్వాంశసంభవుం డని విందు శర్వునిమహిమ వినవలతుం జెప్పనే
యనిన నప్పురుషోత్తముండు భరితాదరుం డై. 383

॥౩౮౪॥ కృష్ణుండు ధర్మరాజునకు శివునిమహిమ చెప్పుట. ౧౮౪౪

ఆ. అడుగవలయుదాని శ్రవడిగితి నీవు న, స్పృధిప నామనము ప్రియంబుఁ బొందె
శివునిఁ దలఁచి మొక్కి-శివునిదివ్యమహిమ నెప్పెదనితాంతవినుతహృదయకముల.

౪. ఏకాగ్రచిత్తుండ వై యాకర్ణింపు మని ధర్మజున కిట్లనియె. 385

క. శతరుద్రీయము నేనరుఁ, డతిభక్తిని శివుని మనమూత్రసందు నిలిపి యం
చితమునఁ బఠించు సులభం, బతనికి సర్వంబు నెందు శ్ర నందు నరేంద్రా. 386

వ. అని వెండియె. 387

సీ. అమరు మహాదేవుఁ శ్ర దనుపేరు శివునకు, నప్పరమునకు మీఁ శ్ర దరయ లేదు
తత్కౌ-పద్యకీల శ్ర ధర్మవిరుద్ధపు, జాతుల నెల్లను శ్ర సమయఁ జేయు
దేవతల్ మునులు నశతి ప్రయత్నంబునఁ గావించుదక్షయోగమున శివుని
మఱచిన నయ్యజ్ఞ శ్ర మఱవఱ లై పోడె, భగవత్తనాశి మార్గదిగ ననేక

తే. భంగములు రావె వారి కాశ్రప్రభువుచేత, శరణు వేడినఁ గావఁడ్రకరుణనట్టి
వారి నీశుపెం పే మన శ్ర వచ్చుమఱియ, వినుము తద్దివ్యలీలలు శ్ర మనుజనాథ.

సీ. ప్రబలదైత్యులు పుర శ్ర త్రయనాయకులు జగ, త్రయము సప్రతిమప్రకాశలీల
బాధింప దివిజులు శ్ర ఫాలలోచనుఁ గాంచి, కావుము కృప దేవదేవ మమ్ముఁ
బహువుల మగువారిఁ శ్ర బహుపతి వైననీ, వనుచు మహాక్రోశి శ్ర మాచరింప
నప్పురంబులు మూఁటిశనశ్ర మొక్కటన భ, స్మముగాఁగఁ జేసి యగ్రమార్గణంబు

తే. సంకమున నిడ నది బాలుఁ శ్ర డైన నీతఁ

డవ్వఁ డని నూప వెఱఁ గంది శ్ర యెల్లసురలు
వినుతి నేయ బ్రాహ్మణమూర్తి శ్ర వెలుఁగునతని
కిడియె ¹దుర్వాసుఁ డనునామ శ్ర మీశ్వరుండు. 389

తే. అతఁడు నూవెమాయించికి శ్ర నరుగుదెంచి, యంత నేసినాఁ డనవుమనచ్చెరువును
భక్తియునుమదిఁబిరిగొనఁబొందునగ, సుతుఁడు నిభృతమై దేవక్రీసుతునితోడ.

క. శివముఖ్యనామములు ప్ర, స్తవనకృతికా శోగమోక్షదము లగునని విం
దు విమలబోధ యెఱింగింపవె వాని నిరుక్తి ననినఁ శ్ర బరమస్త్రీ తన్. 391

వ. అతం డిట్లనియె. 392

క. శివదేవు ముట్టఁ గొల్పఁగ, నవనీశ్వర యతనిపేళ్లయర్థ మెఱిఁగిఃసం
స్తవనకృతి గూర్చ నాడై, న విభాతకు నైన నరిది శ్ర నామది జూడక. 393

వ. అయినను. 394

క. నీ విట్లు నన్ను నడిగితి, గావున నా యెఱింగినట్టిగతిఁ జెప్పెద న
దేవాదిదేవువరనా, మాపలి విను మచల మైన శ యవధానముతోన్. 395

ఆ. అగ్ని వాయువాసనవాదిశ్శవసుమరు, దాదిదేవతామయ మాత్మ్యుడైన
శివునిమహిమఁ బ్రీతిఁ శ జెప్పుట వియ్య న, శ్వాఠసాధకంబు శ లగు నృపాల.

— శ్రీకృష్ణుండు భర్షణానకు శివనామనిర్వచనంబు నేప్పుట. —

క. వినుము సరేంద్ర మహాత్మ్యంబున నుగ్రుడను నీశ్వరత్వమున నఖలమహా
మునిజనములును మహేశ్వరుఁ డని కొనియాడ హరుఁ డొప్పునప్రతిముండై.

నీ. ఉగ్రత్వమునఁ బ్రతాపహీనుతి గుర్తనా, మముఁ దాల్చె దేవసంఘమున కెల్ల
మహతి నాఁ బాలు పాద్యమహానీయాదేవత, గావున విను మహాదేవుఁ డయ్యె
నఖలసత్కర్మఫలకారకుభములు, నేయుచేడుకల్మి శ శివుఁ డనంగఁ
జనియె సుస్థిర తేజమున వెలుఁ గొందుట, నందితస్థానసకమాఖ్యుఁ బరఁగె

తే. జంగమస్థావరాత్మకకనకలభూత
రూపబహుత నొందుట బహురూపనామ
భేదఁ డై యొప్పె ధూమపుత్రజాయజటలు
వలన ధూర్జటి యనుపేర శ పఱలె హరుఁడు. 398

ఆ. వినుము విశ్వ లనఁగఁ శ జనుదేవతలు దన, యంద పొడమి రట్టు శ లగుట విశ్వ
రూపనామకమున శ దీపితుండయ్యె నా, త్రిపురమర్దనుండు శ నృపవరేశ్వర. 399

నీ. బహునేత్ర మలు మేనఁ శ బ్రజ్వరిల్లుట సర్వ, తత్త్వశురాహ్వయోదాత్తకీర్తిఁ
బరఁగు భూతము లెల్లఁ బశువుఁ డాఁ బతి, గావున బహుపతి శ నా వెలుంగు
విషమస్థుఁ డై యున్కి శ పృషనాహనుఁడుత్పత్య, వనఁజనుఁబ్రాణపాత్ర లాఖ్యసమత
నొంది వహించు వేదోక్తాభిధానముల్, మఱియుఁ బెక్కులు వానిశమహిమజేద

ఆ. వేత్త లైనవారు శ వివరించి యన్యోన్య, బోధకత్వమునఁ బ్రకటాపసాఖ్య
లగుచు సంతతము శివవారాసుతానియా, ధాత్ములై చరింతు శ రథిపముఖ్య. 400

క. ఈ నామనిర్వచనములు, మానవుఁడు పఠించినను సకమాహితమతి యై
వీనుల నిందినసాఖ్యము, నానందము నిందు నందు శ నతనికె గల్గున్. 401

వ. అని చెప్పి మఱియును. 402

క. వ్యాసమహాముని బోకహి, తానక్తిని శివునివిషయ శ మై పత్యముగాఁ
జేసె సుపస్థాన మొకటి, యా సమధికపుణ్యవాక్యయము విను మధిపా. 403

నీ. సర్వజగన్నిత్యసాక్షి లోకైకశుభావహమూర్తి నిరరామయుండు
బ్రథమభూతములకుఁబ్రథమతమంబు ను, దా త్రంబు నై నభూతంబు శివుఁడు
దనముఖంబునగ్ని శ జనియించెదను సభ, క్తికసమారాధనకృతుల నియతిఁ
గ్రాహింతువారికి శ భవమాకంబు గా, విండువేడుక మది శ నిండుభాగ్యు

తే. విరళచతురాత్మకత్వవిస్మృతి వహించి, శరుణః ద త్తత్వదస్థిర్యాకలనకల్యు
లగుసపర్యారతులకు న్యయ్యైవిధంబు, నీద్యపదవుల నొసఁగుమృహేశ్వరుండు. 404

తే. ఈ యపస్థాన మచలిత్రహృదయవృత్తి
నగుండు శివలింగ సన్నిధ్యానమున వాణ్ని
రూఢముగఁ జేసి యాయుర్యారోగ్యవల
కామ్యవైభవైశ్వర్యములఁ గలిగి నెగడు. 405

—|| ధీఘ్నుడు ధర్మజాకు ధర్మనూత్నప్రకారంబు నెప్పుట. ||—

వ. అనిన విని యత్యంతసంతోషంబు నొంది కుంతితనయాగ్రజుండు శాంతనవుతో
ధర్మంబులు బహుప్రకారంబులు గలవు పరమానుష్ఠేయం బగు ప్రకారం
బెయ్యది దాని నెఱింగింపనే యనుటయు నజ్ఞనపతిః జహ్నువీనందనం డి
ట్లనియె. 406

ఆ. ధర్మములకు సంజ్ఞ త ద్వేదు లగుమహాత్ములు దగంగఁ జెప్పుదురు నరేంద్ర
వినుము కాలపాకశ్రమన నది యన్యథాత్వంబు గలిగి యవిశ్రద్ధత్వమొందు. 407

వ. ఎ ట్లంటేని. 408

క. ఆనఘ యధర్మము ధర్మం, బనుమతిః బుట్టించుఁ దృణస్యమావృత మై ప్ర
న్ననిలముచందమునఁ జోచిననూయుంబోలె నూత్మ్యవి త్తత లేమి. 409

క. తప్పక కాన్యగ లేమిం, జెప్పెడువారలును దద్విశేషము దప్పుం
జెప్పంగ ధర్మంబు తెరువు, దప్పు నది క్రియాపరులకు శ దైన్యము జెచ్చు. 410

వ. కావున ధర్మంబునూత్మ్యప్రకారంబు. 411

క. శ్రుతముఁ బరిత్యాగముఁ గల,మతిమంతుల నడుగు లోభశ్రమద మోహశమా
వృతబుద్ధులు గానినమం, చితచరితులవలనఁ జెలియు శ కీలనిరూఢా. 412

క. కామార్థంబులు మోహోద్దామరకృత్యంబు లని యోదంగని ధర్మ
స్తోమమునఁ దగులుజనముల,చే మేలుగ నెఱిగికొనుము శ సిద్ధవివేకా. 413

తే. ఆనఘ యంచితస్వాధ్యాయమునను యజ్ఞ
ముసన చూచారమున నిష్ఠ శ పొనులగుపడక
యుండు నెవ్వారలకు వార శ లోపి నడవు
నదియ కనుము ధర్మమునూత్మ్యపదవి గాఁగ. 414

క. అన విని యుధిష్ఠిరుండు నా,మన మిప్పుడు మీరు నెప్పుమాటల సంజే
హనిరూఢ మయ్యె ధర్మము, గనికొనవలయుటకు బహుముఖత్వముకల్పి. 415

క. పారంబు లేనిధర్మాచారంబున మునుఁగుమాద్యుశ్శత్రుద్రులకుం
దీరం బిట్టిది యని తెలి, వార భవాదృశుల తగుడు శ రర్పిలిఁ జెప్పు. 416

తే. ఆగమోక్తవిధంబుఁ బ్రత్యక్షమును స,మాచరణముఁ బృథగ్విధ్యవ్యాకులములు
ధర్మనూత్మత యిమ్మాటఁ శ దధ్య మిట్టి, దనఁగ రానియె ట్లున్నదీయనఘచరిత.

- వ. అనిన నాపగేయుండు శాంతేయాగ్రజాతో నిట్లనియె. 418
- క. ఇవి మూడుదెజుంగులు ధన్యులును ధృతి నిశ్చయంప శ్రముఖ్యపదంబులే
దివిరికొని యివియు చూచుట, యాననిశ్వర సూర్యమునులభయందుఁ గలుగుట.
- క. అనుమానింపరు మంధుండును నిశ్చికాత్మమును జగదుండునుబోలె
జననాథ యేను బలెడ, విని పృథముగ నూడూ మింక శ్రవేయును నేలా. 420
- క. విమలాత్మ యహింసయు దానము సత్యముఁ గ్రోధవిర్జనంబును విను ఘ్న
తమధర్మ రాశి యిది ధర్మమునపరమనీమ దీని శ్రమరవుము మనికీ. 421
- తే. బ్రాహ్మణాశాధనమునద్రత్యుడవలయు, తక్కు మొందుచివారముల్ ధర్మపుత్ర
యనిన మానస మానంద శ్రమంద నాతఁ, డతని కతిథక్తి వందనంబాచరించి.
- వ. ఎవ్వరు ధర్మంబునెడ ననూయ నేయుదు రెవ్వరు దానిని నుపాసించు రెఱింగింపు
వారి వారిపొందుగతులను వినవలతుం జెప్ప మనిన : పౌరవోత్తమునకు న
పృథువన త్తముఁ డిట్లనియె. 428
- నీ. వినుము రజస్తమోరపికృతులఁ దగిలిన, మానసంబులు గలమానవులకుఁ
గలుగు ధర్మ ద్వేషకలనంబు వారలు, వరకవాసాహ్నులు శ్రధరణివాధ
సత్త్వపరాత్మలు శ్ర సతతంబు ధర్మము, సాసించు రూర్ధ్వలోకాధివాస
మునకు వా రుక్తులు శ్రమునుముచు పుట్టిన, సుతుండు ధర్మము పద్మ భజనకుదాని
- తే. పాకసంపద సుమతు బుధపార్థివగ ను, పాసనము నేయుదురు తియ్యపంటిపరువ
మాదరించి తడుపచార శ్రమాచరించు, వెరవు గలయట్టిజనములభిధము దోష.
- వ. అనినం శాంతేయాగ్రజుండు శాంతనపుతోడ సాధులు నసాధులునన నెట్టివారు
సెప్ప ముచటయు నన్యుహాత్ముం డిట్లనియె. 425
- శ్రీమద్భగవద్గీతాసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పట.
- నీ. తమయంతి నెఱుంగరు శ్రధర్మంబు సదుపదేశమునను గాన రక్షసాధుజనులు
ధర్మబోధం బివ్వినధంబులు రెంటును, గలిగెడువారు సాధులు తదీయ
చరిత్రంబు విను విడువరు మలమూత్రంబు, లర్హంబు గానిచో శ్రనధిప యతిధి
భోజనశిష్టాన్నభోజాలు దెరు విచ్చి, తగినవారలకుఁ బ్రదక్షిణముగ
- తే. నడుగుదురు నడుపుదురు స్వత్యార్జవములు
శరణు సొచ్చినఁ గాతురు శ్రమరతిగుప్తి
పరులు నిజదారత్వపులు శ్రగురువీసతు
లమరహృదయులు సంతోష శ్రమారఁ గలరు. 426
- వ. అని వెండియు. 427
- తే. సాధు లింద్రియ విభ్రాంతి శ్రసంహరింతు
రఘుము దెలిసి ప్రాయశ్చిత్త శ్రమాచరింతు
రప్రకాశంబుగా ధర్మ శ్రమాచరింతు

రఖలభూతదయాభుత్వం మారఁ గలరు.

428

వ. అనిన విని యజాతకేత్రుండు శంతనుపుత్రుతో నప్రయత్నములకు నరంబు సిద్ధిం
చుట గలుగు ధర్మపరులను నీతివిదులునైనబలవంతులుబహుమార్గంబు లగునడు
పాయంబుల నర్థంబు లాకాంతింప సిద్ధింప కుండెడఁ గొండఱకుసిద్ధించియు నవి
భోగంబుల కుపయోగ్యంబులుగా కుండు శిక్షలు పెద్ద లేకయుం గొన్ని చిత్తంబు
లందు విద్య లలవడు శిక్షేతు లయ్యును నిర్విద్యు లగుటయునుం గలుగుఁ దెవుళ్ళ
నోసియుం బోటం బడియును గొండఱు సావరు పూరిపుడుక దాకి బలాధికులు
సచ్చుట చూడెద మిల్లు గాఁగతం బేమి యెఱిఁగింపనే యనుటయు నమ్మహిపతి
కమ్మహాత్ముం డిట్లనియె.

429

అనిన శాసనంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచే గల్గు నని చెప్పెను.

క. మొలవం బెట్టనియట్టిది, మొలచునె తొలుమేనిదానముల నానారం
బులు సిద్ధించుఁ బ్రయత్నంబులు లేకయు సంత నిజము య భూపవరేశ్వర.

430

తే. ఆలఘతపములు దొలుమేనఁ య గలిగెనేని

వెదకికొని వచ్చు నన్నరు య విపులభోగ

ములు పురాకృతవృద్ధసేవల ఫలించు

బుద్ధికలిమియు విద్యలఁ య బొలుచుటయును.

431

క. తొలుమేన సహింసారుది, గలిగిన దీర్ఘాయు వొందుఁ య గారణభూతం

బులు భూవర యివి యీ గుణములు లేమియు కీడులకును య మూలం బరయన్.

వ. కావున.

433

తే. వినుము దానంబుఁ దపమును య వృద్ధసేవ

నము సహింసయు నియతకృత్యములు సర్వ

జనుల కిమ్మహాగుణములు య మనమునందు

దృఢముగా నిల్చి నడపుము య ధీరవర్య.

434

వ. అని యుపదేశించి యాపగానందనుండు వెండియుఁ బొండవార్తజన కిట్లనియె.

పీ. ఎప్పుడు ధర్మంబునెడ నాదరము గల, వానికిఁ గాలంబు య దాన యిచ్చు

ధర్మతత్త్వ ప్రబోధముఁ బరిస్ఫుటముగాఁ, గావున సుస్థిరభావశుద్ధి

సహితతపశ్శుత్రస్నానదానజపంబులను దేవతాపూజలను నమోఘ

కాలుఁడై వర్తింపఁగా ధర్మయోగంబు, సమకూరు ధర్మంబు య సాధనత్వ

తే. మొంది చేయించుకొని దెప్పఁ య బొందు నిర్మ

లాత్మకుండు సంసారపారాత్మకంబు

నత్యమజరామరము బోధననిత్య ముచ్చ

తము పరానంద మగునప్పుడంబు ననఘ.

436

అని నిరేశించి మఱియెఱు.

437

తే. కనువెలుంగు వేదవ్యాసమునివరుండు

నధిప కృష్ణుండు నీకుఁ బరాయణంబు

చింత దిగఁద్రావి పాలింపు శ శాంతవృత్తిఁ

బ్రజల సర్వంబునండును శ విజయి వగుము.

438

క. అని యిట్లుపదేశించిన, యనిమిషతటిసీతనూజానతులపచనముల్

విని మో మలరంగఁ బులకలు, తనువున జాదుకొన నొప్పెధర్మజుఁ డధిపా. 439

సీ. అవుడు వీక్షించి సత్యవతీసుతుండు శం, తనునందనువితోడ శ ధర్మజుండు

దెలి వొందె భవదుపదేశామృతంబున, ననుజాలుఁ గృష్ణుండు శ నాష్టసకల

రాజన్యమును ధృతశ్రరావృండుఁ దానును, దగ వి న్ముపాసించి శ డయకుఁ బాత్ర

మయ్యెవీడ్కొలుపుమియ్యవనీసుఁ దఱితోడఁ, గ్రమ్మతి నితఁడు సీకడకు వచ్చు

అ. వాఁడు గాక యనిన శ వాత్సల్యముననార్ద్ర, మైనచూషి- నమృతహాత్ముఁ డతనిఁ

జూచి పురికిఁ జనుము శ శుభపరంపరలకు, భాజనంబ వగుముఃరాజముఖ్య. 440

అని యిట్లుండు ధర్మజు నూడించి కరితరంబునకుఁ బంపుట, 440

త. అని యనుజ్ఞ నేసి వెండియు.

441

సీ. నీబుద్ధి ధర్మైకశనివృ గావుతమ స, మగ్రదక్షిణబహుయజ్ఞములు య

యాతీచందమున శ్రద్ధాన్వితంబుగఁ జేయు, రాజధర్మంబుగఁ శ బ్రకృతిరంజ

నము లాచరింపు చుట్టములును జెలులును, బండినవృక్షంబుఁ శ బక్షికులము

లెట్లు నిన్నా శ్రయించి సుఖించువా, రయ్యునియ త్రరాజయణము వచ్చు

తే. టరసికొని యుండి నాకడ శ కరుగుదెమ్ము

పొమ్ము తల్లియుఁ దమ్ములు శ భూవరుండు

నీవు సుఖుల రై యుండుండు శ నృపవరేణ్య

యనుడు నానంద మొంది ధర్మాత్మజుండు.

442

వ. అట్ల చేయువాడ నని సవినయంబుగాఁ బలికే దేవప్రతునకు దండప్రణామం

బాచరించి యిట్లు వీడుకొని.

443

క. మును లనుపగఁ గృష్ణాదులు, జను దేరగఁ దోడఁ బురికిఁ శ జనియెముదితు లై

జను లెదురుకొనగఁ బుణ్యాం, గనలును విప్రులును వచ్చి శ కని దీవనతోన్. 444

క. సేనలు సల్లగ మహిమో, ద్భాసితండై యిట్లు వోయి శ ధర్మజుండు నిజా

వాసంబు పొచ్చి గాంధా, రీసంభావన మొనర్చి శ ప్రియము డలిర్పన్. 445

అ. తల్లి కెఱిగి ముడము శ ద్రాపది కొనరించి, నకలపౌరజనుల శ జానపదుల

సలమి యెలయ వీడుకొలిపి భూసురులకు, దానవిధుల సమృద్ధం బొనర్చి. 446

త. విపతు లైనసతులకు సమగ్రధనంబు లొనంగి ధృతశ్రావృనిం బ్రభూతపూజా

కరణంబునం బలితువ్వనిం చేసి.

త. తమకలును గృష్ణుండును బ్రహ్మాదమునఁ జేల్ల

నమ్మహీశ్వరుఁ డవుడు రాజ్యాభిషేక
మంగళము నొందినట్లు నెమ్మది దలంచి
గట్టి యైనయాటపెంపుఁ గాంచి పాలించె.

443

వ. అట్లు శోభిల్లి వారల నుచిత ప్రకారసమాచరణంబులకుం జన నియోగించి యు
భ్యంతరమందిరంబున కరిగెన ట్లజాతశత్రుఁడు ¹సమ్యగంగీకృతసామ్రాజ్యండయి
జనసంఘాజ్యం బగుచరితంబున సంప్రవర్తిల్లు చుండఁబంచాశద్వాసరాసంతరంబు
వాసరపతి యుత్తరాయణగతుం డగుటయు.

449

అథ ధర్మజాడు కృష్ణాదుఁ డోడ్కొని భీష్మునియొద్దకుం బోవుట.

సీ. అక్కరవేశ్వరుం య డప్పుడు గదలి గాంధారిని ధృతరాష్ట్రధరణివిభుని
గొంతిని మున్నెదురొని కృష్ణుఁ డమ్మానిఁ, దనతమ్ములను విదుశరునియుయొత్తు
సంజయులను గృహ్యచార్య ధోమ్యుల మంత్రోవిదు లగుయాజ్ఞకులను దోడఁ
గొని వస్త్రచందనాగ్రువువృషభపుత్ర, కుండముల్ వట్టింపుకొని యనేక

తే. రత్నములుఁ గాంచనంబుఁ డో య రాగ నగ్ని
యంచితంబుగఁ దా సంఘటించి యోగ్య
జనసమానీతముగఁ జేసి య పకలపరిజ

సంబుఁ గొల్చి మహావిభవంబు మెలయ.

450

వ. చని భీష్మునివీరశయనస్థానంబున కనతి దూరంబునని జేరు డిగ్గినం గృష్ణాదులును
రథావతరణంబులు సేసిరి తానును వారును బారాశర్యనారద దేవత ప్రశ్నతిపరమ
సంయమిసముపాస్యమానుండుడగునమ్మాననీయుం జేర నరిగి మునిజనంబులకు వివ
తుం డయి తదభినందితుం డగుచు నా ధర్మనందనం డయ్యమరనదీనందనునకు జలి
నందనం బాచరించి సమీచీనధ్యానతత్పరుం డైనయద్దేవవ్రతు నుద్దేశించి.

451

తే. అనఘ వచ్చితి ధర్మనందనుడఁ బ్రణతి, యాచరించెద నాపలు య కవధరింప
నశనరంజేనివిన సమత్రయంబు వార్చి, యగ్ని మొదలుగఁ జే దగునట్టివాని.

452

సీ. తెచ్చితి ఋత్విజల్ య వచ్చిరి హరియు నీ,తనయుడు ధృతరాష్ట్రుడును సమస్త
బంధులుఁ గలసుహీనపతులు విప్రులుఁబార,జనులు నేతెంచిరి య నదయహృదయ
వీరిఁ జూడుచు కనుగొనిచ్చి నావుడు నమ్మహాత్ముఁ డందఱఁజూచిరయ నృపాలు
కేలు దెమల్చుచు య మేలు సేసితి దైవ, యోగంబు గాదె నీ యోదవుటరయ

అ. మనుజనాథ ²మాఘశ్రమానంబుశుక్లవక్షంబు నామనమున య సంప్రమోద
మావహిల్లఁ జేసె య పని యభినందించి, యరని కథికహర్ష య మావహించె.

453

వ. తదనంతరంబు ధృతరాష్ట్రునితో నిట్లనియె.

454

తే. వేదశాస్త్రపరిజ్ఞానవృద్ధసేవ,నములు గలిగి యకేవధర్మములు నెఱిగి

- వ్యాసమునిపతి దేవరహస్య మర్థి, జెప్ప విని నిష్కళంకత న నొప్పి తనఘ. 455
- క. కావున భవితవ్యములకు నీ, వడలఁగవలదు పాండు నృపపుత్రులు న
ద్యావమునఁ జూడ నేర్చిన, భూవర తగ నీవు గన్న న పుత్రులు గారే. 456
- క. వీరిం బరిపాలింపుము, వీరలఁగుశ్రావఁ జిత్తవృత్తి ముదమునం
గూరఁగ ధర్మసుతునివై, గారుణ్యము గలిగి పనులు న గజపుము నెమ్మి. 457
- తే. ఏ నెఱుంగుదు నిశఁడు నీయెడఁ బ్రియంబు
భక్తియును గల్గి యక్రూరభావుఁ డగుట
నీవు వత్సలత్వమున నీరవృపతిఁ బంచి
పనులు గొనుము కౌరవకులభారధుర్య. 458
- క. విను సీతనయులు ధుర్యోధనాదు లవిసీతిపరు లభధర్మజ్ఞులు శ్రీ
ధను లతిలుబ్ధులు వారల, మనమున నిడి పగవవలదు న మనుజాధీశా. 459
- వ. అని పలికి కృష్ణు నాలోకించి. 460
- ~~అని~~ భీష్ముడు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణునజ్ఞ గొనుట. ~~అని~~
- తే. దేవదేవ జీవాత్మక న దేవవంద్య, శంఖచక్రగదాపద్మరచారుహస్త
వాసుదేవ త్రివిక్రమ న వరవ పరమ, పురుష ప్రణతి యొనర్చెదఁగరుణఁజూడు. 461
- వ. అనుచు నమస్కరించి. 462
- ఆ. బలము నీవ నాకు న భక్తుండ నీయెడ, లాలు బిడ్డ లేనిశయిటివాడఁ
గావు నన్ను నధికకృతార్థులమున ని మ్మి, నుజ్జఁ గమలదళమృదోజ్జ్వలయన. 463
- వ. అని వెండియు. 464
- నీ. మాధవ పాండుకురమారవర్గమునకు, గతి నీవ రక్షింపు న కరుణ మోహయ
దుర్బుద్ధి యైనయ్యాదుర్యోధనునితోడఁ, గృష్ణుఁ డక్కడ నుండుకాలువు గలుగు
నక్కడ కంటి నేఁ న బెక్కుమాటులు నట్లు, సెప్పఁగా నాపంపు న నేయ కతఁడు
దమవారి నెల్లను న సమయించి తానును, నమసి ని న్నెఱుంగుదురనమితమహిమ
తే. నరుండు నారాయణుండు ననుభవరమమునులు
జగము రక్షించుటకుఁ గేలిభజన్మ మొంది
సంచరించెద రని పర్యాశరసుతుండు
నారదుండను జెప్పిరి న నాకుఁ దొల్లి. 465
- వ. అనిన విని వాసుదేవుండు దేవ ప్రతుపదవం బత్వాదరంబున నాలోకించి. 466
- ఆ. కీ ఙాకవు లేడు న కృతపుణ్యుడవు తండ్రివలనిభక్తిపంపు న గలవు దానఁ
గాదె బంటుఁబోలెదగాంగేయ మృత్యువు, నీవశమున నిలిచెనెర్పరముగ. 467
- ~~అని~~ భీష్ముడు శరీరంబు విడిచి నాకలొగకుం డగుట. ~~అని~~
- క. నీకు నే ననుజ్ఞ యిచ్చితి వసువులం బొందు మనినం బరమానందంబునం బొంది
శ్రాంధునందనులఘ్న భృతరాష్ట్రునిం దక్కటివారలనుం గనుంగొని ధూచేత

ననుజ్ఞాతుండనకదా యని పలికి యందఱుం గొంగిలించుకొని యాన్మశంస్యంబును సత్యంబును నిత్యంబులుగాఁ బాటించి బ్రతుకుఁ దని చెప్పి తాను దొల్లి రాజుల గల్పి తెచ్చినధనంబులు విప్రజనంబుల కిచ్చి ధర్మతనయుఁ జూచి యెల్లబ్రాహ్మణులునుం బూజనీయులు ఋత్విజులు నాచార్యులు వృద్ధులు విశేషించి పూజింప వలయువా రని నిర్దేశించి యూర కుండి ధారణానుక్రమంబున సమహితాత్ముడయి వాయువుల సన్నిరుద్ధంబు నేసిన నవి యూర్వగతం గైకొనియె నమ్మహాత్ముండవయవంబులం బ్రాణంబులు వాపికొనుచు వచ్చునయ్యెచోట్లు శల్యరహితంబు లగు చుండె నట్లగుటం గాంచి కృష్ణాదు లగునఖిలజనంబులునాశ్చర్యభరితాంతః కరుణు లగుచుఁ గీర్తించి రా సంయమచతురునిచే సర్వానుతనసన్నిరుద్ధం బై యాత్మ మార్థంబు శేదించి మహాలాకారంబున నాకసంబున కెగసి కొంత ద వ్వరిగి యంత నంతర్నితం బయ్యె నప్పుడు పుష్పవృష్టి గురిసె. దేవదుండభులు మొరసె నంబరంబున సిదులు నాధ్యులుంబొగడుచుం బ్రమాదంబు నొందిరిట్లు దేవప్రతుండు దివంబునకుం జనుటయు.

468

... పరిలోకగతుం దైవభీష్మునకు నగ్ని సంస్కారంబు నేయుట. ...

- సీ. ధర్మపుత్రుండును శ్ర దమ్ములు విదుర యు, యాత్ములు నగురుక్మాప్తోత్కరంబుఁ జంకనదారుసంప్రచయమును గొని సమ, స్థలి సమంచితదితి శ్ర యులఘుభంగి విరచించి రయ్యుధిశ్ఠిరుడును ధృతరాష్ట్రుఁడును నమ్మరున్నదీశ్వరయపుణ్య గాత్రంబు సున్నాన శ్ర కలితంబు విహితాను, లేపంబుఁ బుష్పద్యామోపశోభి తే. తంబును తమత్రైమావృతంబుచుజ్వలభరణభూషింబుఁ గా శ్ర నధికభక్తిఁ జేసి రప్పడు సామంబు శ్ర సెలఁగ హోమ, మాచరించిరి యాజకు శ్ర లగ్నియలర.
- క. కనకములు మణులు భూసుర, జనసంఘంబున కిజాత్యశత్రుడు శ్ర ద్ధా వినయ ప్రీతియుతంబుగ, ననేకములు వేడ్క నొసఁగె శ్ర నవహితమతియై. 470
- వ. తదనంతరంబ. 471
- క. తలదిక్కు గవలుఁ బొదం, బులదెన ధృతరాష్ట్రపాండవుభూపా గ్రతనూ జాలుఁ బట్టి యధిక విభవో, జ్వల మగుపాదేపయి నిడిరి శ్ర శవరత్నంబున్. 472
- వ. అత్యయి నన్నలుపురును వహించిరి భీమసేనాదులు భవశతామరంబు లిడిరి యాయాత్మం దుత్తమచ్చత్రంబు వట్టి వృద్ధ లగుకౌరవస్త్రి లాలవట్టంబులు వట్టిరి ధౌమ్యండు క్రియాకలాపంబు నడపె నట్లు సోద స్త్రీ దేవప్రతుని దేహంబు క్రైతాగ్ని కాహుతి నేసి లహుకుండంబు లెత్తిఘృతంబు ప్రయో గించి ప్రజ్వలింపఁ జేసి రవ్యిధంబును విత్తమేధంబు విధవమహిమంబును విధి విహితంబునుం గా ననుష్ఠించి యుక్తోరపు లపసవ్యంబుగాఁ దిరిగి కృష్ణ ద్వైపాయన నారద దేవలప్రభృతు లనుగమింప భాగీరథికుం దం సర్వభరత

భార్యాసమేతంబుగా నగ్గంగేయునకుఁ దిలోదక ప్రదానంబు లాచరించి రట్టి నమయంబున.

478

పుత్రునితోఁ జూడఁ ద్రువంగగాదేవి కృష్ణాదులం గనంగొని దుఃఖించుట.

సీ. ఉదకంబులందుండి శ్ర యుత్థితయై శోక విహ్వలత్వంబున శ్ర వికలగమన
యగుచు నమ్మాముపై శ్ర సప్తులు, గ్రమ్మఁగాఁ జనుడెంచి కౌరవ్యసమితియెదుర
నిలిచి భాగీరథి యలఘుండు దనకొడు, కిలఁ బరికింపఁగా శ్ర నెట్టిభంగి
వాఁ డయ్యెఁ జరితంబుకపోడిమి మీరెల్ల, నెఱుఁగుదు రై నను శ్ర నేను గొంత
తే. సెప్ప వినుడు దృఢ వ్రతశీలుఁ డమలబుద్ధి రాజవృత్తాధ్యుఁడు భూరికృపుఁడు
కార్యసంపేది పితృ భక్తిధుర్యుఁడార్యసమ్మతుండువిద్యాపరిశ్రమఘనుండు. 474

తే. కాశిరాజకన్యకలకుఁ శ్ర గాఁ బెనంగి, వానిచే గాని యైరి భూతవరులు పలువు
రంబకై పూని వానిమృహాబలంబు, జామదగ్నుండుఁ తెరలు పఞ్చబాలకరిగె. 475

వ. అని విలాపంబు నేసి వెండియు. 476

తే. అంతవాఁడు శిఖండిచే శ్ర నట్టు లగుట
గనియుఁ బెక్కులు పఱియలు శ్ర గాక యునికి
కతనఁజేసి వ జ్రమయంబు శ్ర గాఁగ నోపు
నని తలంచెడ నాడెంద శ్ర మన్నలార. 477

వ. అని వగచిన గంగాదేవికి దేవకీనందనుం డి ట్లనియె. 478

పుత్రునిమరణదుఃఖిత యగుగంగను గృష్ణద్యౌపాయనుం డూహించుట.

తే. నీవు శోకంబు దక్కుము శ్ర నీసుతుండు, పరమగతి నొందె కాపనంప్రార్థి జేసి
వసువు మర్త్యుడై వ ర్తించె ననదృశ ప్ర, భావుఁ డాశఁడు విగ పేల శ్ర దేవినికు.

చ. అతని శిఖండి యేల యమృరాధిపుఁడున్ సమయింపఁ బాలునే
యతఁడు నిశేచ్ఛఁజేసి నరునందితదివ్యశరంబు లంగనం
తతములు నేసి పాన్పుగ నుభయస్థితి మృత్యువు మాన్చి యుండి
ర్మతిశయ మొంది తా వలదినప్పుడు వోయె విహద మేటికిన్. 480

వ. అని యూరడిల్లం బలికఁ గృష్ణద్యౌపాయనమునివరుండును బరమాదరణీయతత్పర
జచనంబుల నజ్ఞాహ్నువీదేవికి నానందం బాపాదించెందదనంతరంబయాత్మీయపలిల
సాంగత్యంబు నొందునమ్మందాకినిచేతం గృష్ణాదులు నందఱు జనపతులును, నను
జ్ఞాతులు నాశీర్వాద ప్రీతులు నై మునులునుండోడ నడవ నది పెడలి రని యిట్లు
గ్రమ్మనివృత్తాంతంబు నై శంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన నప్పుడమితై
దీక్షిణంగువ నతాతకు వలయువిధానం బాచరించి చరితార్థం దైనయప్పార్థివ
ముఖుండు మఱి యెట్టిచందంబునం బ్రవర్తించె మునీంద్రా యెఱింగింపజే యని
చూడునటయు. 481

శ్రీ మదాంధ్ర మహాభారతమున వివరించిన దుష్టచరిత్రము

ర్వికృతవిలాసహృద్య శ్రుతివిస్తరవిస్ఫురణైకవేద్య పా
వకబహుభవ్యనామ పరివర్ధననంక్షయదూరధామ వి
శ్వకలితతోషణా నుభగతసాత్యవతేయవచోవిభూషణా.

482

క. ¹సత్యేవ్యచరణ శమవ, ద్వాత్సల్యాభరణ ధర్మతత్త్వోద్ధరణా
హృత్సంగతభక్తికదురి, తోత్సారణధుర్వదృజ్జ్ఞయూఖవిసరణా.

483

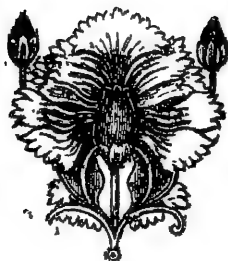
మాలిని. స్మయవిరహితపూజ్యా శ్రమంతగీతాధిరాజ్యా
నయనహిమగుసూర్యా శ్రవణైకజ్ఞేమధుర్యా
దముతభవనరత్నై శ్రదాంతిసంపద్యతాత్మ
నియమనికటవర్తీ శ్రనిష్కళానందమూర్తీ.

484

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిష్ణుత్రయోమ్మనామాత్యపుత్ర ఋధారాధవవిరాజిత
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబున శ్రీమహాభారతంబున యాచుశాసనికపర్వంబు
నందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

485

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
యానుశాసనికపర్వము సమాప్తము.

I. క. పల్లెవ్యాచరణ సమత్వాత్సల్యా. 2. క. దాంతి-సంపద్యమజ్ఞా - జ. దాంతి సంపద్యమజ్ఞా.
ఓ. దాంతి సంపద్యమజ్ఞా.

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

నామకపార్వత్యధి
భానకమాధుర్యధుర్యతత్వాశ్లేష
పానీతనిరంతరసాం
ద్రానందప్లావితాత్మ శ్రీ హరిహరనాథా.

1

— శ్లోకమగ్నం దశధర్మణాని గృహ్యదులు ప్రబోధించుట. —

క. బేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లమరనదీనందనున కుదక
కర్మం బాచరించి ధర్మనందనుండుధృతరాష్ట్రపురస్సరంబుగ భాగీరథి యత్తరించి
తత్తీరదేశంబున. 2

ఉ. ఉమ్మలికంబునం బొగులకన్దులముతోఁ బారి లోతనంబులం
గ్రమ్మిగ నశ్రువారి ధృతికారవ మేద మహోగ్ర బాణపా
తమ్మున మ్రొగునేనుఁగువిధమ్మున నేలకు వ్రాలఁ బట్టె నే
గమ్మ వృకోదరుండు మురళిధుస్మరుపంపున నమ్మహేశ్వరున్. 3

అ. పట్టి యతఁడు దనదుకపైచీర యాస్తరణంబు నేసి భూస్థలంబునందుఁ
బెట్టె మానసములు శ్రీ పెద్దయు నలఁచురి, యర్జునాదిసోదరరాలి వొదిలె. 4

ఇ. కృష్ణుం డుచితవచనంబుల నాభూపాలుం బ్రబోధించె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రుండు
గదిసి కూర్చుండి యక్కురుపతితోడ. 5

సీ. శత్రుధర్మంబునఁ శ్రీ గైకొంటి మేదిని, యుమ్మలికింపక శ్రీ లెమ్మ వత్స
యనుజవర్ణము నీవు శ్రీ ననుభవింపుము శ్లోక, కాటంబు గా దిది శ్రీ యేల వగవ
నవి పల్కి- విదురహితాశాసములు వన, వినకుండుటయు సుయోధనునికీడు
నడచుమొదలె- కా శ్రీ ననుసరింపగ ధర్మ మొధలిగతమున శ్రీ నిత వుట్టి

- అ. ననియుఁ దెలియనాదీతనకు గాంధారికి, వగలు మిగులఁ బొగులవలయుటయును నుగ్గడించి మమ్ము శ్ర నొంటివగ్గులఁ గనుం, గొనుము వంత దీర్పు శ్ర మనియెనధిప.
- వ. అనిన విని యూరకున్నం గని శౌరి యక్కారవపతితో బంధువులుశోకింబు నొందిన మృతకోటికిం బరితాపంబు వాటిల్లు నట్లుం గాక భవదీయజ్ఞాతులు సమరంబున ననివర్తులై యూర్ధ్వలోక వర్తులైరి వారికి శోకింపం బని యేమి శోకించిన వారలు మగిడి వత్తురే యని పలికి వెండియు. 7
- క. విన వలయువాని నెల్లను, జననాయక వింటి వీవు శ్ర శాంతనవునచే వనట యుడుగు మిఁక దుర్మతి, యనుజోలెను వగచు చుండు శ్ర టుచితమె నీకున్.
- వ. వ్యాసనారదాదులును నిన్ను జోధించిరి వారివాక్యంబు లూహింపుము. 9
- చ. అతులితదక్షిణాన్నితమృహధ్యరక ర్తవు గమ్ము దేవతా పితృనివహంబులం గరమ్ము ప్రీతియు భక్తియు నుల సెల్ల నర్చితములు సేయు ముర్విఁ బ్రజః శ్ర జేకొని రక్షఘటింపు బంధును న్గీతు లొనరింపు మెప్పు నతిశ్రద్ధి వ్రజపూజ లొనర్పు భూవరా. 10
- వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సాత్యవతేయుమొగంబు గనుంగొని దేవా భవదీయ దయాప్రేమంబులు నాపై నెప్పుడు నత్యంతగాధంబులై యుండు నన్నుఁ బెక్కుభంగుల రక్షించితి రిటమీఁద వనంబున కరుగ ననుజ్ఞ యిచ్చుట నాకుం బ్రియంబరుగనియ ట్లయినం బితామహకర్ణులం జంపిసకూరకర్మనకు శాంతి యెట్లు గలుగు నమ్మహాకల్మాషం బేమిటం బొయు నయ్యనుష్ఠానంబు విధింపుం డని పలుకుట ము నా ధర్మధుర్యునకుఁ బారాశర్యుం డి ట్లనియె. 11
- సీ. నిష్ఠించి యిబ్బంగి శ్ర నీ కేమి సెప్పిన, వాక్యంబు లెల్లను శ్ర వణదఁ గలసి పోయెనే నీ దగుబుద్ధి యిం తొప్పదో, కాక మర్త్యుడు గాఁడు శ్ర కర్త యీశ్వరునినిడరాగమున మేల్లును గీడు నొనరించు, గాన నీమదిఁ బాపకర్మశతక గలిగెనేనియును యాగముల దానంబుల, నది వాపికోవ రాడె శ్ర యశ్వమేధ
- తే. మధికదక్షిణాన్నితముగ శ్ర నవఘు చేయు మంతతో భవదీయచిక్రానుశాప మంతయును బొయు రఘురామునట్లుఁ బూరు భరతులునుజోలె దానతత్పరుడ వగుము. 12
- చ. అన విని యమ్మునీశ్వరున శ్ర కా నృపుఁ డి ట్లను నశ్వమేధయా గనిరతి భూమిపాలు గత్యకల్మషుఁ జేయఁగఁ జాలు నాఁగ మున్నును వెడ వింటి సజ్జనమృతోజ్జ్వలచోమహానీయ నీవు సెప్పినపలు కూడి యా కతువు శ్ర ప్రీతి నొనర్చెద నెల్లభంగులన్. 13
- వ. అని పలికి మునీంద్రా యొక్క విష్ణుపం బవధానంబుతో నవధరింపు మశ్వమేధం బధికదక్షిణాన్నితంబు గావలయు ననుట జెల్లంబుగా మీరు నాన తిచ్చితిరి నా

కర్ణులు లేదు కయ్యంబున మృతులయిననరపతులనుతులు శిశువులును శోకాక్రాంతులునుం గావున వారలవలన ధనాహరణం బత్వంతాకరణీయంబును దుర్భంబును నైవది తొల్లి దుర్యోధనుండు మాతోడియానునంజేసి పెక్కండ్లు రాజులను ముక్కడిమాఱలనుం గూడఁ బెట్టి ధనంబు వ్యయపెట్టి భూమియు బంధారంబునుం బాడుచేసి నివ్విధంబున నిర్జనత్వంబు వాటిల్లె ధనార్జనంబునకు నొంశోకవెరవు దొరకొన దిట్టిది కర్తవ్యం బనియెఱుంగ కున్నవాడ మంత్రుల రై నాకుఁ గార్యం బెఱింగింప వలయు ననిప్రార్థించిన నమ్మహాత్ముండమ్మహీపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి కొండోక విచారించి.

14

నీ. ఆనఘ మరుత్తుండు శ్ర యజ్ఞంబు సేసి మహాధనరాసుల శ్ర నవనిసురుల
ఁజెచ్చి వా రవి గడు శ్ర నెక్కుడై యుండుటఁ, ప్రవృత్తండంబులు శ్ర దమగృహముల
నిడికొని పెరిగిన శ్ర మొలను నిధియుఁ గా, ని మ్మైననెలపున శ్ర నిడుచు నుండి
యందఱు నేకవాక్యకృత దీని నెవ్వరు, గనినను నిది వార్యధనమ యనిరి

ఆ. మానవేంద్ర యమృతహానిధానము దెచ్చి, వలసినట్లు నీవు శ్ర వ్యయము సేయు
మనిన ధర్మతనయుఁ శ్ర డతఁ డె ట్లుపార్జించె, నంతకాంచనము మృహాత్మ చెపును.

క. అనుటయు నా సత్యవతి,తనయండు మరుత్తువున్యార్యతరచరితంబుగా
వినఁ గోరుట మే లెంతయు, వినిపించెద వీను లలర శ్ర వినుము నరేంద్రా.

16

వ. అని పలికి యి ట్లనియెఁ గృతయుగంబున దండనీతి ప్రవర్తకుం డగుమనువునకుఁబ
జాని యనుతనయుం డుదయించె నతనికి తుతుం డుద్భవించె నాతనికి నిత్యై
కుండు ప్రభవించె నా భూపతికి నూర్వరు సుతు లుదయించి రం దగ్రజుం డగు
వింశునకు వివింశుం డుదయించె నప్పడమితేనికిం బదియేవురు గొడుగులు వ్రట్టిరి
వారిలోనం బెద్దవాఁ డగుఖనీనేత్రుం డధికబలకొంగుండును నకార్యపరులను
నై సోదరులం గలిపికొని నడవక పదునలుపురం జెఱచి సామ్రాజ్యంబుఁ గైకొని
యూండి.

నీ. మంత్రివిద్యేవంబు శ్ర మాన్యపరాభవంబును బ్రజాపీడనంబులును గలిగి
మొక్కలీఁ డగుటయు శ్ర ముద్బిలి మంత్రులారనిఁ బాపి యతనినర్హననుని రాజ్య
మునకుఁ బట్టము గట్టికొని రక్కుమారుండు,దమయ్యయ్యచేటుచిత్తమునఁ డలఁచి
పదివ ప్రభృతు లగుసర్వజనంబుల,యాత్మల ననురాగ శ్ర మాపహిల్ల

తే. సత్యమును బాడియును,నొప్పు శ్ర నిత్యధర్మపరత వర్తితై నమ్మహీశక్త్యుండు సతత
దానతత్పరుం డై కల్యధనము లెల్ల, విప్రులకు నిచ్చి దానిద్రవ్యవిఘ్నంఁ డెఱియె. 18

క. దానఁ గడు డస్సి నాతని, సేన యాతాత బది తొలఁచి శ్ర ఛాచ్యుర జలనరి
తానముతోడఁ జైకొని, ధూ నరపతిఁ జెఱచి,రాతఁ శ్ర దాస్తుఱుఁ దానున్. 19

నీ. నవనమునకు నేఁగి సంయమి,జనములు నచ్చెరువు, నొదిమనందరింబున న

- జనవిభుడు నియతి నట తప, మొనరించి మహా ప్రభావ శ్ర మొంది కడంకన్. 20
- క. అమలమతిఁ గరముఁ గ్రోలఁగ, నమరిచ్చి మానితతపోమయాధికశక్తిగ
ధమనక్రియ మొనరించిన, సమితగుణా పెప్పఁ జిట్ట శ్ర లయ్యెను దానన్. 21
- వ. ఆకర్ణింపుము. 22
- క. భటతురగసామజరథో, దృటసేనాసముదయములు శ్ర బహుళరుచిసము
త్కటకాంచనరాసులు నచ్చటఁ బొడమెం జూడ నక్కజం బగుభంగిన్. 23
- వ. ఇట్లు బలంబును ధనంబునుం గల్గుటయును. 24
- క. ఆ నరపతి రయమున రిపు, భూనాథులమీఁద నడచి శ్ర పోరుల వారిక
సేనాయుతముగఁ జంపియు, గానలకుం దోలియును బ్రకాశత నొండన్. 25
- క. కరధమనంబున నాతఁడు, కరంధముఁడనంగ బరఁగి శ్ర గౌరవమునవి
స్ఫురణము విభవము శౌర్యము, గరుణయు ధైర్యంబు వెలయుఁగా నిలయేలెన్. 26
- తే. శమము దమమును సత్యశ్రావములుఁ గలిగి, యజనశీలత నశ్వమేధాధ్వరంబు
లంగిరనుఁ డుపదర్శకుండై నయింపఁ, బెక్కినరై లోకములు సర్వప్రీతిఁబొగడ.
- ధృ వేదవ్యాసమసిండుండు ధర్మజాతు మయత్తునిచరింబు పెట్టుట. ధృ —
- క. అతనిమనుమఁడు మరుత్తుం, డతులయమఁడు విష్ణునదృశఁ శ్ర డనఁ డగు నాగా
యుతబలుఁడు ధర్మతత్త్వస్థితివిదుఁడు సమిద్ధబహుళశ్ర తేజం డధిపా. 28
- ఉ. అమ్మనుజేశ్వరుండు విభ్రవాతిశయంబు వెలుంగి నశ్వమే
ధమొనరించు చుండి వివిధస్ఫురితాలయముల్ ప్రదప్తభాం
డమ్ములు సత్పదార్థము ల్విడం దగుతక్కును గల్గునధిపా
తమ్ములసంఖ్యముల్ పసిఁడి శ్ర బ్రస్తుతి కక్క ఘటించె భావరా. 29
- వ. అట్లు సమకట్టి యుతఁడు. 30
- చ. హిమగిరిసానుదేశమున శ్ర నెక్కుడువైభవ ముల నిల్ల య
జ్ఞము దగఁ జేసి భూమిసురసంఘము లెల్లను దృష్టి బొంద మే
మ మొనఁగెఁ గుప్పఁగూరలు స్రవ గ్రకుతూహలుఁ డై కనత్సవ
ర్ణమయగృహ కియోపకరణ ప్రకరంబులు నిచ్చె భక్తితోన్. 31
- వ. అని పెప్పి యిది మరుత్తునియాభిజాత్యంబును డడియవి త్రవిశేషంబును నెఱివి
గించుట యవ్విత్తం బతనికి దొరకొనిన తెఱంగును నెఱింగించెదఁ డదంచితక్రతు
క్రియా ప్రకారంబును తెప్పెద విను మట్లు కరంధముఁ డవం బరఁగి మనువంశ
దీపకుండై పేర్చినయా భూపతి నిజతపః ప్రభావంబునను మహానుభావుం డగు
సూరిరసురాడ దన కుపద్రవ్వు యయి యనేకాశ్వమేధంబులు సేయించుటఁజేసి
యాజహిల్లినమావత్త్యంబునను మహిపతు లెల్లఁ గొలువం జూజ్యసామ్రా
జ్యత జనుభవించి తనవలదినయప్పుడుతనువుతోడనయాశ్వలోకంబునకుం జనియె
నమ్మనభవతనయమఁ డవిశేషానుభయండు ధర్మాభిధాతేయండు యతని

- పోలి ప్రజలగ బాలించె. 32
- చ. అలనిసుతుండునూవె మనుజుజాభిపసర్లను యమ్మరుత్తుఁడా
పతి దనతండ్రి పిమ్మటఁ గృతపాఠతుఁ డాయ్యుడ. దండసితివి
శుతమతి దానశీలుఁ డన శ్ర రూఢికి నెక్కితడియరాజ్యను
సీతి వెలుఁ గొందె వాసవుని శ్ర జీరికిఁ జేకొనఁ డీసుపెంపునకా. 33
- క. వాసవుఁడును నవ్వీభు నెడ, నీను గలిగి లన్న మిగులనీ నని తచ్చిం
తానకుం డై మంత్రిని, వాసమునకుఁ జనియెఁ బూర్వవంశ ప్రవరా. 34
- వ. చవి యలనితోడ. 35
- సీ. అనఘ మరుత్తుండు శ్ర నిను వరింపఁదలంచు, దనఁబుజ్జమున కుపశ్రద్ధవ గాఁగ
నమరాధిపతి యగునట్టినాకును జేసి, యుపదర్శనం బింక శ్ర నొక్కమర్త్య
నకుఁ జేత నీపెంపునకు హాని కాదె నకా, విడిచి యాతనియజ్ఞశ్రవిధులు నడపుఁ
డాతనిఁ దొఱిగి మృతాంత మెఱయు పె, కాదంగ నేటికి శ్ర ననుడు నతని
తే. పలుకులకునవ్వీయా బృహస్పతి మహాత్మి, యెఱుంగనే నిన్ను నన్నునీరవింతునెప్పు
నేల నర్వలాకముల కర్థిష్టఁ డైన, నీగురుం డొరు నాశించుననే మహేంద్ర. 36
- వ. అవి వెండియు. 37
- ఆ. అగ్నిసల్లనై నశనజ్జమిత్తుఁడు మైల, పడ్డ నుర్వి వొరలఁ శ్ర బడిన మేరు
నగము సంచలించినను బొంకు వొరయునే, నాదుపలుకు నెమ్మనముననమ్మ. 38
- క. ఆన విని ప్రమదంబునఁ దే, లినచి త్తముతోడ సమద్యలీలం జనియెం
దనమందిరింబునకు సుర, లనురాగముఁ బొంద నింద్రుఁ శ్ర డమలచరితా. 39
- సీ. అది యంతయును విని శ్ర యమ్మరుత్తుఁడు త్రిద, శాచార్యుకడ కేఁగియలనితోడ
నీకు నెఱింగించి శ్ర నీపంపునన యేను, సంభారముల నెల్లశంఘటించి
యజ్ఞాచరణమున శ్ర కమరి యున్నాడ నీ, పువదర్శనంబు నేరముటకు రమ్ము
నావుడు నిందుండు శ్ర ననుఁ దనయాగమునకు మున్ను వరియించిరాఁడు నాకు
తే. నట్లు రావచ్చుననియెనాఁయింద్రమంత్రి, యట్లు వలికిన మాతాత్మకనఘనీదు
తండ్రి సరిసీతితో నుపశ్రద్ధయయ్యె, నట్లకృపసేయు మని పల్కెనవ్వీభుండు.
చ. విని ధిమణుం డమర్త్యులకునవిన్నను వొప్పఁ గ్రతుప్రయోగముల్
మనము దలిర్పఁగా నడపి శ్ర మర్త్యునియాగమునొజ్జఁ గాఁగఁ జా
నిధి నిజంబ యింక ననుకూలం మొనర్చక పొమ్ము నేఱ యొ
కొని నుపదర్శనంబునకుఁ శ్ర గైకొను మారసి నీవు నావుడున్. 41
- ఈ అజ్ఞనపతి లజ్జతుండై ముగిడి వచ్చి యెదుర నారదుం గని వినయం బెపంగ
మనతులడై సలిచిన నమ్మాని యతనిం గనుంగొని యెట వోయి వచ్చె దేల
యొచ్చిన్నవై యున్నవాడవు నీతెఱం గెఱింగింపు మెవ్విధంబున నైన నీవిషాదంబు
కొనినా న్నాడ ననుకూలం నమ్మనుజుడందు మధీమాధ్వరంబునకు నాంగిరస్మ నునా

ధ్యాయంగావరియింపఁబోయితి నదేవగురుండు నన్ను దూషించి పరిత్యజించె
నింక నేటి బ్రదుకని పలికిన నప్పరమసంయమి యప్పుడమిత్రేనితో బృహస్పతి ని
న్నొల్లకున్న నేమి యంగిరసుని పిన్నకొడుకు సంవర్తం డాధివణుచేత ఢిక్కరింపం
బడి సకలంబును విడిచి వెడలి జైరాగ్ధ్యంబుపెంపున దిగంబరుం డయి తిరుగు
చున్నవాఁ డతనిచాలికి నరుగు నమ్మిహాత్ముండు భవన్మఖంబునకు నుపదర్శనం బా
చరించు ననవుడు సంతసిల్లి యా భూవరుం డిట్లనియె.

42

క. మునివర బ్రదికితి సంస, ర్తుని నెచ్చటఁ గాంతు నెప్పురుసునం దగ నా
డిన నతఁడు ద్రోవు నేయక, ననుఁ గైకొను నెఱుంగఁజెప్పునాకుం గరుణన్.

43

వ. అని ప్రార్థించియప్పార్థివో త్తమునకు నత్తపోధనస త్తముం డిట్లనియె.

44

సీ. భూపాల యతఁడు కార్యశీపురిఁ బాయక, వర్తించు నున్మత్తవ ర్తనమున
నతని నెఱింగెడునట్టియుపాయంబుఁ వినుము పురద్వారమున శవంబు
నిడికొని నీ వుండు శ్ర మేతెంచి చూచిని,వర్తించువాని సంవర్తం గాఁగ
నెఱుంగుము మరలి యశ్లేగంగ వెనుకనృపామ్మా నిశ్చలభక్తిపూర్వకముగ

అ. నెచట నైన నీకు శ్ర నేకాంత మొదవిన, శరణు సొరుము వినయభరితవృత్తి
నాదుగుఱుతు సెప్పినా రెవ్వరిననను, జెంద నారదుండు శ్ర సెప్పె ననుము.

45

మరలెడు మరలెడు నందర్తం దనయజ్ఞ మాన కుషద్రవగా పరియించుట

సీ. ధిష్ణుమ నారదుం శ్ర డెం దున్నవాఁ డని, యడిగినయటైన శ్ర నతఁడు నాకు

ని న్నెఱింగించి యగ్నిప్ర వేశము నేసె, ననుము శంకింపక శ్ర యనుడు నమ్మి
హింపతి వారాణసీపురంబున కేగి, దిక్కుమాలినవీసం శ్ర గొక్కచోటఁ
బడి యున్నఁ గని దానిఁ శ్ర బట్టించికొని పుర,ద్వార ప్ర దేశంబు శ్ర నేర నరిగి

తే. యచట నక్కుణపము నిడియంతనంత, వేదికొనియుండఁగా నొక్కపట్టివాఁడు
వచ్చి శవముఁ గనుంగొనినవాటువడ్డ,పసరమునుబోలెఁ గ్రమ్మత్రేపాఱుటయును.

వ. వాని సంవర్తం గా నెఱింగి యజ్ఞనపతి యలెనిపజ్ఞన చనం జన నతండు మరలి
చూచి జైధూళి నల్లియు నుమిసియు వేడుఱుచందంబు భావింప నా భూ
వల్ల భుండు.

47

క. వినయముతోఁ గేలె మొగుచుచు, ననుగమనం బుడుగ కరుగనారండును ని
ర్జన మగు ప్ర దేశమునకుం, జని యొకవటవిటవినీడఁ శ్ర జదికిలఁ బడియెన్.

48

వ. డప్పి భావించుకొని యమ్మహాత్ముం డట్లు గూర్చుండుటయు.

49

సీ. ఆ రాజు నేరి సాగ్రహంగ ప్రణామంబు, నేసి నిల్చిన ననుఁ శ్ర జెప్పి నిన్ను
ననఘ పుత్తెంచిప్రయతనిపే రెఱింగింపు, నిజ మైన సిద్ధిండు శ్ర నీమనోర
థంబు బాం కగునేనిదలయేడు వ్రయ్యలై, పడు దని యమ్మనిరపలాకుటయును
నారఁడుఁ జెఱిగించె శ్ర నాకు మిమ్ముని నిజ, మూడిన సంవర్తం శ్ర డాతఁ డెచట

తే. నేమి తెఱఁగున నున్నవాఁ యెఱుంగ వలయుఁ

జెప్పు మనుడు మీతెఱఁ గెల్లఁ యెప్పి నను

నిండు బుత్రెంచునపుడ య్యయ్యాడ్యధర్మ

షకుఁడు సాడఁ జొచ్చె నని చెప్పె య నరవరుండు.

50

వ. చెప్పిన వప్పరమముని యవ్వడమితేనియాననం బాలోకించి.

51

క. ననుఁ గానఁగ నీవచ్చిన,పని యెయ్యది యనిన నాస్మృతి నాయజ్ఞం

బునకుఁ గృప మీర లుపద,ర్శనముం జేయంగ వలయు య సయమినాథా.

52

వ. వీను మురుత్తుం డనువాడ భవదీయజనకుం డుపాధ్యాయుండుగాఁ గ్రతుకర్త
యైనకరంధమునిపాత్రుండ ననుటయు సంవర్తండు సంప్రీతి నాతనితో నీవు
నీకార్యంబు నాకుం చెప్పితి నాతెఱంగు వినుము మాయన్న యగు బృహస్పతి
దనతపోబలమున నన్ను నవమానించిన మదీయగృహధనాదివస్తువు లెల్లను
విడిచి యెట్లు దిరిగెద ననుబోటిపీనుంగు నీ కుపద్రవ్యయెన నయ్యెడు పెంపునుం
గలదె యమ్మహాత్ము నీవు వరియింపు మట్లు గాక యేన కావలయు ననుతలంపు
గఱచేసి.

53

అ. అన్న నాకు మాన్యుఁ యాతండు పనుపంగ, నాచరింతు నీదుర్యోగమునకు
నాజ్ఞతనయు వేగ య ముర్వీక యగ్గురుఁ, గని యనుజ్ఞ వడయు య మనిన విభీడు.

నీ. అతని కడకు ము య న్నరిగితిఁ గృప వ్రట్టఁ, బలికితి నతఁడు నాశపలుకు సరకు
గొనక యమ ర్త్యయాజనము ననుష్ఠించు, నేను మర్త్యునియొజ్జ య నేల యగుడు
ననియె నాతోడీయ్యానున వానవుడుగురు, నుడివినకతమునఁ య గడఁగి గురుండు
నను ధిక్కరించె నిం య కనఘ యందే మని, పోడు మీమాహాత్మ్యముననువాన

అ. వుని నతిక్రమింతు య నని నమ్మి యున్నాడఁ,గొనంగ వలయుఁగరుణ వెలయు
ననిన మౌనియు నట్ల య యెక్కడఁ గా కని, పలిక మఱియు నా స్మృతాలుతోడ.

వ. వీను నీటిధర్మరంబున కుపదర్శనంబు నేయ చుండ నద్వివస్పతియు బృహస్పతియుఁ
జుడవ్వించి కోవంబు వాటింతురు దానికి నులికి నీవు సంచలించిన మదీయశా
పంబునల గీడువచ్చు నిరతి డలంచి నుస్థిరనిశ్చయిండ్ల గావలయు విచారించుకొ
మ్మనిన నమ్మహానీయునితో నమ్మహీనాథుండు.

56

అథాపి సునీతుండు మరుత్తుని యజ్ఞమున కుపద్రవ్య యగుట. ౫౬౫౬

నీ నీకృప గొందితి య నాకు నిం కొండుమి,చారంబు లేటికి య నంబుచిహం ద్ర
యా దివస్పతియు బృహస్పతియును వేల, పహవతి విద్యేవ్యవరతుఁ గలఁచె

అ. అయ్యెడును గాక యజ్ఞకు నీ క కనుచు నీవు, నంచలించినయెప్పుడ క కాక మిత్తు

వీను గీడును కొమ్మిం క నిడక ముడిచి, నుస్థిరండ్లవు నావతో క నుజానయ్యె.

అథాపి సునీతుండు మరుత్తుని యజ్ఞమున కుపద్రవ్య యగుట. ౫౬౫౬
అయ్యెడును గాక యజ్ఞకు నీ క కనుచు నీవు, నంచలించినయెప్పుడ క కాక మిత్తు

నేనియఁ గలఁగుదురనే యని పలికి మీ, సంగతి వాసిన శ సరసిజాప్త
చంద్రతారకకులారచలములు గలయంత, కాఁంబుఁ బుణ్యలోకములు లేక

తే. పోవు నని శవధము శుద్ధభావవృత్తిఁ
బలుకుటయు మెచ్చి యమ్మునిశపతి మహేంద్రు
కంటె నిను ధనవంతునిఁ శ గా నొనర్చి
క్రతువు నడపుదు నని చెప్పి ప్రమద మెసంగ.

57

వ. మఱియు నిట్లు నెత్తెఱంగున నేను ధనవంతుడ నగుదు నంటేని వినుము
హిమవంతంబును త్రరభాగంబున ముంజవంతం బనుపర్వతంబు గలదందు శివుం
డు శివాసహాయుడై సురసిద్ధగరుడ గంధర్వాది సమస్తభూతజాలంబు నేవింప
విహరించుచుండు.

58

క. మరణజతారోగము ల, గిరియేడిరువులను లే వ్యఖలగుల్మలతా
తరువులఁ గుసుమఫలంబులు, గర మొప్పచు నుండు నెల్ల శ కాలములందున్.

59

తే. ఆ నగంబుపార్శ్వంబులనరుణిరణు, రుచినిజానంబు ననుకరించుచు వెలుంగు
శుద్ధకాంచనమయశిలారస్థాలవాలు, కా ప్రభాజాల మాశ్చర్యకారి యగుచు.

60

వ. మన మయ్యెడకుం జోయి.

61

నీ. శ్రీకంఠ రుద్రుని శ శివుఁ బూషదంతఘ్ను, హరునిఁగపర్తి కంఠకరుని సంత
కాంతకు వరదుని శ నాదిదేవుని ద్రి లో, చను, సహస్రాక్షుని శ కాంతమూర్తిఁ
జీరవాసుని ధన్వి శ సిద్ధు దండధరు మృ, గవ్యాధు నుష్ఠిపిఁ శ గనకబాహుఁ
బశుపతి వృష భూతకపతి మాతృభక్తుని, నజ నగ్ని వక్త్రుని శ నభవు ధవుని

ఆ. భక్తిఁ బ్రస్తుతించి శ ప్రణతులఁ దేల్చి తత్కరుణ వడసి పసిడి శ త్రవ్యిగండ
ములు నృపాల పెక్కు శతావులు దెత్తము, రమ్ము భారవహులఁగఁజెమ్ముచాల.

62

క. అని పలికి యమ్మహాత్ముడ, గొనిపోవఁగఁ జోయి శివునశకుంతికరుణం
గనక మసంఖ్యముమోవులు, గొని వచ్చె నతండు మంచుకొండయివులకున్.

63

వ. ఇట్లు మహాధనవంతుడై మరుత్తుండు సువర్ణ మయంబులుగా యజ్ఞవాటంబును
భొండ ప్ర మాఖనకలక్రియాసాధనంబులును శయ్యాసనాదులుం గావించుకొని
తత్ప్రదేశంబున సతిమానుషం బగువిభవం బెసంగ యజనంబున కుపక్రమించు
టయు బృహస్పతి యంతయు నెఱింగి యంగంబు కృశంబై వెలలువారునట్టి
వగం జొందిన సంక్రందనుండు సూచి యవ్యాచస్పతి కి ట్లనియె.

64

ఆ. తెలివు వొంది యున్నకడియె నీదుచి త్తంబు, సురల బ్రదుకు తెలివు శ లరసి నడపు
చున్నవాడవే న్యముత్సాహమున వారు, నీకుఁ బ్రియ మొనర్చి శ నేర్చి మండ్ర.

హ. అనుటయు నాచార్యుండు సర్వంబు సంపన్నంబయిన ననిమిషపతి యతనితోడ.

క. నీయొడలు డస్పి. వెలువెల, నై యున్నది నీకు నిట్టియధికపువగవుం

1. క. గ. చ. మ. గిరియం బయ్యెడక. 2. క. గ. మ. బ. నీకానుని ధన్వి * విధవంతు కేద్యమృగ.

- జేయుగ వెటవనినీచులఁ, జేయుదు దండితులఁ గాఁగఁ శ జెప్పుము వారిన్. 67
- వ. అనవుడు నాచార్యుం డట్టిది లేదు మరుత్తుండు మహానీయం బగుమఘం బొనరింప నుద్యోగించినవాఁ డతనికి మద్విరోధి యగు సంవర్తుండు యాజకుం డయి యది నడపువాఁ డయ్యెనని వింటి మద్విషాదంబునకు మూలం బిది యట్లు గాకుండం జేయవలయు నజ్ఞననాయకు నియమించి సంవర్తుని యాజకత్వంబు నవశ్యంబును మాన్చునది యని పలికినం బాకళాసనుండు పార్శ్వంబున నున్న యగ్నిదేవు నాలోకించి నీవు మరుత్తుపాలికిం బొ మ్మతండు క్రతుకరణంబున కుత్సహించిన వాఁడు తదీయం బగు నుపదర్శనంబు బృహస్పతి యాచరించువాఁడు గా సంఘటించి రమ్మని నియోగించిన. 68
- ఆ. అట్లు సేయవాడ శ నని యగ్ని నిజతను, స్ఫురణ మతిశయిల్ల శ నరుగుటయును నుల్ల మచ్చెరువున శ నూన మరుత్తుండు, ప్రణతి యాచరించి శ భ క్తితోడ. 69
- అగ్నిదేవుం డింద్రసందేశము మరుత్తున కెఱింగింప వచ్చుట.
- సీ. సంవర్తుఁ బిలిచి యాశనసపాద్యముభ్యోప, చరణముల్ నడపించి శ పరిసరమున నున్న నయ్యనలుఁ డత్యుర్వీశ్వరునితోడ, బలవైరి వనుప నీకపాలి కనఘ యరుగుడెంచితి దూత్యనైయన్న నవ్వీభం, డవ్యాసపుండు సౌఖ్యమున వెలుఁగు చున్నాడె యమరస్రముత్కరం బతనికి, బ్రియ మాచరించి వర్తించుచున్నె
- ఆ. యాదరంబు గలదె శ నాదెన నానహ, స్రాక్షునెమ్మనంబుననండు హవ్య వాహ యనుడు నతఁడ శ వసుమతీపతికి నిట్లనియెఁ గౌరవాన్వయాగ్ర గణ్య.
- క. సురనాథుడు దద్దయు సుఖ, సుర లాతనికిం బ్రియంబు శ సౌలయక యొనరిం తురు సీదెన నాదర ము, ప్పరువవరున కగ్గలంబు శ భూపవరేణ్య. 71
- వ. నావచ్చినపని సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 72
- క. నీజన్నమునకు ధిమణుండు, యాజకుడై మర్త్య నిన్ను శ నమరత్వదళా భ్రాజన్లుఁ జేయు నమ్మొయి, రాజతముగ నాచరింపు శ క్రతుకార్యంబుకా. 73
- వ. ఇది యింద్రుండు నీతోడం జెప్పు మన్న కార్యం బనుటయు నమ్మనుజనాథుం డమ్మహాత్ముతోడ. 74
- అ. అనఘ యేడుమ్రొక్కుశలాబృహస్పతికిమ్మొక్కెద, నతండు నన్నునదయవృత్తి నపహసించి తాను శ యాజకత్వమునకు, నెట్లుజొరకయున్ననీను బోయి. 75
- క. అనుజం డతనికి ననుపెను, పొనరినసంవర్తుభక్తి శ నొడఁబఱచి తగం గొని పచ్చిది మత్కృతుయా, జన మీయోగీశ్వరుండ శ చాలుం జేయన్. 76
- ఆ. అనిన నగ్నిదేవుఁ శ డమరగురుం డువద్రష్ట యైన వక్త్రధరుండు నీకు నలఘుపుణ్యలోకములు నులభ్యములుగ, లిలఁ జేయు నట్లు శ మేలు గాడె. 77
- క. అనవుడు సంవర్తుండు గడుఁ గనలి యనలుతోడ నిట్టి శ గతి నీవింకా

- దీన మద్దాహణదృష్టిని, నినుఁ గాల్తుఁ మగుడు మిప్పునికిఁ దిరుగకుమీ. 78
- చ. అనుటయు భీతి నగ్ని యమృతాధిపుచాలికిఁ బోయి యే మరు
త్తునిఁ గని నమ్మిన దగుక్రతుక్రియకుఁ గురు యాజకుండు గాఁ
గొను మని చెప్పితఁగి విని యశకుంతితనిశ్చయఁ దైనయవ్యభుం
డనిమిషమంత్రికిఁ వెఱతు శ నాతనితమ్మునిఁ గోరి తెచ్చితిక్. 79
- వ. ఈయోగీశ్వరుండు మదీయూర్ధ్వరంబునకు యాజకుం డనుపలుకు పలికి సంవర్తుం
జూపె నే సంతనిలువక పురుహూతునకుం బ్రయం బొనరించిన నీకుం బుణ్య
లోకంబులు సిద్ధించు నట్లు నేసిన మే లని తిలమి చెప్పినను నప్పుడమితేఁ డొడం
బడండ. 80
- చ. అన విని యింద్రుఁ డిట్లనియె శ నగ్నికి నిమ్మరి వోయి చెప్పు మ
జ్జనపతితోడ నాపలుకు శ సమ్మతిఁ జేయక తత్కానేని నేఁ
బనిచెద వజ్రముఁ జమునిశ్చాలికి నన్నరనాథు వేగమే
యనుచుట కింతయెలిదమే శ యాతనికిఁ మనయాజ్ఞ యారయక్. 81
- వ. అని పలుకుటయుఁ బావకుండు పాకశాసను నాలోకించి.
- నీ. ఇంక వచ్చిన దారుణక్షోభదగ్ధుఁ గా, వింతఁ జూచి యని శ విపులకోప
మూర్తియై పలికె సంవర్తుండు గావున, వెఱతు నే నట వోవ శ వేత్రాకండు
పోవుఁ గాకనవుడు శ దేవేంద్రుఁ డన్యుల, నీవు దహింతు గా శ కేవిధమున
నొరులు నిన్ను దహింతురో వేనమాట యిట్లాడుజేయనుటయు శ నగ్నివలుకు
- అ. మూఁడులోకములును శ వాఁడిమగంటిమి, నేలు చున్నవాని శ నల్లు వృత్తుఁ
డాక్రమించె నిన్నునదియును గాక పర్జన్య మతీయు వినుముఃప్రహ్లాబలము. 82
- నీ. సయ్యాతి క్రతువున శ సయ్యాశ్వీనుల సోమ, పానంబు నీ కొడతబాటు గాక
పాఱుంగఁ జెట్టిన శ భార్గవచ్యవనుండు, వారికిఁ గా సురవర్గనహిత
ముగ నిన్ను బాధితుండగుఁ జేసె నిజమంత్రబలమున దాని కీ శ వలిగి వజ్ర
మేడైఱఁ గొని యమ్మునీశ్వరు 1 సాధింపఁ, గడఁగిన నగుచు బెట్టడఁచెఁగాడె
తే. యతఁడు పుడిసెడునీరసయప్పు డతనిఁ, దెలచి సోమ మాశ్వీనులకుఁగలుగఁజేసి
తరయ నెందును బ్రహ్మబ్రలాళిశయము, గడచినట్టిబలంబులుగలనె యనఘ.
- క. అనవుడు బ్రహ్మబలము గడుఘన మగు తెఱుగుడు మరుత్తుఁ శ గాతీయఁబెట్టం
జనదే నా కని శక్రుడు, పనిచెచు గంధర్వలోకప్రతి ధృతరాష్ట్రుక్. 83
- వ. పనుచునప్పు డతని కిట్లనియె. 86
- తే. నీవు వోయి మరుత్తునినమ్మిఁగాంచి, గుడు నిసీకు యాజకుఁడుగఁగొనఁగవలయు
; నట్లచేయక యాన్న శృత్రారి కోధ, దీప్తుఁ డై కులిశంబుఁ బుర్రెంచు ననుము.
- వ. ఈ మాట సంవర్తునిసన్నిధి న యాడు మని పలికిన నా ధృతరాష్ట్రం దియ్యకొని

చని సంవర్తనసహితంజై యున్ననురుత్తునిం గని తాను గంధర్వుం డనియును ననిమిషపతిపంపున వచ్చితి ననియునుం జెప్పి యప్పుడమితేనితో మతియుని టనియె. 88

చ. వినుము మదీయబుద్ధిప్రభివీవర యాజకుఁ గాఁగ నీమఖం
బునకు బృహస్పతిం గొనుము శ్ర పూర్వదిశాపతి కవ్విధంబు ప్రి
తి నొసఁగు నట్లు సేయ కవ్యధీరణ చేసితియేని వజ్రమం
బునుచు నలండు నీపయి సభాసదులున్ విసఁ జాటి చెప్పితిన్. 89

సీ. అనిన మరుత్తుఁ డ్రయ్యమరగురుండు నా, యాగంబు నడపుట శ్ర కాత్మ రోసి
రా కున్న సంవర్తన శ్ర బ్రార్థించి తెచ్చితి, నింక నట్టులు సేయ శక్తులు వచ్చు
ననఘ మిత్ర ద్రోహావధికపాపముగాడె, యిది నీవెఱుంగుద్యయిం ద్రుఁ డెఱుంగు
సిద్ధసాధ్యాది ప్రశసిద్ధులు నెఱుంగుదు, రిహ్మాట గురునకు శ్ర నియ్యకోల

తే. యనుడు గంధర్వుఁ డెదె విసనయ్యె వజ్ర
ఘోరనాదంబు నీ కోర్వఁ శ్ర గొలఁది యగునొ
కాదొ నీవ యెఱుంగుదు శ్ర మేదినిశ
యనుటయును నృపుఁ డాలించి శ్ర విని భయమున. 90

వ. సంవర్తన కెఱింగించి. 91

క. కులిశము వచ్చుచు నున్నది, యలకొండెడు నామనంబు శ్ర ననఘచరిత న
భ్యులు సంత్రాసము నొందిరి, తలకొని రక్షింప వలయు శ్ర దయ మమ్మెల్లన్. 92

వ. అనిన విని యమ్మహాయోగీశ్వరుండు. 93

సీ. ఇందునిదెన భయంబించు కేనియువల, దలెడు న న్మెఱుంగఁడ్రేయధిపవినుము
సంస్తంభవిద్యా ప్రశస్తవై భవమున, వజ్రంబు నతఁడు నశ్వస్వాసవాది
దైవతంబులయాయుధంబులు నాచేతఁ, బ్రతిహతిం బొందు దుశ్శవనచండ
వృష్టి ప్రముఖమహావికృతులబాధిత, ననుడు మ్రోయుచునిదె శ్ర యరుగుదెంచె

ఆ. భిదుర మెవ్విధమున శ్ర భీతి దొఱంగుదు, ననియె నృపతి యాతఁ శ్ర డల నగుచు
దాని సరకుగొనకు శ్ర తగువర మడుగు నా, లేపముపేర్చి నిత్తు శ్రధరణినాథ. 94

చ. అనిన మరుత్తుఁ డిట్లనియె శ్ర నాతనితో భయ మెల్లఁబాసి నే
నిను వర మర్చి వేడెద మృసిమ విరోధము దక్కి యధ్వరం
బున కిట వచ్చి దైవతవిధండు నిజోచితహవ్యభాగముం
గొనియెడునట్లు గాఁగ మునిశకుంజర చి త్రమానం దలంపజే. 95

క. తమభాగంబులు దక్కిన, యమరులునుం బ్రీతిఁ గొనఁగ శ్ర యాగంబు ప్రయో
గము ను ప్రశ్నిత ముని లో, కమనోజ్ఞము గాఁగ నల్లయుఁ శ్ర గారుణ్యనిధి. 96

క. శ్రీమతుల్యులు, మదాహ్వనం, బున నిందుండు సోమహవ్యమున కేలెంచుం
భనుడెఱు రతనితోఁ దక్కి నయమరులుఁ డొడఁగు యజ్ఞశక్తి, నందెఱు. 97

— ధృ మరుత్తునిజ్ఞంబున హవిర్భాగంబులు గొననింద్రాదులు వచ్చుట. ధృ—

వ. అని పలికి దవ్వలన యవ్వజంబు వారింటి గంధర్వునకు వీడుకోలు సేయించి యయ్యోగింద్రుండు దేవేంద్రుని దేవతలనుంబిలిచె నమ్మహాత్మునిమహాసీయమం త్ర శక్తి నాహూతు లైనయప్పురుహూత ప్రభృతిబృందారకులు ప్రియంబున నరు గుదేర నమ్మునిపతి యజ్ఞసపతి వారల నెదుర్కొనుతేజంగు నడపి తానునుగూడ నడచి వారికి నర్హ్యపాద్యాదిపూజనంబులు విధివిహిత ప్రకారంబునం జెల్లించె నమ్మరుత్తుండును మరుత్పతికిం బ్రణమిల్లి దేవా నివృవిజయంచేసి నాజన్నంబుసఫలంబు సేసితి కృతార్థుండ నైతిం గృపాధామ నామిఁదియటక మాని నన్నుం జల్లనిమాక్షిం జూచు మని ప్రార్థించి సంవర్తుం జూచి యుత్తాపనపతి బృహస్పతి స్వయాపంబ కావునం గ్రతుయాజకుండుగాఁ బ్రతి గ్రహించితినిని విన్నవించుటయు ననిమిషనాథుండు సీవలనం బ్రీతిం బొందితి నితం డయ్యమరగురుననుజం డతని యట్లగుటకు సందియంబేమి యనుచు విశచవదనుం డై కనుంగొనిన నమ్ముని వరుం డా దివిజవరునకి ట్లనియె.

98

అ. అఖిలలోకభర్తృ వమరేంద్ర సీ విట్టు, లాదరమున వచ్చుట టరయ నాత పంబుఫలముగాడ౯ పావనమూర్తియీ, రాజక్రతువుఁ బుణ్యరాశి యయ్యో.

చ. సకలవిధానదక్షిణదపు శ సర్వము నారసి చేయఁ బంపు ని సకృపవిలోకనంబులను శ సార్థము లై క్రతుమం త్రతంత్రముల్ వికలత లేక చెల్లు జన్మవిశ్రుతుఁ డీ నృపుఁడ౯ భవద్దయన్ సుకృతులలోనఁ జెంపు గని శ చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్.

100

వ. అని యిట్లు నిభృతుం డై యభివర్ణ నపూర్వకంబుగా సంభాషణం బొచరించిన. సీ. భూరిహర్షంబునఁ శ బొంది పురందరుం, డమృతాశీనులఁ గల్యాయంగఁ జూచి యజ్ఞవాటం బుద్యాత్తాభిరామంబుగఁ, జేయింపుఁ డప్పరశక్త ప్రీజనంబు నాట గంధర్వుల౯పాటఁ జెల్లింపుడు, నావును వారిట శ నడపి మఱియు సకలకర్మములకు శ సాహాయ్య మాచరిం,వంగ వేటోకయగ్నిభంగి పెరిగి

తే, లసితసముదితవీర మృలంకరించి, వేడ్క సంవర్తముని హవ్యర్పిధి యొనర్చి యాగమృజ్జ్వలమును సుప్రయోగకంబు, నగుచు నొప్పారె భరతకులగ్రగణ్య.

తే. * ప్రీతిఁజేర్వరఁ బిలిచి చెప్పేత సోమ, మమ్ముహాదోనియంది మిశ్రనమ్మి బావ మాచరించి సమా స స్వేత్తాదులైన, యమరు లానందమునఁ దేలి శ రధిపముఖ్య.

జ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమత్పతి గావించి యామం త్రణంబు సేయ శయ్యిందఱు సభినందించి నిజనివాసంబులకుం డని రజ్జననాథుండు.

104

చ. యజనము సెలుకాలము సృమాప్తఁ బొందిన నాఁడు దద్దయ కృజ భుగభంగిఁ బ్రస్ఫురిత౯కాంచనరాసు లనేకముల్ జహు

ద్విజాలకు భక్తియు క్రియును శ్రీ వేడుకయున్ వినయంబు నొప్పు సం
భజనపరాత్ముఁడై యొనఁగె శ్రీ పారవవంశపయోధిచంద్రమా. 105

తే. అంతః బాహక హేమమయత్యమహిత, యజ్ఞవాటభాండాదిప్రదార్థములును
బ్రాహ్మణావళి కిచ్చె స్రవస్పట నతఁడు, హిమగిరిప్రాంతమునఁ గ్రతుశ్వెలమిఁజేసి.
వ. సంవర్తనిచేత ననుజ్ఞాతుం డై నిజపురంబునకు సరుగుఁడెంచి వార్ధివేష్టితవసుంధ
రావలయంబుం బుణ్యపరత వెలయం పొలింఁచె బ్రాహ్మణులుఁ దమయోపినంత
యుం బసిండి ద్రవ్యి లండంబులు దెచ్చునొని లక్ష్మీనదానిసచ్చట నొక్కెడసిద్ధిగా
నిజేపించి దీనిం గాలాంతరంబున నెవ్వఁడేని గని రిదియిక్క సినపారిధసంబ యని
రమ్మహాకాంచనసంచయంబు గొని వచ్చి విచ్చలవిడి నశ్వమేధయాగంబున నకల
దేవతలం దృపులం జేయు మనియె నట్లు వేదవాస్యమునీశ్వరుండు సెప్పినవచనం
బుల వినియును బంధునిషయశోకంబునం గ్రమ్ముటం దెలివి నొందియు నొండక
ధూమంబు వొదవినయనలంబునుంబోలె నున్న పాండవాగ్రజంగనుంగొని కమల
నాభుండు. 107

తే. నంక యైనతలం పెల్ల శ్రీ వసుమతీశ, యరయ మృత్యుపదం బగు శ్రీ నారదాన్వి
తంబు బ్రహ్మపదం లింత శ్రీ తథ్య మేల, యాతలాతలంపుల శ్రీ బీజువాఱ. 108

క. కర్మానుష్ఠానంబును, నిర్మలముగ నడపఁబడదు శ్రీ నీచే విను మో
ధర్మతనూభవ వగయును, నిర్మూలము సేయ విది మృగిష కలిమియే. 109

వ. వగ నిర్మూలము సేయమి యెట్లంటేని నీ వంతశ్శత్రుల నెఱుంగవు గాదె కావున
నేతద్విషయం బైనయొక్క యితిహాసంబు గల చాకర్తింపుము. 110

— ధృక్పిష్ఠుడు ధర్మరాజాశకు మనస్తాపోపశమంబు సేయుట. య—

సీ. అవని యెల్లను వృత్రుఁడై క్రమించి లిడియ, గుణ మగుగంధంబు శ్రీ గొనిన వజ్ర
వానిపై వజ్రంబు శ్రీ వైవఁ గ్రమంబున, నంబు తేజఃవస్త్రనాంబరముల
యందుఁ బ్రవేశించి శ్రీ యందులరసరూప, సంస్పర్శశబ్దముల శ్రీ చండవి క్ర
ముం దైన యతఁడు స్రముద్ధతిఁ గొనఁ గొనఁ, దోడ్తోడనమ్మహేంద్రుండుకులిశ

ఆ. నిహతి వెలువరింప శ్రీ నిర్భరవేగుఁడై, యతనిలోను సొచ్చె శ్రీ నసుర దాన
మూర్ఖులొయె దివిజప్రముఖుండు బోధితుఁ, జేసి మం త్ర విధి వ్రసిష్ఠుడతని. 111

వ. ఇట్లు వసిష్ఠ ప్రయుక్తమం త్ర శక్తిం బ్రబుద్ధుండైనవృద్ధ శ్రవుండుశరీరాంతర్గతుం
డైన వృత్రునదశ్శక్యం బైనవజ్రంబున వధియించె నవ్వాసపుం డీధర్మరహస్యంబు
తెఱంగు మునుల కెఱింగించె మునులు నాకుం జెప్పి మానవేశ్వర దీని నీవు
దెలిసికొను మని పలికి యప్పాండవాగ్రజానితో నప్పండరీకాక్షుండు జెందియు
నిట్లనియె. 112

సీ. శారీరమును మానసంబును నారెండు, దెఱంగు లై వ్యాధి వ్రర్తించు నందు

- వినువాతమును బిత్తమును శ్లేష్మమును సమ,త్వంబుఁ బొందినయప్పున్వస్థుఁడగున
రుం డవి మూఁడు నొక్కం డైన వికృతి నొందినశరీరవ్యాధి యనఁగఁబరఁగు
స త్త్వరజ స్తమస్సమత సుస్థితి విష,మత మనోవ్యాధి యీర్వాద్వితయమునకు
- ఆ. నొంటి దోఁచు తెవుడు య నొదవ దన్యోన్యసం,జనకజన్యభావ్యస త్తజేసి
వికృతికాల మొకట్రనొకటి దోఁచు నది వా,తాదులందు గుణములందు నధిప.
- వ. ఇది సూక్ష్మకర్మానుష్ఠాన ప్రకారంబు దీని నీ వలవరింపవు గావునం గర్మానుష్ఠానం
బును నిర్మలంబుగా నడవంబడ దంటి నని పలికి మఱియును. 114
- క. వాతాదులందు గుణములు, నీ తెరువునఁ దక్కు వగుట యొక్కడగుట నీ
చేతః ప్రకృతి దోఁచి నృపా తెలియఁగ వలయు సమత్వపరశాంతికిన్. 115
- నీ. అమ్మయి గాక వ్యాతాదులు సత్త్వము,భ్యములును దివిదినఁ య గలఁగుదేని
నది నీస్వభావ మే య మనఁ గల దింకను, జెప్పెద నవధాన య మొప్ప వినుము
సభ కేకవస్త్ర రజస్వలఁ బాఁచాలి, గొని రాక మఱివు క్రాననమునొన
నిడుమలు గుడుచుట య న్డఁ జెట్టకు జటా,సురసైంధవాదుల్యదురితకృతులు
- తే. దలఁపకుము మాత్స్యపురమున య దైన్యపడుట, బుద్ధినేయకు భీష్మాదియద్ధతంత్ర
మారయంగ యద్ధంబు గ్రాదందుఁ బుట్టు,కీడుమే లేమియును జిత్తగింపకుండు.
- వ. దాని నెట్లు యద్ధంబు గా దనియె దంటిని నది మిథ్యాయుద్ధంబు సత్యయుద్ధం
బాకరింపుము. 117
- ఉ. అమ్మయి బంధుమిత్రులసహాయతకల్మి ప్రతాపనంబు లే
దమ్మహనీయయుద్ధమున య కాత్మయ తోడు మనంబు శత్రుఁ డీ
వెమ్మయి నైన శాంతి ఘటియింపుము లో పగఁ దీర్చు మందు శాం
తమ్మచుమీ మనోవిజయితన్ వెలు గొందుము శాంతబుద్ధి వై. 118
- తే. అతరం బగునిక్కయ్య య మధిప గలువ, కిట్ల యేగతిఁ బోయెదోయెఱుంగ దీని
నీవ కనిగొని సమ్మద్ధినిశ్చయప్ర, వీణుడవు గమ్ము మాటలు య వేయు నేల. 119
- వ. అని చెప్పి శాంతేయాగ్రజానితోఁ గృష్ణుండు వెండియు నిట్లను రెండవరంబులు
మృత్యువు మూఁడవరంబులు బ్రహ్మం బవి యెయ్యవి యంటిని వినుమా మమ
యనునవియును సమమ యనునవియును నైయుండు భూతంబులచేతం గానంబడక
యా బ్రహ్మమృత్యువులు వోరు చుండు. 120
- క. త త్త్వ మనశ్శరీర మశరీర త్త్వంబునఁ దరఁగు భూత్యరాశి నియతనా
శి త్త్వంబు హింసకత్వము, తా త్త్విక మై లేదు దేహాదళనమున నృపా. 121
- క. శరధిపరివేష్టితక్షీతి, బరిపాలించినను దానిపై దృఢమమతం
బారయక వర్తించిన న, పూరుషుని దురితంబు లెట్లు య పొందఁగ నేర్చున్. 122
- క. వనమున నన్యాహారం,బున వర్తించిన, బదార్థములపై మమతన్

- మనమున విజ్ఞ కుండిన న, మృదుజాఁకఁ మృత్యుముఖవర్తి మనుజాధీశా. 128
- క. వెలివగజగెలుపు గెలుపే, యలఘమతిన్ గెలువవలయు నభ్యంతరశ్రులఁ దద్విజయము మోక్షము, నలవలుసం జాలు నొంట నమ్మేలగునే. 124
- క. విను మంత్రశ్శత్రులలో, ఘనఁ డగుఁ గాముఁడ నిరస్తకామం బగువర్తనము విరళ మధ్యయనయ, జనదాసంబులును గామ్యసహితములు గదా. 125
- వ. ఇచ్చివయంబునం గామగీత లనువాక్యంబులు గలవు వాని నాకర్ణింపుము కాముండు లోకంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 126
- క. అనపాయం డగునెవ్వం, డను నను బాధింపఁ జాలఁడు ప్రయత్నము నాధన మగునె వేదవేద్యుం, డ నయి పరఁగుచున్ననామృతము విహారిక నై. 127
- క. ధృతి నెవ్వఁడు నన్నుం బ్రవిహతుఁ జేయఁగఁ జూచు శిఖావ న్మగుదునతనిశే నతఁ డది యెఱుంగఁడు గాన విహతి బొంకై చోవఁగా జగముము లేకుండున్. 128
- క. ననుఁ దపమునఁ బ్రహరించెద, నని యెవ్వఁడు దొడఁగు నతని న్కాతపముఫలంబునఁడెనఁ గోరిక నై యే, జనియింతుం జెఱపఁగా వ్యకమి యెవ్వనికిన్. 129
- క. నను మోక్ష మూఁది చెఱచెద, నని యెవ్వఁడు దలఁచు వానియం దే మోక్షార్థనమై యునికి నవధ్యుఁడ, ననాతనుఁడఁ జ్రోవ నొకఁడుఁ న్ జాలఁడు నన్నున్. 130
- క. అని యిచ్చిధమునఁ గాముఁడు, దనుఁ జెఱపఁగ రామిఁ జెప్పుతలఁచొందిన జెప్పినభంగి నెదను దోచెను, విను మవధానమునఁ బొండ్రవేయ ప్రవరా. 131
- చ. పనివడి పూచి డట్టమి సుఖబంధురదైర్యము నిర్వహింతు నే ననుమతి సొన్న కుండట సకమగ్రతపంబునతత్ఫలేచ్చ లేకునికి విమోక్షతృప్త భర న్ మొందమి కాము నడంచుఁ గాన యియ్యనవులు లేమి సుప్తె యనృపాయత గా నతఁ డాడె భూవరా. 132
- క. విను వెక్కు లేల కోరిక, మనమునఁ జొరసిక యున్న న్ మడియం గాముం డనవద్య యశ్వమేధర, బొనరింపుమా గోర కుండు న్ మొక్కటియు నుదిన్. 133
- ఆ. అశ్వమేధమఖమునం దట్ల యనఘ య, లోలుపత్వగుణవిశాలబుద్ధి శాలి వై ఫలాభిసంధి లే కక్కాము, ధర్ముఁగాఁ బొనర్పు న్ ధర్మితనంబు. 134
- క. చచ్చినబంధులఁ గొని రావచ్చునె తలఁపకుము నీవు న్ వారిం గ్రతువులే విచ్చలవిడిఁ జేయుము నిను, మెచ్చు జగంబు సమకూరు న్ మోక్షసుగతియిన్. 135
- వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు సెప్పెఁ బొరాశర్యుండు బోధించె దేవస్థానుఁడు సాశ్రమంబును హితవచనంబు లుపదేశించిరి భీమాదులు నలువురును ద్రాపిడియొడు దగిన మాటలు సెప్పిరి శాస్త్రవక్తుర్మహాత్ము లైనమహీసురులు యోగ్యవచనంబులు పుష్కరించిరి రిచ్చిధంబున నందఱవాక్యంబులు నాకర్ణించి శోకంబుఁ జిడిది యా భూకాంతిఁడను ధరణీశాలనాధ్వరకరణంబుల కిచ్చుకొని యతుచిత్తమిచ్చితి

కై గంగాతీరంబునఁ గొన్నిదినంబులు నిలుచువాఁ డయి మునివర్గంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబును బ్రణామంబునుం జేసి.

136

౪. మీకారుణ్యంబున నాశోకం బుంతయును బాసెన్ నుమనస్కృత సుశ్లోకాత్ములార కలిగెన్, నాకన్ విచ్చేయుఁ డింకన్ ననుమఱవకుఁడి.

137

వ్యాసవారదాదులు భర్తృజావీడ్చొని స్వస్థాశ్రమంకుఁ జొవుట.

౫. అని పలికి విశేషించి వేదవ్యాసమునివరుపాదంబుల కెఱుగి భవత్ప్రసాదంబునం గందువ గనిన కవకమ్ము మిమ్ముం బురస్కరించుకొనిపోయి చేకొనం గలవాఁడ నప్పటికి సన్నిధి సేయవలయు నప్పిన్నిధికి నాశ్రయంబైనహిమగిరి మహీధరం బులలోన నెల్లను బరమాశ్చర్యనిధి యని సవినయంబుగాఁ బ్రార్థించి నాపైఁ బెక్కులు కల్యాణకరణకల్యంబు లగుమాట లాడితిరి మహాభాగ్యవంతులకుఁ గాక యిట్టివారికారుణ్యంబు దొరకొనునె మీకరుణయ నన్ను భాగ్యవంతుం డని తెలిపెను నని బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతి సేసి నట్లామంత్రితృతై యమ్మహాత్ము లందఱుఁ గృష్ణార్జునామంత్రణంబు నైకొని యంతరానంబు సేసిరి పదంపడి భీష్మునకుం బరిలోకక్రియలు ధృతరాష్ట్రసహితం దై యాచరించి కర్ణప్రభృతికురు ప్రకరంబునకు నూర్వలోకసాంద్రపౌఖ్యసిద్ధ్యర్థంబుగా నానా విధదానవిధులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుండై కతిపయదినంబుల కచ్చొట్టు గదలి పాండవాగ్రజండు పాండవుపాగ్రజ నగ్రేసరుం గావించుకొని కరినగరం బున కరిగి యతనిం బూజించి తదనుజ్ఞాశోభితం డగుచుఁ గృష్ణుండును భీమా ద్యనుజులును మోదంబు నొంద జనులు సభినందింపఁ జెం పారివసుంధరాపరి చాలనధురంధరుం డయ్యె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె.

138

భర్తృజాదు ధరణి బాలించునపుడు కృష్ణార్జునుల వర్తించువిధము.

తే. ఇవ్విధంబున ధర్మజుం యెడలమి ధరణి, చాలనము సేయఁగాఁ గృష్ణార్జునులెట్టి తెఱఁగువారలై యెచట వర్తించి రెఱుంగఁజెప్పవే నాకు నజ్ఞవ్రసేవనీయ.

139

౫. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

140

సీ. ధర్మజుం డిమ్మొయి యధరణి బాలింపంగ, ననఘ యింద్రప్రస్థమున వసించి కృష్ణుండుఁ గ్రీడియఁక గ్రీడాపరత సరి, తాననవర్వత్సానుదేశ ములఁ జరించుచు విప్రశ్రావలఁ బుణ్యకథాశ్రవణముల స్యతావ్యగోష్ఠిఁ బ్రొద్దు పుచ్చుచుఁడమృతూర్వపుత్రములైన, సమరతం త్రప్రముఖములఁజెప్పి

తే. కొనుచునుండుదు రాత్రియతనయు నరుండు, దలఁచివగచినశోకంబుదలఁగునట్టి వాక్యసంతతి నావృష్టివరుండు దేర్చు, సముచితోక్తుల ధర్మజ్యకాంతి వొగడు.

౪. విను మయకృతనథఁ గ్రొత్తగఁ గని యచ్చో నొక్కయెడ స్యకౌతుకనానా

1. ౪. మాకుత్ప్రస్తుతి సేయ. 2. ౬. పృథ్విర్వి బాలించెనని చెప్పెను 3. ౫. విను మానుయనధ.

- జనపరివృత్తు లైయుండుదు, రనూనవిభవమునఁ బ్రమద శ మారఁగవారల్. 142
- వ. ఒక్కనాఁ డప్పుండరీకాక్షుండు గాండివితో ని ట్లనియె. 143
- సీ. సమరంబు ధర్మవిభజయపరికీర్త్యంబు, గాఁ జేసి భూమి నిశ్చలంబకముగఁ
బాలించుచున్నాఁడు శ్ర ప్రజ స్తీతి నొందంగ, విద్యజ్ఞనంబులు శ్ర వివిధసుఖము
లనుభవించుచోఁ దన్ను శ్ర వినుతింప నెగఁజెడు, శాంతియు సమతయ్యసకలజనముఁ
గొనియాడు సిద్ధులు శ్ర మునులు సేవించురు, ధర్మనందనుడి ట్లుదాత్తుఁ డగునె
తే. యతని కున్నతి గావించి శ్ర రనిలజంపఁ గవలు నెంతయునీచేత్తిగాండివంబు
లీల గల్గి మహాధర్మశ్రావీ సత్య, నిత్యుఁ డమ్మహీపతి కృత్యకృత్యుఁ డయ్యె. 144
- వ. అని యగ్గించి యతనియాననం బాలొకించి. 145
- ఉ. నీవలనన్ మహాత్మ విను శ్ర నిర్భరచిత్తుఁడ నైతిఁ జూడఁగాఁ
బోవుతలంపు వుట్టెడుఁ బ్రభూలగుణున్ బలదేవు వత్సలన్
దేవకి నార్జుచిత్తు వసుధదేవుని మద్గతరాగసాంద్రస
ద్భావుల సర్వయాదవులఁ శ్ర బార్థ ననుం దగ నన్ని పుచ్చవే. 146
- క. ద్వారకకుఁ బోయి వచ్చెదఁ, గౌరవపతి కిత్తెఱంగు శ్ర శ్రీకృష్ణానో
దారుడ వగునీ వొచి, త్యాగధము గాఁగఁ జెప్పు శ్ర తుగుసమయమునన్. 147
- తే. అవ్యభుడు వోయి వత్తు గా శ్ర కనక పోను
మేనుఁ బ్రాణంబుఁ దనయులు శ్ర మి త్రగణము
బంధులును నర్థచయము నశ్చార్థివేంద్రు
సొమ్ము తదనువ ర్తనము వ్రతమ్ము నాకు. 148
- వ. కావున. 149
- క. మనము కరినగరమునకుం, జని పుణ్యాత్ముని నజాత్యశక్తుని నెలమిం
గని తగునవసరమున ని,ప్పని విజ్ఞానించి యతనిశ్రవించినభంగిన్. 150
- క. నడతము పోదమనుడుఁ గ, వ్వడి గొండ్లొకవడి విచారవన్నాననుండ
కడు మేలటు సేయుద మని, యొడ, బాటుంబలుకు వలికి శ్ర యొయ్యనవిదపన్.
- వ. అమ్మహాత్ములతో ని ట్లనియె. 151
- ఉ. అనికె దొడంగునప్పుడు మృదాత్మ గలంగినఁ గొన్ని త త్త్యబో
ధనమహానీయవాక్యములందా త్తక్తపం దగ నీవు సెప్పి తే
మనమున వానియర్థములు శ్ర మాధవ నిల్వఁగఁ జాలనైతి న
ద్విగుతవచస్సుతారసము శ్ర వీనుల నిం కొకమాటు నింపవే. 152
- క. అనిన నగుచు నొక కేల వ, తనిఁ గొంటఁ జేర్చి బుద్ధితే త్త్యవీహీనుం
డును శ్ర ధారహీతుఁడు నై, తని దూటి ముకుండుఁ డిట్టులను నాతనితోన్.
- తే. శ్రీకృష్ణపదవేదనమునకుఁ బరమహీతు

భూతములు నాటివాక్యముల్ శ్రీ బుద్ధిఁ దన్మ
హారములు నిల్పవైతి శ్రీకృష్ణుఁడై యింక
నవ్వచనములు సెప్పంగ శ్రీ నలఘుశౌర్య.

155

శ్రీకృష్ణుం డర్జునుఁడు దత్తజ్ఞానస్థిరణడు సేయుట.

వ. తద్విషయం బగునది యొక్కయితోసంబు గల దాకర్ణింపుము నాకడకు నొక్క-
విప్రోత్తముండు వచ్చిన నేనుచు దత్తజ్ఞానము తెఱిం గుపడేశింపవే యనుటయు
నతండు కాశ్యపనామధేయుం డగునొక్కధరామరుం డొక్కడ విజితేంద్రియుం
డును జ్ఞానవిజ్ఞానశాలియుఁ ద్యక్తసంసారపరిగ్రహుండును బ్రబుద్ధసేవితండును
నగునొక్కసిద్ధునిం గాంచి సంభృతవినయండై శిష్యత్వంబున భక్తి నాశ్రయిం
చిన నమ్మహాద్విజానకు నమ్మహాసీయుండు సెప్పినవాక్యంబులు సెప్పెద నవధానం
బుతో విను మని పలికి మదీయవదనంబునం జూడ్చి నిలిపి యిట్లనియె.

156

ఆ. అట్లు భక్తిఁ దయు శ్రీ నాశ్రయించిన శుచి, త్యాధికుండు నిర్మలాత్మకుండు
నతులవినయపరుఁడు శ్రీ నగువి ప్రవరుని వీక్షించి యిట్లులనియె శ్రీ సిద్ధవరుఁడు.

157

సీ. పుణ్యంబు లగుకర్మముల నెప్పుడును జేసి, యింపారు చుండునైహికసుఖంబుఁ
ద్రిదివంబుఁ బడసితి శ్రీ భీముత యత్యంత, యత్నలబ్ధం బైనయట్టిపనము
పడపడి యొకమాత్ర శ్రీ భ్రంశంబు నొంది కా, మక్రోధముఖచిత్తమలవిశేష
ములఁ బొరిఁబొరి జన్మమును మరణంబును, గలుగంగ నేను దగ్గలను దండ్రు

తే. లను సహోదరులను బుత్రులను ననేక, జాతికలితులఁ గాంచితిఁ శ్రీ జన్నఁబాలు
వివిధభంగులదానిఁ ద్రావితి సుహృద్వి, యోగధననాశదుర్దశ శ్రీ పొందెఁ జెక్కు.

క. మానసశరీరము లగు, నానావేదనల వివిధస్వరకగతుల డుఁ
భానేకత్వ మొనర్చుచి, మానసవధబంధన ప్రమర్దనకృతులన్.

159

వ. అనుభవించుచు నుండి విసివి లోకతంత్రంబు పరిత్యజించితిఁ బడంపడి యాత్మ
ప్రసాదంబున నిట్టిసిద్ధి వడసితి నింక లోకంబుల నాలోకింప నాకుం బ్రజాసర్గంబు
గలయంతకాలంబును శుభంబ నిరంతరం బై కలుగుచుండు నే నంతకంతకు
నెక్కుడులెస్స యగుదశలన పొందును బ్రహ్మనందంబు సులభంబ యని పలికి
మఱియును.

160

ఉ. ప్రీతుండ నైతి నీదెసఁ బ్రరిన్పుటభంగిని జెప్పు మెద్ది నా
చేత నుపాస్తిమో బడయుఁ శ్రీ శరీరి నీ కడి గల్గినట్లుగాఁ
జాతు నవశ్యముగా వినయస్సుందర నన్ను నెఱింగి వచ్చి తీ
వీతెలి నస్మదీయమతి శ్రీ కించిన నిన్నుఁ బరిగ్రహించితిన్.

క. అనుడు నతఁడు హర్షించుచు, ననుఁ బరతత్వప్రబోధనమునఁ గృతార్థా
త్మునిఁ జేసి జన్మమృతిదు, ఖనిరాస మొనర్చు పరమ్యకారుణ్యనిధి.

వ. అనుచుం దచ్చరణంబులు గరంబుల నవలంబించి ప్రణతి యారించి కేలు
మొగిది యున్న నయ్యుర్వీసురోత్తముతో నాసిద్ధసత్తముండు నీకుం బరిపాటిం
జెప్పెద సావధానమానసుండ వై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 168

ఆ. ధర్మసాధనంబు శ్ర దనువు ధర్మము పరిజ్ఞానదాయులు శ్ర గాన తనువు
నోమ వలయు మర్త్యుడేమిట నేమిటి, కాత్మహితము గోరియనఘచరిత. 164

వ. ఏమటుటల తెలింగు వివరించెద. 165

నీ. తనన త్త్వమును బలంబును దన కయ్యెడు, కాలంబు నారయ్యగాఁ దలంపఁ
డాహారములు గొను శ్ర నవియును నగునవి, గానివి యనువివేకంబు బుద్ధి
జోనుపడు బహుళభోజన మొకమరి నేయు, నొకమరి దుర్నివృత్త శ్ర నుపవసించు
గతకాలమును నప్రకృంబును గురుదువృత్తి, ¹విషమవిరుద్ధము శ్ర విపులరసము

తే. నైనయన్నము దా నెరయక భుజించుఁ
గుడువువైఁ గుడ్చు దిననిద్ర శ్ర గూరు సురత
పరత నొందుఁ బె లాయాస్రపడు విమూఢుఁ
డతని బాధించు దోష త్రయంబుఁ గెరలి. 166

త. అని చెప్పి. 167

శ్రీహృదిరోగవికారంబు నిరూపించుట.

ఆ. అర్హకర్మలోప శ్ర మనచయ మొనరించు, ననఘ దేహమున కృతార్థ వేగ
ధారణములు రోగ్యతతి జనింపఁగఁ జేయు, గామరోషములనుఁ గాయమెడలు.

క. అత్యంత ప్రబలంబులు, పైత్యవికారములు రేగి శ్ర స్రాణములకు శీ
ఘ్రాత్యయముం జేయు మహోద్ధత్యంబున నెలవు వెడలఁదఱిగినుచుచరితా. 169

తే. అవ్వికారంబు లెక్కు జై శ్ర యడరి యెచ్చ
పెచలు భిన్నంబు నేయు న్యయ్యెడలు మర్మ
నామకంబులు మర్మభిన్నత్వ మెట్లు
నేయు కుండుఁ బరిచ్ఛుతి శ్ర జివమునకు. 170

క. వినుము తెలియంగ శ్రేష్ఠుం, బనుదోషం బారఁ బరగి శ్ర యవయవములు జా
డ్యనిరూఢంబులుగాఁ జేయును లోపలిబయలు నెల్ల శ్ర నొయ్యన కప్పన్. 171

వ. పదంపడి. 172

క. కుత్తుకకు నడ్డపడు నూ,క్నొత్తిలి పోసిక యాఁగు శ్ర నూర్వశ్వాసం
బెత్తెగఁ జేయుచు జీవుం, డత్తనువున నుండ నేర శ్ర కంఠట వెడలున్. 178

క. స్రోతోమార్గంబులఁ జూ, వేతమ కర్హంబు లై న్యవిషయంబులఁ బ్ర
స్థితమితిం బాతుకొన్, వేతము లై యింద్రియంబు శ్ర తేనును బుట్టున్. 174

క. స్రోతోమార్గములు కఫము, చేత నిరుద్ధంబు లై నఁ శ్ర తెడు నింద్రియజా

- తాతతశక్తులు దానను, వీతము లగుఁ జేష్టితములు శ్ర విను మనుజులకుఁ. 175
- తే. వాయు వంగంబులందు దుశ్శర్వాప్తిఁ గదిరి
నొప్పుఁ దెవులును బుట్టించుశ్శర్వాప్తి సెలచు
సండు లెడలించుఁ గ్రమమున శ్ర నెందుఁ బరఁగి
తనువు 'మూనుగఁ జేసి జ్యేష్ఠుని వెలార్పు. 176
- క. నాలుక యాడుట గేలుం గాలు ముడుపఁ జాప నగుట శ్ర కాయంబునయ్యెం
దీలీలలు వాయుగతుల్, 'మే లే నివి గలుగుఁ దక్కుశ్రమే లమలాత్మా. 177
- క. ఎక్కటి యిట్టివి దోషము, లొక్కొకమరి రెండుమూఁడునొడవిబెరయుఁ దా
నక్కీడు సన్నిపాతం, బక్కజముగఁ దనువుఁ బావునది శ్ర జీవాత్మన్. 178
- క. ఈ విధమున వెడలి చనిన,జీవుఁడు నిజకర్మజాలశ్రసిద్ధగతులకుం
బోవుం దద్భవసుఖదుఃఖావేశముఁ బొందు చుండు శ్ర నయ్యెయెడలన్. 179
- క. కృతకర్మఫలము దెగఁ గుడిచి తనకుఁ దగినట్టిపుట్టు శ్ర నెందు మగుడ ని
ట్టి తెఱంగున జీవాత్ముఁడు, గతాగతము లనుభవించుఁ శ్ర గల్పమరహితా. 180
- క. పాపాత్ములు నరకముఁ బుణ్యోపేతులు దివము విధినియ్య క్రినవశతం
బ్రాహ్మింతురు గావున ని,రేపం బగు మోక్ష మొంద శ్ర లే రట్టిజనుల్. 181
- తే. ఊర్ధ్వగతి కేఁగుమానవు శ్ర లుండునట్టి, నెలపు లాఱ్యులు శాస్త్రసుస్థిశ్చయమున
గని యెఱింగింతు రవి నీవుశ్రవినుము నికుఁ,దెలియునట్లుగఁ జెప్పెద శ్ర ధీనమగ్న.
- తే. సోముఁడవఁ దారకములనశ్రమూర్యుఁడనఁగఁ,గలుగు తెఱన్విమూర్తులశ్రనెలపులందు
ధర్మపరులుండుదురు తారతమ్యములకు,మనసులెరియునట్టివి గడుశ్రమంచి వగున.
- క. అదియాను గాక ఫలంబులు, దుది ముట్టఁగఁ గుడిచి వెడలఁ శ్ర ద్రోవఁ బడుదు ర
ట్టిది సౌఖ్యమగున శాశ్వత,పదంబు మోక్షంబ కాక శ్ర భవ్యవిచారా. 184
౬. అని చెప్పి గర్భావాప్తిప్రకారం బెఱింగించెద వినుమునిపలికిసిద్ధం దా భూసురున
కిట్లనియె. 185
- తే. అపభములును శుభమ్ములు శ్ర నైనకర్మములఫలంబులు గుడువక శ్ర పోవఁ గాదు
మన్యువశగతమైనయ్యాత్మకు నుదాత్త,చరిత్ర యదికారణమునువ్యైజన్యమునకు.
- క. ఎనయఁగ శుక ముశ్లోణిత,మును బెరసి తెలందిగర్భమున నెలకొను న
ప్పుని బ్రహ్మశక్తి బీజ,త్వనిరూఢిం బొనరు నవి వోదలుఁ బిండం బై. 187
- క. విను మాబీజము పిండము, తనువునఁ జైతన్యరూపతరం బరఁగి శిరం
బును గేలుఁ గాలు నుడరం,బు నురము వెన్ను ననుసంగ్రముల నేర్పఱచున్. 188
౭. అని చెప్పి. 189
- క. జననార్హ వేళ వెలువడి, తనతోల్లిటికర్మములకుఁ శ్ర దగిన వివిధన
ర్తనములఁ బొందు నవిఁ దెగిన,జని మఱియుం బుట్టు గర్మశ్రంతతికిఁదగన్, 190

- క. నరుఁ డెంతకాలమేనిం, బరమం బగుము కిపడముఁ శ్ర బడయక యుండుం
బురువవర యంతకాలముఁ, బొరిఁబొరి సిబ్బంగిఁ జావుఁ శ్ర బుట్టువు నొందున్. 191
- సీ. కావున ముక్తికైగారణం బగుదాని, నేర్పడఁ జెప్పెద శ్ర నెఱిగిగొనుము
దానంబు శమమును శ్ర దమమును బ్రహ్మచర్యంబును వ్రతపరిరక్షణంబు
దయయును బరధనదారవర్జనమును, నియమయమేంద్రి యశనిగ్రహములు
జనసి జనక గుర్యజనపూజలును దేవ,తాతిథి పిత్రిదేవతార్చనము లు
- తే. సత్యమును శౌచమును శుభశ్రవణవిధాన
నిరతియును ధైర్యమును గ్రౌర్యనిరసనమ్ము
గలిమి పుణ్యవృత్తం బిది శ్ర గలుగునరుడు
మొనయు దీని నూతగఁ గొని శ్ర మోక్షమునకు. 192
- క. పడపడి ధర్మాచరణము, వొడలుం దత్సూక్ష్మవిధము శ్ర బుధజనులకడం
గడలక నిలిచి యెఱిగిగొన, విదితం బగు వారిశీల్యవృత్తములఁ గడున్. 193
- క. వారలు సెప్పెడికాంతో, దారవచనసమితి వినగఁ శ్ర దద్గతబహుగం
భీరార్థము లంతఃకర,జారూఢము లైన బొరయ శ్ర వాపద లెందున్. 194
- సీ. వ్రతపరినిష్ఠమై శ్ర వర్తించు చుండియు, ద్రియవిజయమును శాంతియును గలిగి
బ్రహ్మోక్తభజనతత్పరుఁ డగు చుండెడు, వరనికి బ్రహ్మంబు శ్ర హుతవహుండు
సంస్తరంబును యోగ్యతసమిధలు జలమును, మంత్రంబు గురుఁడుబ్రత హ్మంబయిట్టి
సచ్చరణంబు సూక్ష్మబ్రహ్మచర్యంబు, దీనియం దుత్తమశ్రితగలుగు
- తే. వాడు హర్షశోకోద్దామ్యవాయుహతుఁడు
గాఁడు మేదురమోహాంధ్రకారమున వె
డంగువడఁడు సంసారనిశస్సంగసిద్ధిఁ
బొందుఁ గాలకమమున నశ్చర్యమవరుఁడు. 195
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 196

అంతఃకర తత్త్వజ్ఞానవిశేష ప్రదర్శనము. 200

- సీ. అదిసృష్టిఁ బ్రధాన శ్ర మనుతత్త్వ మంబుజా, సనుఁడు గల్పించి చేతన మొనర్చె
తర మిద్దు దానిద్రతృత మగుతత్త్వంబు, నతర మనియును శ్ర సమృత మనియు
నామ్యలు సెప్పెడు శ్ర రమ్యిధునంబున, యందు సంపన్నంబు శ్ర లభలభూత
జాలంబులకును సంజనకంబు లైనబీ,జము లిది శ్రుతివాక్యసంభృతార్థ .
- తే. ఘోరఁడు గలిగించె గమనము శ్ర నాగమనము
జీవరాశిఁ గావున శ్ర నావిధమున
నది శ్ర మిం గుఱు నుండుఁ బుణ్యాతిశయము
కత్తెఁ బూజింపఁ దోకఁడు దన్ శ గాంచినపుడు. 197

- క. విను సుఖదుఃఖము లచిరము, లనియుం దను వశుచి యనియు శ సఖలపదార్థం
బును సశ్వర మనియుం గ, ర్మసిరూఢత జాడ్య మనియు శ మదినుహించున్.
- క. ఊహించి తన్నుం గప్పెడు, మోహవేళంబు ద్రోచి శ మోక్షపదప్రా
ప్తిహను సంసారాబ్ధ్యవ, గాహనముం జేయ కుండు శ గతకల్మషుఁ డై. 199
- వ. అని పలికి వెండియు. 200
- క. కనిరుగరామరణములు, గని ప్రకృతివిధంబు లెస్సగా నెఱుంగుటఁ ద
జ్జనిత క్షేపమునకు విసి, విసమర్త్యులు శరమపదము శ వెదకుదు రనఘా. 201
- సీ. అట్టివా రిట్టివా శ రగుట మేల్ గనుకొని, యజనంబుఁ బూతంబు శ నై నచోట
నాసీనుఁ డై హృదయంబున గొకచింత, యాను లేక యూహాదియంపి యదరి
తోఁచుతోపుల నెల్లదోడ్తో నడంచి ని, రాలంబునుం దైన్యయతఁ డొకండు
సర్వమిత్తుండును శ సర్వసహుండును, నిర్జితేంద్రియుఁకును శ నిర్భయుఁడును
- తే. గామకోపహీనుడు శమ్యఘనుఁడు నైన
యతఁ డొకండు మానాభిమానాపగమము
సర్వభూతాత్మకత్వదర్శనముఁ గలుగు
నతఁ డొకండు వీరలు గండు శ రనఘ ముక్తి. 202
- సీ. ఒలయులాభాలాభములుఁ బ్రియద్యేషంబు, లునుసుఖదుఃఖములును నమంబు
లై యుండు నెవ్వని శ కానపాటును నవ, జ్ఞతయు నెందును లేక శ సర్వధర్మ
తంత్రతోలుండును శ ధర్మశీలుండుఁ గాఁ, డెవ్వఁడు గూర్చునా శ కొవ్వ కుండు
వా రని తనకు న్యవ్వయను గల్గక శ్రివ, గ్లేచ్చ యెవ్వనిచేత శ నీడ విడువఁ
- తే. బడు నకర్మభావంబుఁ దాపత్రయాప
గమము వైరాగ్యసుస్థిర్యత్వమును గల్గు
నరయ నెవ్వనియందేని శ నతఁడు నతఁడు
నతఁడు నతఁడును గండు ర్యవ్యయపదంబు. 203
- క. అసమాలంబ మశబ్దము, రసగంధస్పర్శరూపరహిత మగుణ ము
ల సితగుణ మగువెలుగు న, భ్యసననియతిపరుఁ డొకండు శ వడయుంబుత్తా. 204
- తే. సర్వసంకల్పవర్జనశాలి యగుచు, బరమశాంతి చి త్రంబునఁ శ బట్టుకొల్పు
నతఁ డనింధనానలమునకట్లుం బొందు, వికృతవర్జితయై ననిర్వృతి కృతాత్మ. 205
- వ. అని నిర్దేశించి యోగిజనానుభావ్యంబైన నెల వెలింగించెద నని పలికి యోగులు
దాని నాత్మదర్శనానందంబు నొందుదు రవధానంబున నాకర్ణింపు మని యుం
టనియె. 206
- ఆ. అనఘ ముంజగర్భ శ మగునిమీక నిదర్శనంబు గాఁగఁ గనుఁగొనంగ వలయుఁ
దనువు ముంజ మాత్మ శ తమీకనిమ్మర్న, విధము గుమ్ము యోగనిదునివెరవు.
- క. తనవ్రతలన నిమ్మర్న, జానర్పి జీవాత్మా గాంచు శ యోగిభరుండ

- య్యను వొడవి యట్లు దన్నుంగనినప్పుడు జననమరణగతులం దొఱుగున్. 208
- క. ము క్తుండు జరామరణవి, యు క్తుం డై హరశోకయోగ మెడలి న
దృక్తులకును నప్పద మీ, శ క్తుం డగుజువ్వె బ్రహ్మచర్యమువేర్చిన్. 209
- ఆ. ఒడలియనీరత్వ శ్ర మూహించి యాత్మయం, దధికనిష్ఠ గలుగునతడు సకల
భూతకోటివలన శ బాండకు భయము రా, గాదిదుఃఖములకునగ పడండు. 210
- క. వినుయోగకు క్తునకు శ, శ్రుహతి జు బాధ యగ్నిదాహము మొక లై
చనునవ్వికారములు లే, ననఘ నతడు గోరః డైంద్రమగుపద మైనన్. 211
- క. తనయంద తన్ను లెస్సగ, గనటం గడచినసుఖంబు శ గలుగదు లోకం
బున నెందు దాని కయ్యెడు, వినుతానుష్ఠానమునకు శ వినువమివలయున్. 212
- వ. అయ్యనుష్ఠానం జెట్టి దనఁ. 213
- క. తనయెఱిగిన తెరువున నె, మ్మన మంతర్వర్తి జేసి శ మఱి బాహ్యగతిం
జనని కండఁగ నది యెం, దనువునఁ బడు నిలుప వలయు శ నచ్చట దానిన్. 214
- వ. అది యె ట్లిన. 215
- తే. దంతములు జిహ్వ గుత్తుక శ తాలులము
కంఠనాళంబు హృదయంబుగణ్యచరిత
మఱియు లోపల నెచటికి శ మనసు మెలఁగె
దాఁ గడల్క యచటన శ యాఁగవలయు. 216
- వ. అని చెప్పి నని చెప్పి నాతో శిష్యుం డని మఱిపునంబలికి తలంచికొని కొండొక
నత్వము నవ్విపుండు నామొగంబునూచి యద్యతా యా సిద్ధం డనువాఁడనేన
కదా నీయెఱుంగనిదియెదియునుం గలజెమఱియు నక్కాశ్యపనామధేయందడిగిన
తెఱంగు దానికి ను త్తరంబు నాయుచ్చినవిధంబును విను మని యి ట్లనియె. 217
- ఆ. కేలు మొగిచి వినయశకాలి యమ్మేధావి, విశదకరుణఁ జెప్పరవే మహాత్మ
పరమమోక్షరణ్యపరిణతం బైనయు, దా త్రసూక్ష్మసుకర్యధర్మ మనియె. 218
- వ. అనిన నవహితుండ వై యాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లంటి. 219
- ఆ. పాలకడవ పెక్కుశ్రమలతోడించిన, యాతఁ డెట్లు దాని శ శరసికొనుచు
నుండు నట్లు లోన శ మనిచినమనసు నేమఱక యాత్మ వెదకురతెఱుగు మేలు.
- క. ఈతెఱుగున నుద్యుక్తుం, డై తెలి వొందినమనంబు శ నతులవివేక
భ్యాతి మరగించి శక్వద్వ్యోతిత మగు బ్రహ్మముం జగతురయోగి గనున్. 221
- తే. అయ్యనాదిత త్వముచక్రురాదికంబు, లైనయంద్రియములకు గ్రాహ్యంబుగాదు
సకలమలనిరాసాజ్య ప్రసన్నతరమ, నః ప్రదీపంబు తద్దర్శనం బొనర్చు. 222
- క. కలయెరగ నెలయెడలం, దలలును లోచనములును బ్రదంబులు హస్తం
బులనై యూత త్వం బుజ్జ్వలభంగి వెలుంగ యోగ్యవంతుడు గాంచున్. 223

క. తను నేర్పరించి కేవలమును శాంతము నై సత త్వమును సంతతముం
గనుచున్న దన్న నెఱుంగం, గను జీతటి బాపుడెలుగు శ గలుగుం బుత్రా.

వ. బ్రహ్మవిద్యారహస్యంబు సర్వంబు నీకుం జెప్పితి నీ వింక సుఖవి గమ్ము పొమ్ము
నేనుం బోయెద నని యామంత్రణంబు నేసిన నపాస్తసంకయం డయి యా
శిష్యుం డరిగె నిట నిన్ను దర్శింప వచ్చితి నని పలికి యమ్మహాద్విజం డంత
ర్హితుం డయ్యె బరమహితం బైనయావాక్యసంతానంబు సమవధానంబున వినం
బడియెనే పాండవమధ్యమా నాడు రథస్థుండ వయిన నిన్ను నేతడియం బయిన
యర్థజాతంబు వినిపించితి నని యప్పురుషవరుతోడం బురుషోత్తముండు వెండియు
నిట్లనియె.

226

నీ. వ్యామిశ్రమతి యగునతనికి నకృతాత్ముఁ, డైనవానికి సవ్యధానరహిత
చేతస్కునకు నిది శ సెప్పఁగా డే దొల్లి, డెలియంగఁ జెప్పితి శ జేవతలకు
గాండివి నీవు దక్కఁగ నది మర్త్యులా, కర్ణింపఁ దగువారు శ గలరె యొరులు
పరమరహస్య మీకపరిపాటి దీన నయ్యమ్మతవస్తువు గని శ యభిదుఃఖ

అ. ములుఁ దొఱంగి నిత్యము క్తత వెలుఁ గొందు, నరుఁడు వైశ్యులైన శ నాతులైన
శూద్రులైన గంధ్రును వ్యయిష్టయిముక్తి, బ్రాతెబ్రాహ్మణులకుర్రాజులకును.

క. వినిపించితి నిను బోధం, బునకు నుపాయంబు ఫలసముద్రయము మోక్షం
బును సౌఖ్యనిర్ణయము నిక్కనుట గడవ సుఖము లొందుగలవే యరయన్.

అ. శ్రద్ధ గలిగి లోకశ్రసంగ్రహసంగంబు, నీడ విడిచి యెవ్వఁ శ డీ యుపాయ
ముల భజించు వాఁడు శ మోక్షలక్ష్మీకిఁ బలి, యగు నొకింతసంద్రియంబు వలదు.

క. చెప్పం గలయుది యెల్లను, జెప్పితి నీ కింత గడవఁ శ జెప్ప నొకఁడు లే
దిచ్చుట నెలల నాటిట, జొప్పడు యోగంబు నియత్రిశుద్ధాత్మునకున్.

229

ఎ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిహ్వునకు నధ్యాత్మవిద్యావిషయంబు లగువాక్యంబులు
సెప్పె నని చెప్పిన వినియన్నరనారాయణులు మఱియు నెవ్విధంబున వర్తించిరని
యడుగుటయు.

280

చ. గుణసమతానుభూతిహృత్కోవిదసారవివేకభవ్య చా
రణసురసిద్ధసాధ్యఖచర ప్రముఖాఖలభూతసేవ్య వీ
క్షణకలనాకృతార్థము నిశసార్థబహుస్తుతివాక్యరత్నభూ
వణమహానీయభేలనశ నిశసర్గకృపాకృతలోకపాలనా.

231

క. సవ్యత్వపురాణత్వద, శావ్యపనయదుర్నిరూపసౌందర్యా వే
దవ్యాసవాక్ప్రకంశిత, దివ్యధురాధుర్య యోగిశ్శీసత్కార్యా.

232

మాలిని. భవనభవనదీప్యస్ఫుర్తితేజోవిలాసా.

సనిత్యశశిమయత్వస్ఫురణభక్తికాసా

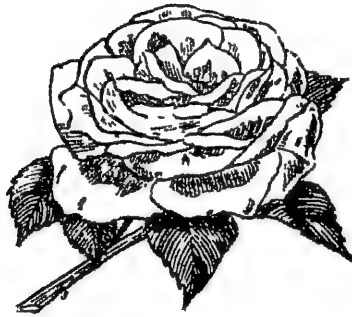

వివిధనిగమవిద్యారవేద్యనూత్మప్రభాసా
పవనవిజయలీల్యాప్తాధచేతోనివాసా.

238

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతంబున శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

234

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

సుఖనిష్పాదనకే

లీన కృపదారవిందశ్రీలా సతతా

భ్యాసవికాసినమాధిన

మాసాదితశాంతిలోల శ్ హరిహరనాథా.

1

శ్లోక ప్రావృణోతలు.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.

2

ఆ. అట్లు శౌరి పార్థ శ్ నందితబ్రహ్మవిద్యాప్రబోధకంబు శ్ బైనయట్టి
వినుతవాక్యములు న్యవిస్తరముగ వినిపించి యతనివలనిశ్చీతిజేసి.

3

వ. వెండియు ని ట్లని బోధించు.

4

సీ. భర్తృభార్యాకృత్యభవ్యసంవాదంబు, నభయనామకము నై శ్ యతిశయిల్లు
నట్టిది యొక యిత్యహాసంబు విను పార్థ, జననుతనమధికశ్రద్ధానవరి
తాత్మకుఁ డైనమహాద్విజాఁ డొకఁడు వి,వి కృప దేశసేవిత్వనిరతి
నున్నడ నల్ల నాశనన్న యె వినయంబు, భక్తియు నెసఁగఁ దగ్ధత్పత్తి ప్రణతి
తే. యాచరించి మహాత్మ యశ్శాస్త్రబోధభరితఁగాఁ జేయవే నన్నుఁగఁగరణ పల్ల
వింప నని దయ వుట్టంగ శ్ వేఁపట మును, మందహాసవిభాసియైమగువఁ జూచి.

క. ఈ మాటకుఁ జారుముఖ, నామది ముద మండఁ గాన శ్ నానికి నిది యే
లా మేటితలం పనుత్రో, పేమియు లే దోపి వినుము శ్ హితవచనంబుల్.

5

వ. నాయెఱింగినభంగిఁ జెప్పెద నని పలికి యయ్యతుల వ్రతుండా పతివ్రత కి ట్లనియె.

సీ. వినను గానను జేయ శ్ వెర వైనయవి కర్మములు వానిఁ గర్మకర్తలు నమస్త
సిద్ధిప్రదము లని శ్ చెప్పుదు రజ్ఞానతిమిరాంధులై విను. శ్ ధీరచిత్త
జగమున లేదు నిర్మూర్ఖత్వ మొదేని, గలిగ నేనియును మా శ్ ర్థ్యముగ దాని
నిందింతు రెక్కుదురనెల వది యాత్మ నే, గందు బ్రహ్మాంబు నిర్మూలత నందు

తే. వెలుంగు నగ్నితో సోముండు శ గలసి మిథున

ధర్మము దెప్పు నడపి భూతముల దాల్చు
నజాడు మొదలుగ నక్షరోపాస్తి యందు
జేయుదురు శాంతి నిందియ్యజత్వ మొంది.

8

వ. అక్షరంబు తెలిం గెఱింగించెద.

9

సీ. స్వర్ణంబు రసము రూపంబును శబ్దంబు, గంధంబు గా కున్కి శ కారణముగఁ
ద్వక్కున జిహ్వనేత్రమున శ్రోత్రంబున, ఘ్రాణంబునను బరీగ్రహవిధాన
మాచరించుటకు లో శ నై యుండ చాతత్వ, ¹మమలినబుద్ధ్యవగమము దానిఁ
బ్రాపించుఁ బ్రాణాదిరసంచవామువులును, విను దానివలన వ్యర్తనముఁ బొందు

తే. నంద దిందుఁ బ్రాణంబు నృపానమును స

మాననామక వ్యాసమృధ్యమున నడచు
మెలఁగుచుండుఁ బ్రాణాపానములకు నడిమి
దెస నుదానంబు శ్రుతి యిట్లు శ దేటపఱిచె.

10

క. నలకొని ప్రాణాపానంబుల బురుషుడు సువుండైనఁ శ బాలతి విలీనం

బు లగు సమానవ్యాసంబులు యోగులు సంశయంబుఁ శ బొందరు దీనన్.

11

క. విను తెలియంగ నుదానంబున సువుండైనఁ బ్రాణము నపానంబు

వనజనిభలోచనా పురుషుని విడువవు యోగిజనులృచూపి ట్లందున్.

12

అంతర్యాగప్రకారము నిరూపించి చెప్పుట.

వ. ఇవ్వాయువు లేనును మనంబును బుద్ధియు గూడ నీయేడును వైశ్వానరునకు
జిహ్వలు వైశ్వానరుం డనఁ బ్రాణులదేహంబులం దగ్నిరూపంబున వెలుంగుచున్న
యాత్ముండు ప్రేయంబును భక్త్యంబును దృశ్యంబును స్పృశ్యంబును శ్రావ్యం
బును మంత్రవ్యంబును బోధ్యంబును నగునీన ప్తసంఖ్య సమిధలు ఘ్రాతయు భ
క్షయితయు ద్రవ్యయు స్పృష్టయు శ్రోతయు మంతయు బోధయు నయిన యా
యేడ్వరును వరుసను ప్రేయాదు లయిన హవిస్సు లేడింటిని వేల్పుముత్విజా లిది
సప్తహోతృవిధాన ప్రకారంబు వైశ్వానరునదనంబులు పదియు ²దిగ్వాయు
సూర్యచంద్ర పృథివీపావక శక్ర విష్ణుప్రజాపతిమిత్రాత్మకంబులు శబ్దస్పర్శ రూపరస
గంధవక్తవ్య కర్తవ్యగంతవ్యవిసర్గానందంబులు హవిస్సు లేపడింటిని గ్రమరంబున
నాహుతులు సేయుహోతలు శ్రోతత్వకృత్కుర్విహ్వఘ్రావాక్పాదపాచూ
పఞ్ఠంబు లయినదశేంద్రియంబులైతెఱంగు దశహోతృవిధి యీరెంటిని నెఱింగి
యరి దేవిధంబున నేనియు జీవాత్ముండు పవత్రష్టగా సంతర్యాగంబు నడపుయోగి
నంబులు ఊననమశణవిముక్తు లగుదురు బహిర్యజ్ఞపరులు గమనాగమనభ్రమణం
బులర బొందు జీవుండు రని చెప్పి వెండియు.

13

1. గ. మమలినబుద్ధ్యవగమము, 2. చ. దిగాకాశసూర్య.

- క. విను ప్రణవాదికరూపత్వనిరూఢిం బుట్టు వాక్కు శ దాని వెనుచున్
మనము పురుషార్థబుద్ధిం, ¹బనుపడి యసి చెప్పె పతికి శ బ్రాహ్మణుఁ డసఘా. 14
- క. విని యా విప్రునితో ని, ట్లను నయ్యెలనాగ మన మ్యనఘు పై రేపం
గ నెగయు వాక్కు తదనువ, ర్తనము మనంబునకు నెవ్వ్యధంబునఁ గలుగున్. 15
- వ. అనవుడు నతండు. 16
- చ. మనసు నుదాసవాయువును శ మానిని గూడి వెలార్చు వాక్కు నా
త్మునివలనన్ భవద్వచనమున్ జనతానుభవంబుచొప్ప యె
నను విను కార్యమున్ గుఱిచీతనం దగ వాగనువ ర్తనంబు నే
యన వలసెన్ మనంబునకు శ నమ్మెయి గల్గట నట్లు సెప్పితిన్. 17
- వ. అని పలికి మఱియు నమ్మహీనురో త్తముం డీ ట్లనియె. 18
- క. మనసును ²వాక్కును మాలో, ననఘచరిత యెక్కు డెవ్వ శ రని యంభోజా
నను నడిగిన సతఁ డెక్కుడు, మన మనవుడు వాణి యక్కశమలభవుతోడన్. 19
- వ. ఏను నీకుం గామదోహిని నయి యుండ న న్నెట్లు దక్కువగాఁ బలికి తనిన
నతండు స్థావరంబును జంగమంబును వన నాకు రెండుమనస్సులు గల వండు
స్థావరంబు నామొద్దను జంగమంబు నీకడను నిలుచు భవద్గోచరత్వంబునం
బరఁగువర్తంబు మంత్రంబు స్వరంబు జంగమమనస్సుగా నెగడు దానికంటె
నీ వెక్కుడు నీకంటె నెక్కుడు స్థావరమనస్సు గావున నిమ్మాట యాదం గల
దానవు గా వని నిర్రేశించె.
- క. విను మమ్మెయినిర్రేళం, బున నవ్వాగ్నేవి మూర్ఖ శ వోయినయ క్షే
మిని బలుక కుండి పదపడి, వినయంబున నజని శరణు శ వేడె లతాంగీ. 21
- వ. అనిన బ్రాహ్మణి పతితో బ్రహ్మమాటకుం గొఱివోయినవాణి యేమిటం దేత
నని యడిగిన బ్రాహ్మణుం డీ ట్లనియె. 22
- క. ప్రాణాపానంబులయెడ, వాణి నిలుచుఁ గాన ప్రాణవాయు వొదలి త
తీణత్వ ముడిపె నది గీ, ర్వాణజ్యేష్ఠప్ర భావశ్రవాసిత యగుటన్. 23
- వ. ఇట్టి వని వాఙ్మనసప్రకారంబు లెఱుంగుట మోక్షంబునకు మూలం చింకను
వాణీమనస్సుల తెఱఁగు సెప్పెద వినుము. 24
- తే. ప్రాణుఁ బొదువుట వాణి యశ్రవానుఁ జెంది
తా నుదాసభూతాత్మయై శ తనువు విడచి
వ్యావచేష్టిత సర్వసం శవ్యాప్తి నొంద
మనసు సుస్థితి నొందు శ్రమమానునందు. 25
- వ. మనసు సుస్థితిం బొందుట ము క్తికిం గారణం బని చెప్పి వేండియు. 26
- నీ. ఘోషిణి నోగ నశ్రఘోషిణి యన రెండు, డెఱఁగులు గలిగి వ్యాగ్నేవి వరఁగు

- నం దభూషిణి గర్భియసి యుత్తమరసంబు, గోవుచందంబునఁ శ గురియునుండు
నవ్యయరూపదివ్యప్రభావోజ్జ్వల, బ్రహ్మవాదిని యిట్లు శ బ్రహ్మవిభము
గనుట మహానందకర మని చెప్పి యుద్విపుండు మఱియు నశ్వేలఁదితోడ
లే. వినుము ఘోరాదికము లైదు శ మనసు బుద్ధి
యొక యధిపానమున నుండేయును నెఱుంగ
వలల యొం డొంటివిషయంబు శ నలమిగొనఁగ
ననిన వివరింపు మా తెఱం శ గనియె నింతి. 27
- వ. అనుటయు నయ్యవనీదేవుం డయ్యువిద కి ట్లనియె. 28
- నీ. గంధంబు ఘోరాంబ శ కాని తక్కినయాలు, నధిగమింపఁగ నోప శ వధిగమించు
రసము జిహ్వా యుత్తరము లాపనికె గావు, రూపంబుఁ జక్షుస్సరయోవు నెఱుంగఁ
బెఱయవి యెఱుంగవు శ తెఱవ సంస్కర్షంబుఁ, గాంచుఁజర్మంబ తక్కిటివిగానఁ
జాలవు శబ్దంబుఁ శ జాలుఁ బట్టంగ శ్రోత్రంబ యన్యమును దక్కరణమునకు
తే. వెరవు లేవు సంశయితసంశ వేదనంబు
మనసుకృత్వంబ యిక్కార్థమునకు నొండు
సారవు నిష్ఠ బుద్ధిన యగుఁ శ జొరఁగ నేర
విత్తెఱంగున కపరంబు శ లెఱిగిగొనుము. 29

అంతః ఇంద్రియమనఃపరస్పరసంవాద ప్రకారము. 30

- వ. అని చెప్పి మనస్సునకు నింద్రియంబులకుం దొల్లి గలిగినసంవాదంబు సెప్పెద
నాకర్ణింపు మింద్రియంబులు మనస్సుతో నేము నీవు నొక్కరూప యనుటయు
మనస్సు వాని కి ట్లనియె. 30
- చ. చన దిటు లంట గం వెఱుంగఁ శ జాలదు నాసిక జిహ్వాయుం జవుల్
గొన వెర లేదు రూపు గనుఁగొంటకుఁ గన్ను వలంతి గాదు సోఁ
కు నెఱుంగుక క్తి చర్మమునకకుం బ్రభవింపదు శబ్దజాలము
న్వినఁ జెవి కల్ప మేనియును శ నే ర్పొడఁగూడదు నేఁ దొఱంగినన్. 31
- వ. నిజంబుగా నేను దొఱంగితినేని. 32
- చ. అప్రయోజనంబు శ లైయుండు నాఱిన, నిప్పలట్లు శూన్యనిలయములును
హాలె మీస్వరూపకములు గాన మనలోన, నెక్కుడైన చూపె శ యింతనిజము.
- వ. అనిన విని యింద్రియంబులు మనంబున కి ట్లనియె. 34
- నీ. ఇంతవ ట్టిటద శ యిట్లైనయంతవ, కలుగు నేర్పునె యధికత్వ మేము
తెలి గాఁ గ నీ వొకకవిషయంబునేనియు, ననుభవించితియేని శ నధిక మగుట
గానంగ నచ్చు మాత్రలో నొకం డడఁగిన, ననుభవించుమి తదీయార్థ మట్లు

- గాక ఘోషంబున శ్ర గంధంబు జిహ్వ ర,నంబు చక్షువున రూపంబు వినుము
- ఆ. చర్మశక్తిజేసి శ్ర సంస్పర్శవిషయంబు, శ్రోత్రయుక్తి శబ్దమూత్రకంబు
కాని యెంటు నొంటికి గలఁగింపఁ జాల వె, ట్లధికతానిరూఢి శ్ర కాసపడితి. 35
- క. మును మే మాలంబించిన, వెనుకఁ గదా నీకు ననుభవంప వశం బో
మనసా నీ జెంగిలి కా,దనుమా యవ్వయ మెక్కు శ్ర డయ్యెడు మనలోన. 36
- క. నీ వడఁగిననుం బ్రాణము, గావఁగ మాయొద బోధకం బగుద్రవ్యం
బావ ర్తింపఁగఁ జేయుట, గావించును నీకుఁ దెలివుఁ శ్ర గనికొను మిదియెన్. 37
- నీ. అట్లు గా దిట్లనియనుశాసనము నేయఁ, గడునేర్చుకొమ్మలకడకుఁ బోయి
వినిపింపఁ దొడఁగి యశ్వవినుతార్థములు వార, లుగఁడింపఁగ గనుకొజ్జవోలే
మముఁ గొని విషయోత్కర్శము నీవు భోగ్యంబు,గాఁజేసికొందు నీకలలు గన్న
యప్పుడు మా లేమి శ్ర నవ్వయంబు బొం, కెన వాకిలి లేనియాలయంబుఁ
- ఆ. జెంది మరలినట్లు శ్ర నేడ్చుట వారయ్యెడు,గాక సత్యభుక్తి శ్ర గలదె నీకు
నింతవట్టుఁ గాన్పు శ్ర మేమును నీవును, గలసి పరఁగ భోగ్యకలన గలుగు. 38
- వ. అని యివ్వధంబున మనంబును నింద్రియంబులును సంవాదంబు నేనె నని యు
ప్పురుషవరుం దావరవర్ణినితో నే తొక్కందు విను మని యి ట్లనియె. 39
- నీ. ప్రాణప్రభృతు లగ్ర్యపవను లంభోరుహ, గర్భుని నొక్కటఁ శ్ర గావఁ జోయి
యెక్కుడు మాలోన శ్ర నెవ్వడు నావుడు, నవ్విభుం దెవ్వార శ్ర లడఁగ నడఁగు
దురు పెటవార లెవ్వరికిఁ బ్రవర్తన, మొందిన నెల్లవార్యును జరింతు
రధికు లందఱకును శ్ర నట్టివారలు మీరు, ననుఁ దని పలికినఁ శ్ర జనక నిలిచి
- ఆ. ప్రాణుఁ డాది గాఁగ శ్ర నందఱుఁ దమతమ,వలన నవ్వధంబు శ్ర గలుగఁ దెలుప
నాతఁ డే నెఱుంగనాయది యట్టిద, వినుడు మీవిశేషవృత్తిభంగి. 40
- తే. ఎప్పు డెవ్వరివలన నేరవొప్పు గలుగు
నపుడ వా రెక్కు డగుదు ర్యనోన్యమిత్ర
భావమునఁ జాల్పుఁ డొండొరుఁ శ్ర బవనులార
పొరిఁ బరస్పరభావనాపరుల రగుడు. 41
- వ. శ్చిత్రైఱంగున మీకు భద్రం బగుం బొం దని పుచ్చె నట్లుపడేళించిన బ్రహ్మ
వాక్యంబుల వాయువులు సమత నొండె నని జెప్పి వాయువిషయం బై నయది
నారద దేవమతసంవాదంబు నెప్పెడ నాకర్ణింపు మని బ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణి
కి ట్లనియె. 42
- తే. దేవమతుఁడనువిప్రుండు,దేవమునివ, రేణుఁ డగునారదుని నొక్కపుణ్యభూమిఁ
గాంచివిసతుఁడై యాతనికరుణ వడసి,భక్తిరసమువొంగారఁద్యత్ప్రాంతమునకు.
- నీ. అల్లనఁ జన నాతఁ శ్ర దాదరంబున నిందు, రమ్ముండు మనుచుఁ గర్రమునఁజూపు

నెడ సమాసీనుఁ డై కడు వినయంబున, హస్తముల్ మొగిచి ద్యయాసము గ
యెఱింగింపు కవనంబు క లేనింటియందును, జాయమానం బగుశబంతువునకుఁ
దొలితొలి యెద్ది దాఁ క దొడఁగు వ ర్తింపంగ, ననవుడు నారదుం క డతనితోడ
తే. వాయు వెయ్యది గర్భసంకవాసమునకుఁ, జొనుపు జీవుని దజ్జంతుజనవవేళఁ
దొలుత దాని కనంతరకలితమైన, మారుతంబు ప్రవ ర్తించు క మఱియు వినుము.
తే. పురుషునందు సమానంబుఁ క బాలఁతియందు

వ్యాసమునుజాప్యే పొడమిందుఁ క వరుస ననఘ
శుక్లమును శోణితంబును క జాలు గల్గు
సయ్యగంబును విధిచెయ్యినమరఁ బొంద.

45

క. విను సృష్టశోణితంబునఁ, బనుగొనుశుక్లంబువలనఁ క బ్రాణుడు కగ వ
ర్తన మొందుఁ బ్రాణశుక్లము, లనూన పేతువులుగా నకపానుడు నడచున్. 46

క. చనుఁ బ్రాణు డధోగతి నూర్ధ్వనిరూఢి నపానుఁ డివ్యీధము గలయీరెం
టను నగ్నిమయోదానం, బును వ్యాసంబును సమానమును వ ర్తించున్. 47

అ. పానకుండు సర్వదేవాత్మకుండు ప్రా,ణంబునకు నపాననామమునకు
నంతరమున వెలుఁగునా భవ్యమూర్తి యు,దానరూప మొండు క్రతదజనులు. 48

సీ. విను మహారా త్రంబులును శుభాశుభములు

సత్కాన్తతంబులు క నడసదావ్యా
యములును నైన ద్వ్యంద్వములు ప్రాణాపాన
ములకు నామాంతరంబులు తదీయ

మధ్యవ ర్తిత నొప్పునమహాసీయవహ్ని యు

దానంబు దాని నిర్వృంద్వభావ

మాంతరయాగవిద్యాప్రవీణులు గండు

పరమశాంతి యనంగ క బ్రహ్మ మనఁగ

తే. సరయ భదంబు లే దన్నయట్లు లుండు, నమ్మహావస్తువును నుదానాకృతియ యు
నంగఁ జెవి యార విందుమునలినగర్భు, చేతననిదివ్యముని యిట్లు క సెప్పెగదూఁ.

మ. అని చెప్పియింద్రి యమహాపవనంబులభంగులు గనుంగొనుటయీత త్వంబులకుఁ
బరమం బయిసత త్వంబు గనుటకుఁ గతం బైయుండు నని పలికి యద్ధరామదుం
భా.రామారత్నంబును సదయంబుగా నవలోకించి యుత్తమరహస్యంబు సెప్పెద
నాకర్ణింపు మని యి ట్నియె. 50

అథ శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము. ౫౦

సీ. కరణంబు కర్మంబు క కర్త యన్నేతద్వి, రాజరకారకర్త యముచేత

నభలంబునంబ్యాప్తమయొందుభూకాదు, లునుమనంబునుబుద్ధియును బ్రవరాలు
కరణభూవు లండు క గంభాదివిషయం, తతియై ఘంటవృత్తాద్ధమములును

గర్భ హేతువు లగుఁ గ గంపు గొనఁగ నానఁ, గాన ముట్టఁగ వినఁగఁగఁ దలంప

తే. నిశ్చయము దగఁ జేయంగ నేర్పు ¹లేడు
గలవు జీవాత్మనకు నవి న కర్తృ హేతు
భూతములు ²వాన విషయానుభూతి నతఁడు
జోటఁగఁనిష్ఠు మోక్ష హేతువులు నుమ్ము.

51

వ. కరణకర్మకర్తృ కారకాత్మకుం డగుజీవాత్మకుండు భోక్త యగుట దక్కిన వివిధ
విషయమూర్తు లగువావిస్సుల నుదాసీనత్వస్పృగతంబులు నేసి వేల్చునిష్ఠ
నాత్మస్వరూపం బగునలంబు ప్రజ్వలితం బు యవిద్యాధూమరహితం
బగుచుం బొలుచు నది మోక్ష ప్రకారం బట్లు గాక భోక్త యగునేని నట్టిక
బంధ ప్రకారం బని నిర్దేశించి ముక్తభావంబునకు మూలం బునయోగ
యజ్ఞంబునం దేను బ్రవృత్తుండ నై యన్నవాడ దానికి సర్వపరిత్యాగంబు
దక్షిణ దాన సకలాత్మం డగునారాయణుండు ప్రీతుండై స్వీకరించు నద్దశపేరు
మునులు ముక్తి యని చెప్పుచురని చెప్పి యవ్విప్రుండు వెండియు.

52

నీ. శాస్త్రయొక్కండ త్రచ్చాసనంబుననయో, జరియింతు నొక్కండ న గురుఁ డతఁడు
సెప్పినయర్థంబు న చిత్రంబులో నుంతు, శ్రోత యొక్కండ త్రద్జ్ఞాతబుద్ధి
నెగడుదు నొక్కండ న వగవంగ విద్వేష్ట వాని వ్రాల్చినదిక్కవ్రాల్చి యెడరుఁ
గడపుదుఁ గడవంగఁ న గారణ మయ్యెడు, తెఱఁగు పెద్దలచేత నెఱిగినాడ

ఆ. వినుము దేవతలును న మునులును బరమేష్ఠియొద్ద కరిగి మాకునెదిహితమొ
యనిన నావిధాత న యక్షరోపాసన, మనియో గాన దుర్గ న మబల కడతు. 53

వ. ఇంక నెక్కడ గడచెద మున్న కడచితిఁ గ్రోధతిమిరంబును లోభవ్యాళంబును
గామదస్యదూషితంబును నగుదుర్గంబు గడచి యొకవనంబు ప్రవేశించితి
ననిన విని యవ్వనిత యవ్వనం బెట్టిదని యడిగిన నమ్మహాద్విజం డి ట్లనియె. 54

ఉ. అంతకుఁ బిన్నలున్ వెదక నంతకు బెద్దలు లేవు దుఃఖ మ
త్యంతముఁ జేయ సౌఖ్య మొన న లార నొనర్పఁగ నొండాకంటియం
దంతటినేర్పు లేదు వెఱ న పన్నది యేమియు నవ్వనంబు ని
శ్చింతతఁ జొచ్చి యున్ననరుఁ న జెందదు నిర్వృతి నెందు నుగ్మరీ. 55

తే. కొన్నిటికిఁ బంచవర్ణ ముల్ శకునుమఫలము,లందుఁ గొన్నిటి కేకశృంగాంచితంబు
లవనిజములుగొన్నిటికిన న వ్యక్తవర్ణకములుసౌరభ్యమాధుర్యసమధికములు. 56

వ. అవ్వినలబున. 57

క. వృక్షంబులకుం గలుగును, దీక్షాగుణములును సతిభిరృత్తికృతియుఁ బ
ద్మాక్షి యతిథులు బ్రహ్మసద్భక్తులు సౌఖ్యంపునిట్ట న దేలుదురు మునుల్. 58

1. గ. లేదు కందు జీవా. 2. గ. శానివిద్యధూమరహిత.

- ఆ. కలకులకును మింటికిని మేర లివియన, రాదు గాన యయ్యరణ్యభూమి
వెలుగు లొండ్రు సారవ్యువినుము తే త్రజ్జుండు, రవి తదీయసేవభవముఁ బాచు. 60
- క. గగనమును బ్రహ్మసంభవ, మగుజలము వహించుచుండు శ నందులనదులున్
నగములు విను దానఁ దపస్విగణం బవ్యయపదంబుఁజెందం గాంచున్. 61
- వ. ఇట్టి దవ్వినంబు. 61
- ఆ. మానసీయనియత్రిమహితతపోధన,వంతు లైనయట్టివారు శాంతి
దాంతినిన్ స్పృహతలుడలకొన సుసమాహి,తాత్ములైవసెంతు శ రంగుసాధ్వి. 62
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 63
- నీ. వినుము మూర్ఖానఁ జవిగొన దర్శనస్పర్శ,నము లాచరింప విశనంగ నెలయ
నేమినంకల్పంబు శ నడఁ జేర్చ నిష్టార్థ, ములను¹వనిష్టార్థములను గోరు
టయును నొల్లకత్తోచుటయునుస్వభావకృత్యము లవిగనుఁగొంచుకనబలవాసఁ
బారయ నెట్లన్నమేలేదొరకొనుఁ గోరక,యును బోదు కీడు ద్రోచినను దీని
తే. నెఱిగి యేను స్వభావంబునడఁ బయోజ, బత్త గతజలబిందువ్రుభంగిఁ బాల్తు
కని యెఱింగించి బ్రాహ్మణుడతవివతోడ, మఱియు నిట్లను శాత్రవశమథనకల్య.
వ. ఒక్కయెడ నధ్వర్యునకు యతికిం గలిగినసంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మధ్వ
ర్యుండు పశువుం బ్రోక్షించు చుండ యతి నిరీక్షించి యిది హింస గాదే యనిన
నతండు. 66
- తే. ఛాగ మిది యరయంగ నాశకంబుఁ బొంద,దూర్జ్వలోకనుఖంబుల శ నొందుఁగాన
శ్రుతులవాక్యముల్ నీ కెక్కనమాస్మతంబు, లగునయేనినీవిల్లంట్లయనుచితంబు.
వ. అని వెండియు నప్పశువు నుద్దేశించి. 67
- క. భూతములు నిం ద్రియంబులు, నాతతగుణ యాత్మయోనుకలందుఁ గలయుఁ బిం
డేతరుఁ డగుజేవుఁడు సౌ,భ్యాతిశయం బొందు నధ్వరరాతిశయమునన్. 68
- క. అని పలుకుటయును యతి యిట్లను ఛాగము పుణ్యగతికి శ వరిగడుఁబో యి
ప్పని నీ కెవ్విధము ప్రయోజనంబా సిద్ధించుఁ జెప్పుమ శ సమ్యక్భణితిన్. 69
- వ. అనుటయు నధ్వర్యుం డతని కిట్లనియె. 70
- క. అగమముపశువిధిం దగ, యాగ మొనర్చినఁ ద్రివిష్టకపానేకమహా
భోగానుభూతిభవ్యన,మాగమ మది యనుట బొంక శ యాగమవేదీ. 71
- చ. అనవుడు హింస పాప మని శ యాగమవాక్యములంద కాదె యే
గని యిటు లంటి నన్న యతిఁ శ గన్గొని నీవు సమాధిఁ బ్రాణరో
ధనము మనోలయంబు సుకృతంబులుగా నొనరించి వెండి యో
గనిరతిఁ బొంక వత్తెఱుగు శ గాఢాకా హింస డలంచి చూడగన్. 72
- వ. అనివలికిన నయ్యధ్వర్యునకు నయ్యతిముఖ్యుం డెట్లనియె. 73

చ. పరమతపంబు గాఢపరిశ్రమము ¹నొందినఁ జిత్తుఖాత్మకా
²క్షరమునది త్రభూతగుణబాలతమకా క్షరమున్ వివేకితా
 పరిణతిఁ బాపి చూచి యునకపాదుసుఖస్థితి నూది పొల్లలం
 బారయక త్రోవు హింస యనుభుద్ధి విమూఢత గాక బోధమే. 74

చ. అనవుడు నాతఁ డార్యవచనామృత మానినవాఁడ గీడు మేల్
 గనుఁగొనఁ జాలు నేను బశుకార్యమునప్పుడు మీ రను గ్రహిం
 చిన క్రియఁజూడ నేర్తుఁ జిద్రదిద్వయమున్ విభజించి దాస హిం
 సనము నొకింతయుం బొరయ శ్ జన్మము నేయఁడు మేలు నొందుదుకా. 75

క. అనుటయు నతనికి యతి యి, ట్లనుఁ బశుయజ్ఞమునకంటె శ్ ననఘ తపోయ
 జ్జనిరూఢి మేలుగావున, వినిపింపఁ దలంచి యంటి శ్ వేయుచు నేలా. 76

వ. అనవుడు సమ్మాటకు నయ్యధ్వర్యం దొడంబడియె నని చెప్పి యాభూసురపర్యం
 డాభామినితో నీయర్థంబున కొక్క యితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము సహస్ర
 బాహుం డగునర్జునుండు దుర్జయ ప్రతాపంబున నఖిలద్రీపంబులు నేలి వ్రాలి
 తనకు నెదురు లే కున్న విజృంభించి పరశురాముం దొడరి యతనికి నత్యంతం
 బస్త్రియం బాచరించిన నతండు బహుశాఖోపశాఖాశోభితం బయినపాదపంబు
 నుఱుముగా నఱికి పడవైదినచందంబునం బరశుఖండితసర్వాంగునిం జేసి నంత
 నిలువక తత్ప్రక్షంబురాజులుం గూడుకొని తదీయతనయులుం దారు నారాముని
 యనన్నిధి నతనిజనకుం డగుజమదగ్నిం జంపినం బెంపారుకోపంబున నాటోపం
 బెనంగ నాజామదగ్నులందు రాజుల నెల్లం దర మిడి యిరువదియొక్కమాఱు
 పరశుధారపాలు నేసిన నతనికిఁ బితృదేవతలు సన్నిధి నేసి. 77

అ. పరశురామ నీవు శ్ బ్రాహ్మణుండవు నరే
 శ్వరులఁ జంప నేల శ్ వలన దుడుగు
 మయ్య యనుడు నాతఁ శ్ డట్లన కుండుఁ డీ
 రేను రాజపశునిగ్రధానమునను. 78

క. సారనియతిఁ బాటించి మహారోమాగ్ని పరితృప్త శ్ మగునట్టులుగా
 వీరాధ్వరంబు నేసెడ, వారింపక యరుగుఁ డనిన శ్ వా రాతనితోన్. 79

క. యజ్ఞంబులలోనఁ దపో, యజ్ఞంబు త్రమము దాని శ్ నాదరణయునం
 బ్రాజ్ఞోత్తమ చేయుము సర్వజ్ఞుడ౯ ప్రీతుఁ డగు శాంత్యరస మొప్పుఁజూమి. 80

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనిరి తొల్లి యలర్కం డనురాజ మనన్ స్పృహ్యంబు
 లగునిందియంబుల కిలిగి దివ్యాత్మంబులు ప్రయోగింపం జూచిన నవి
 యయ్యవనిపతితో నయ్యత్మంబులం దారు సెడ మనియును రోమావేకంబునం
 బయోగించిన నతండ చెడు ననియునుం బలికి యోవుదేని సితపోమయంబు

1. గ. నొందిన చిత్తుఖా, 2. జ. క్షరమునఁ జిక్కి భూతగుణబాలతమక్షరమున్.

త్రైవయస్త్రంబులు¹ సందింపు మనిన నతండు క్రోధంబు దక్కి యోగంబున శాంతి నొంది వానిం దమ్రావతపఃఫలాస్త్రసాధితంబులం జేసె నీవునుం డపంబున నంతశ్శత్రుజయసాఖ్యం బనుభవించుము బాహ్యశత్రుజయంబు బయంబుఁ గాఁ గొనకుము.

81

క. అని నిష్ఠించి పలుక న,వ్వినుతచరిత్రుండు శాంతివిభవంబున నూ నినమనసుతోడ మునిమాననపాత్రంబైనతపమునన మే లాంచెన్.

82

సీ. అని చెప్పి బ్రాహ్మణుండయ్యింతి కిట్లును, దోమ్మదిగుణములు శ్ర గొమ్మ కలవు స్తంభాతిమానహర్షంబులు సాత్త్వికములు క్రోధసంరంభశ్రములును శోక మునురాజసంబులుమోహతంద్రాన్యషు,ములు తామసము లిట్లు శ్ర గలుగురిపులఁ దునుమ నేయస్త్రంబు శ్ర లను వగు వాన న,య్యాంతరశత్రుచ్యయంబు నెల్లఁ

తే. దునిమి యేనిం ద్రియంబుల శ్ర మనము నోర్చి శాంతి నొంది శ్రేయస్సిద్ధిసాధనం బొ నర్చునది ముఖ్యవై రినిర్ణయముఁ జేయు సంబరీషగీతలు విను శ్ర మంబుజాక్షి.

83

వ. అంబరీషుం డనురాజ రాజనీతిపరత్వంబునం బరమప్రభుత్వంబు నొంది యరా తుల నెల్ల విగతాసులం జేసి పూజ్యం బగురాజ్యంబుపరిపాలించు చుండి యొక్క నాడు విద్యజ్ఞసంబులతో నిట్లనియె.

84

తే. అరులనెల్ల జయించియు శ్ర నదిజయంబు,గాఁగొనక యన్నవాడ నశగలపుఁబగజ యింపకున్కి-డద్విజయవిహీనుఁడృష్ట,జనిజరామృత్యువశగవ్య ర్తనునిఁజేయు.

85

క. అంతటితోభము గలువక, శాంతి గలదె యని తదీయశక్తి నడచి ని శ్చింతత్వ మొంది యా భూ, కాంతుడు సామ్రాజ్యమున సుభ్రుస్థితి వడసెన్.

86

జయమునకు విభరూపధయం దైవయమునితో దైవసంవాదము.

వ. అని వెండియు నవ్విపుం డెట్లును జనకచక్రవర్తికినొక్క-బ్రాహ్మణునకుం గలిగిన సంవాదంబు నెప్పెడ నాకర్ణిగవుము జనకుండు వనకటైదుర బ్రాహ్మణుండు గొఱగొమి నేసిన నతనితో నీవు నావిషయంబున వసియింప వలదు పౌమ్మనిన నతండు.

87

క. నీవిషయ మెంతవ ట్టది, యే విని పరమవిషయమునకు శ్ర నేఁగెడఁ జెలియం గా వినిపించు మనుడు నా,భూవల్లభుఁ డూర కుండఁ శ్ర బుణ్యచరిత్రా.

88

ఆ. డేర కుండి మూర్ఖ శ్ర నూని యొక్కంతసేపునకుఁ జేటి యిట్లు శ్ర లనియె నాడు తాతతండ్రితరమునధరణి మద్వశ్యత, నుండ నాకు మమత శ్ర యెలయ దందు.

వ. మిథిల నెప్పుడు వసియించెడ నిప్పురంబును మదీయర బని యంగీకరింపంబడదు కావున నిది నావిషయం బన లేమింజేసిమున్ను నితో నాడినమాటం బుట్టినవగ

పెంపున మూర్ఖ వచ్చె ననిన విని యవ్విపుం డా భూవిభునాననం బాలోకించి. 90

క. నరనాయక నీయేలేడు, పురమున భూమిని మమత్వబుద్ధి గలుగ కి

ఘోరవై యుండుటకుఁ గతం, బరయఁగ నెద్ది వినిపింపు క్క మది విశదముగన్. 91

వ. అనుటయు నజ్ఞసపతి యతని కి ట్లనియె. 92

తే. అరయ నివి ¹యెట్లుఁ జెడియెడుశ్రవణకాన

వినుము మర్దన వింది యని క్క వీనిలోన

నొకటియందు సంగీకార క్క మొలయ దెల్ల

విషయమును నాయదియ యనుభవము గలదె. 93

వ. ఎ ట్లంటేని పూజాదులకు గోచరంబు లయినను గంధాదులు సెడం గలయవిగా

వున నాయవి యన కుండుటంచేసి భూమ్యాదిభూతంబులు నాచేతనిర్జితంబు లై

²మద్వ్యకగత్వంబు నొంది యుండు. 94

చ. అనవుడు బ్రాహ్మణప్రవరుఁ క్క డల్లన నవ్వుచు నిన్ను నారయ

స్మనమున వెడక వుట్టి నర క్క నాయక వచ్చితి నేను ధన్యుడం

బనుపడునివ్వివేకపరిపాకము గాఢనిరూఢభావ మొం

ది నిలుచుఁగాత నీ దగుమృదీన్ సతతంబును శాంతికారి యె. 95

వ. అని ధర్మ దేవత జనకునకు వరం బిచ్చియంతరాసంబు నేసె నని చెప్పి యా ధరణీ
సురోత్తముం డయ్యుత్తమాంగనలో హిలోపదేశంబు నేసెద నవహిత వయి
యాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లను సంసారవ ర్తనంబు వదల విడిచి యే నేక
తంబ యున్నయెడ నిపు ముట్టలి వచ్చి మదీయవై రాగ్యంబు మాన్పఁ దలంచి
నాకు నధ్యాత్మశోభంబు గలుగం జేయు మని యభ్యర్థించిన నీతలం పెరింగి
యు నెఱుంగనివాడవోలె నధ్యాత్మపిద్యాజాఫక ప్రకారంబు లైశవాక్యంబులు
సెప్పితి నే నింక లోకంబులం గలసి చరించువాడం గాను నిక్కపుబ్రాహ్మణుండ
నయితి బ్రహ్మచారి నయితి జీవన్ము క్తుండనయితి మిముఖొంట కొలఁదెఁగానన్నుం
జూచెద వదినాతెఱుం గెఱుంగమి యేను జగంబు నమస్తంబును వ్యాపించి
యున్నవాడ నాయున్నభంగికి నాబుద్ధి సకలపృథ్వీరాజ్యంబును నాకలోకాధి
రాజ్యంబును సరిగా వని తలంచునాబుద్ధియ నాకు ధనంబు ³దారువుల నగ్ని
యున్నచందంబున సర్వజంతువులయందును వంతర్గత యై సిద్ధి యున్నది గురు
వాసగృహవాసవనవాసపరు లగుబ్రాహ్మణుల కెల్లను క్రేయఃబ్రాహ్మికిం దెరు
వొక్కండ యందఱును సరిత్తులుసాగరంబుఁబ్రాపించిన తెఱుంగునఁ బరత త్త్వంబు
నొందుదురు బుద్ధి నిమార్గంబు నధిగమింప నగుఁ గాని శరీరంబున వశంబు
గాదు కర్మంబు లాద్యంతవంతంబులు శరీరంబు కర్మబంధనకరం బింత యెఱుం
గుదుం గాన నాహృదయంబునం బరలోకభయంబు లేదు నాచెప్పిన యధ్యా

త్వవిద్యావిషయవాక్యంబులతాత్పర్యంబు చిత్తంబున నెలకొలిపి భావనానిరత
వయి యుండుము నన్న పోలెడు వెఱవకు మనినఁ బత్ని సాష్టాంగదండప్రణామం
బాచరించి కేలు మొనరించి. 96

సీ. నీవు సెప్పినమహానీయవాక్యనికాయ, మతిగహనం బకృతాత్మలకును
సర్వగ్రహణక్షీయఁగు కల్లునె కృతాత్మల కైనఁ గ్రమ్మవదెలియ వచ్చి
యుండ దయ్యెఱుకకు శ్రమదయింపఁ బట్టెన, యట్టియుపాయంబు శ్రాదరమున
నాకుఁ బ్రసాదింపవే కరుణాకర, నావును నాతఁ డశ్నాతితోడ

అ. సరణి బ్రాహ్మణుండు శ్రీ గురుఁ డుత్తరారణి,తపము శ్రుతము నిర్మలధన మొనర్ప
జ్ఞానపహ్ని పుట్టు శ్రమానిని యని చెప్ప, వనిత యిట్లు లనియె శ్రవల్లభునకు. 97

క. జనవినుతచరిత బ్రాహ్మణుఁ, డనఁగా క్షేత్రజ్ఞుఁ డగుట శ్రయల్పముఁ దోచెన
మనమున నతని సరణి గాఁ, గొనుటవస్తువు నెఱింగికోని పిదపఁ గదా. 98

వ. అనిన నతం డిట్లనియె. 99

అ. అతనిఁ దోషఁ జేయునట్టిసాధనము లే, దింద్రియముల కండఁ శ్రీదేవి లక్ష
ణములు లేవు నిర్గుణత్వనిరూఢుం డ, హంత లేమిఁ దోషఁడు శ్రాంత కనుము.

వ. అని నిర్దేశించుటయు క్షేత్రజ్ఞవిషయసంకయంబు వాసి యయ్యింతి శాంతి
వాంఛెనని గోవిందుండు సెప్పిన గాండీవి యా బ్రాహ్మణుండును బ్రాహ్మణీయు
నిట్టివా రగుదురె నా రెచ్చటివాగు వారల నా కెఱింగింపవే యని యడిగిన
నదీవుం డతనియాననం బాలోకించి. 101

క. నామనమును బుద్ధియును గృహమహితా బ్రాహ్మణుండు శ్రాహ్మణీయు హృషీ
కామీయ మైనక్షేత్రజ్ఞులవస్తు వన నేన శ్రయనియె నరేంద్రా. 102

— ఓ గురుశిష్యసంవాదంబు కృష్ణం డర్జునున కెఱింగించుట. ఓ —

వ. అనిన విని యర్జునుం డచ్యుతునితో భవత్ప్రసాదంబున మదీయమతి యతి
వికడయును సూక్ష్మగ్రాహణీయు నయి యున్నయది పరమం బైనవేద్యం బగు
బ్రాహ్మణు నెఱింగింపవే యనుటయు నాకృష్ణుండు గురుశిష్యసంవాదం బను
నితిహాసంబు విను మిది నీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బయి యుండెడు నలె
ఱంగున మేధావి యగునొక్కశిష్యుండు సంశ్రితవ్రతుం డయిన గురు నడిగిన
నగ్గుమండు ప్రజాపతిభరద్వాజ భార్గవ గౌతమ కాశ్యప వసిష్ఠాద్రివిశ్వామిత్ర
ప్రముఖు లగుమునిజనంబు లొంగిరసుం బురస్కరించుకొని విరించికడకుం జని
తచ్చరణంబులకుం బ్రణమిల్లి హితం బెయ్యది తత్ప్రార్థి! సుపథం బెట్టిది
భివర్ధింపవే యని విన్నవించిన నన్నలినాననుండు కృపాధురీణం బైన చిత్తంబుతో
నత్తపస్సివ్రతముల కెఱింగించిన లెఱంగు నీకుం బెప్పెద నవహితుండ వయి

1. గ. గ్రహ్యణ, 2. క. దేవి లక్షణములు లేవు నిర్గుణత్వ కి. భువానుతి భరద్వాజ.

- యాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లనియె. 103
- ఆ. ఆదరాద్ధృః డగుచు శనరివమోముల, కాంతి వింత గాఁగ గమలగర్భః
డా తపస్విజనుల్యయాననంబులుగల,యంగఁ జూచి యిట్లు శ్రునియె వత్స. 104
- తే. సత్యము నన భూతంబులు శ్ర సంతపించు; సంద వర్తించు దాననయడఁగ నిదిగు
ణత్రయాత్మకసత్యచరిత్ర మమల,బుద్ధులార సత్యంబు ప్రసీధి వినుడు. 105
- క. శ్రుతి యనఁ దప మనఁగఁ బ్రజా,పతి యన సత్యంబునకు నశ్వపరమనామంబుల్
వ్రతులార సత్యమన న,వ్యితతమహిమ ¹మైనపరమశ్రేష్ఠ్యము సుండి. 106
- క. కావునఁ గామోద్ధన,మావేశము తెడల విడిచి శ్ర యనవరతంబున్
సేవించురు సత్యము దృఢ,భావాకలనమున యోగ్యపరినిష్ఠాత్ముల్. 107
- వ. అది హితంబు తత్ప్రాప్తికి సువధంబు సెప్పెద వినుండు. 108
- క. చతురాశ్రమములును జరణ, చతుష్టయము గాఁగ వర్ణసముదయసంసే
వ్యత నొప్పెడుధర్మము సుం, డతులంబు శివప్రదంబు శ్ర సగుపథ మరయన్. 109
- వ. నాలుగాశ్రమంబులకు సామాన్యంబ యధ్యాత్మవిత్త్వంబు లేక పరతత్త్వంబు
నొంద రామి మాదుతాదిత్యేంద్ర ప్రజాపతులకును తోచుగా నిట్టిద యధ్యాత్మ
దర్శనం బనం జతుర్వింశతితత్త్వావలోకనంబు గావునఁ దత్త్వంబులు వివరించెడ.
తే. అంబరాదిభూతములు శ్రద్ధాదిగుణము
లిండియము లిరుడెఱుగు ముఁసేందులార
మన మహంకారబుద్ధుల్నిట్లాపరి ప్రకృతి
గలయుఁ దత్త్వచతుర్వింశత్య మొందు. 111
- క. వినుడు ప్రభవవిలయజ్ఞాననిరూఢము గాఁగ వీన్యనైజ మఖలముం
గనిన భవమోహ మొందఁడు, గనుఁ బరతత్త్వంబు నతఁడు శ్ర గతకల్మషుడై. 112
- వ. అని నిర్దేశించి యుద్దేవుండు వెండియు. 113
- క. వ్యక్త మనిర్వాచ్యం బ,వ్యక్తము సుస్థిరము ధృవము శ్ర వ్యాపిత్వధురా
యుక్తము కలితగుణత్రయ, శక్తి నవద్వారపుర మృసాధ్యము సుండి. 114
- క. తత్సాధనంబు తదత,చిత్సులభత్యప్రసీధిశేయుఁ ద్రిగుణసం
పత్సారవంత మది ²గుణ, జత్సుప్రతులై సవార్యచ సాధ్య మగున్. 115
- సీ. సంయమివరులార శ్ర సత్త్వరజ సమో,నామయాధములఁ గుఱంబు లవియు
నన్యోన్యమిధునత్య శ్ర మన్యోన్యసంశ్రయ, మన్యోన్యసంకల్పితానువృత్త
భావ మన్యోన్యోప్రజీవనాచరణంబు, గలిగి దుర్బోధత్యగ్రాధభంగు
లై యుండుఁ దమము నియమితమైనరజస్సు,దన్నియమమున సత్త్వంబునడచు
తే. సత్త్వ మడఁగినచోఁదమృశ్చరిత మొనఁగు
లోభశోకసమ్మాహనిద్రాభయములు

వికృతిదుర్మానమాధ్యపాకృతికోప

శాత్రుమాత్సర్యములు తమస్సంభవములు.

116

ఉ. పాములుఁ దేర్చునుం బనులుఁ శ బంధులుఁగుక్కలు మీలుఁ గోర్చులుం
జేమలుఁ గాకులుం గ్రీములు శ జంకలు నక్కలుఁ గొంకనక్కలు
నోమలు మ్రాకులు బొదలు శ నోవుల బీడల బొంకువారుముక
తామసభాగు లట్ల మఱి శ తద్విధజంతూపు లెన్ని యన్నియున్.

117

క. ఇవి తామసంబు లని గుణ, నివహములోఁ గీడు వాప్య నేర్చునతఁడు త
ద్వివిధవికృతినిరసనహేతువిచేకము గలుగఁగా న్యధోగతి దలఁగున్.

118

చ. బలమును శౌర్యమున్ మదముఁ శ బ్రాభవముక సుఖదుఃఖభాగితా
కలనముఁ జెల్మి నేత్రయుచు శ గాంక్షయు నొల్లమియుం బ్రతాపముం
గలహము నీర్వ్యయున్ బహువికల్పపుభావలుఁ గామినిజనం
బులయెడ గాఢరాగతయు శ బొంకును సుబ్బు రజఃప్రభుతముల్.

119

చ. అవి దొలుబామునం గలుగునట్టిజనంబులు నీతు లిట్టి వి
ట్టివి యవినితు లన్మతిపఱివత గల్గి త్రివర్గవర్తనం
బువెరపు నొంది యర్థములఁ బొంపిరివోవుడుఁ గామసౌఖ్యవై
భవములఁ గ్రాలుచున్ మనుజుభావనియాధతఁ బొల్తు రెంతయుక.

120

క. రాజసగుణములకుం గల, నైజ మెఱుంగువారు తజ్జనక వైకృతముల్
ధీజితములు గావింపఁగ, నోజ గలిగి శుభదవృత్తి శ నొంకుదు రెందున్.

121

నీ. సంతోషమును బ్రకాశత్యంబుఁ బ్రియమును, నానందమును గరుణాభిరతియు
క్షమయును సత్యంబుకౌచంబుఁ ధృతియు న, కార్పణ్యమును దితిక్షయనహింస
యును నార్జవంబునుశననూయయును గ్రోస, రాహిత్యముచు నసంకరంభతయును
సమత దాక్షిణ్యంబు శ శ్రద్ధానతయు నకూరభావంబు ప్రీతిగౌరవంబు

తే. సత్వజాతంబు లివి పూర్వజన్మసంక, లితములైనట్టివా రహంకృతి మమత్వ
మర్థత్వ ¹కామార్తిలేకతులజోధ, భరితులై యూర్ధ్వలోకవైభవము గండు.

క. వినుఁ డా గుణంబు లన్నిటిఁ, గనికొని తత్తదనుష్ఠ క్తి శ గలుగనివాఁ డ
ప్పనిచే భుజింపఁగాఁబడఁ, డనఘాగ్నికులార మింగు శ నతఁ డారాశిన్.

123

వ. అని చెప్పి యప్పరమేష్ఠి మఱియును.

124

నీ వేర్వేఱి యుండవు శ వినుడు గుణంబు ల, న్యోన్యసంకలితంబు శ లగుచుఁ బరఁగు
సంగతత్వమునన శ సంసారయాత్రాప్ర, వర్తనం బొనరించు శ వానిలోన
నెయ్యదిమిగులఁగోఁగపిచ్చెడజన్యంబు, లొలయుఁబొయుటయొక్కోక్కమాటు
గలుగు ²దమం జెఱుంగలి యధికం బైన, సోత స్పృహముఖస్తుతి రజస్సు

అ. వెరిచినపుడు మధ్యసరణి సత్త్వము వృద్ధి, బొంద నూర్ధ్వవృత్తి శ బొందు వీని

¹ క. కామార్తి. 2, అ, దమంబు కేకంబు యధి.

- మును ¹ ప్రకారభేదమున నెఱింగించి, అని నీనడు త్తరంబులనఘులార. 125
- క. సోత స్సంజీవగమన, హేతు వగుదశావిశేష శ్రమగూణమునఁ దా
ని తెనుపు నొందు నని కనుఁ, డాతతమఘలార కరణ శ్రమగు నదిత్రోవన్. 126
- వ. గుణత్రయంబునం ద్రోచుటమే లది ద్రోవువనునట్టివత్పత్వంబు లే కుండునని. 127
- క. సాత్త్వికులకు దివము రజో, మత్స్వకలితవర్తనులకు శ్రమధ్యభవనవా
సత్త్వముఁ దామసులకు నీ, చత్స్వకరాధోజగంబు శ్రమంప్రాప్త మగున్. 128
- క. ధర్మార్థకామగోచర, కర్మములకు సాత్త్వికాదిక ప్రకరవికా
రోర్ములు హేతువు లగు ని, మ్మర్మత కేంద్రియాతి శ్రకారణము సుఁడీ. 129
- క. క్రమమునఁ బ్రాణంబు నపా, నమా సత్త్వంబును శరీరజన్ము శ్రనాకం జూడక
యమివవలార యదానము, తను మిట్టుల శ్రుతియు సువిధితంబుగఁ జెప్పన్. 130
- క. జపమును దానము యజ్ఞము, దానమును గర్తృజనచిత్తదశలను సత్త్వా
ద్యుపహితములగుటనడచుం, ద్రిపథంబుల సాత్త్వికపుగ్రతియు మేలెందున్. 131
- క. వినుఁ డెక్కువ దక్కువ లే, కనయము నెససింపఁగా త్ర యంబునుజూరే
వినుతావ్యక్తం బనఁగా, జనుసత్త్వము శివ మచలము శ్రశాశ్వతమయన్. 132
- క. నదసప్రకారనిత్యం, బది దాని తెలుగు గెలుగు శ్రనాతఁడు విజ్ఞా
నదశావధూతగుఁ డై, యదీనగతిఁ బొందఁ గను నిశ్రరామయపదమున్. 133
- వ. అని యుపదేశించి విరించి వెంసియు. 134

—|| మనోబుద్ధ్యహంకారాదితత్త్వప్రకారము. ||—

- సీ. అవ్యక్తమునను మృహత్తత్త్వ మదమంచు, నది బుద్ధి మతి ధృతిశ్లాఘాతి సంహి
దూపలబ్ధినామంబు శ్రలొంది యెంచును గని, విని చని కావించి శ్రవిభుత నొప్పు
దాన సహంకారతత్త్వంబునకుఁ గల్గు, బ్రభవంబు వినుడు త్రద్యావితాత్మ
కంటై ప్రవర్తించు శ్రగార్వసీతుల లోక, మఖలంబు వర్ణత్రయ ప్రజనితు
తే. అధ్యయనమును వ్రతమును శ్రసద్వరంబుఁ
దపము మొదలైనక్రియ లందుఁ శ్రదగిలి నడచు
తెల్లఁ దద్వ్యాప్తి జేసియు శ్రతెల్ల మింత
జగము రంజిలు దాని శ్రేణంబువలన. 135
- క. వినుఁ డాతత్త్వంబుల సంజాతము లగు మేదినియును శ్రజలమును దేజం
బును వాయువు నాకాశము, ననఁగ మహాభూతములు శ్రరతిశయమహిమన్. 136
- తే. తద్గుణంబులునూరె గంధంబు రసము
రూపసంస్పర్శజన్మములే శ్రరూఢభంగి
బరఁగునవిష్వయములఁ బ్రాల్పద్యమనను
గలుగుజంతువు మోహంధ్రకార మొందు. 137

గ, ప్రకారభేదముల తెలిం 2, గ, మదు పరంబు నివ, ద్రివిధము. 4, గ, రజస్సత్వగుణాదేగ సంఘాతి,

- క. దీన సకలజంతువులును, లీనము లగు చుండు దమమృతీనస్మృతిదై
ర్యానూనం బగునీర్మల, మానసమునఁ బారయినీరు శ్ర మహితార్వజనుల్. 133
- క. విషయదబులు నశ్వరములు, విషసన్నిభములు సమ గ్రవికృతిజనకముల్
ధిమణాగుణముల నెల్లఁ గలుషములుగాఁ జేయు మోహాలోభకరములై. 139
- ఆ. మాంసకోణితాస్థిమాయుడీరంబులు, దారు గాఁగ లగ్గతలఁచునట్టి
కృపణజనులు వీనికేక. గానఁగ లేక, చిక్కి చెడుదు రింత శ్ర నిష్కవంబు. 140
- వ. పండితులు వీనిచేతం జెడ రని పలికి పద్మసంభవుండు వెంసియు. 141
- తే. అంతరాత్మ యనంగఁ బ్రాణానీపంచ, కమును వాఙ్మనోబుద్ధులుఁగా నిరూఢి
గలుగు నీయవ్వకంబు లోకమున కెల్లఁ, దా నుపాదానకారణత్వమువహించు. 142
- వ. ఇవిధంబునం గనుంగొనుట బోధంబునకు నిదానంబు. 143
- నీ. వినుఁ డహంకారసంభవనితంబు లగుచక్కఁ, రాదికబుద్ధింద్రియములుఁ బాయు
ముఖ్యకర్మేంద్రియములును మనంబును, నేకాదశేంద్రియానీక మీ శ
డిందినందశిఁ బడికొకుండక యం దెది, యింపేనిఁ దనవంక శ్ర కీర్తన జాలు
బుద్ధితత్త్వము గల్గునెద్దాత్మకుఁడు పర, తత్త్వంబు గనుటకుఁ శ్ర దా వలంతి
- తే. యనియెఱింగించి మఱియునిర్మలను నజుండు, స్వేద ముద్భేద మండమృత్వీనఁబుట్టు
నధమమధ్యమోత్తమదశ్యలైన భూత, రాసు లత్యుత్తమములుఁజరాయుజములు. 145
- వ. భూతతారతమ్యజ్ఞానంబు మానసియంబగుటనిట్లు సెప్పినన్ధ్యాత్మాదులంజెప్పెదఁ
ద ద్వేదిత్వంబు విద్యామూలంబై యుండు నవధానంబుతో వినుండు. 145
- క. అంబర చూడి యనిల తేజోంబుధరలు వరుసతోడ శ్ర నకుఁజూరె ద్వితీ
యంబుఁ దృతీయంబుఁ జతుర్థంబును బంచమము భూత్యతతి యట్లుండున్. 146
- వ. అధ్యాత్మాదులు భూతాధిష్ఠానంబులు గావున భూతంబులమున్నుపన్యసిగిదితి. 147
- నీ. శ్రోత మధ్యాత్మంబునూరె శబ్దం బధి, భూతంబు దిశలు ప్రబుద్ధులార
యధిదైవతము చర్మ శ్ర మధ్యాత్మ మంజలి, సంస్పర్శ మధిభూత్యసంజ్ఞకంబు
దానికి నధిదైవతంబు విద్యుత్తు నే, త్రంబు దా నధ్యాత్మ్యకంబు రూప
మధిభూత మాదిశ్శుఁ శ్ర డధిదైవతము జిహ్వా, యధ్యాత్మకము రస మారయంగ
- తే. దానియధిభూత ముడుపత్తితదధిదైవ, తంబు భూత మధ్యాత్మకంబు శ్ర దలఁప గంధ
మందితాధిభూతము తదీయధిదైవ, తంబు మారుతమండ్రవిద్యజ్జనములు. 148
- వ. ఇది బుద్ధింద్రియ ప్రపంచంబు. 149
- నీ. పాదపాఞ్శాపస్థపాణివాగ్విర్గంబు, కర్మేంద్రియములు సత్కర్మలూర
యధ్యాత్మములు వాని శ్ర కగునధిభూతముల్, గంతవ్యమునువిస్మయమును శుక్ర
మును గ్రహమృత్తికై శ్ర వినుడు కర్తవ్యవ, క్తవ్యంబులును నధిదైవతములు
బభ్రువొత్త ప్రజాపతిక కవహ్నులు, మఱి యహంకారంబు శ్ర మనసు బుద్ధి

తే. పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి
వెలయు నభిమాన ¹మంతవ్యములును సెప్పి
యంబు నధిదైవతము ²దుష్టుఁ డమృతకరుడు
బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయము జెఱుగు. 150

ఆ. ఇట్లు జెలియ నజీగ్రముంద్రియంబులంద్రిగూర్థములనుభూతసార్థములు దె
మల్చి చిట్ల గుండ ³ మనసున నొదిగించుటయులూర భన ⁴ గావలంబు. 151

వ. అని విద్వేశించి నీరజాననుం డా నయమిచ్చుటతో నూక్ష్యభావత్వసంపాదినయ
శివయు నగునివృత్తితెఱుం గెఱింగించెద ననుమాట మున్నాఁ యుట్లనియె. 152

సీ. కమఠంబు దనయంగళకములనట్లుటకామముల విద్వాంసులవిభవమరలఁ దివుచుఁ
గామంబుల మరల్పుడగా నోవుధీకుండు, విరజస్కుడై యుక్తితెఱువు గాంచు
నింద్రియంబులు పద్మియింటిని గుదియించు, తెక్కుటవెర వది ⁵ యుగధనముగ
నాత్మాన్ని వెలుఁగుభూతావలి నాత్మఁగాం, పన సూక్ష్మతత్త్వదర్శనము గలుగు

తే. భూతపంచకజలధి రోగతిశోక, సహితభోగలవాంశికాశ్రయము దీని
విభులు కాముండుఁ గ్రోధుండుఁపేరి గెల్వ, వచ్చినప్పుడ మది గడవంగవచ్చు.

ఆ. మనసు మనసునంద్రుణ్ణడఁచి యాత్మని నాత్మయంద కాంచునట్టియతఁడుసర్వ
విదుఁడు సకలభూత్యవితతియందును దనుఁ, గనుచు నుండు నిర్వికల్పకముగ. 154

తే. ఆత్మతత్త్వ మేకంబ దీప్తపాంతరములఁ
⁶గలుగఁ జేయుప్రదీపంబుకరణి నావ
హించు రూపాంతరముల న్యయ్యెలమియును బు
ధుండు గనుఁగొని బ్రమయక ⁷ యుండు నొకట. 155

తే. ఆ పరంజ్యోతిచేఱు న్యర్యముఁడు వరుణుఁ
డనిలుఁ డగ్ని సోముఁడు విష్ణుఁ డ ⁸ దజుఁడు శివుఁ డ
నంగఁ బరఁగుశబ్దములు న్యన్మతులు దానిఁ
బ్రయతు లయి భజియింతురు ⁹ నియతులార. 156

వ. అని చెప్పి యచ్చతురాసనుం డమూనసీయులతో మఱియు నిట్లు ధర్మంబునకు
నహింస లక్షణం బధర్మంబునకు హింసయు దేవతలకుఁ బ్రకాశత్వంబును
మనుష్యులకుఁ గర్మంబును నాకాశంబునకు శబ్దమును వాయువునకు స్పర్శం
బును జ్యోతిస్సునకు రూపంబును జలంబునకు రసంబును బృథివికి గంధంబును
భారతికి శబ్దంబును మనంబునకుఁ జింతయు బుద్ధికి వ్యవసాయంబును దదీయ
మహత్తత్త్వస్వరూపంబునకు ధ్యానంబును సవ్యక్తంబునకు ¹⁰ సాధుత్వంబును
యోగంబునకు ¹¹ బ్రవృత్తియును జ్ఞానంబునకు సన్న్యాసంబును లక్షణంబులు
లక్షణజ్ఞానంబు పరతత్త్వపరిజ్ఞానంబునకు పాతుభూతంబు. 157

1. గ. సంకల్పములు 2. గ. వేదయవృత్తి. 3. గ. నయమిచ్చు. 4. చ. సమత్వంబు 5. రి. 3. చ. ట. వృత్తులు 6. చ. పరంజ్యోతి 7. చ. పరంజ్యోతి 8. చ. పరంజ్యోతి 9. చ. పరంజ్యోతి 10. చ. పరంజ్యోతి 11. చ. పరంజ్యోతి

అ. జ్ఞానపూర్వమైనసన్నాసకలనంబు, పరమగతి నొనర్చు శ భవ్యులార
ద్వంద్వరహితుఁడై నతని జరామృత్యులి, స్తరణకరణ మొనరవత్త మొందు. 158

—అవ్యక్తనామక త్వనిరూపణప్రకారము. —

సీ. అవ్యక్తనామకంబగుతత్వ నరసు న, లింగంబు పురుషుఁడతలింగం దతఁడు
జేత్రంబు నెఱుంగుటజేత్రజ్ఞానం జను, జేత్రంబు నాఁగఁబ్రవృత్తియనంగ
నవ్యక్తమునకునానూతరంబులుగుణ, ప్రభవమౌత త్వమాత్ర ప్రభువుగుణము
నెఱుంగవు చేతనాహీనమౌత గానము, జ్యోతిరాత్ముఁడు తత్త్విగ్రయా ప్రపంచ

అ. మెఱుంగు నిట్టు లగుట శ యెఱిగి గుణములు, విడిచి నిలిచి తత్త్వవేది యంత
రాత్మవేశననాన శ నచలనిరానుయా, వ్యయపదంబు నంపు శ ననఘులార. 159

వ. అని వెండియు. 160

సీ. జ్యోతిస్సులందు వర్ణ్యుఁడు రవి భూతంబు, లం దగ్గి వరుడ విశ్వలఁ బ్రధాన
సావిత్రి దేవతానమితఁ బ్రజాపతి, ఘనుఁడు వేదముల ముఖ్యుంబు ప్రణవ
మనిలచయమ్మునభ్రాహ్మ గ్ర్యముచంద, ములకు గాయత్రి యగ్రగలముపశువు
లకు మేటి మజ మఖ్యలచతుష్పదము, కు, ధేనువు మిక్కిలి శ మానవులకు

తే. బ్రాహ్మణుండు వరిష్ఠుండు శ పక్షులందు, శ్వేన మధికంబు యజ్ఞవిధానములహు
తంబు పెద్ద యుగములఁ గృతంబుమేలు, ధాతువర్గములోన నుత్తమము పసిడి.

సీ. యవ లోపధులలోన శనన్నంబు భక్ష్యభో, జ్యములందు జలము పేయములలోన
నమరాచలము పర్వతములం బల్లంబు, తరువులలోన నూర్ధ్వంబు దిశల
జాహ్నవి నదులందు శ సాగరంబు సరస్సు, లందు గృహస్థత్వ శ మాశ్రమముల
నెక్కు దారయ నెక్కుఁ శ డేను బ్రజాపతి, లం దచింత్యాత్మకుం శ డైన యట్టి

తే. విష్ణుఁడెక్కుఁడు నాకంబ్రవినుడు తెలియ, నీశ్వరుఁడు దేవతావలి శ కల్ల నెక్కు
డతఁడు నా నే ననఁగ విష్ణుభ్రడనఁగ వస్తు, వాకడ మా ర్తిక్రయంబున శ నుగ్గిలు.

క. నెఱయఁ బ్రధానపదార్థము, లెఱుంగుట పరిబోధమూల శ మెఱుకల కల్ల
మెఱుగిడుట మమ్ము మువ్వర, గుఱుకొని యొకఁడుగ నెఱింగికొనుటదలంపన్.

క. దివసము రాత్రి యునుం బొరి, బ్రవర్తనముఁ బొందుచుండుకపగిదిని సుఖసం
భవదుఃఖజననములు జంతువులకుఁ గలుగు వల దుబ్బు శ ిదురపిల్లంగన్. 164

తే. పొడలఁ దఱుంగుటకై పొడ శ పొడవుఁబడుట
కై కడను జేరుఁ బాయుట శ కై జనించు
బొలియుటకు నై సుఖంబును శ బొందు దుఃఖ
మొందుటకు నై పదార్థము శ లభలములును. 165

క. జ్ఞానము నవిశేషస్థితి, దానికి నాశంబు లేదు శ దానిఁ దెలియుట
మానాహంకృతిమనుతలు, మానిననిర్మలుఁడు మోక్షమార్గముఁగాంచున్. 166

వ. అని వివరించి యాసమంటితాచారులతోడ నాశ్రమ ప్రకారంబు లెఱింగించెద నని పలికి యిట్లని యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకుఁ బ్రియహితకరుఁ డగుఁ జేడాధ్యయన మొనఁడుచుచు¹ నశన మమల భిక్ష² నొనర్చుచు శ బిల్వపలాశదం, డములలో నొకటి ధార్యముగఁ జేసి స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపరుండును, నియమ తేంద్రియుఁడును శ సత్యశుచియు యజ్ఞోపవీతియు శ సబహుభాషియు మేఖలాఘ్నుండు నై శయనాసన ప్ర

తే. చారవిధములు సముచితాశా³ చరితములుగ, సత్యధర్మనిరూఢుఁడై శ కాంతి గలిగి వేత్తియిరుప్రాదు నడపుచుఁగల్గుషంపుఁబనుల, కేలయక వర్తింతుఁబ్రహ్మచారి.

సీ. అర్హ ప్రకారస్యమావర్తనం డయి, నిజవారనిరతుండు శ నిర్మల ప్రచారుండుఁ బంచయ్యజ్ఞ పరుండు సతిధిశిష్టాశియు శుక్ల వస్త్రాన్వితుండు శ క్త్యనుగుణదాన్యశాలియు సపచలేం, ద్రియుఁడును శుచియు మైత్రిప్రపరుండు స్వాధ్యాయశీలుండు శ సద్వృత్తినిష్ఠుండు, నై యాజనంబు సృధ్యాపనంబు

అ. శక్యమైనఁ జల్చి శ తమ గల్గి సత్ప్రీతి, గ్రహ మొనర్చి మిత్తు శ లహితు లనక మాటకార్యమునను శ మధ్యస్థుఁడై గృహస్థుండు నడచు దురిత్యమారుడగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొజుగి యరణ్యస్థలంబునఁ
బర్ణ శాలావాసస్యపరత నొంది
స్నానతంత్రము రెండుసంధ్యల నడపుచు
బ్రహ్మచర్యవ్రతభాస యగుచుఁ
బూరిపంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక
సముదయంబును సశ్రనముగఁ గొనుచు
నజినంబు వల్కల శ మంబరంబుగఁ గొని
శయనకృత్యంబు భూస్థలి నొనర్చి

తే. యతిథులకు నడ మిచ్చి యాహారములను
భక్తి నాత్మియములలోనఁ శ బంది పెట్టి
యధ్యయనహోమశీలుఁ డై శ యన్ని యింద్రి
యముల గెలిచి వాన ప్రస్థుఁ శ డతిశయిల్లు. 170

క. ఈ మూఁ డాశ్రమములలో, నేమిట వర్తింతువార్య లేనియు ముక్తిం గామించినఁ జొరఁ దగు విద్యామూలాచార మైస్వయత్యాశ్రమమున్. 171

సీ. సర్వభూతదయాన్యవంగంబు గలిగి యతీతవస్తువులఁ జింతింప కెద న నాగతంబులమీఁద శ నాస సేయక వర్త, మానలబ్ధము లుచ్చేక్షానిరూఢిఁ గూర్చు చంగంబులఁ శగూర్మ మెట్లట్ల యింద్రియముల లోనికిఁదెగిచికొనుచు సముచితకాలభిక్షాచర్య దొరకొన్న, యంతన నిజజేమాత్యూత నడవి

1. చ, శక్యములు, 2. చ. జరించుచు. 3. గ. చారుములుగ, కావలించుచు శ్రీమదాశ్వాగమింద్రితల్పి,

తే. గ్రాస మాచ్ఛాదనంబు దక్షకంఠ నెవ్వఁ డరి నెయ్యది యిచ్చిన శ నంద కేక
వారభోజి యగుచు నమరస్కారసఖ్యనుతినిరాకృతిరహితుఁడై యతి వెలుంగు.

క. అననూయము నన్వోధంబును దనుమును బ్రహ్మచర్యమును ఋజుభావం
బును సత్యంబు నపై శున, ము నహింసయుఁజూపె యతికి శ ముఖ్యవ్రతముల్.

తే. వృక్షమూలనదీతీరవీణననిలయ, పవినగిరిగుహానిత్యవిశ్రాంతి
నదనవాసియై కౌటిల్యోనాధ్యవిస్తు, సంచయసములుడిగి యతి శ సంచరించు.

క. తనమేలు ప్రకాశించెడి, తినుఁ గనుఁగొనునట్టిదను లభదాసీనతమై
నునికిఁ దగియెడుచందం, బున వర్తించుయతి సర్వము క్తత నొందున్. 175

వ. అని యెఱింగించి మఱియును. 176

సీ. సన్న్యాస మరఁ దపశ్చరణంబుపేరు తపోజ్ఞానము క్తిప్రభుధులైన
జనము లచుత్తరం బ్రదర మమృతంబు నా, మోఁగుతీర్థము గండురవీరతామ
సము నవధూతిరారదసము నై శుద్ధసత్త్వశ్రయం బగుమౌద్యయంబు గలుగు
వారు తపోవృత్తివలన సుక్షేమమార్గంబున నడతు ర్యేకత్వకోభి

తే. మహితనానాత్వ మనఁగ స్రమస్తభూత
సముదయం మై యున్నతిత్తము ప్రకాశ
మగుట సఖలగతులఁ దోచునవిధంబు
గలుగుబుధుడు నిర్వృంద్యుఁడై శ కాంచు ముక్తి. 177

వ. అవ్యక్తప్రభవంబును బుద్ధిస్కంధంబును సహంకారవిటపంబును మహాభూతో
పకాఖంబును నిందియకోటరంబును సంతతాకాపలవంబును శుభాశుభఫలం
బును నై సంసారివృక్షం బొప్పు చుండు. 178

క. జానానీ నది నఱికి యభి, మానాహంకారమార్యమతి యగుపురుషుం
డానంత్యముప్రస్ఫుటముగఁగానంగా నేర్పు విగతకల్మషులారా. 179

అ. అనిమిషమైనఁ బరమనయతి నాత్మని నాత్మ
యంద కసనఁ దెలిపు శ సారఁ బడసి
బోధమహితమునులభపొందునవ్యయగతిఁ
లొందఁ గండు ప్రకృతిరవొందు దొఱఁగి. 180

అ. పరమనయతి యనఁగఁ శ బ్రాణసంయమనంబ, యది క్రమాభివృద్ధి శ నలవరింప
గాఁ బ్రసాదసిద్ధి శ గలిమి ఘ్రవం బిచ్చి, కేవలన విష్ణుసిద్ధి కేర్పు. 181

క. అవ్యక్తతీర్థజాతిము, భవ్యము తత్త్వంబుదురిత్యపంకవారంబై
యశ్యయ మిమ్మత మనిందియ, భావ్యం బగుతత్త్వ మొండఁబ్రాఁ కగుఁ జాండ్ల

వ. కావున. 182

తే. సత్త్వభావనకంటఁ బ్రశస్తమైన, శృత్య మరయంగ లేదండు శ నిత్యవస్తు

సమ్యగధిగమసిద్ధికి శ్ర సయమప్రసిద్ధు లాగమతంత్రప్రసిద్ధులార. 184

క. వినుడి సత్త్వము బురుషు, గనుగొనుటనుమానకలన శ్ర గాని మనము ద
కినతెలుగేమిట నైనం, గనుగొనియెద మనట వెరవు శ్ర గా కండు జాడి.

నీ. ఇట్లుగెట్లనియెదలేని సత్త్వంబు, సంతోషమును నహింసయును ధృతియు
క్షమయు నార్జవమును శ్ర సనాన్వితమును బరి, త్యాగంబు విజ్ఞానశయోగదశయు
సాత్త్వికంబులు గానతత్త్వవిజ్ఞనము లీ,యనుమానమున బురుషాధిగమము
బడయుట యొప్పెడుశ్రవదమంద్రుసత్త్వంబు, బురుషుండు నొకడనుగబుద్ధి గొండ

తే. తాఱు లూడుదు రత్తేల శ్ర యగు నుదుంబ

రమున మశకమ్ము వారి మీశనము వసించు

నట్లు సత్త్వంబునం దంత్రరాత్మ్యం దుండు

గాక యనియెడివారు పెక్కండు గలరు.

186

వ. అనిన విని యమ్మునులమ్ముహితాత్మనితో ధర్మంబు లనేకవిధంబులువీనిలో నెవ్వం
డెయ్యది యవలంబించె నదియ వాడు మేలను నే మన్నింటిమీఁదనుంజరగి
బుద్ధులు గలిగి యనిశ్చయధర్మనుల మియి యుండుదు మిది ప్రధానానుష్ఠేయం
బని యుపదేశింపవలయు సత్త్వపురుషసంబంధప్రకారంబును బ్రస్ఫుటంబుగా
నెఱింగింపు మనుటయు వారికి వారిజాననం డిట్లనియె.

187

సత్త్వం సవ్యాసప్రేయంబుగా నిరూపించుట.

నీ. సకలధర్మములలో శ్ర సర్వభూతాహింస, మేటి యహింసాస్యమేతల డై న
వానికి నుత్తమశ్శానోదయం బగు, నవి మోక్ష మొనరించు శ్ర సనఘాలార
కోరికమొయి గర్మ శ్ర కారి యయ్యెడువాడు, పొందు గతాగత్యలుల ఫలాభి
లాషంబు లేక నిర్దోషత మే లాచరించిన ముక్తి సిద్ధించు వినుడు

తే. విషయి పురుషుండు సత్త్వంబు శ్ర విషయ మిట్లు

భోక్తృభోజ్యత్వసంబంధమున జాసంగి

యండియును బద్ధుపత్రప్రయోగవంబు

కరణి నతడు తత్సంగంబు శ్ర జారయ కుండు.

188

క. సత్త్వము ప్రదీప మాపర, తత్త్వము గాంచుటకు గాన శ్ర తత్సాధనతా
తత్త్వము వదలక చిత్తసుఖత్వాకలిత మగు నెలవుగండు కృతాత్ముల్.

189

చ. అది సదుపాయ మెందును నుపాయసమగ్రత లేమి సేర్ప ద

భ్యుదయము దూరమార్గమున శ్ర బొందెడుభద్రము వాహనాధ్యక్షుల్

నది నెఱి నుత్తరించి కనునందము నొనహితుండు గాంచునొ

ప్రీదము విసాధనం డయినత లే లెటు లొందగ నేర్పు జెప్పరా.

190

అ. ఇట్లు లగుట యోగ్యయోగియేనియును నెఱుంగ లేని బలిమితౌచ్చు గడిగి

చేయుపని ఫలంబునొందింప కుండుట, కొలఁది బోక దుఃఖములును గలుగు. 11

క. స్థలపథమునఁ బోతముత్రి, నలమార్గమునందు వాహనము వినియోజ్యం
బులు గా విమోచయి సాధన్యకలనవిభాగజ్ఞుడైన శ్రీ గడచు దురితముల్. 192

వ. అని చెప్పి. 193

తే. తటినిఁ దగ ను త్తరించునంగ్రతకును బోత
మాదరించి త కొల్లనిశ్చయట్టు పురుషు
దర్శనము సంభవించునంగ్రభకును స త్వ
మూఁది పిదపఁ దత్సంబంధ శ్రీ ముడ గుఁ దనియె. 194

వ. ఇట్లు పడేశించి మఱియు నిట్లను నవ్యక్తంబుగుణంబు మహత్తత్త్వంబు మహ
త్తత్త్వగుణం బహంకారం బహంగారగుణంబులు మహాభూతంబులు మహా
భూతగుణంబులు శబ్దంబు లం దాకాశంబునకు శబ్దంబు గుణంబు వాయువునకు
శబ్దస్పర్శంబులు గుణంబులు తేజస్సునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులు గుణంబులు జలంబు
నకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులు గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధం
బులు గుణంబులు శబ్దంబు మృదుఃఖరాదిబహువిధభేదంబులు గలిగి యుండు
స్పర్శంబు శీతోష్ణమఃఖ్యవివిధప్రకారంబులం బరఁగు రూపంబు శుక్లకృష్ణ
ప్రభృతినానావిధంబులం జను రసంబు మధురతిక్తాది ప్రచురభంగుల నడచు
గంధంబు సురభిఃపిష్టప్రముఖానేకవిశేషంబుల వర్తించు నిట్లు పెక్కుచందంబులం
జెల్లువిషయంబుల తెఱఁగ గెఱుంగుట వానిఁ దోఁపంగుటకుం దోడ్పడం జాల
నని చెప్పి వెండియు.

అ. భూమిముఖచతుష్కర్మమునకంటెచివి యహం, కారతత్త్వ మంత్రకంటెదాని
కంటె బుద్ధిబుద్ధికంటె జుక్తతి యెక్కు, దన్నిటికిని బురుషుఁడధికుఁ డరయ. 916

క. భూతముల తారతమ్యము, చేతోగత మైనయట్టిశిష్టజనము ప్ర
ద్యోతితుఁ డగువురుషుఁ గని ని, రాలెంకావ్యయవడంబు శ్రీ స్రాప్తింపఁ గనుక.

సీ. పంచభూతంబులఁ శ్రీ బరఁగింపఁ గుడియింపఁ, బాలుదక్షిణ వాని శ్రీ నేలుప్రభుతఁ
దనరు మనంబు రక్తధ్యముల సారథి యెట్లు, లట్లందియంబుల శ్రీ నాఁగ నడప
నదియ వలంతి భూతాత్మకంబును బుద్ధిసన్నాహమును మనస్సారథికము
నింద్రియాశ్వము నైవర్యూడ్యరథంబున, నభిమతిగతి సంతకరాత్మకఁ డెందు

తే. నెలమివర్తించునిట్లుగుటఁబుఁగుబుఁగు, భూరసంసారమోహవాహగురకులోను
గాక నిర్గుణపథమునఁగ్రాలి కను ని, రామయము నవ్యయంబును ననగుపడంబు.

వ. అని పిలికి మఱియును. 199

క. శరనిధితరంగలభంగిం, బొరిఁబొరి నవ్యక్తమునన శ్రీ పుట్టు నడంగుకా
సురకరభద్రదీరుహముఖ, చరాచరానేక భూతజాలము లెల్లక. 200

క. అవ్యక్తాదికనకలము, నవ్యయఁ డగువురుషుఁ డాశ్చర్యయంబుగఁ బరగుకా

- సువ్యక్తంబుగ నిది గను, భవ్యులు వడయుదురు మౌనభంగమునన్. 201
- క. విను డక్కనుటకు మూలం, బసఘం బగుదపమ యగుట శ సుఖ్యుడనౌ
ధనసమ్యక్విధసముపార్జనం బవశ్యంబు వలయు శ సక్కుతులారా. 202
- సీ. భూరితపంబునఁజూరె ప్రజాపతుల్, బహువిధవృష్టిశ్రద్ధాబాగులైన
లైరి వన్యంబు లాశహారంబులుగఁ దప, మాదరంబునఁ జేసి శ కాడె మునులు
కాలత్రయంబు లోక త్రితయంబును, గాంతురు విషయ శ సౌఖ్యంబు
లోదవుఁ గపంబున శ నొండువిధంబులఁ, బడ మంగ రానియ్యెక్కునుపపంబు
- తే. లచ్చ మైసతపంబున శ వచ్చుఁ బడయ, బ్రహ్మవధమద్యపానాదికపాతకంబు
లెల్లఁ బాయు దపశక్తి శ నిద్రతపము, పేర్చి సర్వభూతంబులు శ బ్రీతిఁపొందు. 203
- క. మమతాహంగృతినహితత, పమునఁ బ్రజాపతినమిష్యభవ్యపడము సం
యమి వొందు నిందు సందేహ మొకింతయు లేకు నిర్మలత్మగులారా. 204
- క. మమతాహంకారవిము, క్తము శుద్ధము నై నయచక్రేతధ్యానముతో
సమవేతం బగుతపమున, యమి గను సకలోత్తరావ్యయపదప్రాప్తిన్. 205
- వ. అని చెప్పి చెడియె. 206
- క. తమము రజస్సుఁ దొఱచి న, త్వమునన రమి యంది మగుణాతత్త్వము గని న
త్వమును దిగవిడుచు పైరా, గ్యమహితుఁ డగు మునివసు డకల్మషులారా. 207
- క. పరమం బనంగ వేదాం, తరహస్యాత్మత వెలుంగుతత్త్వము నిఱిం
బరయఁగ జేత్రజ్ఞుడ యను, పరిణతి గలయతఁడు సర్వపదవినుఁడునుడి. 208
- క. వృత్తివిశేషమునఁ జనిన, చిత్తమువెనుకఁ జని యందుఁ శ జేర్చి మనసు దా
నైత్రేఱఁగునకుం దివియమి, యుత్తమపురహస్య ముండు శ మోగమున మునుల్. 209
- క. వినుఁ డవ్యక్తాంతం బగు, పని యెల్ల నవిద్య నొలయు శ బంధము మమతం
బనుపడిన మృత్యు వమృతం, బసఁ జనునది నిర్మమత్వ శ మూరఁ గలిగినన్. 210
- సీ. కర్మముల్ మేలండు శ కర్మతత్పరులు బుద్ధాత్ములు విద్య వ్యర్థత నుతింతు
రివి ఖోడశవికార శ యగుమూర్తిగల్పించు, నది నిత్యుండగ్రాహ్యుడనవెలుంగు
పురుషునిఁ దోఁపించు శ నరయంగఁ గర్మమ, మత్సరంబు లేమి విద్యామయత్వ
మతనికి నైజమై శ యతిశయిల్లుట శ్రుతి, సాతు నిత్రేఱఁగుసురజ్ఞాన మే మ
- తే. హాత్మనకుఁ గల్గి యుండు సకల్యార్థవర్ణుఁ
డఖిలసంకల్పములఁ బొది శ యాత్మ నాత్మ
యంద కాంచి యనామయ శ మజర మమృత
మనుపదమ్ముఁ బ్రాపించు గృ శ తాత్మలార. 211
- వ. " (అని యిట్లు కమలగర్భుండు.) 212
- క. జ్ఞానపరినిష్ఠితాత్మకు, లై నవిముక్తిపదనిర్ణయజ్ఞులచే న

- మూనిత యగుగతి యిది ¹క, రానుగతివిర క్తజనస్యమంచితసుండీ. 213
- వ. అని నిద్రేశించి కండియూ. 214
- క. కోరికలకుఁ జొరక యసం, గారూఢత గలిగి యెల్లయందును సనుతం
గూరినచి త్తంబులు గల, సారాత్మకు లీ పథమునఁ శ జనుటకు శక్తుల్. 215
- క. చెప్పితి సర్వంబును నీ, ²చొప్పున నడవుఁ డెడ నొండు శ సారసికఁడు మీ
కొప్పెడు తేరు విది దీనం, దప్పదు పరమపదసిద్ధి శ ధార్మికులారా. 216
- క. అని యిట్లు కమలగర్భుఁడు, మునులకుఁ దత్త్వోపదేశమును జేసిన వా
రనవద్యసమాధికు లై, యనితరసులభ మగుసౌఖ్య శ మందిరి వత్సా. 217
- ఁ. అని పలికి గురుం డా శిష్యునితోడ. 218
- క. నీవును నివ్యాక్యంబులు, భావంబున నెలవుకొలిపి శ ³పరమసమాధి
శ్రీ వాటింపుము నిత్యప, దావా ప్తి ఫలించు నీ కశనాయాసమునన్. 219
- క. అని గురుఁడు ప్రబోధించిన, మనమునఁ దెలి వొంది తత్సమచితమార్గం
బున నడచి బొందె శిష్యుం, డనామయం బజర మమృత శ మనియెడుపదమున్. 220
- చ. అని పను దేవనూనుఁడు సకమాదరమేమరచి తనృత్తిఁ జే
ప్పిన విని వారియుల్ ముల్యపెం పిటు లుండునె వార లెవ్వరో
వినుటకు నాడుడెందమున శ వేడ్క- జనించె నెఱుంగఁ జెప్పవే
యనుటయుఁ బొర్ణమోముఁ గృప శ నమ్మహితాత్మఁడు సూచినవృత్తున్. 221
- క. అనఘ విను మే గురుడ నా, మనంబు శిష్యుండ విమల్యమానస నీవైఁ
బనుపడు ప్రీతిం జెప్పితి, ననితరసులభాతిగుహ్య శ మగునిప్పదమున్. 222
- క. విమలము నచలము వగుచి, త్తము నాదెన నేకభక్తితత్పరముగఁ జే
యుము నిత్యము నీయధ్యాత్మము ననుసంధింపు పానైదపు దురితములన్. 223
- క. సమరమునప్పుడు నీ కీ, యమృతపదప్రాప్తిహేతు శ వగునమ్యగోష్ఠి
ధము వివరించితి నచలత, రమింపు మిందెపుడు శమధురారాధుర్యుడవై. 224
- వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిజ్ఞాస కథ్యాశ్రమవిద్య వివరించె నని చెప్పినఁ బరమగురుం
డును విశిష్టశిష్యుండును నగునప్పురుషవరులు మఱియు నెవ్విధంబునం బ్రవర్తించి
రాకర్ణించుకొనుకంబు నామనంబున నెనకం బెసంగెడు మునీంద్రా యెఱింగిం
పవే యని యడుగుటయు. 225
- చ. పరమదయావిధేయ పరిపాలిత వేదకలాప ⁴పక్వని
ర్భరశమనూత్మతాతనువిభాసిత పన్నగతల్పభూషణా
దరభరితా పవిత్ర పద్యతామరసస్మరణా పరాపర
త్వరహిత పద్మజాదిసుర్యవందిత పశ్చిమనాళనందితా. 226

క. వినతచతుర్వర్ణరకసం, జనకముఖభుజోరుపాద శ సంవిదభేదా
మునిహృత్కమలమరాళా, జననమరణహరణచరణసరసిజలీలా

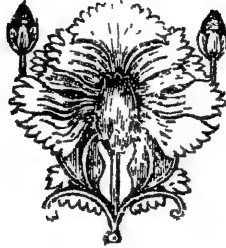
227

మాలిని. వదనమదమరాలీ శ భ క్తసంపాషళాలీ
విదళితసురవైరీ శ విశ్వలోకైకధారీ
మదరహితహితైషీ శ మాన్యయోగ ప్రతోషీ
సదవనపరచిత్తా శ సర్వనిర్మాణవేత్తా.

228

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్కనసోమయాజీప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున యశ్లోమేధపర్వంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

229

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, తృతీయాశ్వాసమా.

సమస్తాత్మమహితవి
ధానురభిక్ష్యైస్సర్వతావేష్టనహే
లానిత్యతాడ్యలతరు
త్యానుగుణఫలప్రదత్వ శ్చ హరిహరనాథా.

1

— ధృతాను ద్వారక శరణవలయు నని యర్జునునిఁ గృష్ణుఁడడుగుట. —

వ. దేవా ధైర్యంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు ఫల్గును సఫల్గువిద్యా
విశారదుం డేసి శౌరి యతనితోడ. 2

క. నాచి త్తము వసుదేవునిఁ, జూచుట గోరియును నీవు శ్చ సుమనోవృత్తిం
జూచి యనుమతి యొనర్చుట, వేదినయది నన్నుఁ బుచ్చుచే ద్వారకకున్. 3

చ. అనవుడు నక్కిరీటి దగ శ్చ నయ్యుడువంశవశేణ్యుతోడ ని
ట్లను నటులేనిఁ బోవలయు శ్చ హస్తీపురంబున కిత్తైఱంగు నె
ప్పిన నినుధర్మనంజనుఁడు శ్చ ప్రీతిగ నందుల కన్చి పుచ్చు న
య్యనుమతి గల్గునట్లు దగ శ్చ నాడెద నవ్విభుపాల నచ్యుతా. 4

వ. అనిన విని దామోదగుండు దారుకు రావించి రథంబు పూన్పుమని నియోగించెఁ
దదనంతరంబ ధనంజయుండు దమతోడం జనుడేరం దగుపరివారంబు సమకట్టం
బడవాళ్ళం బనిచె నొక్కింతనేవునకు దారుకుండునుం దేరాయితంబు నేసి తేరం
బడవాళ్ళునుం బరిజనంబుల సన్నద్ధులం గావించి సన్నిహితుండేయ నా కృష్ణార్జు
నులు ప్రయాణోచితాలంకారాలంకృతులై రథం బెక్కి కరినగరంబుపథంబు
గైకొని చనుసమయంబున. 5

. ఎనయ మారంగ గోవిందున కిట్లను, గాంధీవి దేవనీకరుణఁజేసి
కౌరవసైన్యసాగర ము త్తరింపంగఁ గంటిమి గురుభీష్మకర్ణముఖ్య

- దుర్జయవీరుల శ్ర నిరించితిమి సీవు, శాత్రవయోధుల శ్ర సమయఁ జేయ
వెనుక నేము జయంబుగొనుచువచ్చితిమి లే,జంబును జేగు సౌఖ్యంబు నతుల
- తే. మైనభవదీయసు ప్రసాదాతిశయము, కతనఁ బడసితి యు ప్రతిహతమహాధి
రాజ్యసంపూజ్యఁ డయ్యె ధర్మజుఁడసంశ్రి, తాభిరక్షణ ప్రతినిరతాంతరంగ. 6
- క. నీమహిమ వొగడఁ గొలఁదియె, దామోదర విశ్వసంవిభాతపు భవదీ
యామల తేజమ యగ్ని,ప్రో మము కాలాత్మకత్వశోభివి శ్మష్టా. 7
- క. భవదీయశ్వసనము వా,యపు సీక్రోధముఁ బ్రసాదశయోగంబును మృ
త్యువు లక్ష్మీయు నీవలనన, యవుఁ బ్రీతియు మరణమును మ్రహానందంబున్. 8
- క. స్థావరజంగమమయజగ, దావిర్భావస్థిక్రియూవిలయంబుల్
నీవలనన యగుదుండును, భావాతీతుఁడవు సర్వపతివి ముకుందా. 9
- వ. అని వెండియు. 10

కృష్ణార్జున లింగప్రసూనుండి హస్తీనాపురంబునకు వచ్చుట.

- క. నారద దేవలకాశిక, పారాశర్యాదిమునుల్రపలుకుల భీష్మ
దారవచనముల నిను నఘ,మూర యే నెఱిగి యుండునదును నకలముగన్. 11
- వ. కావున. 12
- క. నావలనికరుణచెంపున, నీవు ప్రసాదించినట్టి నిరవద్యకవి
ద్యావిస్తారంబున దృఢ, తావిశదమతిఁ రమించెదఁ గ్రతువురమా. 13
- వ. అని యిట్లు నభక్తికంబుగా సంభాణంబు నేసిన వాసుదేవుండును వికతా
దరవాక్యంబుల నభినందించె నప్పురుషవరు లట్లు సంఘంబులు నేయుచుం
బోయి తమరాకకు సమలంకృతం బైనసామజపురంబు వేళించి ధృతరాష్ట్ర
మందిరమున కరిగి యక్కురువృద్ధుని గాంధారిఁ బ్రణామవినయవిశే
షంబులం బ్రీతులంజేసి కుంతీసమారాధనం బాచరించి విదురధౌమ్యయుయుత్సు
సంజయులదర్శనంబులు సమచిత ప్రకారంబుల నడపి కొంతేయాగ్రజ నత్యంత
భక్తిపూర్వకంబుగా సమంచితవిధంబునం గాంచి తజాలింగనాద్యాదరణం
బులు వడసి రప్పదృనాభుండు నాడు సవ్యసాచినదనంబున నతనిచేయు
పూజావిధానంబుల మాననం బలర వసియించి మఱునాడు మహానీయాస్థాన
మండపంబున నున్న యన్నరేండ్డుకడకు నయ్యుండ్రసుతుండు దోడన జనంజని
సుఖిగోష్ఠి నుండ నట్టియెడ నగ్గాండివి యప్పండవపూర్వజనానంబునం బాడ్కి
నిలిపి నిభృతుండై. 14

తే. కమలనాభుండు పెద్దయ్యగౌల మించెట
నున్నవాడు దండ్రీయును స్రహోదరాది
నకలబంధులు నితనిదర్శనము గోర
కుండు లే వారిఁ జూడ నీత తండు గోరె.

- క. ద్వారకకు నిమ్మహాత్ముడు, మీరనుమతి సేయఁ జని యశమేయగుణుల నా
సీరిని వసుదేవుని గని, శారవ మెనఁగంగఁ దల్లిఁ గాంచి ముదమునన్. 1
- క. తక్కుటిసోదరుల సుతుల, నక్కనఁ బ్రియ మారఁ జేర్చి యప్పరజనులకా
మిక్కిలిమన్నన మక్కున, నెక్కుచఁగా నాదరించి యనిలువక మగుడున్. 1'
- సీ. దేవర యిప్పని యతిశయి త్తంబునఁ, జూచి మీ కెట్లులు యూహఁ బోలె
నట్లుల యుత్తరం య బాసతి యత్తుకు, గాక నావుడు నిధిశక్త ప్రియమున
మాతులుఁ గాంచి యశ్రమాధవదేవుండు, మనమాటు గాఁగ నశమస్కృతులును
నాలింగనంబులు య నాచరించి హలాయుధుని దేవకీదేవి య గనినయపుడు
- తే. భక్తిమనకు నై పూజించి య బంధుజనుల, నందఱు నత తదాదిత్య య మభినుతముగ
నాదరించి వారలకు శ్రీలానుయోగ, విధము నస్త్రుత్పరమ్ముగ య విస్తరించి. 18
- క. పరిజనయోగజ్ఞేమము, లరసి పురజనమ్ములకుఁ బ్రియం బెనఁగఁగ వా
క్యరచనలుం గార్యసమా, చరణములు నొనర్చి నడపి య సఖనత్పరతులున్. 19
- తే. మితియు వలయుకృత్యంబులఁ య దెఱుగుపటుప
వలసినన్నిదినంబులు య నిలిచి యశ్వ
మేధమునకు బాంధవజన్యమి త్తృభృత్య
వర్గసహితుఁ డై చనుడెంచువాఁడు గాక. 20
- క. అని ధర్మజుండు వలికిన, విని కృష్ణుండు సంతసీలి య వినతుండై గొం
తిని ద్రాపడి దగుమొఁది వీడ్చొని తాను సుభద్రఁ దోడుకొనిపోవుటకున్.
- వ. గొంతి యెంతయుం బ్రియంబున ననుజ్ఞసేయుటయు నర్జునుననుమతియుంగొని.
- తే. వివిధనాహనాదూఢులై విభవ మెనఁగఁ, బాండవేయులుఁ దక్కినశబంధుజనులు
ననుపరాఁగ సాత్యకిదోడనరుగు దేరఁ, బురము వెడిలియొక్కడనిల్చి కరము నెమ్మి.
- క. సముచితభంగుల నందఱఁ, గ్రమమున వీడ్చొని పథంబు య గైకొని తనచి
త్తము దృష్టియుఁ బాండవము, ధ్యముపై నొలయంగ నల్లనరుగుచు నుండెన్.
- ఆ. అట్లు మరలిమరలియరునుం జూచుచు, జనఁగ నతడు య చూడ్కిననినయంత
దప్పుఁ జూచు చుండెనవిధంబున సితాం, బురుహలోచనుండువోవునపుడు. 25
- క. సరస సాత్యకి రుచిరపు,టరదంబునఁ జనియె వెనుక య నలతిరథముపై
నరిగ సుభద్రయు నిత్యయు, నరుఁగ హరిమీఁద నిండుఁ య డలరులు గురిసెన్.
- క. పవనుం దనుకూలతమొఁది, బ్రవ ర్తించు డయ్యె నతిసృభ ప్రదభంగుల
వివిధములు మితియు ధరణీధవ తోఁచె నిమి త్తములు నికాంతస్ఫుటతన్. 27

— య శ్రీకృష్ణుఁ డుదంతాశ్రమమునకు పోవుట—

- వ. అట్లు వోయి పోయి మార్గంబుకెలనం జేతుడ నుద్వేగముడంతాశ్రమంబు గని
యందుఁ జని వినయం బొప్ప నమ్మునింగని యత్యధిపేయనతిభవ తాపరబులం
బ్రియం బంధి యుత్తనిశాల నాసీతుండయు యాంధ్ర నతఁ డవ్యంబరిభాషణ

కి ట్లనియె.

28

చ. భరతులచాలి కేఁగి తగఁ శ బాండవకారవబంధుభావసం
గరము దృఢంబు సేసియు సుభిస్థితి రాజుల వారివారివి
స్ఫురితమహాధిరాజ్యములఁబొప్పల నిల్పితె పక్షపాతితా
దురితము లేని నీవు జనశ్రతోపవిధానవిశారదుండ వై.

29

వ. అని యి ట్లెఱుంగనివాఁ డయి యడిగెడునట్లపోలే నిందాగర్భంబుగాఁ బలికినం
పద్మనాభుండు చానుచు దాని నెఱుంగమి భావించి యా భార్గవునానసం బాలో
కించి.

30

చ. కర ముచితంబుగాఁ బలికి శ గర్వపుమాట నదల్పి భీతికిం
దెరు వగునట్ల చెప్పి కడు శ దీనత దోఁపగ నాడి సంధి క
క్కుడుపతిఁ దమ్ముఁబోవు మొనఁకొల్పగఁ జాలన నాకు భీష్ముఁడు
న్దుండెను దోడుచెప్పిరి ముగ్ధుల బహుభంగుల నొత్తి ర త్తటిక.

31

వ. అతిలోభంబునంజేసి వంశధర్మంబు విడిచి యెవ్విధంబులను సంధికిం జొరక కురు
కుమారులు పాండవులతో భండనం బొనర్చి సబంధుపరిజనంబుగా మరణంబు
నొంది యుత్తమలోకంబుల కరిగి రిక్కడఁ బొండునందనపంచకంబు దక్కం
దక్కటివా రెల్ల నట్ల పోయిరి కాలనియతి గడవ నెవ్వరికిని శక్యం బగునే
యనిన విని రోషకషాయితంబు లగుతారకంబు లుద్బుత్తంబులు సేయుచు
న త్తపోధనన త్తముండు.

32

క. కారవకులమున మిథ్యాచారుడ వై త్రుంచి తకట శ శక్తుడ వయ్యోన్
నేరిమిమైఁ జేయవ పొం, దారఁగ నిక్కిల్బిషమున శ కులటికిఁ దగన్.

33

వ. ఘోర ప్రకారం బగుశాపంబు నీకిచ్చెద ననిన సత్యుతం డామునితో
సామాటలు దేటపడ విని తిగినయట్లు సేయుదుగాక యని పలికె యి ట్లనియె.

34

చ. కినియుట మాను మేలె మున్యకిం గుపితత్వము శాంతవృత్తి నా
యనునయ మాదరింపు విను శ మల్పుతపంబులచేతఁ గోలుపో
దునె మఱియట్లుఁగాక యతిశ్రదుష్కర మైన తపంబు సంచితం
బనఁ దగు బ్రహ్మచర్యమును శ నాఁడిఁ బోవె కటా శపించినన్.

35

వ. అనిన విని యుదంకుడు శ్రీన త్సాంకు నవలోకించి.

36

క. అగుఁగాక నీవు సెప్పెడు,తగ వెయ్యది సెపుమ వినియ్యెదం బోలిన నే
మగిడించెద కాపోన్ముఖ, మగుమన్మానసము ననుడు శ నల్లన వగుచున్.

37

చ. తమము రజస్సు స త్వము నుగ్ధదంక మదీయవశ ప్రస ర్తమా
నములు మరుద్వసు ప్రభృతినాకిచయంబు మదుద్భవంబు స
ర్వమునను సేమ నిల్పు సుఖశవాసత నన్ దగఁ జెంది నిల్పు స

- ర్వము విను మేన చూవె యప్యరంబు పరం చనఁ గల్గు తత్త్వముల్. 38
- తే. ప్రణవముఖ వేదములుఁ బ్రత్యుత్సర్వములుఁ బ్ర
తుర్విధా శ్రమములును దృశ్యస్వర్గ
జాతములును సమంచితృప్త్యర్థమౌక్ష
ములును మన్తయముల కాంగ శ బెలిసికొనుము. 39
- క. క్రతుపరులు నన్న తగ సంస్తుతించి ఫల మందఁ గండ్లు కదోపయుతులు స
మృతిఁ బ్రాయశ్చి త్తంబులఁ, గృతాత్ము లగుదురు మదీయకీ ర్తనపరు లై. 40
- క. మానసు మద గ్రపుత్సరింగ, నెఱుంగుము ధర్మునిని జగద్రక్షకు నై
యే నభిమత కాలములను, మానితజన్మముల నొంది శ మనుతుఁ దపస్వీ. 41
- క. భవవర్ధనవిలయంబుల, నవలీలన వరుస బ్రహ్మ శ యనవిష్ణుఁ డనన్
శివుఁ డన నిర్వ ర్తితును, భువనంబుల నేన చూవె శ భూరిమహిమలన్. 42
- క. ధర్మంబుకలక గాంచి య, ధార్మికులం బొలియఁ జేసి శ ధార్మికులను జే
రర్మిలి రక్షింతు నుచిత, కర్మాచరణముల నె జగద్రితమునకై. 43
- వ. అట్టివాడ నయి యుండయు నధర్మపరు లగుధార్తరాష్ట్రుల సత్యంతధార్మికులగు
ధర్మనందనాదులతోఁ గలుపుటకుం బలుదెఱంగులం బడితి నది దివ్యజ్ఞాన దేదీప్య
మాను లగుపారాశర్యప్రభృతిమునివరులచి త్తంబుల కెక్క నక్కొరవులు దమ
దౌరాత్మ్యంబున మాహాత్మ్యవంతు లగు నాకొంతేయులం దొడరి ధర్మసమరం
బున నమసిరి నాచేసినపని యిట్టిది నన్ను నుదంక నీవింక నేమనియెద నను
మని పలికిన నతండు వినతుం డగుచు నిట్లనియె. 44
- ఉ. ఇప్పుడు నీమహామహిమ శ యేర్పడ సమ్యగను గ్రహంబునం
జెప్పినయీసమంచితవిశ్ కేషము లెల్ల నెఱుంగుదున్ మదిం
గప్పిన యీ దురాగ్రహపుగర్వము నీ వొనఁగంగ నాకు మున్
చొప్పడియెన్ సుధాసద్భక్తసూక్తులఁ దేర్చితి వీవ యచ్యుతా. 45
- వ. అని వెండియు. 46
- ఆ. అతుల మైననీద్రయామహిమకు నేను, బాత్ర మగుదునేనిఁ శ బడనాథ
యనుపమానతావశకాకృతిఁ జూపవే, నాకుఁజూడ్కియును మృనంబు నలర. 47
- ఇతి శృంగేరు దుదంకునవఁ దనవిశ్వరూపంబుఁ బాత్రుట. ఇతి —
- చ. అనుచు దయాళుఁ డైనవారి శ యర్జునుఁజూచినదివ్యమూ ర్తిఁజూ
వినఁ గని సంప్రమోదమును శ భీతియు విస్మయముం బెనంగొనన్
మునిపతి పాణిపద్మములు శ మోడ్చి ననుఁ పురుషోత్తమాయ తే
యనుచు విసీతి నమ్ర మగునంగము నివ్వెను నిశ్చలంబుగన్. 48
- చ. ఒక్కంత నిలిచి నిభృతస్వరంబున. 49

నీ. పుండరీకాక్ష యా శ్వుడమి యంతయును భవత్పాదపంక్తిసంస్వాస్త మయ్యె
సంబరం బెల్లను శ నావృతి మయ్యె నీ, నహిలినజుజ్జ్వలమస్తకముల
సంతరితము దావశకాద్భుతకక్షిచే, శంబులచేత సంస్పృశ మయ్యె
భవదీయమహానీయభావార్థభానిచ, యాపిహితము లయ్యె శ నన్నిదిశలు

తే. బహుచరణముల బహుశిరోభాగములను
బహుజతరముల బహుభుజ్యప్రకరములను
దేవ యిట్లు సర్వంబును శ నీవ యై త
సర్పి తిది నాచుకన్న మననంబు దనిచె.

50

వ. విశ్వరూపా యీ రూపం బుపసంహరించి నీ దగునెప్పటియాకారంబు గైకొనవే
యనిన నప్పరమేశ్వరుండు. వరంబు గోరు మని యానతిచ్చిన నహహితాత్ముండు
సంశ్రితార్తిహర సీమార్క్తి గంటి నింతకంటె మిక్కిలివరంబులును గలవే
యనుటయు.

51

క. ఆదేవుఁ డతనితో నటు, గాదు నడం గనుట శుభము శ గానిపక పో
దేది ప్రియ ముగుగు మిత్తుఁ బ్ర, మోదంబుగ నీకు ననిన శ ముని యిట్లనియెన్.

వ. అవశ్యంబును నా కట్లు గావలయు నని యవధరించి తేని దేవా యిది మరుదేశం
లిచ్చట జలంబు దుర్లభంబు నాకు జలనన్నిధి యిప్పుడు గలుగఁ బ్రసా
దింపుము.

52

క. అనుటయు సంబుజనాథుండు, దనయెప్పటిలలితమూర్తి శ ధరియించి ముసీం
ద్రునితోడ నన్నుఁ దలఁపఁగ, సనఘా దొరకును జలంబు శ లని పలికి తగన్.

54

వ. విష్కాని చనియెం బదంపడి యా భృగువంశవరుం డొక్కడ మెలంగు చుం
తృప్తితుం డయి హృషీకేశుం దలంచిన.

55

నీ. కుక్కలు సుట్టి రా శ నొక్కమాతంగుండు, బాణబాణసనృపాణియును ది
గంబరుండును మల్గినాంగుండు నగువాఁడు, వోచె నచ్చజలంబుకొరంగుచుండు
మేనితో నమ్ముని శ వానిఁ దప్పక చూడ, వాఁ డోయుదంక యిశ్వారి డప్పి
వోఁ ద్రావుమనుడు నాభూసురాగ్రణియొల్ల, నని పల్కెఁ బల్కిననవినుమునీవు

ఆ. నీరువట్టు శ్రమముఁ శ గూరిన నీమీఁది, కరుణ వచ్చినాడఁ శ గాదు నాక
యర్థి ద్రావు టొప్పు శ ననియె నాచండాలు, నలుకమెయి నదల్చెన త్తపస్వి.

56

వ. అదల్చిన నతండు సారమేయంబులుం దాను సంతర్ధానంబు నేసె నాసంయమిశాఁ
గుపడియొక్కింతవిచారించియిక్కపట ప్రచారంబు కృష్ణసంపాదితంబుగావలయు
నని యూహించునమయంబున నయ్యెడకుం గృష్ణం డరుగు దెంచుటయుం గనం
గొని యమ్ముహూత్మునితోడ నమ్మునివరుండు.

57

క. జలము నినుఁ దలఁపఁగా నిటు, గలుగునె చండాలునొడలఁ శ గాతెడు నీ రే
సలఘుగుణ ద్రావుదునె యేకొలది శ్రమం బైన వరము శ గుచ్చితమయ్యెన్,

- చ. అనవుడ నృష్టుఁ డిట్టిఁ బనునాటడిఁబోయెఁ బ్రయత్న మెల్ల నీ
వఁకు యెఱుంగవైతి సమయము బాకఁ డిమ్మొయిఁ గల్గె నేర్పడ
న్వినదు నిలింపవల్లభుని శ్రీ నీకయి వేడితి నేనుధారసం
బనితరసాద్య మెఱుఁగుభ శ్రీ మయ్యెడుభూతి దొలంగ నక్కటా. 59
- వ. అది యెట్లుంటేని. 60
- క. ఏను సుధ యునుటయు హరి, మానవులకు నేల యగు న్యమర్థత్యము మే
లైన తెఱఁ గొంగు నోయియు, దానిం దగ నిచ్చెదఁ ముగడం బారంగన్. 61
- వ. అనిన నయ్యుఁమిషపతిహాసనం బాలోకించి. 62
- క. నిను వేడట మోఘముగాఁ, జనునే యెల్లైన నాద్యుచనవు సెఱప క
మ్మునిపతికి నడ్డుతరన మి, మ్ముని ప్రాగించిన మహాత్మ శ్రీ యాతఁడు నాతోన్. 63
- వ. సమయంబు నేసిగొని వచ్చె నతైఱం గాకర్ణింపు మమ్మహితసాజన్యధన్యంబు. 64
- కా. మాతంగత్యము దాల్చి యే సరిగి సకమానించి యా భార్గవుం
బ్రీతుం జేసెద నట్లు లిచ్చిన సుధా శ్రీ ప్రీదూషితస్వాంతః జై
యాతం డొల్లక యన్న నేమి విను నా శ్రీ కన్యాయ్యవృత్తంబు గా
దీ తంత్రంబున కీవ సాక్షి యని తా శ్రీ నేతెంచి నిఁ గానఁగన్. 65
- వ. నీవు ప్రత్యాఖ్యానంబు చేసిన సతం డలతర్థానంబు నేసెం గానిమ్ము దాని కేమి
నేయ వచ్చు నాయుచ్చినవరంబు బొంకు గా కుండ నీకు జలం బెప్పునుం గలుగ
జేసెద. 66
- చ. అనఘ జలంబు నీవలసిగనప్పుడ మేఘము లీమరుసలం
బున నొసఁగుక భవద్యశము శ్రీ పొంపిరివోవ నుదంక మేఘునా
మనుతవిహారముల్ గలిగి శ్రీ మాన్యత నెప్పుడు నియ్యెడం జరిం
చును జలదంబు లింకి నను శ్రీ సువ్రత దూఱకు పోయివచ్చెదన్. 67
- క. అనినం బ్రీతుం డయ్యెను, మాని యంతర్థానకలనశ్రమునఁ గృష్ణుండుం
జనియె నని చెప్పి మఱియును, జనమేజయనృపతితోడ శ్రీ సంప్రీతిమొయిన్. 68
- వ. వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 69
- అ. మనుజనాథ యెప్పుడును మరుదేశంబు,నంకు నియితవృత్తి శ్రీ నమ్మతంబు
దలకొనంగ నయ్యుదంకమేఘంబు లొక్కొక్కపుణ్యతిథులకనొలసి కురియు. 70
- వ. అనిన విని జనమేజయుండు ముసీంద్రా యాపేంద్రుని శకించుటకు సుత్రహించిన
యాదంకుండేనివిధంబులపంబున నమ్మహానుభావంబు నొందె నెఱింగింప వేయనుడు
నా విభునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 71

యెఱుఁగ జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంకుని చరిత్రంబు నెప్పుడు. 72

శ్రీ. అతనికి గురుభక్తికతనజొప్పడియె న, తెఱఁగు న్నెఱి పల్లి నిను శ్రీ తెలియ నభ్యుదయ

- దనగురుం డైనగౌతమునకు శుశ్రూష, నియతిమైఁ జేయు యన్నేహభక్తి
కంబుగఁ జెద్దయుఁగలంబు ననిన నా, సయమిసతి శిష్యసమితి కెల్ల
వివిధవరము లిచ్చి శ్ర వీడ్కొల్పి వుచ్చి యు, దంకునిది. ను శ్ర దలఁపకుండ
- అ. సత్తపఃపరాత్ముఁ శ్ర డతినిష్ఠఁ బరిచర్య, నడుపు చొక్కానాఁడు శ్ర గనునువేఁగు
గలుగునట్టివంటకట్టియమో పట్టు, గుదియ మోచి తెచ్చెఁ శ్ర గురుకరణ్య. 72
- క. అటు మోచి తెచ్చియందొక, జట జెద్దయుఁ దగిలి యండ శ్ర సరళసముగ వై
చుటయుఁ దెగి మోపుతో ముం, దట నది పడియెనుజరాస్థితచ్చవి మెఱయన్. 73
- సీ. దాన నన్నియతుండు శ్ర దనవయఃశాకంబు, నెఱిగి శోకంబున శ్ర వేడ్చ నమ్మ
హాముని యశువు శ్ర లంజలిఁ బట్టంగ, నిజపు త్రిఁ బనిచె నశ్శిరఃకాఠీ
రయమునఁ బట్టి క్రరంబులు వేడిమి, నెసిన విడిచిర శ్ర ధరయుఁ దలరె
నమ్మచి యా శిష్యు శ్ర రమ్మని చేరంగఁ, బిలిచి నీ వేటికి శ్ర నలఁతఁ బొందె
- అ. దనిన నతఁడు శిష్యు శ్ర లండఱపైఁ గల, కరుణ మీకుఁ జెద్దరకా మేని
మునివరణ్య నావలన లేద దానికి, నుమ్మలింప కెట్టులండవచ్చు. 74
- వ. అనుటయుఁ గృప చిగు రొత్తుచిత్తంబుతోడ. 75
- క. ఎలసాయ మిచ్చితిని నీ, కలఘుమతీ యిచ్చెదను మరదాత్మజ నుల్లం
బలరఁగఁ జెండిలి గమ్మని, పలికి మఱియు నా తపస్విరపతి యిట్లనియెన్. 76
- క. నీ తేజంబు సహింపఁగ, నీతామరసాఠీ దక్క శ్ర నవ్వరికి దప
స్సీతా శక్యము గా దిది, చేతోగతిఁ జూచి తగవు శ్ర సిద్ధించుటకై. 77
- వ. ఇమ్ముద్దియకును. 78
- క. తను వొండుగఁ జేసెద నది, జననాంతర మెట్టు లట్ల శ్ర నజ్జనమత నీ
వనుమానము దక్కుము యౌ, వనమును గైకొనుము కస్య శ్ర వరియింపు తగన్.
- వ. అధర్మము గాకుండునట్లుగా వరం బిచ్చితి నని యనుగ్రహించి యక్కవ్యకా
రత్నంబునకును. 80
- చ. తనులత యొండు సేసిన నుద్రదంకుఁడు యౌవనలక్ష్మీఁ దాల్చి యు
వ్వనిత వివాహ మయ్యె నృపవర్య పదంపడి యమ్మునీంద్రతో
ననుఁ బని గొండు మీరలు మృశంబున నెద్ది దలంచి వేడ్క నీ
సిన నది దెక్కు మీకగుణఁ శ్ర జేసియ కల్గెడు నాకు శక్తియున్. 81
- క. అని విన్నపంబు సేసిన, విని ధర్మిణఁ బ్రీతి యగుట శ్ర వే తొరులకుఁ గా
కనఘ భవదీయచరితం, బునఁజూచే నాకు ననియె శ్ర ముని మనుజేంద్రా. 82
- తే. అంత నిలువక మునిపత్నికలఁడు భక్తి, నెఱిగి తల్లిమీ రానతియిండు మీకు
వలయునట్టిపదార్థ మృశశ్యమును స, మాహరింతు నే ననుటయు శ్ర నయ్యహల్య.
- చ. వలవదు లాఁతివాడె నె భవద్గుణతోపిరగౌతమాంచితో
క్తులు మది నూఁడు మన్నును నృకుంతిరచి తత నొత్తె పల్కె న

య్యలఘులపస్వి యాసతి ప్రియంబున మిత్ర సహాఖ్యుడేవిధం
డలములు దెమ్ము నాకు బ్రతికటించుగఁ జెంపువహింపు తమ్ముడా. 84

వ. అని యిట్లు జనిచిన నాతండు ప్రీతుం డయి యప్పనికిం జనియెఁ బదంపడి
గౌతముం డుదంకునిం బొడగాన మెచట మన్నవాఁ డని యహల్య నడిగిన
నా భృగువంశవరుం డరిగినతెఱం గెఱింగించిన నద్దయాళుం డదేవియాననం
బాలోకించి. 85

క. ఆ సాదాసనరేంద్రుం, డా సురచరితుండు కాప శ్ర మాతని నటు గాఁ
జేసినయది మానుషమాం, సాసక్తుం డగు బ్రతుంగఁ శ్ర డమ్ముని యతనిన్. 86

సీ. అకటయెట్లుగునొక్కోయనుపల్కుకృపదోఁప, బలికినమ్ముగ్గ శ్ర భయముగొనుచు
నెఱుంగ నిట్లుగుట ముగ్ధనిశ్చర నామిఁది, డయ చిగు రొత్త నాశ్రతనికిఁ గీడు
రా కుండునట్లుగాఁ శ్ర జేసిన కావవే, యనిన నాసంయమి శ్ర యంత వెఱవ
నేల యే నతనికి శ్ర నెడరు రాసీ నని, తగ నూఱడించె నుదంకుం డరిగి

అ. మనుజర క్తసి క్తశ్రతువును గోరమీ, సములు వృత్తలోచనములు నైన
యుగమూర్తితోడ శ్ర నొక్కఁజూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్న శ్ర రేంద్రుఁగాంచె.

క. ముని యట్లు నెమ్మిఁ గాంచినఁ, గని యతఁ డాఁజొనుటఁజేసి శ్ర గాసిలి యెచ్చోఁ
గనువాఁడనొ తగుభక్త్యం, బనుచుండఁగ వచ్చితివి ప్రి శ్ర యంబుగ ననుడున్. 88

వ. ఉడంకుం డతని కి ట్లనియె. 89

క. గురుకార్యంబునకై భూ,వర నిన్నుం గాన నేను శ్ర వచ్చితి గుర్య
ర్ధరతులు హింస్రులు గా రి, ట్లరయక యాడుచె యధర్మ శ్ర మగుమాట నృపా.

వ. అనుటయు. 91

క. దినమున మూఁడవయామం, బునయపరార్థంబు యోగ్యముగ నాహారం
బునకుం గల్పించిరి నా, కనిమిషు లటు గాన మాన శ్ర నాఁకలి వుత్తున్. 92

సీ. అని పల్కె సాదాసుఁ శ్ర డమ్ముని యట్లీని, నధిప మద్గురుకార్య శ్ర మాచరించి
వచ్చెద మగుడ నశ్రవశ్యంబు నామాట, నవృతంబు సొరడు నీ శ్ర వర్ణింపి
కిష్టపదార్థంబు శ్ర లిత్తు పాత్ర ము యేను, గురులకుఁ గాఁగ నాశ్రోరుశోర్కి
నీప తీ ర్తని కృతశ్రనిశ్చయత్వంబున, నరుగుజెంచినవాడ శ్ర ననుడు నృపతి

అ. యట్లు కాక యేమి శ్ర యర్థించి వచ్చితి, చెప్పు మనిన నతఁడు శ్ర చి త్ర మలర
నకఘ నీదుపత్తి శ్ర యర్థిమై ధరియించు, కుండలంబు లని యశ్రతండు సెప్పె. 93

1. 'స. అక్కట యె ట్లయ్యెడుకే యనుచుం బలికిన నమ్ముద్దియ భయంబు గొనుచు.

సీ. ఎఱుంగ ని ట్లుగుట...మనుజునిర క్తంపుఁడనువును గోర,మీసములును వృత్తలోచనము లైన

అ. యుగమూర్తితోడ * శొక్కఁజూన్యాటవి, నెలమి నున్న యన్న * రేంద్రుఁ గాంచె

భూరవికృతభయదఃఘోరవిరావ మై, ప్రచురమైనకొప రాశి యనఁగ.

అని పాకాంతము కొన్నిటఁ కావట్టెడి.

వ. చెప్పిన విని యమ్మునుజవతుం డొరులధనం బిచ్చువారలుం గలరె కుండలంబు
లడుగ కొం డెద్దేనియు నడుగు మనుటయు నానంశుమి నీవు నెవం విడి
త్రోవం గలవాడవు గా వే నన్యవస్తువు లొల్ల నని పలికిన నాభూవల్లభుం
డమ్మాట కియ్యకొని యన్నాతి యున్నచోటకిం జను మేఁ బు తెంచితి నని
చెప్పి నీవాంధితం బెఱింగింపు మని నియోగించిన నమ్ముని యుద్దేవి యెచ్చట
నున్నయది యని యడిగిన నప్పుడమితేఁ డల్లదె తిన్నివాసప్రదేశం బని
చూపినం బోయి.

94

నీ. అద్దేవి గని యతం శ్ర డల్ల చెప్పిన ముని,వల్లభ నా కానవాలు దెమ్ము
నృపుచాల ననియె నశ్శన్నలత యుదంకుండు, ననుడెంచి విభు నభిజ్ఞాన మడిగె
నాతఁ డీగతి నేమ శ్ర మగు నని నిష్ఠింప,గా దిది వెలి గాఁగ శ్ర లేదు వేఱ
గతియును ననుపలు శ్ర కతివకు నాయుచ్చు,వర్ణితాభిజ్ఞాననిర్ణయముగఁ

ఆ. జెప్పు మనిన సంత్రసిల్లి యమ్ముదయంతి,కడకు నరిగి తత్ప్రకారమునన
పలుకుటయును భర్త శ్ర పనుపున నిచ్చెడఁ, గుండలములు నికుగురుహితార్థి. 95

వ. అని యకొమ్ము యమ్ముహితాత్మునితో మఱియును. 96

నీ. సురలు గంధర్వులు శ్ర నురగులు నిక్కుండ,లములకుఁ బెక్కు-పాత్రయముల వేచి
తిరుగుదు రెంగిలి శ్రవంసిన నేమఱి, నివు సిద్ధించిన శ్ర నేల నిడిన
నవహరింతురు భక్తి శ్ర నర్పించి యివి చాల్చు, నాఁకలి నియత శ్ర ట్టగ్నిభయము
విషవికారము భూతిభక్తాభిబాధలు, వారయపు వినుము బాసలకు నైనఁ

ఆ. బెడ్డవారి కైనఁ శ్ర బెట్టిన నయ్యయి,కొలది నమరి యుండుఁ శ్ర గురియుఁ బసిడి
సనిన నప్రమత్తవృత్తిమేఁ గొని చను,మయ్యగురులు నిన్నునభినుతింప. 97

— యి ఉదంకుండు మదయంతివలనఁ గుండలంబులు తృప్తిపొడుట. యి—

వ. అని చెప్పి యపురమపతివ్రత భక్తిప్రీతివినయములు మనంబున నంకురింప
నుదంకునకు నక్కుండలంబు లొసంగినం బ్రమాదం బెసంగ నాశీర్వాదంబు
నేసి యా సంయమివరు డబ్బామచేత నామంత్రితుండై భూమిశ్వరుచారికి
వికాసలసితవదనారవిండుం డగుచు నేతెంచి యక్కుండలలాభంబు ప్రకటించి
దీవించి దేవా నీవలనం గృతార్థుండ నైతి నని పలికి నా కానవాలుగా నీవు
సెప్పినవాక్యం బత్యంతగూఢంబు తదభిప్రాయంబు నెఱుంగవలతుం జెప్పం
డగి యుండునేనిం జెప్పు మని యడిగిన నతం డతనితోడ. 98

నీ. బ్రాహ్మణజనముల శ్ర రాజులు పూజింతు, రటు గాన యేసు విప్రార్చనంబు
నేయుడు విప్రునిశ్చేతన యిట్లైతి, వెడదప్పు నన యొండుకవెరపు నాకు

దురితంబు వాపంగ శ్ర దొరకొన దది కారణముగ భూసురపూజనంబు దుష్క-
రము దీన తేలు గంధు మనలగ రాదిడి, గాడన్న వేటొందు శ్ర గలదె మార్గ .

- తే. మని యభిజ్ఞానముగ మద్యయంతి కవుడు, సెప్పి పుచ్చితి నిట్లు విశిష్టరత్న
మయమహాకుండలము లిచ్చి శ్రీ మాన్తుగీడు, నీకలన సమతలపునలోకవంద్య. 99
- వ. అనియె నాభ్యగుపంశవ రేణ్యునిపుణ్యసన్నిధిం జేసి యా సౌహృదసరేంద్రునకు
సంప్రాప్తసమాధాననూతనస త్వంబు గలుగుటకతంబునం గార్వదర్శనంబును
గుండలదాన శ్రద్ధయు శాంతవచనంబునుం గలిగెఁ దదీయవచన శ్రవణానంత
రంబ యుదంకుం డతనితో మిత్రత్వంబు సంభాషణమాత్రసిద్ధం బగుట జోధ
వృద్ధులు సెప్పుదు రేమ నీవలనం గృతార్థుండ నైతిఁ జోవు మన్నవాడ మగిడి
వచ్చెద నని పలికితి బొంకు వడ కుండ వత్తి ననినఁ జిత్తంబు కృపాయ త్తం బగు
చుండ నా భూపతి యత్తాపసో త్తమునాననం బాలోకించి. 100
- ఉ. చంపెడునట్టి నాకిడకుఁ సంయమివల్లభ వత్తురయ్య నీ
పెంపును నిక్కముం దెలిసె శ్రీ బ్రతుండ నైతి మదార్పిసీతప
స్సంపదఁజేసి పాపు మని శ్రీ సంతతిఁ బల్కిన వీనులంకుఁబే
రిం పొలయం బ్రసన్నతఁ ప్రహంపగఁ జిత్త ముదంకుఁ డిట్లునన్. 101
- ఉ. ఏమిట నైన నొప్పుమి నశరేంద్ర సుచిత్తులఁ బొందెనేనియున్
వేమరలుక భవద్గుణమ శ్రీ వితకళంకునిఁ జేసె నిన్ను సాం
ద్రామలకీర్తి గౌతమమృహముని సల్లనిచి తవృత్తి నీ
నై మలఁగించెఁ గావలయుఁ శ్రీ బార్ధివస త్తమ పొందు మున్నతిక. 102
- క. అని పలికి మఱియు బలుదీ, వన లిచ్చి యతండు గార్వచమున నతనిమే
దనకళముల నివిరి ప్రియం, బొనర్చె నిర్దురితుఁ డైన్యయాద్యపతియున్. 103
- వ. భక్తివినయసంభరితుం డయి యప్పరమమునిం బ్రస్తుతించి నమస్కరించి
యామంత్రణంబు సేసిన నమ్మహాత్ముండు కుండలంబులు కృష్ణాజనంబునంబది
లంబుగా ముడిచికొని గౌతమాశ్రమంబునకు రయంబునం బోయిపోయి పక్క
ఫలంబులం బెరిగినబిల్వంబుం గని యాడటిపెల్లునం దదీయవిటపంబున
సకుండలం బగునయ్యజనంబు దగిల్చి యమ్మహీరుహం బెక్కి ఫలంబులు గోసి
కొను చుండె. 104
- నీ. గాలి నవ్విటప మాత్రలోల మగుడుఁ డగు, తెడలి యయ్యజనంబురపుడమిఁ బడినఁ
గనియొక్కనాగంబు శ్రీ గ్రక్కునఁ జనుదెంచి, వెసఁ బుచ్చికొని కడుర వేగపఱవ
గాంచి యుండంకుండు శ్రీ గ్రమ్మన దిగదాటి, వెనుకొనునంతకు శ్రీ గనపపుట్టఁ
జొచ్చెనయ్యరగమాత్రను వ్రతపరుడుతీ, వ్రముఖకావ్యముగొనిర త్రవ్వదొడఁగ
- తే. దాని సైరింపఁ జాలక శ్రీ ధరణి దలరె, విప్రుడై వచ్చి గీర్వాణాభిధుడు గొయ్య
కోలఁ ద్రవ్వినమాత్రఁ బాతాళయాన, మెలసిద్ధింప నేర్పు ముగసిం ద్రవినము.
- వ. పాతాళభువనం బిచ్చటికి నహస్ర యోజనంబుల నున్నది కుండలంబులు గొని

- పోయినభుజంగం బైరావతాపత్యం బనిన విని యన్బ్రునిశిష్ణుండు. 106
- క. తాపాళంబున నున్నను, వే తెత్తుం గుండలములు శ్ర విను మప్పని నా
చేతం గా కున్న నను, వ్రాతము విశువబహు నిది ధ్రువం బని పలికెన్. 107
- చ. పలికిన నత్తపస్విదృఢభావ మెఱింగి సుకేంద్రు డొంక ప
ల్కులపని నిల్చి కాష్ఠమునకుం గులిశంబునఁ గల్గువాడియ౯
బలువును నిచ్చి వజ్ర ననె శ్ర బాంధవ మేర్పడఁ జెప్పి భీశిమై
నిల దెరు విచ్చె నమ్మునియ శ్ర నేడైఱ జొచ్చె భుజంగలోకమున్. 108
- న. చొచ్చి యనేక ప్రకారప్రాకారపరిరక్షితంబును బహురత్నదీప్తిజాలదేవీస్వయా
నంబును నైనయమ్మహనీయలోకం బాలోకించి దశయోజనాయామంబునుం
బంచయోజనవిస్తారంబును నగుతద్వారంబు గని యతండు కుండలాహరణంబు
దుర్లభం బనుతలంపున డిల్లపడియె నయ్యెడ నరుణవదనంబును ననీతాంగం
బును సీతవాలంబును నై వెలుంగుతురంగం బతని కి ట్లనియె. 109
- ఉ. ఆతత మైననాదగుస్వపానము నూఁడు మొకింతయున్ జాగు
ప్రాతురవృత్తి నీడువృద్ధయంబునఁ జొన్నకు లోకవంధ్యుఁ డ
గౌతమునా శ్రమంబున నశ్రింపితిభక్తి నుపాస్తి సేసి నా
బ్రీతునిఁ జేసినాడవు వరప్రసాదన యట్లు గావునన్. 110
- వ. నీకుం బొడనూపి యైరావతసుతుఁడపహించిననమంచిత్రకండలంబులు మగుడం
జేరెనునుపాయం బుపదేళించితి ననిన నుదంకుం జేను నిన్ను నెఱుంగ నుపా
సించుట యెల్లు గలిగె డెలుపు మనుడు నమ్యుత్వం బతనితోడ భవద్గురునకు
గురుండం బావకుండ సీపు శుచివయి సభ క్తికంబుగా నిర్వంబును నన్నునియతిం
బూజించి తత్తైఱం గెఱుంగవే యని పలికినం బ్రీతి నొంది యతండు తదీయోప
దిష్ట ప్రకారం బాచరించిన. 111
- సీ. ఘోటకోత్తమరోమ్యకూపంబులం డెల్ల, నొక్కట ఘనధూమ శ్ర ముద్గమించి
కవిసి పాతాళలోకం బంతయాను గప్పె, వాసుకిప్రభృతినిశ్వాసభూమి
లాపరుద్ధభావంబు శ్ర నొండె నైరావతా, వానంబు హాహార్యవంబుతోడ
నాకులం బయ్యె న శ్ర ట్లతిదారుణం బైన, పెనుబొగ నంతయు శ్ర భీతి నొంది
- ఆ. యమ్మునీంద్రుకడకు శ్ర నహివయల్ రయమున, వచ్చిభక్తి నర్ప శ్ర లిచ్చి వినతు
లై తదీయకార్య శ్ర మడిగి యెఱింగివే, తెచ్చికుండలంబు శ్ర లిచ్చి రథివ. 112
- ఉ. ఉదయండు గుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంకోషపముట. 113
- చ. అతడును వారిఁ జో బనిది శ్ర యగ్నికి భక్తిఁ బ్రదక్షిణంబు సే
సి తగ నమస్కరించి విల్గసిల్లఁగఁ జేజము ప్రీతచిత్తుఁ డై
యతలము నిర్గమించి రయ శ్ర మారఁగ వచ్చి యహల్యఁ గాంచి తె
చ్చితి నివె కుండలంబు లని శ్ర చే నిడి భూపతిఁ జాగి ముక్తిసన్. 113

- తే. ఆ యమయు గౌతముండు నశత్యాదరమానఁ, గొఱిలించుచు దీవించి య గారవింప నతఁడు నమ్మునిఁడతికినినయ్యమకున, పెక్కు-మాటులు భక్తిమై మ్రొక్కి నిలిచి.
- క. మీకరుణ గాక తగుమెయి, నీకుండలములు పరిగ్రహించుట నడుమఁ వైకృత మొసినఁ దలఁగఁట, నాకొలఁదియె యలియె వినయశనముండగుచున్.
- ప. అనిన విని వార లత్యంతమోహితరంగులై రగ్ధాతముం డతని కి ట్లనియె. 116
- ఉ. నీచరితంబు చిత్రమహాసీయము మిత్ర సహాక్షితీశ్వరఁ నీచతఁ బాప నాగ మప్రసీతము సేసినకుండలద్యయం బా చతురత్వ మా బలిమి యా దృఢనిశ్చయ మట్లు లొప్ప ధ ర్మచితలీలఁ దేర నారుఁ యోవున యేను నిజంబ పల్కితిన్. 117
- ప. అనియె నయ్యుదంకుం డట్లు దనమహాతపంబుబలిమిం బరాక్రమించి యనన్య సులభంబు లగుకుండలంబు లాహరించి గురుజనమనోరథసిద్ధి గావించె నా భృగువంశమహాత్మయుమహానుభావం బిట్టిదనిన విని జనమేజయుం డమ్మహాత్మునకు వరంబొసంగి చనినవాసుదేవుననంతరవృత్తాంతంబు మునిస తమా యెఱింగింపనే యని యడిగిన నవ్విభునకు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 118
- సీ. ఆ భార్గవోత్తము య నట్లు వీడ్కొని కృష్ణుఁ, డరిగి యలంకృత య మైననిజపు రము సొచ్చునప్పుడు యైవతకాచల, యాత్రామహాత్మన య మఖజనులుఁ గొనియాడు చుండి యుగ్గోవిందుసందర్శనంబున నుత్సవోన్మత్తభావ మిమ్ముడి యై ప్రమాదమృతం దేలి ర, ద్వేషదేవుఁడు వసుధదేవుఁ గాంచి
- తే. దేవకీదేవి బలభద్రదేవుఁ డక్కుఁ, గలుగువృద్ధబాంధవులను య గని విసిరిఁ దత్తదుచితమనోజ్ఞవిధానమంచి, తాచరణములు నడపె చ్చిరయం బెలర్చ.
- ప. వార లందఱకు ధర్మనందనుఁడప్పినచోప్పునఁ బ్రణామాదియోగ్యోపచారంబు లాచరించె ననుజతనుజామాత్యభృత్యులు దన్నుం గనినం బ్రీతివాత్సల్యసంభా వనాబహుమానంబులు మెఱియ నాదరించె సాత్యకిసుభద్రలం దగులెఱింగులం దగినవారలం గానిపించె నట్లు సకలజనప్రమాదాపాది యైనదామోదరు నత్యంత సమీపాసీనుం జేసికొని వసుధదేవుండు భారతరణప్రకారంబు యాతాతాతజనం బులచేత వింటిం బ్రస్తుటంబుగా విన వలతుం జెప్పవేయని యడిగిన నచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 120
- క. అది యతివిస్తారము పెక్కుదినంబులు సెప్పఁ బట్టుఁ య గొంత డగం జెచ్చెద నేఁ బ్రధానపురుషున, ముదయనమరవిధము లఘుతర్రోక్తులఁ జెలియఁ.
- సీ. కారవసైన్య మృకాదళాక్షోహీణీ, కలితంబు దానికఁ య గట్ట పీర పట్టంబు భీష్ముఁ డాశ్రభివున శదు రొడ్డి, రెలమిమై బొందుకపుత్రులు శిఖండి నక్కడ సప్తసంభ్రాత్యోహీణీక మునీక మిమ్మాడ్కిఁ బ్రన్నినబలద్య
- భీష్ములును భేదరు య లచ్చెరువడఁ భార్య, గాఢీవి తోడ్పడఁగా శిఖంధి

- తె. యన్న దీనందనుని బదితయవుదినంబు నందుఁ గూలిచె నుత్తరాయణమునఁబ్బు
నంతకును మృతించొందకృతమాతఁ డుండెనధిప శతతల్పమునఁ గడునదబ్బితముగ.
- క. గురుఁ డైదొదివసములు నిర్భరనగుర క్షుచిచ్చ నతనిఁ శ బరిమార్పగ నా
వెరవున నర్జునుప్రాపున, దొరకొనియె నుచితాగ్నిభవుఁడు శ ద్రుపదసుతునకున్.
- క. దంకున రాధాతనయుఁడు, రెండుదినంబులు పెనంగి శ గ్రీష్మసమయనూ
ర్యుండుంబోలె వెలింగెడు, గాండివధరుశరశరోష్మఁ శ గ్రాగె నరోంద్రా. 124
- చ. ఏను ముఱునాఁడు శల్కుఁ డతివిక్ర మభిక్ సమరం బొనర్చి య
ద్దినము సగంబు సెల్లగ యాధిపతియచే దెగుడుక బలంబు గై
కొని యని సేయఁగా శకునిఁ శ గూల్చె వదిక్ సహదేవుఁ డంతశో
మనమునఁ జేవ దక్కి తనకమానము డిగ్గఁగఁ ద్రావి హీనుఁ డై. 125
- వ. దుర్యోధనుండు దనతమ్ముల భీమసేనుండు సంగ్రామంబునం దెగటార్చి యుండ
భంగంబున కోర్చి పలవలనిమూఁత విడిచి గడ చేరిం గొని పాదచారి యయి
యొక్కండునుం బాటి యొక్కమకువు సొచ్చి నీళ్ళు (సామాణమయముగా)
మంత్రిందికిని దాఁగియుండె బాండవు లెఱింగిపోయి పొదివికొని మర్మభేదంబు
లగుదూషణభాషణంబుల నొప్పించిన. 126
- ఆ. అతఁడు మకువు వెడలి శ యనిలనందనుతోడఁ, దగఁ జెనంగి తద్ద్రదావినిహతిఁ
దొడలు విఱిగి కూర్చివిడిచెబ్రాణంబు లి,బ్బంగి జయముగొనిరిపాండుసుతులు.
- క. గురుసుతుఁడు పాండుతనయశి, బిర మారే యడరి పొదివి శ భీషణవృత్తిం
బారిగొనియెం గరిఘోటక, నరనిచయము నెల్ల నే మనం గల దధిపా. 128
- వ. ఆ రాత్రి యేనును బాండుసుతులు నచ్చట లేమి నంత పుట్టె నిట్లు పదునెనిమిది
దివసంబులు సెల్లినసంగ్రామంబున నే మార్వరము సాత్వకియునుం దక్క మా
దిక్కున సమస్తజనంబులు నస్తమించిరి కారవులదెన నశ్వత్థామకృపకృతపర్వులు
మువ్వరు బ్రతికిరి యయుతుండు మున్న పాండవులు నాశ్రయించుటంజేసి
చావునకుం దప్పె నిది భారతరణప్రకారంబు. 129
- క. అని చెప్పెఁ గాని యభిమన్యునిచా వేర్పడఁగఁ జెప్ప శ నొల్లడ వసుదే
వునకు వగ మిగులుటకు నె, మ్మనమునఁ దా నోర్వకునికి శ మాధవుఁ డధిపా. 130
- వ. దాని నెఱింగి సుభద్ర గడ్గదస్వరంబున గోవిందునితోడ సీయలుం డభిమన్యుండు
దెగుట మీతండ్రికిం జెవులారం జెప్పు మన్నా యని వసుదేవుండు వినంబులుకు
చుం బుడమింబడిన వసుదేవాదియాదవజనంబులు మనంబులం గదిరినకొల్త
నెవ్వగలం బలవించినం బడ్డనాభుండు వారల నెల్ల సూరార్చి వారణపురంబున
సుభద్రయు సుత్తరయు శభిమన్యునిదెన నెత్తినకోకంబున నాకులత్వంబు
నొందినచందంబును గొంతి దగుమాటల వారిఁ దేర్చినలెఱంగును నెఱింగించి
పాండవు లేవురుకు నేర్పేఱి యభిమన్యునకై మఱి కాంక్షనగవాదివస్తువులు

విప్ర ప్రకరంబుల నొసంగుటయు మఱియుం దటాకకరణాదిధర్మంబు లాచరించుట
యనఁ జెప్పి మఱియు దురంబునం దెరలక మరలక యా సౌభద్రుండు రాద్ర
మూర్తి యై డ్రోవ్యోధన ద్రోణ కృప ద్రాణి కృతవర్మ కర్ణాదిపీఠవాతంబు
గలంచి యనేకస్వపలోకంబు జనులొకంబున కనిచి యనిమిషులు మౌగడ సుత్ర
మలోకంబున కరిగి సుఖ యై యున్నవాడు వానికి వగవ నేల యనియుం బలికి
యిట్లుపశాంతి గావించి.

131

- ఆ. బంధులొకమునకుఁ శ్రీ బరహస్పత్యుం బైన, యుచితవర్తనమున శ్రీ నుండే గృష్ణుఁ
డని సవిస్తరంబు శ్రీ లగువాక్యమాలఁ బ్రీతి, సిగురు లొత్త నిట్లునెప్పి మఱియు.
వ. కరిపురంబునం బుట్టిన బిశేషంబులు విను మని పలికి వైశంపాయనుండు జనమేజ
యున కిట్లునియె.

138

శ్రీ వ్యాసుడు పాండవుల సత్సమేధయాగోష్ఠులులఁ జేయుట.

- సీ. చుటచుటఁ దనచెవుల్ శ్రీ నూడనయట్లుగ, నభిమన్యుసంస్తుతి శ్రీ యైనవాక్కు
యము ప్రసంగాధీశ్వమై బంధుజనులందుఁ, బొడముటయును ధృతికమొడలి తలరి
యుత్తర విలపింప శ్రీ చ త్తన్వయలమట, గనుగొని పాండునందనులు ననటఁ
గూరిన నచటికిఁ శ్రీ గారుణ్యమూర్తి వేదవ్యాసుఁ డేతెంచి శ్రీ శశివమాట
తే. లాడి వారలవగ మాన్విత్యశ్వమేధ, విషయవిధులు ప్రసంగించిరేగితోడఁగఁ
డని నియోగించి వారెల్లనట్లు కాక, యనిన నాతఁ డంతర్వి తుండయ్యె నధిప.
క. అన విని జనమేజయుఁ డ, మృగి యిట్లు హితోపదేశ్యమం జేసివఁ బాం
డునృపాగ్రతనయుఁ డెమ్మొయి, ననఘ తోడఁగె నశ్వమేధయాగంబునకున్.
క. అని యడిగిన వైశంపా, యనుఁ డాతని కిట్లు లనియె శ్రీ పవకృదు కుంతి
తనయాగ్రజంబు దమ్మలఁ, గనుగొని యాత్సాహలక్ష్మికగనుగవ నొప్పన్.
సీ. వ్యాసమహాముని శ్రీ వత్సలద్వంబున, నానతి యిచ్చినకమానసీయ
వాక్యంబు వింటిరె శ్రీ వసుధ యిత్తటి వసు, హీన యై యున్నది శ్రీ దానఁజేసి
భూదేవనిహితధనాదాన మావశ్యకం బయ్యె దానిశ్రకృత్యమును హి
మాచలయాత్రాసకమాచరణప్రకారమును విచారణీయములు గావె
ఆ. యనుడు బవనతనయుఁడతనితో నీశ్వరుఁ, బరమనియతిఁ గొలిచిరకరుణ వడసి
ప్రమథగణము నెల్ల శ్రీ భక్తి బూజించి యు, త్తలమునందు భూతకబలు లొనర్చి.
క. తే త్రము గాక నరేంద్ర మరు త్తకలిత మైనదానకథాపము సుమహా
దాత్తస్థి నున్నకనక, మిత్తటి నిలడెనఁ దలంప శ్రీ నేటికి మనకున్. 133
వ. ఆప్పనికి సముచితసైన్యసమేతంబుగా దేవర విజయంచేయ వలయు ననిన
నరుసుండును గవలును నట్ల పలికిరి దానికి ధర్మనందనుండు ప్రియం బంది
కృతనిశ్చయం డయి ధృతరాష్ట్రకడకుం జని యశ్వమేధయాగోపక్రమాత్సవ
శ్రవణంబున బుద్ధులం దలంచి శోకసంభావనకాకాంతం డయి యున్న

యన్నరపతిదరణంబుల కెఱంగి వేదవ్యాసువచనములను విచారించి
నతనికిం జెప్పి యతని నయ్యజ్ఞాచరణంబునకు నుపదేశించి యున్నగువురను
దండప్రణామపూర్వకంబుగా వీడ్కొని గొంతిచాటింప నోయి సంతోషవికచ
వదన యుని యున్నయద్దేవి యధ్వరవిభావంబునకు నుపదేశించి పదవీ
పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి తదామంత్రితుండై మాన్యమునకుంబునకు నరు
గుడెంచి యుయుత్సు రావించి కార్యంబులెఱింగి యెట్టివిని నివృత్తగరక్షకై
నిలువు మని నెయ్యం బలర విమరసమేతులుగా నిలిపి బలంబుల సంఘటింపం
బడవాళ్ళం బనిచి నియతుం డయి సురపితృపూజనంబులు దీప్తి మహేంద్రార్చనం
బొనర్చి మహితావధానుం డై.

139

క. నానావిధబహుళాంధిత, దానము లొనరించి యప్పురం బగునగ్నిక
దానియధికారి ధాన్యుం, దాని బ్రదక్షిణవిధాన్యురకు గొల్పిచి తగన్. 141

క. సితలేపనసితభూషణ, సితమాల్యసితాంబరములం గ జెన్నున నునులం
కృతుం డై సితాతపత్ర, ప్రతతిమెఱ ముంబూర్ణ చంద్రునిని వెలుగుచున్. 141

వ. షోడశశ్చేతాశ్వప్ర్యాధరథారూఢుం డై. 142

క. భూదైవతదత్తాశీర్వాదములఁ బుష్కరానగ్రవముల నోనో
మేనురమంగళతూర్యని, నాదంబులుం జెలంగ బుడబ్రసన్నతు లెనంగన్. 143

చ. వెడలును నమ్మహీవిభునివేడక యెఱింగి వృకోదరుండుం గ
వృడియును బిన్నతమ్ములును గ వైభవ మొప్పు నలంకరించి యె
క్కుడు మెఱయం బ్రధానభట్రభూటకదంతిరథబ్ర శాసనముల్
దడిగలుగుండెలుగ గొడుగుతండములుగ నిలసిల్లి వచ్చునన్. 144

క. కని యా నృపుఁ డలఁతినగవు, నిను పా రెడిచూడ్కి వార్యనెమ్ముగ ములపై
దను పారుచుఁ బొలయుం జనఁ, జన రాజులు గూడుకొనిర్య సైన్యంబులతోన్. 145

వ. ఇన్విధంబున సరిగి యెక్కురువంశవరుండు సముచిత ప్రమాణంబులగిరిసరిదరణ్యం
బులు గడచి హిమశైలంబు నేరి ధామ్యాదిపురోహితులఁ బురస్కరించుకొని తదీ
యతలం బధిష్ఠించి యొక్కయుదిత ప్రదేశంబున విశిసెనట్టియెక. 146

అంతః పాదములు హిమవత్సర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట.

క. బాలార్కద్యుతిపుంజసింజరజటాభారంబుఁ బ్రావృష్టన
శ్రీలీలం బ్రహసించు నంగమును రోచిన్ స్ఫూరదండంబు ను
స్మిల్లన్మిలముగాఁజినాంబరము నై గ నిర్వాణదాన క్రియా
శీలుండై నపరాశరాత్మజుఁడు విశచ్చేసెం గృపాలోలుం డై. 147

వ. ఇట్లు సన్నిహితుం డయినవేదవ్యాసమునీశ్వరులకుం బాండవులు పరమభక్తిం బ్ర
ణామపూర్వకంబుగాఁ బూజించి కర్తవ్యం జెమ్మచి యాన తిం డరిన నమ్మాన

నీయుం డెల్లి మీరెల్ల వారును ద్రవ్యంబకపూజలు సెల్లింపవలయు నేటిరాత్రి నియతు లై దర్శనం స్తరణంబుల శయనించునది యని సయోగించిన. 148

ఆ. రమ్య మైనచప్పురంబుల దర్శనం, స్తరణములను యోగ్యనదనమునక బ్ర భాసమానము లగుశపంచాగ్ను లనుబోలె, నమృహాత్మ్య బుండిరధిప ముఖ్యు. 149

వ. అట్లుండి యవనీసురాశీర్వాదంబుల నాదరించుచు నారేయి గడపి కల్వం బగు టయుం గాలోడితకరణీయంబులునిర్వర్తించినర్వక్రియాశలాప నిర్వహణధుర్యూ డగుపారాశర్యుండు వసుప ధామ్యప్రముఖపురోహితసహాయమహాసీయ సమా చారు లగువాండవేయులు పరమస్థండిలంబునం బార్వతీపతి నావహించి యుత్కృష్టంబులును బహుళంబులు నగుగంధపుష్పధూపదీపంబులం బూజించి సమంచిత మనోహరిభూరిపాయసాది 1 భవ్యద్రవ్యభారమహోదారం బగునై వేద్యంబునను ర్పించి వేఱువేఱు ప్రధానప్రముఖులకుఁ దద్గణంబులకుఁ నెర్ప లిచ్చి కుబేరమాణి భద్రప్రభృతిభూతయక్షజనంబులను సభక్తికావాహనకలితులం గావించి పూజ నంబు లాచరించి. 150

క. రత్నాకరమంత్ర కలన,దత్తాత్రేకు లై నయట్టిధామ్యముఖోదా త్తక్షోణీసురులు బెరయ, నక్షయపుణ్యుఁ డగుకౌర్యనాధిపుఁ డెలమిన్. 151

క. అనుజాలుఁ దానుఁ బరాశర,తనయపురస్సరముగా నిర్ధానస్థలికిం జని యరుణగంధకుసుమము,లను మాంసాపూపములనుశ్లాఙములఁ దగన్. 152

ఆ. భూతత్వ ప్రిఁ జేసిభూరిబలాధ్యులఁ, బరిజనము లఁ ద్రవ్య శ బయచుటయును నతికుతూహలమున శ నార్చి వారలు ద్రవ్య, రన్నిధానచేక శ మధిపముఖ్యు. 153

క. త్రవ్వినఁ బ్రభ లెల్ల దెసల, నివ్వటిలఁగ వెలుంగుచుండె శ నిధి యనిలజామం గవ్వడియఁ గవలు నలరఁగ, నవ్వసుధాధివుండు దాని శ కర్చన లిచ్చెన్. 154

వ. అట్లు వివిధవిద్యానిధి యగువేదవ్యాసుండు సన్నిధిసేసి యాప్సెన్నిధి సాధించిననా ధర్మనగదనుఁ డాపరాశరనందనుపాదంబులకు దండ ప్రణామంబు సేసి నిలిచి కేలు ముగిడ్చి ఫాలతలంబునం గడియించి వినయావనతం దై యాన్న వన్న రేంద్రు నమ్మునీంద్రుం డాలింగనాశీర్వాదంబుల నాదరించి యామంత్రణంబు సేసి యంత ర్హితుం డయ్యె నమ్మావవనాథుండు. 155

సీ. శకటఖరోచ్చైఘ్నోత్పకకుంజరంబు ల,నేకసహస్రంబు శ తెలమి సంఘ టించి భారంబు లెత్తెంచి భారవహత్వ,దక్షిణనుల్ వెక్కు శ లక్ష లర్థిఁ గదిసి యే నే ననికడఁగి మోపఁగ యాగ, నిలయంబుఁ గలపయ్యగలశములును నలఁకులుఁ గాఁగులునాదిగాఁ గలభాండ,ములును బీకములు శ్రయ్యులును తోళ్ళు తే. రోఁకగులుఁజట్టువంబులు శ స్రుక్కువాజ్య, పాత్రదండకమండల్యుద్ధాత్రములును లోనుగాఁ గల్లువస్తువుల్బుద్ధహేమ, ముదుము లొక్కట వడపిం చెద్రమనుజనాథ.

చ. మఱియును సన్నిధిం గలస్యమందితశాంచనరాశి బంధులం
బెఱికల మోపులం గొలది శ పెట్టగఁ బెట్టఁబామపు జనుల్
వెఱిగుపడంగ భేచరులు శ పెట్టఁగ మందఁగ శత్రువోటిక
వెఱ పొనరించువారై పృథ్విం బరఁగఁ నడపించె భూపరా. 157

ఆ. ఏరునేలకొలది శ నడనడ విడియుచు, బోవ వలసి యుండె శ భూరిభార
వహులదప్పి యెఱుగు శ వాఁ డగునాధర్మ, నందనునకు ధరణీనాథవర్య. 159

వ. అంత నక్కడఁ గృష్ణుండు. 159

తే. ద్వారకానగరమునకుఁ శ దన్నుఁ బుచ్చు, నపుడు ధర్మజుఁడశ్వమేధాధ్వరంబు
సమయమగుట ప్రతీక్షించిరసకలబంధు, యా క్తముగరమ్మనినమధుర్రో క్తియూడి.
శ్లో కృష్ణుండు సకలబంధుసహితుం డైకరిగరంబునకు వచ్చు. శ్లో

వ. అరసికొని యుండి యప్పండవా గ్రజుండు యాగంబున కుద్యోగంబు సేయుట
చారులు సెప్ప నాకర్ణింపి కుతూహలొన్నిద్రుండై బలభద్రసాత్యకికృతవర్మ
ప్రద్యుమ్నచారుధేష్ఠసాంబాదియూదవసమేతంబుగా వసుదేవదేవకీసమనుజ్జాతుండై
సుభద్రం దోడ్కొని కరినగరంబున కరుగుదెంచిన ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారి
యు గొంతియుం బనుప నుత్సుకుం డై యుయుత్సుండు విదురుం బురస్కరించి
కొని యప్పాంచజన్యధరు నెదుర్కొని పరమభక్తిం దోడ్కొని వచ్చిన. 161

తే. మున్ను ధృతరాష్ట్రకడకు నావెన్నుఁ డేగి
యతని గాంధారి బ్రణతిపూర్వాతిమధుర
వాక్యముల బ్రీతి నొందించి శ వచ్చిగొంతిఁ
గాంచి ప్రణమిల్ల నడేవి శ గొలిలించి. 162

వ. పెక్కుభంగుల దీవించె బలదేవాదులుం డగిన తెఱంగున నప్పాండు రాజమహిషిం
గని రక్కులఫాలికాతిలకంబు పులకంబులం బెరిగిన మేనితో మానసియచరిత్రుం
డగునదేవకీపుత్రు సంభావించి. 163

క. ప్రమథ మెసఁగ విదురుఁ బనిచి, సముచిత మగునర్చనంబు శ సంక రణపూ
ర్వము గాఁగ నడపి యదునిక, రమునర్చలు సంభృతాదరంబున నడపెన్. 164

వ. సుభద్ర దన్నుం గనినం బరమప్రియంబున గారవించి యధ్యంతరమందిరం
బునకుం బుచ్చె బద్ధనాథ ప్రభృతు లగునాబంధుజనంబు నెల్లను నగరిచేరువ
శోభిల్లుమందిరంబుల విడియింప యాముత్సు నియోగించె నట్లయ్యందలు
నభినందితు లై యన్నసమయంబున. 165

ఉ. డి త్తరపుణ్యగర్భముననుండి భవజనకుండు పూరువం
శో త్రరుఁ డాదిరాజగుణ్యయోగి పరిక్షితుఁ డుద్భవించినం
జిత్ర మెలర్చఁ బుత్తుఁ డని శ చెప్పిరి వెల్పలివారి కింటిలో
నల్లటి నున్నవృద్ధసతు శ లాశ్చ జనం బభలంబు నుబ్బునన్. 166

- క. బాలుడు మృతజాతుం డని, యాలోనన యేడ్చు బెరయ్య నలనుట నచోన్
నా లలన లుగ్గడించిన, బేలిరి శోకమున జనులు న్ధీరవిచారా. 167
- వ. అత్తటి రోదనధ్వనులు గలయం జేలంగిన విపాదవేదనాయ త్రంబు లయిన
చిత్తాంగంబులతో శౌరి సాత్యకి యనుగమనంబు సేయ సత్వరంబుగా గొంతి
యన్నెడకుం జనుడెంచె నప్పు డాకులిభోజనందనయు ద్రాపిడియు సుభద్ర
యు నార్తనాదంబు లెసంగం దనకడకు రయంబున రా నెదురె నమ్మడు
వీరుండు గాంచి శోకసమాకులమానసుం డయ్యె నప్పాండురాజపత్ని పురుషో
త్తముతో డగ్గుత్తిక నెలుంగు దగుల ని ట్లనియె. 168
- పరిశీలనార్థమందు కుంతిసుభద్రలు గృష్ణుఁ బ్రార్థించుట. 168
- క. గతి నీవె నాకు మత్సర, తితికిని నీయల్లుఁగుఱ్ఱరసయుఁడు వుట్ట
మృతుఁడై కూరుం డగుగురు, సుతునియిష్టి కాస్త్రవహ్నిశ్రావణాడినకతనన్. 169
- నీ. దేవకీపుత్ర) సంజవితుఁ జేయవే, యబ్బలు సద్దారుణాస్త్రసంప్ర
యోగంబునవును కృపాగర్హింప వై, చేసితి ప్రతిన గార్చెద నవశ్య
మునును త్రరాగర్భరజనితు నె ననిబాలు, బ్రదుకుతోడిద నాదురబ్రదుకుద్రుపద
తనయాసుభద్రలు న్ధర్మజుం డనుజు లా. శిశువు సంజవితుఁ న్ జేయ కున్న
- ఆ. బ్రదుక రన్వయమున న్ కుదకపిండప్రదానంబు లెడలు మత్స్య న్ నందనయును
నూటడింపఁబడియె న్ నొకనాడు నిచెత, దానియార్తి కరుణాశ్రదలఁగవయ్య 170
- వ. దేవా నీ విక్కులంబు గలిగించినవాడ వింకను నీవ వీని బ్రదికింపవే యని
పల్కుచుం బుడమిం బసిన గొంతి నగ్గోవిందుం డనునయవచనంబుల నూరార్చి
యెత్తె నట్టియెడ సుభద్ర యమ్మహాత్మినితో ని ట్లనియె. 171
- క. గురుసుతుఁడు భీమునకునై, పరమాస్త్రం బెత్తె దానిశ్రఫల మందంగా
నరుఁడును దత్పత్నియుఁ గాంచిరి తుచి నే నీకు నేమి న్ సెప్పడుఁ బ్రభువా. 172
- క. నీరుఱిది యాకొడుకుపై, బ్రేమం ¹ బెప్పడును బెంపఁ న్ బ్రే లెడి మనుమం
డీమొయి వ మ్మయి పోయిన, నేమి యగునో యెఱుంగ నీవ న్ యెఱుంగుదు దీనిన్.
- నీ. ధర్మజుం డెమ్మయి న్ ² ధరియించు నెవ్వగ, పవననందనుఁడును న్ గవలు నేమి
మోత్రన నుపశమింతురు దీని విను దేవ, యస్త్రప్రయోగంబునవుడు నీవు
గురుసుతు నదలించి న్ కుచ్చిత నిన్ను మో, ఘాస్త్రునిఁ జేసిద న్ నంటి దాన
నూటడి యుండుదు న్ ముజ్జ్వల తేజ ని, మహితానుభావత న్ మాకు నెల్లఁ
- ఆ. దేలసి యందుఁ గావ న్ ³ మూలకము సత్వద, యాశ్రితాభిరక్ష న్ లనఘ నీకు
నైజములు శిరః ప్రణతి నేను వేడెదఁ, గరుణ నిక్కులంబుఁగాచికొనుము. 174
- తే. ఏవిధంబునఁ గోలుపోనీవు నీవు, పాండవుల సీమనన్నిధిఁ న్ బావకర్మ
శీలుఁడైనయశ్వత్థామ న్ గోలుపుచ్చె, పాని నే మనఁగలదు దుర్యోధు తేజ. 175

వ. అని వెండియు.

176

చ. భువనము లొక్కపెట్ట మృతిక శ బొందిన జీవము లావహిగప నే
ర్తు వలదినట్లు లైన గుణరూఢుడు మేనమూరిందిపోత్తుక జా
వ విడు తె వంతపెంపున నశవారణ నీయెదురం బ్రతాపముల్
వివిధము లే మొసర్చితిమి శ వెట్టుల మై యిటు భ క్తవత్సలా.

177

తే. అనిన గ్గపయును శోకంబు శ నగ్గలింప, వనజనాభుండు జను లర్థివినగఁ బిన్న
వాని బ్ర తికింతు వగవంగవలవదనియె, నెలుఁగుజల దిస్వనమ్మనశ్శైవసక మైనగ.

వ. ఎల్లవారును బ్ర మోదంబు నొంద నట్లు పలికి సూతికాగ్రహంబునకుం గుంతి
ప్ర భృతులు దోడ రా నతండు వోవునప్పు డది ధవళకసుమసితసర్వ పలాజవూర్ణ
కుంభ ప్రముఖునంగళవస్తువులను బ్ర జ్వలితపావక ప్రదీ పశశ్రువీచుమందపల్ల వాది
భూతపరిహారక పదార్థంబులనుజతురవృద్ధాంగనాచికిత్సకడకు పరిచారికాముఖ్యహిత
కారిపరివారజనప్ర వర్తనంబులను బరిశోభితంబయి యుండెనమ్మందిరంబాగోవిం
దుండు ప్ర వేశించె నట్టియెడ నంతకుమున్న.

179

నీ. కడచి ద్రాపది సని శ యడలునఁ బడి యున్న, మాత్యనందనతోడరమాధవుండు
సనుడెంచె వీఁడె స్రవినయంబుగాఁ గను, మనవుడు సుతీత శ యై విశీర్ణ
వేణీధరంబుతో శ వినతి యొనర్చి భ, క్తార్తి వాపుట నీకు శ నతిదృఢవ్ర
తంబు కడే దేవ శ దయ వెలయంగ నీ, శిశువు సంజీవితఁ శ కేయవమ్మ

తే. నీవు గూర్తేని మేనల్లనికిఁ దడియ వుత్తుద్రోణుని వుత్తుండు శ బాలియఁజేయు
వాఁడె పతిహీన యగుపాప్రవతికిఁబు త్త్రహీనతయునుబాటిల్లిన నట్లుబ్రదుకు.

180

ఉ. నందనుచావు నిక్క మయ్యనం జను టప్పుడ కలు దేవకీ
నందన యెల్లభంగి నరకనందనుపాలికి నాజి కేచి పో
వంకినతోడి తెంపునకు శ వారక యిచ్చినబాస దప్పె నిం
కం దనుఁ గన్న డెప్పు నొడికాఁ డని కొంకడఁ గాని యయ్యకా.

181

తే. పద్మనాభుండు వచ్చినబాలుఁజంకఁ, బెట్టికొనిపోయి మ్రొక్కింతుఁ శ బ్రీతి యెసఁగ
వని తలంచుచునుండితి నమ్మనోర, భంబు విఫలంబుగాఁ జేసి శ ద్రాణి పేర్చి.

182

వ. అని యంత నిలువనివలవంతపెంపున బాలశవంబు నెత్తికొని యంకతలంబున నిడి
కొని తదాననం బాలోకించి.

183

ఆ. కాత లోకగురుడుదామోడరుండు వచ్చి, యుండ లేచి మ్రొక్క శ వుజ్జ్వలాంగ
ధర్మ వేది యైవ్రతం ద్రికిఁ బుట్టి యు, ధర్మపరుడ వగుట శ తగున నీకు.

184

క. కను విచ్చి గొంతిఁ జూడుము, వనుఁ జూడుము ద్రుపదవృషత్రనయఁ జూడుము నీ
జనకునితల్లి సుభ ద్రంసి, దనయా చూడు తల యెత్తి శ దరహాసముతోన్.

185

చ. అని పలికించి యానరసశ్రావన మూర్ఖ మునింగి నేల వ్రా

లినఁ గరుణంబుపెంపున విల్లినతఁ బొందుమనంబులు సబా
ష్టనయనయుగ్మకంబులును శ్రీ బాడఱుమోములు నై నకొరవాం
గనలయలంతఁ గాంచిన పృగల్ మిగులుం బగవారి కేనియన్. 186

వ. ఒక్కంతసేపునకుం జెలి వొంది విరాటనందన ధరాతలంబునం బడి యున్నభంగిన
ఫాలతలంబునం గేలు మొగిచి గోపాలదేవునకు మ్రొక్కుచు వెక్కుచు శరణు శర
ణని పలికిన నపురమకృపాపరుం డోడ కోడకు మనుచుబాద ప్రతాపనోపస్పర్శ
నంబు లాచరించి యశ్వత్థామ ప్రయుక్తంబును బ్రహ్మశిరోనామ క్రంబును స్వగున
మ్మహాశ్రుం బుడనంపరించి యబ్బాలశవంబు శయ్యాతలంబునం జెట్టం బనిచి
దరోల్ల సీతు లై నయెల్ల వారలం గలయం గనుంగొని. 188

కృష్ణుడు మృతశతుం దై నపక్షితు లబజీవతుం జేయుట.

తే. మీఁదబొంక గుమాట దేమిరువినఁగ, నాడనిబ్బాలు బ్రదికింతుఁడబాడుఁ డభిల
జనులు నిప్పుడ లేలుండు శ్రీ సంతనమున, దీని విని చాండవులు ప్రీతి నూనువారు. 189

వ. అని ప్రతిజ్ఞ సేసి యిట్లనియె.

తే. పగఱయెడనైన నే బొంకువలుకనేని, సమరముఖమాన నెన్నఁడుఁ శ్రీ జలితవృత్తిఁ
బితేడి కడు గిడనేని నిశ్చిన్నవాని, యంగమున జీవ మీప్రాద్భ్యుపహిల్లు. 190

క. ధరణీసురకులము నెడం, గర మెక్కుడు ప్రియము నాకుఁ శ్రీ గలదేని సధ
ర్మరతుఁడనయేని నియ్యు త్రరాసుతుండు లబ్ధజీవితత్వము నొందున్. 191

క. నగునియెడ నామంబున, విరోధ మెన్నఁడును నేమివిధమున నైనం
బొరయమి నిజమేనియు సుస్థిరముగ నిబ్బాలు మేన శ్రీ జీవము సెందున్. 192

క. నిక్కపుధర్మపునన మే, నక్కంపాదుల వధింతు శ్రీ టారసి చూడఁ
నిక్కువ మై యార్యజనుల, కక్కెనయేని ననువర్గ శ్రీ మీశిశువు గనున్. 193

తే. మహితసత్యంబుఁ బరమధర్మంబు గాఢ, నిర్మల, బ్రహ్మచర్యంబు శ్రీ నిత్యసుప్ర
తిష్ఠితంబు లై నాయండుఁ శ్రీ దేజరిల్లు, నేని నిబ్బాలునకు జీవ శ్రీ మిపుడ వచ్చు.

వ. అని యిట్లప్పురుషోత్తమండు వలికిన. 195

సీ. బాలునిమేనికిఁ శ్రీ బ్రాణముల్ వచ్చిన, నల్ల న కడలెఁ దృదంగకములు
మఱి కను విచ్చె నశ్రుతైఱగు డెల్లంబుగాఁ గని గొంతి మొదలైనకొరవాంగ
నలు మనంబులు నండి శ్రీ యలుపులఁబాటెడు, నానందపూరంబులనఁగఁబొల్పు
వార్ష బాష్పములు రోమాంచగంచుకితజే, హంబులు నై యల్యరార నఖల

తే. జనసమూహమ్ములును సంతనమునఁ జేల, గగనమున దివ్యవాణియక్కమలనాభుఁ
బాగడవీతం డియున్నయశస్పణ్యగృహము, గరముశోభిల్లనప్పడుకొరవేంద్ర.

ఉ. ఉత్తర బిడ్డ నెత్తికొని శ్రీ యెయ్యన మో మలరంగ వచ్చి య
త్వత్తమలేజఁ దై న పురుషోత్తమునంఘ్రిలపొంత భూషణం

జిత్ర మౌర్వంగా దనదురదెన్నగుఫాలము నేర్చినకా ముదా
య త్తమననుక్కుండై యతడు శ సాదరభావల గారవించుచున్. 197

క. వినుతబహురత్నవిస్ఫుర,దనేకభూషణవికాయ శ మబ్బయన కి
చ్చిన దక్క టియదువీరులు, జననాయక యొనగి రక్కజంబగుతోడవుల్. 198

వ. అప్పుడు. 199

తే. ఆత్మకులము పరిక్షీణ శ మైన జనన, మొండె గాన యియ్యభిమన్యునందనునకు
నర్తమగు బరీక్షీన్నామ్రమనియొ గృష్ణు, డభలజనములువిన బౌర్యవాధినాథ.

వ. అటు పుండరీకాక్షుండు పాండవసంతానంబు గలిగించె నట్లప్పరమపురుషచేతం
బ్రతుజ్జీవితం దైనభవజ్జనకుం డేకమాసవయస్కుం డగుకొలంది నొక్కపుణ్య
దివసంబున. 201

నీ. ధర్మసుతుండును శ దమ్ములు నమ్మహా, కనక మల్లెత్తించిరకొని యుదాత్త
వైభవ మొనంగగ శ వచ్చిన గృష్ణుని, యక్తులై విమరయ్యయుత్సు లర్థి
గన్తూరిసిట్లులకలయంపులను గప్ప,రంపు ముగుల బహురత్నతోర
ణముల దోరపుము త్రియముల నొనర్చిన,ప్రాలంబమాలికాకపంక్తులను బ

తే. సింహపూర్ణకుంభముల విశిష్టమరక,త ప్రకరమయకదళికాస్తంభములను
గరిము దోరంబు జిత్రరేఖంబుగా న, లంకరించిరి పురము గులప్రదీప. 202

వ. నకలజనంబులుం గయిసేసి కలయం బాలయ నప్ప డప్పరంబు చంద్రోదయ
ఘూర్ణమానం బయినయర్ణవంబు ననుకరించె నయ్యయ్యతుండును బలదేవ
సాత్యకిప్రద్యుమ్న ప్రముఖులు ప్రమాదంబునం బొంపిరివోపుచుం బెంపారు
నలంకారంబుల నభినవోదారచారుత్సంబు వహించి యెదురుచని పాండవు
లం గని రయ్యరుదెఱంగులవారలును సౌహార్ద్రంబును సౌముఖ్యంబును సౌజన్యం
బును నత్యంతంబును మెఱయ నర్హంబు లగునాచారంబులు నడపి రట్లు శృష్ట
పమేతులై మీ తాతలు హర్షోలాసభానమాను లగుచు నాసమగ్ర కాంచన
సంచయంబు బురస్కరించుకొని పుర ప్రవేశం బొచరించి. 203

క. తోలుత ధృతరాష్ట్రగాంధా,రుల గని మఱి గొంతి గాంచి శ ప్రోస్థిలచ్చ
క్షులు బ్రమదసంభరితచిత్తులు ను నయుయుత్సునిక విమరునిం బ్రీతిన్. 204

వ. కానిపించికొని సంభావించి సంభృతాహ్లాదు లగుచుం గృష్ణాదియాదవలోకంబు
నుం దారు నొకరమ్యమండపంబున నుండి రట్టియెడ. 205

—++ వ్యాసుడు కృష్ణసహేతులై యుష్ణపాండవులయొద్దకు వచ్చుట. ++—

నీ. తగువారి గాంచి యశ్రత్యద్భుతం బగుభవజ్జనకు తెఱంగు విస్తార మొప్పు
జెప్పిన వార లశ్చెరువాటు సంతసం,బును నెమ్మనంబుల శ బెనగొనంగ
బద్ధనాథు ననేకభంగుల వినుతించి, యిట్టివి వింత లే శ యెల్ల నాడు
నిట్లు కాక మాయెడ నీదుకరుణపెం, షని యభినందించి శ తల్లు గలసి

- తే. నమ్మి దారును గృహ్మండు శ్ర సమ్మదమున, నుచితవర్తనకలితులై యుండఁగొని
దినసములకు సంప్రీతి నేతెంచె జోధ, భాసితం దైనసత్యవ్యతీసుతుండు. 206
- క. ఏతెంచిన గోవిందస, మేళంబుగ నెదురుకొని మృహితపూజాసం
ప్రీతుఁ గానించి యతని, మీతాతలు గొలిచి యుండీమృదువచవములన్. 207
- వ. సముచితగోష్ఠి నడపి రప్పండవాగ్రజంకు మునిజనాగ్రణిలో భవత్ప్రసాదం
బునం బడిసినయశ్మహాధరంబు మహనీయంబుగా నశ్వమేధయాగంబునం గుప
యోగంబు నొంకింపఁ గోరెద నసంజ్ఞ యీవే యనిన సంతసిల్లి యాసంయమి
వరుంకిటనియె. 208
- ఆ. తురగమేధ సుఖభరమహ్నతహరము నీ, వది సమగ్రదక్షిణాన్నిశముగఁ
జేసి నిర్మలత్వభాసమానుండవై, కలయ మమృతకరణ్యకులవరేణ్య. 209
- చ. అనవుడఁ బ్రీతి నొంది యతఁ శ్ర ద్ధచ్యుతుఁ గన్గొని భవ్యమైనము
ప్పని దగ నిట్లు సేయు మని శ్ర ద్ధము తల్లియుఁ దండ్రియున్ గురుం
డును సచివుండు సిద్ధసఖుఁడను గరుణాకర నీవమాకు నీ
యనుపమముఖ్యవృత్తి జగ శ్ర మంతటికిఁ గతి వేయు నేటికిన్. 210
- వ. అనిన విని యంబుజనాభుం డతని కిటనియె. 211
- ఉ. వ్యాసులు పంచినట్లు నియమాధ్యతఁ జేయద మశ్వమేధముం
జేసి కృతార్థతం బొరసి శ్ర చి త్తమునెవ్వగఁ యెల్లఁ బాచిగొ
మ్మాసుకృతంబు ధర్మనిశ్చయప్రవరం బని యేన చెప్పి కా
దే సుగుణాభిరామ నిను శ్ర దీనికి బొన్నితి ముగ దృఢంబుగఁ. 212
- చ. అనుమతి యింక వేఱుడ్యయం దలఁ వేటికిఁ గారవేంద్ర న
స్థమవుము వాజమేధకరణంబున కేపని సేయువాడ నీ
యనుజాలు నల్లు రే నొకడ శ్ర నధ్వరకార్యము లెల్ల నీడున
మృనమున కెక్కఁ జేయుదుము శ్ర మాన్యచరిత్ర తొడంగు మర్థిత్వన్. 213
- నీ. అన విని సమ్మాద శ్ర మారినచి త్తంబుతో నభినందించి శ్ర యా సరేంద్ర
వరుడు పారాశర్యువలను గనుంగొని, దీక్షకు నయ్యెడుదినము మీరు
నూచి యా సంసార శ్ర మాచరింపుడు డయ, ననవుడునమ్ముసిగ్ధయాజ్ఞవల్క్యుఁ
బేకొని పైలునిఁ శ్ర బ్రీతి నెఱింగించి, వారును నేనును శ్ర వసుమతీశ
- ఆ. నడవవలయుపనులు శ్ర నడవువారముచైత్ర, మాసకలితపార్వమాసి నిప్పు
డరయఁ బనుపు మేధ్యమగుతురంగముఁ దద్జ్ఞ, లైనయట్టిజనుల శ్ర సంచితాత్మ.
- క. వేదోక్తవిధినహితభ, వ్యాదరమున విడువఁ బడినయయ్యశ్వం బీ
మేడినిఁ గలయం దిరుగును, నీ దగునిర్మలయశంబు శ్ర నెలయ మెలయఁగన్. 215
- న. సర్వసంభారంబులును సమకట్టింపుము స్రుక్కువాధి క్రతుసాధనంబులు గ్రాత

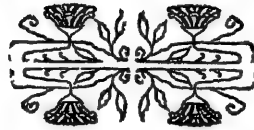
- లుగాఁ కనకంబునం గావింపం బనువు మని చెప్పిన చక్కఁగఁజేడు. 216
- క. తురగపరీక్షావిదు లగు, పురుషులఁ బిలపిరి యశ్వపుంగుఁడు పుంగు యె
డరయుండు మనకోడమలలో, నిరుపమలక్షణముగ గీర్తినిముంబునుగాక. 217
- వ. అని పలికి కర్మాధికారులం గఁజూం గనుంగొని యుజుంబునకు వలయునట్టిభాండ
ప్రముఖంబు లయినసాధనంబులును స్తుక్కువాద్యసకలంబులును సువర్ణ
మయంబులుగా వేగంబ చేయింపవలయు నని నియోగింపిన నట్లతఁడ యని
చని వారును బదంపడి. 218
- క. తురగంబును సంభారో, త్కరమును గొని వచ్చి చూప త ధర్మజాంబు పరా
శరసుతునకు వాని వినయ, పరత సమర్పించె గురుపురాలవరేణ్య. 219
- క. ముని యశ్వముఁ జూచి కరం, బనురాగముఁ బొంది మేఘ్య త మకు నిది దీనిగా
విశుతవిధానమున విడుత, మనవుకు నతఁ డతనితోడ త నాదరి మురకొ. 220
- తే. దీని రక్షింప నర్హుండు త మాననీయ, బోధ యెవ్వండు నీడు స్వచ్ఛద్ధి నరసి
యిట్టివాఁ డని యానతి త యిమ్మా నాకు, ననిన నమ్మకనాథుఁ డిష్టమృధపుతోడ. 221
- క. దివ్యాస్త్రవిదుఁడు ధిషణ, భవుఁడు శౌర్యోత్తముండు త పాకుండు దగు న
శ్వవ్యాపనక్రియకు నితఁ, డవ్యాహతి నాచరించు త నక్కార్యులున్. 222
- వ. భీమసేనుండును నకులుండును మనరాష్ట్రంబు రక్షిండువారు భవదీయకుటుంబ
కార్యంబులు సహదేవుండు నడపువాఁ డని నిర్దేశించిన. 223

—•• ధర్మజాం డరుకు యజ్ఞశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట. ••—

- సీ. అమృహీవల్లభుఁ త డర్జునుఁ బిలిచి య, ధర్వరము క్తమైనయత్తురగరిత్తు
మనఘ సంరక్షణోయంబు నీ కోరులకు, సప్పని శిక్యంబె త యెల్ల భంగి
నిక్కార్యమునకు నీ త వేగంగవలయు నీ, యుచితాశ్వము చరియించుచుండ
నడనడ రాజుల త కే నశ్వమేధదీక్షితు, డ నై యుండుట త సెప్పు ముచిత
తే. కరణనియతి నిరోధంబు త గాకయాండ, నడపు మని చెప్పి భీమునినకులురాష్ట్ర
గోపనమునకు సహదేవుఁ త గులకుటుంబ, సమితిరక్షకుఁబనిచియు, త్సాహమనంగ.
వ. మజీయునుం గలయలంతిపనుల కర్హ జనంబుల నియోగించి గాంధారీధృతరాష్ట్రంబు
యనుమతి పడసి కుంతీసమనుజ్ఞాశం డయి యశ్వమేధమఖిలున కున్ముఖుం
డయ్యెనని యిట్లు ధర్మపుత్రపుణ్యచరిత్రంబు సెప్పిన నప్పరమధార్మికుండు సకల
లోకమనోజ్ఞం బగు యజ్ఞం బెద్దిధంబున నిర్వహించె పనువేడ్క నాచిత్రంబునం
బగు రాత్రైదుఁ జెప్పవే యనుటయు. 225

ఉ. మానమదాదిదోషపరిమార్జననిర్మలచి త్రభక్త స
న్యాసనలోల వీరిపరిమూలవిభూతివికాల శాంతతా
హీనవిదూర విశ్వహితప్రహేలవిచార నిరామయావ్యయ

- స్థానకసిద్ధిమంగళవిభావక¹ వేదసభైకనాయకా. 226
- క. అనపేక్షితఫలతాశో, భనమహానీయక్రియావిహకాత్మకధూ
ప నితాంతధూతసంశ్రిత,జనపాపా పరమమిత్రసత్వాలాపా. 227
- మాలిని. తరుణజరతభావ్యద్రావణోదారమూర్తి
హరణకరణనిర్మూలనతాభ్యంతరాత్రి
మరణజననదుఃఖోన్మాదహృత్పుణ్యకీర్తి
చరణకమలపూజ్యాళాలిబిత్తానువర్తి. 228
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధఃర్షంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము. 229

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము

విద్యాకాంతకృతి

ప్రావీణ్య నిరూఢిగణ్య క పాదసతతసం

సేవనతత్పరహృత్కమ

లావాసకృత ప్రమోద క హరిహరనాథా.

1

— శ్రీ ధర్మకాండ శశ్వమేధపర్వం బూని హామంబుం బుడమిఁ దిరుగ విడుచుట. —

వ. దేవా వైశంపాయుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లశ్వమేధయాగోద్యోగ
 ప్రద్యోతితుం డునునాండవాగ్రజాదీక్షు నర్హం బునునదినంబు సంప్రాప్తం
 బగటయు మాహూర్తికద తశుభముహూర్తంబునం గృహ్యద్వైపాయనాదులైన
 ఋత్విజులు వేదపీఠావధానమహింబుగ నుత్తమశ్రితిపతి దీక్షితుం జేసి
 రవ్యసుంధరావల్లభుండు సంవీతిత్వైమకృష్ణాజయంబును దండపాణియు నయు
 ఋత్విగ్గనంబులు బలయం బరమసంయమిపరివృత ప్రజాపతి ప్రఖ్యుండును గన
 త్కాంచనాభరణభూషితుండు నయి బహుళి ప్రభలు నిగుడ నందీప్తపావకనన్ని
 భుండును నగుచు వెలెంగెఁ దత్తుల్యైకల్పకల్పనంబున ఋత్విగ్గనసమాజంబునుం
 దేజరిలె నావేదవ్యాసమహామునిచేత శాస్త్రోక్తప్రకారంబున ముక్తం బయి
 హయోత్తమంబు వెడలె నప్పుడు.

2

సీ. వివృచ్చుఁ డాగమ్యవిధివంతముగ ధర్మనందను నామంత్రణంబు వడసి
 గాండివపాణి యై కవదోనలే ధరియించి, తేజోవిశేషంబు కరాజితముగ
 నయ్యశ్వరత్నంబు క ననుసరింపఁగఁ బ్రజ, బాలురు వృద్ధులు క భామినులును
 లోనుగాఁ బులెంచి క లోలత నీలనినా, హయమును గనుగొనునప్పు డగ్గ
 తే. లంపునంకడి నూమ్మజగనింప నాజ,నంబు లప్పీయనకు దీవ్యనలఁ బొగడ్త
 లను బ్రమోద మొనర్చిరీవనధిరవము,ననుకరించెనయ్యలిళు నృపాగ్రగణ్య. ౩

1. క. నిరూఢ గణ్యపాతసతత, 2. గ. వతు హామమును గనుంగొను,

వ. ఇచ్చిధంబునం జను నా కవ్వడితోడ యజ్ఞకర్మకుశలం డైన యాజ్ఞ వల్క్యశిష్యుం
డర్హ విధానంబులకు మూసనీయవిప్ర జనసహితంబుగాఁ జనియె నప్పురమ
తురంగంబు ధరిణిం బ్రదక్షిణరూపంబునం దిరిగి యుత్తరాభిముఖం జై యల్ల
నల్ల న యరుగుచుండ నరునుం డనుసరించి పాలనపరుం డగుచు బ్రవర్తింపం
దిగ ర్తదేశంబునందు. 4

అర్జునుతోఁ ద్రిగ ర్తదేశాధిపతులు యుద్ధము సేయుట.

సీ. ఉడతులై త్రిగర్తార్హరాపతివుత్త, పౌత్తు లయ్యశ్వేనబుఁ శ బట్టువారు
గాఁ బూని తేచులు శ గడురయంబునఁ దోలి, కొని యడ్డముగ వచ్చుకొలుతలకు
నలుగక నరుఁ డన్న శ యానతి దలఁచియా, రాజకుమారవర్గంబుతోడ
ధర్మజానశ్వమేధంబున కిపకార, మాచరించుట పాప శ మదియూ గాక
తే. యేము మీరుచు బాంధవ్యమెనక మెనఁగ, నడచుటొప్పడె పగయేలనంగ వారు
సూర్యవర్మనామికుఁ డగుశూరతమకు, మూరుఁ డగ్రణి గాఁగ నురదారలీల. 5

చ. కవిసిన వారితో మెటియూ శ గవ్వడి యిట్టు లనుకొ దయాధురా
ప్రవణుఁ డజాతశత్రుఁడు తురంగమరతుకు సంపునపు భూ
పవితతి మెల్లనుం దగియె శ భారతయుద్ధమునందు బాలురం
దివిరి వధింపఁ గాదు కృపఁ శ దిన్నడనం బెనఁగం జరింపుమీ. 6

చ. అవినయవృత్తి నశ్వమున శ కడ్డము వచ్చిర యేని నీవు బాం
ధవము దలిర్పఁ బల్క- యనిఁ శ దప్పగఁ ద్రోవుము కిన్క- మాను ము
న్నవచనవృత్తి నా దగుమి శనంబున నెక్కొని యున్కిఁ జేసి యా
హవమున కొల్లనయ్యెడఁ బ్రియంబులు గావొకొ మీకుఁ బ్రాణముల్.

చ. వలవదు పొండెనంగ సలుకవల బడ కేవున సూర్యవర్మ య
బ్బలియుసమీదఁ గూరిశిర్యపం క్తి నిగిడ్పినఁ దుంచె జిప్పయ
మ్ముల నది యెఱ్ఱనల్వ తనకమో మనుతమ్మికి లేతయెండ యై
1 చెలువముచెన్ను వింతలుగఁ శ జేయఁగ నావిజయుండు భూవరా. 8

వ. అట్టియెడి.

తే. సూర్యనర్మనితమ్ముండు శ శూరవరుఁడు, కేతువర్మ గాండ్డివిపై శ కారబాణ
వృష్టిఁ గురియూచు నుద్ధర్యవేగ మొప్పు, నన్నఁ గడచిబెట్టడరిన శ నన్నరుండు. 10

చ. అతిని నొదుంగ నేముటయు శ నాతినితమ్ముండు చంపవిక్రమో
ద్ధతి ధృతివర్మ నాముఁ డెత్తిదామణసాయకపం క్తి సత్వరా
తెగగతఁ బర్వఁ జేయూచుఁ బృథాసుకుఁ దాఁకిన మెచ్చ వచ్చి య
య్యతిభవయ్యుఁ డన్నును తనవంగము లేయఁగ నొల్ల కుండుటక. 11

చ. శరములు ద్రుంప నాతఁడు వెనకన్ బలనారసముల్ నిగిడ్చి న

న్నరుపమునాబలిష్ఠుడు మృతంబునఁ గొండాక యల్క పుట్టి యు
న్నరవరసూతిపేరురమునం బదితూపులు గుచ్చె చాఁకి

దెరలక యక్కుమారుఁడును శ దీప్తకరంబులఁ జేయించినన్. 12

ఆ. ముష్టి సడలి చోద్యముగను గాండివ మిలఁ బడిన నా త్రిగ ర్థబలము దెసలు
సెలఁగనార్చె ననుభవశే ముగఁగల మోక్షులక్కుమారుల న్యధాపించి.

తే. ఇంద్రధనువుచందంబున శ ననక మెసఁగు
గాండివముపాటు గంటిరే శ చండవిక్ర
మాభిరాముండు గాండివి శ యన్నపలుకు
లకు మహాశత సూప న్యోల్లండు గాళ.

14

ఉ. నిక్క పుఁగిన్గ వచ్చిన న్యచిన్ నొసలం గను సూపు వింటిపా
టక్కట రిత్త వోవునె నృపాత్మజలం దెగటార్చు సేతఁ డిం
దొక్కఁడఁ ద్రిక్క కుండ మన శ మొప్పమి సూడఁగ నేల మున్న పే
రుక్కునఁ చాఁకు టాప్పు నిని శ యొక్కట నరును నాక మించినన్.

15

క. అట మున్న గాండివం బుత్కటరఁజుమున నెత్తి కోపకహనుం డశ్శ్యు
ద్భటమూర్తిఁ దాల్చె నన మిక్కుట మై కడగంటికెపు శ గొమరారంగన్.

16

వ. ఆ భీభత్సుండు.

17

క. పిడుగులు వడిఁ బెక్కిక్కటఁ బడియెడు ననఁ దొరఁగఁ జేసెఁబలువిశిఖముల
ప్పుడు మేదిని నోఁపద చె, ప్పెనుకొలఁదియె రథకవరులశ్రవీనుఁగుఁబెంటల్.

18

శా. ఆ యగ్రోద్ధతి నూచి వెల్కుటి త్రిగర్తానీకముల్ నల్లడం
బాయం బాఱఁ దదాపు లేము దగ నీరపం పోసి సదృశీమైఁ
జేయంగాఁ బనిగొమ్మ పేర్చిగ మముం శ జేకొమ్మ సమ్మగ్ధయా
శ్రీయుక్తా యనినకా ధనంజయుఁడు గాత్రచెన్ వారి నెల్లం గృపన్.

19

వ. అట్లు వెనుకొనక నిలిచి యెలుం గెత్తి వారలతో మీరిట్లు ప్రాణంబులు గాచి
కొనుండు నాపంచినపని సేయం బూని బుద్ధి గలిగి సుఖుల రై యుండుం డని
వలికి యయ్యుక్తంబు ననుసరించె నది క్రమగతింబ్రాశ్మ్యతివపురపరిసరంబునకుం
బోయిన దాని తెఱం గాకరించి.

20

సీ. భగద త్తతనయుండు శ బాహుగర్వంబున, బాల్యసిద్ధం బగుశలౌల్యమునను
బురినిర్గమించి యగ్రతురగంబు వెలిపించి, కొనిపోవఁ గాంచి యగ్రరునుఁడు గాండి
వముసజ్యముగఁ జేసి శ వాలమ్మలొక్కట, నక్కుమారునిమీఁదఁగ బెక్కుగురియు
సవ్యజ్రదత్తుండునొవ్వు దన్నిన దాని, సచ్చట దిగఁ ద్రావివొచ్చెన బురము
తే. సత్వరంబుగనటుసొచ్చినసామజంబుఁ, బన్నఁగాఁ బంచి వెన నెక్కిశబలముఁజలము
వీఁకయును నొప్ప నన్నరుదదాఁకి శాత, ఘనకరంబులు వరఁగించెఁగౌరవేంద్ర.

- క. నడుమన వానిం బాధుడు, పొడిగా నేయంగఁ గనలి య భూపకుమారుం
డడరించె దోమరంబులు, గడఁ బె క్క వి మిదులకదుపుగతిఁ గవియంగన్. 22
- ఆ. అనలశిఖలువోయ్యయమ్మలగమి వాని, రూపు మాపి యన్నరండు వాడి
లేనిదొడ్డతూపురలేనింటిఁ దొడి రాచ, కొడుకు నేసఁ దూల్చిపుడమిఁ గూల. 23
- క. కూలియు నీడంబోవక, బాలుడు రయ మార దంతివైకిం జని దో
గ్గిల మెఱయ నరుఁ బటుశర, బాలంబులఁ బొదివె గగన్యచరు లగ్గింపన్. 24
- చ. అతఁడును దీప్త బాణముల య నా భగదత్తనూజాదంతి నా
వృతముగఁ జేసె నట్లు పృథివీవరసందన యేమి సెప్పదున్
శతమఖిత్తుతోడ ¹దివ్యనత్ర య ముగ్రరణం బొనర్చె న
ద్భుత మెసఁగం జశుర్ధదినముం దెగునంతకుఁ బోరె ధీరతన్. 25
- వ. ²(తెగియెడుసమయంబున). 26
- ఆ. అక్కుమారుఁ డేది య యగున యగున, యేను గలుగ నీకు య నందుఁ బోవ
వచ్చు వృద్ధుఁ డై న్యవాడు గావునఁ దండ్రి, సమసె నట్లు నన్నుకొనమతె జేల. 27
- వ. అని యదల్చి. 28
- క. పెనుసెలయేఱులు వారఁగఁ, దనరుగిరియఁబోలె బహుమ్యదంబుల దొరఁగం
గనుపట్టుకుంజరము సింహనిభుం డగుపార్థుఁ య నడరం జేసెన్. 29
- క. అది ³పూర్వాశ్రయము నేసిన, నొదవిశకరశీకరముల య నుర్వివర యం
బుదము క్తసలీలధారలు, వొదివినగిరివోలె నింద్రపుత్రుం డొప్పెన్. 30
- చ. కరి యిటు లేపునం గవియ్యగా భగదత్తసుతుండు దీప్తి
మృతశరపం క్తినాహవప్రటుత్వము నూపిన నల్పకోపసుం
దరుఁ డగుచుం నరుండు శత్రుధారనిభం బగునారసంబు భీ
కరగతి నేయఁ గూలె నది య కౌరవనాయక పర్వతాకృతిన్. 31
- క. కూలిన నేలకు వచ్చిన, బాలుం గని నాకలోకప్రతిసుతుండు దయా
లోలుం డై మార్గవహ్ని, ద్యాలాపము లొప్ప నిట్లు య లను నాతనితోన్. 32
- వ. ధర్మతనయుం డశ్వమేధదీక్షితుం డయి యత్తురంగంబుపజ్జ నన్నుం బుత్రెంచు
నప్పడు. 33
- క. చంపకుమీ రాజుల నను, కంపాతిశయంబు మెఱయ్యగా నడపుము నీ
పెం పనుకుసుమమునకు నా, పం పొనరించుటయ సౌరభముగ నెఱుంగుమీ. 34
- క. అనియెం గావున నీపై, గినుక వొడమ దలుక విడుపు య గీతయశుం డా
జనపతియాగంబునకుం, జనుదేరఁగవలయు బంధుజనములు నీవున్. 35
- ఆ. అభిపతనయ నిన్ను య నామంత్రితునిఁ జేసి, పోవుచున్నవాడ య నీవు మా స్తి
పురికిభావిచైత్రమునఁ బున్నమకు ముద, మొదవ నరుగుదెంచుటొప్పుఁజేయు.

1. క. చ. అదివచ్చుచున్నది. 2. ఇది తెల్పబడినది. 3. గ ము 3. 4. చ. పుంజారము.

క. అనిన నతఁ డట్లు తా కని, నికతుల నగుటయగు శ్రీ శ్రీ విజయం డభినం
దన మాచరించి యుత్తము, వె నెడ నినినెడ బూతుల పువ్వి త్ర వరిత్రా. 37

అరుణుడు సింధుదేశాధీశులొడ యుద్ధంబు సేయుట, ఇంద్రుడు

వ. అది సింధుదేశవ ర్తియగుటయూ బొరతరణహాను యుననెందవదెబాధులపు త్ర
పాత్తులు పూర్వవైరంబు వాటించి యాటోపంజున ననేకసహస్ర సంఖ్యలరథి
కులు రాజనందనులుం గూడుకొని క్రీడిపై నడచి రట్టియెడ. 38

నీ. అరుణాంబుదంబులుక వరగి వెన్నెత్తురు, గండలుఁ గురిసె మారాండబింబ
మసితారుణచ్చాయ శ మయ్యె నుల్కాల్లశు, లెల్లదిక్కులఁ జెల్లు శ డులె నశ్వ
సహీతంబుగా నవ్యసాదీ జట్టును నుట్టి, యతనివై నయ్యోధ్యధిపతి యొక్క
పెట్ట శస్త్రాస్త్రములే శ జెట్టుగాఁ గురిసిన, నహ్నంధవుడు వెనుకదప్పి సోలె

తే. నేమి నెప్పుడు నీకు నుగ్ధామవిక్ర
మాభిరాముండు నాఁ జనుకనక్కిరీటి
కరము కరము బెం డగుటయు శ గాండివంబు
వశియెఁ బుడమిపైఁ గురునరకపతివరేణ్య. 39

చ. అనిమిథులుక మునీశ్వరులు శ నప్పుడు శోకమునక మునింగి య
రునజయకాంక్షు లై నియతి శ మద్ది 1వహించి సవీర్యమంత్రసా
ధనపరులైరి తెప్పిటి యశతండు ధనుర్ధరుడుక నముల్లస
త్రనువిభవోజ్జ్వలుండు సముకద గ్రమనస్కుండు నయ్యో భూవరా. 40

వ. ఇట్లు తెలి వొంది విజృంభించి. 41

క. నారాచ ప్రముఖాస్త్రజాలపటువిశ్వాసంబు తీ వ్రత్వరా
ఘోరం బై విలసిల్లఁ జేయ సమరక్షోణితలం బంతయుక
వైరివ్రాతకవావృతం బగుడు గీర్వాణుల్ మునుల్ సిద్ధు ల
వీర్యం బ్రస్తుతి సేయుచుం బొదలి రుద్రద్యౌల ప్రమాదంబునన్. 42

వ. హతశేషం బైన యాసింధురాజకుమారసైన్యంబు దైవ్యంబు నొంది నలుదిక్కుల
విచ్చియు నొచ్చియు వివ్వచ్చుండు రణధరణిం బొలిచి నిలుచుటఁ జూచి మాతృ
ర్యధుర్యం బై మగుడం బోరికిం బూని యడరిన నప్పురందరనందనుం డందలి
తథికముఖ్యులతోడం దమయన్న సెప్పికవాక్యంబు లుపన్యసించి మీరేల జాలిం
బడియెదరు ప్రాణంబులు మీకింతసే దయ్యనే యని పలికినను నిలువక పైపయి
వా రురవణించిన. 43

క. నవ్యుడు నానాశరముల, నవ్వీరులఁ బొలియఁ జేయ శ నంతయు విని తా
నెవ్వగతో దుస్సల యా, కవ్వడిఁ బొత్తానితముగఁ శ గానఁగ వచ్చెన్. 44

నీ. వచ్చి కన్నీళ్ళులు శ వదనంబుపై పెల్లిగొన రోదనంబు సేసిన నతండు

1. గ. హించి విర్యమంత్ర.

దయ నిలనిడియొక పాదండ్ల ముప్పుడతకు, పాత్తుని జూపి యిబ్బలు గావు
మితడు మీయల్లునిననుతుఁ డన్న నప్పార్థుఁ, డిప్పుడు నాయల్లుఁ శ్రీ గోచట నన్న
వాఁ డని చూచిన శ్రీ వనిత వెక్కుచు నతం, డాత్మీయజనకుఁ దుగ్రహవామన
తే. ననఘనీచేరఁ దెగుట దా శ్ర విని నితాంత, శోకమగుండు యుండి నీరరాక బిట్టు
వినుట శిగిలిప్రాణం తోనిడిచెననుచు, నెలుగు గడలుకొనంగఁ 1 బెల్లెడ్చినధిప
వ. అప్పుడు శోకకాంతుగ డయి గాండివి నదనంబు వారిచి యుండ నయ్యగ్గలి
యతని నుడ్చింది. 46

నీ. భార్తరామ్మగోకిడు శ్రీ దలఁపక సైంధవు కొఱగాము లెల్లను శ్రీ మఱచి తండ్రి
లేనియొ శిశువుపై శ్రీ సూనితం బైననీ, యక్కటికంపుఁజూ శ్రీ పడరఁ జేయు
మా శ్రీతదత్తుల శ్రీ యనఁచు నబ్బలునిఁ, జరణానతునిఁ జేసి శ్రీ శరణు శరణు
శృప నన్న రక్షింపు శ్రీ కీర్తియు ధర్మంబు, జేకొను మనవుడు శ్రీ జిత్ర 2 మడల
తే. రాచకొల మిదిగాన్పినేకౌర్యమూల, మని తలంచుచు నాతఁడత్యుత్తివతోడ
నధమవు త్తినుయోధనుం శ్రీ డంతకంటె, నేముఁ గొఱగాము మాచేతనంతపుట్టె.

క. అనుపలుకు వలికి బహువాం, త్వనముల నూరార్చి యాసుగడతిమ స్తకముం
దనయక్కునఁ జేర్చి యబ్బ, చనుము వగవు దక్కి యని ప్రసాదభరితుఁడై. 48
వ. పీడ్కొలిపిన దుస్సల దనమనుమనిం దమబలంబులం గొని ప్రియంబునం జనియె
నయ్యనిమిషవతినుతుండను గ్రతువిషయంబు లయి వలయుననుష్ఠానంబులు విధి
వంతంబులుగాఁ జలుపుచుఁ దురంగంబువెనకం చా రా మృగానుసారి యయిన
వినాక పాణిఁజూఁగోలఁ బోవు చుండ నదియును నిజేచ్ఛ నఖలదేశంబుల నుఖ
సంచారంబునం బ్రవర్తిలుచుఁ గ్రమంబున 2 మణిపూరపురంబును పాంతంబున
కరిగిన నన్నగరింబుపతి యైవబభృనాహనుండు నిజజనకుండయిన యర్జునురాక
యాకరించి. 49

అ. వినయమెనఁగ నాన్విత జనసమేతంబుగా, నరుగుడెంచియతనిశ్చరణములకుఁ
బ్రీతి నెఱఁగ నక్కి శ్రీ రీతి యన్నరపతి, నాదరింప కుండ శ్రీ మేదినిశ. 50
వ. అట్లుండి తనయనాదరంబునకుం గారణంబెఱుంగక సవిచారుండై యూరకున్న
యక్కుమారునితో ధనంజయుం డిట్లనియె. 51

ఉ. యాగవిము క్తమై చనుహృయంబున కిడము వచ్చి పట్టి కా
కీగతి మెత్తఁబాటు దగ శ్రీ నృపధర్మనిహీనతా రణో
ద్యోగము లేక తక్కి భయ శ్రీ ముల్లముఁ జేరఁగ నిచ్చురాజురా
జే గుణహీన పా మృనిన శ్రీ నేమియుఁ బల్క కతరడు గ్రమ్ముటన్. 52

నీ. అరిగి పట్టావీధి శ్రీ నల్లన చనుచుండ, నర్జునుం డతనితో శ్రీ నాడినట్టి

1. క. క. చ. బెట్టెడ్చె. 2 అ. మరలి. మరియు శి, ఘోరమునను దెనుంగనను 'మూలారపుర'
మరియు 'మణిపూరపుర' మరియు రెండుపాతము లున్నవి.

తేజః గైలః దన దగుదెవ్యజోధంబునఁ, గని భుజంశో త్తమ్యతనయ సదయ
వృత్తి బాకాళంబు యెలువడి యన్నరా, ఛిపుసహాకీజన్మదెంచి యేను
మీతల్లి నాగేంద్రునూతి నులూపి నా, పేరు హిశంబు సెరప్పెనుమనివ

తే. నరుగుదెంచితి వినుము మీయయ్యుపనువు

దలకొనుము రాజులకు సర్వ శ ధర్మమైన
యని యొనర్చుము దనతోడఁ శ బెంచు లభిక
సమ్మదము సేయు నకురురన త్తమునకు.

53

క. అనిన సభ క్తికముగ న, వ్యనితకుఁ బ్రణమిల్లి యాహ్వానము జనకునితోఁ
జనునె యొఁర్పంగ నని య, పునికి జొరక వచ్చితిని శుభప్రద మూర్తి.

54

క. నీ వింత జెలిపి పలికెద, వా విభుడును మున్న నన్ను శ ననుమతుఁడేసె
గావునఁ దల్లి మీకుం, గావించెద నిద్రజకు నశఖండ ప్రియమాన్.

55

❧❧❧ బ్రథువాహనం డర్జునుతో యుద్ధంబు సేయుట. ❧❧❧

చ. అని నిజమందిరంబునకు శ నయ్యెలనాగఁ దగంగఁ బుచ్చియ
మృతుజవరుండు సాధనసమందిత మైవరథం బువాత్తరే
ఖ నెఱయ నెక్కి యర్హ పరికల్పితభూషణలేపనాంబరం
బును సమరోత్సవోద్ధతవిభూతియు నైతనమే నెలర్పంగన్.

56

అ. ఎక్కి హంసకేతు శ వేడ్తజః గ్రాలంగ, సరిగి యశ్వమునకు శ నడ్డపడఁగఁ
జూచి మెచ్చి సవ్యసాది మూర్ఖునుటయుఁ, గురిసెనతఁ సునిశితశరచయంబు.

శా. వానిం దా నవలీలమైఁ దునిమి దుశ్శర్వారోద్యముం డద్రిభి
త్సూనుం డొక్కటనాత్మనూనునొడలం శ మాఁపుల్ సిగిడ్చెం బదా
తానిశ్యంకుడు బాహుసారమద మే శ పాఱంగ నవ్వీరు మేక
వే నారాదము లైదునాలుగులు పృథ్వీనాథ నాటించినన్.

58

చ. మదిఁ గొనియాడి యారిపువిమర్దనుఁ డంచసిడంబు ద్రుంచియే
పొదవఁగ మేను నొంప నచ్యరోద్ధతి నాతనిజత్తు వేసె బె
ట్టిద మగునారసంబునఁ గడఁదిమిగం దగుబభ్రవాహనుం
డది వడివేర్చి శోణితజ్వలార్ద్రత నొందక యుచ్చి పోయినన్.

59

క. అమ్మేటిమగఁడు దనచా,ప మూఁతగ నిల్చి సోలి శ పదపడి తెలి వు
ల్లమ్మున నొలసిన నౌకా,యిమ్మడి యని పొగడఁ గొడుకు శ నంతయుఁ బ్రీతిన్.

తే. పొగడి యే వీవ శరములు శ నిగుడఁజేయు
నుడతికి మంచిబంట వై శ యోర్వ వలయుఁ
జమ్మి రా యని పలికి వాల్లమ్ము లభిక
రయము మెఱయంగ బరలించె శ రాజముఖ్య.

61

అ. మొనసివాని నతఁడు శ ముత్తునియలు గాఁగఁ, జేయ మర్చరంబు శ చిత్తవృత్తి

దనికి సత్వరముగఁగ దద్దా త్రమున కుండె, నహోడు పెక్కు మెఱుఁగునారసములు.

డి. దానికి నీడఁజోవఁ యాదగ్ర పరాక్రమ తెఱుప్పరజ్జీ
లానిభతఁ మెఱుంగులవిగ్రహము నింగి వెలుంగ నుద్భటుం
డై నిగిడించె బాధుహృద్యఁజునలి నారస మ స్త్రోత స్త్రవి
ద్యానిపుణాత్మశాలి యగునన్నరపాలసుతుండు భూపరా. 63

— యి అర్జునుడు బభ్రువాహనునిశరంబుచేతఁ బుడమిం దెప్పుట. యి.—

క. వడి నది వీవున జెడలివఁ, బడయె బుడమి నర్జునుండు శ పడవడి తెల్లెం
గొడుకును ము న్నతఁ డేసివ, బెడిదపుఁటెలులయాబంతఁ శ బృధ్వినాథా. 64

క. అట్లు దనపతియును సుకుండును భంజనంబునం బడుట విని శోకాక్రాంత యగు
చుఁ జిత్రాంగద యలూపియుం దోడన చనుడేర నచ్చటికి వచ్చె నట్లు వచ్చి
యచ్చెలువయ్యురువురంగనుంగొనియులంబుజలఁదలఁచిల్ల మూర్ఛమునింగి
మేదినిం బడి కొంతపడికిం దెలిసి యలూపి నాలోకించి. 65

నీ. నీకతంబునఁ బతి శ నాకుమారునిచేత, ననిబడి యున్నవాఁ శ డతివ కంట
నీవు పతివ్రత శ గావె ధర్మజ్ఞువు, గానిదానవె యేమిశకారణమున
నిది కార్యముగఁ జెప్పి శ తీపిన్నవానికిఁ, గొడుకుదిక్కున నాకు శ నడలు లేదు
వరుఁ జూచి పొక్కడ శ వామాక్షి నీడెనఁ, డప్పు సేసినను నీరతనిఁ గృపార్ద్ర

తే. చిత్తవె యెల్లఁగి సంజీవితుఁడుగఁ, జేయవమ్మ యక్కట నాధునీయుఁబనిది
నాపు నూచియు వగవపుర సాహసమున, కొలదిలేదు నిన్నేమందుఁగలవరేణ్య.
వ. అని పతికి పార్థుం జేరం బోయి. 67

ఆ. మహితకీర్తిలాల శ మత్ప్రాణవల్లభ, యున్యజనుల ప్రాణ శ మరసి కావఁ
జాలునట్టిసీకు శ నేల ప్రాణంబుల, నిట్లు వదలి పోవ శ నిచ్చియుండ. 68

నీ. నాథ నీ వెప్పుడు శ నన్ను మన్నింతువు, కను విచ్చి చూడక శ యునికి దగునె
హయమున శెవ్వరు నడ్డంబు రా కుండ, నాఁగితి వగ్రజానధ్వరంబు
వ మ్మయి పో కుండ శ లెమ్మిత్తురంగంబు, వెనుకొన వలవడే శ యనఘ నీకు
నని యార్చి బలవించియహివు త్రిదెనఁ జూచి, సుతుఁడెట్లులాండినభరికినిమ్ము

తే. జీవ మాంధ్రురఁ బెక్కండ్రఁ శ జేసికొనుట
పురుషులకుఁ దప్పె భార్యలీత్రైపునందు
నడవరే యొర్చి నీడుమనమున నింత
యెఱిగి కలిగింపు వరు వేయు శ నేల తల్లి. 69

వ. అని యంత నిలువక. 70

ఆ. కొడుకుచేతఁ జచ్చి శ పడి యున్న యిక్కురు, కులవరేణ్యుఁ గరుణ శ గూరి నీవు
బదుకఁ జేయ కున్నభ్రాతౌపవేశన, మాచరింతు నహికులగ్రగణ్య. 71

- వ. అని పలికి పతిచరణంబులు శిరంబునోలం బ్రణమిల్లి యూనిన దై యూరకుండె
నట్టియెడ బభ్రువాహనుండు దెప్పితే అని యుహ్వలంబం జూచి. 72
- చ. ఇంచుకయేనియుగా వనట శ నెన్నఁడు వొండనిలల్లి నేడు నా
మందితనలబుసం బిలుకుమాల్సిననాథుని ను గ్రత్రులనే
మంచు నినుండువోలెఁ బరిమాఝమహాబలుఁ జూచి యిట్లు డుః
ఖించుచు నుండఁ జూచితి న్నకిల్పిషచిత్తున కింత పెడయే. 73
- క. గాదిలితనయుడ సగుసే, గా దని కిక్కురుకు లాగ్రగణ్యుని నిమ్మై
మేదినిఁ గూల్చితి మణికిర, నోదా తం బైనమకుట శ ముర్వం బొందన్. 74
- వ. అని విలాపంబు నేసి వివ్వచ్చుతోడం గూడ యజ్ఞతురంగానుసారులై వచ్చిన
యాజ్ఞవల్క్యశిష్యప్రభృతిబ్రాహ్మణచనంబులు సయంపథప్రాప్తు లగుటయు. 75
- సీ. అధ్వరహయవివ్వయంబుగా వీ రేలు, పని నేయుచాకొక్క శ పార్థుఁ డిట్లు
వడియన్నవాఁ డని శ పలవింప జనకుని, నిట్లు నేసినపావుఁ శ దెవ్వధమున
నాచరించునొకొ ప్రాశస్త్యి తమనిపల్కి, పం ద్రెండువర్షముల్ శ భైక్షవృత్తి
నిమ్మహాత్మునికపాఠమును నడపంగ, వలయుఁ గా కొం దెద్ది గలుగ నేర్పు
- ఆ. నని యులూసిదిక్కు శ గనుఁగొని నీవు ప, న్నంగఁ దండ్రి నట్లు శ భండనమున
విగతజీవితుఁడుగఁ శ దెగఁ జేసితిని నింక, నెలమిఁ బొందు భరతశులపనిత్ర. 76
- వ. అని వెండియు. 77
- క. జనకునిఁ దెగటార్చినపావునకుం బ్రాణంబుతోడ¹ పాత్తు మనంగా
మనమునఁ దాలిమి గలుగునె, చనుఁగాక యతం న సనిస్సదతిక తగన్. 78
- వ. అని యుగ్గడించినావరంబులుజంగమంబులు స. పభూతంబులువిన భుజంగపుత్రియు
నాకర్ణింపఁ జెప్పి² వ్రతంబు నివం బూనెద మాతండ్రి లే కునికి నిజం బగునేనిఁ
బ్రాయోపవేశంబ యత్ర మ కృత్యంబు వీరవధంబు పాపం బంతకంఠును రాజవ
ధం బెక్కుండంతకంఠెఁ గడునగ్గలంబు ధార్మికవధంబు జనకవధపాతకం బింతయని
కొలంది యిడ రా దిట్లుండ వీరుండును రాజును ధార్మకుండును జనకుండు నైన
యిమ్మహితాత్ముని వధయించినమహాపాతకుని కేతద్వ్రతానుష్ఠానంబు దక్క నొం
డుమొయి నిమ్మృతి గల్గునే దీని నడపెద నని పలికి యప్పరమనియతుం డుపస్కర్ష
నం బాచరించి పలుకు లుడిగి కూర్చుండె నప్పుడు. 79

—ఇథి ఉలూపి సంజీవమణిచేత నర్జునం బ్రతికించుట. ఇథి—

- ఆ. అట్లు దెంపు నేసి శ యూసీనులై నయా, తల్లిఁ గొడుగు నవనిఁ శ ద్రెల్చి యాన్న
విజయుఁ జూచి పాఁపృతెలఁచి సుజీవన, మణి దలంఁచెఁ గురునరమాజముఖ్య. 80
- వ. తలంచిన భుజంగమంబులకుం బరాయణం బైనయమ్మణి యమ్మహాభాగవాన్

1. 'తాత్పర్య మనగా' అని కొన్ని ప్రతులు, 2. గః ప్రతం బునన్దీయం.

తలంబునకు వచ్చిన నాభామిని బభ్రువాహనునాననం బాలోకించి.

81

సీ. విజయుండు సచ్చునే శ్ర వేళులులార యిం, ద్రునిచేత నైన నీత్రునికి నొక్క
ప్రియము సేయంగఁ గోరియునునీకొలదియూ, రయుబుద్ధినితండ్రిరణ మొనర్పఁ
దలచిన రవీంద్రుతలంపు సిద్ధింపంగఁ, జేయుటయును సంత శ్ర సేయ వలసె
నాకుఁ గావున మోహనం బగుమాయాప్ర, యోగంబు నడపితి శ్ర సుజ్వలాత్మ

తే. నరుండు నారాయణుండు మహాత్తరము సువ్వె, యితని లేజమెవ్వఁకినినెట్లు దాని
నార్పవచ్చుమీవగ పల్లఁ శ్ర దీర్ప నిపుడ, యత్థితుం డగునీకార్యవో త్తముండు. 82

వ. మాయాప్ర యోగంబ వేటొండు గాడు నీకు మీతండ్రితోడ భండనంబు సేయ
బుద్ధి పుట్టించితి నింతమాత్ర మని తత్ప్రదేకింబున నున్నయెల్ల జనంబులు నుల్లం
బున నానందంబు నొందఁ బలికి యమ్మణిపూరపురపతికరతలంబున నమ్మణి యిడి
దీని నిమ్మహాత్మునిహృదయ జేశంబున మోపు మనవుడు నతం డట్ల చేయుటయుం
బాధుండు ప్రత్యుజ్జీవితుం డై.

88

తే. కేది కూర్చుండి కలయంగఁ శ్ర జూచి యెట్టి
సెరలకాంతియు దంతర్బుది మును బెరయ
నతిమనోహరముగఁ దనకసుతునితోడ
మనుజనాయక కుశలమే శ్ర యనుడు నతఁడు.

సీ. వినయ మారంగ నాతనిచరణంబుల, కెఱిగి భవత్పుణ్యప్రీక్షణమున
నఖలంబుఁ గుశలంబ శ్ర యనిన నిజనముల, మొగములయం దెల్ల శ్ర వగపు దోచి
యచ్చెరువాలును శ్ర హరంబుఁ గదిరెడు, నిది యేమి సెప్పవే శ్ర యఱుంగుడేని
నాచెప్పినట్ల రక్షణంబున కేతెంచి, తీవు చిత్రాంగద శ్ర యేల వచ్చె

ఆ. నిచ్చటికి నులూపి శ్ర యేమిటి కిప్పుడు న

దైచె ననుడు భక్తినిర్భరముగ
నతఁడు నాగి మొక్కి శ్ర హస్తముల్ మొగిచి య
య్యహితనూజఁ జూపి శ్ర యుతనితోడ.

85

వ. అంతయు నిమ్మహానుభావ సదుగుం డనిన గాండీవి యాయంతివదనం బాలో
కించి కురువంశనిసారకా నిరూకకుం గారణం బేమి యిమ్మణిపూరపురనాథుని
దెస నావలన భవదీయచిత్తంబు ప్రసన్నం బయి యున్నయదియె యిన్నరపతి
యును నేనును జిత్రాంగదయును నీకేమియు నపరాధంబు సేయము గదా
యనుటయును.

86

అంతయు నిమ్మహానుభావ సదుగుం డనిన గాండీవి యాయంతివదనం బాలోకించి కురువంశనిసారకా నిరూకకుం గారణం బేమి యిమ్మణిపూరపురనాథుని దెస నావలన భవదీయచిత్తంబు ప్రసన్నం బయి యున్నయదియె యిన్నరపతి యును నేనును జిత్రాంగదయును నీకేమియు నపరాధంబు సేయము గదా యనుటయును.

సీ. అల్లన నప్పుడు శ్ర నయ్యంతి యతనితో, నాథ నీయం దొక్కనాడు నెగు
గలదె నాపుత్తునివలనఁ గి డెక్కడి, యది విసేతాత్మ చిత్రాంగదయును

- గినియక విను మేను శ్ర విసతోత్తమాంగ నై, చెప్పెద నీసుశ్రుతేత నీకు
నావహితై సశుభ శ్ర మాహవంబున నీవు, గంగాతనూజ శిఖింపిసెము
- తే. గాంగఁ దెగటార్చి తది పాతశ్రకంబు దాని, కనఘ నిష్కృతి సేయకృతయపు విడిచి
తేని నరకవాసమానకుఁబోవ వలయు, గాన నిష్కృతి సేవితకడఁగి వచ్చి. 87
- వ. అది యెట్లంటేని నాకర్ణింపు మే నొక్కనాడు సఖసమేంబుగా నురసదీ
న్నావంబునకు వచ్చి యుండు వసువు లక్కడ కేతెంచి యంత సంత నొక్క
రేవుసం దోచి కృతస్నానులై నిజరూపంబున సన్నిహిత యైన గంగాదేవితోడ
గాండీవధరుండు శిఖిండిం బురస్కరించుకొని గాంగేయుం డేయ కండం బరమ
సాయకంబుల నతనిం గూల్చె నట్లు కుశ్చితజయార్జనం బొనర్చిన యయ్యర్జును
నేము శాపసంతాపితం జేయుదు చుని చెప్పిన నప్సరమానభావయు దాని
కొడంబడినపలుకు వలికె నంతయు విని తత్రణంబు. 88
- నీ. ఆరిగి యే దండ్రికి శ్ర నత్రైటం గంతయు, నజీగించుటయు నతంత్రదేశక మెనఁగ
భయమున రయమునఁ శ్ర బటతెంచి వసువులఁ, బెక్కువిధంబులఁ శ్ర బ్రయమువుట్ట
దెలిచి ప్రార్థించిన శ్ర నలుక వో విడిచి వా, రతనో విను సమ్రయం బొకండు
సేసెద మనిలోన శ్ర వాసవీ దత్సూను, డగుబభ్రవాహనుం శ్ర డక్షునితరిఁ
- ఆ. బటపి కూల్చెనేని శ్ర బాయ నక్కిల్పిష, మనిన మగిడి వచ్చి శ్ర యాభుజంగ
నాథుఁ డెల్ల జెప్పె శ్ర నాకు నిప్పని దగ, నిట్లు దీర్చితిని స్రమిద్ధ తేజ. 89
- వ. తీర్చినత్రైటంగు నజీగించెద నని పలికి బభ్రవాహను నుపలక్షించి యి
క్కుమారుండు బోవు సమరంబు సేయ నొల్లక నీకు నమస్కరించి మరలి
మండిరమునకుం బోవు చున్ని బుద్ధిం గని సమయకార్యంబునకు నిది యవ
సరం బని యూహించి రయంబున నితనికడకు వచ్చి రణంబు మీతండ్రికిఁ
బ్రయంబును ధర్మంబు నని చెప్పి యితనిం బోరికి బురికొల్పి యిప్పీరునియందు
వసువులు పెప్పినవిధంబు గలుగునట్లుగా విక్రమవిశేషం బావహించితి. 90
- క. అనినఁ బ్రయ మంది దేవీ, యనఘం బగుసీచరిత్ర శ్ర మన్మత్కూలవ
ర్ధనకారి యగుట యెప్పుడు, గనినది గాడె యని పలికె శ్ర గాండీవి న్నపా. 91
- ఆ. పలికి సాదరముగ శ్ర బభ్రవాహనుఁ జూచి, మానితాగమివ్యక్తమాణుడైత్ర
మాసపౌర్ణ మాసి శ్ర మహితాశ్వమేధకా,లంబు దానిదెనఁ ద్రలంపు గలిగి. 92
- క. నీవును దల్లులు బంధుజ,నావళియుం బరిజనములు శ్ర హస్తినగరికిన్
రావలయు ధర్మజానినం,భావనముం బడయు టొనఁగుఁబరమశుభంబున్. 93
- చ. అనవుడు నట్ల సేసెద సుదాత్తచరిత్రపురంబు సొచ్చి యి
వ్వనితలు నీవు నావలనివత్సలతఁ గొనియాడు చియ్యడక
మన ములరంగ నిచ్చి జననమాన్యునిఁ గా ననుఁజేసి పీఠి నే
ననుపగ వచ్చి చేయు మన్యయానము యజ్ఞతురంగరక్షక. 94

న. అనుచుం బ్రణతుండై బభ్రవాహనుండు ప్రార్థించినం బాధుం డస్పర్ధివుతో
నేను దీక్షితుండ నగుట యెఱుంగవే నాకుం బురప్రవేశంబు నేయం జనదు
పోయి వచ్చెద మీయను నుఘ్నం రయి యుండుం ననిన నట్ల కాక యని యతం
కుచిత ప్రకారంబునం బూజించి యామంత్రణంబు నేయి నబ్బామలచేత నను
బ్బాతుం డై యష్టాహోత్సర్గంబు యజ్ఞాశ్వంబు నునునరించె నదియు నిశేచ్ఛ నఖల
దేశంబులం బ్రవర్తిల్లె నట్లయెడ. 95

క. రాజగృహపురముకడ నెవ్వఱి డనుగు తెఱిగి యామావమునకుం బిలిచెన్
రాజత్కర్తిధనుం డగునా జిహ్వాని మేఘసంధి శ్రయనురా జధిపా. 96

వ. అట్లు లఘురంబుపతి యగుజగాసంధపాత్మ్యంబు బాల్యంబునం దన్ను నదిరి నెఱుం
గమిం గవ్వం గయ్యంబునకుం బిలిచి పుచ్చి తోడన కల్పితరథాహూఢం డై
వెడలి యవ్వనవికి నడ్డపడి. 97

నీ. వనితలలోపల శ్ర జనియెడుచాడున, నివ్వఱి గొని యింతుకేని శంక
లేక పోయెదవు పోనీక యే బట్టెద, దీని గయ్యము నేనెదేని కేయు
మనుడు నవ్వుచు నతం శ్ర డమ్మగధేనుతో, విఘ్నకర్తల నేను శ్ర వెరవుతోడ
మాన్వించు వినుము నామనమున గిన్న లే, దది యెట్లు లనిన మృదగ్రజాండు
తే. సామమునన కర్ణము నీవు శ్ర నక్కజెల్లికొందుగాని యెవ్వరియెడగ్రహరవృత్తి.
వలన దని నాకుం జెప్పిన శ్ర వాడు గాన, యట్లు నేయుదు నీయివ్వమాచరింపు.

—ఇది అర్జునుడు జరాసంధపాత్మ్యినితో యుద్ధంబు నేసి యాడించుట. ఇది—

చ. అనవుడు నేమియుం బలుక శ్ర కాన్యపపుత్తుడు నిర్లరేంద్ర పు
త్తునిపయి నుజ్జ్వలంబు లగుకృతూపుగముల్ వరగింప వాని నె
ల్ల నతడు కాతెల్లతత్వలం దురుమాడియు నొల్లడయ్యెడ
త్తను వొకబాణ మేనియును శ్ర దాఁడగ నేయ నరేశ్వరోత్తమా. 99

వ. అగ్గాండీవికృప యే మని చెప్పుడు. 100

క. తనమీఁద మగధుఁ డేయంగ, జననాయక రథ్యములను శ్ర సారథి నైనన్
గొనకొని నొప్పింపక యల్లన శరనికరంబు పై గల్గయ నిగిడించెన్. 101

క. అది బలహీనతగాఁ గొని, మద మేసారంగ నక్కుశ్మామారుడు లీలం
గదిసి బలునారసంబులు, తదంగమున గ్రుచ్చె నతడు శ్ర దాన నలిగియున్. 102

వ. ఆ సహదేవుపుత్తుగ్రాత్రంబు దాఁడ కుండునట్లుగా శరంబుఁ నిగిడించి. 103

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ శ్ర జంపి రథంబుఁ బగిల్చి కేతువుం
జీరి శరాసంబుఁ బొడి శ్ర చేసిన నమ్మగధుండు ధీరతో
దారగతిన్ సముజ్జ్వలగ్రదాభ్రమణంబున బాహు వొప్పు న
వీరవరేణ్యువై గవిసె శ్ర విక్రమ మాకృతి చాల్చి పొల్చె నాన్. 104

వ. అట్లు గవియుటయు.

105

తే. అప్పుడును మత్సరంబున శ కలెడు భాజ

నంబు గా కుండెఁ గాన యశ్చరుఁడు వెడఁద

వాడియమ్ముల గద పలుకవ య్య లై మ

హీతలంబునఁ దొరఁగంగ శ నేసెనధిప.

106

వ. అ లేసిన.

107

సీ. నివ్వెఱపడినయాశ్వుపనందనునితోడ, నయ్యలిబలుఁడు మాయన్నయొకని

ప్రాణంబునకును దశపుకు మయ్య యని ¹యాన,తిచ్చినకతన నే శ నేయ కున్న

నీ వింతవడి పోర శ నిలువఁ జాలితి విను, మది యట్లు లుండె రాజ్ఞార్వ మైన

ధర్మంబు వాటించి శ తాఁకితి నయ్యని,తియ చాలు నింక శాంతియ నేంద్ర

తే. తగినయది యని పల్కెఁగతఁడు నిజము, నట్లుకా కని యూహించియమ్ముహాత్ము

పాదపరిసరమున భ క్తిబ్రణతుఁ డైన,గుచ్చికొగింటఁజేర్చియశ్శుభవిభుండు.

వ. వచ్చునైత్రమాసంబునం బున్నమనాఁడు పాండవా గ్రజనశ్వమేధం బయసంధిం

చుట్టకై బంధులు సీవును రావలయు ననిన నవ్వసుమతీపతి యట్లు చేసెద నని

యత్యంతవివయంబున నవ్వజయం బ్రి యాపూర్వకంబుగాఁ బూజించి యామంత్రి

తుం జేసిన నాతండు వీ్రతుం డయి యభినందించి యమ్ముగధపతిం బురంబునకుం

బోవం బనిచి యశ్వరత్నంబు ననుసరించె నదియును పంగపుండ్ర మేచ్చదేశం

బులం జరియింప నయ్యైరాజులు సెనకినం దేజోధనం డగునాధనంబయిండు

జయించుచుఁ జన నత్తురంగంబు.

109

సీ. చేది దేశంబు సోదచ్చిన శిశుపాలుని, తనయంబు శరభుండు శ దనదుశుక్తి

పురము వెల్వడి యుద్ధపూర్వకంబుగఁ జేరి, యమ్ముహావీరున శ కర్చ లిచ్చె

నతని వీడ్కొలిపియశ్శయ్యతుల తేజఁడు ఘోట,కము వెన్కెఁజనుచుఁ జేంకణకిరాత

ముఖదేశస్థపతులు శ ముట్టినఁ దగ గెల్పు, గొనుచుఁ గ్రమంబునఁగోసలులను

అ. గాశులను జయించె శ గ్రమ్మతి యత్తురంగము దశార్ణ దేశ్యగామి యయ్యె

జిహ్వాఁ డనునరింపఁ శ జిత్రాంగదుం డని, సేసి యాడి పూజ శసేసె నధిప. 110

వ. ఇట్లు దశార్ణపతి పార్థునిం బూజించి యాత్రనియాదరణంబు వడసి పోయె బడంపడి

తురంగంబునిపాదాధీశ దేశంబునకుం జనిన నేకలవ్యనందనుండు పాకశాసననందను.

మీఁద నై పాదసేనాసమేతుం డై తోఁ తెంచిన.

111

చ. అతనిబలంబుఁ గూరవిశిఖాచ్చుల నేర్చిన బాహుసారగ

ర్చితుఁ డగునన్నిపాదపతి శ వీఁడ నదుక్కొనినం గిరిటి యా

తలఁటుబాణదీధితులఁ శ దన్మదనంతమనం బడంచె వాఁ

డతివినయంబునకా వినతుఁ శ డై తగ నర్చితుఁ జేసె నాతనిన్.

112

1. గ. యశ్చుండినకతన నేఁ + నిజమున్న.

వ. అట్లేకలప్పుడందగు. దనవశంబు సేసికొని భనంజయుండు హయంబు ననుగమించె
నది మగటి మఱియొక దక్షిణాభిముఖం బయి చని తిరుగఁ జొండాంధ్రద్రవిశ
కేఁళఁకాట దేవాధీశుననాయాసంబునవశగతులంగావించికొనియెఁ గ్రమంబున
సాచాక్షింబు సొచ్చి గోశర్ణసమీపంబునం బ్రవర్తించి పడంపె. 118

సీ. ద్వారకాంగరంబునచేరువ ఘోటక, మరుగంగఁ బ్రీతులై శయదుకుమారు
లాలపుటాలంబుననువున నయ్యింద్ర, నందనుఁ గని పూజ్యనం బొనర్చు
నభినందనము సేసె శ్రవవీరుఁ డపరాధి, తీరదేశంబులఁ శ్రదిరిగి పంచ
నదముపైఁ జని నూపు శ్రవరనాథ గాంధార, దేశంబు సొచ్చి పర్యంప శకుని

తే. నందనుఁడు బాల్యకలితదుర్జయముపేర్చిఁ
దనదుసేనలఁ గూర్చి యుద్ధామగతిఁ గి
రీటిఁ దాఁకిన నతఁడు వ్యారింది పొంద
వాగ్రజనియాట్ల డెలుపంగ శ్రవంతఁ బోక. 114

క. పొదివిన గనుఁగప వెడకెం, పొదవఁగఁ జతురంగముల శ్రవోత్కరములఁ దాఁ
బొదివె విజయుఁ డని వడియుం, జెదరియు నన్నంబులైనఁ శ్రజితములొనన్. 115

ఉ. మత్సర మెక్కఁగా నుబబుకమన్నఁడు దుర్దమలీలఁ గిట్టి భీ
భత్సునిపై నిశాతకరశంక్తి నిగుడ్పఁ దదీయబాహుసం
పత్నముడీర్చితం దనదుర్భావమునం గొనియాడి యెంతయుఁ
వత్సలుఁ డైనయన్నుఁడు శ్రవానికి నిట్లనుఁ గారవోత్తమా. 117

క. రాజులఁ జంపట చని మా,రా జానతి యిచ్చె నుద్ధృతత నేననిన
య్యోజ విడిచిన ట్లనుఁ బరాజితుఁగా నన్ను నధ్యరాపతి దలఁచున్. 117

అర్జునుఁడు గాంధారదేశాధీశుతో యుద్ధంబు సేసి జయించుట.

ఉ. కావున నేఁ గడంగ విను శ్రవయ్యము సీ కిది యేల రమ్మిదా
నావినియుఁ వడిన్ శకునినందనుఁ డయ్యమరేంద్రనందనుం
దా విశిఖంబులం బొదివె శ్రవానికి నవప్రహు వానిశీరకం
బా విజయుండు బల్వెడఁద్రయమ్మున నేను బడంగ సేసిసన్. 118

వ. అచ్చిత్రము నూచి యచ్చోటం గలయట్టి. 119

క. ఎల్లజనుల నివ్వరుం, డొల్లఁడు గా కుత్తమాంగ శ్రమర్చి నిటుల వే
డొల్లగ నేయఁడె వలసిన, జెల్లంబో యితనికరుణాచెలు విట్లున్నే. 120

వ. అనుచు శక్కుమారుం జేరి యతనితేరు మరల్చికొని పోవంబోవ. 121

తే. దురభిమానముపేర్చి నగ్నన్నరవరుండు
మరలి నరుమీఁద నడవ ముగ శరలి చనిన

బలము గ్రమ్మటి యయ్యుండ్రుపట్టి జాటు
బలసి శస్త్రాస్త్రచయములు శ పరగఁ జేయ.

122

చ. అవి నిశితాస్త్రపంక్తిఁ దునుకమాడి రయం బెనఁగంగఁ గప్పె నా
హవతల మంతయుం దలర శ నప్పటువిక్రమశాలి యమ్మహా
గ్రవిహరణంబునం గలఁగి శ కన్కనిఁ బాతె బలంబు లక్ష్మణుని
రవరునిఁ గాదికొంటకు ధర్మావర మంత్రులు వానితల్లి యుకె.

123

వ. అర్థంబు గొని రయంబున శరణు శరణుచు వచ్చిన నవ్వివ్వచ్చుండును నశ్వ
లంది సఖినందించి మంత్రులకు మానసీయవచనంబులం బ్రయంబొనర్చి¹ యశ్చాలు
నితో సాంత్వనస్వరంబున నిట్లనియె.

124

ఉ. నీ విటు వన్ని నాపము నశనింద్యపరాక్రమ రాక నూది మ
ద్యావము భేద మొందుటయు శ ధర్మజును పిది రాజకోటి నే
నేవిధి నైనఁ జంప నని శ యెల్ల జనంబు వినంగఁ జెప్పనే
కావున నీబలంబులన శ కాని నినుం దెగబార్చ కుండితిన్.

125

వ. విశేషించి గాంధారీపృథరాస్తులం దలంచి నాస నీదేవ నిట్లు గా వలసియుండె.

ఆ. అట్లు లగుటఁజేసి శ యవసీశనందన, యంత ప్రాద్దుఁ బోరి శ తింక కాంతిఁ
బొందు టొప్పు ధర్మపుత్రునితోడిపాం, దొప్పదయ్యనీకు శ నుదితశౌర్య.

127

వ. అని చెప్పి యాగామి యునుచైత్రంబువున్నమనాఁ డన్నరేంద్రచంద్రునశ్వమే
ధయాగలబున కనురాగం బెనంగ రమీయనియునుం బలికి యహ్మండవమధ్య
ముండు మేధ్యాశ్వంబు ననుసరింప నది కరిపురంబుదిక్కు మొగం బయి మురుగం
జొచ్చె నట్టియెడ నతండు వివిధదేశంబులం దిరిగిన తెజం గెల్ల నుంజారులచేరవని
యజాతశత్రుం డప్పురుహూతపుత్రుం డశ్వరక్షణం బట్లు ధర్మప్రకారంబున
నిర్వహించుటకుం బ్రీతి వహించె వద్దివస్థంబు.

128

ఆ. మాఘమాసపౌర్ణమాసి యై యుండె నా, ధర్మనందనుండు శ పేర్చి వెలయు
నెలమి మిగులఁ బెద్దకొలుపున నుండి తిమ్ముల సగౌరవముగఁబిలువఁబనిచి.

129

వ. అనిలనందనునాననం బాలోకించి.

130

క. నీతమ్ముడు తురగముఁ గొని, యే తెంచుట వింటఁ జైత్ర శ మింకఁ దడవు లే
దీతటి మునులను నృపసంఘాతంబును బిలువఁ బంబఘగా వలయుఁ దగన్.

131

వ. యాగశాలయు శిల్పిజనులం గొని కల్పింపుము తగువారలకు విషయం దగియెను
వివిధగృహంబుల నొనరింపు మని పసిదిన నతండు.

132

ఆ. యజ్ఞవాటమును భగవాంధులకు ముని, వ్రాతములకు విషయ శ వలయునట్టి
మండిరములుఁ గనకకరుణేములులు గా నొనర్చె దక్షతులవ్యసంబు వొగడ.

- క. ధరణీసురులను బనిచెను, ధర నెందును దిరిగి మునుల శ్రాత్రీశుల న
ధ్వరమునకు బిలుస్తాడని యహ్మహుత్సవమున వారు చెని స్వయంచితభక్తిన్.
- చ. పిలిచిన రాజులకు మునులకు శ్రీత్రీత్రయైలగ్న బలశ్రీరంబు శి
ష్యులకు దమతోడ రా మనము శ్రీ లక్ష్మీకులూరంగ యజ్ఞవర్తనం
బులు గనుగొంటకై సకలభూవలయంబున గలుగిట్టివా
రలు సనుదెంచినం గురుధర్మరాపతి చిత్తము వేడక నూనంగన్. 135
- క. ఎదురుకొని వీడుబట్టుకు, ముద మూరంగ దాన యనిచి శ్రీ మొక్కలములు నిం
పొడవించునట్టివియుఁ గాఁ, బదార్థములు¹ ప్రజ దలమునకు శ్రీ బాటించితగన్. 136
- క. భోజనశయనాసనములు, రాజ్యలెమ్మలు గాంగ్రరాజుల కెల్లం
దేజోధనుఁ డాధర్మతనూజం డీడఁ బనుచుఁ జనవినుతనుచరిత్రా. 137
- చ. మునులకు నెల్ల గండములు శ్రీ మూలములు² ఫలకోటాచం బ్రయం
బాసరంగఁ దాన పోయు మధుర్రోక్తులతోడ సమర్పణంబు సే
యు నిటుల సంవిధానము లశనూనము లై విలసిల్లఁ జేయు న
య్యనిమిషనాథవైభవుఁ డ్రహంకృతివర్జనసంస్తుతంబుగన్. 138
- తే. యజ్ఞవాటంబుఁ దక్కటిర్యాలయములు
లలితభంగి రమ్యములు సకలక్షణములుఁ
గా నొనర్చినశిల్పినిశ్చకాయమునకుఁ
బసదనం బిచ్చె సంతసం శ్రీ బెసక మెనంగ. 139
- సీ. పాండవాగ్రజుఁ డట్లు శ్రీ పవననందను బంచ, యజ్ఞశాలాకర్యణాదు లైన
కృత్యముల్ నడపుటశ్రద్ధాంబు గనుగొని, కడుబ్రీతిఁ బొందెనాశ్రగతవృత్తులు
రచ్చెరు వొంది రత్యయ్యుత్తాంశువంశని, స్తారకుం డర్థమై శ్రీ దేర బనుప
ననవద్యపశువుల శ్రీ నఖిలజాతులవానిఁ, గొని వచ్చి రత్యంతకుశలపరిజ
- ఆ. నుంబు లన్నపర్వతంబులు నాబ్జవాహినులుఁ గల్గి విప్రజనపరంప
రలు భుజించు పెద్దియొలసి యాగారంభ, సమయామద్భుతప్రజనకమయ్యె. 140
- క. విను లక్షభూసురులు గుడిచిన నొకిమరి మ్రోయుళేరి శ్రీ సెలగుచు నుండు
జననాయక యెప్పుడు నె, మని చెప్పుడు నశ్వేషధర్మయజ్ఞవిభూతిన్. 141
- చ. శరధిపరీతభూమిఁ గలసర్వజనంబును దోచె నమ్మహా
ధ్వరమున భూపతుల్ మకుట్రపంక్తులు భూషణరాజుఁ జక్కఁగాఁ
బారిబారి ద్రోచికొంచు మడిఁ శ్రీ బొంపిరి వోయెడు వేడుకం బనుల్
వెరవులు లావులు³ మెఱయ శ్రీ వేయవిధంబులఁ జేయు టాప్పంగన్. 142
- సీ. కలయంగ రాజుల శ్రీ గనుగొని ధర్మనం, దనుడు భీమునిఁ బిల్చి శ్రీ మనుజపతుల
కెల్లను వే పూజ శ్రీ లిమ్మన్న నమ్మరు, త్తనయుండు దగఁ దనకత్తమ్ముదోయి

నెలమిఁ గూర్చుకొని మృహిశుల సబహుమూ,నంబుగఁ బూజించె న్న నలిసనాథుఁ
డప్పుడ నీరిసాత్వత్వికిదుఖ మూడిపి,సహతలము గాఁగఁ బ్రశనపక్షరచన

తే. కమల మొప్పుగఁ బొండవార్తగ్రజానికడకు
వచ్చుడును బ్రియ మలర సృష్టసుమతిసేఁ
డా బలండును సతేడును న్న నాదిగా న
మస్తయాదవులకు సధికార్య లిచ్చె.

143

వ. నారాయణుండు నరునిం బ్రసంగించి పొండవార్తగ్రజామొగలు గమంగొని
ద్వారవతినుండి యీవుడును వివక్షణుండును వసువా డొక్కరుండు వచ్చె
వివచ్చుం డప్పురంబుపరిసరంబునఁ బోవం జూచితి ననియె వివిధసంగరంబులం
దదంగంబు కృశం బై యున్నయుది యనియుం జెప్పె నప్పార్థుండు నేనువకు
నరుగుడెంచెం గాలోచిత క్రియ కలాపంబునకుం దొడలగు మనవుడు నప్పుడమి
తేఁ డప్పురుపోత్రమునితోడ.

144

క. సేవంపునఁ బోవుట ను,దీపితబలశౌర్యధైర్య తేజోముతుఁ డ
యా పార్థుండు యోగక్షేమావేతుం డయ్యె నడిపు న్ముదితంపుఁబుల్.

145

పృథ్విధు ధన్వజుతో నరునుసదేశంబు నెప్పుట.

వ. అనిన నవ్వారిసనాథుండు ద్వారకనుండి వచ్చినవాఁ డగ్గాండివి ద నతోడం
జెప్పె నని చెప్పెనమూటలతెఱం గాకర్ణింపుము.

146

అ. నాదువిన్నపముగ న్న నరనాథునకు విన్నపంబు రాజు లెల్ల న్నేడ్కతోడ
జన్నమునకు వచ్చుచున్నాయ ము న్నెట్టివారలె నెబూడ్యవలయు ననుము.

147

వ. విశేషించి మదీయపుత్రుండు.

148

క. మణిపూరపురాధీశుండు, గుణాణవిభ్రాశితుండు న్న నరుహతండు విచ
క్షణపరుండు బభ్రీవాహనుఁ, దణుమూత్రముఁ గీడు లేస్కయుట్టిం డెందున్.

149

క. మీచరణసరసిజంబులు, సూచుటకై రాఁ దనకు న్న నువ్రతిముగ ముక్
నేచి యునికి వచ్చుఁ గృపా,గోదర మగుచేతకుం దగ్గును మీ కనుమీ.

150

వ. అని చెప్పెననిన పని యవ్వాక్యంబు లభినందించి ధర్మసంపదనుండు గోవిందుని
తోడ.

151

సీ. ఏ వింటి విజయఁ డ్రనేక ముద్ధంబుల, నలడడి వసుట యు న్న న్నతేడు నాడు
నక్కట ద్రోణభీష్మాదులతోడయె,కుక్కుమబోర నిమమలఁ న్న బడయె నేడు
నిత్యైతంగునఁ బశ్యయెను నామఁగా నన్నిపాటులు వసునె యున్నరమసౌఖ్య
యోగ్యదేహుండు ని న్న నొక్కటి నడిగెద, నతినిమయ సులక్షణశ్వాతంబు

తే. నామదికి నక్క నిపు గ న్న న్వశి కన్న, మట్టికేఱ తదీయంబు న్న న్నయవము
వముల నెం దేనిఁ గలిగెనే న్న యమితమఖి,భాగి యగుటకు మూలమొనపవ్రనాథ.

క. తెలుసఁ దగునేనిఁ గరుణం, తెలుపుము నా కనుడు వాసుదేవుండు నికుం

దెలుపుటయుఁ గృత్యమే విను, తెలిపెడఁ గలమాత్ర వసుచుకీవరముఖ్యా. 153

తే. సర్వగాత్రంబులందును శ సవ్యసాచి
కథికిశుభలక్షణంబుల శ యతిశయిలుఁ
దనువుమాత్రకు నిండుక శ ధరణినాథ
యొక్క డై యుండుఁ జిటువొడ శ లిదియ కొజుత. 154

క. అలజళ్ళు దీనివలనం, గలిగెడునో కాని తప్పు శ గలుగి దరివ్వం
బలఘుశుభలక్షణాన్విత, విలసితతనఁ డైన గాంధ్రవికి నయ్యెడలన్. 155

వ. ఆ టున్నరూపు సెప్పినవెన్ననివచనంబులు విని యవ్వసుంధరావల్లభుం డతని
యూనినం బాలోకించి యది యట్ల కాక యని పలికె నప్పుడు పాంచాలి పద్మ
నాభుం బ్రీతిస్థితం బగుచూడ్కి నాలోకించిన నాశోకనాథుం డది యర్జున
విషయంబైన ప్రణీతంబు తెఱంగునుట యెఱింగికొనియె నట్టియెడ భీమాదులును
యాదవకుమారులును నక్కిరీటిగుణంబు లగ్గించుచు నాప్రాద్దున కదియ
గొప్పిగ నల్లాపంబు సేయుచుండ నగ్గాండీవిపాలనుండి కాలరి ననుడెంచి. 156

సీ. పాండవాగ్రజానకుఁ శ బ్రణతి యొనర్చి వి,వ్యచ్చుఁ డిప్పరి సేర శ వచ్చె నల్లి
వచ్చు మీశ్రీపాద్యవనజంబులకు మొక్క,ననవుడు హర్షాశు శ లడరఁ బులకి
తాంగుఁ డై వానికి శ నన్న రేంద్రుడు పస,దన మాభరణవస్త్రకనకములు స
మగ్రంబుగా నిచ్చె శ నందఱు నానంద,రసమునఁ దేలి యారాత్రి పార్థుఁ

అ. జూచువేడ్క నూనుకనును వేగు పెప్పడో
యనుచు నుండ నుదయ శ మయ్యె నినుడు
క్రీడి సమయవిహితకృత్యముల్ సలిపి హ
యంబు మున్న గాఁగ శ వరుగుడెంచె. 157

వ. అప్పుడు. 158

అరునుడు యజ్ఞశ్వంజుతోడ హస్తీపురంబునకువచ్చుట. 158

క. విను మింద్ర తురగనమఘే,లనమున నవ్వాజి జనములకు నెల్లను లో
చనపర్వ మయ్యె వారివ,దనముల సంతోషమధుర్యతరభాషణముల్. 159

సీ. కలయంగ ని ట్లని శ చెలఁగె నిగ్గాండీవి, దక్క నిమ్మాడ్కి నొండ్డోక్కరునకు
నక్కంబు దనయిచ్చె శ నఖిలదేశములకు, నగుగలగ ధరణీసు శ లచట నచట
బలములతో వచ్చి శ బలసి తదీయరో,ధం బాచరింపఁ ద్వరణంబు గాఁగఁ
గొని లీలమై గెల్చు శ గొనుచోట్ల నుగ్రత, వాటింప కగ్రజాపలుక యెట్టి

తే. దశల నైనను బాటించి శ తా నొకండ, ననుతలం పెప్పు నుల్లంబునంను లేక
తనువు గవు సెనబెట్టి పురచ్చినవిధమున, నరుగుదేవచ్చునే యిది శ యొక్కజంబు .

క. ఘగరాదులఁ జెప్ప విసమె, మగఁటిమియును బలము ని ట్లమానుషభంగి

1. గ. దేవతానాథులు తెఱంగు. 2. చ. వరుగుడెంచు తె యది గడు శ నక్క.

- నెగడునె యింకను బుట్టరు, జగతిని¹ గాండీవి²డ శ సోవచ్చుమగల్.
161
- క. మానుషము దైవమును నరి, నే నే వి కార్తసిద్ధి శ నలయింక ని
త్యానండు డయ్యె ధర్మజు, డీ నిర్మలభాగ్యమహిమ శ యేరికి గలదే.
162
- క. విను మట్లు సెలంగంగ ఘూర్ణన మొందినయర్థపం బ్దనగక బాంగారెక
జననికురుంబం బావెం, శనఘా చూడ విన బడయ శ మఖలజగములన్.
163
- వ. మఱియును.
164
- నీ. సృపు లోహటింప జంత్త్రపుమీనునేసి చేకొనియె బాంచాలునికూతునితడ
సురసేనతో బురంధరు గెల్చి భుజగర్వ, మే పాటి ఖండవం శ బేర్చె నితడ
యెక్కటిబవరాన శ నీకాను మెప్పించి, పాశుపతాస్త్రంబు శ బడసె నితడ
యొంటిమై భీష్మాదికౌరవుల కురువతి,ధృతి బాపి గోవులశ్రాదచ్చె నితడ
తే. ప్రతినసేసి విషమనమృతమున బొద్దు
గుంక నీ కాగి సైంధవు శ గూల్చె నితడ
యనుచు సందడిగా గమ్మి శ యెటు రెత్తి
చూచె జనలోక మాసవ్యసాది బ్రీతి.
165
- క. ఆ వాక్యము లెల్ల వినుచు, భావ మలర నర్జునుండు శ భాసుర మగున
మా వ గ్రేసరముగ యజ్ఞావాసంబునకు వచ్చె శ నందితలీలన్.
166
- వ. అట్టియెడ ధర్మనందనుండును భీమాదులును గృష్ణుండును బలదేవ ప్రభృతులును
ధృతరాష్ట్రం బురస్కరించికొనుచు నప్పార్థ నెడుకొని రతండు వాగల నెల్ల
సముచితాచారసం ప్రీతులం గావించి గాంధారిని గుంతిని గాంచి యాతకాడు
తీరంబు గనినచందంబు నొంది యందఱు సభినందించుచు బాదివికొని యుండ
నొక్కరమృప్రదేశంబున నుండె నాసమయంబున.
167
- నీ. బ్రధువాహనుడు వైరభవ మొప్పు జిత్రాంగ
దయు నులూపియు బ్రమృదంబుతోడ
దోడ రా ధర్మశ్రుత్తునిమందిరమునకు
నరుగుజెంచుటయు నక్కురువరేణ్యు
డును దమ్ములును గృష్ణార్జును బలభద్రాది
యాదవులును బ్రీతు శ లై తదీయ
సంజర్జనము నర్హసత్కారచరితార్థ
ముగఁ జేసి రతడును శ దగినవిధుల
- తే. సందఱకుఁ బ్రియ మొనరించి శ యాంబి³య
నతనిభార్యను గని నమృతస్కృతు లొనర్చి
గొంతి గాంచి యా యమయదుగలకు నెఱంగి

- 1 వలు దెలుగుదీవనలును గొంగిలియుఁ బడసి. 168
- వ. ధర్మపుత్రుం గొలిచి కూర్చుండ నతని కథండును ననుజులును వేర్వేలు సర్వరత్న రాజవిగాజతంబు లగుభూషణంబులును బరమాంబరంబులును నొసంగిరి నీరపాణి శౌరి ప్రభృతులు ప్రభూతాభరణంబులను భాసురబాసోవిశేషంబులను నతని నర్పించి రయ్యవనరంబున. 169
- నీ. చిత్రాంగదును నాగభృత్రముఁ దొంగితొలి, గాంధారిగనిగొంతిగఁదించిరెలు దీవించి గాఢసంభావఁ గొంటి, జేచ్చి యెద్దేవి రథతూర్పు లెసగు తొడవుల నర్పించె శ్రద్ధావతియును సుభ, ద్రయా హరుఁడ మృచిత ప్రకార మునఁ గన్న వమ్మెయ శ్ర విసుతపూజనముల, నతులసమ్మోదము శ్ర నావహించి
- ఆ. యోగ్యవీరములను శ్ర నునిది తత్సల్లాప, సౌఖ్య మొంది రట్లు శ్రసకలవర్త నముల నశ్వమేధసహపక్రమం బుదా,త్రాభిరామ మయ్యె శ్ర నధిపముఖ్య. 170
- వ. పడంపడి యర్హ దివనంబు సంప్రాప్తం బగుటయు సాత్యవతేయుమునిపతి కురుపతి పాలికిం జనుడొచి నేడు యజనంబునకుం దొడంగుము యాజ్ఞకులు శుభము హూర్తం బొసన్నా బయ్యె నను చున్నవారు నీమఖంబు మహానీయంబు నీవు మహాధనవంతుండ వైతి దక్షిణలు ముమ్మడుంగులుగా నిడి మూడుమఖంబుల ఫలంబు నొందు శుశ్లేమేదాపభృథంబు పరమపాననంబు సమస్తదురితపరిహరణ నిపుణంబు నీకు భారతరణశ్రుజ్ఞాతివధంబు పాతకం బనుమెరమెర మోనంబునం గలిగియుండు న్నీవి యెల్లను దీన నిస్తువంబు లగు సమస్తశుభంబులు నావహిలు నని యాజ్ఞాసంబు సేయుటయుఁ బ్రజ్ఞప్తవరుం డైనయా భూవరుండు. 171
- ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు శుభయోగంబుగాఁ జేయుట. 172
- క. ప్రయతనం డై హయమేధ, క్రియాశలానంబునకఁ బ్రక్షిర్ణముగాఁ జొచ్చి యాదా త్తభంగి జనమే,జయభూవర నడపెగాఢశ్రం పీతిమెయిన్. 172
- క. క్రమయు క్తయు యు క్తముగా, నమరగురు ప్రతిము, లైన్యయాజ్ఞకులు క్రియా సముదయము నడపఁగా స్థి,తము లే కపహుతము సారకృతత్ప్రతువొప్పెన్.
- చ. అవహితులై ప్రవర్ణము బు శ్ర భాభినుతంబుగఁ జేసి ఋత్విజుల్ సవనము లు క్రమార్గము ప్రశంసకు నెక్క నయించి వేదవా క్యవిహితవృత్తిమై సభిసశ్రవాభ్యుదయం బొసరించి రర్థి మా ధవుఁ గొనియాటలం దమకృతంబులకున్ మెఱుఁ గిడ్డయట్లుగన్. 174
- వ. అట్టియెడ. 175
- నీ. వివిధభోజ్యపదార్థవిభవంబులనను, సంత్పత్తి బొందక శ్ర చనునరుండు ధనధాన్యవశ్రసంతతిలబ్ధి దారి ద్ర్య, ముపనయింపక యేగునట్టివాఁడు గోరి యెయ్యది యెవ శ్ర గారవ మెనఁగంగఁ, బడయక రి త్సోయెడుమనుష్యుఁ

1. గ. పలు దెలుగుదీవనయును 2. గ. సారాన్నముల మహావిహితపామలను.

జెద్దియేనియు దుఃఖః మెలసినఁ జూడెంచి, యేది నిస్తరింపకః యడుగునతఁడు
తే. మందునకు¹ వెదకినను లేఁడంద ముంద నరసి కుశువుఁడు కట్టుఁ డిచ్చాచురూప
వస్తువులు గైకొనఁడు దురతివస్థ దెలిపి, పాపికోనుఁ డని భీషుండు²వలకు చునిఁ.
ఉ. ఆయతులాధ్వరంబున వ్రతాభిరతత్వము లేనివాఁ డుపా
ధ్యాయుఁడు గానివాఁడు నిగమాంగకవట్కము లేనివాఁడు లేఁ
డేయెడఁ జూచినన్ సభ సశిశ్వర యట్టి సదస్సు ల మృదు
న్నాయకుకొల్పు దివ్యమునినాథులు దక్కఁగఁ గల్గ రెచ్చటన్. 177

వ. అట్లుం గాక. 178

సీ. కనుఁగొనుకౌతుకంబునఁ గూడి చనుదెంచి, దివ్యమునీండు లతి ప్రియమున
నభినందనము సేయః కళింగంధయ్యలు, నానందనము లగుఁగానములను
నవ్వఁజేయు హృదయము లైన నృత్యవి, శేషంబులను నుల్లసిల్లు చుండ
సిద్ధవిప్రజనంబుః సేసలు స్థలుచు, బహువిధాశీర్వాదఃపరతఁ బరఁగ
తే. నాయులై పేరు గలుగు వదారుర్వ రవని
వరులయాగంబులకు సరివచ్చు మిగులుఁ
గానిగ యిది వ్రతవడ దవఁగా వెలుంగు
ధర్మతనయుని యశ్వమేధము సర్వేడ. 179

వ. పశిఁడియట్టికలం జతుశ్చిత్వంబు వస్తాదశకరాత్మకంబు గరుడాకృతియును గా
యజనం బొనర్చి మహానీయం బై యొప్పుచుండు యూపక్రియాసమయంబున
ఖాదిరంబు లాటును బైల్లంబు లాటును బాలాశంబు లాటును దేవదారు
మయంబులు రెండును శ్లేష్మాతకతకుకల్పితం బొకండును గా నిరుపదియొక్క
యూపంబులును దక్కను శోభనార్థంబుగా ననేక కాంచనయూపసంపయంబును
శాస్త్రోక్తప్రకారంబున యాజకులు నిలిపి వానియందు. 180

క. నలుగాలివానిఁ బట్టుల, జలచరముల విధియుతముగః సంయోజింపం
బొలిచెం బశువులు మున్నూ, ఆలఘుయశోమహిత యన్ముఃహయజనమునన్. 181

క. వరయూపనుయోజిత మగు, తురంగమముచుట్టుఁ బశుశతతుల నిల్పిన సుం
దరభావము దక్షమఖ, స్ఫురణం బిట్టి దని చూపుఁపొలిక మొసెన్. 182

తే. అగమోక్తంబు దర్శనీయంబు నైన, యానుతంత్రంబు నొనరించుయాజతోత్ర
మావలికిఁ డా నలంకారఃమై పరాశ, రాత్రిజానిశివ్యతోటి యొప్పారెనధిప 183

— ధర్మరాజు వ్యాసునకు యజ్ఞదక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట —

వ. సర్వవస్థ² శ్రవణంబు లాచరించు ఋశ్మిజనంబు లశ్వాలంభసమయంబున
యాజ్ఞ సేని సన్నిహితం జేసి యశ్వంబునవయవంబులమాంసంబు లయ్యెదేవత
లకు నాహుతు లిడునప్పు డమ్మహాదేవి నిజమాస్తంబునం జీయం దగియెడు

1. క. వెదకిన లేడుః నంద. 2. గ. విశేషనంబు లాచరించి.

- హుతంబులు సేయించిరి తదనంతరంబు యశ్వవసాహోమంబునం బరంగు
గంధం బ్రాహ్మణించి ధర్మజంపనుండు దమ్ములం దానును బరమానందంబునం
బొందె శేషించిన యశ్వవసాహంబు లర్హప్రకాశంబున యాచకులు వేల్చి రిట్లు
సాల్పించలేయండు యుద్ధిష్ఠిః సస్వసేధం జనలలోకహితంబుగా నిర్వహించి
తదాత్మనిఁ జేరించి యుదాత్తనాడం జెనుగ నాశీర్వాదంబు సేసి నటస్తజేవ
మును నను దీక్షన విద్వి ర్వులు శౌరకవంశపాపనం డగు భూపతియను. 184
- తే. అలఘుభక్తిసదస్సులంశెలమి యెనుగ నెనుగ నొనరేలో నిన్ముత్యులెల్ల తనను
వసుధంబులయు నొనగె దిన్ముత్యులధృఢునన నొప్పు వేదస్వానుభవమనునకు. 185
- క. విను ఋత్విగర్థముగ నును న, ముత్తమతి యట్లు దుర్యోధనుంబుల యొనగ మే
దిని నువమానంబున గై, కొని యిట్లు నానరేంద్రశంకరుతోడన్. 186
- అ. జగతి ఋత్విగర్థముగ నెల్ల తేము వి, ప్రస్ఫభావంబునం బసింజె గొనంగ
గోరేడంబు కరంబుఁగారవంబున బ్రహ్మణాభిలషింపదానిం బగుట మేల. 187
- వ. అని మెడియు. 188
- క. ఇటు వెలగా హిరణ్యం, బలఘుతుతీ మాకు నొనగుం బనుటయు ధరణీ
శులు వినగా నప్పొరచ, కులవతి యావేదంబుకున కిట్లనియెన్. 189
- అ. అశ్వమేధమునకుం నాదులు దక్షిణ, ధరణి యండ్రు గానం నరునిచేత
విజితియైన ధరణిం ప్రజనితప్రీతిమై, ఋత్విగర్థముగం నిచ్చినాడ. 190
- వ. అని మెడియును. 191
- చ. వనమున కేగి యందు సుఖవాసత నుండంగలాడఁ గాక యే
ననఘనిచార బ్రహ్మధనం మక్కట కొందునె యన్నం బ్రీతిమై
ననుజులు యాజ్ఞసేనియునుం నట్టిద యాపని యెందు సెప్ప కుం
డనుటయు వార్ష బాష్పపులకాంకురముల ధరియించి రందఱున్. 192
- వ. అప్పుడు. 193
- దివ్యవాణి కీర్తించె గౌరవ్యవరుని
నఖిలజనములం బ్రస్తుతిముఖులైరి
తానుం బొగడి వేదవ్యాసుం డానరేంద్ర
- క. చంద్రునకు నిట్లు లను విప్రం చయము వినంగ. 194
- ఏ మమ్మొద మనినఁ బృథివి, యోమనుజాధీశ కొనుటం యొప్పెడు తెరు విం
దేమయును నెగు లే దీ, భూమిసుతులొక్కొక్క దీప్తిం పుచ్చుము ప్రీతిన్. 195
- క. అని పలికినఁ గృష్ణుం డి, మునినాయకపరువు సేయము నరేశ్వర నీ
వని చెప్పిన నొడఁబడి తన, యనుజులతో నట్ల కాకం యని యతఁ డర్థిన్. 196
- కొటికొట్టులుమాడలుం గుప్పవోసి, ధరణివెల యని చెప్పి యంపురమునంబు
మావతికి నమర్పించెనతఁడు ఋత్విగావలికి బంచిపెట్టె నాయ్యతులధనము 197

వ. మఱియును.

193

తే. అతులకనకకుయము లై వధిచుజ్జనాట, వేదికాయూపతోరణవివిధదాండ
దండశయ్యాసనముల ధరింపినాథుఁ, డొసంగె ప్రియచతుర్ముఖులలల్ల చులర. 193

తే. అట్లు విప్రుల కిచ్చి యశవంతరంబు

రాజులకు వైశ్యులకు శూద్ర ధరాజ కన్య

జాతులకు మేచ్చులకును బ్రతిభూతధనము

ద్రవ్య తిండంబు లిచ్చె నా ధరణివిభుఁడు.

200

క. ఇమ్మెయి సకలజనులు హేమమున బరిశృప్తులై యశమందమ్మగు మో

దమ్మనఁ డేలుచు నిజవా, సమ్ములకుఁ జని రజాత ధర్మం బొగడుచున్. 201

క. రెండవమరుత్తుఁ డై య, వ్పాండవముఖుఁడు సేయువరమవితరణం

బొం డొకయెడఁ గల్గునె యెన్నండును జూడ విన సజ్జనస్తుతచరితా. 202

క. తన యంశమైన కనకము విను కుంతీదేవి కిచ్చె ధర్మవ్యాసుం

డనఁగా యదియంతయు న,వ్యనుతచరిత ధర్మకృతులు వినియోగించెన్. 203

తే. సకలబాంధవభూపతిసంయుతముగ, నానరేశ్వరుఁ డవభ్యుధ ధర్మవ్యాసుం

గాఁకుండై చిత్తగతసన్యోకలృప్తముల, బాచి నిర్జితస్వర్గస్వభాసి యయ్యె. 204

వ. అట్లాప్తి యవ్వడమిఁజేడు పరాశరనందను చరణారవిందంబులు దన పెడంద

నొసలు సోక జాగి మొక్కి యక్కులవశం బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించి యా

మంత్రులకుం జేసిన నా ముసిత్రేపుండు శిష్యసంఘసహితంబుగా నంతర్ధానంబు

సేసె నట్టియెడ. 205

— ధర్మజుడు యజ్ఞంబులకు వచ్చిన రాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట —

క. అనుజులు నఖిలవృషాదులు, దనుఁ బరివేష్టించ నొప్పె ధారలలోనం

బెనుపొందు చంద్రుగతి న, మృనుజాధీశ్వరుఁడు కురుకుమార వవరా. 206

తే. క్రతువుఁ జూడ నేతెంచినరాజవరుల. కందఱకు మణిభూషణహస్తినాజి

వారకాంతాచయముల వత్సనుమతీసుఁ, డొసంగె ధనదున్నిత వడిసెనకమెనఁగ.

ఆ. బ్రభువాహనునకుఁ ధరమవిశేషంబు, మెరియ గారవించి మేలివస్తు

కోలు లొంగి ప్రీతి గూరిన మనముతో, వతనిఁ దత్పురమున కరుగ బనిచె.

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, వృత్రాంతనూజుపాల విభవమహిత లై

గోత్రావర నిలువఁగ వృద్ధాత్రీసుఁడు సరియె సమృద్ధం బెలరారన్. 209

తే. మున్న చనుడెంచి ప్రీతిమై మున్నయట్టి

దుశ్యులకుఁ బెంపు గలుగఁ దత్పుత్రపుత్రు

సింధుదేశంబునకు వధిసిక్తుఁ జేసె

దోహలమున నజాతశత్రుఁడు నరేంద్ర.

210

- క. తమతమదేశంబుల భూరమణుల నెల్లను విభక్త ధర్మజ్ఞులుగా 12
య్యము నెఱయ నిలిపె బాండుశ్చారమణుపెద్దకొడుకు ధర్మజ్ఞులుగా 211
- వ. ఇట్లెఱంగున నెల్ల రాజులయుల్లంబులు ప్రచుదంబునం బొందగ జేసి వీడుకొల్పి
కృష్ణునకు నత్తుత్తమవస్తువిస్తారమహాదారంబగు నపహరం బిచ్చి దేవోప
చారంబుల నారాధించి కృతార్థత్వంబు నొంది యప్పొర్నివోత్తముండు బల
భద్రునకు భక్తియుక్తంబును వివిధరత్నవిరాజితంబును నగు పూజావిశేషంబునగ
బరమసంతోషం బొపహించి సాత్యకేవభృతి యాదవలోకంబున కళిలోకంబు
లగు నానావిధపదార్థంబు లొసంగి యయ్యందఱుం దనచేత నుచితప్రకారంబుల
నాషంత్రితులై ద్వారకానగరంబున కరుగం దాను మఱియు ననేక దేశాగతు
లైన జనంబుల నన్నచానంబులం గనకవస్త్రాదిదానంబుల ననురక్తులం గావించి
మహారావంబున దిశలు ఒక్కటిల్లం జెలంగు నొంగళతూర్ణంబులు మొరయం
బుణ్ణివాతకరివంబులు నానందనగానంబులు వినుచు మందరంబునకుం జనుదెంచె
నని శాపిస వై శంసాయన నకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 212
- ఆ. అనఘ ముష్టితామసహానియశ్వమేధయాగంబునయ్యచు నం గరంబు విస్త
యంబు జేయఁజూచునట్టిది యే మేనిం, గలిగెనేని వివరం వలతుం జెప్పుమ. 213
- వ. అని యడిగిన యన్యుహీనాయకనకు వైశంపాయనం డిట్లనియె. 214
- క. అమ్మొంక బహుతథనలాభాభవన భూమిం గలయట్టి బ్రాహ్మణు లెల్లన్
సమ్మద మొందంగ హయమేధ మ్ముజ్జ్వలభంగి నొప్పె ధర్మమయమునన్. 215
- తే. అఖిలజనములు నచ్చెరువంద ధర్మనందనుని మానసమున నానంద మొలయ
నతనిపై మకరందధారాభిశోభి, కనుచువర్షంబు కెల్లుగఁ గురిసె నధివ. 216
- వ. అట్టియెడ. 217

— సప్తప్రస్థపరిత్రంబు నకులంబు బ్రాహ్మణునకుం జెప్పట. —

- సీ. ఒక్కటిలంబుననుండి వెల్వడి యొక్కనకులంబు విప్రజనంబుననుమ
నిలిచి నక్తుపస్థునలఘుధర్మంబు నేమియు బోల దీయశ్వమేధ మనిన
నన్విప్రు లతివిస్తయం బంది యమ్మొంగి, గనుఁగొని మంత్రవర్తనముం దంత్ర
గమనికయును వివిధములైన దానవిధులు బహుశత్యాగములును లోక
తే. సంస్తుతము లయ్యె భక్తియు శ్రద్ధయును బ్ర
యంబు వినయంబు సురమునిహర్ష మావ
హిల్లం జేసె నీ వేమిట నిమ్మాహాధ్వ
రంబుం గీడంటి శాపము ధర్మమునన్. 218
- వ. అనుటయు నన్నకులంబు నాని కిట్లనియె 219
- సీ. వినుడు ధర్మక్షేత్ర మన రూఢ మెనకు

- రుక్షేత్రమునయందు * రోషకామ
విరహితుం డొక మహాద్విజుఁ డుంభవృత్తిమై
నుండు భార్యయుఁ దనశియందు నటని
వత్నియు సహచరభావంబు నొంది వ
ర్తింతు గట్టులు తవశ్రీ వెలుంగ
మున్నెడఁ బలువంట * లన్నియు నశ్శంత
వికలంబు గా ననావృష్టిదోష
తే. మానహల్లిన నరని హాసార మొకరఁ
జేసికొనుట దుర్లుటము * చెల్లుచుండఁ
దారు నలువురుఁ బని తృణభావ్య ల్లు
మేటి కొని వత్తు రాఁజలి * దీక్ష కుండు. 210
- వ. అట్టి యెడ నొక్కనాఁ డయ్యుండఱును రేపు దొడంగి పడవబిబానువరు పెదకి
తెచ్చినపూరికొలుచు వ్రక్కనాత్రంబు నక్తు వయ్యెం గర్తవ్యానుష్ఠానంబులు
నడపి యనుతరంబ యా కుండెను పేలపిండియుఁ జెటి మానెను (హాసము
నకుంబుగాఁ) బంచికొని యుపయోగించువారై యున్న సహాయమున. 211
- * యమఁడు సత్ప్రస్థునికడ కతిథి యై వచ్చుట *
- తే. అతిథియొక్కధరామరుం * డరుగుడెంచె
గని ప్రియంబున వా రెదుఁగొని సభక్తి
కముగఁ బర్ణశాలాభ్యంతరమున కరినిఁ
దోడికొనిపోయి యానఁకుండుగఁ జేసి. 222
- చ. అడుగులు గడ్డి ప్రీతి యెనఁ లారఁగ దద్దయు నెమ్మింబల్కిర
వృడు మది వల్లవింప మునిపుంగవుఁ డాతనిఁ కాక్మిభాగ మె
క్కుఁ డగు వినీతఁ జూచి బుధకుంజర నిర్దురితార్జవంబునం
బడసినయట్టి నక్తువు కృపారతి నాఁజలి దీవఁ దీర్పవే. 223
- వ. అని సనుర్వణంబుసేసిన నమ్రహీనురోత్రముం డా నక్తు వుపయోగించె దాన నతండు
తృప్తింబొంద కునికి యమ్ముని గనుంగొని యేమిట నితండు తృప్తుండగు నెల్లు
సేయుదునొకో యను విచారంబు వొడమి డోలాయమావమానము డయ్యెం
దదీయభార్య తదింగితం బూహించి యతినితోడ. 224
- క. నాపాలిసక్తు విచ్ఛేద, నీపురుషునిఁ దృప్తుఁ జేయు * మీ వనిన నతం
డాపొలఁతిడప్పియును సం,దీపితజల రాగ్ని యైనఁ తెలుగును గనుచున్. 225
- వ. ఇట్లనియె. 226

- క. మృగములు బతులు లోనుగఁ, దగు నాహారములు దెచ్చి * తమ వియలకు నిం
పుగ నిచ్చు నాకుఁగొనఁగాఁ, దగునె భవద్భోజ్యమైనద్రవ్యమునాధ్యే. 227
- క. స్త్రీ సంతోషించు తెఱంగు, గానపడని పానము గలుగునట్టి యధముఁ డి
చ్చో సడిఁ గనుఁజని యచ్చో, గాసింబడు జమునిభటులు * గాతీయవెట్టన్. 228
- వ. అనిన విని యవ్వనిత యెరినివదనంబునం జూడ్కి నిలిపి. 229
- తే. పతియ చుట్టంబు బక్కంబుఁ * బతియ చెలియుఁ
బతియ తల్లియు దండ్రీయుఁ * నబతియ గురువుఁ
బతియ దైవంబుఁ గావున * తనివని యె
నర్చుటయ చూపె ధర్మంబు * నాతి కరయ. 230
- వ. అట్లుం గాక. 231
- క. మూనితగుణ సీవాఁకలితో నుండఁగ నేటిపాలు * దోషం బిది యి
ట్లే నాహారము గొందునె, యీనిర్మలమతికే దీని * ని మ్రాచితవిధిన్. 232
- చ. అని తన నక్తువిచ్చినఁ బ్రియమున నమ్ముని యమ్మహాద్విజం
గనుగొని డప్పి వో దిదియు * గైకొను మన్న నతండు ప్రీతి నె
క్కొన భుజించి వెండియును * గూరఁడ తృప్తి దదంతరంగముం
గనుఁగొని యత్రవర్జిత * గ్రమ్మట నెమ్మది జింత నొందెనన్. 233
- వ. తదీయజనయుండు తద్దశావిశేషం బెఱింగి. 234
- సీ. తనపాలినక్తువుఁ * దండ్రీకిఁ జూపి యీ, యతిధిఁ దృప్తుఁ జేయుఁనునఘ దీనఁ
దనయుండు దండ్రీచి * త్రమఃన నెక్కొననకృత్యం బాచరించుట * యర్హధర్మ
పాన విని యమ్మహాముని యెంత్రపాయంబు సనినను విను జన * కునకు నుతుండు
బాలుండ యాఁకలి * బాలుర కగ్గల, మట్లు గావున నిది * యనుచితంబు
- తే. నావుడును దాన పుత్తుఁ డనంగ విందు
నన్నుఁ గాచుట యరయంగ * నిన్నుఁ గాచి
గొనుట యిప్పింపి యిమ్మహాత్మునకు సిచ్చి
కావవే నన్నుఁ గారుణ్యభావితాత్మ. 235
- వ. అనినం గొడుకుమాటలకు నమ్మహాత్ముండు ప్రీతాత్ముండై యానక్తు వా యతిధి
కిచ్చిన బుచ్చుకొని యతిం దువయోగించె దానను నాఁకలితోని తెఱంగు దోచిన
నయ్యంచితప్రతుని డెందంబు గుందు నొందినం గోడలు తదాకార ప్రకారంబు
గని తనయంశం బైన పిండి మామముందటికిం దెచ్చి. 236
- సీ. ఇదియును నతిధికి * నిం డన్న నక్కట, యాఁకట దలరి నీ * యంగకములు
శిధిలంబు లై నవి * నేడ్పడి యన్నది, చిత్తంబు దీనిఁ బు * చ్చికొని నిన్ను
డప్పితో నుండంగ * నెప్పట జూడగ, లాడ నేననును నా * లలన మీను
మద్దురుగురులరు * మహితశ్రుతూషకుఁ, గాదె ప్రాణములు సంకములుఁ గలిమి

- తే. విహిత మిటు సేత నా కను * వృత్తిశీలం
గాంగం జేయుండు నన్ను మూలకరుణ యలర
ననన సరియమివరకు డియ్య 0 కొని యున్నెక
నచ్చెలువపాలి నక్తువు * వృత్తి నిచ్చు. 227
- ప. ఇచ్చిన బ్రీచ బుచ్చివొని * యింపెనలార భుజించు బృష్టిమై
గచ్చువశంగ మెచ్చుచు ముఖాంబుజమాం బలరంగ నిట్లును
బ్రాహ్మణ రేక యున్నదిధి * భూమిగొల్తర నిన్ను జూడగా
వచ్చితి నేను భుజిం భుజింబున శీలక జూచి ముచ్చితిన్. 233
- క. భక్తియు * ననుచు శ్రద్ధా యుక్తియును దాచ్చితోడియొప్పును గరుణా
సక్తియు నవిధులయెడ ననుక్తియు నీయెడ ముస్తియు బొందెన్. 239
- క. నీచానంబున విస్మయ, లై దైవతమునసిద్ధ * లభివర్ణన చు
త్యాదరమున జేసెన రిదె, రోదసెనయ్యెడుగ నానందెంచి తగన్. 240
- క. అని చూపి వచ్చునలన, మన బర్జనుండు గురిసె * బుమ్మపారం
జనవద్యమృత్యునాదంబున మ్రోసెను చేదుండుభుజ గగనమునన్. 241
- వ. అప్పు డయ్యతిధి వెండియు. 242

— యముడు సక్తప్రభుని బ్రహ్మలోకంబునకు బో నియోగించుట —

- క. నిను జూచువేడ్క నేడ్వరు, మునులమనంబుల సమగ్రమున గదిరెడు ను
జనకీర్తనీయ దివికిం, జనుదెమ్ము ప్రియానుతన్ను * మానహితముగన్. 243
- తే. తుద హరించు బ్రహ్మహోళోభనతలం దృష్టగుందించు గృహ నీవు * దెలిసి వాని
ననఘ నిర్జించి తానుబిడ్డనక యతిధి, పూజనం బిట్లు నడిపినపుణ్యమునకు. 244
- క. తగు ప్రియమున నకుటుంబం, బుగం దన నభి 2 కీపు రాక * బుద్ధిం గని బ్ర
హ్మ గడువేడ్క విమానంబు గురువతశీల శీఘ్రమున బుత్తెంచున్. 245
- చ. వినుము ప్రభుతదానములు * విశుతయజ్ఞములున్ సధర్మతా
వినుతికి నెక్క జాలవు వివేకనిధి పరిశుద్ధిశోభితా
ర్జనమున దెచ్చికోన్నది వారం బగు బ్రాతము వర్తకాలముం
గని లభువస్తువేని నొనగం గను టుజ్జులధర్మ మారయన్. 246
- క. అని పలుకుచు దివ్యంబగు, తనయాకారంబు నూపె * ధర్మండు కన
త్కనకమణియవిమానము, వినువీధి దోడె మునులు * విస్మయ మందన్. 247
- వ. అప్పుడు సక్తవస్తుండు పరమప్రీతిం దానును దనవారును ధన్య జేవతకు దండ
ప్రణామంబు సేసి నిలిచిన. 248
- తే. ధర్మ జేవత యతనితో * ధర్మనిరత
కంటె బ్రహ్మ పుత్తెంచిన * ఘనవిమాన

మనఁగ నది భూమి కవతరించినఁ బ్రమాద

మనఁగ నాధర్మిం డాతని * కీర్తి లనియె.

249

క. వేడుక నాఁచి గొడుగును, గోడలు నీవును బ్రహ్మతః/గుణ యొక్కము ను
క్రీడమొని వివ్రమానము, నీడితగతి బ్రహ్మసభకు * నేఁగఁగ వలయున్. 250

క. అసపుడు సత్ప్రవర్ణుఁడు, దనవారును దాను నెక్క * ధర్మం డనుపం
జనియె నది యంతయును నే, గనుఁగొనుచు బిలంబు వెడలఁగా నామేనన్. 251

—* సత్ప్రవర్ణుఁడు సఖటుంబముగా బ్రహ్మలోకంబునకు బోవుట *

వ. అసత్పు గంధంబును నతిధిపాద్యజలక్లేనంబును బొరసి సత్ప్రవర్ణతం బైన
వరమధర్మంబుమహిమంజేసి మదీయసత్తకంబును నొక్క వార్ష్యంబును గనక
మయంబు లయ్యె నాఁచు దొడంగి యేచు దానవిధిస్థలంబులకును బుష్కలశ్రమ
భూములకును వివిధాధ్వరవృజేశంబులకుం జనుచుఁగనుక దక్కట్టివక్త పసిండి
యగు ననుతలంపున నెన్నిచోట్లకుఁ బోయినను గా కుండు లోకోత్తరచరిత్రం
డజాతశత్రుం డశ్వమేధంబు నేయుచున్నవాఁ డయ్యెడ నానోర్కి సిద్ధిచునని
వెద్దయఁనానలో నరుగుచెంచితి నించుకవిశేషణంబునుం గాన వియ డది కారణం
బుగా నయ్యుంఁభవృత్తి విప్రునిధర్మంబు నీయజ్ఞంబు వోల దంటి నని వలికి య
న్నకులంబు దా నెక్కడ బోవుటయు నెఱుంగకుండ బోయెఁ బాండుకులపవిత్ర
యమ్మఱుంబున గలిగినయాశ్చర్యంబు తెఱుం గెఱింగించితి ననిన విని బసమేజ
యుండు.

నీ. జన్మంబునందు రా*జన్యులుఁ దవమున, మునిజనంబులు శాంతి *నవఘు విప్రు
లాసత్తు లగుదు ర * ట్లగుటఁ గాదే పయ్య, రవనీశ్వరులు దొల్లి*యాగకృతుల
నతులకిర్తులను సత్తతులను బడసిరి, ధర్మనందనుఁ డత్యు*దాత్తభంగిఁ
దొంటిభూనాథులకంటె సత్యమునను, శౌచమునను భక్తి * శ్రద్ధ 1నగి

తే. నతిశయిలై వేదవ్యాసుఁ * డాదిరాఁగఁ. గలుగు నార్యజనులచిత్త*ములకు నెక్క
నమరవల్లభుచంద మం*దముగఁ జేసి, నశ్వమేధంబు మెచ్చుల * కాకరముగ. 252

వ. అట్టి వరమధర్మం బావకులంబుచేరి గర్హితం బగుటం గారణం జేమి యని
యడిగిన వైశంపాయనుండు ధర్మపుత్రునివ్వరంబు నీ చెప్పినమట్టిద యైనను
నొక్కటి సెప్పిన నవహితండు వగు మన్నకులంబు హింసాత్మకంబైన పశు
ఘజ్జంబుకంటె హింసామహితం బైన తపోమయయజ్ఞు బధికం బని చెప్పిన
యది యయ్యె రిత్త చెప్పటగాక తనశరంబును శరీరార్థంబును సువర్ణమయంబు
లైనకతంబునుం బలికెం గాన దానివచనంబులు ద్రోవుపడ వేతద్విషయం
బైనది యొక్క యితిహాసంబు గల దది యాకర్షింపు మని యమ్మఱుచుబసాధున
కిట్లనియె.

254

సీ. అమరాధిపతి దొల్లి * యోగంబు సేయంగఁ
దొడఁగ మహాముని * స్తోమములును
సురసంఘములుఁ గూడి * కురుముఖ్య ఋత్విగ్
ణముల నేర్పఱచి సొం * పసుర వేది
గల్పించి తగ నన్ని * కార్యంబు నడవంగ
నమ్మలు పశుచిహ్నంబుఁ జేర
నమ్మునుల్ గనుఁగొని * యధికదయార్ద్రంబు
లగు చిత్తములతోడ * నమ్మహేంద్రు

అ. నాననంబు నూచి * యుక్కుట హింస ధర్మంబు గాదు కృతయుగంబు సాచ్చె
ననఘ వత్సోత్రాయము ప్రాతగిలినబీజంబు లిపుడు యజనసాధనములు. 255

క. వేదోదితవ్రతారం, బాదర మెనఁగంగ నవపు * మది యుత్తమ ధ
ర్మోదయము సేయు నీకు దయావృష్టి జూచు పశుగణార్తి మహాత్మా. 256

ఆ. అనిన వారిమాట * లాదరింపక గుండె, వానవుండు దాన * వాడు వుట్టె
నమ్మనీశ్వరులకు * నతనికి సురసంఘ, మతని గూడ వాద * మతిశయిల్లె. 257

వ. అట్టియెడం గర్మకాండవిధుం డగు నవచరనసుపు సన్నిహితుం డగుటయు
నయ్యిరుదెఱంగులవారును నా రాజన్యుని సాక్షిగాఁ గోరిన నతండు దేవతా
వక్షాతంబునఁ బశువిశేషంబు కర్తవ్యం బని పలికి యధఃపాతంబు పొపించెం
గావున హింసారహితంబున యజనంబు పూజనీయం బగుటకు సంశయింప
వలవ దట్లుం గాక. 258

ఆ. ఉంఛవృత్తి యైవాయుర్వీసురోత్తమం, డట్లు ప్రాణరక్ష * కై ఘటించి
స్వజనములును దానుభుజియింప నుండి య్యాసపు నతిధికిచ్చె * జనదే పొగడ.

వ. అనిన విని జనమేజయుం డది యట్టివ మునీంద్రా సీవచనంబుల కొడంబడితి ధర్మ
మార్గగతంబైన ద్రవ్యం బింత భవ్యంబు గడే యవ్వస్తువు దానంబునకుం బ్రధా
నం బగుట యింకనుం బ్రస్తుటంగాఁ బ్రకీర్తింపు మనవుడు నానంయమి య
వ్యాసవపౌత్రపౌత్రు నాలోకించి యిట్లనియె. 260

— అగస్త్యమహాముని ద్వాదశవాన్విక యజ్ఞపరీభావము —

సీ. ఇన్విషయంబున * నెందుఁ బ్రసిద్ధతం, బరఁగెడునట్టిది * ధరణీనాథ
వినుతేతిహాసంబు * వినుము చెప్పెన నగస్త్యుండు వండ్రొండెండు * సువ్రతాభి
రతిఁ జేయుమహితాధ్వారమునకు దివ్యాను, భావంబు గలయట్టి పరమమునులు
వేడక ఋత్విజు లయి * వలయ నిజప్రాణి, నఖలతంత్రంబులు * నాచరింప
తే. నానయ్యమున వర్షింపఁడయ్యె నింద్రుఁడోషధులు వికలత్వంబు * నొందె దానిఁ
జూచి యత్తపాధను లగస్త్యునకు నన్నదానవిధు లెట్లు నెల్లనో * తగువిధమున.

వ. ఇతండు ద్వాదవార్షికం బైన దీయోవిశేషంబు నొందినవాఁడు ధర్మమార్గాగతం
బయిన ద్రవ్యంబు దక్క- నొండు వినియోగింపండు వానయుం గురియదని ము
చ్చిరి తమలో¹ బలుకవలకులు ప్రతాపదీపితుం డగు నస్కంభసంభవుం డాలించి
వారలతో నిట్లనియె. 262

ఉ. న్యాయము గల్గి యధ్వరమునందు నిఘాతఁడు వృట్టకుండఁ దాఁ
దోయదకోటిఁ బన్ని వారి * తుష్టిగ వృష్టి యొనర్చుకున్న నే
నా యమరేంద్రులం గొని సహాధ్యతృప్తి జగంబుఁ బ్రోచెదన్
మీయెడఁ జింత దక్కుఁడు సహిద్ధతపఃవశలార నాదెసన్. 263

క. కాదేనిఁ ద్రిజగముల బహుళోదార ద్రవ్యకోటు * యన్నయునికి మీ
పాదములవరిసరమనకుఁ, దే దొరకొను నశ్రమమునఁ * దెచ్చెద వానిన్. 264

తే. అంత సేయంగ వలయునే * యన్న ననఘు
లార యుత్తరకురుభూము * లారఁ బండి
యన్నయవి యాగకాలోది * తాన్నమునకు
వలయు ధాన్యముల్ దలఁపున * వచ్చు నిందు. 265

వ. అని పలికి వెండియు. 266

క. ఆజాలి యేల నిర్మల, బీజహవిస్తంత్ర మేను * బ్రీతి నొనర్పం
గా జగతి వలపునం జెడు, నే జన్నము విఘ్నపడున * యేటికి వగవన్. 267

సీ. అన విని నీవు ధర్మాగతి సంసిద్ధ, వస్తుదాయివి నిరవద్యతపము
వ్యయముగా నీ కేల * వాసువువై కిన్క, నఖిల జగద్ధన * మాహరించి
కొవనేల యుత్తరకురుభూములందలి, ధాన్యంబు లేల సాన్మాన్య బీజ
హుతములందు ఫలేచ్చియోజింపనేల మా, కై యిన్నిదెఱుఁగులయందుఁ బాతె

తే. నీదు చిత్తంబు దీని వినిశ్చయముగఁ
జేసి సుఖ వగు మేము మాఁచేసిపట్టి
సుశ్రుతములఁ దెచ్చికొందుము * సులభములుగ
వలయు నాహారములు లోకవందనీయ. 268

మ. అని సల్లాపము సేయుచుండఁగ ననేకాంభోదజాలంబులం
బనిచెం బెల్లుగ వర్షముల్ గురియఁగఁ * బర్జన్యం డాప్రాద్ధ తా
నును నాచార్యుఁ బురస్కరించుకొని వాన్నుంగావవే యందు న
మ్మునిశార్దూబుని గాన వచ్చె వినయంబు భక్తియుం దోవఁగన్. 269

ఉ. వచ్చిన గారవించి యవవద్యపుటర్చన లిచ్చి సంయము
తృప్తుగ శాంతసద్యవసలీలఁ బ్రమోద మొనర్చి యాతనిం
బుచ్చి సురేజ్యయుక్తముగఁ * హోరిగఁ గ్రమ్మట వేల్పునీటి కా

1. క. బలుకుబలుకులు ప్రతా...సంభవుండు కోపించి. 2. గ. వాయుమరేంద్రురీతిని 3. గ. ప్రోచెదన్.

సచ్చరితునిగు బోధమున * స కన మిందె బెరింగె * పుష్పంబు.

270

తే. క్రతుసముక్తిసమమునకు నవలకు నివయ

భరితుడై యోగ్యభంగి నొప్పుకహ ముల

కర్ప లిచ్చి యాచరితం * మాచరింప

వారు బ్రీతి నేగిరి నిజానానములకు.

271

—* జమదగ్నిపహముని పితృదేవతలగాపంబున నకులం బై పుట్టిన కథ * —

వ. ఇవిధమున హిందూనానానా మహితయాగంబు ముప్రయోగంబు నేసి యగ
స్థులకు వామవశస్త్రస్థి సుజ్వలంబు వెలింగె గావు ధర్మపూర్ణాగత ద్రవ్య
కృతం బై తపోమయంబగు యజ్ఞంబు ప్రాజ్ఞజనమనోజ్ఞంబై వెలయు నని చెప్పిన
విని జనమేజయుం డిట్లనియె

272

తే. అనఘ నకులరూపంబున * నల్లు దోచి

బ్రాహ్మణులతోడ మానవ * భావణముల

నెవ్వడేనియు నొక్క య * హీనబోధ

ఘనంబు సల్పవ మొనరించె * నని తలంచి.

273

తే. ఆతఁ డెవ్వడో యని నిన్ను * నకగఁ జూచి

వెండియును బ్రస్తుతోక్తుల * విందు ననుమ

నంబుతో నూరకుండ్లితి * నాకు నతని

జెప్పఁ దగునేని బోధనశీల చెపును.

274

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనూనపుణ్యప్రదీపుఁ * డగు నీ కెందున్

వివదగనియదియుఁ గలదే, వినిపించెద ముంగివిధము*విను తెలియంగన్.

275

నీ. జమదగ్ని పితృకార్యసంకల్ప మత్యంత,నియతాత్ముడై చేసె * నివ యొప్పుఁ

జారునూతనకలశంబున హోమధే నువుఁ దాన పిడికి గారవముతోడ

నిష్ఠానయెడఁ బదిలమ్ముగా డించిన! నతనిచిత్తము తెలుగ * గరయు బుద్ధి

కాసారవృత్తి గోధాధిదైవము వచ్చి, ప్రామాదికం బనుభంగి దోషం

అ. గుండతోడిపాలు * గూల్చిఁ గినియక, యూరకుండె నాసముజ్వలాత్ముఁ

డప్పు డాత్మ మెచ్చి * యదైవ మతనికి, నిట్లు లనియె గురుమహేశ్వర్య.

276

క. భృగువులు కోధను లనగా, జగతిఁ బరఁగు వాద మది మృషాపరితం

బగుట చెలిసె నోడితి నీ, కగణిత మగునీతవమున * కలికెద ననఘ.

277

వ. అని వెండియ.

278

క. నాదోఁ బ్రసన్నుడవు గ, మౌనదరమనఁ జూడు నైపు * మవరాధము వి

ద్యాదయిత యనిన నమ్ముని, యాదైవముఁ జూచి శాంతియలవడ నెమ్మి.

279

వ. నాయొక నిప్పుడు.

280

క. నీ వేమితప్పు సేసితి, తోపుము శంకాభయంబు ధోలగంగ సంత

ల్పానిలతకు నలుగుట పితృ, దేవతలకుఁ గలుగుఁ బొమ్ముదిగ్గున ననుడుకా. 231
వ. భీతి నాభూతం బంతర్ధావంబు సేసెం దదవంతరంబ యా జహదగ్నిం బితృదేవ
తలు కోపించి పొడనూపి యతనితో నీవు శ్రాద్ధంబునకు సంకల్పించి యుండి
తద్వైకల్యంబు పుట్టిన నూరకుండి తని పలికి ముంగివయి పుట్టుమని శపించిన
నశండు నారలకు డండప్రమాణంబు సేసి తపస్వికి నలుగం నగదని యపరా
ధంబు గనియునుం గ్రోధాధిదైవంబునకు నలుగ నైతి. 232

ఆ. తప్పు నైచి నన్నుదయఁ జూచి శాపమోక్షము ననుగ్రహింపుఁ ధమితజేజు
లార యని వినీతిలంఘలుం డగుచుఁ బ్రార్థించుటయును వారు ధరిపు నొంది.

వ. విదగ్ధవిక్షనమూహం బొడంబడు నట్టి యుచితవాక్యంబుల నీ వెన్నడేని మహా
ధర్మంబు గీ డని యాడితి నాఁడు నీకు శాపమోక్షం బగు నని నిర్దేశించి
ర న్నకులంబును నక్తువస్థనికతంబునం దగివనూటల నా తెఱంగున నదమృతతో
ధర్మనందను నశ్వమేధంబు నధిక్షేపించి విగతశాపత్వానందంబుపొంది యంతర్హితం
బయ్యె నని యిట్లు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు పాండవాగ్రజు నశ్వమే
ధంబువిధంబు విస్తారప్రస్తవనీయంబుగా వివరించుటయు. 234

శా. భక్తిస్మీరమునీంద్రచిత్తకమలప్రసస్థితసారభ్యసం

యుక్తారూఢతరప్రకాశతమహాప్రోల్లాస రాగాదిని

మృతైకాంతిజనైక తారసిక చిన్మూదానదోన్నిద్రాధీ

శక్తిస్వైరవిహారదూర లలితా ధన్భావనోస్మీలితా. 235

క. అజరామరవదనరవద. భజనా సంసారజలధిపారీణస్తో

తృజనా స్వమూర్తివైదిక, యజనా. పాశ్చాత్యనాడికార్ద్రవృజనా. 236

మాలిని, త్రియుగకమలవీధిప్రసంచారలిలా

నియమితవచనాత్మాగ్ని ప్రభాస్నిగ్ధసంగా

స్మయవికచమహాజ్వలైర్మాధ్వికధారో

దయమయ మధురాత్మా ధర్మితానందవర్మా. 237

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధవర్వంబునందు
సర్వంబును చతుర్థాశ్వాసము. 238

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి

యశ్వమేధవర్వము నమాప్తము.

I. క. నపరాధం బల్పంబనియు గ్రోధా. 2. గ. గూఢతర ప్రకాశతమహాప్రోల్లాస-చ. రూఢతర
ప్రకాశితమహాప్రోల్లాస. జ. రూఢతరప్రకాశతమహాప్రోల్లాస 3. క. గ. చ. మధురత్వాదర్శిత.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మదాంధ్రమహాభారతము

అశ్రమవాసపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాధనపదపద్మో

పాసనవిద్యా శమైకపరతానిత్యా

భ్యాసజనహృద్య వేద

వ్యాసవచోవిభవవేద్య + హరిహరనాథా.

1

— { యుధిష్ఠిరాదులును గాంధారిధృతరాష్ట్రులును } —
నొండొరులయెడల నడచికొన్న ప్రవర్తనము

వ. దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. నట్లు పితృపితామహాశ్రమ ప్రాప్తంబయిన సామ్రాజ్యంబు జగత్పూజ్యప్రకారంబునం గైగొని మహాధ్వర ప్రముఖధర్మకార్యధుర్యులును సముపాసితారులును దయావిధేయులు నగు పాండవేయులు ధృతరాష్ట్రునలన నెన్విధంబువారై నడచిరి. హతపుత్రమిత్రామాత్యుండును గత్తెశ్వర్యుండు నగురాజును యశోమహిత యగు గాంధారియు నెట్టిభంగి వర్తించి రత్రైతంగు నా కెఱింగింపుము.

2

సీ. అనవుడు నమ్ముని + యమ్మహివతికి ని, ట్లనుఁ బొందునందను + లాంబికేయు నెడ భక్తివినయంబుఁలెసఁగంగ వర్తింతు, రతనియొగజేమ + మరసి యెవుడుఁ దత్సమీపంబునఁ + దగ నెల్పి తమకు నెయ్యది యైవ నెఱిగించు + నట్లు గాఁగ నుండురు విదుర యుఁయుత్సు సంజయులు దా,రును నిత్యమును వచ్చిఁవినతిఁ జేసి.

తే. కొలిచి కూర్చుండి యావృపు + పలఘుకార్య విధము లేర్పడ నడిగి యివ్వభవించెప్పి
నట్ల చేయుదు రతఁడును + నాదరంబు గాఢవల్సలత్వంబును + గలిగి యుండు.

3

ఉ. కొరవనాథ కుంతియును + గొరవ మొప్పుఁగ వచ్చి కొల్చు గాంధారి నతివ్రయత్నమున + ద్రావని తాను సుభద్రయుఁ ముదం

- బారంగ నీత్యముం ¹గొలుచు * వక్కురువంశమహత్తరక మహా
దారము లైన వస్తువు లు * దాత్రత నీతుకు చార లండఱుక. 4
- క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, ధాతీశ్వర వత్తు రెపుడు * ప్రాపదితోడక
గ్రాతములు భూరివినయా, ముతములుగ నులును * బ్రహ్మదమున గొలువక. 5
- క. ఆత్మగీ దండ్రికి నం, ప్రీతి యలరం గుడువం గట్ట * బెట్ట నదాత్త
స్థీలంబు లైన వస్తువాతంబుల నిచ్చు ధర్మశిరా జనుదినముక. 6
- తే. గుళ్ళు జెఱువులుం గట్టించుం గోరి యూళ్ళు
లగహారముల్ గావించు * నాంబికేయుం
డధిప ధర్మతనూజ, డశత్యంతహర్ష
చిత్రవృత్తియై యనుమతి * సేయించుండ. 7
- క. జనవర ధర్మజుం గొలువం, జనుడెంచినయట్టి వివిధజనవత్తు లెల్లక
మును ధృతరాష్ట్రుని గొలుతురు, విను మూకొడుకుమది వల్లంబించును దానన్. 8
- క. నూనులు లేమిం గలిగెడు, దీనత్వము దోవ కుండ * దేజస్సాగ్రా
నూనులుగ జేయు ధర్మజుం, దానరవతి నతనిదేవి * నతులితభక్తిక. 9
- సీ. వంశవృద్ధులు పుత్రప్రవర్గవియుక్తులై, యున్నవా రేమిట * నుమ్మలించు
రో యనువులులాట * నాయుధిష్ఠిరుండు దమ్ములకును దగు నమాత్యులకు నిష్ఠ
భృత్యులకును మీరు * ప్రీతియు భక్తి, నాంబికేయునిదెస * నతిశయిల్ల
నారాజు వందెకయట్లు చేసి చరించు, డతని నారాధించు * ఓన్నదీయ
- అ. చిత్రమువకుం బ్రయము * సేయుట యతనికి, మనసు గానియట్టిపనియొనర్చు
టగ్గలంపుడఃఖ * మావహించుట యని, యనుదినంబు జెప్ప * మనుజనాధ. 10
- క. విను మెల్లవారు నతనివ, చనములు మది నూడి యట్లు * చరియింప మరు
తనయుండును నమ్మెయి వ, ర్తనము పడవుచుండు మనసుదద్దయు నెరియక. 11
- క. ద్యూతంబున దుర్యోధను, చేతం దమపడినపాటు * చిత్రాంగున క
త్యాతులరం జేయించుట, నాతడు ధృతరాష్ట్రజూచియలుగు మనమునక. 12
- తే. శ్రాద్ధదివసంబులందుం బుత్రవ్రజమున
కాంచికేయుండు గో కనకాదిదాన
కీర్త్యముగం బారతాకిక * క్రియలు సేయు
నలుగా సంఘటించు ధర్మాత్మజుండు. 13
- సీ. అతులభోగంబురు * నంచితత్యాగంబుం, దొల్లింటియట్లుల * చెల్లం జేయు
ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మసుతుండు గాంధారికి, బూర్వప్రకారం * పూజ్యదాన
నిరతి జెల్లించు వక్కురువృద్ధుం డిమ్మెయిం బొండుపుత్తులు దన్నుంబరమభక్తి
శిష్యులైనను * సేవింప దానును, గురువట్ల వాత్సల్యపరత నెపుడు

1. గ. గొలుతు రక్కురువంశమహత్తరక. 2. చ. నిరతి జెల్లించు * నిష్ఠ నక్కురువృద్ధు, పాండు.

- తే. వారలకు శ్రీయు నాయువు * వైరిజయము
మానసమున నాశాసించు * మానసేంద్ర
యతని తొంటిపర్చనముఁ దత్కృతునికీడు
నాత్మఁ దలఁపఁ డెన్నఁకు ధర్మాత్మజుండు. 14
- క. విను మితని తెలుఁ గెఱిగి పరిజనములతో నాంబితేయు * శుభితు దుశ్యో
ధనుకొఱగామియు నెవ్వారును నాకున్యూగ వెఱుకుతు కురువవరా. 15
- సీ. రాజ్యాధిపత్యసంపూజ్యత్వమున ధృత, రాష్ట్రపాంతును కాంతరంబు గాన
కొకటలు జానపదోత్కరమునఁ జొర, వర్గంబునూను * వసుమతీశ
యమ్మొయి నడవెనునప్పొకవ్రాగజు, వలన నిజాత్మజుఁచలనికంటె
నక్కురురాజు ప్రియం బండు నట్లున్న, యక్కాలమునఁ బరఁనాత్మజుండు
- తే. సన్నిహితుఁ డైనయెప్పు డజననిభుండు
దన తనూజులఁ దలఁచి సంతాప మందు
నతనిఁ గనుగొని యబ్బిముఁ * డతని నుతులు
దమ్ముఁ బఱచినపాటులు * దలఁచి యలుగు. 16
- తే. హృదయముల నొండొరులదెన * నిట్టివార
లయ్యు నతఁడు నతంకు నాన్యోన్యభావ
ణముల యెప్పుడు మృదులవిశ్వాస మొప్పు
నాడుదురు చుట్టములు మెచ్చునట్లు గాఁగ. 17
- వ. ధృతరాష్ట్రం దేశతంబ యున్నయెక వృకోదరుం డతనికి నింత సంత నుంకి
గాంధారియు వినుచుండ. 18
- సీ. అంధునికొడుకులయందు దొక్కరునిఁ దప్పిపోసక త్రుంచితి * భూరిశక్తి
దర్శితం బైననుదబ్బాహుపంజరము సా, చ్చిన రిపురాజన్యసంహములకు
వెడలంగ వచ్చునే * వెంగలులై వారు, గయ్యెంబు సేసిరి * గాక నన్ను
నెఱిగినఁ దొడరుకు * రెట్టులు దుర్యోధ, నాదుల వని దెగఁబూర్చివట్టి
- తే. నాదుదోర్దండమాలఁ జందఁసం బలంది
కనుమదానుముల్ సుట్టి మ్రొక్కుదు మహావ
కారు లరయంగ దైవముల్ * గాకె యనుచు
దీయమర్మంబు లెల్ల శేషిల్ల నధివ. 19
- వ. దీని ధర్మనందనుండు ధనంజయుండునుం గుంతియు బ్రాపదియు నెఱుంగరు
గవ లొక్కొక్కమా టిమ్మాటలు విని సంతసిల్లుదురు ధర్మనందనుతెలుఁ గెఱుంగు
టంజేసె పులులోడి తా రేమియు నాడరు ధృతరాష్ట్రగాంధారులుం గాల
వర్యాయంబు గనికొని డెందంబులు గండ నూరకుండుడు రట్టిభంగిఁ బంచదశ

వత్సరంబులు సునియె నంత నొక్కనాఁ డయ్యంధనృపతి బంధుజనంబులం
గూర్చి ధర్మనందను రావించి యతండు వినుచుండ గద్గదకంఠుడగుచు వారల
తోడ.

20

— ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మజునితోఁ దనమనోరథంబు చెబుట —

సీ. నా కతంబునజేసి యా కౌరవులకు నా, శంబు వాటిలుట దెల్లంబు మీకు
జనుఁ గ్రూరు నతిలోభి యజ్ఞతిజనదోహకరు రాజుఁ జేసితిఁ యదుధరిత్రి
కమ్మతుచెప్పిన యములవాక్యంబులు, వివ నేరనైతి నాతనయువలని
ఘనతరన్నేహంబునను మొగమోటను, దగియెడుమాటలఁ దఱిమి యొత్తి

తే. యాడ కుండితి భీష్ముండు నస్త్రుగురుండు

విదురుండును సుజయుండును వేవిధముల

నాకుఁ జెప్పిరి గాంధారి నన్ను దూఱి

చెప్పె నమ్మాట లేఁ బెడ చెవుల నిడితి.

21

వ. ఇత్రైఱం గంతరంగంబున శల్యం బై యుష్మయది యని చెప్పి వెండియు.

22

క. నుతులు సమరమునఁ దిరుగక, మృతు లై సన్గతికిఁ జనినమేలిమి యన్మ

న్మతిఁ దలఁచి వరక్ష త్రవరిత మని యప్పనికి వగవఁ బ్రీతియ కలుగున్.

23

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజు జేరం బిలిచి యతనితోడ.

24

సీ. నీ వరయంగ ముఖావాప్తి గొఱఁత లే, కుండితిఁ జనవును నుజ్జ్వలంపుఁ

దేజంబుఁ గలిగి వర్తించిత దానంబు, లంచితములుగఁ బె యాచరింపఁ

గంటి శ్రాద్ధంబులు గాంధారిసుతులకుఁ బలుమాటుఁ జేసితిఁ బరమధర్మ

శీల పాంచాలీకిఁ జెట్ట నేసి రగణ్యపుణ్యుండవగు నీదు భూరిలక్ష్మి

తే. నవహరించి రద్ధుర్యోధనాదు లట్టి

కవ్వచతురితులఁ బాడిమై గయ్యమున

నిహతులుగఁ జేసి తక్కురునికర మూర్ధ్వ

భవనగతిఁ గాంచి నుఖ మందె భూపవర్య.

25

అ. కావున నేమియుఁ జేయఁగా వలవదు వారికయి యాకారణకరుణా

శ్రీవిలసితుఁ డగు నీతో, నా విధముం జెప్పవలసె నరవరముఖ్యా.

26

సీ. ఏ కార్యమైనను నెవ్వడేనియుఁ జేయఁ, దొడఁగునప్పుడు వినుపుడమితేని

చే ననుజ్ఞాతుఁ డై కాని తోడంగఁ గా, దట్లు గావున వార్థకాభిలీఢ

మొనమిదియకాయమువకు సంస్కార, మాచరింపఁగఁ దప మాచరించు

పనికి భూపాల నీయనుమతి వడయంగ, వలసి చెప్పెద రాజవంశజనకు

అ. సమరమరణ మొందె విమలతపమునకుఁ జొచ్చి యందు నిలిచి చచ్చుటొందె

చలయ నన్మదీయకులముఖ్యు లిట్లుల, పడసి రనుపు నన్ను నడవి కనఁను.

27

క. రాజ గురుఁ డెల్లవారికి, రాజోత్తమ గురునియాజ్ఞ రంజిలుగఁ బే

- రోజం జేసవృత్తము, నూ జగములు రెంటియును * శోభన మిచ్చున్. 28
- తే. ఏను గాంధారియును దపోహాసనీయు, మునులచేరువ వల్కులములు ధరించి
కందమూలఫలముల నాఁకలి వారింది, నిన్న దీనించునుండెద * మన్న నతఁడు.
- క. ధరణీరాజ్యము నాకును, నరనర సౌఖ్యంబు జేయునా నీ విమ్మై
దురపిల్లి దుష్కరం బగు, నరణ్యచానమున కేగి నట్టి ప యెవన్. 30
- తే. గూఢబుద్ధి వై నమ్మించి * కురువరేణ్య, యే నెఱుంగక యుండంగ * నిట్లు శోక
వనిధి దేలుచునుండి తిశ్యవట గంకినిక రాజ్యంబు నాకెట్లు * లిందుఁ జెప్పును.
- ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియున్ గురుడు * దైవము నా కరయంగ నీవ భూ
వల్లభ నీవు కాననరివాసము గోరి చనంగ నెట్లు లే
నుల్లము వట్టి హస్తీపురి * నుంకంగ నేర్తు యుముక్తుఁ బెంపు శో
భిల్లంగ రాజు జేయు నినుఁ * బ్రీతి యెల్లప్పుడఁ గొల్పిన దృవన్. 32
- క. అతఁ డారసుండు నీ క్షీణితి కొడయుండు దుర్యశంబుచేఁ గుండుట భూ
వతివర కని కని దూ జి, ట్లతిమాత్రము నేముడగునెయుక్కట నాకున్. 33
- సే. నీవు రాజపు గాక * నీ కేసు రాజనే, గురుని మహారాజు * గురువరేణ్య
నిటు నేముమని వంప * నే నొడయుండనే, దుర్యోధనాదులకు మచ్చితములు
నామదిలో నిల్వ * నేమును వారును, విధిమోహమున నైన విరసభావ
మావహిల్లినఁ బుట్టె * నంతలు పరులు గాంధారియు గొంతయు * గారవమున
- ఆ. నాకు నొక్కరూప * మీకుఁ గాననవాన, మెల్లభంగిఁ గలుగునీని నేనుఁ
దగిలి తోన వత్తుఁడగుమాటగా నాట, గాదు నామహృదయగతియు నిట్లు. 34
- క. పలికెద నే సత్యము నా, కిల ప్రీతి జేయ దధిప * యీ వి ట్లయునం
గులముకలక దైవకృతం, బలఘనులీ విశువు శోక * మరయును నన్నున్. 35
- తే. నీకు శుశ్రూష యొనరించివృవరేణ్య, చిత్తతాపంబు మానంగ * జేరికొందు
నరితలంచునన్ విజవంగపగునె యువన, శుభనై నిన్ను వేడెనఁదొఱుగు వగలు.
- క. అనుచు నతని చరణంబులు, దనఫలతంబు నేర్చె * ధర్మతనయుఁ డా
తని గుచ్చి యెత్తి కొంట, నెవమంగా జేర్చి యారఁ * డిట్లను నధిపా. 37
- తే. నీవు శుశ్రూష చరకాలనియతి జేరి, తేను వృద్ధుడ నైతి నాకింక దపము
వలవ దయ్య రాజును బాలివాడ యెవ్వరేను సేసినఫలములయెడ నృచాల. 38
- వ. అని పలికి విదురకృపనంబులు నుద్దేశించి శివస ముఖశోషయుం దనుగ్ధాయుం
గలిమి నుగ్గడించి నాటకదొట్టువడ వారలతో మీర లనునమనచనంబుల నజాత
శత్రుం డెలివొందం జేయుం డని చెప్పి డప్పి యెక్కుడు గడిచిన గాంధారితను
వున మేను నేర్చి మూర్ఖిల్లుటయు నార్తి నొంది యక్కుంతివందకాగ్రజు
డి ట్లని వలవించె.

1. క. కనికని - మిరియితి; ఆ. కడుకనఁ దుది ని ట్లతి. 2. గ. విధిమోహితుల మయి విరస.

క. కరిదశనమా సుబలవి, మ్మృతితుఁ డగువిచిత్రవీర్యపుత్తుఁ డొకతలో
దరి నూతగొనియె విధి యొవ్వరి హీనులఁ జేయఁ డకట ♦ వక్రం డైనన్, 40

చ. అనిలజుమేనిచూడ మగునాయసరూపము చూర్ణితంబు నే
సినబలమానసియుఁ డొకఁచేడియ నక్కట యాశయించె నే
మనఁ గల దవ్విధాత్మ నని ♦ 1యాతనీకీడును మానసంబునం
జొనె పమి లావ పేరుకొని ♦ శోకము ధర్మజుఁ డొందె భూవరా. 41

సీ. ఆవృడు గాంధారి ♦ యల్లన ధర్మజుఁడొక మితండ్రి యుతులతపంబు
తోఁగెనంతతచింతఁ ♦ గూడు దొఱంగి తా, నుండుటఁ గూర్పుండ ♦ నోవ కునికి
నిట్లయ్యె ననవుడు ♦ నెవ్వనికతమున, నిమ్మహాత్మున కీట్టియెడరు వుట్టె
2నట్టినామనవు నే ♦ మనఁగల దంచు నా, తఁడు శీతజలము హస్తమునఁ బుచ్చి
తే. కొని యలనిమోమునందు నొక్కన విదిచ్చు
సమయమున విడుగుండును ♦ సంజయుండు
సఖిలభరతభార్యలు నేడ్చి ♦ రవ్వభుండు
నివిరెఁ జలికేల నానృపుఁడవయవములు. 42

క. నిపురంగఁ డెలిసి యతనిం, గవుఁగిటిలోఁ జేర్చి మస్తకము మూర్కొను కొ
రవవృద్ధు నతఁడు నాల్గే షవిశేషంబున నొనర్చె ♦ సంవీతునిగన్. 43

చ. అట్లు డెలివొంది ధృతిరాష్ట్రుండు ధర్మరాజుతో నా కెల్లునుం దపంబునఁగ
కానపంబునకుం బోవవలయు ననిన నజ్ఞనపతి నీ నారగింపు మప్పు మఱి సెప్పె
దనని తోపుమాటగాఁ బలికిన నయ్యొంబికేయుండు పెక్కు మాట లాడ కక్తి
లేదు న న్నింక నెలబడిఁ బెట్టకుము తివశ్వరణంబునకు నీయాజ్ఞ వడసి కాని
కుడువ ననియె నయ్యెనసంబున సాత్త్వవతేయుండు కృపావిధేయుం డై యచ్చ
టికి వచ్చి సకలజనంబులవినతులు గైగొని దీవన లిచ్చి యా ధర్మతనయునా
ననం బాలొకించి. 44

—♦ వ్యాసుండు ధృతరాష్ట్రువనవాసంబున కనుజ్జ యిచ్చుట ♦—

సీ. అంబికేయుండు సెప్పినట్లుల చేయుము, వృద్ధుండు నాత్మజునిరహితుండు
నైన యీతఁడు తప ♦ మాచరింపఁగఁ గోర, కున్నె గాంధారి శోశోపశమము
దాలిమి నొడవి యిండాకఁ బ్రవర్తించె, నింక నియ్యమకును నిదియె తలఁపు
గావున నీకు నీకార్యంబు సెప్పంగ, వచ్చితి వీరిఁ బోనిచ్చు టొప్పు
తే. ననకు పూర్వరాజన్యలు ♦ సనినయట్టి సౌఖ్యవధమున నీరాజు ♦ ననుట మేలు
గాన యీతని కానవంగమనమునకు, నిమ్మనుజ్జ విచారంబు ♦ లెల్లదక్కి. 45
క. నీనినయము భక్తియు సర్వభావనమును వీరివగలఁ ♦ బ్రావగ శుశ్రూ
మావశవర్తిత నడచితి, భూవర చిరకాల మింకఁ ♦ బోనిమ్ము తగ్గ. 46

—♦ వ్యాసుండు ధృతరాష్ట్రువనవాసంబున కనుజ్జ యిచ్చుట ♦—
చ. అట్లు డెలివొంది ధృతిరాష్ట్రుండు ధర్మరాజుతో నా కెల్లునుం దపంబునఁగ
కానపంబునకుం బోవవలయు ననిన నజ్ఞనపతి నీ నారగింపు మప్పు మఱి సెప్పె
దనని తోపుమాటగాఁ బలికిన నయ్యొంబికేయుండు పెక్కు మాట లాడ కక్తి
లేదు న న్నింక నెలబడిఁ బెట్టకుము తివశ్వరణంబునకు నీయాజ్ఞ వడసి కాని
కుడువ ననియె నయ్యెనసంబున సాత్త్వవతేయుండు కృపావిధేయుం డై యచ్చ
టికి వచ్చి సకలజనంబులవినతులు గైగొని దీవన లిచ్చి యా ధర్మతనయునా
ననం బాలొకించి.

- చ. అన విని యాకుదుప్రవరుఁ డమ్ముచి నల్లభుమోముఁ జూచి యి
ట్లను మహితాత్మ మాకు గురుఁ డన్నను ధర్మవిధోపదేష్ట యు
న్నను ఒరదైవ మన్నను మునిఃపియ కార్మకలాపకర్త యు
న్నను విను నీవ నీచువచనాబుచ కష్టము వహించినాడనే. 47
- అ. అనిన నమృతాత్మఁ డను రాజులకు రణ, మరణ మొండె వృథనుమాధిఁడనువు
విడుచు టొండె గాక ధృద్దులై రోగతప్తమున జావు మేలె ధరతముఖ్య 48
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డొందు వలెక వెఱచి యిట్లుయె. 49
- క. అనఘా యిక్కరుముఖ్యున, కనుజ్ఞ యే నిచ్చితిని ముహూర్తరమగు మీ
యనుమతియుఁ బడసెఁ జనుఁ గాక నిజేచ్ఛుచు నాకువిఘ్నకరణము దగునే. 50
- సీ. అనుటయుఁ బ్రియమందిఁయమ్మహమునియొక్క హింసకుఁ బొందుఁడివృత్తులు
గద్దెయ నడికొని ధర్మతనయు నేయించి, యవిరళభోగానుభవము నడపి
యీతనివారలఁ బ్రీతి నీక్షించి తా, శిష్యుండవలె సంసేవనంబు
భక్తిమై నొనరించెఁ బడపడి నీవును, దిగ్విజయాదులఁ దేజ మితని
తే. నొందునట్లుగఁ జేసితి ధర్మతనయుఁ డను వదుముఁడువర్తముల్ ధరణి యేల
నీవు శుశ్రూషియై త్రణి నియతి నడపి, తిలనిమది లేదు కలఁక యొక్కంతయేని
క. కేవలతపః క్రియాసు, సేవనతాత్పర్య మిపుడు చిత్తంబున యం
దావేదించినయది యీ భూవరునకు నితని సనిచిపుచ్చు మడవికిన్. 52
- అ. అనిన ధర్మతనయుఁ డట్టుల కా కని, పలికె దత్తతంబు బరమ యోగి
పండుఁ డయిన సత్యవతి కొడు కాత్మతపోవనమున కరిగి భూవవర్త. 53
- సీ. తదనంతరమ ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రుఁడ నీ కెట్లులు నూడఁ బోలె
విదురుండుఁ గృపుండు నయ్యదికృత్యమని విని, శ్చయ మొనరించిరిఁ గుజయునియు
యుత్సరిమనముల నొలసినకర్తవ్య మెది దానిన చేయు టెంతయేని
నాకుఁ బ్రియంబు భూనాథ యానతుండ నై, వేడెన నొకటి నీవికదబుద్ధి
అ. నేమి సేయఁ దలచితిని నీ వక్కట, యారగించి చేయు మయ్య యనుడు
నరిగె నానృపాలు ధర్మతనరావాస, మనకుఁ దోన సుబలతనము ననగ. 54
- వ. ఇట్లు కురువృద్ధుండు వృద్ధసామంతులచందంబునం జనునప్పుడు విదురుండును
యుయుత్సంకును గృపాచార్యుండును సంజయుండును మనుకన చని రజ్జనపతి
దివసకృత్యంబు లాచరించి భూమినురులం భూజించి యాహారతంత్రంబు
నిర్వర్తించె గాంధారియుం గుంతీప్రముఖభరతభార్య లనునయింప భోజనవిధి
యొనర్చె దదనంతరంబ విదురాదులం బొండవేయులును వనితాజనములం
గృతాహారు లయి యాచార్యులచేత విద్య బరిపేషించి యుండె బొండవాగ్రజా
వహించునృపాగ్రజం డేకాంతస్థానంబునకుం దోడ్కొని పోయి యుత్తనితోడ

నస్తాంగంబయిన రాజ్యంబు బూజ్యంబగు ధర్మంబుతో నెనయ నశవుటాదుష్కరంబు గావున నాయెఱింగివంత బొధించెద నాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లనియె.

65

— ♦ ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మజానకు రాజనీతివిశేషంబులు చెప్పటం. ♦ —

- సీ. నీవు నిచ్చులును విధిద్వావృద్ధజనముల, దగ నుపాసింపు మిర్థముల వారి బ్రీతుల జేయుము. ♦ సీతులు వా రువ, దేశింప వాని మాఁడినమనంబు గలిగి 1వర్తింపుము. ♦ కార్యంబు నిర్దియంబులు రాజ్యతంత్రంబుబోలె నరసి రక్షింపు మిప్పిండు. ♦ రక్షితం బైన శుభంబులల గావించు. ♦ భావశుద్ధి
- ఆ. ధామములును బిత్వపితామహక్రమనమాగతులు విశదమతులుఁగాగవలయు ననివు లతివిదగ్ధఁచారులఁ బనుపుము, పరులయాప్తజనలభంగు లరయ. 66
- క. పురరక్షణము దృఢంబుగ, నరవర చేయంగ వలయు. ♦ నమ్మంగలుగు నత్మశుల నిడఁదగుఁ గుడుపుని, దుర మొదలగు లోపవసులతోడరువు లరయన్.
- సీ. ఆప్తవృద్ధుల బెట్టు. ♦ సుంగనాజనుల సంరక్షకు నెల్ల కాఁర్యముల మంత్ర) జనములతోడ విచారించి చేయంగ, వలయును గుప్తనివాస మొండె మాడువుమి. దొండెమాటు లేనియరణ్య, తల మొండె మంత్రవిధానమునకు. నర్హముల్ కేవల. ♦ మైవట్టివర్తింబు, గోపనం బొందినఁ గురువరేణ్య
- ఆ. యశులకర్మములు ఫలవాప్తి నొప్పుఁ బం, గ్వంధజనులు చీకు లైన నీర హస్యభాషణమాలయప్పుడు సేయవ, నునికి యొప్పు దార్యవినుతచరిత. 67
- క. విను మంత్ర ఛేదమున వచ్చినకీడున నెవఁడు శాంతి. ♦ సేయు టిరిది గావున మంత్రులతో మంత్రావననియమం బూడి చెప్ప. ♦ వలయుం జూమ్మా. 68
- సీ. వ్యవహారములు శుచు. ♦ లైన విద్వాంసుల, బోదుగఁ గొని తీర్పు. ♦ దుష్టజనుల దండించునెడ వారితివ్వలకొలఁదులు, మది 3మాచి చూచి తిన్మాత్రదండ. మాచరింపుము విను. ♦ మాయవ్యయములు సు, డేవమాపంబున. ♦ రేవకడలు దానికి మును దేవతాపూజనము భూసు, రార్చనమును జేయు. ♦ మునులబుద్ధి
- తే. ప్రొద్దు సాలంగ నెక్కినఁపుడు సమర్థ, భోజనక్రియ నిర్వహింపుము ముఖిల మూన్య తడవంతరమగంధఁమూఁళభూష, నాంబరము బునిజేచ్చమైవనశువింపు. 69
- క. కొలు విమ్ము మాపుకడ యోధుల కెల్లను సుధ్య వడ్డ. ♦ మాతలనుం జారుల సంభావింపుము రాత్రులఁ గాంతాభోగతత్పరుడవగుము వృషా. 51
- తే. ఏమి గ్రొత్తగఁ బుట్టిన. ♦ నించు కేని, నఁనుడవు గాక దాన నీ. ♦ వరసి తీర్పు. 4మిట్టి తెఱఁగుల కీప్రొద్దు. ♦ లింతవట్టు వర్ణములు కొరవక్షితిపాగగణ్య. 62
- క. న్యాయంబుతోడ వివిధో, పాయంబు సర్థములనుపార్జింపుము భూ నాయక తాజ్యవిభూతియు, సేయుజనుల నెఱిగి చంప. ♦ జెఱవన వలయున్. 63

1. గ. నిర్వర్తింపుకార్యంబు. 2. చ. మాప్తమంత్రంబులు. 3. జ. నూది. 4. అ. మిథిజెఱుగుగ నేప్రొద్దునింతవట్టు.

క. వసులయెడ మేలు గాంచిన, మనుగడ యగ్గలము నేసి * మన్నింపుము రా
జనయజ్ఞ భృత్యకోటిం, గొనియాడుము నేత పేరు * గుచ్చి కొలువునన్. 64

క. నీవలనను భక్తిన్నహావేశము గలిగి శూరుం * డై యలబడికిం
దా వినువనిసత్కులజం, గావింపుము సైన్యభీనిఁగఁ గురుముఖ్య. 65

సీ. ఆత్మరంధ్రము లింగు * కైవసు నొరులకు, నెఱుంగ రాకుండఁగ * మఱుపునేయు
మన్యరంధ్రంబు * నారసి కనుము శత్రులకడ బుద్ధియు * బలుపుఁ గలుగు
వారల నెఱిగి భూవర యొక్కమై నీగి, మన్నన నెఱిపి తఁనావనములు
నీయెడ నార్ద్రంబు * లై యుండఁ జేయుము, చేరువనవులకు * వైరబంధ
ఆ. మెట్లు గలుగు దాని * నేమిట కుండుము, వారియపుల నున్న * వారు మిత్తు
లగుదు రెల్లభంగి నధివ యుదాసీను, లట సమీపవర్త * లైవవిభులు. 66

క. వీరలసప్తాంగంబులు, నారసికొని యునికి కార్య * మవనీశ సదృ
కార్సరబలుండైనపుతో, గారవమున నుధి నేయఁగ * వలయుఁ దగన్. 67

తే. దైవ మానుష బలములు * దఱిగి యుండు
నెవ్వరికి నెప్పు డప్పుడ * యెనక మెనఁగ
వైర మతనితోఁ బాటింప * వలయుఁ జెఱచు
టప్పనము గొను టర్హత్వ * మరసి నడపు. 68

క. నడపునఁ గోల్పుచ్చగ పగు, నడయు విడిసి యుండి చెఱచు * నిక్కయు నీ వే
ర్పడఁ గనుఁగొని యంద ర్హము నడపుము నిజసైక్యరక్షణము వలయుఁజూచి 69

క. ప్రేగడలమనసులు విరసము, లగుగతి నడపు రిపురాజ్య * మరసి విభిన్నం
బుగఁ జేసి కలఁచి పైకొని, జగతీవర కొనఁగవలయు * సౌకర్యమునన్. 70

ఆ. బలము లెనఁగ దైవ * బలమును కలిగి లో, గుట్టుచేటు లేనియట్టివృత్తి
వలన మత్సరంబు * వలదాశ్రయంబుచూచు, నంబుపొందు వడయుఁదగు నృపాల. 71

—* ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మజనకు శత్రురాజుల జయించు తెఱంగు నెప్పుట. —

ఆ. కుడువ నిచ్చుతఱియుం * గురువర ¹ క్రక్కించు, నవనరంబు నెఱిగి * యరిస్తూచాలు
నీవు ధీరవృత్తినిమఁ ద్రాటఁ బోనిమ్ము, క్రమ్ము కపిల యనఁగ * గ్రమ్మిచెఱపు.

సీ. ఉత్సాహశక్తియు * నుద్యోగ మంత్రశక్తియుఁ బ్రభుశక్తియుం * గెలనివాని
కిని నీకు నిట్టివి * యచి తారతమ్యముల్, వెరవునఁ బరికించి * వేర మెత్త
వలయుట నెఱి గల్గి * పలుకక యుండఁగ, దగుట యూహించు టు * త్తమవిధంబు
మూలబలంబును * మొత్తాలవారును, మిత్త బలంబును * శత్రుబలముఁ

ఆ. గాననాబుబలముఁ * గైజీతగాండ్రును, నైవయట్టిబలము * లాఱు వరసి
యుచితకాలదేశ * క్తంబులుగఁబన్ని, కొనఁగవలయువాని * కొలదులెఱిగి. 72

తే. సంపదల నాపదల నొక్క * చుద ముగుట

వికృతి నొందుట యాబలవితతులందుఁ

గాంచి యెల్లప్పుడును హినికారి యైన

బలము నెక్కుడుగాఁ బ్రోవు * భరతముఖ్యుఁ

74.

క. 1వకుల గెలిచి నిర్భయముగ, ధరణిఁ బ్రజం గాచువెరపు * ధర్మవధమునం

బరిపాలించిన వెలయుం గురువర కృపమెప్పు వదలకుము పజలయెడన్. 75

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు నువున దయతోడిపాడి * నాయతు లెల్లం

గొనుచుఁ దగ నేలి పొగ డొందెనరాజున కున్వి కామధేయన కాజే. 76.

సీ. ధర్మమార్గంబున * ధరణిఁ జాలించిన, నైహికముఖములు * నగ్గలంపుఁ

బొగడును బరలోకభూరిసౌఖ్యమును, సిద్ధించు విపులదక్షిణలు పెట్టి

యశ్యమేధ ప్రముఖాధ్వరంబులు పెక్కు, లాచరించుటకంటె * సఫిక మండు

మేదిని పజల నత్యాధరంబులు గరు, నాతిశయంబు మధ్యస్థతయును

తే. గలిగి బిడ్డల నరసివంకరణి గాధరక్షణం బొనరించుట * రాజవర్య

వినుము తమ్ముల నీగి మున్నెనల ననుది, నంబు గొనియాడు మానందనంబుగాగ్.

చ. నరనర రాజసీతులు జంపన్తుతుఁడైన సదీతనూజుడున్

హరియుఁ బరాశరాత్మజుఁడు * నాదిగఁ గల్గిన పెద్దలెల్ల నీ

కరయఁగఁ బెక్కు సెప్పిరి ముదాత్మయు నీదెనఁ బ్రీతి 2 పెద్దయుం

బారయుట నేనుఁ గొన్ని యిటు * వోలినభంగి నెఱుంగఁ జెప్పితిన్. 78:

క. 3నిత్యవిధిసద్వివేకము, సత్యవతశీల ధర్మసారజ్ఞ భవ

స్మత్యాకలితమ యైనను, నిత్యంబును వృద్ధసేవ * నిష్ఠఁ జలుపుమీ. 79.

సీ. ఆన విని ధర్మజం * డంబికాపుత్రుతో, నాపగానుతుఁడు లేఁ * డబ్బనాభుఁ

డాత్మపురంబున * కరిగె 4వాత్స్యత, నీవు దక్కంగ నాకు * హితము సెప్ప

నొడయుఁ డెవ్వఁడు భవమువదిప్రవభమున, నిష్ఠమై నడచెద * నెమ్మనమున

నీవు ప్రీతిని బొందు * నృవముఖ్య నావుడు, నాతఁడు నంతన * మంది యతని

ఆ. సధివ విశ్రమింపు * మధికశ్రమంబు నా,తనువునందుఁ జెందె * నని తగంగఁ

బోవఁ జెప్పి బాంధవనావళి కభిముఖుఁ, డయి నిజాయముల * కరుగఁ బనిచి. 80.

వ. తాను నభ్యంతరగృహంబున కరిగి సుఖాసీనుఁడై యున్న నమ్మావననాథుతో

గాంధారి దేవా వనంబున కెపుడు విచ్చేయువాడ వని యడిగిన నాభూవల్లభుం

డడైవి కిట్లనియె. 81

క. మాతండ్రి వరాశరసుతు, చేతం బడసితి ననుజ్జ * శీలవరతో

వేతుఁ డగుధర్మతనయుఁడు, బ్రీతి నొడంబడియె బంధుబృందయుతముగన్. 82

ఆ. ఇంకఁ దడయు నేల * యింతి వే పెడలుద, మటు గల్లుజూద * మాడి పాప

1. గ. ఆయల. 2. క. బద్ధము. 3. బంధము. 4. గ. నిత్యము వినికి వివేకము. 5. నిత్యవినికి వివేకము. 6. ట. వత్సల నీవు, దక్కంగ నాకు హితంబు సెప్ప.

భాగులైన నీదుఃపట్టుల సుగతికి, ననుచువారక దపమునతిశయమున. 83

— ధృతరాష్ట్రుండు వనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞ గొనుట —

వ. అని పలికి యామృతగువడికు మొగంబయి వారికి సుగతి గల్గునట్లుగా నివృడునగు
గొన్నిపుణ్యక్రియ బ్రాహ్మణ తు ననుమతితో నాచరించి పోదఁడు గాక యని
నిశ్చయించి తనకుం దపోవనగనువంబునకై పౌరులయనుజ్ఞ గొనవలయు నని
పాండవాగ్రజునకుం బెప్పం బనిచిన నతండు దగు పురజనుల నెల్లను బిడి సేసి
వెలార్చికొన చు నఖలబంధుమిత్రులునం దానును వచ్చి ధృతరాష్ట్రమందిర
ద్వారపురోభాగంబున నిలిచి నయ్యాచి కేయుండు గాంధారియును దోడరా వెడలి
వాడినున్న ధికిం బని బ్రాహ్మణుల త్రియ వైశ్యశూద్రసంకులంబైన యన్నగరజనవ్రత
రంబు నుద్దేశించి. 84

సీ. కొరవకోటియు * మీరూ బెద్దయఁ గాల, మనఁగి వెనంగి యానోన్మన్యసంభృ
తాధికన్నేమల * రై ప్రవర్తింతు రనఘవర్తనులార * వినుఁడు నాదు
వలుకు వృద్ధునకుఁ దపోవనగణంబున, కై వనంబున కేలకు * తర్హ కర్త
ముచితకృత్యంబులయోజ మీ రెఱింగి, యదియ కా మది ముదఁమార మీర
అ. లెల్ల నా కనుజ్జ * యిచ్చి కానకుఁ బుచ్చు, డనుడు సర్వజనులు * నశ్రుపిహిత
శృష్టులగుచు గద్గదిక నెలుం వెడలగ, నార్తి దోవ నేడ్చి * రధివముఖ్య. 85
వ. విని ధృతరాష్ట్రుండు వారి కిట్లనియె. 86

సీ. వ్రజ ముద మొందంగఁ * బాలించె బుడమి శం
తనుఁ డనంతరమ శాంతనవుచేత
రక్షితుఁ డగుచు మీరలు వీరిఁ బొదల వి
చిత్రవీర్యుండు నిధాత్రి యేలెఁ
బడవడి పాండవ్యపాలంకు మీరు హ
ర్షింపంగ భూమి రక్షించె బిడవ
ధర్మవందనుని చందము మీ యెఱింగిన
యది సత్యధర్మాత్ముఁ * డైన యితని

తే. ననుసరింపక యన్యాయఁచూచించి, దుర్జయంబున నిల యేలితుండె గులము
నుర్విఁ గల భూపతులను దుఃశ్రోధనుండు, వానిఁకు శ్చేష్టలకు మూలఁమేనకాడ.
వ. అది మీ మనంబులం బెట్ల. 88
క. మహి లెన్నగ రక్షించిన, మహితగుణులయన్న కొడుకు * మనుమం డని నా
కు హితంబు గోరి కరుణా, సహితుల రై యిం డనుజ్జ * సవ్యసాముఁ డున్. 89
వ. అని యప్పు డజనంబుల మనంబుల లే కున్నను దనకీర్తిగడించి యరణ్యగమనాను
జ్ఞాకరణంబునను బ్రార్థించి యవిధుండు వెండియు. 90

1. గ. పట్ట పుష్కతికిని. 2. చ. బిండు సేసికొని వెలార్చి.

అ. వృద్ధ కృపణ పుత్ర్యవిరహిత గాంధారి, యీ నెలంతః జూచి * మైన మీర
లకట కానవమున * కరుగుట మే లని, మా కనుజ్ఞ యిండు * మాన్యులార. 91

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజం జూపి. 92

సీ. తమ్ములనకును నీతిండు దిక్పాలక * మధ్యభాసితుఁ డైన * మఘవ్రుఁబోలి
మహనీయవిభవసఃమగ్రత వెలిగెడు, నేమిట నేమిట * కెపుడు మీర
లీతనిఁ బొదివి సంప్రీతిగ వర్తింపుఁ, డయ్య యిల్లడ యిమ్మ * హనుభావు
నిడితి మీకడ మిమ్ము * నెల్లభంగులఁ దన పరిపాలనంబునఁ * బరమసుఖులు

అ. గా నొనర్చువాడు * గా నప్పగించిన, వాడ నేను మీకు * వేడి దాఁకు
నట్లుగాఁ జంప * నస్త్రుత్కులీనుల, కధికదుఃఖకారి * నైతిఁ గాని. 93

క. ఆరయ నెన్నం డైవను, మీరలు నా కెగ్గు గాఁక * మెలఁగుట లేదో
పారవరులార నన్నున్, గారవమున ననువ రయ్య * కాననమునకున్. 94

వ. అనికం పారజనంబు లేడ్చులు మ్రింగికొని యెండోరులం జూచుచు నూరకన్న
నమ్మహీశ్వరుండు మఱియును. 95

సీ. సాధుచరిత్రయు * శాంతయు నైన యి, గాంధారియును నేను * గాధవినయ
మార మీతెలి విట్లు * గోరుచు నున్నార, మఖలధర్మాభిజ్ఞఁ * డగు పరాశ
రాత్మజుండును ధార్మికాగ్రణి పాండవా, గ్రజుండును నాకు పరణ్యగమన
మునకు నిచ్చి రనుజ్ఞ, మోహింపఁగేలొదల, గదియించి మిమ్ము వేడిదనఁ గృపాధ్య
తే. లాక యనుమతి నేయుండు * మీరు ననుడు, వార లుత్తరీయంబులు * వదనవినిహి
తములుగాఁ జేసికొని రోదనము రవంబు, లెనఁగఁ జేసిరి విను ధరణీశవర్య. 96

వ. అ ప్లేష్టి యుడికి తమయంతపట్టునం గూడికొని కార్యవచనంబు లార్యచతుం
డును జతురాలాపకల్యండును నగుశంబు వనువిప్రౌత్తమునకుం జెప్పి యితైఱం
గున ధృతరాష్ట్రునితో నాడు మని నియోగించిన నాతం డారాజ వగ్రభాగంబున
జేరి సవినయంబుగా నిట్లనియె. 97

— * ధృతరాష్ట్రునితో శంబు వనువిప్రుండు పారజనసమృతి నెప్పట * —

సీ. భరతవంశోత్తమ * పారజనంబులు, దమమాటలుగ భవత్సన్నిధాన
మున న న్నవన్యాస * మొనరింపఁ బంచిన, యట్టిభావణము లే * కాగ్రబుద్ధి
నవధరింపుము మీమః * హాన్వయంబునమహీ, విభులయం దొప్పమి * పెదకీదైనఁ
గానము మము మీరు * గన్నట్టిప్రజల నెట్లట్ల రక్షించితి * రాదరమున
తే. వినుము దుర్యోధనుండు నే * సివయవర్త
మొక్కటియు లేదు నినుఁ ద్రిలో, గోత్తరుండు
సత్యవతికొడు కే మని * నమ్మితించి
పంధి దానిన చేయుము * పరమనియతి. 98

1. గ. మధ్యభాసితతమఖుండుఁబోలె. 2. క. చ. ట. కాకల్యం దను.

క. అడ లెడఁబడఁగా మమ్మును, విడిచితి గురువై నశోక * వేదన యే మిం
కుడిపికొనునప్పటికిఁ దోడ్పడు నీ దగు నద్గుణములు * బంధులువోలెన్. 99

ఆ. ధాత్రి శంతినుఁడు విచిత్రవీర్యుఁడఁ బొందు, రాజు నెట్లు లట్లు * రాజరాజు
ప్రజకు సంతసముగ * బాలించె నీయందు, నతనియందుఁ గలదె * యధిప యెగ్గు.
వ. భీష్మదోణకృష్ణ దాణిర్ణ కృతవర్మశశ్య లొక్కదిక్కును భీమార్జునశులసహ దేవ
ద్రుపదవిరాటసాత్యకు లొక్కదెసయు నై విధిప్రేరణంబున బోరి నారినలన
నఖిలక్షత్రియసంక్షయం బావహిలై నది యొక్కదుర్యోధనుచేతన యయ్యెనె
యట్లుంగాక రణంబు రాజుల కుత్తనుధర్మంబ కాదె యందుల మరణంబును
నుగతికరణకల్యంబు నీనుతుండు సహాయులు దానును బుణ్యలోకసౌఖ్యం
బునం బొంది యున్నవాఁడు ధర్మాచరణశాలి వగు నీకును సుకత్తిప్రాప్తి ములభంబ
యగు నిట బూడటకి మూర్ఖగ్యంబునంజేసి వరమకృపాభరితు లైన పాండవులు
మాకు రక్షకులుగాఁ బడసితి మాకర్ణింపుము. 101

తే. స్వర్గమైనను బాలింపఁ * జాలువారు, వీరలకు భూమిపాలన * విధి యనంగ
నెంతవని వీరిచేతికి * నిచ్చితివుడు, మమ్ము నెల్లవిధంబుల * మంచి తధివ. 102

సీ. ధర్మపుత్రుఁడు దీర్ఘదర్శి మహావాత్త, సచివుండు బంధురక్షణవరుండు
రిపునడ నైనను * గృహ పెద్ద భావనం, శుద్ధియుఁ బరిభయు * సువ్రతంబు
నితనికి వెన్నతో * నిడివని యొగులను, దనయట్లు కాఁ జూచుఁ దమ్ము లెల్ల
సన్నుతి కెక్కిన * సకలగుణముల నిమ్రహితాత్మచందాన * మమ్ముఁ బోచు

తే. మాత్రయే దేవవిషయసమంచితాగ, హారసజ్జనమాన్యంబు * లైన గ్రామ
ములు దగంగ రక్షింతురువెలయుఁ దాను, నిత్తు రూఘ్నులు దేవమహీనుగులకు.

క. మృదువులకుఁ జాలమృదువులు, విడియశా వినుము పాండవేయులు గడుబె
ట్టినులు బెడిదంపువారికి, మిడలోభిర్విములు లేవు * మందున కైన్. 103

క. శూరులు శాంతిస్వాంతులు, పౌరజన ప్రకరజానపదచయనిత్య
పారవ్రమదాపాదన, పారగు లతుల గురుభక్తి * వరంతాత్మలో. 105

తే. గొంతి దేవికిఁ గోడండఁకును మనముల, గరుణ యగ్గలమై యుండుధరణిరాధ
పారులందును జనపదప్రజలయెడను, నాడుదురు మేలు దమ కగ్గఁమైనయపుడు.

తే. వీర లెప్పుడు మము నీవు * గారవించు

తెజిఁగి మన్నింతు రమలినహృదయ కలఁక

దక్కి ధర్మజుపై రాజ్యతంత్రభార

మిడి మనంబున నూఱిసి * యిచ్చ సలుపు. 107

వ. అని చెప్పె నిట్ల వ్యవ్రముఖంబునం బౌరులభాషణంబులు విని ధృతరాష్ట్రుండు
ప్రీతుం డయి సముచితప్రకారంబుల నజ్ఞచంబులం గ్రమింబున వీడుకొలిపి

కొంతేయాది బంధువులను మిత్రులను నిజనివాసులులకుం బోవం బనిచి

గాంధానీసమేతుండై యభ్యంతరమందరంబున కరిగి యద్దినశేషంబును రాత్రి యుం దగు వర్తనంబులఁ గడపి మఱునాఁడు విదురుని రావించి మృతు లయిన బాంధవుల కెల్లను ననిశేష శ్రాద్ధంబులు సేయుతలంపు వుట్టి కొన్నిదినంబులు వయసంబు మానితి మానితమానసీయచరిత్రం డగు ధర్మపుత్తుఁపాలికిం బోయి నీ విక్కార్థంబు సంఘటింపు మని వనిచిన నతం డట్ల చేసెద నని చని యనుజ సహితుం డై యున్న యన్నరేండుగినిం గాంచి.

108

సీ. మీతండ్రి సుగనదీఁనూతిబాహ్నిఁగలకు, సోఁగుదత్తునకుఁ దత్సూనునకును సుర్యోధనాఁసుఁతులకును దక్కును, గలుగు బంధులకు సుక్కర్న మెనఁగ శ్రాద్ధముల సేయువిఁచారంబు దోచిన, మనలెఁ గార్తికపౌర్ణిమాసిదాత వనమున కరుగఁ డయ్యని నీకుఁ బోలిన, యట్లులు గావలపు ఁ మనిన నాతఁ డే. డెంతయును వేడ్క నమ్మాట ఁ కియ్యకొనియె

వరుసండును బ్రీతుం డై ఁ యర్హమనియె

భీముఁ డపుడు 1గమర్చినఁమోముతోడ

విదురువదనంబు నూచుచుఁ ఁ బెదవు లదర.

109

వ. ఏమేనిం బలుకం జూచిన భీభత్సండు మెలుపున నతని వారింబి యల్లన యిట్లనియె.

110

సీ. రాజు వృద్ధుఁడు ధృతరాష్ట్రుండు భీష్మము,భిష్మాకులకు శ్రాద్ధకర్మ మాచరింపఁ దలంచి యత్కించె భవజ్ఞుఁ,ధవధాన్యములు నీవు ఁ దాని కియ్యకొనమి యశంబునఁపును ధర్మమునకు విధ్వంసంబు సేయజే ఁ ధర్మతనయు తలఁచినపని విఘ్నేతము సేయఁ దగునయ్యె, మనకు నయ్యంబికాఁతినయ్యుఁ నొల్లి

ఆ. వేడికొందు మతఁడు ఁ వేడెడుఁ గానకుఁ నేఁగు చుండి మనవు ఁ నిస్స డింత సూడ వలదె యొండు ఁ లాడక యప్పని, సలాపు టొప్పు బాహుఁశాలిసీకు. 11

క. అని చెప్పఁగఁ జెవి 2దారిచి, విని ధర్మతనూజుఁ డంత ఁ విజయునిఁ బొగడెఁ మనమున నమ్మాటల క,య్యనిలతనయ్యుఁ డిట్లు లనియె ఁ న న్మరుతోడన్. 112

— ఁ భీముఁ డట్లునునితో ధృతరాష్ట్రునివ్యోగంబునకుఁ బ్రతిహరించి చెప్పట ఁ—

క. మును చేసినయవి సాలకె, విను గాంగేయాదిబంధుఁవితతికిఁ దగ నింకను శ్రాద్ధంబులు వలసిన, మనము దగమె చేయ దుష్టఁమతి యతఁ డేలా. 113

క. మఱిచితె యాతఁడు మనలం. బఱచినబన్నములు భీష్మఁబాహ్నికములు లత్రటి నెట వోయిరి వారల, నెఱుంగమె మన మట్టిబంధు ఁ లేటికి మనకున్. 114

వ. వారివిషయం బైనమేలునకు మాతాడుట యెగు గా దాకర్ణింపుము. 115

తే. కరునకుఁ జేయవలసినఁగారవమున, గొంతి యింకను శ్రాద్ధ మత్యంతవిభవములసిలంగఁ జేయుఁ గాఁకుచితనిరతి,యావిధమునకు మాతాటఁసూపె యెగు.

వ. అని వలికి వెండియు.

117

సీ. పాంచాలి నవమానావళి న తెలుగును, నయ్యింతి వెనుక రా + నశవిః గలయ
ధర్మజుచన్నచంద్రులను మది గీటి, యుండక ముఱవెట్టు + లొలసె నీకు
నాంబికేయుడుదండ్రుడియగుట నాఁ డెట వోయె, భీష్ముండు మొదలగు పెద్దవారి
బాంధవం బే మయ్యె + బార్థ యీవిదురుఁ డెఱుంగఁడే వారలధంగి యుసిన

ఆ. ధర్మజుండు భీముఁ + దశవచనముల నదల్పె నకుఁడు మఱియుఁ దగఁడె పూజ
కాంబికేయుఁ డిట్లు + లనకుము మనకు న, గ్రజనివనుపునేత + వ్రతము గాదె.

క. అని భీము నదిమి విదురునిఁ గనుఁగొని నూతండ్రి పుణ్యశ్రీధర్మము లెమ్మెఁ
దనబంధులకై చేయఁగ, మనఁబునం దలఁచె నా సమం దితథంగిన్. 119

క. నాయంటిధనము గైకొని, చెయఁగలాఁ డహ్రహీశుఁచిత్తము సుశో
షాయత్తఁబుగ వేగమ, పోయి యనఘ చెప్పు మవ్విభుఁడు ప్రియమందన్. 120

చ. అన విని మెచ్చి ధర్మసుతుఁ + డర్జునునిం గొనియాడి యూదరం
బున విదురుం గనుంగొని ప్రభూతివిధానములకొనికేచ్చ నా
ధనమును నర్జునార్జును + దాఁ గొని శ్రాద్ధము లాచంచువాఁ
డనఘ కుమారద్రుహుఁ డిది మఱిదాత్మను నిం పని విన్నవింపుమి. 121

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లఁయె 122

క. వనవాసాయానంబుల నసంకుంబును నలఁగి దాని + నాత్మ నిడి మును
తనయుండు పెక్కులాడె దగనిచూటల దీన రాజుఁ + గలలను మనుమి. 123

క. ఇతఁ డేమి యన్న నే నొగు, ధృతరాష్ట్రుఁ డాకుఁ బరమధేవత విను న
స్మృతిఁ దప్పినాదమఁ బడఁగితి మేఱును దప్పితాభిషిక్తుల జననూ. 124

వ. అని వలికి యవ్వడవి జేయ నిఁచవననుం డగుచు. 125

క. మూర్తిఁగ్రీ నిష్ఠవిధములఁ బైర్పాడిధు లాచరింపఁ + బంపుము కంధ్య
వ్రాతకనకగోగబములఁ జేసి తొదన నర్జునునిఁ + జేర్చుచు నిచ్చున్. 126

క. గ్రామములు దేవతలకును, భూమినుకులకును గురుప్రభువు నిష్ఠుమమి
పో మనలతి చెప్పు మూర్తిని, కీమాటలు నలయువనుల + కీవు మెలఁగుమి 127

క. అనినఁ బ్రియ మంది విమరుఁడు, నని యాస్పపుతో నబాతశత్రుకడికు నీ
పనిచినపనికిం బోయితి, విసిపించిజఁ డెఱు గతింబు + విని మోదమునన్. 128

క. నరువలను నూచె నశింకం, బరమప్రియభరితుఁ డయ్యె + బార్థివనర య
య్యిరువురుఁ బ్రాణంబులు డాచును నీకును ధనము దాచునపు గలిగెడినే. 129

క. చేయుము విచ్చలవిడి గాం, గేయప్రముఖులు నిరస్తశక్తియులై మో
దాయత్తచిత్తులగ భూనాయక శ్రాద్ధములు జగమునకు బొగ డెనగన్. 130

చ. కనకము మేలిరత్నములు + గ్రామములకొ మాయగోవజంబులుం

దనియంగ నిమ్మ సర్వవసుధాసురకోటులకుఁ నిజేచ్ఛ నీ
తనయులు పుణ్యలోకముఖఃఖామము లై విడిసిల్లునట్లుగా
నచుటయు నాంబికేయుహృదఃకుంబున మోచ మెలర్చె భూవరా. 181

చ. పదపడి భీముమాట లొకభంగి నెఱుంగఁగ జెప్పి వాడు దు
ర్మదుఁ డవి పాటి గావు కురురాజమహాత్మర పెట్ట కుండు నీ
హృదయమునందు వాని నని యేర్పడ ధర్మజాపార్థవాక్యముల్
విదురుడు సెప్పె సుతసము యెల్లగొనంగ ననేకభంగులన్. 182

ఆ. అట్లు సుతసిల్లి యధిప కా ర్తికపార్ణ, మాసి నన్నిభుండు యహిత భూమి
దేవకోటి నెల్ల యావించి యంచిత, శ్రద్ధ జేయు దొడఁగె యాద్ధవిధులు 183

సీ. కవకాదివస్తువుల్ యగువేడ్క- ధర్మనందనుఁడు పుత్రైర నుదాత్తభంగి
బాహ్నికునకు గంగపట్టికి సోమదత్తునకుఁ దదీయపుత్రునకుఁ దొలుత
నంచిత శ్రాద్ధాలు యాచరించె సుయోధనాదికుమారుల యకంఠకును
బేర్చేరఁ గ్రీయఁబడి సీఁపిరవిధంబులఁ దగ, నొనరించె సింధురాజునకుఁ దక్కుఁ

ఆ. గలుగుబంధులకును యలయురాజులకును, బ్రోలునకును బుద్ధి యదించివట్టి
యిచ్చజనములకు నహీనభవ్యప్రకారములఁ బారలొకకము లొనర్చి. 184

చ. అతులిత రత్నకాంచనగఃవాశ్వవిభూషణవస్త్రకన్యకా
యీతిముఖసందానములు యీర్తన కెక్కఁగ నన్నిభుండు ను
ప్రతుఁ డయి చెసెఁ బంచదశవాసరముల్ నిజదానతాల్య ము
ప్రతిహతవృత్తి జెల్ల విని యాండునుతాగ్రణి ప్రీతి బొందఁగన్. 185

ఆ. భూమిదానవిధులు యభూవర యొకమాత్ర, నంబికాతనూజఁ యాచరింప
నంతఁ బోక యూహు యగ్రజన్ములకు నీ, నతని బనిచె బాండవాగ్రజుండు. 186

— యథారాష్ట్రండు గాంధారీసహితుం డై వసంబునకుఁ బోవుట —

వ. పవచినం బ్రయంబుపెంపున హృదయంబు పల్లవింప నాభూవల్లభుం డనేక
గ్రామంబు లగ్రహారంబులు గావించె గాంధారరాజు మొదలయిన నిజబంధు
వులకు బహుళదక్షిణలుఁ గాఁ బారలొకక క్రియలు సేసె నట్లు ధృతరాష్ట్రండు
భారతరణంబున మరణంబు నొందిన బంధులోకంబునకుం బుణ్యలోకసౌఖ్యాతి
శయపదంబు లగు పరమశ్రాద్ధంబులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుండై సర్వకృత్యం
బులుం జలిపి పాడ్యమినాఁడు రేవకడ ఋత్విశ్మమేతుగ డై యిప్పి నడపి పాం
డవులను తక్కటిబంధువులను మిత్రులను రావించి వనవాసంబునకు సంత
ప్రంబు సేసి సర్వకృత్యజనంబులకు వర్తధనంబు లిచ్చి గాంధారీసమన్వితం
డై వల్కలాజనంబులు ధరియించి యక్షతగంధపుష్పంబుల గృహంబుఁ బూ
జించి సర్వపదార్థంబులు బరిత్యజించి యద్రేవియుఁ గదసి నడవ యాజకు

1. క. పక్షిమై శ్రాద్ధంబు. 2. జ. అతిస్థితవిధంబుల నొనరించె.

లగ్నము నువకరణంబులును ధరియించి ముందటం జేరువ నకుగ నకుగ పెడతె
నట్టియెడ నేతెంచి. 137

క. గొంతి మొదలైనకొరవ, తాంతాజను లెల్ల నెవ్వగలఁ బొగులుచుఁ బ
క్షాంతంబుల బొప్పసలిల, సంతానము లురలఁ దోన * చనుదేరంగన్. 138

వ. అ జ్జఃవతి సనుచుండె. 139

తే. వాండవాగజఁ డక్కుగుఁభర్తవలను, శోకదీనుఁ డై తప్పక * చూచి యేప్పి
హామహారాజముఖ్య మొం దరిగెదనుచు, నొడలు కంపింపఁ బడియెఁభవ.

క. నరుఁ డనునయించె కెన న, న్నరవతి నెత్తుచుచు దా నానయమున్ వనట
బురపురఁ బొక్కెం గురుభూ, వర యద్దెసఁ జేఱుకు రాదు * వాక్రువ్వంగన్. 141

వ. భీమసేననకులసహజేవులును గృవయుయుత్సుసంజగములును ధౌమ్యాదిధరణీ
సురులును శోకవ్యాకులత్వంబు నొందిరి గొంతి యడలుచు గాంధారికరంబు
నిజస్కంధంబున నిడికొని నడవ నయ్యంధనృపతి గాంధారీస్కంధభాగకలిత
బాహుం డై పోవచుండె నప్పుడు పాంచాలియు నుభద్రయుఁ జిత్రాంగదయు
నులూపియు సపుత్ర యగు నుత్తరయు నుతీయుఁ గలయట్టి మగువలుగ గురరీచ
యనాదంబులచందంబు దోవ న్నాకందనంబు నేసి రయ్యవస్థ జూడఁబునాఁడు
వాండవులు పురంబు వెలువడినప్పటిదశం బోలియుండె నట్లు ధృతిరాష్ట్ర
కాననగమనంబు నిశ్చితం బగుటయు నాబాలవృద్ధులగుఁ బురజనంబు గనుం
గొనం జనుదెంచిన. 142

ఆ. వచ్చి రెండకన్ను * వానకన్నును నెఱుఁ, గనిపురంధ్రు లెల్లఁ * గరము వంతఁ
దలరు సంతరంగములతోడ నక్కురు, వృద్ధుఁ జూడ నార్తివికలగతుల. 143

క. నేలను హర్ష్యంబులపై, నోలి నిలిచి చూచుచూనావోత్కరములశో
కాలాపవిలాపంబులు, నేలకు మింటికిని నడుమ * నిండి చెలంగెన్. 144

వ. ధృతిరాష్ట్రండును బురద్వారంబు నిర్గమించు చుండె సకలపౌరజనంబుల నిలువం
బనిచె విదురుం డక్కురువృద్ధునితోడ వనంబున కరుగుట దృఢనిశ్చయం డై
పలికె సంజయుండు నవ్విధంబునాఁ డయ్యె గృపాచార్యుండును యుయుత్సుండు
నత్రైఱంగుమాటలాడిన నాంబికేయుండు వారిని వారించి ధర్మనందనున కప్పగించి
నిలిపి కోడండ నెల్లను సముచితవచనంబుల మరల నియమించిన వార లావైచి
త్రవీర్యునకు గాంధారికిం బ్రణమిల్లి బొప్పంబులు వదనంబున వెల్లిగొనుచుండ
వీడ్కొనియును బాండురాజమహిషిం జూచికొని వెనుకం జను చుండి రాసను
యంబున నహతశ్రతుం డాగొంతి కిట్లనియె. 145

క. మాయయ్య కాననమునకఁ, బోయెడు నే నితనితోడఁ * బోయెడు శుశూ
పాయత్తుండనై యుండెద, నీయునిదలఁ గొనుచు మిగిడి * యేఁగుము తల్లి. 146

చ. అనుటయు గొంతి యక్కురుఁలొగణి కిట్లు నీవు దోడఁ గా

- ననమున కేగుచెంచుట జనస్తవనీయ చరిత్రుఁ డివ్విభుఁ
డనుమతి నేయునే యుడుగు † మాపని యియ్యమ యత్ర నాకు నీ
మనుజవిభుండు మామ గరిమంబుగ వీరలఁ గొల్చి పోయెదన్. 147
- తే. ఇతని కియ్యచుకును విను † మేన చువ్వె, వలతి శుశూష నేయంగ † వత్స మీర
లాపనికి నేర్తుకే వీర † లడవి కరుగ, నింట నుండంగ నామన † మియ్యకొనునె.
వ. అనిన నాధర్మపుత్తుండను దమ్ములు నుచితవచనంబుల నేడికొనిన వద్దేవి యగ
తనయుం గనుంగొని. 149
- క. వీరలయెడఁ గొడుకా 1 యవచారంబులు వలుకుదునె విచారము విషు మే
నేరూపంబున నిలువన, గారవమున నిది వ్రతింబు † గాఁ గై గొంటిన్. 150
- వ. అని పలికిన నిజస్కంధంబున నున్నగాంధారికరంబుఁ గర బు నమంబునం బాపి
యతనిదిక్కు మొగంబై 151
- క. నీ వేమియు నగునటు సహ, దేవుని నేమిటక యరయు † దిశరనుశ్రునికా
భావమునఁ దలఁపు మే నా, దేవసునిపుట్టు వడఁచితిం గవలమునన్. 152
- క. అది పాపము దానికి నా, చుది నెప్పు ను వగతు విమలఁమూనన యక్కి
డు దొలంగవలయుగా నత్పచార్థచానములు నేయు † తాపిర్వయి నన్. 153
- అ. ఆవిధమునఁ గర్ణుఁ † డాటడిఁ బోయిన, నాదుచూననంబు † వోను నూలు
పటియలై తలఁప † లబితాతఁ జేసిన, నాదు గాఁగ పలఁచు † వంశవర్చ. 154
- క. నీవును దమ్ములు భక్తిభ, రామేయబోడఁ దలఁపుం † డమ్మిసీతాత్మక
ద్రోవది నెప్పుడు ద్విధనం, భావన చున్నింపు మియ్య † పోగవలభ్యా. 155
- క. భీమార్జునసహిలమనఁ, కాంబుల వధులతా వ్రకాశంబులు గా
భూమిక యరసి యెవనపు, మేమిట నేమిట ధర్మమిం యరయునెడన్. 156
- వ. అని పలికి నానిశ్చయంబు శిథిలంబు గాగు మీను మరలం దిని పరీక్షిం బొండ
నాగజుండు విషాదం బంది యులగులడె భీమాదీలు డెండంబులు గొండలం
బంద వ్రశు లొలుకల దిలలు లంచె రిట్లమ్మొత్తంబుగ మనంబు 2 గుడివడుచు
మందంబై చెల్ల భృకరాష్ట్రుండు 3 గొండాకయెడ గలగం జనియే నాధర్మతన
యుండు తల్లియావనం బాలోకంచి. 157

— † ధర్మరాజు కుంతిని వనంబునకుఁ బోవలదని ప్రార్థించుట. —

నీ. ఇది యేమి నేమంగ † నెత్తికొంటిమ్మాట, యాడకు మేను ని † న్నడవికేఁగఁ
బనుతునే ముఁక దొల్లి † పనిచి వనుల్ గొను, భంగిన సామ్రాజ్యభారనిర్వ
హణము తెఱంగును † నప్పటికప్పటి, కీ ట్లని యానతి † యిచ్చినడవఁ
జంపక యున్న నొప్పమి రాదె మాకు ము, న్నివును గృష్ణుండు † నేవిధమున
తే. నడవెలిరి కార్య మెఱుంగవే † యడలు వెల్లి

1. క. యవచారంబులు. 2. గ. గుడివడుచు. 3. గ. గొండుకయెడ.

మమ్ముఁ బాంచాలి నిటు ముంచి యమ్మ యడవి

నెట్లు యుండెద వనఁగ నాయ్యంతి బాష్ప

పూర్ణనమన యై యూరక శివోపుచుండె.

158

ఉ. అ య్యనులాత్మతోడఁ బవనాత్మజుఁ డిట్లును ధర్మపుత్తు నీ

వెయ్యది యుక్తహేతువుగ శివమై యై బాసెదు నీహృదయము

గయ్యము నేసి భూపతిని శాయములం బరిమూర్చె దల్లి నీ

కియ్యన లక్ష్మీ నూది చరియింపగయిప్పుడు వాయ బాసియే.

159

గ. మనమునఁ దోచినదానము, లనుదినమును జేయుచును సహృదితనములం

బెనుచును బంధులఁ బోచుచు, జననుతచరితమున బరఁగు శివావ్యనిధి.

160

క. వనమున మా దీపుత్తులు, వెనుఁబడుటకుఁ దలరి తల్లు శివమమునకు

గొనగొల్పి తిట్లు వీరల, ననూనడుఁబుముల ముంచి యరుగం దగునే.

161

వ. అనియె నట్టియెడ.

162

క. ద్రోవనియు సుభద్రయు శోకావేశం బడర మోము లశ్రులఁ దోగం

గా వెక్కివెక్కి యేడ్పిరి, భూవర పాంశుతీకపుత్తులు నేడ్పిన్.

163

క. పరిజనములు గన్నీళ్ళు, దొరఁగఁగ నెక లొంది వాఁతోడం జని రి

ప్పుడునుఁ దనదుతనూజులు మరలమికిం బొండురాజమహిమినుఁగుచున్.

164

వ. తెగనాడ కున్న బోవ రని కన్నులునుడిచిని వారలం గలయం గనుంగొని వా

రలు వినుచుండ దప్పించుటతోడ.

165

సీ. సుద్యౌతమునఁ దాని శూలపోపుటయును, నానభ నవకీర్తి యగుతెఱుగు

వాటిల్లుటయుఁ బెక్కుఁ ధింకుల నడవుల, నిడుమలఁ బడుటయు నే నహింపఁ

జాలక కార్యంబు చచ్చించి సందిమై నొనర్చునీవారెల్ల నవ్వఁ దలలు

వంచి కౌరవులలో వర్తింప నేలని, హరితోడ నాడితి నవిధమున

ఆ. మానసియు ధర్మనూను నాగాయుత, బలుని భీము శత్రుభంజనైక

శీలు బొరు శౌర్యతోలురఁ గవల దైన్యంబు నొందఁ జూచు టర్హుగునె.

వ. అని ధర్మతనయుపదనంబు వీక్షించి పాంచాలిం జూపి.

167

సీ. గౌరవంబున నుండు మారత్వమున నొప్పునిప్పొల్లి దల వట్టి యిడ్చి తెచ్చి

సభలోన నెట్లు దుశ్శాసనం డవమాన, పెట్టంగ వచ్చటి పెద్ద తెల్లఁ

బలుకక యుండ నాభ్యున్నంబునకు నోర్వ వలసె మీ కప్పటి కలఘుతేజ

నీతేజ మట్టులు నీ యిం పోయినఁ, బాంశునికులము సెప్పుంగఁ జూప

తే. లేక పోదె యబ్బంగిఁబల్కితి ముకుందుతోడ నేను మీరెమ్మెయి రూఢి కెక్కి

వెలుంగఁ గోరుటకలమున దలఁచిదాని, ననిలనుతుండె త్తిపెట్టె నే మనఁగఁగలదు.

1. గ. చరియింపగ నిప్పుడు. 2. క. చ. ట. 'వెనుఁబడుటకు...విక్రమము మొయి గొనివచ్చి
అప్పుడు వీరల'. 3. గ. నడ లాడ వారి. 4. గ. పోక కబ్బంగి.

వ. అనిన విని ధర్మనుతుండును భీముండును సిగ్గువడి రిట్లు వలికి గొంతి యిమ్మాటకు
భీముచిత్తం బెట్లగునో యనుతలంపున ధర్మనుతుని కతనిం జూపి. 160

ఉ. నానుది నొండు లేడు విను * నవ్వితి నీతనితోడ నీదు ల
క్రీమహిమౌ నునం బలరం * జేసితి నుత్తమదానముల్ జన
స్థామనుతంబుగా నడవఁ * జూచితి జన్మము గల్గెలార నిం
కేమికోటంత నా కుడుగ * నెట్లును బోదు సరణ్యవృత్తిక. 170

తే. రాజ్యఫలము గావింపఁ బుత్రా సమగ్ర, తనమునకు ఫలమైనయుత్తమగతి ప్ర
సిద్ధి గోరుదు వది గల్గఁజేత కిట్టితోడు మఱి నాకుఁ గలుగునే * దురితమార,

క. కురురాజునకును దేవికి, బుచ్చర్య లొనర్చుచుం దాపంబున గృశితం
బొరయుతనువుతోఁ గడవెదఁ, గరము నియతి నింకఁ గలుగుకాలమువత్సా. 172

వ. మీరు మరలుం డనియె నట్టియెక నప్పాడురాజమహిషి దమతోడ వనవాసం
బున కై వచ్చుటకుం గడంగుటయు దాని కొడంబడక పాండవులు దగు పలు
కులం బ్రార్థించుటయు నెఱుంగుం గావున ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుం డెట్లు
సెప్పె నట్లు నేయు నుని విమరసంజయులచేత నద్దేవికి జెప్పిపుత్రైంచి వార లే
తెంచి యబ్బిగి నెప్పినను వదలక వారిపలుకు లాయును విచారించి దృఢనిశ్చ
యంబునఁ గొడుకులఁ గోడండ్రను దక్కటిబంధుజనులను సర్వభరతభార్యలను
బరిజనంబులను గలయుం గనుంగొని యిట్లై వచ్చెదరు నిలువుండు నుఖుల రై
యుండుం డనుటయు. 173

క. హృదయములు దలర నఁదఱు, బ్రదక్షిణము గాఁగ నేడ్వఁ గందు పెఱఁగు లె
ల్ల దెసలఁ జెలఁగఁ దిరిగి తృప్తసంబులకు నెఱఁగి వంత * దనువులు దూలక. 174

వ. నిలిచి రెండుఁ బాండవు లేవురుం బాండురాజమహిషి ననుప మఱియుం జని
యాయమను ధృతరాష్ట్రగాంధారులను గలపి వారల నిరువుర నుద్దేశించి మీరు
వసంగునకుం బోయి తానును లే కున్న మా కెట్లు కాలంబు గడపవచ్చు నను
తలంపునా దన్ను నెంత ప్రార్థించినను గొంతి నిలుచుట కొడంబడ దయ్యె నీసా
ధ్వికి బుద్ధిసెప్పికొనుచుం బరిచర్య నేయించుకొండని యప్పగించి యా రాజునకు
నద్దేవికిం గుంతికిం బ్రదక్షిణంబు నేసి దండప్రణామంబు లాచరించిన దీవించి వా
రామంత్రణంబు నేయ నా ధర్మపుత్రాదు లశ్రుష్టావితంబులగు వదనంబులతోడ
మరలి వనితాజనంబులం దోడ్కొని. 175

తే. పొగులుచును నల్లనల్లన * పురికి వరిగి
రదియు నుమ్మలికంబు ప్రో * వైనయట్లు
నూడ నూడక యుండంగఁ * జొచ్చి రాత్రి
మరిదితము బందఱును బుధామావృచరిత. 176

వ. అట్లు పురప్రనేశంబునీసి ధర్మనందనుండును దమ్ములుం దగినవర్తనంబుల నుండి రట్ల యక్కురువృద్ధుండు సిశ్చింతంజై గాంధారియుం గుంతియు విమరసంజయులు నగ్నిహోత్రంబునకు వలయుముత్పిగనంబులతోడ నరుగుచేర నలయక భాగీరథీతీరంబునకుం బోయి యొక్కయోగ్యప్రదేశంబున విడిసెదదనంతరంబయతండు.

177

క. స్నానాదికవిహితానుష్ఠానంబులు నడపి శ్రుతివిశ్వాదభూదే
వానీకప్రణయచమున, మానితరుచి వెలుంగు చున్నశ్రమహితాగ్నులకున్. 178
తే. అర్చలిచ్చి హోమంబు స్వమంచితముగఁ, జలిసి యెల్లవారలకు భోజనము సంఘ
టించి యాహారవిధి యాచరించి విహార, సంజయులయొనర్చినదర్శితయ్యనుండె.

— శ్లోధృతరాష్ట్రుడు శతయాపరాజ్ఞు యశ్రమంబున పసియించుట. —

వ. ఆ శయ్యకు ననతిదూరంబునం గల్పితం బైనతల్పంబున గాంధారియుం దదనంతర
సన్నిహితశయనంబున గొంతియు నింతనంత విదుగసంజయులును జట్లం దమకుఁ
జూడం బోలినచోటుల యాజకజనంబుచు విశ్రమించిరట్లద్దినశేషంబు పనిన సా
యంతనకృత్యంబులు సలిసి రయ్యామిని యచ్చటఁ గడపి సూర్యోదయసమయం
బునం గాలోచితకరణీయంబులు నిర్వహించి యాంబికేయుండు దనవారును దా
నును గంగానది యుత్తరించి చని కురుక్షేత్రంబుఁ బ్రవేశించి యొక్కపుణ్యా
శ్రమంబునుపాంతంబునం దరుచ్చాయాశీతలం బైన సీతతాలంబున నాసీనుం
డయ్యె నట్లక్కురురాజు నిజాశ్రమప్రదేశంబునకు వచ్చుట శతయాపనాను
ధేయుండుచు కేశయనంశవర్ణుండును దపోధుర్యుండును నైనరాజ్ఞు సత్తముండు
విని యయ్యెడకు వచ్చి.

180

క. కని గారవంబునం దోడ్కొని చని యర్ఘ్యాదివిధు ల్ఘటించితివినయం
బున నడపిన నయ్యాశ్రమ, మున నతఁడు పసింపఁ గోరె శ్రభూపవరేణ్య. 181

క. కోరిన విదురాదులు నా, కొరవపతితలఁపు మేలుకగాఁ గొని తగ న
చ్చేరువను బర్ణశాలలు, వేరచియించి రుచితంపురవిధమున నధిపా. 182

వ. అం దక్కురువిభుండు దానును గాంధారియుఁ జీరాజనవసనులును సువ్రతపరులు
నగుచుఁ గుంతీవిమరసంజయులతో పసియించి తపం బాచరింప యాజకులు నిజ
కృత్యంబులు నడపు చుండి రిట్లు నియమనిష్ఠ లతిశయిల్ల నాభూవల్లభుం డచ్చటి
మును ల(చ్చేరువంద న)చ్చేరువ నతితీవ్రతపశ్చరణంబున నిజాంగంబు నిర్మాంస
త్వంబునంజర్మాస్థులు గదియునట్టికార్యంబు దనకు నొప్పుగా వర్తిల్లె నని యిట్లు
ధృతరాష్ట్ర వృత్తాంతంబు సెప్పిన వినియవ్విచిత్రవీర్యనందనుండుపదంపడియెట్టి
వాఁ డయ్యె మునీంద్ర యెఱింగింపు మనుటయ.

183

శా. ఆశాపాశవిమోచనోపకరణ్యవ్యాకోచహృద్ధామ సం
క్షేతోత్సారకదివ్యనామ వరదృగ్గీలాప్తనిస్సీమ ల

- క్షీణుంధత్సురలోక చక్రపరశుచ్ఛిన్నాసురానీక వి
ద్యాశోభాన్సురణాకృతీ శమదమాశ్రయతర్యభాస్వీకృతీ. 184
- క. మునిహృదయనిలయపాదా, వినతజనావనవినోద శ్ర విద్యావిద్యా
ఘనచింతాంతికదూర ల, సనపీతస్థితసామజత్వగ్దననా. 185
- మాలిని. అపరిమితవిభూతీ శ్ర యప్రమత్తానుయాతీ
1 అపననిభృతవేదా శ్రలక్షణస్వైరనాదా
జపపరవరదాయీ శ్ర సర్వవిద్యావిధాయీ
విపులకృపకటాక్షా శ్ర విశ్వసంహృదదత్తా. 186
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యాశ్రమవాసపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 187

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఆశ్రమవాస పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

—:0:—

సంబంధాయుర్గురు

తాసిద్ధిదచరణపద్మ శ్రీ దాంతున్మీల

ద్వీపద్మ శాంతిసేవ్యా

వ్యాసాదిమునీంద్రభావ్య శ్రీ హరిహరనాథా.

1

శ్రీమదాంధమహాభారతము...సంబంధాయుర్గురు...తాసిద్ధిదచరణపద్మ శ్రీ దాంతున్మీల...ద్వీపద్మ శాంతిసేవ్యా...వ్యాసాదిమునీంద్రభావ్య శ్రీ హరిహరనాథా.

- వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు వైచిత్రవీర్యుండు పరమ
తపోధుర్యుం డయి యుండె నంత నొక్కనాడు నారద పర్వతి దేవల మాంజా
యను లమ్మహీనాయకుం జూచువేడ్క నయ్యాశ్రమంబునకుం జనుడెంచిన. 2.
- క. శతయూపుడు నయ్యెడకుం, గుతుకంబున వచ్చె వారిఁ శ్రీ గుంతి వినయసం
భృత యై యందఱును సమర్పితులుగఁ జేసినఁ బ్రహృష్టచేతను లగుచున్. 3
- వ. ధృతరాష్ట్రకడకుం బోయిన నతండు వినయసంభ్రమంబులతో వినతుం డైన
దీవన లిచ్చి యతనిపెట్టించినదర్భాసనంబుల నానీచు లై యుచితసల్లాపంబులు
సేయునమయంబున నారదుం డన్నరనాథుతో శతయూపనామధేయం డయిన
ధరాధిపునితామహుం డగు సహస్రచిత్తుఁ డనుమహారాజు దనపెద్దకొడు కైన
శతచిత్తునందు రాజ్యభారం బిడి యియ్యాశ్రమంబునకు వచ్చి తపశ్చరణంబున
దుశ్శృవనసఖత్వంబు వడసె మఱియును బృషధుండును కైలాసయండును
బురుకుత్సుండు నిందుఁ దపంబు నేసి యింద్రలోకంబు వడసి రాగాజ్ఞా సత్తముల
నెల్లను నే నీలోకంబున మెలంగు చుండి యియ్యెడం గంటి నయ్యెడం జూచితి నది
యితరదుష్ప్రాప్యం బునునపుణ్య ప్రదేశంబు నీకం గృష్ణద్వైపాయనుప్రసాదం
బున నిచ్చట వసియింప సంభవించె నని పలికి వెండియె.

సీ. ధరణీశ యిచ్చటికైతపమున నీవు నాన్వపుల మట్టుల విశ్రమపులబడంబు

1, 2, 3, శతశబ్దము...ధరాధిపునితామహుండు.

- గండు సీతోడన శ్ర గాంధారియును వచ్చు, మీకు శుశ్రూష యశమేయభక్తి
జేసి కుంతియుఁ బతిఁ శ్ర జేరంగ నరుగు న, ప్పాండుభూపతి సుర్యపతిసమీప
మన నుండి యెప్పుడు శ్ర నినుఁ దలంచు నతండు, పోడిమి సేయఁ గల్గఁడు నీకు
- ఆ. ధర్మమూర్తియైన ధర్మనూనఁడు దన, యాత్మ గాన విదురుఁ శ్ర డన్నరేంద్రు
వినతతనవుఁ దగఁ బ్రవేశించు సంజయఁ, డతులనాకలోకశ్రుతి వెలుంగు. 5
- వ. అనిన విని యాంబికేయుండు గాంధారీకుంతీసమేతంబుగా సంతోషంబు నొందె
నచ్చటియందఱును బ్రీతాత్ములై రప్పుడు. 6
- క. శతయూవుడు నారదుతో, నతులజ్ఞానాభిరామ శ్ర యడిగెద నిన్నుం
గుతుకంబున నొక్కటి నీ, వితతకృపం దెలియఁ జెప్పరే నా కనుడున్. 7
- వ. ఆ దేవముని సీయడుగఁ దలంచినది యెయ్యది యడుగు మనిన నతం డక్కరుపతి
సుగతి గను నని నిర్దేశించితి తద్విశేషంబు వినవలతు వివరింపు మనుటయు. 8
- శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతమునందు శతయూవునితో భృతరాష్ట్రులు నుగతిఁ బొందెడు కెఱంగునెప్పుట. 9
- సీ. ఆ సంయమిశ్వరుం శ్ర డాతని కిట్లను, నిచ్చలు నేను మృహేంద్రుకడకు
నరిగి సంభాషణ శ్ర మాచరించుచు నుండ, నాసభ నిక్కొరకవాధినాథు
వలనివార్తలు వుట్టి శ్ర యలఘుతపోవృత్తి, నిష్ఠాతిశయము వర్ణించి రప్పు
డవ్యాసపుడు సెప్పె శ్ర ననఘ నాతో ముని, జాతుడు భృతరాష్ట్రజనవిభుండు .
- తే. తపము మూఁడేడులొనరించిరతానుసతియు, దేహముల్విడిచినిధనాధీశుచెలిమి
నతిశయిల్లు దివ్యాభరణాభిరాముఁ, డై విమానవిహారపూర్ణాత్మఁడగుచు. 9
- క. అని పాండునిమది ప్రమదంబునఁ దేలగఁ జెప్పె ననుడు శ్ర మోదము భృతరా
ష్ట్రుని నెమ్మనమున సిండా, రె నఖిలజనచిత్తములను శ్ర బ్రయము దలిరెన్. 10
- వ. ఇట్లు సద్గోష్ఠి నడపి యత్రాపసోత్తము. లక్కరుపతిసత్తము నభినందించి యామం
త్రణంబు సేసి నిజనివాసంబులకుం జని రక్కాలంబున. 11
- సీ. పాండుపుత్రులు దల్లిఁ శ్ర బలుమఱుఁ దలంచుచు, నగతురు భృతరాష్ట్రవలననుబలు
నందన దెసను మృతనం బిడి చింతింతు, రట్ల పౌరులు వంత శ్ర నారఁ గూరి
వృద్ధుండు భృతరాష్ట్ర విభుడు సుఖార్హుఁడు, విగతజనం బై నశివినభూమి
నెత్తెఱంగున వసియించు గాంధారియు, గుంతియు నత్యంతశోమలాంగు
- తే. లడవి నుండంగ నెట్లొర్తు శ్ర రకటయిట్టి
కొడుకులను రాజ్యపౌఖ్యంబు శ్ర విడిచి యట్లు
సను నె-యక్కుంటిభోజనితనయ జనని
దొఱంగి పోవుట కెంత గుండ్లుదుకొ వీరు. 12
- క. ఆయాసంబున విదురుని, కాయము సర్వజయనిమేనుఁ శ్ర గందక యున్నే
పోయిరి-భృతరాష్ట్రమహీనాయకుపైభక్తి గావనమున వసింపన్. 13
- క. అని యొండొరువులతోడ, స్వనట యెసగఁ బలుకుకురు మృతనరంబుఁ గుంట్రి

- తనయులు మాతృవియు క్తత, కనయము నడలుదురు కౌరవవ్యయముఖ్యా. 14
- సీ. ధర్మపుత్రాదు లంధ్రదటు నొక్కచో నుండి, ధృతరాష్ట్ర నాతనిదేవి బేరు
కొని వారికొడుకు లెల్లను ద్రుంగి రని వార, లతివృద్ధు లెమ్మెయి శ నడవిగలసి
యున్నా రనియు నింక శ నెన్నాళ్ళు లుండెడి, గొంతి వనంబునఁ శ గూర దినుచు
ననియును బంధుల శ నదయతఁ దునిమితి, మలుక ధైర్యంబున శ నడపమైతి
తే. మనియు నభిమన్యు పీరుని శ నతనితమ్ముఁ
గఱ్ఱులను గర్జు నాఱిడి శ గోలుపోయి
యొంటి వడితి మనియుఁ గడు శ నుమ్మలంపు
మాట లాడుదు ర్పురిజనుల్ శ మఱుఁగుచుండ. 15
- వ. ఇట్లునదిసంబును ఘనచింతాక్రాంతు లై యలంత నొందుదుభు. 16
- చ. విదురుని సంజయుం దలఁచి శ వేదనఁ బొందుదు రట్లు నెవ్వగల్గె
హృదయముఁ గుండఁ జేయఁ జెలు శ వేది మనోజ్ఞము లై నభోగము
ల్వదలి వినోదముల్ సలుపులాలసితం బెడఁబాసి రాజ్యసం
పద నరయం దలం పెడలి శ పాడటి యుండుదు రేమి సెప్పుదున్. 17
- క. ద్రౌపదియు సుభద్రయు సం,తాపం బందుదురు పాండవతనయులు దలరకా
భూపాల భవజ్ఞనకుని,చూపందఱమానసముల శ శోకము నదుమున్. 18
- ఆ. పరమధీరులై నృపాండుతనూభవు, లిట్లు ధైర్యసార శ మెడలి వికలు
బుద్ధు లగుచు నుండి శపోవం గడంగి ర,య్యంధవృషతిఁ జూడ శ నధిపముఖ్య. 19
- వ. అట్టియెడ సహదేవుండు పాండవా గ్రజనకుం బ్రణమిల్లి భరితవినయమై. 20
- క. ఏను మును చెప్ప వెఱచితి, గాని యధిప గొంతిఁ జూడఁగాఁ జనుటర్హం
బైనపని యింత కేదెస, దా నొందుకొ విసినవాసృదాన్ శిత్వమువన్. 21
- తే. గొంతి ప్రాణంబుతో నుండఁ శ గురువరేణ్య
యచ్చటికిఁ జని యొకమరి శ యమ్మహాను
భావదర్శింపఁ వలవదె శ బావ నప్ప
ననుసరించుచు నెట్లున్నయదియో సౌధ్య. 22
- క. ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారియు, సతివృదులాంగకులు కల్కలలాడనభయమై
వ్రతచర్యల వన్యహోరత నలఁగుచు నున్నవారు శ రాజవరేణ్య. 23
- ఉ. పారలఁ జూడఁ బోఁ దగు నృవశ్యము దుర్దశ పుట్ట కుండ ముఖ
మీ రని చెప్ప నప్పడు సృమీవమునం జెవి దార్చి నెవ్వగం
గూరుచు నున్నద్రాపది యగుం గరణీయము బంధుధూఖనం
తారక మోకునీతఁ దుచ్చితంబుగఁ జెప్పినకార్య మెమ్మెయిన్. 24
- తే. గొంతికోడరడు లెల్లను శ గురువరేణ్య యెత్తినడుగుల నున్నవా శ రత్నపజ్జ్య

నీవర్తిష్ఠ దర్శింపంగఁగబోవఁ గోరి, యనియె నట్లు లయ్యురువురు శ నాడుటయును.

~~జి.గ. బ. ట. కొ. అంధ్రము~~ పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రాజుడఁ బోవుట ~~జి.గ. బ. ట. కొ. అంధ్రము~~

వ. అమ్మా నవనాథుండు కాననగమనంబు నిశ్చయించి పడవ-శృం బిలిపించి ధృత రాష్ట్ర దర్శింప బోద మనతిబహుళంబును బ్రధానచతురంగసముదీర్ఘభంగి కంబునుం గా బలంబుల సమకట్టుం డందలంబులునుం బాటబండ్లునుం గాఁ బెక్కాయితంబు సేయుం డనేకశకటంబులుం బటకుటీర ప్రకరంబును నానా విధభక్ష్యభోజ్యంబులునుం గొనివచ్చునట్లుగా సిఘ్నాపరిచారకుల నియమింపుడు పౌరజనంబు లారాజుం జూచువేడ్క నెవ్వరు వచ్చినను వారలయోగక్షేమంబు లరసి సురక్షితంబుగా నడపింపఁ దగువారి నియోగింపుం డెల్లి పయనం బని చాటింపుం డని పనిచిన వార లటు సేయ మఱునాడు యయుతునిం గృహ చార్యుని ధౌమ్యుని రావించి మీరు పురరక్షణంబునకు నిలువుం డని య త్యాదరంబునం జెప్పి.

26

నీ. ఏనికగములతో శ నేతెమ్మునీవని, బాహుదర్శిజ్వలుఁ శ బవసతనయుఁ దేరులగమి సెలు శ వారు నీచే నని, దేవసమాను గాంగడివధుని గుట్టుపుడళములకొమరు నీ కలవడు, నని చారుతనుచునోహారు నకులుఁ గాల్చుల మమరు నీ కలసివచ్చుట ననిశసన్నతచేష్టితుఁ శ బిన్నతమ్ముఁ

తే. బనిచె వార లమ్మెయి దూర్యనినద మెసఁగ, నాతపత్రావళిధ్వజశ్రవా తకలిత రత్నరోచులు రోదోంతరంబు నిండ, నరుగుదెంచిరి వైభవ శ మతిశయిల్లు. 27

వ. ద్రాపదీ ప్రముఖవధూజనంబులనుం దక్కునుం గలభరతభార్యల నందలంబులను శిగునకంబుబండ్లను నిడికొని రం డని యంతఃపురాధికారుల నబ్బూరమణుండు నియమించిన వారు లట్లు చేసిరి తానును మణిభాసమానంబును నీలవాల శోభితమోడత శ్వేతాశ్వపూర్ణంబును నై సరథం బెక్కి మాక్తిక ప్రాలంబమాలి కాద్యోతితంబు లగునాతప త్రంబు లుల్లసిల్లు.

28

తే. వేణువిజారవంబును శ వివిధగాననాదములుఁ బాఠకారావ్యమేదురంబు లగుచు వందిబృందములవాక్యకాలిబెరసి, దిశలు దీటుకొనంగఁబ్రదీప్తలిల. 29

వ. వెడలి వివిధవాహనారూఢు లులు పౌరు లప్పురువంశవరు ననుగమించి రిత్రైఱిగున మెఱయేమహిమ నుజ్జ్వలుఁ డగుచుం జని భాగీరథి యుత్తరించి పాండవోత్తముండు క్షురుక్షేత్రంబు ప్రవేశించి చనుచుండ.

30

నీ. సందయమివరుఁ డైవ్యశత్రయాపఘ్ననిపతి, యాశ్ర మంబునఁ దదుకపాంతభాగ మునఁ గదళీకోభియును మృగాకిర్ణంబు, నగుధృత రాష్ట్రునిశ్రయాశ్ర మంబు జిగిరినవారదె శ యుదియొచ్చుఁ బైకొని, చూసి చెప్పిన ధర్మస్మరతుండు దేరు దిగ్విజయములు, దిగ్విజయములు, సద్వజనులు, నశ్వపృథువవరుల

ఆ. ననుసరించి రజ్జనాధిపుఁ డయ్యాంబి, కేయునాశ్ర మంబు శ్ర దాయఁ జనుచు నచటిజనుల నడిగె శ్ర మయ్య వేడి యని, గడ్గదిక నెలుంగు శ్ర గడలుకొనఁగ. 31

వ. అడిగిన వార లప్పుడమిత్రునితోడ. 32

క. యమునాన్నానంబునకును, సుమతోయావారణమునకు శ్ర సుప్రతుఁడాసం యమి సనియె ననుచుఁ దనాక్రమము సెప్పిరి నెమ్మిఁ దెలియఁగౌరవముఖ్యానికి

పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్న ధృతరాష్ట్రగౌంధారికుంకుల దర్శించుట.

సీ. చెప్పినఁ బాండవు శ్ర లప్పుధంబున భక్తి, నరుగుచు నెదురుగ శ్ర నరుగుదెంచు నంబికానందనుఁ శ్ర డాదిగాఁ గలవారిఁ, గని రప్పు డన్నలఁ శ్ర గడచి శీఘ్ర గామియై చని తల్లి శ్ర కాళ్లకైఁ బడి యేడ్చె, సహదేవుఁ డధికభావప్లుతాస్య యగుచు నబ్బిమిని శ్ర వగచుచు నాతని, నెత్తి తాఁ గొగిట శ్ర నితీయఁజేర్చి

తే. పేరుకొని చెప్పె నతని గాంధారి కంతఁ గూడి యతఁడును దారు నక్కురుకుమారు లక్కురూద్యహు నన్నియశ్రతాత్మ దేవి గాంచి రనుజీవు లెఱిఁగింపఁ శ్ర గౌరవేంద్ర.

34

చ. కని మఱి తల్లి పాదములఁ శ్ర గ్రంధుగఁ జేర్చిరి మస్తకంబు ల వ్యసితయు నందఱం బొదివి శ్రవత్సలతకా మన మార్ద్రభావ మొం ద నురలునశ్రుబిందువులదందడిఁ జక్కగ గొగిలించి వా రిసయనవారి చేఁ దుడిచి శ్ర ప్రితిగ దీవన లిచ్చె భవరా.

35

తే. అట్టియెడఁ బాండవాగ్ర జ్ఞానధికవిసయ, భరితుఁడై కాంచిభీమునిఁ బార్థుగవలఁ గనియు సంజయుఁ డెంతయుఁగౌరవమున, నాదరించిరయ్యేవురు శ్రవతనిఁ బ్రితి. 36

సీ. ద్రోవదిఁ దొట్టివగధూజనంబులఁదక్కుఁ, గలయట్టిభరతభాగ్యరాలుఁ గ్రమమునఁ గాంచిరి కురువృద్ధు శ్ర గాంధారి గొంతిని, వారలు గొని వచ్చుకొనివారికలశ ములు పాండురాజపుత్రులు పుచ్చుకొని భరి,యించిరి పురజను శ్ర తల్లి నధిక విసయత నమ్మువ్వరను గని రవ్వేళ, నందఱు ముద మంది శ్ర రట్లుదగిన

ఆ. వారు బలసి యునికి శ్ర వారణపురమున, నున్నయట్ల కాంగఁ శ్ర దన్నుఁ దలఁచె మదిఁ గులోద్వహుండు శ్ర తదనంతరంబ నిజాశ్రమమున శ్రేలమి నరుగుదెంచి.

ఉ. తారకశోభికాంబదవిధంబునఁ బా ల్పెనఁగంగ నాశ్రమే దారతలంబు బంధుజనశ్రతాకలసరిబునఁ దాను జండున ప్పార వహించి విస్మరితుఁ శ్ర డై తనరెం గురుభర్త వచ్చిర

చేరువ గల్గుతాపనులు శ్ర సెచ్చిరె బోధులఁ జూచువేడుకనా? 38

పా. పచ్చివర గని వారల నెల్లను సవినయ ప్రణామంబులం బ్రితులరె డైన పాండవు లలరుమొంగంబులతో ధృతరాష్ట్రం జరిపేప్పించి. యథాదిరి. పా. తా. జనంబులు

నొక్కవలన నిలిచి రుచితాసనంబుల నున్నయమ్మునులు సంజయు నాలోకించి
ధృతరాష్ట్రబంధుజనంబుల నందఱుం బేరువేర నేర్పడ మా కెఱింగింపవే యని
యడిగిన నతండు వారల కి ట్లనియె.

౩౯

సీ. జాంబూనదచ్ఛాయచందంబువర్ణంబు, గలిగినపలుచనిగనపమేను
నుచితదీర్ఘత్వస్థమున్నతస్థానంబు, నిడుద లైనవిశాలనేత్రములును
గంఠీరవంబురేఖయు నొప్పు జూడ్కికి, నెంతయు వేఁగైనయతండు ధర్మ
తనయుఁ డెఱుదనంబుఁ క దనరినమూపులు, నాయతస్థితంబు క లైనబాహు
తే. పులును వెడదయురంబు నై క పాలుచునితండు

భీముఁ డుజ్వలసుందరశక్యమలెనువు
వారజేంద్రకైవడియును క వారిజముల
యట్టికనుదోయిఁ గలయితం కడఁగునండు.

40

తే. సుందరాకారమునఁ దమ క కెందు సదృశు
లొరులు లేమి దెల్లం బగు క చుండ గొంతి
యుభయపార్శ్వంబులందుఁ గూర్చున్నవిష్ణు
శతమఖోపముల్ వినయభూషితులు గవలు.

41

సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయఁ కబోలుమైచాయయ, నవపద్మదళములఁక దెవడుమెఱుంగు
గనుదోయి మధ్యత్వమునకుఁ బ్రవేశించు, ప్రాయంబు నత్యభిరామమూర్తి
యలవడఁ గైకొన్నయతులితనంపద, చందంబు దోఁపించుశచారుగౌర

వంబును, గలుగునికవ్వనిత పాంచాలి యి, య్యంతిపార్శ్వమునఁ గర్రెఱుమేను
తే. వనజసన్నిభముఖమునై కయినునిమహిమ, యుజ్వలాకృతి ధాల్చినకల్లున్న యాల
తొంగి నారాయణునిచేలియలు సుభద్ర, నరునివల్లభ సంయమికనాథులార, 42
ల. పీఠికెలనఁ గనకకరమధూకాభ

తనువు లొప్పునున్నతవనిత లురగ
ప్లాండ్యసుతలు నరునిభార్య లులూపి చి
త్రాంగద యనఁ బరఁగు క నాహ్వయములు.

43

శీ. ఇందీవర్లచ్ఛాయ కెనయైనచాయ నొప్పినమేను గలుగునికభీతహరిణ
నయన భీమునిభార్య క నవ్యచంపకదామ, గౌరాంగియైనయిక్కములవదన
సహదేవుగృహిణిమేళనకనవకువలయు, వర్ణంబునకు, సరివచ్చుకాంతి
జెలు వై నభనువునఁక బాలుచునిన్నలినాయ, తాఁకి మూప్రీదేవియ గ్రతనయు

తే. పత్ని వీరలక్షలవక్త్రాశుపలు, తేక, ధౌతసితవస్త్రసుతిధాన క లైనతనువుల
నిభృతిదోహదమున్నయ్యెల్లలత, లాంఛి, కేయుకోడండ్లుకరుణావిభేదములార, 44
నోయితిభద్రదండ్లు యొక దుశ్శరణునమునలదహునుభద్ర ద యెదుట నున్నతరుణి ద్రోణ

నీ కిది వీరమూర్తిమహాభారతము

కర్ణముఖయోధావీరులగలఁచి తెగిన,యట్టియభిమన్యు ప్రియ యుత్తరాభిధాన.

వ. అని చూపి చెప్పె నప్పు డాంబికేయుండు కొంతేయాగ జూన కిట్లనియె 46

సీ. కుశలి వై యుండుదే శ కుశనంశ స త్తక. పౌరజనులు పుష్కరములు దెలుగు
తో నిమ్మ నకునరింతురె తమ్ములందఱు, సుఖములందుగ నీడ సఖులు. సుఖులె
బంధులు సంతోషభరితులే యిష్టభృత్యులు దమ కైచక్కోకిల్లు ఫలింఁగ
గ్రాలుదురే హర్ష శ్రీలలఁ బూర్వరా,జన్మనినడవడి శ సలుపఁబకునె

ఆ. నయముతోడియప్యసముల భండాంబు, బెనుతె యగ్రహారభజనలమీఁద
గాలి యైవ సుషియతగానీక యరయుదే, యనఘ పుణ్యకీర్తు శ లభిశయిల్ల. 47

క. మిత్రనరపతుల శాత్రవ,ధాత్రీశుల నెమ్మి బరుఁడనమున వశతా
పాత్రములుగఁ జేయఁదె సుచ,త్ర యుదాసీననృపపరీక్ష నడచునే. 48

క. దేవతల కతిధులకుఁ బితృ,దేవతలకుఁ బూజనములఁ శ దృష్టి యొనరే
యీవసుధఁ జతుర్వర్ణజ,నాపలులు నిజోత్తక్రియలఁ దగ మచునే. 49

తే. బాలురకును దుర్బలులకు శ భామినులకు, వృద్ధులకును మనంబుల శ మోపు లేని
యట్టిమెలఁకువ గలిగెడునటుగాఁగ, నడచునే యాజ్ఞపురమునఁ బుడమియందు.

క. అనిన విని యానృపతి యజ్ఞనపతితో నిట్లు లనియె శ జగతీశ్వర సీ
వినుతోపదేశమున భవ,దనుయు క్తము లెల్ల నడచు శ నవికలభంగిన్. 51

వ. అని పలికి యిట్లనియె. 52

క. ఆయాసము పైరింపని, మీయొడలు తపః క్రియలకు శ మెముకొనియెనె భూ
నాయక శుశ్రూషదగం, జేయనొకో గొంతి దప్పి శ శెందక మీకున్. 53

క. మామెద్దతల్లి యలజసి, కోప తపోవృత్తి గడపు శ చున్నదియె సుత
వ్యాపాదనకారుల మముఁ, బాపాత్ములఁ దలఁచి యెట్లు శ వలుకునొ మీతోన్.

ఆ. సంజయుండు తపముఁజాలికిఁ జాలి వ,ర్తిలు చున్నవాఁడగ్ధీరచిత్తుఁ
డిచట లేఁడు విదురుఁడచటి కేగినవాఁడొ, యతనిఁ జూడవలయునభిప సాకు.

వ. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుతోడ. 56

సీ. ఏడపంబున కోర్తు శ నెంతయు శుశ్రూష, యలయుక గొంతి మా శ కాచరించు
వినుము గాంధారియు శ ననఘచరిత్ర త,పోనిష్ఠ కోర్పు నిగమ్యాననీయ
మిముఁ దలంచినయప్పుఁమెచ్చి దీవించు సంత,జయుండు ప్రాజ్ఞుడతపఃశ్చరణమునకు
విసువఁడు మముఁ బాసి శ విదురుఁ డెచ్చటనేనిఁ, జరియించు మునిజగనాశ్చర్యకారి

ఆ. యగుచు జలము లనిల శ మాహరిముగఁ గొను

నవియు నదేయుఁ గొనక శ యును నుండ

శూన్యవిహీనమున విర్రదైన్యస్వతర త్రిసం

చారియై వనించు శగౌరవేంద్ర.

క. ఒక్కొక్కమోడబ్బటి,చక్కటి గాననగు వనియె శ జనవర తోచగా

గ్రక్కున నప్పుడ విదురుం, డక్కొంతేయగ్రజున క్రశతిదూరమునన్. 68
 వ. కాంతారధూళిమలినాంగును జటిభూతకేశపాశుండును దిగంబరుండును నగు
 విదురుం డట్లు దోచి యయ్యాశ్రమంబున నున్నజనంబులం గని మగ్గి
 పోవం జూచి ధర్మతనయుండు దనయనుచరుల నిలుపుం డనుచుఁ దా నొక్క
 రుండును సత్వరంబుగా నవ్వినుత ప్రభావునివెనుకం జనియె నతండు గుల్మాయ
 రితుం డగుచుం దోచుచుఁ బోవం బోవ నప్పండవాగ్రజుం డెలుం గెత్తి
 యోవిదుర యోవిదుర నిలు నిలు మేను యుధిష్ఠిరుండ నిన్నుఁ గాన వచ్చితి
 నని పలుకుచుం బాటిన నమ్మహాత్ముండు మరలి కనుంగొని విచిత్రప్రదేశంబున
 నొక్కపాదపంబు సేరి నిలిచిన. 69

— యి మరుడడు యోగమార్గంబున ధర్మరాజునందుఁ గలియుట. యి —

సీ. ధర్మతనూజుండు శ్ర తత్సమీపంబున, కేఁగి యయ్యోగిక్రత్వదుర నిలిచి
 యాతండు నయనంబు శ్ర లర్థమీలితము లై, యుండంగ నూరకశ్రయున్బుఁగాంచి
 నిర్మలాత్మక యేనుధర్మనూనుఁడ నన్నుఁగను విచ్చి చూడవేయనుడు నతడు
 తెప్పల నెగయించి శ్ర యప్పండవోత్తముఁ, దప్పక చూచి యుద్ధాత్తయోగ
 తే. బలము గైకొని యింద్రియములను బ్రాణ
 ములను నింద్రియములుఁ బ్రాణములును గలవి
 నిజశరీరంబు విడిచి యాశ్రయపతితనువు
 సాచ్చె దేజోమయత్వవిస్ఫూర్తి మెఱయ. 60

అ. వినుము ధర్మపుత్రులనువునఁ గాంతియు, లావు నప్పు డగ్గలంబులయ్యె
 నొలసె బుద్ధి యధికశబల మట్టు లగు టతఁ, డెఱిగి చోద్యమందితమెలమినొండె,
 క. తదనంతరంబ యప్పతి, విదూరశవము మ్రాను సెంది శ్ర వికృతిరహిత మై
 నిదురమెయి నొఱిగి యున్నప, గిది నుండం జూచి యగ్నిశక్తృత్వము నడపన్. 61

చ. తలచిన మింట నొక్కెలుంగు శ్ర ధర్మతనూజ యతిత్వకారవో
 జ్జ్వలునిక శేబరంబునకు శ్ర వహ్నివిధాన మొనర్చు టర్ మే
 నల దని మ్రోసె నమ్మనుజశ్రవల్లభుఁ డప్పని దక్కి పోయి భా
 తలకును దండ్రీకా సువిధితంబుగ నంతయునుం గ్రమంబునన్. 62

ద. పల్లవారును వినుచుండం, జెప్పిన నందఱు నద్భుతరసంబున మునింగిరి. పదం
 పడి ధృతరాష్ట్రుఁ డామృత్రణంబు సేయ మునజనులు నిజనివాసంబులకుం
 జనిరి తదనంతరంబ యాంచికేయుండు ధర్మనందనునితోడ. 63

సీ. భరతకులోత్తమశ్రవలమూలముల నుప, యోగింపు మొనఁగెదశ్రమొదవితమకు
 నయ్యది యాహార శ్ర మయ్యె నాతిభ్యంబు, దానన నడపుట శ్ర ధర్మసరణి
 యేనవుడు నల్ల కాశని ఫలంబులు మూలములఁ నొపయోగించెనాదభరితుఁ
 డద్భుతమృత్యునందెదన్. 64

తే. మాచరించి రయ్యందలు శ్ర నవనిశయన
మొంది యారాత్రి నిద్రించి శ్ర రుదితసూర్య
కాల మగుటయు సముచితకర్మకరణ
మనుజులును దాను నడపె నశ్రమ్మనుజవిభుడు.

65

వ. అట్లు కాలోచితకృత్యంబులు నడపి సహోదరసహితుండును దారోపేతుండును
నర్త పరివారానుగతుండును నై యాశ్రమపథంబు గలయ మెలంగి పావన
స్నానపావకార్చనజపధ్యానాదితాపసధర్మ చర్యావిధంబులునానామృగనిర్భయసం
చారప్రకారంబులువివిధపక్షికులనిశ్చంక ¹ కేళీవిభవంబులు నాలోకించి కృతప్రాత
స్సవనకరణీయుం డై యున్నకురువృద్ధకడకు వచ్చి వందనాభినందనవచనంబుల
నతనియల్లంబు పల్లవింపం జేసి యతండు వనుపఁ బవిత్రాసనోపవిష్టుం డై. 66

చ. అనుజులు దాను భక్తిమెల్లు శ్ర నమ్మహానీయునిఁ గొల్చి యుండ న
య్యునికిఁ గనుంగొనంగఁ గర శ్ర ముత్సుకతకా శతయాపుఁ దాదిగా
మునివరు లేఁగుడెంచినఁ బ్రహ్మాదమునం గుశపీఠరాజిపై
నునువఁగఁ బంచె గాఢవిస్మయోక్తుల నాధృతరాష్ట్రంఁ డందఱన్.

67

వ. అట్లున్నయమ్మునిజనంబులును. బాంశుపుత్రులునుం బరమధర్మమయసంభాషణం
బులు సేయుచుండ నిచుండు సభోమధ్యగతుం డయ్యె నప్పు డాంబి కేయుండు
సవినయంబుగా నత్రాపసోత్తమాలతో మీకు మధ్యందినకృత్యంబు లాచరింప
వలయు విజయంచేయుం డనిన వారలు నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంత
రంబ కొంతేయుల మాధ్యాహ్నికకరణీయుంబులు నిర్వర్తించుట కరుగుం
డని పనిచె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డచ్చాండ్వేయు లవ్యధంబున
వనంబున నెన్నిదినంబులు వసియించి రని యడిగిన నైశంపాయకుం డతని
కి ట్లనియె.

68

నీ. ధరణీశ పాంశునందను అట్లు పాంతఃపురంబును సపరివారంబుఁ గాంగ
నడవికి నేఁగి య్యయ్యంబికానందనుఁ గాంచినదినమున శ్ర గరమునియతి
ఫలమూలసమితి నాఁగకలి వుచ్చి భూమిశయనమున నిద్రించి శ్ర రాగరిష్ఠంఁ
డమ్మహితాత్ముల శ్ర కర్ణితో మఱువాఁ డనుజ్ఞ యుచ్చిన సుమనోజ్ఞములును

ఆ. సన్నతములు నైవ్రతయన్నపానాదుల, ననుభవించి మృదులహారితల్ప
ముల శయించి రట్లు శ్ర నెలనాళు లయ్యెడ, నతనిఁ గొల్చి యుండి శ్ర రథిసముఖ్య.

వ. పదంపడి యొక్కనాఁ డెప్పటియట్ల పాంశుపుత్రులు గాంధారికుంతీసముపాసితం
డయి యున్నవిదిత్రవీర్యపుత్రుఁ బరివేష్టించి యుండ నవ్వీశిష్యగోష్ఠికై శతయాప
ప్రభృతిఘనీవరులు సనుడెంచిన నక్కడవృద్ధుం డర్హంబు లగునాసనంబులు

వెట్టించి సంభావించిన.

70

— ఇ వేదవ్యాసుడు పాండవసహితం దైవభృతరాష్ట్రానాశ్రమంబునకు వచ్చుట.

- సీ. సముచితంబులు సభ్యర్థములును నైనన, లాపముల్ సెల్ల నుల్లంబు లలర
వార లున్నెడ సత్యవతికొడు కందుల, కేతేర నందఱు శ నెమరువోయి
వినతు లై భక్తి దోడ్కొని వచ్చి ¹యతులకృష్ణాజినదర్శిత్రరాసనమున
నునిచి యమ్మునివరుసనుమతిఁ దమతమ, యాసనంబుల నుండి శ రమ్మహాత్ము
- ఆ. నర్పితునిగఁ జేసె శ నాంబికేయుఁడు తద, నంతరంబ సమధిశ్శాదరమున
నతఁడు సుధురమ్మడువిధాక్షరంబుగ నమ్మహీశముఖ్యుతోడ శ సెట్టు లనియె. 71
- సీ. వనవాసమున నీకు శ మన మలవడియెనే, సియతిమై చాపసక్రియల కోర్చి
నడవెదవే పుత్రశ్రావణ మైనశో, కము భవదంతరంగంబునందు
లేడు గదా ధర్మవేదని గాంధారి, యమ్ములికంబు లే శ కున్నయదియె
నీకుఁ బరిజ్ఞానశ్రవ గల్గెనె గొంతి, శుశ్రూష మీ గోశ్రవణ తగంగ
- తే. రాజ్య మెల్ల వచ్చె నరణ్యవాస, మునకు నీమమ మీరు రాఁ శ దనకు నింట
నిలువఁ దగ దని యిమ్మేలు శ నీసుబుద్ధి, నొలసి యుండునె కౌంవకులపవిత్ర. 72
- చ. అనఘ యజాతశత్రునడ శ నాదరణాతికయాన్వితంబె నీ
మనము వృకోదరుక నరుని శ మాది తనూజుల సత్ప్రియాభినం
దనముల గారవితె వినుతస్థితిఁ దద్దయు నిర్మలత్వ మొం
దెనె భవదీయచి త్తమున శ ధీమహితా దృఢశాంతిమూల మై. 73
- వ. అని యంత నిలువక. 74
- ఆ. వినుగుఁ దీర్ఘవైరవృత్తియుఁ గ్రోధదీంతనము లేక వాక్కు శ మనము నొక్క
చంద మగుట సకలభజనముల కనుబద్ధ, సంపదా ప్తివరమృతాధనంబు. 75
- వ. అని చెప్పి వెడియు. 76
- సీ. విసుగుండు దేహంబు శ విడిచినతెఱఁ గెల్ల, నెఱిగితె మాంశవృత్తి శ డిచ్చినట్టి
పటుశాపమున శూద్రభావంబు నొందిన, ధర్మ దేవత బోధననిర్మలాత్ముఁ
డైనయమ్మహాసీయుఁ శ డ ట్లగు టంబుజా, సనునియాజ్ఞాపనమున విచిత్ర
వీర్యనృపాధీనవిప్రుతక్షేత్రంబు, నం దే బ్రవర్తింప శ నధిప కలిగె
- తే. ధర్మ దేవతమాటకతనువు నూవె
యాయుధిష్ఠిరునుజ్జ్వలశ్శాయ మింత
యెఱిగి కాదె యమ్మహితయోగీశ్వరుఁడు స
మీద్యయోగబలంబున శ నితనిఁ గలసె. 77
- ఆ. అట్లు దేవతామృతయాత్మకుఁ డై న్ము, విభుఁడు నిన్నుఁ బ్రేమ్యవృత్తి నిట్లు
గొల్పిది యునికి బుద్ధి శ దలపోసి సంతస, మంది యుండుదే కులగాగ్రణ్య. 78

వ. అనిన విని వై చిత్రవీర్యుం డప్పారాశర్యునకుఁ బరమవివశుంబున నిట్లనియె. 79
 సీ. వనవాస మించుకర్యమును నాకు దుఃఖంబు, నేనును దేహంబుఁ శ్ర జితమును ద
 పక్షియలకుఁ బనుకపడియున్నయవి నన్ను, గాంధారి బుత్తశోకం బొకంత
 యేనియుఁ బొందంగఁగీడు సభక్తిక, మైనవృత్తమున ధర్మాత్మజుండు
 మునివర యితనిపై ననుజలమీఁద వత్సము నాహ్వానయ మిద్ధరణివిభుండు

ఆ. దేవతాత్ముఁ డగుట శ్ర దెల్ల మై యునికి మ
 ద్వచనవ ర్తనముల్యవలన నితఁడ
 యెఱిగి యుండు గొంతిఁ తెఱిగెను శుశ్రూషయు
 నచ్చుతంబు ముదము శ్ర నావహించు.

80

వ. నాకుం బరిజ్ఞానంబును మానసిరత్నత్వంబును భవత్ప్రసాదంబునం గలిగెడుఁ
 గాక యనియె నాసమయంబున ద్రాపదిసుభద్రలును దక్కుచుం గల్గినంగనా
 జనంబులును బారాశర్యసంకర్షనప్రవణత్వంబునం జరుదెంచి సభక్తిక ప్రణా
 మంబు లాచరించి యంతంత నిలిచి రయ్యలఘుజ్ఞానమానసియుండు ధృత
 రాష్ట్రతోడ.

81

ఉ. మీయొకచింత నాయఁగ సమీహితబుద్ధి యొనర్పఁ గోరి యే
 నీయెడ కిష్ట వచ్చితి నశ్రీష్టము వేడుము శంక దక్కి భూ
 నాయక యెల్లభంగిని ముగ్ధఁ డయ్యుం దగ నిత్తు వన్నఁ గాం
 తేయు లెలర్చి రవ్వసుమతీపతి మోదము నొందె నెంతయున్.

82

వ. వ్యాసుండు వెంశియు.

83

చ. అనఘ యమానుషం బునునయట్టిద యెనను నాతపంబుపెం
 పునకు మునీంద్రు లచ్చుతముఁ శ్ర బాంధరగ మీ కవలీల నిత్తునే
 ననుటయు నాకురుక్షీతి పుణ్యదటఁ గోరఁగ మీర లిందు వ
 చ్చినకరుణామయాదరవిశ్రేషముకంటెను మేలు గల్గునే.

84

క. మానుష మైన సమానుష, మైనను బ్రార్థనకు విషయ శ్ర మైనది భవదీ
 యానూనకృపకు నెక్కుడు, గా నొక్కఁడుఁ గాన నేను శ్ర గారుణ్యనిధి.

85

ఆ. సంయమింద్ర నాదుభజన్తంబు సఫలతఁ, బొందె మీరు విసుల్యబుద్ధి నింత
 యాదరించినపుడ శ్ర లే దింక బరలోక,భీతి ధన్యతముఁడ శ్ర నైతి నేను.

86

వ. ఆ ట్లయినను మీకొక్కటి గోరు మనిన నామనంబున నెప్పుడుం గలయది
 యెఱింగింప వలసె విన్నవించెద.

87

సీ. దుష్టచిత్తుం డగుదుర్యోధనుండు ని, ప్పాపస్వభావులఁ శ్ర బాండుసుతులఁ
 జరిభవించి సమ స్తవరనాథు లనిఁ గరి, తురగముతంబుగాఁ శ్ర ద్రుంగఁ జేసి
 ధరణిరాజ్యము గోరి శ్ర గురుభీష్మకర్ణాది, సత్పురుషుల సేల్లభజంపికొనియె
 నన్నీచునకుఁగా ముగహరాజు లాండ్రును, చిడ్డల విడిచి యాభేద్యకైశ్య

తే. వృత్తి రణమృతిఁబొంది ర్యవ్యభుల కేది

గతియొ యిమ్మొయి మూఁడు లై శ కలనఁ బడిన

1 కురుకుమారకు లెఱ్ఱొ శ పరమబోధ

మహిత యెఱుంగనివగ పెద్ద శ మాన్పు మనియె.

83

వ. అనుటయునప్పేముడిపలుకులు విని గాంధారికిం గుంతికిం బాంచాలికి సుభద్రకు మఱియునుం గలయంగనలకుం జిత్రంబుల నెవ్వగలు గ్రొత్తలయ్యె నప్పుడాసుబల నందన పట్టవృతలోచనత్వంబునన చూచి దయాధామం బై యన్నయామామ నుద్దేశించి మోడ్చినచేతు లద్దెసకు నిగిడ్చి యి ట్లనియె.

89

సీ. మునినాథ యీరాజ్యతనయు లందఱును గయ్యంబునఁ దెగినది శ యాదిగాఁ బ దాతేండ్లు వగలపా శ లగుచుఁ దత్సన్నిధి, గల్గుట గోరు లోకంబు లెన్ని యన్నియుఁ జూపంగ శ నైనను జాలుదు, నిర్మలతపమునశ్రవేర్చి నీవు పుత్ర సాన్నిధ్య మీశభూపతి కొనరించు, పెంతటిపని నీకు శ గొంతిద్రుపద

తే. రాజపుత్రి సుభద్ర క్రౌరవకుమార, శతముభార్యలు నూర్వారు శ సామదత్తి పత్నియై తన్వీయై త్ర యశ్వుడతియై త్ర, గోరుదురు యుద్ధమృతబంధుకోటిజూడ.

వ. అంతయును భవదీయదివ్యబోధంబు గనుచుండు.

91

క. పరమమునీంద్ర సమరమృత, కురువీరుల మామనచు లశగో డుడుగ భవ త్కరుణ వెలయ లోకం బ, చెప్పరు వందఁగఁ జూపవే విశ్చిత్ర పుమహిమన్.

92

చ. అనునెడ గొంతి వాడువదనబమ్మతోడ మదిం దలంచెఁ గ ఝని నది యత్రపోధనవశరుం డెదఁ గాంచి దయానురక్తి న వ్యసితగుఱించి యి ట్లను భగవన్మతి నొందినకోర్కి సెప్పు మే ననఘచరిత్ర దానిఫల శ మందఁగఁ జేసి యలంతఁ బాపెదన్.

93

వ. అనిన విని యయ్యింతి సంతసిల్లి యాసంయమివల్ల భునకు దండ ప్రణామంబునేసి చేతులు మోడ్చి లజ్జాసహితం బగునంతరంగంబుతో వినయనమ్ర యగుచు ని ట్లనియె.

94

— క్షౌర్య కుంతి తదవ్యానునోఁ గర్ణుడు దనకు జన్మించినతెఱుం గెఱంగించుట క్షౌర్య —

సీ. దేవతలకు నీవ శ దేవత విట్టిని, న్యామగ్నఁ బడసితిఁ శ మహితకరుణ ననుఁ జూచి నాదువిన్నప మూదరింపు ఘే, గన్యాత్వదశ నుండఁగా మదీయఁ జనకునికడకుఁ గోశపనుఁ డైనదుర్వాసుఁ, డన్మహాముని వచ్చె శ నతని సవిన యార్చనకలనాశ్రమారాధితంబుగాఁ, జేసితిఁ బ్రీతుఁడై శ చెలువ నీకు.

ఆ. నీత్తు వర్షము వేడు శ మౌయ్యది, కోరికి, యనియె నతడు మూర్త్యయంబునఁ దెలు ననఘ నిగ్గులుకోర్కి శయ్యువు గల్గదేనాశ్రునదాటిగాని యొక్కదురనడుగనైతి.

95

వ. అమూట దనమనంబునకు రానిచందంబు మొగంబునం దోచ నత్తాపనవరుండు
వరం బెల్లభంగి నొసంగక పోవ నడుగు మనుటయు వెఱచియు నాడువేడ్క తె
ఱం గట్ల యగుటకును బుత్తుం గోరితిఁ గోరిన నమ్మునిపతి -యొకమం త్రం బను
గ్రహించి దీని నీ వావహించినదేవతలు భవద్వళగతు లై సుతజన్మంబులు
గలిగింతురు విశేషించి ధర్మువునకుఁ దల్లివి గాఁ గలదాన వని పలికి. యంత
ర్థానంబు సేసిన.

96

ఆ. అద్భుతమునఁ బొంది యమ్మం త్రరూపము,ల్లమున నెప్పుడునుద్యలంతు నొక్క
నాడు మేడమీఁదఁగబోడిమి నే నుండి, కంటిఁ బొడుచుచున్నకమలమిత్తు.

97

క. కని యిది కన్యకు దోషం, బని తలఁపక కాల్యసంభృతాజ్ఞానము వే
డ్క నొసర్ప నావహించితి, మునిమం త్రబలమున నూర్వ్య మునినాథవరా.

98

తే. ఆవహించిన నదేవుఁ యాకాశమున, నాత్మమూ ర్తికరింప మూర్త్యంతరంబు
చాల్చి నాకడ కేతెంచెదత్తణంబ,నాదుచిత్త మాశ్చర్యమగ్నంబు గాఁగఁ

99

వ. ఇట్లు సనుడెంచి.

100

సీ. అడుగు మిచ్చెద వరం యబిన వడంకుచుఁ గేలు మొగిచ్చి పొం యడల యిచట
ననిన వృథాహ్వన యాచరించుట దప్ప, నిన్నును నెవ్వడూ నీకు మం త్ర
మిచ్చె నాతని శిష్యుండుఁ జమ్మి యని,పలికె నయ్యర్కుండే నసలికి గురుని
నిరపరాధుని శాపగ్రహితుఁగాఁ జేయుట, కోర్వక పుత్రకు నొసఁగు దేవ

తే. కృప భవత్సము ననిన న్యయ్యపరిమేయ

తేజః డాత్మ తేజమున నాదృష్టుభేది

యములు మనసును సమ్మోహితములు సేసి

యపుడు తనయందు పుట్టెడు నమనియె బిదప.

101

వ. అని నిర్దేశించి.

102

తే. నీకుఁ గన్యాత్వవికలత యాక యుండ, వరము నిచ్చితి ననుచు దివ్యమము కరిగె
జనకముఖబంధు చిత్తవ్యచనమునడపి, గూఢ ముదితాంతరమునఁగొడుకుఁగంటి.

క. కని యేటిలో నిడితిఁ గలఁ, గనిన ట్లు యుండఁ దత్ప్రకారం బిడి మీ

కనినయది దివ్యబోధంబున నత్రైఱ 1 గంతరంగమునఁ గొని కాలున్.

104

తే. పాప మయ్యెఁ గా కుండ కృష్ణుని దలంచి

యభికు చుండును మద్భయ మనముంపు

దతులకరుణ నిక్కురువృద్ధునభికుతమును

సఖలముగఁ జేయుఁ డివి నాకు నశ్వరములు.

105

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుం డమ్మానినికిఁ ట్లనియె,

106

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల నీకొంబు కోడల, యెగునీయండు కలెఁగఁ జేల వెఱవ

- 1 సుర లద్భుతాపాద్యచరితులు కర్ణున, కట్లు గా నున్నది యగుటఁజేసి
యేటిలో నాతని యని తీవు కన్యాత్వహాని లే కున్ది. గురూగ్రగణ్య
వైతి భవద్వృత్త యమలిన మగుటకు. ననుమాన మించుక యైన వలవ
ఆ. దనుచు నాడరాద్ధుఁ యడయి పల్కి గాంధారి,తోడ నీవు సుతులఁ యదోడఁబుట్టు
పులను గాంతం నీదుఃఖలియలు గొంతియఁ, గర్జు జూడఁ గాంచు యగణ్యచరిత.
ఉ. ద్రాపదియొ సుభద్రయును యదక్కటికాంతలు భ్రాతృపుత్రపౌ
త్రోపవిలోకనోత్సవము యనొందుదు రిచ్చటి కిట్ట వచ్చు లే
నీపని యాచరించుటకు యనిమ్మనుజేంద్రుడు నీవు గొంతి చిం
తాపరితాపనోదనవిధంబుగఁ గొంతి రట్లు సేసెదన్. 108
- క. నీకొడుకులకు మనుమలకు, శోకింపఁగ వలదు వారు యశూరత వెలయుం
జేకొనిరి రణమరణమున, నాకభవనసుఖము సద్గుణ స్తవనీయా. 109
- ఆ. భామ విను మవశ్యభవితవ్య మైనభా,రతరణంబుపొంతు యనతులమహిమ
మాననీయదేవయోనులు జననంబు, నొంది రిందు మనుజయోనులందు. 110
- నీ. ధృతరాష్ట్రుఁ డనఁగ వ్యర్థిలెడుమేటిగం,ధర్మ డీధృతరాష్ట్రధరణివిభుడు
తన్ని పొందుడు మరుద్ధణమయజని ధర్మ,దేవత నూనె యుద్ధిష్ఠిరుండు
పవనుండు భీముఁ డైత్రప్రభవించె నరఁ డను,ముని యర్జునుం డయ్యజననమొండె
నారాయణుడుకృష్ణనాముఁ డై జనియించె, గనుగొను కవలన్యాశ్రితులుగాఁ
తే. ద్వాపరంబుగ నెఱుంగుగాంధారరాజు, గలిసుయోధనుడయ్యెరాక్షసులుపుట్టి
రతనియనుజులై కర్ణునినరుణకిరణు,గాఁగ నభిమన్యుఁడందునిగఁగఁగనుము.
క. అనలుండు ధృష్టద్యుమ్నుం, డన ద్రాపదితోడఁ బుట్టె యనిలునియంశం
బున జనియించె శిఖండియు, ననిమిషగురు డుద్భవించె యనత్రగురుం డై. 112
- తే. వినుము వసుశక్తి గాంగేయుఁ యడఁగ జనన
మొండె రుద్రాంశమున ద్రాణి యదయ మయ్యె
దెలియఁ జెప్పితఁ గొందఱు యగలరు మఱియు
నిర్జరానురాంశమున జన్మించినారు. 113
- క. అని పలికి మీమనంబుల, వనట సమస్తంబుం బుచ్చివైచెద నాతోఁ
జనుడెండు మీరు గంగకు, గనియెద రనిఁ దెగినబంధుగణముల నచటన్. 114
- తే. అనుచు నుత్థితఁ డగుటయు యనార్పుటెలుంగు
లాకసం బంద ధృతరాష్ట్రుఁ యాది గాఁగఁ
గలుగునాసర్వజనులు నొక్కటఁ గడంగి
యరిగి రమ్మనినాథుతోఁగ గురువరేణ్య. 115
- క. అర్జునుఁ డునిజనులు నచ్చెరువందుచు నమ్మునీంద్రు యనివించి మరు
116

త్సగుపకం తలమునకు, నరిగిరి కొతుకను మనములందు నెలకొనన్. 116
 వ. అట్లు పౌరజానపదసహితం లై సకలజనంబులుం జని సాత్యవతేయుండు
 వనుప భాగీరథీతీరంబున విడిసి అవ్వించిత్రచరిత్రుండు దనచేయంబూనినపని
 మఱునాడు లేపకడ నేయువాడుగాఁ బలికిన నయ్యందఱు నద్దినశేషంబు
 నాయామినిమిదను శతసంవత్సరంబులుంబోలె నుండ సూర్యోదయసమయం
 బగుటయుఁ గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి ధృతరాష్ట్రుండు బాండుతనయు
 లుం దపోధనులు నప్పారాశర్యుపాలికి నరిగి యమ్మునివరుం బరివేష్టించిరి
 గాంధారీ ప్రముఖభామినులు నేతెంచి యొక్కవలన సతనిం గొలిచి యుంజిరి
 సర్వజనులు నట్లు లెత్తికొని యంత నిలిచిరి తదనగతరంబ.

117

వ్యాసుడు ధృతరాష్ట్రుడులకు భారతరామ్యులు రావించి చూపుట.
 సీ. సాత్యవతేయుండు శ్రీ జాహ్నువీనలిలావ, గాహన మొనరించి శ్రీ గారవమున
 నింపారు నెలఁగన శ్రీ నిందు రం డనవుడు, నీ కేమి సెప్పుదు శ్రీ నీటియందు
 రవ ముగ్ధలముగ రాశరాజుఁ దమ్ములుఁ దత్కు, మారవర్గము నభిరమన్యుఁ డాది
 యేగుపాండుపాత్రులు శ్రీ నర్కజాండును బాహ్నిక ప్రముఖాఖిలకౌరవులును
 తే. ద్రు పదమాత్ములు వారిబంధులును శకని
 యును దదీయానుజులును నాశ్రతని తనూజ
 రాజయును భీష్మగురులఁ బురస్కరించి
 కొనుచుఁ దమదివ్యదేహముల్ శ్రీ గొమరు మిగుల.

118

ఆ. దివ్యమాల్యములును శ్రీ దివ్యాంబరంబులు
 దివ్యభూషణములు శ్రీ దివ్యలేప
 నములుఁ జెన్నుఁ జేయఁ శ్రీ దమమిత్రసుభటసం
 దోహములును దారుఁ శ్రీ దోచి రధిప.

119

వ. అట్టియెడ. 120

క. తగ నా కురువృద్ధునకు నొసఁగె నాటికి దివ్యదృష్టి శ్రీ సాత్యవతేయుం
 డగణితతపః ప్రభావంబు గని యధికవిస్మయంబుఁ శ్రీ బొందఁగ జనముల్. 121

వ. అవ్వితేషంబు విని యద్భుత ప్రమదభరిత యై నిజనయనంబుల బంధించినపట్టం
 బపనయించి గాంధారియును గనుంగొనుచుండ.

122

క. అవ్వినమునఁ దోచిన మఱి, నవ్వుచుఁ దెగడుచును బెరసి శ్రీ నరవర పగ లే
 కవ్వీరవరులు నెయ్యము, నివ్వటిలఁగ విలసనములు శ్రీ నెఱయ మెఱయఁగన్. 123

తే. చతురగంధర్వు లప్పరోజనులు గాన
 ములఁ బ్రమోద మొనర్పంగఁ శ్రీ బాగడ వంది
 సమితి నిరహంకృతులు హృదయములగౌర
 వములు దెల్లంబు నేయంగ శ్రీ వచ్చి కొప్పి.

124

వ. ఇట్లు వచ్చి సకలబంధుజనంబులకుం బరమప్రమోదం బావహిల్లం గలసి
సముచితాచారంబులు నడిపి రాఁగఁగుదెఱంగులవారలు నరప్రకారంబులం
బితామహాచార్య శిష్య మాతృ మాతామహా పితృ పితామహా భ్రాతృ
జామాతృపూత్ర పుత్రీభగినీ పాత్ర దాహిత్ర శ్వశురశ్వశ్రుస్నుహమాతుల
స్వాల్క స్రీయ ప్రియామిత్ర సమాగమసుఖంబు లనుభవించుచు. 128

తే. అనఁగి పెనఁగి నాఁ డెల్ల నిశ్చానురూప
వృత్తి వర్తిల్లు చుండి ర శ్ర విధము సకల
జనుల నద్భుతరసమున శ్ర మునఁగఁ జేసె
నే మనఁగ వచ్చు నాసంయమిండుమహిమ. 129

వ. మఱునాఁడు రేపకడ యప్పారాశర్యుండు వనుప నయ్యరుదెఱంగులవారలుం బర
స్పరామంత్రణంబు నేసి రాశూంజనంబులు దమతమలోకంబులకుం జనునా
రై జాహ్నువీజలంబులం బ్రవేశింప నన్నిలింపవందనీయుండు దానును జొచ్చి
యచ్చటనుండి పతుల ననుగమింప వలసినయంగనలు గంగాతోయంబులు
గ్రుంకుటకు రం డనిన విని విధవ లగువీరభార్య తెల్లను ధృతరాష్ట్రాంగంధా
కుంతీధర్మనందనులయనుజ్ఞలు గొని రయంబునం జని భాగీరథీనలిలమగ్నలై
మానుషదేహంబులు విడిచి దేవతనువులు దాల్చి దివ్యాలంకారసమలంకృత
మూర్తులై మగలం గలసి రవ్వీశేషంబు నూచి సర్వజనులు సత్యంతాత్పర్య
సంతోషాధీనమానసులై రని చెప్పి వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె.

సీ. జననాథ యాప్రియశ్రంగమోత్సవకథ, వినినఁ బఠించిన శ్ర వేవిధములఁ
బరమప్రియము లిందుఁ శ్ర బరలోకమున సంభవించు మనమ్మున శ్ర కించుభంగి
బాంధవయోగశోభనము వర్తిల్లు ననాయాసమున నామరయోగమము
గలుగు భూదేవనిరకాయంబునకు దీనిఁ దగ వినిపించినశ్రధార్మికులకు

తే. నవ్యయానందసంప్రాప్తి శ్ర యావహిల్లుఁ దత్పరతఁ గొనియాడిన శ్ర దైవతములు
సీచడశఁ బొంద కుండంగతగాచి తిరిగి, మేలొనర్తురు భరతభూపాలవర్య. 128

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో ధృతరాష్ట్రం డట్లు కృష్ణద్వైపా
యనప్రసాదలబ్ధం బైన తత్కాలకలితదృష్టివిశేషంబున బంధులోకంబు నాలో
కించి మఱి యేమివర్తనంబున నుండఁ బొందవు లెట్లు వర్తించి రెఱింగింపవే
యనుటయు వతనికి నతం డిట్లనియె. 129

• ధృతరాష్ట్రండు భాగీరథీరంబుననుండి నిశాక్రమంబు ప్రవేశించుట.

సీ. అయ్యద్భుతపు వృత్త శ్ర మమ్మొయిఁ జెల్లిన, ధృతరాష్ట్రమేదిసీరపతి తపస్వి
గణము సవినయంబుగనిజసావయూనమునకు నామంత్రితముగఁ జేసి
యాశ్రమభూమికి శ్ర నరిగఁ దోడవ పాండు, రాజనందనులును శ్ర రానుదాత

• ధృతరాష్ట్రండు భాగీరథీరంబుననుండి నిశాక్రమంబు ప్రవేశించుట.

తేజ సత్యవతీతనూజ ము న్నిడికొని, యప్పు డమ్మునిపతి శ యతనితోడ
తే. నీవు వేదశాస్త్రార్థముల శ భావితాత్ము, లగుమునీంద్రుచే జెవ్వలార నింటి
కంటితనయుల నీకన్నకంటె నొప్పియుండుదురు వారు దివిసౌఖ్యయోగమెసఁగ.

ఉ. కావున నింక వారికయి శ కౌరవసత్తమ యుమ్మలింప కా
త్యావిలభావముం దపమ్యనగ్గలికం బెడఁబాపు నిన్ను సం
భావన గొల్చి యొక్క నెల శ పాండవముఖ్యుఁడు నిల్చె నిష్ఠమై
నీవనభూమి నీవసుమతీశ్వరుఁ జూమ్మనఁ గాదె వీటికిన్. 131

వ. అని చెప్పిన నప్పొరవో త్తముండట్ల చేసెద నని పలికి యశ్శునిశ త్తమునకుం బ్రణా
మిల్లి భవదీయకృపావిశేషంబునం గృతార్థుండ నైతి నని యతనినామం త్రితుం
జేసినం బాండవులం దగ వప్పరమముని వీడ్కొని రయ్యందఱు నీవింది యమ్మ
హత్ముం డంతర్హితుం డయ్యెఁ దడనంతరంబ. 132

నీ. ఆంబికేయుండు ధర్మరాత్మజుఁ జిత్తశం, త్రి మోమునఁ దోఁపఁబేరఁ బిలిచి
వసుమతీశార్యనిర్యహణంబు పెద్దకొల్లున నుండి నీ వసుధినిము నడవ
కునికి కర్తవ్యమే శ వినుకులు భీష్మాది, మహిమలచేతి సగమగ్రధాన
మొందినఁబు వియింక శ నుపదేశ మేమియు, వలవదు రంధ్ర మొక్కవనిజనంబు

తే. వేచు ననుజానుగతుండ వైశేగ పొమ్ము, దారయుతముగఁ బురికి నుదారచరిత
నీకలంబున మున్న నాశోకమెల్ల, బాసఁ దేజంబుపాఖ్యామృతభవముఁగంటి. 133

చ. తపమునెడక మదీయమతి శ తత్పర గావున దాని కోర్తు నీ
వపగతభేదమానసుండ శ వై నను నిం దతినిష్ఠ నొండఁ బం
చి పురజనంబు సమ్మదముఁ శ జెందఁగ సైనికు లుల్లసిల్లఁగా
నృపవర యేఁగి రాజ్యభరనిర్యహణం బొనరింపు నాపుడున్. 134

నీ. ధర్మతనూజుఁ ధాతనితోడ ని ట్లను, నధిప భీమానుల శ నరుగఁ బనుపు
పుడమి రక్షింప శ నీతుడుగులకడ నేను, నిలిచి మాతల్లుల శ నిన్నుఁ గొలిచి
యందితతపమున శ కమగుణం జైవట్టి, శుశ్రూషణము సేయుచును దపోని
యతితోడ నుండెద శ వనపుడు గాంధారి, యి ట్లనఁ దగునన్న శ యీవ కాజె

తే. కురుకులమువకు సంరక్షకుండవు నీవు
దండ్రులకుఁ బిండ మొసఁగఁ గర్తవు భవజ్ఞ
నకునిపంపు సేతులు భూజనము దలంక
కుండఁ బా మ్మది ప్రియము పూయల్ల వజ్రులకు, 135

మ. అని పలికిన నప్పొరవో గ్రజాంబు పాండురాజు గ్రజతుహిపితో ని ట్లనియె. 136

ఆ. ఇట్లు విూరు నన్ను శ జెంతయుఁ దుఱిమిన
విజినభూమి మిమ్ము శ విడిచి బోవ
నిత్యుకొనదు నామృతౌషధంబు ముచునోరె

- గలుగ దిపుడు రాజ్యశాంతి నాకు. 187
- క. విను పాంచాలురు మాతృస్థులు, వసతాజనశేషులైరి శ వారలు లేమిఁ జనసి శూన్యం బైతోఁచినయది రాజ్యంబు నాదురచి త్తంబునకున్. 188
- వ. అట్లుం గాక. 189
- క. సమరము దీక్షిసగోలెను, శమనిరతా నామనంబు శ సారతపము నక రమియింపఁ గోరు యుష్మత్సమధికతపమ నకు నేను శ సంపది సేయన్. 140
- సీ. అన విని సహదేవుఁ శ డతనితో సేఁ నప, మాచరించెద వీర శ లందఱకును శుశ్రూషసేయు చిరయ్యాశ్రమంబున నన్ను, నక్కుమారునిఁ గఁతిరయింపుకొండేర్చి వలవదు మీరు రా శ వలఁతు లై మామీఁదిభక్తినిం పెసఁగ నీరపలుకు లిట్లు వలుక మీయునికి త్రవమునకు విఘ్నంబ, కాక యేకాగ్రత శ గలుగు నెట్లు
- అ. మాకు నియమవిధిసక్రమా చరణములపై, నింత యెఱిగి మీర శ లెల్లభంగి నరుగుటాప్సఁగానికరుకులోద్వహుమాట, గొనక యునికి సనదురతనయలార. 141
- వ. మీకు సర్వకార్యంబులయెడను శుభంబు లయ్యెడును బోయి రం డనిన నజాత శత్రుండు మఱి యెందు వలుకం బులులోడి ధృతరాష్ట్రునితోడం దబోమహా నీయు లైనమిమ్ముం గొలిచి గతకల్మషుండ నైతి మీయాజ్ఞానంబు దల నిడి కొని పురంబునకుం బోయి వచ్చెద ననుటయు నక్కురువృద్ధుం డతని దీమి చుచు నాలింగనంబు సేసి భీమసేను సాంత్యనవచనంబులం బ్రీతుం గావించి గొఁగిలించుకొని గాండీవిం గొనియాడి సంక్షేమం బాచరించి కవల సంభావించి పరిరంభణంబు నిర్వర్తించిన నయ్యెవరు నతనిపాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యాశీ ర్వాదంబులు వడసి. 142
- సీ. అతిభక్తి గాంధారియడుగుల తెఱిగిన, నద్దేవి వారల శ నక్కుఁ జేర్చి దీవించె వారుఁ గుంతీచరణంబులు, ఫాలముల్ వొందంగఁ శ బ్రణతు లైనఁ దప్పక కుచ్చి యందఱ నొక్కకొఁగిటఁబొదివి యాశీర్వాదములుక్రమమున నర్చిలి పెంపున శ వలరుమనంబుతో, వేర్వేఱి యిచ్చె న్నావీరజనని
- తే. ద్రుపదపుత్రి కా ప్రభృతివృధూజనములు, దగు తెఱంగుల మామ సత్తలను వీడు కొనిరి వారును వారు సగ్గురుజనముల, నల్ల వలగొని చనిరి నృపాంగగణ్య. 143
- క. చని పరిజనములుఁ బొరులు, ననుమోదముతోడఁ గొలువ శ నరిగిరి నగరం బునకుం గన్నులపండువు, జనపదముజనం బొనర్ప శ జనసంస్తు త్యా. 144
- వ. అరిగి సముచితవర్తనంబుల నుండిరి కొంతకాలంబు సనిన నొక్కనాఁడు నారదముసీంద్రుం డనుజసహితుండై యున్నధర్మతనయుకడకుఁ జనుదెంచిన నజ్జననాథుండు దమ్ములుం దానును నమ్మహాత్మునకు భక్తిం బ్రణమిల్లి యాస నార్ఘ్యపాద్యాదినతార్కరంబు లొనర్చి తదీయసమీపంబున నాసీనులై తతనిపదనంబు విభోకించి వినయం బెసంగ నమ్మహిపతి మహాభాగ యెందుండి

రాక యేదేశంబులఁ జరించితి లేను మీకు నేమిఁని నేయాదుఁ జెప్పఁ డనిన నప్ప
రమసంయమి యప్పడమిఁజేనితోడ. 145

నారదుడఁ గొండవలకు ధృతరాష్ట్రములనిర్యాణంబు నెప్పుట.

సీ. భూపవరేణ్య త్రపవనంబుననుండి, వచ్చుటఁ దీర్థస్థావరత్వి
మున నేను బహుదేశములఁ జరించితి నినుఁ, గని పెద్దికొలంబు శ్ర గాన చూడఁ
దవిరి యిందులకు నేత్రేఁబితి ధృతరాష్ట్రు, చరితంబు జాహ్నువీరపరిసరంబు
జనములచే వింటి శ్ర ససన నజ్జనపతి, యారాజవరుడు గాంధారి గొంతి

తే. సంజయుండు సమాధానసహతులై శ్రరీరములవంత వృట్ట కుశ్నూరె యనియె
ననుడు నద్దేవముని వారిశ్రయఖలవ ర్తనంబువినుముసుస్థిరహృదయంబుతోడ. 146

వ. అనిపలికి యిట్లను మీరు వోయి కాంతారంబున నక్కరువృద్ధుం గొలిచి యాం
డి యతం డనుమతి సేయ నిట వచ్చితిరి మఱికొన్నిదనంబులకు. 147

సీ. ఆరాజు సయతి గాంధారియు గొంతయు, సంజయుండును దోనశ్రచనఁగ నగ్ని
హోత్రంబు గొని యాజ్యకోత్కరంబు గ్రేసరం బయి పో నిజాశ్రమము విడిచి
యరిగె గంగ ద్వారపరిసరారణ్యభాగమునకు నందు దుష్కరతంబు
వాయుభక్షతఁ బూని శ్ర చెయఁ దొడంగె గాంధారియు నీశ్వనాహరకలన

తే. మోపియొనఁచెగొంతి మ్యాసోపవాస,నియమమూఁదివ ర్తించెసంజయుండున ప్ర
భోజనాంతరతం బగ్రభోజనంబు, వ్రతముగాఁగఁ జరించె గౌరవ్యముఖ్య. 148

తే. యాజకులు దారయక్కురురాజభక్తియు క్తిన్ద్రనుండఁగనగ్నిహోత్ర హోమ
మాచరింతు కొక్కొకమరి శ్ర యతఁడుపర్ణశాల వెడలి శూన్యాటవిశ్రంశరించు.

వ. విషమ ప్రదేశంబుల నవ్వీభునకు సంజయుండును గాంధారికిఁ గుంతియుం గన్పై
మెలంగుదు కొక్కనాఁడు వార లందఱు గంగాద్వారంబునఁ గృతస్నానలై యా
శ్రమంబునకు వచ్చు చుండ మహావాతోద్ధాతం బై. 150

సీ. పటుతరం బగుఛట్రచ్చటరవ మెసఁగంగ, మ్రోకులుఁబొదలునుశ్రగ్దాచికొనుచుఁ
గమరును నార్తనాదములును బెల్లుగ, నఖిలమృగంబుల శ్ర నాఁగికొనుచు
లాఁగలఁ బుట్టల శ్ర లోఁగినశిఖిల భుజంగమకలముల శ్ర మ్రింగికొనుచు
వెగఁదొందియఱచు చురనెగయుబబ్బులుఁగులఁ, బాగ నూర్చుకొలఁదబొదివికొనుచు

తే. దెసల నన్నిటఁ దనసమృద్ధిగఁతులు, దారుణస్ఫురణమున విశ్రాంత మొంద
భేదరులకును భయముగ శ్ర సేచి పరఁగె, నద్భుతోద్భవంబై నమృహానలంబు. 151

వ. ఇట్లెరగలిచిచ్చు గవిసి చుట్టు ముట్టిన వమృనుజనాథుండును నన్నాతులు నిరాహా
రులై యునికింటేసి యొక్కచోటఁ దఱియ నుఱికి తొలంగి పోవ లావు లేరై
రట్టియెడ నారాజు స త్రముండు సంజయుతోడ. 151

సీ. ఒక్కొంత దెఱిపి నీశ్ర వెక్కడనైనను, గనుఁగొని పొమ్మగ్ని శ్ర దనుక కుండ
నని చెప్పి తలఁగి పో శ్ర దవకు గాంధారికిఁ, గుంతిభోహతృజకును నశక్య

- మగుటయుఁ జెప్పిననడ లొంది యాసూత, సుతుఁడు మీరును నొకకచోట వెడలి పోవుట గలిగినఁ శ బోదుఁ గా కే దవా, గ్నికి మిమ్మా నెర సేసి శ యుకట పోదు
- ఆ. నే మహాత్మ యనుడు శ నిలు వాసి యిట్లున్న, బనుల కివ్విధమున శ సమము పెగు గాదు నీకుఁ బోవఁ శ గా వచ్చి యుండంగఁ, బోవ కునికి పాపమునకుఁ బట్టు. 153
- వ. అనివలికి యతఁడం బోవ నొడంబటిచి యప్పొరవఁ త్తముఁడు సమాహితచిత్తుం డై ప్రాజ్ఞుభాసీతుం డయ్యె గాంధారియుం గుంతియు చవిధంబునం గూర్పుండి రప్పుడు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునితో యోగయుక్తుండఘృమ్మనియె సతండునట్లు సేసెఁ దదనంతరంబ. 154
- ఆ. ఒక్కఁ తెఱపి సంజయుఁడు సని హిమశైల, మెక్కె నంత వారి శ నెల్ల నగ్ని పొదివికొనియె నిట్లు శ వోయి రమ్మవురు, బుణ్యలోకమునకు శ భూపవర్య. 155
- సీ. పదపడి నృప యేను శ భాగీరథీతీర, మున వచ్చు చుండి యువ్వనముదివ్వ మునులచే మీ రట శ సని క్రమ్మటంగ వచ్చినది యాదగ నయ్యక శేషవృత్త మును నేర్పడఁగ వింటి శ మూఁడుక శేబర, ములుఁ గంటి నక్కురుపుంగవుండు భార్యయుఁ బాండునిశపత్నియు సద్గతి, నొందిరి నీ వింక శ సమృద్ధింప
- ఆ. కుండు మనిన శోక మొదవి యాతఁడు బాహు లె త్తియెలుఁగు సెలఁగ నేడ్వడమ్ము లడలు గదిరియేడ్చి శ రవ్వార్త నంతఃపురమున రోదనార్తరవము లెనఁగ. 156
- వ. ఆన్విశేషంబు. 157
- క. వివి పౌరజనసమూహము, లనయంబును వనట మునిగి శ హాహారవముల్
- వినువీధి ముట్టు రోదన, మొసరిచె నవ్వేళఁ గరుణ శ ముత్కట మయ్యెన్. 158
- క. నారదుఁ డుపశమఫణితులఁ, గౌరవస త్తమునిఁ దేర్చు శ గ్రమమున నాక్రం దారవము బ్రడిగె బంధుభ, నారభము లై నయనునయాలాపములన్. 159

— బ్రజ్జ భర్త రాజా భృత రాష్ట్రప్రభృతులు మృతు లగుటకు శోకించుట. —

- వ. అట్లు సమ స్తజనంబులును విగతరోదను లై రప్పడక్కొరవనాథుండునారదముని యాననం బొలోకంచి యిట్లనియె. 160
- సీ. ఎఱుఁగంగ వచ్చునే శ యెవ్వరి కె త్తటి, నేదెస యగునొ మునీంద్ర యేము గలుగంగ దెస లేఖిపులుమానిసికిబోలె, వక్కురువృద్ధున శ కట్టిచావు వాటిలె సముదీర్ణ శ బాహుదర్శోజ్జ్వలు, లై నపుత్రులు నూర్పు శ రట్లు గలిగి బలము నాగాయుత్రప్రాణిసమం బగు, నమ్మహా రా జుట్టె శ యడవిచిచ్చు
- తే. వలనఁ దెగటాఁ నేమనఁగలదు కమల, ముఖులతాలవృంతానిలముల శ్శుభంతు ప్ర భుజే కలకగృధ్రావలీరవక్షవాము, వడర నిలఁ బడి యున్నవాఁ శ డక్కటకట.
- కీ. కలమ్మదుమాగధగానం, బుల మేల్కనురాజు గృధ్రీరములునుం గాకం బులు శశవఁగ నిడుదనిధుర, నొలసి తెలుప దిక్కుమూర్తియున్నాడు శ తే. 161
- సీ. వల్లభుని హాశ సుత్యతము, బూనినఁ బాను, దవ్విత మూని శార్భభారియవని

పోయినగతిఁ బోయె నాయమకై యంత, నగవఁ బుష్పలరాజ్యవైభవంబు
విడిచి ¹మే యోమక న్న యక్షవికిఁ బోయిన,తల్లికి వగచెద న్న ధర్మసుతుడు
భీమసేనుండఁను న్న భీభత్సుడును దనకడుపునఁ బుట్టిననొడుగులపై
తే. ²యెగ్గతంబునఁ దానుఁ గాగరిగిఁ గాలెనటె యనాథ యై దీనికి న్నంతరంగ
మలఁదురకతల్లడిల్లకన్ యారటమున,నుడుక కలమటఁబడిక యెట్లుండుఁ జెపుమ.
క. విను ఖాండవదహనంబునఁ, దనకుఁ బ్రమోదంబు శక్రతనయుఁ డొసఁగెనా
తనతల్లిఁ గాల్చు దగునే, యనలునకుం గడుఁ గృతఘ్నుఁడయ్యె ముసీంద్రా. 164
సీ. మఱియొక్కనెవ్వగ న్న మనమున జనియించె, నాంబికేయండు గాగరిగి నెరిసె
దానికి నెయ్యది న్న యేను జేయుదునొక్కొ, యనవుడు నారదుం న్న డా నృపాలు
తోడ నబ్బరతవృద్ధుండు శాంతి యెక్కుడై, సవిశేష మైనపూజావిధాన
మున నుపాసించి తగ్గినయిట్టి సేసి య,గ్నులఁదొలునాడ వీడ్కొనియె ననియు
తే. నవుడు యాజక జనములయ్యగ్నిచయము
నడవిలోన నుద్వాసించి న్న ³యరిగె ననియుఁ
జేర్చి యది యవ్వనం బెల్ల న్న నేర్చె ననియు
వింటి నాత్మాగ్నిఁ గాలె నాశవిధుండు వత్స. 165

ఉ. కావున నెవ్వగం బొరయఁగఁ బని తేదు నరేంద్ర గాంతియు
బావకు నప్పకుం గరము న్న భక్తిఁ దగం బరిచర్య సేసి దే
వావలి ప్రస్తుతింపఁగ నిశ్రామయలోకము నొందె వారికి
నీ వుదకంబు లీ వలయు న్న నిష్ఠ మెయిన్ దిలసంయుతంబుగన్. 166

యధిష్ఠిండు భృత రాష్ట్రాదులకుఁ డిలోదకప్రదానంబు సేయుట

క. అనుజన్ములు సంతఃపుర,వనితాజనములును నీవు న్న పనుధేశ్వర వే
చని నడవుఁ డుదకవిధి నీ,జనకునకును జననులకును న్న జాహ్నువిలోనన్. 167

ఆ. అనిన లెస్స గాక న్న యని ధర్మసుతుఁ డేక వత్స్రధరణియతి న్న వఱల నెల్ల
వారునట్ల యేఁగూడేర గఁ జారులు, బలసి చనఁగఁ జనియె న్న బారవేంద్ర. 168

వ. ఇట్లు సని గంగాస్నానం బాచరించి యమ్మహిపతి మొదలగు నర్హ జనంబులు
ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికిం గుంతికిం దిలోదక ప్రదానంబులు నిర్వర్తించి
నివృత్తులై యశుచిత్వం బపనయించుటకుం బురబహిరంగణంబునఁ బటకుటీర
ప్రకరంబుల వసియించి రట్టియెడ. 169

సీ. అంబికేయాదులశ్రయస్థివుంజముల గం, గాద్వారసలిలసంగమవిశిష్ట
సంస్కారమునఁ గూర్చు న్న జాలెడుసంశుద్ధ,జనముల రావించి న్నసబహుమాన
ఘోషితుల వారి కశ్రవణి యేర్పడఁగఁ జెప్పి, పనిచె నక్కొరవజనవిధుండు
శ్రాద్ధార్ దినమున న్న వృద్ధానమతి నతం, డక్కురువృద్ధున న్నకతనిసతికి.

- తే. గొంతికిని రత్న కాంచన గోతురంగ, హస్త కన్యాధరిత్రీ గృహహాదిదాన
విధుల సర్వజనంబుల విస్మితులుగ, నియతిమయి బారతాకిక క్రియలొనర్చె,
ఆ. మునిజనములు వచ్చి శ్రీ యనుమోద మందంగ, సకలబంధుజనులు శ్రీ సంతసెల్ల
సన్నఃర్వతముల శ్రీ నాజ్యసదులఁ బితృ, మేధ ముల్లసిల్లె శ్రీ మేదిసిశ. 171
- క. ద్వాదశదినములు నారదుఁ, డాదరఁగ న నొద్ద నుండి శ్రీ యంతయుఁ గనిన
మౌఢఁబుతోడ నాశీ, ¹ర్వాదం బానఁంచె బాండ్రవప్రవరునన్. 172
- వ. ఆముఠునిందునిం దక్కునుం గలుగఁతపస్విసత్తముల సమర్చితులం గావించి
యుధిష్ఠిరుం డామంత్రితులం జేసిన నాసంయమివరులు నిజనివాసంబులకుం
జని రాన్మరుకుంజరుండు బంధుమిత్ర సహితుండై కుంజరపురంబు ప్రవేశించె
నిత్రైఱంగున నాంబికేయనకు భారతరణంబుపిదప దానాదిపుణ్య క్రియాకలాప
కరణంబులం బురంబునం బదియెనున దపోయమంబున వనంబున మూఁడు
నుంగాఁ బదు నెనిమిదిసంవత్సరంబులు సనియె నివ్విధంబున వైచిత్రవీర్యనిఁసంసే
వన సమస్త ప్రకారంబుల సంఘటించి కృతార్థతానందంబు నొంది ధర్మనంద
నుండు జనంబు లభినందించుచందంబున సామ్రాజ్యంబుఁ బాలించె నని
యిట్లు ధృతరాష్ట్రనియాశ్రమవాసంబువిషయం బైనవర్తనంబు వైకంఠాయనుం
డు నెప్పిన విని జనమేజయుండు మహాత్మా యిట్లు కృతకృత్యతం బొందినపాండ
వాగ్రజుండు భూభారంబు నిర్వహించు చుండఁ బదంపడి పుట్టినవిశేషంబు
లెఱింగింపజే యనుటయు. 173
- కా. కారుణ్యాత్మకదృష్టిచార గతస్యకల్పాంతరంగస్థితి
స్మేరాకార పతంగమధ్యమమరీచివ్యాప్తిమూర్ఖత్వస్పృహ
ధారాయాపవిహార నిర్మితజగత్సంసార నానాగమ
క్షీరోద్యన్నవసితలాలసిత నిశ్చిత్తత్వోపభాసితా. 174
- క. నిర్మలసంవిదుపాస్యా, ధర్మకరణదుర్వికాస్య శ్రీ దైత్యశ్రేణీ
నిర్మథన కేళినిర్జర, శర్మకృతివిహారశీల శ్రీసంయమిలోలా. 175
- మాలిని. సమదవిమదదూర్యాసన్నరతౌప్రసన్నా
శమశుభమయమూర్తిస్సార దుర్లక్షిసారా
దమవిభవసమ ద్యృఢామ నిస్సీమభూమా
సమహృదయలసత్సంగసర్గోపానందవర్గా. 176
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యాశ్రమవాసపర్వంబు
నందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 177

1. క. ర్వాదంబుల నొనఁగె. 2. గ. సమస్త ప్రకారంబుల నాకాధించి కృతా. 3. గ. త్సం
జనవాహ. 4. క. సోభావితా. 5. గ. ధర్మానిర్వతదుర్వికాశరదైత్య. 6. చ. సమస్త క్రియా.

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

మా సలపర్వము, ఏ కాశ్యాసము.

—0—

ధర్మకామహృదయస

మాధానాథానకార్యకాంక్షిసరోజా

బోధఘనవ్యాసవరస

మాధిసమాలీఢతేజశ్చ హరిహరనాథా.

ధర్మకామహృదయస మాధానాథానకార్యకాంక్షిసరోజా బోధఘనవ్యాసవరస మాధిసమాలీఢతేజశ్చ హరిహరనాథా.

- క. దేవా జనమేజయథా, శ్రీవల్లభానకుః సుదాత్రతేజోదీప్తుం
డాపైశంపాయనుఁడు ప్రియావేళస్మేర చిత్తుఁ యై ట్లనియెన్. 2
- సీ. భారతసంగ్రామపారీక్షిణి జయరమ యుల్లసెల్ల సామ్రాజ్యమునకుఁ
బాండవముఖ్యుని యెట్టుంబు గట్టినయది యాది గాఁగ ముగిసెడియు నైదు
సంవత్సరంబులు య సన వనంతరవత్సరంబునఁ బ్రజకు భయం బొనర్చు
నుత్పాతములు పుట్టె య నర్విశ విను, మహావాయువు శర్మరావరి యగుచు
- ఆ. వీచు నర్కునుదయ్యవేళల బింబంబు, బలసి తోచు ఘనకబంధసమితి
సీరడములు లేక నిర్భాతపాతముల్, గలుగు నుల్కు లెల్లకడల డుల్లు. 3
- క. పరివేషము లినరజనీ, కరులకు నతిరూక్షురుచ్చులు య గలిగి కలుగు నం
బర మెల్లఁ గప్పి వేసవి, బరంగుం బెచుమూడమంచు య పౌరవముఖ్యా. 4
- సీ. ఇ ట్లనుదినమును య నెన్నియేనియును మహాత్పాతములు పుట్టుచుండఁ గొంత
కాలంబువోవంగఁగొంతేయముఖ్యుండు, వినియె నొండొరులతోఁగ్రబెనఁగి సర్వ
యాదవులును దెగి య రంబుజనాభుండు, హలధరుండును దక్క య నని నరేంద్ర
విని భీమసేనుని య వివ్వచ్చు నఖలుని, సహదేవు రావించి య సంభృతార్తి
- తే. యగుచు నవ్వార్ధౌజీగ్రిహచ్చెన్నదఱకును, వార లేవును నెవ్వగల్గగూరు మాన
సములు గలఁగ నత్యంతవిషమణ్ణు లైరి, సకలజనకోటులును శోకకృజలధి మునుఁగ. 5

- తే. అనిన విని యమ్మహీపతి శ్రీ యాదవులకు, బోరు దమలోనఁ గలిగినకారణంబు
వారివృత్తాంతమును వివరవలతుఁడెప్పు, మనుడు నమ్ముని యిట్లనునతనితోడ. 6
- క. ద్వారవతికిఁ గణ్వండును, నారదమునివరుడు గాధినందనుడును బెం
పారంగఁ దొల్లి వచ్చిరి, నారాయణుఁ జూచువేడ్క శ్రీ నరవరముఖ్యా. 7
- సీ. చనుదెంచి పురవీధి శ్రీ జనునవసరమున, వృష్టికుమారులు శ్రీ విధివశమున
మనముల నవిసీతి శ్రీ జనియింప సాంబున, కంగినాలంకార శ్రీ మమరఁ జేసి
కొని వచ్చి యమ్మహామునివర్గమునకు మిథ్యావినయమున వందన మొనర్చి
నిభృతు లై కారుణ్యనియతాత్మలార యీ, భామిసి బభ్రునిభార్య ప్రజలఁ
తే. గనునె యిది యని యడిగినకారవేంద్ర, యత్తపోధనవద్యు లభయ్యాగడమున
కాత్మలందుఁ గ్రోధానలమగ్గలముగ, నెలయ నమ్మ మారులతోడ శ్రీ నిటులనిరి.
క. అంబుజనాభునికొడు కీ, సాంబుడు గను యాదవక్షత్రయాప్తాదనక
సమర్థులై బగుముసలము మావచ, నంబున కన్వతంబు లేదు శ్రీ నమ్ముడు మీరల్. 9
- సీ. దామోదరుడు హలధరుడును దక్కంగ, యాదవు లెల్ల నునమ్ముసలము
నమ్మతశక్తిగీత్రుడగుదు రబ్బల, దేవుండు దన దైన్యదేహ మధిక
నిష్ఠమై విడిచి వార్షిధిఁ బ్రవేశించు భూ, శయ్య నుండంగ నాచక్రధరుని
జర యనురాక్షసివెరవునఁ బట్టి క్ర, మించు బొం డని చెప్పి శ్రీ మెచ్చుగాడు
అ. మనము కృష్ణు నింకఁ శ్రీ గను టనియెడుబుద్ధి, నమ్మహామునిద్రులపుడు మరలి
యాత్మవాసములకు శ్రీ పరిగిరి తదనంత, రంబ కృష్ణు డవిష్కరణంబు వినియె. 10
- క. విని కాలవేది యగున, వ్వనజాక్షుడు నియతి నగునగ్రవస్థకుఁ దలఁపం
జన దన్యథాత్వకరణం, బని యూహించుచు నుపేక్షయాత్మ నొలయఁగన్. 11
- క. తనచుట్ల నున్నబంధులఁ, గనుఁగొని యిట్టిది విధాతృకరణీయం బి
ప్పని మనవారలయొప్పని, తనమున మూడె నని వంతఁ శ్రీ దలపోయకుడి. 12

మునికాపంబున సాంబునికడువున ముసలంబు పుట్టుట.

- సీ. అని పల్కి యభ్యంతరరావాసమున కేఁగి, మఱునాఁడు సాంబకుమారుకడుపు
లోనుండి జముదూత శ్రీ వోనిభయంకర, నిష్ఠురముసలంబు శ్రీ సిగ్గమించె
దానికి నత్యద్భుతంబును భయమును, గదురంగ వసుదేవుకడకుఁ బొటి
బంధు లయ్యాదవశపతి తెఱిగించిన, నలఁదురి వెలువెల్ల శ్రీ వగుచుఁ గొంత
తే. ప్రాద్దు నివ్వెఱు గంది యాభూవరుండు, కడురయంబున రోఁడలి శ్రీ పొడిగఁ జేసి
వనధిలోపలఁ జల్లంగ శ్రీ వారిఁ బనిచె, వారలును నట్ల చేసిరి శ్రీ కౌరవేంద్ర. 13
- క. మునిశాపశక్తి మాన్యుమ, మునకే ద్రోవఁగ రామి యుల్లశములఁ దలఁపక య
జనపతియు బాంధవులు న, ట్లానర్చి యూఱిసిలి యుండి శ్రీ రుద్రీనాథా. 14
- క. పదపడి ధృతరాష్ట్రమహిమి, యదయహృదయ యై సమస్తయోదవులకు బె

ట్టిద మగుశాపం బిచ్చుట, వినిత మును నజ్జనములు న నెఱచుచు నుండన్. 15

క. కాలం బగుటయుఁ గురుభూషాలో తమ యాదవేంద్రపటణమున వృ
త్తాల్లువ్యసమాపాదన, శాలిమహాత్మాతముల్ ప్రజాతము లయ్యెన్. 16

తే. అరుణములు ఘ్నూరితంబులు న నై నలోచ
నములు మెఱయ మహా గ్రదండము ధరించి
తిరుగు నొక్కొక్కచోటను న దృశ్యుఁ డగుచు
నంతకుం డిదె యదె తోచె న ననగ నధిప. 17

ద్వారకాపురంబున మహాత్మాతము లశేకములు పుట్టుట.

తే. నీలసింగళ దేహ యాభీలభంగి, కముగ నమ్మెయి వ ర్తించు న జముఁడు సకల
వృష్టిభోజాంధకోత్సాదిరవిహరణమున, మునులశాపంబు ప్రే రేప న మనుజనాథ.

సీ. చిలుకలు గూబలయెలుఁగులచందంబు, దోఁపంగ నెఱచు రాత్రులను దివము
లందును నక్కలయెల్లు మేఱలు గూయు, మొదవుపిండునకు గాఢిదలు పుట్టు
ముంగుల కుదయించు న మూషికంబులు గుక్క, తెల్లను బిల్లుల న నీను బలుఁడు
హరియును దక్కఁగ న యాదవనివహంబు, బ్రాహ్మణ ప్రతతికి న బాధసేయు

తే. గురుల కవమాన మొనరించు నదిరుగు లజ్జ
విడిచి యభిలాషములవెంట న విభలపంపు
సేయ కున్మార్గములఁ దమనచి త్తములకు
వచ్చినట్లు వ ర్తింతురు న ననిత లధిప. 19

క. ఆనలములు హామకాలంబున నానాభూతవర్ణములతోడ శిఖిల్
మనుజేశ్వర వామావ, ర్తన మొందఁగ నుగ్రగంధరౌద్రంబు లగున్. 20

క. విను కూడుగూరపాకము, గనుఁగొని ప్రియి వాపి డింపఁగ నప్పడు సం
జనితములై పువ్వులు గల, గొన మిలమిల మెదలు నందుఁ న గురుకులముఖ్యా. 21

సీ. అనుదినంబును నిట్లు న లశుభసూచకములు, దోఁపంగ సర్వవిధుండు కృష్ణుఁ
డంతరంగమున స్రమాలోచనము సేసి, గాంధారి పుత్రశోకమునఁజేసి
కోపంబు గదిరిన న శాపంబు ముప్పది, యాఱువునే డెల్లయాదవులకు
నాశ మనోన్యవృత్తాననమున నగుటకు, నిచ్చె నిష్ఠించి యయ్యెడు వచ్చె

ఆ. దప్ప దది ఫలించు న దానికి దీర్ఘస, మీపభూమి యైన న మేలు గాదె
యని నరేంద్రయమ్మహాత్ముఁడీభంగి నూ, పించి తెఱఁగునిశ్చయించెదివిరి. 22

ఆ. అట్లు నిశ్చయించి న యాదవనివహాత్మ, యంబు దివ్యబుద్ధి న నరసి యపర
దివసకలిత మగుటఁ న దెల్లంబుగాఁ గని, కొని యతండు పెద్దకొలుపులోన. 23

డి. జాతర సేయఁగా వలయు న సర్వజనంబులు నంబురాశికిన్

బ్రతిగ భక్తితోడ నని న బంధుల తెల్లను జెప్పి వీట వి

- భ్యాతిగ నప్పు సాటూటకు శ నర్హునిఁ జంచిన ఘంటికాస్వనో
పేతము గాఁగ వాఁ డెలమిఁ శ బెద్దయెలుంగునఁ జాటె నెల్లెడన్. 24
- సీ. ఆరేయి గల నెల్లెవారును గోరదా,డలును నల్లనిమేను శ గలనెలంత
యొక్కత యిలు సొచ్చి శ యువిదల నీడిచి, కొనిపోవ శస్త్రాస్త్రకోటికేతు
చయమును భూషణ్యసమితియు రాక్షసు, లపహరింపఁగఁ గని శ రవరదినము
నం దగ్నిద త్తంబు శ నజ్జనాభంబును, నై నకృష్ణునిచ క శ మద్భుతముగ
ఆ. నెగసి యఖలజనులు శ నీక్షింప దివమున, కరిగె నమ్మహాత్ముగరుడకేత.
నంబుఁ దోన చనియె శ నరవర రోహిణీ, తనయుతాటిసిడము శ ననుసరించె. 25
- తే. వినుమును గ్రీ వమును శై బ్యమునువలాహ, కంబుమేఘపుష్పంబునాఁగలుగునట్టి
వాహనంబులతోఁ గూడ శ వాసుదేవు, తేరు తదవసరంబున శ దివికి నరిగె. 26
- క. వెడలుండు తీర్థయాత్రకుఁ, గడువేగం బనిరి సురలు శ గగనంబున న
ప్పుడు సువ్యక్తముగా నె,క్క డెలుంగులు నెలఁగ రాజ్యకులమాళిమణి. 27
- క. అవి గనియు వినియు నులుకక, సవరణ లొప్పార నపు డశసంభ్రములై యా
దవులు మనోజ్ఞము లగుశీ,ధువులును మాంసములు వేడకతో నిడింటన్. 28
- యాదవు లందఱుఁ గృష్ణసహితులై సముద్రతీరమునకుఁ బోవుట. —
- సీ. సమకటికొనుచు భోజ్యములు భక్ష్యంబులు, నానావిధములొనోనర్చికొనుచు
క్షీరశర్కరలును శ ఘృతబహుభంగిక,వ్యంజనంబులు వివిధాన్నపాన
ములును నక్షతగంధ్యములును బువ్వుంబులు, గావించుకొని బలుగ్రావళులును
దలమోపులును బండ్లుద్రవమతోడ నొప్పారి, చనుదేరఁ గరులునశ్యములు వరద
తే. ములు నలంకారవిరచనశ్రములు నుదాత
లలిత రేఖంబు లగుమాల్యదములును భూష
ణములు నాలేపనములు వశస్త్రములు వింత
చెన్ను సేయఁ జేవట విలశిల్లు చుండ. 29
- క. తనరథము లేమి నొండొక, ఘనరథమును చారుకుండు శ గైకొని యెలమిం
గొని రా వెడవెడ గై సే,సినకృష్ణుండు నిర్వికారచి త్తత వెడలెన్. 30
- ఆ. తొడవు చీర పూత శ తొంటియట్టులు గాఁగ, నేమివాహనంబు శ నెక్కకించు
కేనివికృతి లేనిహృదయంబు మిత్రసం,భాషణంబు గలిగి శ బలుడు వెడలె. 31
- క. ఆందోళికాదివాహన,సందోహంబున నితాంత్రచారుత్వము చె.
న్నొందఁగ సమలంకృత లగు,నుందరు లేతేర విభవశోభితభంగిన్. 32
- చ. వెలువడి లీల నేడి మును శ వేడక నొనర్చినమేటి చప్పరం
బుల నెలమి మహార వముపొంత వసిలిన నుద్ధవుండు దా
నలఘుతపం భావర్చుటకు శ నై వినినంబున కేఁగవచ్చు గాఁ
గలిగిన దాని కొరదొకడైన భువన భక్తమును కాలువేదితన్. 33

- వ. *అంత బలుండును బోవ నిశ్చయించి చెప్పిన. 34
- చ. పలుకక మ్రొక్కి పీడుకొల్కునంగ వనంబున కప్పరోహితుం
డలఘువినిశ్చయంబు వగ శ్ర యంతయు మాన్వంగ బోయె నాతనికా
హలధరుడ న్న బోయి కన్యయంబును భక్తియుఁ దోప నయ్యనా
కులు నట వుచ్చి యొక్కెడ నశకుంతలనిర్ణయశాంతచిత్తుడై. 35
- క. విను మొక్కఁడు నొకభూరుహ, మునములంబున నిరస్తమోహాంధత్వం
బున వెలుంగుబుద్ధివిజ్ఞేయనిరూఢతఁజేసి యుండ శ్ర నాసీనుం డై. 36
- ఉ. భూమిసురావలీమహితభోజనతగత్రముఁ దీర్పఁ బూని హృ
ద్యామలరాజితంబు లగునట్ల నరించినకూడుగూర లా
కోమలు లాఁగఁగాఁ గడఁగి శ్ర క్రోతుల కన్నియుం బంచి వెట్టి రు
ద్దామవిహారలీల వసుధావర యాదపు లేమి సెప్పుదున్. 37
- చ. పదపడి గీతవాద్యగతిబంధురనృత్యము లుల్లసిల్లఁగా
నుదధికి నంచితాత్మతమ్రహా తరగంధవిశిష్టపుష్పసం
పదలు బహుప్రకారములఁ శ్ర బ్రస్తుతి కెక్కఁగఁ బూజనీసి పెం
పొదవ నివేద్య మిచ్చిరి స్రమజ్జ్వలహృద్యపదార్థకోటులన్. 38
- చ. విను తదనంతరంబ మద్యవిహ్వలభావము నేయఁ జాలి యిం
పొనరినయాసవంబులు స్రముత్సుకతం గనకంపుఁగోరలం
గొని హరిసన్నిధానమునఁ శ్ర గ్రోలిరి యాదపు లంతరంగమో
దనకరణంబు లై నయ్యుపదంశములం గొనుచున్ మహీశ్వరా. 39
- తే. సాత్యకియుఁ కృతవర్మయుఁ శ్ర జారుధేష్టుఁ
డును గడుండును బ్రద్యుమ్నుఁడను మొదలుగఁ
గలుగుయాదపు తెల్లను శ్ర గాంతుఁ జాన
విధి యొనర్చిరి పెల్లుగ శ్ర విధివశమున, 40
- తే. వృష్టిభోజాంధకులు కురువీర యిట్లు, రేఁగి మద్యపానం బొడగరించి, ముఠముఁ
బొంది కేకిసలాడుచు శ్ర బొందు వడని, పలుకు తెనఁగంగఁదిరిగి నశవృక్షసెలంగ.
- ఓ సాత్యకికృతవర్మలకు రోషజవకంబుగాఁ గలిగినశంపాదః. ఓ —
- సీ. ఉన్మార్గవర్తులై శ్ర యుండిరి విను మట్టియవసరంబున ఘూర్ణితాదుణంబు
లయిననేత్రముల సాత్యకి కృతవర్మని, వదనంబు గనుఁగొని శ్ర ముద మెలర్చ
నొద్ద నిల్చున్న ప్రద్యుమ్నుచే సజుచును, శవహూత మేర్పడుటైట్టిభంగి
బెలుచ నవ్వె యరాత్రిబృందంబు నిద్రావశతత్వంబు బొందఁజు శ్ర జాపువోని
తే. దువ్వదశ నొంది యుండంగ శ్ర కుద్యుండేవి.
నడరి వధియింకుఁగాఁ జొరఁ శ్ర కువిహ రాజ

- తనయఁ డంతపాపంబు నేయెనె యితండు
పొడిచెనటె యిస్సిరో యిట్టిపాటఁ జోటె. 42
- తే. అఁనఁ బ్రద్యుమ్నుడిది నీచు శ లయనవారి, తెరపు వృష్టివంశోత్తమ శ దీనినిట్లు
నీకు వాక్రువ్వ నేటికి శ బోవ విడుపు, జను లితనిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టుటకసాల దెట్లు.
చ. అన విని రోషచిహ్నవికృతాననఁ డై కృతవర్మ సాత్యఁగి
గనుఁగొని సిగ్గు లేక యొరుకయ్యము నీ కిటు లుగ్గడింపఁగాఁ
జనునె కిరీటి చే నఱక శ శాంతత నొందినసోమద త్తనం
దనుతల ద్రుంపవే మఱచితా యిసిరో యిది పోరిపాడియే. 44
- నీ. అనియె దానికి హరి శ యాభోజపతిమీఁదఁ గడు నెట్టి నైన క్రేఁగంటిచూడ్కి
నిగిడించి సక్రోధ శ మగుమానసంబుతో, నఖిలభోజులఁ గలతయంగఁ జూచె
నప్పుడు సాత్యకి శ హరితోడఁ గృతవర్మ, ననుజండు శ తథన్యు శ డనుచితోద్య
మమున సత్రాజిత్తు శ మహితాత్ము మానసీ, యుని శమంతమణికిని వధించె,
తే. గాదె యని వారిదెసఁ గీడు శ గానుపింపఁ
బలికె నవ్వాదు విని సత్యభామ కోప
మడరి వనితాస్వభావోద్గతాశ్రుపూర
యగుచు హరియ గ్రతలమున శ కరుగుదెంచె. 45
- క. కనుఁగొని హరి కతిరోషము, జనియించెను దానిఁజూచి శ సాత్యకి యద్దే
వునకును దేవికినిం బ్రయ, మొనరించెద నని తలంచి శ యాద్యృత్తుం డై. 46
- మ. కృతవర్మం బటుదృష్టే జూచి కినుకం శ గెంపారువ క్రంబుతో
నితఁ డాచార్యసుతుండు దోడ్పడఁగ రే శ యెల్లక వడిం గిట్టి క
ష్టతరోత్సాహత ద్రాపదేయులను ధృష్టప్రద్యుమ్నుఁ దతోన్దర
ప్రతతిం జంపిననీచు వారలగతిం శ బ్రాపించు టర్హం బగున్. 47
- మ. అనుచుక సంతయమిశాపజాతముసలాశ్రయంతాదృఢతస్థితక
క్తినిరూఢంబుగ నూనినట్టినిజనిశ్చింతంబు శీఘ్రంబునం
గొని తద్దీధితిరాజుచే నతనిచూడకుల్ విహ్వలత్వంబు నొం
ద నుదగ్రోధఁ ద్రుంచె దద్దళము రక్తాంబు ప్రసారంబుగన్. 48
- తే. అట్లు కృతవర్మఁ దెగఁబూర్చి శ యాతఁ డంత
నిలువ కుద్దతుఁ డయి భోజకమలముమీఁదఁ
గవిసె బాహువిలాసంబు శ శిఖిడదీ ని
చయము మెఱయంగ సందంభశత్రురముగ,
చ. కవినినఁ జూచి యాఁగుటకుఁగగా నలిసాక్షిండు వోవునంత నా.

- హవఖరు లైనభోజులును శ్రమంధకవీరులు నొక్కడై దెసలో
సెవును వడంగ నార్చి యతిశీఘ్రత సాత్యకి జట్టుముట్టి ర
పు విమలబోధుఁ డాహరి కశ్రమంగన లొందియుఁ గాలవేదితన్. 50
- ఉ. తమ్మునిఁ గాచునట్టిసముదగ్రతగైకొన నొల్లఁ డయ్యె వే
గమ్మున రుక్మిణీసుతుఁ డభిఖండపరాక్రమ మొప్పుఁ గిట్టి శౌ
ర్యమ్ము భుజాబలమ్ము మోటయం గని సాత్యకి సంతసిల్లి డ
ర్పమ్మునఁ బేర్చె మెచ్చొలసి శ్రమస్తుతి సేసిరి చూచుభేచరుల్. 51
- చ. కనుఁగొని వృష్టివీరులు నిశామసముజ్జ్వలరోషవహ్ని నె
మ్మనమున నుత్థితంబుగ స్రవమత్సరశౌర్యము విక్రమోద్ధతిం
బెనువఁగ వార లిద్దఱకుఁ శ్రీ బ్రీతి యెలర్పఁగ సింహనాదము
ల్లనపథ మెల్ల నిండఁగ బలంబుఁ జలంబును నుల్లసిల్లఁగన్. 52
- క. భోజాంధకసంగమనవి, రాజిత మగునబ్బలంబు శ్రరాద్రోదేక
భ్రాజతు లయి తాఁకి పెనఁగి, రేజాలియు లేక కృష్ణుఁ డిఁజీంపంగన్. 53
- క. అయ్యిరు దెఱఁగున కప్పడు, కయ్యముకకుఁ బరమసాధ్యకంబుగఁ గలిగె
ముయ్యించుతుంగ యచ్చట, దయ్యమునేర్పు విను సెప్పెదం గురునాథా. 54
- చ. మునివరశాపసంభవద్రమోఘగతిఁ ముసలంబు సాదృశ్యం
బును నతిదారుణంబు నగుభూరిసముద్భటశక్తిభేలనం
బున ముసలత్వవిస్ఫురణముం గలిగించె బ్రవేశగిలఁ గై
కొని సమర ప్రవర్తనము శ్రమోరతరంబుగ నెల్లతుంగలన్. 55
- క. పొడి గాఁగఁ జేసి యమ్మొయి, జడనిధిలో వృష్టివరుఁడు శ్రమల్లించిననుం
జెడ దయ్యె మునివరులయొక్కడుశక్తిని ముసలశక్తి శ్రమదువంశవరా. 56
- నీ. యాదవవీరుల శ్రమసమయంబున, మద్యపానోద్భూతశ్రమదముపేర్చి
మునివరామోఘవ్రచనదివ్యశక్తిని, జేసి కల్గద తుంగ శ్రమప్రేసినంత
టన ప్రతిభటునకుఁ శ్రమదుపేడ గలుగునే, యనువివేకము దానిఁ శ్రమనివరోధి
నడిచినయప్పుడు శ్రమిమక లే కిలఁ బడఁ, గని యిది యెట్లోకో శ్రమని తలంచు
తే. టయునుగావున సమర మ్మిట్టలపుభంగిఁ, జెల్లె గృత్రిమముసలచంద్రోల్లసనము
లతిశయిల్లంగ వారి కశ్రమోన్యజగధవి, హారదుర్వారసంచారశ్రమోర మగుచు. 57
- ఆ. తండ్రి పుత్రుఁ డన్న శ్రమమ్మును నాక యయ్యిరు దెఱంగువారు శ్రమేపు రేఁగి
మడియ మోడ గాలిఁబ్రబహుమ్రాచుగముల తెఱంగు దోచె నేమనంగఁగలదు. 58
- క. మునిశాపము వారలమది, ననయము నన మొక్క జేయ శ్రమ దొక్కడైన
విను మరలుట దెరలుట లే, కని బెట్టుగఁ జేసి రథిప శ్రమార్పులు సెలఁగన్. 59
- తే. అట్టియెడ విను భోజులు శ్రమంధకులును
బాలఁ గలుగుటఁ బ్రబలుండు శ్రమసాత్యకియు స

మ గ్రత క్రి ప్రద్యుమ్నుడు శ నాది గాఁగ

మడిసె వారిచే వృష్టిస్వమాజ మెల్ల .

60

సీ. అనిరుద్ధుఁ బ్రద్యుమ్ను శ సాంబుని సాత్యకి, గదుసని మఱియును శ గలుగువృష్టి
వరుల నంధకభోజ్యవర్గపరా క్రమ, క్రిడల సమసి యాక్షితితలమునఁ
బడియుండఁ గనుఁగొని శ పరమమునింద్ర శా, పంబుమహాశక్తి శ బద్ధనాభుఁ
డును దీవకోపాగ్ని శ తనదుచి త్తమున నుద్ధుర మై జనింపంగ శ దురములోనఁ
తే. బడక శేషించి మెఱసిన్ ప్రతిభటాళి, మీఁదఁ గవిసి తుంగలఁగొనిఁ మోఁదినిరవ
శేషముగఁ జేసె నిట్లు లభ శేషయాద, పులును మాసలవిస్ఫూర్తి శ బాలిసి రథిప,
క. నారాయణుఁ డప్పుడు గాం, ధారీవాక్యంబు తెఱఁగు శ దలఁచి మనమునం
బారంబుఁ బొందెనే యిది, యారూపున ననుచు సంగ, రావని నొకఁడున్ . 62

శ. నిలుచున్నఁ జూచి రణసంకులతఁ బడకయున్నదారుక్కుడు బభ్రుడు న
జ్వలరుహనాభుసమీప, స్థలికిం జని యిట్లు లని రతనితోడ . నృపా . 63
తే. అఖిలజనమును సంవాత్సమయ్యె నిచట, నేల బలభద్ర దేవుఁడున్నెడ ముకుంద
యరసిగొనిపోయి యాతని చరితమునకు, ననుగుణంబై నవ ర్తనమాచరింపు 64
చ. అనుటయు నట్ల కాక యని శ యంబుజనాభుఁడు బభ్రుదారుకు
లృనములు దల్లడిల్లఁగఁ గెలంకుల రా బలభద్ర దేవుపో
యినదెస నాదరం బెసఁగ శ నేఁగి కురుక్షితిపాగ్ర గణ్యా యా
ఘనతరమూర్తి నవ్వలనఁ శ గాం.చె మహిజముపొంత నుండఁగన్ . 65

—|| యాదవు తెల్ల మడిసిపిదపఁ గృష్ణుఁ డుత్తర దోడైర దారుకుం బంపుట. ||—

సీ. కాంచి దారుకుదెసఁ శ గనుఁగొని నివు వే, పాండుతనూజులశపాలి కరిగి
వారికిఁ యాదవ్యవర్గసంక్షయవిధ, మెఱిగించి యర్జును శ నిందుఁ దెమ్ము
నావుడు నతఁడు ముతహా వేగవంతంబు, లగురథ్యములఁ బట్టి శ యలఁతియరద
మునఁ బూన్చికోని రయ్యంబుననేగె నప్పు డ, మ్మురవైరి బభ్రునిమోముజూచి
అ. యతివపిండుఁ గుంజరాదులఁ బురిఁ జేర్చి, యరుగుదెమ్ము వేగ శ మనిన నాతఁ
డట్ల చేయుపనికి శ నము చన నొకభోయ, త్రుంగఁ జేసె నతనిఁ శ శుంగక్రేసి.
అ. హరికిఁ గానవచ్చునంతదవ్వుల నట్లు, వడియె బభ్రుడతనిపాటుఁ జూచి
సంయమిం ద్ర శావ్యశక్తికి నమ్మత, మంది యమ్ముకుందుఁ శడన్నతోడ . 67

క. సామజరభతురగములను, శామలఁ బురి సేర్చి యే మృరలి వచ్చెద నీ
భూమిజముకడన నిలువు ద, యూమయ నారాక వార్చి శ యనియె నోరంద్రా . 68
సీ. తనకృజాదుల సరిశ్రులను గొనిఁపురి కేఁగి, వసుదేవుఁ గాంచి యుగవృక్షమణిప
త్రోక్షిణుడగఁగిల్లునుఁ గదాల్చి, కొరవకుల, క్షయము నూచితి నేడు శ. పకఁబయాద
పులనాశమును గంటి శ నలఘుతేజోధన, యఖిలబాంధవహీన శ ముఖసముచేటి
మునుపున వ ర్తింప శ మనసు గొల్పిద్యుమున్న, మునున్ శానదమునా కడిగినాడు

తే. భవ్యతపమున నాబుభభద్రుఁ గూడి, యేను నప మాచరించెన శ్రీ నింక మీర
లరసికొనుడు సర్వంబును శ్రీ నరుడు వచ్చు, నింను మీసంపుసేతత్తయెల్ల నేడు.

క. అనుచు నతని చాదంబులు, దనఘోరతలంబు సోకఁ శ్రీ దాత్పర్యమునకా
వినతి నడపె నంతకమును, వినియె జనులచేత సమర్థవిధ మతఁ డధిపా. 70

చ. విని బలుజీవి వోయి మది శ్రీ విహ్వల మై మెయి మ్రానుసాటు నొం
ద నునికి మీఁదఁ గేశవుఁడు శ్రీ దాచును రాముఁడు నిల్లు నాసి కా
సనమున నుండువార మని శ్రీ నైష్ఠికతం బలుకంగ నున్నచే
తనయు నడంగఁ జేప్పితము శ్రీ దక్క శవాక్యతి నుండె నత్తటిన్. 71

క. తనమాటలు నజ్జననాఘనవస్థయు వినియుఁ గనియు శ్రీ కురపిల్లి సతీ
జను లొక్కటఁబెల్లాకం,దన మొనరించిన మురారి శ్రీ దయచుది నొలయన్. 72

సీ. అందఱ నూరార్చి శ్రీ యర్జునుం డిప్పుడ, వచ్చు నిచ్చటికి మీశ్వంత లెల్లఁ
దీర్చు నక్కురుకుల్యదీపకుం డని యుప, శమవాక్యములుఁ దేర్చి శ్రీ జనకపాల
నాసీనుఁ డయి తదీయాంఘ్రిపద్మంబులు, దనచారుపాణిపద్మముల మెత్త
మెత్తనయొత్తుచు శ్రీ మెలుపొందఁ గర్జంపుఁబలుకులఁ జిత్తవీరభ్రమము మాన్చి

తే. మఱియుఁ బార్థునిరాక పశ్యత్తును జెప్పి
యన్నయాఘ్యుఁడు పని సేయ శ్రీ నున్నవారిఁ
గరితురంగాదికముల మీత రరసికొనుడు
వినుడు కర్తవ్య మిట్టిది శ్రీ వేయ నేల. 73

క. అని తగఁ బలికి యతని వీడ్కొని రామునికడకుఁ జని యరకుంతితభక్తి
వినతుం డయి మనజనకని, యనుమతి వచ్చితి మహాత్మ శ్రీ యనియె నరేంద్ర. 74

అలరాముడు శరీరంబు విడిచి యనంతునియందుఁ గలయుట.

సీ. తదనంతరంబ యశ్చంద్రామోదకుఁడు రాము, వదనసరోజంబునవలన వెడలఁ
గనియె మహాభుజంశ్రగము నగుణచ్చాయ, మై పొల్చువక్త్రస్వహస్రకంబు
మణుల వెలింగెడుఘణములుఁ దెలుపారి, పర్వతాభోగనిభంబు నైన
మేనిపెంపును గలగదాని నట్లాబల, భద్రుండు నిజయోగశబలముపేర్చిఁ

అ. దనదుతనువు విడిచి శ్రీ చనియె వియద్యధి, నంబునిధికి నమ్రహాత్మ నెదురు
కొనియె వగుణఁ డధికవిసయంబుతోనాగ, కులము లెల్ల వచ్చి శ్రీ కొలిచె భక్తి.

అ. అహికులాగ్రగణ్యుఁ శ్రీ డైనవాసుకియుఁ గ, రోకటకుండుఁ దక్షకుండు వారు
ణుండుఁ గుంజకుండుననుం గుముకుండును, దుర్ముఖుండునుం బృథు శ్రీ వ్రుండు. 75

తే. హోదఁడను వక్ర దంతండుఁ శ్రీ గ్రోధనామ
కుండు శంఖుండుఁ బుడరీకుండు మిశ్రి
యును నజేయుండు ధృతరాష్ట్రుడును మొదలుగ
నరుగుదెంచి యదేవు శ్రీ నర్థి గొలువ.

అ. పరమకౌతుకంబు శ్రీ భవ్యభక్తియు నొలయంగ నచ్చి కొలిచె శ్రీ నాథునిండు
గంగ యాది గాఁగఁ శ్రీ గలమహానాథులు స, ముజ్జ్వలాభిరామమూర్తులొంది, 78
క. అంతయును దివ్యదృష్టి, క్రాంతి యగుమురాతకుండు శ్రీ గనుగొన నమ్మా
ర్త్యంతరము గలపికోసయె ననంతకుండు దనపరమమూర్తియందు నరేంద్రా, 79

సీ. అట్లుగ జూడు చన్న శ్రీ నచ్చటు వాసి యం
తంతఁ గ్రుమ్మరుచు మౌరారి సకల
లోకపాలనకు భూలోకంబునందుఁ దా
బుట్టంగ వలసి ననయట్టిమేటి
పను లెల్లఁ దీటుట శ్రీ మనమునఁ దలపోసి
తనువిముక్తికి నిమిత్తంబు దలఁచి
మునులవాక్యము తెఱంగును నొల్లి దుర్వాసు
నవయవసమితిఁ బ్రాయసము పూయు

తే. నవ్వ డఱకాలఁ బూయమి శ్రీ న త్తపస్వి
యచట ¹నవిలంఘ్య మై యప్రాయంబు గలుగు
ననినమాటయుఁ జర్చించి శ్రీ మనసు నింది
యములు నడఁగించి గాఢస శ్రీ మాధి నొంది.

80

క. జలనిధిశయనండు మహి, స్థలశయనం డయ్యె నట్టిసమయమునం దా
నలుకుచుఁ దత్కాంతార, స్థలి కల్లన నరుగుదెంచె శ్రీ జర కురుముఖ్యా, 81

ఆ. అరుగుదెంచి యచటఁ శ్రీ దిరిగెడునొకవేట, కానిఁ గాంచి వాడు శ్రీ కమలనాథు
నొడలు నూచి లెంకి శ్రీ నున్న ²యేణం బను, నట్లు సేసి మాయ శ్రీ యావహించె.

మ. ధరణీనాథ యతండు శాతశర ముగ్ధదృష్టత్తి సంధించి యు
ద్ధరభంగిం దెగ నిండఁగా దిగిచి ³య్యత్కుగ్రంబుగా నేసె నా
హరిశ్రీపాదతలంబుఁ దూరఁ గొని య్యయ్యత్త్రంబు మీఁగాల ని
వ్వరవేగంబున నుచ్చిపోయె వెన వాచుం జేరె గైకొంటకున్. 82

క. చేరి తెలియఁ గనుగొని పెం, పారుపురుషుఁ డగు లెఱింగి శ్రీ యత్యంతా ర్థిం
గూరి వడకి తచ్చరణాంభోరుహములఁ దనశిరంజు శ్రీ వొందం బడియెన్. 83

క. పడి యేఱ్ఱినఁ గృష్ణుండు దగు, నొడువుల నూరార్చి తనమనోరథ మివ్వె
నొడఁగూడిన మానుష మగు, నొడలువిడిచి నిజపదంబు శ్రీ నొందుట కరిగెన్. 84

శ్రీకృష్ణుండు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ భోవుట.

సీ. ఊర్ధ్వలోకమునకు శ్రీ నూర్జితతేజస్కుఁ, డగుకృష్ణుఁ డరిగిన శ్రీ నచటిదివ్య
మునివరులును సిద్ధులును రుద్ర వసుమరు, దాదిత్యవిశ్వముఖామతలును
సంక్రందనుండును శ్రీ సంభృతసంభ్రము, లగుచు భక్తియు వివరయంబు నెఱయఁ

శ్రీకృష్ణుండు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ భోవుట. శ్రీకృష్ణుండు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ భోవుట. శ్రీకృష్ణుండు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ భోవుట.

- గా నెదుర్కొని చరణానతు లై పర, మస్తుతివాక్యముల్ శ విస్తరిల్లు
- ఆ. బలసి రిందు దేవ్యపతి యల్ల జేరి క,రములు మొగిచి ధర్మరక్షణమున
తై దయావిధేయ శ మగుభేలనంబు, నవని నవతరించి శ తాదిపురుష. 86
- ఆ. అవతరించి కంసుఁ శ డాదిగాఁ గలదేవ,శత్రుకోటి నెల్ల శ సమయఁబేసి
భరతకులముకసటు శ వాపి సంశుద్ధప్రతిష్ఠఁ గూర్చి యరుగుదొంచి శీశ. 87
- క. అమృతం బజరం బవ్యయ, మమలం బవితర్యమచల శ మాగమగమ్యం
బు మహాత్మ భవత్పద మ,య్యమేయత త్వంబుఁ బొందు శ మసిరూప్యగతిన్. 88
- క. కృప నిట్ల యవతరింపుము, ప్రపన్ను లగువారియార్తి శ బాపుట కై య
జ్ఞపురుష యుగయుగమున న,త్యపరిమితగుణాధ్యరూప శ మభినుతి నొందన్. 89
- క. అని సంభృతిఁ బలుకఁగ నువ,చనముు నత్యాదరం బెనఁగ వినినముకుం
దునిపైఁ బెల్లు గురిసె న,య్యనిమిషపతి పుష్పవర్ష శ మతులితభక్తిన్. 90
- ఆ. అష్టాడు బ్రహ్మ వచ్చి హరియంఘులకుం బ్రణమిల్లి భక్తిమై
దప్పక చూచుచుక మది ముదంబునఁ దేల సలక్షణస్వరం
బొప్పి చెలంగ నాగమిక్రమాకులఁ బ్రస్తుతి సేసఁ బ్రీతుడై
యష్టరుషోత్తముండు కరుణార్ద్రానిరీక్షణమున్ నిగుడ్పఁగన్. 91
- నీ. అప్పరమేశ్వరుం శ డయ్యందఱను జూచి, యనిరుద్ధనామకం శ బైనయదియుఁ
ప్రద్యుమ్నతా ప్రతిభాసమానమును సౌ,కర్షణభావ¹వికాసితంబు
వాసుదేవాత్మక²వరరూపమున నేక,తావిభవత్సమాధానసిద్ధి
నొందించుకొంటి న్యానందబోధనిరంజ,నామేయమత్పదశ్రాస్తీ పరమ
- ఆ. మంగళానుభూతి శ నంగీకరించెద, సుఖుల రగుడు మీరు శ సుకృతులార
యనినవచనసమితి శ యతిమృదుమధురత, నింపు నొనఁగ సలరి శ రెల్ల వారు. 92
- క. ఆదేవదేవుఁ డత్యం,తాదరసంభావణంబు శ లమ్మెయి బ్రహ్మాం
ద్రాదులతోడ నొనర్చియ,నాదినిరవసాననిజపశ్చవాస్థితం డయ్యెన్. 93
- తే. ఇంద్రియాగోచరుం డైనయూహ సపుడు
బుద్ధిఁ జూచుచు నిర్భర్యాద్యుత్పకరంబు
లగుతదీయగుణమ్ముల శ నభినుతించు
చరిగి రాత్మవాసముల కశ్రజాదు లెల్ల. 94

బాహుకుడు పాండవులకు సకలయాదవత్సయంబు నెప్పుట.

- నీ. అవనీశ విను మంత శ నద్దారుకుడు సని, పాండవేములఁ గని శ పరమమునులు
యాదవకులముఁ బేరలుకఁజ్జై దొల్లి శ,సింహుట ముచు దలఁపించి పిదప
జలధితీరమున న్యాసవసానమత్తులై, వృష్టిభోజాంధకశ్రవీరు లెల్ల
మునివరనిర్దిష్టముసలాత్మకము లై న,ముయ్యంచుతుంగల శ మోఁడులాటఁ

తే. బేర్చి యొండొరువులఁ బరిమోర్చుటయును

రామకృష్ణులయునికియు శ నామురి
దన్నుఁ బుత్రైంచుటయు సవిస్తారభంగి
జెప్పె వారలు పెనువగఁ శ జేడ్చడంగ.

95

తే. సర్వయాదవసంఘంబురచాపు విన్న

ద్రౌపదీప్రముఖాఖిలాంతతపురాంగ
వలును శోకించి యాక్రందనములు సేసి
రతికరుణముగఁ బురజను శ లార్చి బొంద.

96

సీ. దారుకుం డత్యంతధర్మనిసీతి మై, నర్జునుతో సన్ను శ నచ్యుతుండు

నినుఁ దోడి తెమ్మని శ పనిచిన వచ్చితి, నని చెప్పెఁ జెప్పిన శ నతనిఁ జూచి
యాదవకులవిషయం బైనయొప్పని, పలుకు నావీనులఁ శ జలుకునట్టె
యచటికి వేగంబ శ యరుగక యిచటఁ గల్గిన్ని యుండెనుట్టిధైర్య మెండు.

అ. గలదు నాకు నీవు శ పిలువ నే లని పల్కి, యన్నతోఁ దగంగ శ నాడియాతఁ
డక్కులాగ్రగణ్యుననుమతితో ద్వార,వతికి నరిగ శ్రీఘ్నగతి నరేంద్ర.

97

చ. అరిగి మగండు సచ్చినకుశలాంగనయా శశి గ్రుంకినట్టి

ర్వరియును బోల్చు బట్టగుచుఁ శ వారిజనాభుండు లేనిదీనతం
బొరసి కృపైకభాజనతఁ శ బొందినయప్పరిఁ జూచి మానసం
బెరియఁగఁ జొచ్చె నేటి కెదు శ రీదినచాడ్పున నేమి సెప్పదున్.

98

క. దారుకుండు దోడఁ జనుడే, బొరజనము లంతఁ దన్నుఁ శ బరమాశ్వాసం

బారెడుమనములతోడను, గారవమురఁ జూడఁగా నశగరికిం జనియెన్.

99

చ. చనుటయుఁ గ్రొత్తపేరడలు శ సైఘగ లేక మురాంతకస్త్రియాం

గనలు పదాఱువేలును మొగంబులఁ గప్పఁగ బాష్పవారిరో
దనరవముల్ సెలంగఁగఁ బదంబులు దొట్టువడంగ దైన్యముల్
శనువులు దాల్చినట్టు దెరలం జనుదెంచిరి పార్థుపాలికిన్.

100

ఉ. వారలఁ గాంచి శోక మనితవారణఁ జిత్తము పెల్లగింప న

క్కొరవసత్తముం డెలుగు శ గద్గదికం దగులంగ నేడ్పుచుం
దే శోకభంగి డిగ్గి యులఁ శ ద్రెళ్ళినయద్దురవస్థ జూచినన్
వైరుల కైన డెందములు శ వ్రయ్యలుగా వగ దాఁకు భూవరా.

101

తే. రోదనధ్వను లెసఁగంగ శ రుక్మిణీయును, సత్యభామయు నప్పుడారసవ్యసాచి
కడకు నేతెంచి పుడమిపైఁబడిరి వనట, వెల్లిమునిఁగి యుల్లంబులువేగడునొంద.

క. తక్కును గలమహిషీజను, లక్కుంటీతనయుచుట్టు శ నవని నొఱిగి లో
నేక్కొనినవగలఁ బొగిలిరి, దిక్కెవ్వరు మాకుననుచు శ దీనత దోపన్.

102

క. వీనుము ధనంబయఁ డప్పుడు, దనుఁ దాఁ దేర్చికొని డెల్లతరుణుల నూరా

- చై నతని దోడ్కొని హరిశన, కునికడను జనియె నాసుకుల డట్టియొకన్. 104
- సీ. యాదవులో సమసిన శ్ర సయ్యె బసవలు పుడును కాక ముచ్చితాజులు
నందు దైన్యముతోడే ముచ్చిత శోకం, మాకులత్వము దోచె శ్ర సత్తదీను
మగుచిత్తమునవీరియాతుల్యము గన్న, యంతన శౌందల శ్ర మతిశయలై
గాన విశేషంబు శ్ర గల్గదు కృష్ణునిదశ యెట్టిదో యనుతల డంబు
- ఆ. నెవ్వ రొక్కొ దీని శ్ర నెఱిగించువా రను, నెవ్వగయును గదిరె శ్ర గవ్వడికిని
సధి దారుకునకు శ్ర నట్లమ్య నానృపు, కడ నెఱుంగువారుగాఁగఁ దారు. 105

— యిట్లునుడు సకలస్వజన్మయదుఃఖముం డగు పనుడేవుని గాంచుట, యి—

- క. తలఁకుచు జని యతినిం గినఁ, బలువగలం బొగిలి సెజ్జపై మే నిడి య
శ్రులు గ్రమ్మనున్న యవ్యభుఁ, డలమట గ్రొత్తయ్యు మనసు శ్ర నలమికోనంగన్.
- ఆ. లేది యడలి సవ్యసాచి గాఁగిటఁ జేర్చి, గద్గదిక నెఱుంగు శ్ర గడలుకోనఁగ
నడరి పెలుచ నేడ్చె శ్ర నాఱిఁ బోయినప్రజలఁ జేరు గ్రుచ్చిపనవి పనవి 107
- క. మనుజాధిపుఁ డమ్మెయి రో, దన మటు నేయంగ నరుఁ డతని నూరార్చె
విను మవ్వసు చేపు డి, ట్లను నాలుక దొట్టువడఁగ శ్ర నాతనితోడన్. 108
- చ. మనుజులమాత్ర గాక సురమాన్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లగా
దనుజులఁ దాకి గీటడఁ మృదర్పమునం బెను పొంది మాటు లే
క నెగడి రట్టిబిడ్డల కశకారణరోషమునం బరస్పరా
హననము కల్గి 'చా వలసె శ్ర నందఱ కక్కట దైవ మల్లినన్. 109
- క. విను నీశిష్యులు సాత్యకి, యను బ్రద్యుముండు నిమ్మకహో గ్రుపుసమరం
బునఁ దొలపీనుఁగు లై రని, విసియు బ్రదికినాడ నేన శ్ర వీరుడ జగతిన్. 110
- క. తొలితొలి సాత్యకికృతవ, ర్మలు రేపఁగఁ బుట్టె సంగరము దానను వా
రల దూఱ నేల మునిము, ఖ్యులశాపం బిట్టిచేత్రకుం³దగి యుండన్. 111
- చ. వలసిన నెట్టికార్యమును శ్ర వావిరి నెట్టుగ నైనఁ జేయఁగా
వలఁతి మృతుం బరిక్షితుని శ్ర వత్సలతా బ్రతికించె శౌరి మొ
క్కలమున యాదవులో పెనఁగఁగఁ గని మాన్పఁ డుపేక్ష నేసె నీ
పొలియు టవశ్యభావ్య మని శ్ర బుద్ధిఁ దలంచుట గాన సయ్యెడున్. 112
- క. ఇది విధివశత్వమున నై, నది యని శోకంబు దొఱిగునట్టివివేకం
బొదవదు ఫల్గున యాఱిడి, యదువంశం బెల్ల సమసె శ్ర ననువగపేర్చిన్. 113

— పనుడేవుఁ డునునకు యాదవసాశనంబు తెఱఁ గెఱింగించుట. —

- క. అనునెడఁ గ్రీడి యితఁడు కృష్ణునుపేక్షయ చెప్పె గాని శ్ర శోక మడరియుం
బనవఁడు కృష్ణుని గావున, ననుమానము వలవ³దమ్మకహాత్మునునికికిన్. 114
- సీ. అని మదిఁ బర్చించె శ్ర నప్పు డవ్వసు చేవుఁ, డతనితో ననియె సకల స్తయాద

- పులును మహామునీంద్రుఁ ఘోరశాపంబు, ఘనశక్తి నుద్భవించినమహాగ్ర
ముసలంబువలననమున ముసలాయమానము లైనతరుంగల శ సమదవృత్తి
నన్యోన్యవినిహతి శ యాచరించి గతాసు, లగుటయు నొక్కండు శ సతివసిండు
ఆ. గరులఁ దురగములను శ నరచంబులను గొని, యరుగుదెంచెఁ గృష్ణుఁడనిన నాధ
నంజయుండు దనమృతంబు దల్లడ-డ, నమ్ముకుండుఁ డెచటి శ కరిగ నధిప. 115
క. అని యడిగిన వసుదేవుఁ డతని కిట్లను నట్లు వచ్చి శ వామోదరుఁ డే
విసటం బొందుచు నుంకఁగ, నను నూరాఁబుటకుఁ గాఁగ శ నరవర నాతోన్. 116
సీ. విధివశంబునజేసి శ వృష్టిభోజాధిక నాశంబు నాటిల్లె శ ననున కేను
జెప్పిపుచ్చినవాడ శ నిప్పుడ యక్కొర, వాగ్రణి యిప్పురి శ కరుగుదెంచు
సీయెడ భక్తుండు శ నినుఁ గొల్చి యుండెడు, బనిచినపని యొనర్పంగ వలఁచి
యమ్మహాభుజుఁడు కాశ్యజ్ఞుండు శౌర్యస, యగుండు విక్రమశ్రమహితుఁ డతఁడు
ఆ. నాఁగ నే ననంగ శ నరనాథ భేద మిం, చుకయు లేదు విడువు శ శోక మతని
జేతఁ బట్టి నీవు శ మాతంగతురగాది, కములబంధుజనులఁ శ గాచికినుము. 117
క. అతఁడు వనితలను బాఁచర, సతిప్రయత్నమున నరసి శ యాపద బాపుక
ధృతిసారమహిత యంబుధి, కతిపయదినములను ముంపఁ శ గల దిప్పరమున్. 118
సీ. యాదవుల్ దమహాన శ నాపావం బానరింప, కటమున్న బలదేవుఁ శ డడవికరిగి
యత్యంతని మతిమై శ నధికతపోవర్తనంబునఁ దగిలి యున్నాఁడు నాకు
నదియ యొప్పెడు తెరు శ వై యుండుఁ గర్తవ్య, మిట్టిది వేముచుకేల యింక
నొడువినారంబు శ లుడిగి దయాలోల, యనుమతిసేయు మృగ్ధానికి నన్ను
తే. నా ధనంజయుఁడెప్పినయట్ల సకల
కార్యజాతంబు నడపి నెగడు మతండ
సమరమృతయాదవుల కెల్ల శ సముచిత ప్ర
కారమునఁ జేయు నగ్నిసంస్కార మనియె. 119
క. అతఁడు కాలాంతరమున, బ్రాతిగ భవదీయభవ్యపరలోకవిధుల్
చేతోగతి భక్తిపరిస్థితములుగఁ జేయు ననియుఁ శ జెప్పెఁ గుమారా. 120
క. చెప్పిన నేను నొడంబడి, యప్పురుపోత్తముని నెమ్మి శ ననిచితి నిట నీ
చెప్పినయట్లులు నేయుట, యొప్పైనను గలదు నీకు శ నొక్కఁడు సెప్పన్. 121
ఉ. వీరఁగఁబంటుగఁ బడినశబ్దల నెల్లఁ డలంచు టెప్పుడు
మానఁగ రామి తెల్ల మిది శ మానసముం గలఁగింప నన్నముం
బాసము నెమ్మొయిక్ రుచికఁ శ బట్టగు నట్లును గాక యిద్దెసం
దాను ¹సహించి యొమిగతిఁ శ ²దాపుకొనుక మెయి బ్రాణ మర్జునా. 122
క. ననితలఁ బ్రజలకు దం, తావళముఖనస్సువులను శ దగుచందమునక

నీ వరసికొనుము బాహు, శ్రీవిశ్వక కృష్ణునపు య చెల్లించువా. 123

సీ. అన విని ఘల్లుకం య డాన్పొట్టిపడిపొడ,యము దేహారచేడు య మకు టెఱింగి
డెండంబు నెవ్వగఁ య బొంది నమ్మిడిన,రమణుతోఁ గృష్ణురహిత మైన
యిద్దేశమున నసి యింపంగ నాకుఁ జి, త్తముఁ గొల్పుకే ధ్యోతనయభీము
లును నేను మాది నందనులును బాంచాలి,యును నేకచిత్తుల య మనఘ వినుము

తే. ధర్మతనయుఁ డిక్కార్యంబు య దలంచి యున్న
నిశ్చయించి బాలకులను య నెలతపిండు
దగుధనమును నింద్ర ప్ర స్థనగరమునకుఁ
జేర్పవలయుట మాకెల్లఁ య జెప్పినాడు. 124

ఉ. కావున సప్సరంబున సుకృతి నుండెడనట్లు గాఁగఁ బృ
థ్వీవర సంప్ర యత్నమున య వీరల నందఱ నంద పెట్టెనన్
నీవు పురస్కరుండ వు య నెమ్మిఁ జనం గొంపోయెడ భవ
ద్యావమునుమ్మలంబుఁ బెడఁబాపుము తప్పునె దై వకృత్యముల్. 125

క. అని పలికి దారుకునిఁ గనుఁగొని యాతనిచి త్తవృ త్తి య గుండుట బుద్ధిం
గని యిట్లనుఁ గృష్ణునిపో,యినవంక నెఱింగి పోద య మేనును నీవున్. 126

ఉ. ఇచ్చటికార్యముల్ నడపుఁ డి య ట్లని నెమ్మి నమాత్యకోటికిం
బాచ్చెము లేక చెప్పి మఱి య వోవుట యు క్తము నిల్చి వారలం
దెచ్చుట కీవ పొమ్మనిన య దిగ్గన నాతఁడు వోయి యందఱం
దెచ్చె సుధర్మ యన్సభకు య దేవతాస్త్రియనూనుఁ డుండఁగన్. 127

సీ. అమ్మండపమ్మన య కరిగినయమ్మంత్రి,వర్ణులక్కొరవ్వవంశవర్ణు
వినయ మారఁగఁ బరిశ్రేష్టించి రమ్మహి,తాత్మండుఁ గరమునునాద్వైదగుచు
గారవంబున వారిఁ య గలయఁ గనుఁగొని, యంతరంగంబు య శోకాగ్ని నెరియ
వారలతో నిప్పు య పారజనంబుల, నెల్లను బిలిపింపుఁ య డేను మీకు

తే. వారికిని నెఱిఁగింపంగ య వలయునట్టి,పనులు గల వని చెప్పిన య విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణత్వ త్రి యశ్వైశ్యశూద్రు, లాదిగాఁ బ్ర జ రావించిరధిపముఖ్య.

తే. అరుగుదెంచి యాప్ర జ లచితాసనమున
సున్నయయ్యింద్ర నందనుఁ య గన్న నతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యంగఱఁ య గలయఁ జూచి
యి ట్లనియె మోమునను దై న్య య మెనక మెనఁగ. 129

క. వననిధి నేటికి నేడవు,దినమున నిష్కరము ముంచు య దివిజులు గగనం
బుననుండి చెప్పఁగానే, వినినది యిది పెడలవలయు య జేగమ మనకున్. 130

క. వినుఁ డింద్ర ప్ర స్థపురం,బునకు నధీశుడుగ వజ్రఁ య బోడిమితోనే
సునిచెడ మీరెల్ల నతఁడు, మనుష్యుగాఁదొంటియట్ల య మనుఁ డచోటన్. 131

- క. సరకులు భారవహలకును, భరియించగల గొలఁది యున్నభంగిని మోపుల్
వెరవుపడగల గట్టుడు సెచ్చెర శకటములాయితంబు నేయుడు మీరల్. 132
- ఆ. వాహనములు వాని¹వానిముట్టలు నొక్క, వంకగా నొచ్చు శ నుసినపుడ
కట్టి వెడలి పోవునట్టితెఱంగున, కనువు గాగల జేసికొనఁడు వేగ. 133
- క. ఈదేశము ప్రజ భర్తజానాదరంభావనముల శ నాజ్ఞాసిగతిన్.
యాదవవీరుల కలనాఁ, జేది తెఱంగట్టిమనికి శ యెవక బారున్. 134
- క. అని చెప్పి పురజనులఁ బోఁ, బనిచి సచినకోటితో నిశభము లాదగ నా
హనముల సవరణ బెరయం, గొని రాఁ దగినపరిచారశకుల మునుముట్టన్. 135
- క. నియమింపుడు నగరిసరకు, లయినవి యిట్టిభంగి శ నక్షీణము లై
యొదిలం గలవారలఁ గని, పయనము తెఱగు సమకట్టుకొని మఱవకుండీ. 136
- క. సుందరులకు బాలురకును, నందలములు వేసడములు శ నాయితములుగాఁ
గందక కుందక చనువిధ, మొందఁగ సమకట్టుకొడలకకుండుడు తాల్మిన్. 137
- తే. గతము లయినకార్యంబులు శ గ్రమ్మఱింప, రాదుగాని మనకుధర్మరాజుగలడు
శేషజనరక్ష కొడయనిఁ శ జేయవచ్చు, చాసుదేవునిమనుమని శ నబ్రదేవు. 138
- క. అని వారి నిండ్లకును బోఁ, బనిచి మదిని వగలు మిగులఁ శ బాధం డారే
యనవద్యచరిత కృష్ణసదనమున వసియించె సముచితపువృత్తమునన్. 139
- చ. తెలతెల వేగునట్లు వసుదేవుడు నిర్మలయోగనిష్ఠ మే
నిల నిడి వర్ణనీయగతి శ కేగిఁగ దత్సదనాంతరంబునం
జెలఁగె ననేకరోదనవిశేషము లచ్చనుదేవవల్లభల్
నలుపురు నెమ్మిఁ గూడి మరగణంబునకై కలుసేసి రత్తజిన్. 140
- పక్షి వసుదేవుడు శరణంబు విడిచి పోయితిఁ బోవుట. —
- సీ. ఆసమయంబున శ నరునుఁ డచటికి, నేతెంచి వైభవ శ మెసక మెసకఁ
బ్రాలంబమాలికాశంకులఁ గదలికా, స్తంభంబులను శాత్రుకుంభకలశ
శిఖరంబులను బెంపుఁ శజెలువును విలసిల్ల, యానంబు గల్పించి శ యాదవేంద్రు
శవము సున్నాతంబు శ జందనచర్చాస, మేతంబు జీనాంబరరాతిశోభి
- తే. తంబు నాభరణస్ఫురితంబు మ్రోయ, యోజితంబును గాఁజేసి శ యాజకప్ర
యుక్తమంత్రతంత్రస్ఫుటయోగమింప, నర్పనేతెంచె సామగానంబు సెలగ.
- క. విను దేవకీయును రోహిణీ, యును భద్రయు మదిరయును సకముచితవిధానం
బున నొనరించినయానము, లనూనపరికర్మరుచిర శ లు యెక్కి తగన్. 142
- క. చెలులుం జుట్టలు దాపట, వలపట నేతేరఁ బెలిపు శ వదనసరోజం
బుల నొప్పం దగియెడుమాటల వారలవగలు మాన్పుటలు నుతికక్కన్. 143
- క. ఆనృపునివల్లభలు శవ, యానంబుపీఱుండ నిట్లు శ యరిగిరి విధి స

- న్యానితగతి ముందట వి, ప్రాసీకము సనియె నుజ్జ్వలాగ్నులు గొంచున్. 144
- తే ద్వారకావాసు లెల్లనుగదలడంబు, లుల్లములఁ గప్ప మోములగురుల బాష్ప
ధార లతికరుణమున హాహారవంబు, లెసఁగ నేగిరి ¹ వెనుక నుగనిరుదెసలను. 145
- సీ. ఇమ్మొయిఁ గొని చని యమ్మహీశుఁడు వేడ్క, మెలఁగెడుతోటలోపలనమ గ
చందనాగురుకావ్యచయముల మున్న కా, విందినసొదకు స్రద్విధియుతముగ
నప్పాడె సేర్పించి యర్జునుఁ డయ్యాడ, వేంద్రనిత్యమేధ యెల్లజనులు
నభినుతి సేయంగ య సచ్చితియం దాశ, వంబు నారోపింపఁ య బనిచి యగ్ని
- తే. దీప్త మగునట్లు సేయింప య దేవకీప్రముఖులు నలువురు నప్పు డాశిఖిఁ బ్రవేశ
లీల నంగీకరించి రాత్రబాలవృద్ధ, మైవసకలజనంబులు య నార్తిసొంద. 146
- క. ఘృతములు పైఁ జల్లఁగ నచ్చితి బేర్చినసప్తజహ్నుశిఖిలరవము నూ
ర్జితసామగాననాదో, ద్ధతియును హాహారవంబుఁ య గలసి చెలంగన్. 147
- క. తదనంతరంబ వజ్రఁడు, మొదలగుపురుషులు సతీసకమాహముఁ దగుమై
నుదక ప్రదానవిధి య, య్యదుముఖ్యుల కాచరించి య రన్వయముఖ్యా. 148
- తే. అప్పు డందఱు బంధులనాదరమునఁ, దనమసముచితాలాపర్యంతానకలన
ననునయింది పురంబునకరిగెఁ దాను, వారు వగ మడిఁ గడుర విగవ్వచ్చుడధిప.
- తే. ఇత్రైఱంగున సత్కిర్యా²యత్తుఁ డైన, యర్జునుఁడుపితృమేధమునభిరుతముగఁ
జలిపి వృష్టిభోజాంధకకసమరధరణి, తలమునకు బుధజనసహితంబు గాఁగ. 150
- సీ. అపరదినంబున య నరిగె నప్పుడు వృద్ధ, బాలకాంతాజన్యప్రకరములకు
నని నిర్గత ప్రాప్తలైపడి యున్నభో, జులను సంధకుల వృక్షములను గలయఁ
జూడంగ నుత్కటశోకంబు గదిరిన, నఱిముఱి మేదిని య నొలుగువారు
విప్రలాపంబు నానాప్రకారంబులఁ, జేయువారును నిరుచేయు నెత్తి
- తే. యలత నా కందనములు హాహారవంబు
తో నొనర్చువారును నైన య నానరుండు
దద్దయడలి దారుకుభాషితములఁ దేటి
యఖిలజనులకు నుపశమ య మావహించె. 151
- క. తదనంతరంబ రణమృత, యదుసంఘములకు సమంచితానలసంస్కా
రదశాపూతత్వము నా, విదితయశుఁ డొనర్చె విప్రవితతిఘటకుఁ డె. 152
- ఆ. నిఖిలబంధుజనుల య కఖిలమృతులకును, దగఁ దిలొదకప్రదాన మాచ
రించునట్లు గాఁగఁ య బంచి యలుప్తక్రియత్వ మొనర నడపె య నక్కిరీటి. 153
- క. ఇవిధమున విశ్రుతముగఁ, గవ్వడి నియతుఁ డయి బంధుకార్యము లెల్లకా
నెవ్వగలు దనమనంబున, నివృటిలఁగ నాచరించె య నృపచంసేవ్యా. 154

1. క. వెనుక నిర్దేశల శధివ. 2. క. వృత్తుఁ డైన.

— అజ్ఞుడు రామకృష్ణుల నెడకును ననంబునకు బోవుట. —

- నీ. పదపడి యాదవభామినీబాలక, వృద్ధజనంబు నామృతబుద్ధి
గలయంగఁ గనుఁగొని శ్రీ పలుకుల మార్దవ, మారఁ బురంబున శ్రీ కరుగఁ జెప్పి
రామకృష్ణులు తపోరతులై ప్రవర్తించు, వనభూమి యారస్మికొని తదీయ
సందర్శనమునకుఁ శ్రీ జనియెద నని వారి, నామంత్రితుల జేసి శ్రీ యేమి యనుడు
- ఆ. టకును శోకమార్పుటకును దారుకుఁ డాది, యును తగినవారి శ్రీ నర్త వచన
రచన మెఱయఁ బనిచియుచితాప్తకతిపయ, జనులు దోడ రాంగఁజనియెనధిప.
- క. చనిచని మనమున నిట్లను, ననుఁ బిలువఁగఁ బనిచి జనకుశనకుఁ గావలి గా
నునిచినవాఁ డయి నెమ్మదిఁ, జనినహరికిఁ జాపు సెప్పఁ శ్రీ జనియెద నకటా. 156
- నీ ఆరాజ సచ్చుట శ్రీ నారాయణున కేల, సెప్పఁ దపోనిష్ఠఁ శ్రీ జెంది యున్న
యమ్మహాత్మునిహృదయము నకు మెరమెర, పుట్టింప నేటికిఁ శ్రీ బోయి కాంచి
పందినపని యాచరించెదఁ గాక స, వినయభక్తికముగ శ్రీ ననుచు మఱియు
వివిధచింతారూపవిధులు చిత్తమృదుఁ, బాట గాంధారిశాసంబు తెఱఁగుఁ
- తే. దలఁచి యయ్యవ్వ యతఁ డెగ్గతంపుఁజోట
నరయ ది కెల్లవరును లేనియట్టి తెగుట
నొందఁ గలవాడుగాఁ బల్కు శ్రీ నొద్ద నుంకి
వింటి నకట నిప్పును జెద శ్రీ లంటు నొక్కొ. 157
- క. అనుచుఁ బెనుఁగలక నొందిన, మనంబుతో వలయుదిక్కు శ్రీ మతి నరయక వే
చను చుండె నొండుదెస కే, మనఁ గలదు విధాతచేత శ్రీ కడ్డముగలదే. 158
- క. విను మనుచరు లాతనిమో, మునఁ దోచువిషాదభావముం గని వెగ డొం
దివతన నట్లు గా దిట్లని చనియెడువంక సాల శ్రీ రై రెఱిగింపన్. 159
- ఆ. అట్లు దిక్కు దప్పి శ్రీ యడవిలోపలఁ గొన్ని, దినము లిట్లు నట్టు శ్రీ దిరుగ నొక్క
బోయ నూచి యెంఁ శ్రీ శోయెద రనవుడు, హరి తపంబు సేయునచటి కనిరి.
- క. అఁ విని యొక రాఁ డొక్కెడఁ, గనుఁగొంటిం గృష్ణఁ జూపఁగా వచ్చెద నా
వనభూమి నాతఁ డింకఁ, జనునో నిలుచు గొ యెఱుంగఁజనుదెండనుచున్. 161
- తే. ఆస్మిరాతుండు నన నాని శ్రీ ననుగమించి
వెన్నురుచిర దేహము పడి శ్రీ యున్నచోటు
సేరి తెలియంగఁ జూచి మూర్ఛిల్లి పుడమిఁ
బడియెఁ గవ్వడి యనుచరు శ్రీ లడలు నొంద. 162

— అజ్ఞుడు రామకృష్ణుల కేవలంబులు నూచి పలవరించుట —

- క మఱి కొంతసేపునకుఁ దెప్పిటి లేచి ముకుందుమేను శ్రీ పెద్దయునుం బ్ర
ద్దితియం గొగిలఁ జేర్చెం, బడివోయినతొల్కినూవ్యభాషము లురులన్. 163

1. 'డగ్గతంపుఁజోట' అని పెక్కుప్రతులు.

క. అను చరులలోనిభూసురు, అనునయవచనములఁ దేర్ప నతఁ డంకిలి జే
తినమతితో నశ్రులు మఱియును గ్రమ్మిం గరతలమున నొత్తుచుఁ జూచున్.
ఉ. ఏమిట నిట్లు లయ్యెనొకొ న యిమ్మహితాత్మకుఁ డంచు నున్మిష.
ద్ధామము లై నయంగములఁ న దాఁ గలయం బరికించి యోగిహృ
ద్యామలపాదపద్మగత న మైనవిశేషము సూచి రుద్ర తే
జోమయుఁ డైనసంయమివ్రచోగతి గాంచి నుచిస్మి తాత్ముడై. 165

క. అవికృతముచు రుచిరమునై, యవయవములు నిదురవోయినప్పటి క్రియయం
డ వలుకుకృష్ణుని దేహం, బవిరతచక్షరభిముఖత న నాలోకించెన్. 166

ఉ. అమ్మెయి నూరకుండ ననన్యాయజనములు పెక్కు లాడి చి
త్తమ్మకలంక దేర్చి యుచితక్రియకుఁ మొగకొల్పి బంధుసం
ఘమ్ముల నిందుఁ డైత్రమొ విశ్కారవిహార యుపేంద్రభవ్యదే
హ మ్మట గొంచుఁ బోదమొ స్రమర్ప విధం బాకఁ డేర్పరింపుమా. 167

చ. అని యడుగంగ దైవగతి నంబుధి పట్టణ మాక్రమించు లు
ద్దినముననొక్కొ యన్యగ మృదిం జొనిపెం గురునాథ యప్పు డ
వ్విసుతగుణాభిరాముఁ డడగిం దమశ్రీమ్మటఁ జన్నప్రొద్దు ల
య్యనుచరకోటితోడఁ దెలియం దలపోయెగ లెక్క దోచినన్. 168

క. మఱునాడ యగుట తెస్సగ, నెఱిగె నినుం డపుడు వేడి న యెడలినదీపుల్
మఱుగలిగొనఁ బశ్చిమగిరి, చఱికి ననతిహారమున విశదమై తోచెన్. 169

సీ. దాని కజ్జనములుఁ న దాను నుత్తల మంది, చర్చించి కార్యంబునఁచాయఁ గాంచి
మనము కృష్ణునిఁ గని న చనుదెంచినార మై, పురమున నివ్వార్త న పుట్టకుండ
నడఁచి యచ్చటిమాటలవికొన్నిఁ ఘటియించి, చెప్పియి రేయిసెత్తెరఁ బ్రయాణ
మునకుఁ గృత్యము లగుననులెల్ల సమకట్టి, వేగంగ గ్రక్కున న వెడలవలయుఁ

అ. గాని వెడల కున్న న భానూదయంబున, వనధి పురము ముంచినకొనిన గణన
సేయరానియట్టి సేగియు వ్రయ్యభా,వంబు వగయు నెల్లభంగిఁ గలుగు. 170

అరునుడు రామకృష్ణులకు నగ్నిసంస్కారంబు సేయుట.

ఉ. కావున వేగ మగ్నియును న గావములున్ సమకూర్చి సద్విధి
శ్రీ విలసిల్లఁ గృష్ణనిశక్తరీరము సంస్కృతిఁ గూర్చి క్రమృతా
బోవుట బుద్ధి యంచు మఱి న భూసురకోటియుఁ దాను గాఢసం
భావనతోడఁ జేసె దృఢభక్తికుడై పితృమేధభద్రమున్. 171

చ. హలధరునిం దలంచి ముచు న లాడినమాట తెఱంగు దప్ప దం
చలయక తత్ప్రదేశమున న నారసి కాంచి తదీయ దేహమున్
వలయు తెఱంగునం బరమవహ్నికి నాహుతి సేసె నయ్యనా

- కులహృదయంబు భూమిసురకోటియఁ దానును సత్వరంబుగన్. 172
- సీ. అబ్బంగిఁ గృతకృత్యుఁ యై నయప్పార్థుండు, యాదవపురమున. య కరుగుచున్న
యెడ ననుచరులతో య నిట్టికార్యంబును, నడవక తక్కిన య నాథుచున్న
గతికిఁ బోవుటకునై య కడఁగఁడురుక్మిణీ, ప్రభృతుల మనకు నిల్పంగ వశమై
రే యెల్ల నిప్పని య సేయువిధములక, వ్యయ మగు నంతకు య వచ్చునట్టి
అ. మేలు సేయఁ బోయి య యీలోక మంతయుఁ, దిట్టునట్టికీడు య దెచ్చికొనఁగ
వచ్చునే స్వదేశ్యవర్తుల మై చూచి, కొండ మెల్లఁగనియు య రండు వేగ. 173
- తే. అనుచు నరిగి తాఁ దలఁచినయట్లు యెల్ల
తెఱఁగుపనులు నారాత్రిలోఁ య దీర్చి పొద్దు
పొడుపునకు మున్న వెడలించె య బురముచకల
జనములను జీవధనముల య సరకు నతఁడు. 174
- సీ. అప్పుడు కృష్ణునియంతఃపురాంగనా, జనము పోడశసహస్రమ్ము నలని
మహిషీజనుల రామునమహిళల నుచితవా, హనముల నిడికొని య యర్హ పురుషు
లేతేరఁ దేరుల య నేనుంగులను గుట్ట,ములను దత్పరిచార్యకులు ప్రయత్న
మున సవరణతోడఁ య గొనిరా నగరిసర,కులుఁ దదీయాధికారము బహు ప్ర
అ. కారశకటములను య గావళ్ళ నెత్తించి, యరసికొని. కడంక య నరుగుదేర
విగతనాథ లై నశ్రమగువల గారాము, సెడక యుండునట్లునడకొనుచు. 175
- క. విను వజ్రముఖ్యయాదవ, జనము నుచితవృత్తి నడపి య సర్వంబున క
య్యనఘంబు దాన దిక్కుయి, చనియె నరదమునను మది విశ్వాదము గదురన్.
- క. ఇమ్మెయి నకుండు సకలజ,నమ్ము వెడల నినుఁడు పూర్వ్యనగ మెక్కెను వే
గమ్మున ముంచికొనియె నగ,రమ్ము యయోరాశి భరత్యరాజవ రేణ్య. 177
- ~~అయ్య~~ ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునిగిపోవుట. ~~అయ్య~~
- క. వననిధి పురంబు ముంపఁగ, మనుజేశ్వర యెల్లజనులు య మరలఁబడి కనుం
గొని గద్భుతరసపూరం, బునపెన్నిట్టఁ దమచిత్తములు మునుఁగంగన్. 178
- తే. అపుడు రెండవజలనిధి య ననఁగఁ జాలి
యద్భుతోద్భూతవాక్యచరయంబువేర్చి
మ్రోయునాజనసంఘంబునమ రవిరోధి
మఱుది నడపించె దర్శిత్యమార్గం డగుచు. 179
- క. నడపించి పంచవటమున, విడియించెను వీడు చోర్యవీరులు గని యె
క్కుడుధనములు గల వీమ్ము, క్కడిప్రజలో లేరు దీనిఁ య గావఁగ యోధుల్.
- క. కవ్వడి యొక్కఁడ కంటిరె, చివ్వునఁ జేరుద మితండు య నేడ్వడఁగా నిం
దెవ్వరుఁ గడంగ లే రివి, ద్రెవ్వపడినధనము తెఱిగితిమి లోఁ తెల్లన్. 181
- క. అని వాకొండొరువులతో, మనముల నుత్సాహ మెనఁగ య మానితధనముల్

- గొనునగ్గలికం బలుకుచు, ననేకబలకోటు లగుట శ సలు కేది వడిన్. 182
- క. బాలురు వృద్ధులుఁజుండీ, యాలమునకుఁ గడంగ నొక్కఁడయిననులే డీ
స్త్రీలం బాదువుద మనుచును, నేల యవిసి మూఁగినట్లు శ నిర్భరభంగిన్. 183
- క. ఏ పెసంగ రేఁగి యట్లుప్పాపాత్మక మగుకిరాత్రబలము సమగ్ర
టోపమునఁ గవిసి వివిధధనాపహరణ మాచరింప శ నారంభించెన్. 184

→ శ్లోకం అర్జును నోర్చి యాదవాంగశలసామ్యుల నపహరింతుట. ←

- సీ. కనుఁగొని జంభారితనయుఁడోరోరి యీ
ప్రజ కేన చుండు సంరక్షకుండఁ
దొలఁగి పొం డడియాసృ దొద్దకుఁ జొచ్చినఁ
దల లేటి యుర్వికి శ బలి యొనర్తు
నని యదల్చినను వా శ రఱివాయి గొనక య
ప్పలుకు లన్నియును రక్షణలుగఁ గొనుచుఁ
జామల నచటనశ్చట నొల్చికొనఁగ నా
లోకించి యవ్వీర్యలోకవరుఁడు
తే. గాండివం బెక్కు పెట్టి ప్రచండబాణ
నికర మక్కిరాతులమీఁద శ నిగుడఁజేయ
నలఘుచరమసంవృతగాత్తు శ లగుచుఁ దుచ్చ
బాణపామాణలగుఁడుముల్ శ పరిగఁ జేసి 185
- క ఆబోయలు నిర్భయమతు. లై బీభత్సపముఁ గవియ శ నతఁడు మహాస్త్ర
ప్రాబల్యంబును మెఱి ముటఁ, దా బుద్ధిఁ దలంచి మంత్రతతి దోపమికిన్. 186
- క. ఇది దైవవిరోధం బని, మఱి దా నూహించి ప్రకృతిమాగ్ధణములు బె
ట్టిదముగ నేయఁగ నవియుం, దుదిముట్టఁగ రిత్తలయ్యెదొనలు నరేంద్రా. 187
- సీ. అప్పుడు కాలవ్యర్థయమున కాశ్చర్యమును విషాదముఁ దనమనములోనఁ
బిరిగొన బాహువిశ్ఫురణకోడండదం,డమున నాబోయల శ సమవృత్తి
నెట్టకేలకు నొకశయెడ మాన్చి రుక్మిణి, యాదిగాఁ గలకృష్ణునగ్రమహిమ
లెనమండ్ర బలదేవుననితల మఱియును, గతిపయయాదవాంశగనలఁ గాచె
తే. దక్కుఁగలయుంతిగముల నాశదస్య లడరి, పట్టికొని యేచి వీడెల్ల శ బన్నపడఁగ
దొద్దగొని రథకుంజరతరంగతతులు,దమకు వలనకునికి దిగఁ శ ద్రావి చనిరి. 188
- క. ఇమాడ్కిం బఱిసోయిన,యమ్మొత్తము నడపిగొనుచు శ నల్లిదైవ్యము చి
త్తమృలఁపంగఁ గురుక్షే,త్రమ్మునకుం జనియె నరుడు శ ధరణీనాథా. 189
- క. చని యచటనచటఁ దన్నుం, గనునా ప్రజనంబుతోడఁ శ గాలవశత్వం
బున బొందినయద్దశఁ దగ, వొనర నతఁడు సెప్పె బొచ్చె¹మురివినమదితోన్.

సీ. కోపించి గాంధారి శ శాప మిచ్చినయది, యాదవసంక్షయ శ మగుట యెట్లు
దప్పదు మనము తరద్బాలవృద్ధస్త్రీజనంబుల నెల్ల నర్హంబు లైన
తావుల సత్ప్రతిష్ఠావిశోకంబులఁ గాఁ జేయవలయు నశక్త్యంబునకు
సోదవి యత్రైఁగఁగన శ కుత్సహించుట కృత్య, మర్జున నీ కనికరముచుండుఁ

ఆ. బలుమఱును దలంచి శ పాండవాగ్రజుఁ డది, కారణముగ నతని శ కరుణపెంపు
నొప్పు నెఱుంగుఁ గాన శ యస్పర్థుఁ డయ్యెను, నికర శేషజనుల నెమ్మి నిలిపె. 191

సీ. నిలిపిన తెఱఁగెల్ల శ వృషవర చెప్పెద, విను కృతవర్మనందనునిఁ జూచి
నీతల్లియును నీవు శ నీతోడఁబుట్టిన, వారును మృత్తికావతపురమున
నిలుఁ డని బహుసంప్రదలఁ బొల్చునప్పట్ట, ణంబుఁ దదీయ దేశంబు నిచ్చి
యభిషిక్తుఁ జేసిన శ నాతండు నిజపరిజనములుఁ దాను హార్షం జెలర్ప

తే. నందుఁబోయె సరస్వతి శ యనఁగఁ బరఁగు
ఘననగరమున సాత్యకీతనయు నట్ల
నెయ్యమును గారవంబును శ నెఱయ నిలిపి
యనుప ముదమున నందుల శ కతఁడు సనియె. 192

సీ. తక్కుటివారి నిండ్లప్రసనగరంబు, నకుఁ గొని చని వజ్ర శ నాథుఁ గాఁగ
నందుఁ బట్టము గట్టి శ హస్తీతురంగర, థంబుల విభజించి శ తగినభంగి
నమ్మువ్వరకును సగమృతంబులు సేసి, యయ్యయిబంధుల శ నందు నందు
నందును నిలుచున శ క్లందంగ నియమించి, యక్రూరుభార్యలనాత్మజులను

తే. వజ్రనకు నప్పగించె నశ్వ్యాసుదేవు, పాత్రుఁడతివినయంబునఁ శ బట్టువఱుప
వారు నిలువక పోయిరివలచునెడకు, దాని విని యూరకుండె భీమానుజుండు.

అర్జునుడు రామకృష్ణులనిర్యాణంబును యాదవస్త్రీల కెఱిగించుట.

క. యాదవకుటుంబముల న, త్యాదరఁబున నట్లు నిలిపి శ హలధరుఁడునదా
మోదరుఁడుఁ దెగుట వారల, గాదిలిపాలఁతులకుఁ జెప్పఁగఁగ దలఁచె మదిన్. 194.

చ. తలఁచి యతండు మందగతిఁ శ దానును నర్హ జనోత్కరంబువా
రలకడ కేఁగి శోకవిధురం బగుచి త్రమతోడఁ దారు గా
నల కటు వోయి యంకరుహానాభుని రాముని రోసి పల్లినం
బులు భ్రమ సంపరించుటయు శబోయ దముం గని యార్ద్రచిత్తుఁ డై. 195

క. కందువచోటికిఁ గొనిపో, వం దా రరుగుటయుఁ జెప్పి శ వనట గదిరినక
డెందము గలంగఁ గన్నీ, రందంద మొగంబుమీద శ నగ్గల మురులన్. 196

సీ. తల వాంచి యేమియుఁబలుకక యస్పర్థుఁడున్న నయ్యవిదలుక వెన్నుఁ డూర్ధ్వ
గతి కేఁగు తెఱఁగి శోకము మూర్ఛలొందిన, తెఱఁగఁనఁబొగిలియు శ ధీ రభావ
మాత్మల నెలకొన్న శ నన్న నీ విం కేల, యడలెడు కాలప్రర్యయము నుడువ

1. క. సంప్రతిష్ఠావిశేషంబులఁ. 2 జ. సోదవిన తెఱఁగున నుత్ప.

- వశమె యెవ్వరికిని శ వార్తలకొఱతఁ జెప్పము మాకు ననుడు నప్పన్యాచరితు
 ఆ. డడవిలోన నేము శ దడసినదినము లన్నియు గణించి యంబునిధి పురంబు
 రేపకడయ మంచు శ నేపాట నిమ్మెము, నచ్చునెడరుదలఁగువారమొక్కొ. 197
- చ. అనుతలఁ పాత్మ నొందుటయు శ నప్పటి కద్దెస మీకు నెల్ల జె
 ప్పిన నుచితంపుభంగులకుఁ శ బెద్దయుఁ బ్రొద్దు సనంగ నప్పురం
 బున గలవిప్రముఖ్యజన్మముల్ పయనంబున కర్మ మైనవ
 ర్తన మొనరింప లేమి జల్యరాశి మునుంగుడు రట్లు గావునన్. 198
- చ. హరికిని రామదేవునకు శ నర్త విధానము లాచరించి యె
 వ్వరికిని జెప్ప కెల్ల పరివారముఁ జారులు సామజాదులుకా
 సరకులు నాయితంబు లగునంఘటనం బొనరించి నాటికిం
 గర మవధానయుక్తి సమకట్టితి నెవ్వగతోఁ బ్రయాణమున్. 199
- తే. వినుడు యాదవభామినివృద్ధబాల, జనుల నందఱునుచితవర్తనముతోడఁ
 బ్రొద్దునొడువక మందర్యపురజనప్రయతముగాఁబురిమెలవరింపచితిఁగడంగి 200
- ఆ. దానఁజేసి మీరు శ నేనును బ్రయ్యుఁ బాపంబు లేక వెడల్యబడితి మిదియ
 తల్లులార కరముశ్రవ ప్పుయి తోఁచుట, నుల్ల మలఁతపేర్పి శ సురియుచుండు. 201
- క. వినుఁ డీతప్పైన దోషము, దనుకక యండంగ నన్ను దయతోఁ జూడుం
 డనుచు నిలఁ జాఁగి మ్రొక్కినఁ, గని యందఱు నెత్తి యతని శ గారవ మెసంగన్. 202
- క. డొరార్చి యింక నుచితా, చారంబులు నడపుటయ యిశచటఁ గృత్యము దు
 ర్వారం బగువిధిచేతకు, నేరికి నడ్డపడ వశమె శ యేల యలఁదురన్. 203
- శ్రీమద్భక్తిదేవి మొదలగుకృష్ణభార్య లగ్నిప్రవేశము నేయుట. 204
- సీ. అని పల్కి రప్పించునందు రుక్మిణియు జాంబవతియు లోనగుపద్మముఖులు
 గొందఱు గోరిరి శ కురునాథ యనుమర,ణమునకు బంధుజనంబు లెల్ల
 శోకార్తులై రోద్యనాకులత్వము నొంది, రనుమృతికలనకు శ నమరి యున్న
 యాబల దేవమృరాంతకమహిమల, కతివిభవం బైనయనకల్ప
- తే. నంబు నాకల్పరచనంబు శ నడపి ననుడు, చందనాగురుమయచిత్రానంవిధాన
 మాచరించియర్చిప్రకారాగ్నివిధియు, చర్యేమహాసీయవిప్రజనంబుఁబనిచి. 204
- క. విను సత్యభామ లో నగు, వనితాజను లధికనియతి శవనములకుఁ దపం
 బొనరింఁ బూని కొందఱు, సని రవ్విధమున నలు ప్రసత్కర్మంబై. 205
- తే. అఖలబంధుజనంబుల శ నాప్తజనుల, నర్హ వాక్యప్రయుక్తి నూరార్చి యుచిత
 మార నామంత్రితులఁజేసి శ యస్మలుకులఁబోయెనాక్రీడి సాత్యవ శ తేయుగుటిచి.
- ... అర్జునుడు వేదవ్యాసునిద్దకుఁ బోయి యాదవక్షయంబు సెప్పుట. ...
- సీ. పోయి మరున్నదిపొంతయాశ్రమమున, నర్హాసనమున నేకాంతనిరతి
 నాసీనుడై యున్న శ యమ్మహాత్మునిఁ గని, యత్యంతభక్తి స్యాష్టాంగవినతి

యాచరించిన జూచి శ్రయమ్మహనీయవి, ద్వానిధి నేరింగ శ్రవతనిఁ బిలిచి
తనసమీపంబున శ్రమనిచి తద్వదనమ్ము, గనుఁగొని నిన్నెఱుఁగంగ రాదు
తే. వెడఁమొగంబైన దిదియెనుకవిజయ యెట్ల, కేలకెఱిగితి నిదియేమిగినుకవోడమి
వధమనకు నయోగ్యుండగువానిఁ జంపి, తే పరాజితుడై తెనీర తెఱఁగుసెపును.

చ. ఆనవుడు నాతఁ డిట్లు లను శ్రనమ్మహితాత్మునితోడఁ బద్మలో
చనుఁడు నవాంబుడ ప్రతిమశ్చారుతనూలసితుండు దేవకీ
తనయుఁడు రామదేవుడును శ్రదాసును మేను దొఱంగి పోయెనే
మనఁ గల దెల్లయాదవులు శ్రనాఱిడి బోయిరి సంయమిశ్వరా. 208

క. మహితాయుధసంప్రహతులు, సహించుదృఢ దేహధృతుల శ్రసడిసన్నమహా
త్సహసులు యాదవవీరులు, నిహతు లయిరి దుంగలను మరసీషి ప్రవరా. 209

తే. అట్లు రామకృష్ణులు సర్వయాదవులును, దెగినఁజి త్తంబుపొగులంగ్రమగువండు
బాలవృద్ధులఁ గొనిరాఁగఁ శ్రబధమనండు, నన్నబోయలుదాఁకిన శ్రనగుచునేను.

చ. ఘనతరబాహుశక్తియును శ్రగాంధీవశక్తియు నస్త్రశక్తియు
నృనమున నచ్చి యప్పు మనినాధ కడంగితి నెట్ల కేలక
ద్ధనువు గుణంబుఁ గూర్చితి నుదగ్రత బాహుల లేక యుండెన
స్త్రునికరమంత్రతంత్రములు శ్రసంస్మృతిఁ బొందవ యేమి సెప్పుదున్. 211

క. బోయలసంహృతికిఁ బ్రకృతి, సాయకసంపాతనములు శ్రసాలవె యని యే
నేయఁ దొడఁగ దొనలు సెనటు, లైయుండె నొకండుఁ జేయునది లేదయ్యెన్.

క. నెవ్వగయు నచ్చెరువు మది, నివ్వటిలఁగ నప్పు డేను శ్రనివ్వెఱపడితిన్
జివ్వన ముసరి కిరాతులు, గ్రొవ్వెసకం బెసఁగఁ జూఱగొని రజ్జులన్. 213

ఆ. చాపదండనిహతి శ్రనోపిసభంగిఁ గి, రాతకోటి నాఁగి శ్రరామకృష్ణ
వల్లభాదు లైన్యవనితలఁ గొందఱ, వృద్ధబాలకులను శ్రవెరవుతోడ. 214

క. తాచికొని వచ్చి తగ నా, నేచినయ ట్లచటనచట శ్రనిలిపితి మునినా
థా చేటును భంగంబును, నై చిత్తము శోకమునకు శ్రనగ్గం బయ్యెన్. 215

తే. పడనిపాటు వాటిలిన్యవెఱ మొగంబు, వడక యెట్లుండ వచ్చు దరపఁప్రకీర్త
నీయ యింటిట యే నేమిర నేయువాడ, నెసఁగుదయతోడ నానత్రియిమ్మునాకు.

—* నేడవ్యాసుఁ డర్జునకు హితోపదేశము సేయుట. *

నీ. అన విని యమ్మహాశ్రముని క్రీడి కి ట్లను, సంయమదత్తోగ్రశాపనిహతి
సఖిలయాదవులును శ్రన ట్లెరి దానికీ, నడలంగఁ బని లేదు శ్రహరి యెఱుంగు
మున్న యాసంక్షయ శ్రమన్న చెప్పెద విను, ప్రాప్తకాలం బగుపనికి నడ
పడనేల యని యాత్మభావించి యతఁ డుపేక్షాపరుడై యుండెఁగ్రాకమూఁడు
నే భువనములు నన్యభాత్వంబుఁ శ్రబొందఁ జేయఁ

- జాలువాడు కణ్డాదులశాప ముడుప
శక్తి లే కుండెనే యవశ్యంబు భావి
యొగయది గాన యదునాశ శ్రమయ్యెజువ్వె. 217
- ఉ నీ పని సేయ నీవలని నెయ్యమునం గృప నన్యపైన్యముం
దా పధియించు శూలధర్మతాస్ఫురణం బెసంగంగ ముంద ర
ద్వేషుడు దాని గాంచు భవదీయసమంచితదృష్టియున్ నినుం
గావడ యామురాంతకుడు శ్ర కాలవివర్యయ మావహిల్లుటన్. 218
- చ. ధరణిధరంబు వాప నవతారము నొందినవిష్ణుఁ డత్రైతం
గరుదుగ నిర్వహించి యజ్రరామరనిష్కలనిర్వికారభా
స్వరనిజసత్త్వదంబు నుపశాంతిపరుం డు పొందె దానికిం
గురుకులవర్య శోకమునఁ శ్ర గుంచుదురే మిముబోటిబోధమల్. 219
- మ. అనసీభారము వాపి తా హరికిఁ దోఁ శ్ర డైభీమసాహాయ్యగా
రవదుర్దాంతపరాక్రమంబుఁ గృతార్థత్వంబునంజేసి య
త్రువితానంబును నిన్ను బాసి చనియెన్ శ్ర దైవ ప్రకారజ్ఞ నీ
దువరిష్టాచరణంబునన్ సురలు సంతోషించి రహ్మరులన్. 220
- క. బలమును బుద్ధియుఁ జేవయు, నలఘుమతీ యుల్లసిల్లు శ్ర నగుకాలమునం
బాలియుం గాలవివర్యయ, కలనంబున బుధుల కుబ్బుఁ శ్ర గలఁకయుఁ గలవే. 221
- తే. కాలమూలంబు సర్వంబుఁగాన దీని, కొండుతలఁపులు దక్కి మీరరు త్తమంపు
గతిఁజనుడు! నిశ్చింతవికారతనులు విడిచి యార్యజనంబులు శ్ర వినుశిసేయు. 222
- సీ. అన విని శోకమోహంబులు వాసిన, డెందంబు నిర్భర్రానంద మొంద
నధికభక్తియు వినయంబును దలకొన, నర్జునుఁ డమ్మహి తాత్మ వీ య
కొని వారణపురికి శ్ర జనుడెంచి ధర్మజుఁ, గని తనపోయవచ్చిన త్రైతంగు
వినిపించె సర్వంబు శ్ర నని యిల్లు సంయమి, నుతుడు వైశంపాయనండు రామ
తే. కృష్ణు లాదిగఁ 1 గల్గినవృష్ణిచయము, భోజసంతతి యంధకరాజి నూత్న
వృత్తములు జనమేజయవిభునకింపు, 2 సెపులఁదళుకొ త్రనేర్పడఁ శ్ర జెప్పుటయును. 223
- శా. కాలస్వైరవిహారభంజనకళాకౌతూహలస్తవ్య దు
శ్శీలాంతఃకరణావిభావ్య కరుణాశ్రీమందిరాపాంగ మం
త్రాలీనాచ్యసుధామయాంగ పవనవ్యాపారరోధక్రియా
శాలిస్వాంతసముల్లసద్విహరణా శ్ర సంసారనిస్తారణా. 224
- క. హృదయకమలమధురూపా, విదారితదురంతతాప శ్ర వేదస్తోమా
స్పదపారాశర్యమన, స్పదనా దివిజశుభకృద్వ్యచనపరవదనా 225

1. క. నిశ్చింతవికారచిత్తచ. నిశ్చి త్తవికారచి త్త, తమపు లార్యజా నంబులు. 2. క. గల యదు
కృష్ణిచయము. 3. క. చెలువు.

మాలిని. అమరగణవిరోధిశ్వాపదాపాదికోపా
 శమితవినతచిత్తానంగిగాఢత్రితాపా
 యమనియమవికాసిరధ్యానగేహప్రదీపా
 దమశమకలితానందప్రకాశస్వరూపా.

226

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతమునందు మహాసలపర్వంబు
 సర్వంబును నేకాశ్వాసము.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధమహాభారతము

మహాప్రస్థానికపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

—:0:—

1 పదసీమావాప్తిన

మాపాదన కేళికాత్యకాధీనదయా

వ్యావార సకలవేదో

హాపోహతీతసార శ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వై శంపాయనునకు జనమేజయుఁ డిట్లనియె నట్లు కృష్ణునిపరమానంద
పదప్రాప్తియు బలభద్రునియనంతత్వసిద్ధియు సకలయాదవమాసలాహవప్రకా
రంబును నెఱింగి పదంపడి పాండవులైతెఱంగున వర్తించిరి ముసీంద్రా యెఱిం
గింపుము. 2

క. అని యడిగిన వై శంపాయనుఁ డక్కురువంశవరుసకమాదరణంబున్
వినయంబుఁ గౌతుకముపెం, పును సంభావించి యవ్వీరభున కిట్లనియెన్. 3

సీ. అర్జునుం డమ్మెయి శ నచ్యుతరామాది,యాదవజనులవృత్తాంతములును
దనదుతెఱంగు సకలవత్సితనూభవు,హితభాషణంబులు శ నేర్పడంగఁ
జెప్పిన విని యుధిష్ఠిరుఁడు ప్రస్తానంబు,నకు మది యొలయ న్నన్నరునితోడ
నఖిలభూతంబుల శ ననఘ పాకంబుఁ బొందించుఁ గాలుండు మృదీయబుద్ధి

తే. కర్మసంత్యాగకలనంబు శ కార్య మిప్పు
డనువినిశ్చయ మొందె నీమనము నరయ
నిదియ మేలుగఁ గనుచున్ని శ విదిత మయ్యె
నాకు ననవుడు నయ్యుండ్రనందనుండు. 4

వ. అన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 5

క. కాలము నే మన వచ్చును, గాలముఁ గాలంబ పోలుఁ శ గా కొంటికి నీ

- లీలలు గలవే లెస్సగ, నాలోకించి తిది హితము శ నభిమతము నగున్. 6
- చ. అని తనమాట కియ్యకొనునన్నరుపల్కుల కిచ్చ మెచ్చి య
జ్ఞనపతి భీమునిం గవల శ జయ్యనఁ బిల్వంగఁ బంచి యత్రైఱం
గు నెఱి నెఱుంగఁ జెప్ప ననుకూలత వారలయందుఁ దద్ద గ
ల్గిన దెలి వగలింప నెఱిగించె యుయుత్సన కవ్వశేషమున్. 7
- క. ఎఱింగించి రాజ్యతంత్రము, తెఱంగుపఱిచి నడపువెరపు శ తేటపడంగఁ
గఱిసి గృహంతశ్చరితము, నెఱి నుపదేశించె నభిప శ నెయ్యం బలరన్. 8
- క. ఆయనజుని నట్లు మహానాయకఁగాఁ జేసి భటజనముఁ గూర్చి మహీ
నాయకఁ డార్జును కీర్తన, సేయఁ బరిక్షితుని రాజు శ జేసె ధరణికిఁ. 9
- వ. ఇల్లభివస్యపుత్రునభిషిక్తుం జేసి యతనికిం బూజ్యసామ్రాజ్యపరిపాలనప్రకారంబు
లుపదేశించికురుకులపవిత్ర సముచితచరిత్ర భద్రయగుసుభద్ర కిట్లనియె. 10
- మ. ¹భవదీయాత్మజనాత్మజుండు కురుభూభారోద్యహుం డయ్యె యా
దవవంశోత్తరుఁ డైనవజ్రనకునింకద్ర ప్రస్థరాజ్యంబు గొ
రవదీప్తంబుగ నిచ్చినాఁడ సుచరిత్రా రక్షణీయంబు లై
నవి యీయిండులు రెండు నీవు దృఢధైర్యం బొప్ప రక్షింపుమీ. 11
- క. విను శేషించినయాదవ,జనులకు నావజ్రన్మతి శ సంరక్షకుఁ డా
తనిఁ బోషించుట ధర్మం, బనఘా యది లేమి ధర్మహాని యగుఁ జూమి. 12
- క. అని తారు గృహంబు దొఱిగి, చనునెడ నవ్వనిత పిఱుండఁ శ జను దే కుంక్షణ
జననాథ యలెండు నియమిం,చినవాఁ డై యూఱిగిల్లె శ జితములోనన్. 13
- చ. పదపడి భారతాజిమృతశబాంధవకోటికి మాసలాజి ను
న్మదు లయి పడ్డయాదవజనంబులకుం బరలోకసౌఖ్యసం
పద కయి చేసె నక్కురున్మృపాలవంశుఁ డనేకదానముల్
రదగితురంగగోకనకశ్రరత్నమయంబులు గా ముదంబునన్. 14
- క. భూనానంబులును గ,న్యాదానంబులును జేసె శ నన్నరసతి వా.
నోనానంబులు నత్యై,తాడరచాన నాచరించి శ యరదఃకు లిచ్చెన్. 15
- తే. ఇట్లు ధౌమ్యాదివిప్రుల శ కెల్లఁ దృప్తి
యెఁగఁ బహువస్తుకోటుల శ నోసఁగి శృపుని
ధనమునను బహుమానంబునను బ్రమోద
భరితుఁగాఁ జేసె గురుపతి శ కురువరేణ్య. 16
- వ శేషించినకాంచరత్నాదు లాక్షిపతి సరిక్షితునకుఁ బరమాదరంబున సమ
ర్పించి యతనింగృహచార్యునకు శిష్యుంగా నప్పగించి పౌరజానపదప్రవర

జనంబుల రావించి.

17

సీ. ఆపార్థపాత్తునిఁ శ్ర జూపి మాయేపుర, మాటుగా మీరిక్కుశ్రమారవరునిఁ
గైకొని తగ నెల్ల శ్రకార్యజాతంబును, నడపుచు ననురక్తి శ్ర నాడునాటి
కెక్కు డగుచు నుండ శ్ర సీతనియుల్లంబు, రంజిల్ల సమ్యగారాధనంబు
నందు సంప్రవణులరగఁడయ్య యని పల్కి, తమనిశ్చయంబు నుదాత్తభంగిఁ

తే. జెప్పటయు వారు మొగములు శ్ర సిన్నబోవ
మము నువేక్షించి యిటు సేత శ్ర సముచితంబై
నీదుచిత్తంబు కారుణ్యనిలయ మేము
దరతరంబ యాశ్చితులము శ్ర ధర్మశీల.

18

వ. అని గద్గదకంఠు లగుచు నాసినమాటలకు నమ్మనుజేందుండు దగుతెఱంగున
మఱుమాట లాడి తమగమనంబులకు నజనంబుల నియ్యకొల్పె నప్పు డందులో
నం గొందఱు గొందఱనివేళనంబు లధికాభిలాషంబున నొత్తికొనుట కారణంబు
గా వివాదంబు పుట్టిన సహదేవుండు కలియుగంబు ప్రవేశించుటంజేసి కాదే
యిట్టివి పుట్టెడు నని తలంచి నవ్వి నరనాథునకుం జెప్పిన నప్పారవోత్తముండు
నవ్వుచు మనమనువులు సాలు నని పలికి సర్వాభరణంబులు నూడ్చి వల్కలాజి
నంబులు ధరియించినం దమ్ములు ద్రాపదియు నట్ల చేసి రందఱుం దత్కా
లోచితంబు లగునిష్ఠావిధానంబు లాచరించి యగ్నుల నంబుగతంబులు సేసి
మొగంబులం దెలి వగలింప గృహంబు వెలువడి రప్పుడు ద్రాపది షష్ఠత్వనిష్ఠం
బోవ సప్తమం బై యొక్కసారమేయంబు వారల నెనుకఁ జనియె నప్పుడు.

19

సీ. పౌరజనంబు లాశ్చాలవృద్ధంబుగా, వచ్చి రక్కుడువంశశ్రవరులఁ జూడఁ
దత్సమయంబు జూదమునాఁడు వెడలి వా, రరిగెడునయ్యవశ్రసరముఁబోలె
భటసమేతముగ న్రస్వాండుతనూజులతోన యయుత్సంఘ శ్ర దాసు నరిగె
భవదీయజనకుఁ డ్రభ్యంతరసతు లెల్ల, ననుగమించిరి వారి శ్ర మనుజనాథ
తే. యిట్లు కరిపురి వెలువడియేగె ధర్మతనయుఁ డందఱు నెంతయుడవృద్ధ గాఁగ
సాలయ కేఁగిరొకశ్శనుఁజూచి నిలుపు, మనఁడుతలవాంచియారాజ్యసనుచునుండె.

చ. తనువులు దూల నందఱుఁ బ్రదక్షిణముల్ వినత ప్రణామముల్
వినయసమేతు లై నడపి శ్ర వీడ్కొని రాన్మపతిం గ్రమక్రమం
బున నిటు లుమ్మలంబు మనఃముల్ పొగిలింపఁగ వచ్చి చొచ్చి ర
జ్జనములునుం బరిక్షితుండు శ్ర సామజపట్టన మస్ఫురదతిన్.

21

వ. ఆసమయంబున.

22

తే. జనకుకడకు నులూచి భుజంగలోక, మునకుఁ బోయె జిత్రాంగద శ్ర తనతనూజుఁ
డైనబభ్రువాహనుపాలిశకరిగెఁ దక్కుఁ, గలుగునతు లెల్లసీతం ద్రిశకడననిలువ.

వ. అప్పుడు.

24

సీ. కృపుడు ధౌమ్యండు న్యాయపతిని దగువారి, సర్వ భాషణములనుననుంచి
యెలమి చిత్తంబులఁ దలకొల్పి పౌరులఁ దగఁ దేర్చిపనుల నుత్సాహమెసఁగ
వర్తింపఁ జేసిన శ వారణపురి పూర్వభంగి సంజత్వరిభరిత మయ్యె
నట ధర్మజుండు మురదటఁ జనఁ గ్రమమున, ననుగమించిరి పవనాత్మజుండు

తే. నర్జునుడు నకులుండును దృఢవరజుండు, గ్రాపదియు నిట్లుననుచుండఁగలి వారి
నెనుక విడువక శునకంబుఁ జనియె నవ్విధమునవారు మహాపథ్యగమనమునకు.

వ. పూని యుపహాస వ్రతపరులై భాగీరథిపాంతకుం జని యలతనుండియుఁ బ్రాజుఖ
వర్తనంబు గైకొని యోగబలంబున నంగి గిరిసరిదరణ్యంబు లనేకంబులు గడచి
పూర్వసముద్రంబుతీరంబు సేరి రట్టియెడ.

26

క. దిక్కులు మేఘపథంబును, బిక్కటిలఁగ నవయవములు శ భీషణములుగా
నొక్కయెడ నగ్నిదేవుం, డక్కొరవవంశవరులయ్యగ్రతలమునన్.

27

అగ్నిదేవుఁ డర్జునుచేతి గాండివంబు నముద్రంబున వైపించుట.

సీ. నిలిచి బీభత్సుండు శ నిర్భర స్నేహంబు, కతము న విడువక శ గాంధీవంబు
గొనివచ్చు చున్న న్యాయనితోడ నవ్వాయు, సఖుఁ డోధనంజయ శ శౌరిచక్ర
మెన్నుడే దివమున శ కేఁగె నీ వేల గాంధీవంబు విడువపు శ దేవకార్య
మునకుఁగా వరుణదేవునిచేత నేను దెచ్చినయది యీధనుశ్చేష్ఠ మమ్మ

తే. హనుభావుని కొప్పింపు శ మనిన లెస్స, యట్లు సేయుదుఁగా కని శ యక్కిరీటి
యగ్రజానుజులకుఁ జెప్పియోదరమున, నాతఁ డచ్చాప మంబుధియందుఁబెట్టి.

వ. తదనంతరంబ కృతానుం డంతర్థానంబుసేసె నయ్యోగపరాయణులు పదంపడి. 29

అ. దక్షిణాభిముఖతఁ శ దలకొని యలకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ శ దమమనములు
దద్ద ముదము నొంద శ నదైన వార్ధియు, పాంతమునకు నేఁగి శ రధిపముఖ్యు. 30

వ. అచ్చటనుండి.

31

క. పడమరమొగ మై బల్చిమ, జడనిధితీరంబు సేరఁ శ జని యుత్తర మె
క్కుడునియతి నడచి వారిధి, బొడ వడఁగినయోదవేంద్రపురి సేరువగన్. 32

వ. అట సని యశ్రమంబున హిమాచలమున సమతి క్రమించి వా
రటపులు భూములున్ నదులు శ నదులునుం గడుఁ బెక్కు లంచితో
త్పటదృఢయోగ సేవననితాంతనిరాకులవర్తనంబు నొం
దుట గతభేదలై కడచి శ తూలక మేరుసమీపభూమికిన్.

33

ద్రౌపది మొదలగువారు గతప్రాణులై పడుట.

సీ. చనునప్పు డయ్యెడ్వరరును నతిస్థిరయోగ, సాధనపరు లయి శ సత్వరముగఁ
బోవంగఁ బాంచాల్యభూపపుత్రిక యోగ, మెడలి న మేదిని శ బడియె నధిప
పడిన సమీరణ్యకొడుకు గనుంగొని, యన్నతోఁ జెప్పి యియ్యతివలనఁ

గాన మెన్నఁడు ధర్మశహాని యిట్లుగుటకు, నరయంగఁ గత మేమి యని వివక్షఁ
తే. డగుచు నడిగిన నాతఁ డిదముగవ యింద్రతనయుడెఱు బక్షపాతిని య దానఁజేసి
సుకృతములు ఫలియింపఁమఱిజూపె దీని, కిట్టిమరవస్థ వాటిల్లె య నీశ్వరచరిత. 34

క. అని పలికి సమాధానము, దనబుద్ధిం దిరము సేసి యై ర్యస్థైర్యం

బున వికృతి లేనిగతి నా,వనితశవము విడిచి కౌరవవిభుం డేఁగెన్. 35

సీ. భూవర యమ్మెయిం య భోవంగ సహదేవుఁ, డపగతప్రాణుడై యవనిఁ బడినఁ
గని వాయుజుఁడు ధర్మశతనయున కెఱిగించి, యితఁ డనహంకారుఁ య డెపుడునీకు
నతిభక్తిశుశ్రూష యాచరించుచు నుండు, మాలోన నెల్ల సత్సమార్థ వర్తి
యితనికి నేలొకో యిద్దెఱ వాటిల్లె, ననిన నమ్మునుజేంద్రుఁ య డతనితోడ

తే. వీఁడు దనకంటఁబ్రాజుండుశ్రేఁడు జగతి, నెందు నని సంతతమ్ముఁడారనెడదలఁచు
దాన నిట్లయ్యె నం చుపేక్షయిరూఢ బుద్ధి నరుగుచునుండె నప్రహరువనరుడు. 36

క. అనిలజుఁడు నరుఁడు నకులుఁడు, శునకంబును దోన నరుగ య సుస్థిరమతి యై
మనుజేంద్రవర్య యిట్లుజ్జనపతి సన నకులుతసువు య జగతిం బడియెన్. 37

క. విను ద్రుపదనందనయుఁ దన,యనుజమ్ముఁడు సంతనంత య నవనిఁ బడుటఁ దాఁ
గని ధృతి దూలినయిట్లు వ,డిననకులునిఁ జూచి యడల్యఁడందముతోడన్. 38

సీ. అనిలసూనుఁడు ధర్మశతనయున కెఱిగించి, యవ్విభుతో సుందరకాకృతియును
కౌర్యంబు ధైర్యంబు య సౌజన్యమును గురు,సంఘమునన కాదు య జగతి నెందు
నితనికిఁ బోలె నప్రహీనత మెఱయునే, యెవ్వరి కైనను య నిట్టిపుణ్యుఁ
గుత్సితదశ యెఱ్ఱొకో పొందె నక్కట, యవపుడు నక్కొరవగ్రగణ్యుఁ

తే. డతని కి ట్లను నీతండు య నాత్మసదృశు, డఖిలజగముల శ్రేఁడు రూపాతిశయము
దనకకలదని యెపుడుఁ జ్ఞాతమునఁదలఁచు, నయ్యహంకృతి నిట్టిశ్రేడయ్యెఱువ్వె.

క. అని ధృతిసారం బూఁది య,తనితమవు నుపేక్షఁ గూర్చి య ధర్మతనూజం
డనఘచనుచుండెదక్కటి,యనుజులుఁగుర్మురముఁదోనయగుచునుండన్. 40

సీ. ద్రాపదిపాటును య దనయనుజన్ముల,పడుటయుఁ గనుఁగొని య సార్థుఁ డాత్మ
యలమట మునిఁగిన య నిల విగతాసుఁడై, పడినఁ గుంచుచు జూచి య బకవిరోధి
యన్నకుఁ జూపి యియమఱిచరిత్రుని,యం దెన్నఁడుచు నప్రత్యంబుఁ గాన
మిటు పడుటకుఁ గత య మేమి నాపుడు నీతఁ, డక్కొరవుల నెల్ల య నొక్కనాఁడ

తే. యాహవంబునఁ దెగఁగార్తు య ననియె నట్లు
నేయఁ డయ్యెఱ బల్కొక్కటి య నేత యొకటి
యగుట సాల దోషము విను య మదియుఁ గాక
యెల్ల కోదండధరుల గర్హించు చుండు.

ఉ. దానను దాన ని ట్లగుట య దప్పనె యంచుఁ దదీయ మైనయ

- మూనితదేహముక విడిచి శ మానవనాథుడు దాల్కిజేసి బ
ద్ధానిరతాత్ముడై యరిగె శ నత్తటి వాయుజుడా ర్తి నెంతయుక
దీనతఁ బొంది ధైర్యలత శ ద్రెవ్వి నేలకు వ్రాలె భూవరా. 42
- క. అప్పుడు దగ నిట్లను నతఁ, డప్పారవవరున కోధశరాధిప కనుగొ
మ్మిప్పా లేమిట వచ్చెం, జెప్పా మెఱుగు దేనిఁ గరుణ శ సిగు శాంతంగన్. 43
- చ. అన విని యాతఁ డిట్లనియె శ నాతనితో భవదీయ మైనభో
జన మతిమాత్రముద్ధతిఁ బ్రచండుడ వై భుజశక్తి నెవ్వరిం
గొనక కడంగి రజ్జుపలుకుల్ గడుఁ బెక్కులు వల్కు దెప్పు నీ
వనుపమశౌర్య యిప్పుడుట శ కత్రైఱుగుల్ గత మెల్లఁ జెప్పితిన్. 44
- క. అనిపలికి నీరీక్షింపక, చనుచుండె నతండు ధైర్యసారోదారుం
డును నిశ్చయమహితుఁడునయి, వెనుక శునక మధికభక్తివిమవక చనఁగన్. 45
- తే. ఆసమంచితసారమేయంబు పాండు,ధరణినాయకునగ్ని మిత్రనయుపిఱుడ
నధికభక్తియు క్రంబుగగనగుచునికి, పలుమఱునునీకుఁజెప్పితిఁడలఁచియుండు. 46
- వ. అని పలికి వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లను నిట్లు నిష్ఠాగరిష్ఠుం డయి
యుధిష్ఠిరుం డరుగు చుండ. 47

—♦ ఇంద్రుడు రథంబు గొని ధర్మరాజు నెదురుకొనుట. ♦—

- సీ. దివ్యదేహోద్గతశ్రదీప్తిసంతానంబు, దిశలు పదింటను శ దీటుకొనఁగ
రథసమాగమనసంశరావంబు మేరుగ,వ్యూరములఁ బ్రతిరవోత్కరము నీన
నచ్చటిసిద్ధసాధ్యమునీంద్ర గణముల,నానావిధస్తోత్ర శ నాద మెఱఁగఁ
దత్ప్రదేశంబుబోధస్థితకల్పవృక్షంబులు పుష్పచక్రములు గురియ
తే. నింద్రుఁ డేలేంచి యాదర శ మెసక మెఱఁగ, నక్కురుక్షితిపాలున శ కగ్రభాగ
వర్తి యగుటయు నతఁ డభ్యవందనంబు, సేసె సవినయభక్తివిశేష మొప్ప. 48
- వ. అట్లు ప్రణతం డయిన నభినందించి యప్పరందరుం డతని దివ్యస్యందనంబెక్కు
మని పలికిన నతండు శోకసంతప్తుం డగుచు నతని కిట్లనియె. 49
- శా. తోడంబుట్టువు లందఱుం బజినయోధుఁడుఁబంబు చిత్తంబు సం
పీడం బెట్టెడు సౌకుమార్యవతి డక్ష్పిం గూలఁ బాంచాలి వా
ర్షాడై వచ్చిరి వారు లేక యిట మీతో రాను వా రెల్ల నా
తోడం గూడఁగ వచ్చునట్లుగఁ గృపాధుర్యాత్మ కావింపవే. 50
- చ. అన విని యింద్రుఁ డిట్లనియె శ నక్కురుభర్తకు శోక మేల నీ
యనుజులు ద్రావదీనహితు శ లై తచువుల్ దిగఁద్రావి చన్నవా
రనఘ యుమర్వలోకమున శ కక్కడఁ గాంచెడుగాక వారలం
దనువు దొఱంగఁగా వలదు శ ధర్మమయాత్మక నీవు రావ నా. 51

అపర్యంతాభివ్యవహరణము గుర్తించియునుగా జరిగినవారము.

- సీ. అనుటయు ధర్మజం శ డమరేంద్రతో నన్ను, వత్సంతదృఢభక్తి శ నాశ్రయించి
పుర మేచు వెడలునప్పుడు మొదలగా దోస, చనుదెంచె నీభవ్యసారమేయ
మిది యట రావల్యదే నామనంబు నిష్కరవృత్తి కోర్వ ద్రవ్యోకపుణ్య
నిరతాత్మ నావుడు శ దరహాస మొప్ప న, బృహస్పతి యిట్లుంట శ పాడియే య
- తే. మర్త్యభావము గుక్క కేమాడ్కిఁగలుగు, ననఘనీచింత తెలుఁగళ్యక్యంబుపీని
విడిచి చను లేల నిష్కరవృత్తియయ్యె, నిచటఁదడయంగ నేటికి శ నెక్కురథము.
- వ. అనిన నమ్మసుజేంద్రుం డింద్రునితోడ నవార్యంబును దుష్కరంబును నగుకా
ర్యం జేసియు నార్యంబును బ్రభుండును నైననీయట్టిసత్పురుషుండు సంశ్రితుల
కై సంఘటింపవలదె భక్తపరిత్యాగంబు నేసి పడయు సిరి నాకు నంత యిం ప
య్యెడు ననుటయు నయ్యనిమిషనాథుండు. 53
- చ. అలుక హరించు ధర్మముల శ న ట్లగుటం గురువంశవర్య నీ
వలుగక విన్మ కుక్కలకు శ నావసథంబు త్రివిష్టపంబునం
వలుగునె నీకు స్థిరత శ గల్గదు దీనిఁ బరిత్యజించినం
జలము కొనంగ నేల శుభ్యంగమనం బెడనేత కృత్యమే. 54
- సీ. అనవుడు ధర్మసంగదనుఁ డమృహాత్ముతో, విను భక్తియుక్తునికవికుపు బ్రహ్మ
హత్యఁ బోలేడిపాప శ మని చెప్పుదురు పెద్ద, లట్లు గావున దీని శ నఖిలధర్మ
సారజ్ఞ విడుచు శ సనదు డివ్యసుఖంబు, నకుఁ గాఁగఁ బంపంబునకుఁ జొరంగఁ
జాల సావుడును వాగవుడు ప్రతస్తుడు, గుక్క నంటిన వానికోరిచేయు
- తే. సుకృతమునకు నాశంబగు శ్రువ్రతాత్మ, యంతయుఁబ్బనినిర్బంధ శ మేల చెవును
విడుపు మీశునకముదీనివిడువఁబడుట, నాకలోకసౌఖ్యంబు నొనర్చు నీకు. 55
- చ. జనులు నుతింపఁగా సుకృతసంపదఁజేసి యమర్త్యభావముం
గనియును జెంద కి ట్లునికి శ కార్యమే ద్రాపది భీమసేను న
రునుఁ గవలం ద్యజించుటకు శ శ్రువ్రత చాలిత చాలవయ్యె డీ
శునకము విష్య నితైఱుగు శ సూరినుతుం డగునీకు నర్హమే. 56
- సీ. అన విని ధర్మజం శ డఖిలలోకములకుఁ, బలివి ధర్మమునకుఁ శ బ్రభువ విట్టి
నీకంటె నెఱుఁగుదునే సదనర్పకా, రము లట్లుఁ గాక వ్యాదము మహాత్ము
లయినవారలతోడ శ నగునె చేయంగ నై, నను విన్నవింపఁ దగిన తెఱంగు
విన్నవించుట దోష్యవిధము గా దనియెడు, బుద్ధిఁ జేసిన నేను శ బూని విన్న
- తే. పంబు భీమముఃఖులును ద్రాపదియుఁబచ్చి, లేను వారలవిడువక శ యేడ్చుచున్న
వత్తు లేతోడ వచ్చి చాగవనిశునకము, విడువకండుట తప్పగానుడువఁదగునె.
- చ. అనఘచరిత్ర విన్మ శరణాగతుఁ జేసెన కున్ని శుద్ధము

1. క. రావలదె నామనంబు. 2. గ. ననఘచి త్త యితైఱుగళ్యక్యంబు.

- త్తునియెడఁ జేయుచోహము వ్యధూటి వధించుట విపులకముం
గొనుట యనంగఁ గల్గునివి శ్ర గూఢి సమం బగు నాకుఁ జూడ భ
క్తు ననపరాధునికొ విడుచుకొవముతో నిది యోర్వ వచ్చునే. 58
- ఉ. కావున నాకలోకపుస్థులం బటు లుండఁగనిమ్ము దేవ నీ
భావము నిల్పు నాదేసఁ గృపాభరితంబుగ సారమేయసం
భావనసేత దోసముగఁ శ బట్టమి నాకు వరంబు నీవు నొ
మ్మివనభూమి నుండెద సకమిద్ధతపంబున నిన్న కొల్చుచున్. 59
- వ. అని పుయిలోడక పలికె జౌరవోత్తమా యాకర్ణింపుము. 60
- సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్మండు ధర్మరాజాశకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట. —
- సీ. అ ట్లతిదృఢనిశ్చయంబుగఁ బలికిన, తనపుత్రుఁ గనుఁ గొని శ్ర ధర్మక డధిక
సంప్రమోదముఁ బొంది శ్ర సారమేయాకృతిఁ, బాసి తానాత్మరూపంబుఁదాల్చి
పరమసంభ్రమకృతప్రణతియు నానందభరితుండు నగునాస్థురపాలుతోడ
నీపుణ్యవృత్తంబు శ్ర నిర్మలమేధయు, నఖిలభూతంబులయందుఁ గలుగు
తే. దయము నాదుచిత్తముఁ బ్రమోదమునఁ జేల్చె
వత్స భూలోకమున నిట్టివారుఁ గలరె
తొల్లియును ద్వైతనమమున శ్ర దోషదూర
మయిననీమనమున తెఱం శ్ర గరసినాడ. 61
- క. విను నీరు రోసి నీదగు, ననుజులు మృతు లయిన వచ్చి శ్ర యందఱలో నొ
క్కనిఁ గోరుము బ్రదికించెద, పని పలికితి నేను నిర్మలలాత్మక నీతోన్. 62
- ఉ. దానికి నీవు చిత్తమునఁ శ్ర దల్లుల నిద్దఱుం .దలంచి మా
లోన నొకండఁ గల్గితి న్నలుస్తత వారలయందుఁ గల్గి లో
కానుమతంబు గాదె నకుశలారిత ధర్మపు నాకు సన్మతిన్.
వీనుల కింపుగా నకులు శ్ర వేడితి తద్విధ మెందుఁ గలుగే. 63
- క. భీముని సర్జను విడిచియు, నీమది నకులు బ్రదికింప శ్ర నిగుడుట పుత్రా
నామనమునఁ బాయదు ని, న్నే మన వచ్చు నఖిలంబు శ్ర నిందుం డెఱుంగున్. 64
- క. విను భక్తి యుక్త మిది యని, శునకముఁ జేపట్టి నేవు శ్ర సురపతి కొనివ
చ్చినయరద మెక్క నొల్లవ, యనఘా సరి నీకు దివము శ్ర నందును గలరే. 65
- ఉ. ఇంతటిపెంపు గలుగు మ్రహేంద్రుండు నీదేసఁ గాంచె నీవు ని
శ్చింతత మేనితోఁ జనుము శ్ర సిద్ధపథంబునఁ బుణ్యలోకముల్
వింతలు గాక యుండఁ బృథివీవర నీకు నుదారసౌఖ్యమ
త్యంతము నవ్యయంబు నగు శ్ర నందలిమాన్యులు సంస్తుతింపఁగన్. 66
- సీ. అనియె నప్పుడు పరమాహ్లాదమునఁ జను, దెంచి గంధర్వులు శ్ర దేవముచులు

మరుదశ్శివసువులుమహితాదరంబున, ధర్ముండు నిండుండు శ దారు నమ్మ
హాత్ముని నెత్తి రథభారూఢుగాఁ జేసి, తమవిమానములు పార్శ్వముల నడచి
కొని చన నిఖిలదిక్కులఁ దనఁజేయు, వెలుగంగ సిద్ధులు శ వినుతి నేయ

తే. దైవతావాసమునకు నాశధర్మజుండు, సనియె నయ్యవసరమున శ సర్వలోక
సమ్మతుండు బోధఘనుడు ప్రసన్నహాసిత, సారితోదారుడును నగునారదుండు.

వ. ఎల్లవారును విన సంపూర్ణ స్వరంబున ని ట్లనియె. 68

ఉ. దానములం దఁబులను శ దద్దయఁ బే ర్కలయట్టివారలక
మానవనాథులక వినమె శ మాసఁ దదీయయశంబు లెల్ల నీ
మానితకీర్తిర్తులు సకమ స్తజగంబులయందుఁ బర్వట
నీనులతోడ వా రిటులు శ నేర్చిరె రా నమరత్వసిద్ధికిన్. 69

చ. అన విని ధర్మరాజసుతుఁ శ డాతని కి ట్లను నాడుతమ్ములం
గనుఁగొనునంతకుఁ సుఖమృగాఁ గొననయ్యెద నితైఱంకు నా
కు నకట చూపరే పవన్యకొడుకును నింద్రసుతుండు మాది నం
దనులును నున్నచోటు సుఖదం బునునక సుఖహీనమేనియున్. 70

వ. వారలను మదీయపక్షప్రాప్తులునభూషతులను జూచువేషక యెల్లలోకంబుల
మీఁదను గలుగువేషకకంటె మిగిలి యున్నయది యనటయు నమరేంద్రుండు
దనమనంబున నితనితోడసముచితసంభాషణంబులు నేసెన నివ్వధంబు కటుకవచ
నత్వంబు గా దని యూహించి యి ట్లనియె. 71

చ. తనువు దొఱంగ కిట్లు సుకృతంబులవెంపున వచ్చి తిప్పదా
బునకు మహాత్మ యిచ్చటను శ బోవదు సీమదిఁ బాసి మ ర్త్యతం
బనుపడియున్న నెయ్యము సభాసడలక శుభదృష్టిఁ జూపమా
మునులను సిద్ధులం దగునె శ ముందటిచందంబు నొంది యుండఁగన్. 72

చ. ఒరులకు నందరానిపద శ మూర్జితపుణ్యనిరూఢిఁ బొందఁగా
దొరకొని యున్ని నీవికృతదూరమనస్కతఁ గాదె నీసహో
దరులు భవన్మహోన్నతప్రదస్థితి కర్తు లె తొంటినెయ్యముం
బొరయునె దేవతాత్మకుల శ బుద్ధి నెఱుంగుము నీవిశేషమున్. 73

క. అని యి ట్లాడినసర్వభువనపతియు బుధుండు నై ననవాసపుతోఁ దా
ననియెం దగ వెండియు ధర్మనందనుఁడు భరతవంశకమహిమాధామి. 74

ఉ. మీ రిటు లేమి సెప్పిన ననమేయభుజాబలభగ్నదైత్య మే
గారవ మొప్పఁ దమ్ములను శ గారతను బుత్తుల మిత్రకోటిఁ గ
న్నారఁగఁ జూడ కుండుటకు శ నక్కట యోర్తునె యెల్లభోగముల
వారలఁ జూచి క్రమ్మఱఁగ శ వచ్చి సుఖసితిమై భుజించెగన్. 75

వ. నా కత్తెఱంగు పరమానందకరం బనియె ననియిట్లు మునీంద్ర మాననీయం బయిన
పాండవేయమహా ప్రస్థాన ప్రకారంబు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు నెప్పు
టయు.

76

శా. పారాశర్యవచఃపయోనిధిసుభాభంగీ దయాసంగి దు
ర్వారాశేషవిపద్విదారణవిహారా చిన్మయాకార వి
స్తారోదారగుణత్రయస్ఫుటవిశేషా నిర్గుణాశ్లేష మా
గౌరీత్వోజ్జ్వలత త్వభాస్వర ¹నిజాగారాత్మకత్రీశ్వరా.

77

క. ప్రణవైకభావ్య సురరక్షణకేళీ స్తవ్య జన్యకలద్రవ్యా
²గణనాతీతా పోవ్య ప్రణతవ్రాతా నిరీహాభక్తిప్రీతా.

78

మాలీనీ, అమృతవికరణ క్రిడాభిరామా త్రి ధామా
దమితకలదైత్యోత్సాహ విజ్ఞానదేహ
సుమహాదుపనివత్ప్రస్తుత్యభిశ్రావ్య నేవ్యా
శమరమణశీలా శ సంభృతానందలీలా.

79

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునందు మహా ప్రస్థానిక
పర్వంబునర్వంబు నేకాశ్వాసము.

80

1. క. నిజాగారాత్మకత్రీశ్వరా. నిజా గారాత్మకీర్తిశ్వరా. 2. క. గణనాతీతప్రేక్ష్యతాత
తాతా. 3. క. శమవదనశీలా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీ మ దాంధ్రమ హా భా ర త ము

స్వర్గారోహణపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

వర్ధనాయురభివృ

ద్ధావహచరణకలపత్ర శ్ర యమనియమాది

ప్రావీణ్యపూర్ణమిత్ర ము

హవిద్యోన్మేషగాత్ర శ్ర హరిహరనాథా.

1

వ. దేనా జనమేజయుండు వైశంపాయనుతోడ మత్స్యార్వసితామహులగుపాండవులును ధార్తరాష్ట్రులును స్వర్గం బారోహించి యెట్టెట్టినెలవుల నిలిచి రెట్లు వర్తించిరి చెప్పవే తదాకర్ణనకౌతుకంబు మదీయచిత్తంబున ¹నుత్తరంగం బగు చున్నయది నీవు సర్వవిదుండ వేను భవదీయసదయవాక్యసంభావనకు నర్హుండ నని ప్రార్థించినం బ్రచురదివ్యజ్ఞానమానసియుండును బరమకృపావిధేయుండును నైనసాత్యవతేయునిసారకరుణావిశేషంబున సంపాషితం బైనబోధంబున నా ధుజన్మస్తవ్యం దైనయాభవ్యమునివరుం డక్కురువంశవరున కిట్లనియె నట్లు ఒంధుదర్శనంబు గోరి పలికినపాండవాగ్రజాతలంపున కనుకూలుం డై యాఖండలుండు.

2

నీ. తగువాని రావించి శ్ర ధర్మనందనునకుఁ,దమవారిఁ జూడఁ జరత్తమునఁ గోర్కి-
దనికినయది నీ విశ్రతిని నట గొనిపోయి, యఖిలబంధులఁ జూపు శ్ర మనుడు నతఁడు
గారవం బెసఁగంగ శ్ర నారాజసత్తముఁ, దోడ్కొని పోవఁ గురతూహలమునఁ
దోడన నారద్యాదులు గొందఱిగి ర, ట్లెఁగెడుచోటఁ గత్తెదురఁదోఁచె

తే. నున్నతాసనాసీనుఁ డశ్రభ్యుదితసరసి,జాప్తసంకాశుఁ డమృతాశ్రనాంగనాది
వృక్షుండు వీరలక్ష్మీవిర్రాజతుండుసతత,యుక్తసుఖసాధనుండు దుర్యోధనుండు. 3

వ. ఇట్లాప్తి యున్నయతనింగనిధర్మనందనుండు దేవమునివరుల మొగంబులలోకించి

1. గ. నుత్తలం బగు.

—♦ ధర్మజాడు దుర్యోధనుం జూచి యనూయాపరుం డైన నారదుఁ డతనిం జేర్చుట. ♦—

సీ. ఇతఁ డతిలోభోపహతమానసుఁడు దీర్ఘదర్శిగాఁ డితనికృతమునఁజేసి
నిఖిలదేశంబులయ్యఖిలనృపాలురు, ద్రుంగిరి దంతితురంగసహిత
ముగ ననవద్యాంగి శ విగతకల్మష ధర్మ, చారిణి సాధ్వీ బాంఛచాలి నార్య
జనములు గనుఁగొన శ సభలోన నవమాన, పెట్టినతులువ యే శ నిట్టివాని
ఆ. తోడఁ గలసి మెలఁగుదునె మహితాత్మకు,లార యెచట నున్నవారు భీమ
ఫలుసులునుగవల్యబాంఛాలియును నన్ను,నచటి కనుపవలయుననుచుమరలె.
వ. మరలినఁ జూచి నారదుండు నవ్వుచు నతని కి ట్లనియె. 6

సీ. ఓధర్మనందన శ యీధరణీవిభం, డాహవసంపరితృక్తమనుడు
దేవతాసంభావ్య శ డై వెలింగెడుఁ బుణ్యకర్మ లెల్లను గడు శ గారవెంతు
రితని నితండు మృహీశుల నుజ్జ్వల,తృత్రధర్మంబునఁ శ గాదె త్రించె
నది పాప మేలగు శ ననఘ పాంచాలి యీ,తనిచేతఁబడుటయుఁ శ దక్కుఁగలుగు
తే. నెగ్గులును నింక నిచ్చట శ నేల లిలఁప
నినొటు పుణ్యలోకము మది శ నీసు రోష
మనుమనోవికృతులు దగునయ్య వాని
విడిచి సమత నొందుము లోకకవినుత చరిత. 7

వ. అని వెండియు. 8

క. జూదమునఁ గయ్యమున నీ, కేదురితంబులు నితాంత్రహృదయక్షేళా
పాదకములు వాటిలైన,నాదృతములు సేయు వాని శ నన్నిటి ననఘా. 9

చ. అన విని యమ్మునీంద్రునకు శ నవ్వీభుఁ డిట్లనుఁ బాపశాలి స
జ్జనసతతాపచారి కుల్యసంక్షయకారణరోషభాగి యి
మ్మనుజవరాధముం డితఁ డక్రమ ర్వుల కెల్లను మానసీయుఁ డై
మనునటె పుణ్యలోకమున శ మాటలు వేయును నేల సంయమి. 10

తే. అతని న ట్లుండసిమ్ము నాశయనుజతనుజ,మిత్ర జనములఁ బాంచాలశ్రపు త్రినాక
వశ్యమును నభిషిక్తీంపకవలయుఁ జూపఁ, బనుపు వారలయున్నెడశ్రభవ్యచరిత. 11

వ. అని మఱియుం గలుగుమునీంద్రులఁ గలయం గనుంగొని. 12

—♦ ధర్మజాడు దేవములను గర్హింపజనులఁ జూప వేడుకొనుట. ♦—

సీ. సంగ్రామమృతు లై నశకలబంధులకుఁ ది,లోదకం బే నిచ్చుకనుండ వచ్చి
కుంతి కర్ణుడు దనకొడు కని చెప్పినా, కతనిజన్మముతెఱఁ శ గంతవట్టు
విదితంబుగాఁ జేసె శ నది మొదలుగ నమ్మ,హావీరుఁ దలఁచినయప్పు డెల్ల
నుల్లంబు సంతాప శ మొందుఁ దదీయపా,దంబు లదేవిప్రాదరంబులట్ల
అ. యని సభ క్తికముగ శ నర్పితంబులు సేయఁ, గాన కునికి కేను శ గరము వగతు

- నతఁడు నేము నై న్యనమరేంద్రుఁడును మమ్ముఁ, జేయునేత్రి లోక సేవ్యులార.
- చ. అతని నెఱుంగ కుండి విను శ్ర మధుఁ బంచితి నమ్మహాత్మునికా
మృతుఁడుగఁ జేయఁగా నది శ్రమింపదు శోకము నావహించుచుకా
మతికి నలంత సేయు గుణమాన్యుని నాతనిఁ జూచుకొతుకం
బతిశయ మొందుచున్న యది శ్ర యాయన యెచ్చట నుండుఁ జెప్పరే. 14
- న. ద్రుపదవిరాటయుధామన్యులు శంఖప్రభృతితదీయజ్ఞాతులును రణాగ్నికిం బ్రాణ
హవిస్సులు వేల్చినవారు వారల నాకుం జూడవలదె ప్రాణముం డగుజగత్ప్రా
ణనందనుని సంక్రందనతేజోవిరాజితుం డగుశ్వేతాశ్వనినశ్వల ననుకరించునకుల
సహదేవులను సహజదుణాళాలిని యగుపాంచాలినిం జూడక నిలువంజాలుదునె
వారి కెవ్వరికిని నాకలోకనివాసంబు లేకతక్కనేని సోదరరహితస్వర్గంబునందుస్వ
ర్గత్వబుద్ధి పుట్టదయ్యెను వార లెచ్చోట నుండి రచ్చోటయేచుబుణ్యలోకంబుగాఁ
దలంచెద నయ్యెడ కనిచి పుచ్చుం డనిమిషనశ్యులారా యని పలికిన నప్పాండ
వాగ్రజుతో నదేవమును లిట్లరిరి. 15
- అ. అట్లు చేయువార శ్ర మమూర్త్య నీదుచి, త్రమున నేది దోచె శ్ర దాని నాచ
రింప వలయు నని నిశ్చలించేత్వరుండు వా,టించి మాకు నప్సరగించినాఁడు. 16
- సీ. అని దేవదూతునిఁ శ్ర గనుఁగొని యిమ్ముహి, తాత్ముని భీమసేనాజ్ఞనాదు
లున్నచోటికి నన్ను శ్ర మన్న నప్పురుషుఁ డా,దర మెఱుంగంగ నాధర్మతనయు
నిందు ర మృనుచుఁ దాముండటఁ జన్మనమ్మహానుభావుఁడు వానిననుగమించె
నట్లు సనంగఁ గేశశాస్థిసాంద్రంబు దు,ర్గంధంబుఁ బదపత్రరంబు డంశే
- అ. మశకనిలిడమును దశమశతితముఁ గ్రిమి, కీటర క్తఘాంసశకూటకణప
ఘోరవిధము శాత్రుదారుణచంచువా,యసర వాన్వితంబు శ్ర నయ్యెఁ బథము. 17
- న. అప్పథంబున బాండవాగ్రజుండు నని చని యీదం గ్రాసినసూనియవోతం
దెరలు చున్నజలంబులు గలిగి. యాయసకంటకదున్ స్పర్శం బగుచుఁదటంబున నిశి
తాసిప త్ర వనంబు శోభిల్ల వైతరణి యనువేరఁ బరఁగిసయేఱుచు దత్ప్రదేశంబున
ననేక ప్రకార మాతన లనుభవించు పాపకర్ములనుంజూచి దేవదూతునితో మనకుఁ
బోవలయుచో టింక నెంత దవ్య గల దియ్యెడయును దేవతాధీనంబై యుండునే
యని యడిగిన నప్పురుషుం డతనితోడ 18
- తే. ఈనెలపులు బృందారకాశ్మధీన మిదియ, మనకు రావలసినచో ట్రనిన నతం డ
సహ్యాదుర్గంధఘోరదర్శనత నచొట, చి త్ర మతిదుఃఖితంబుగఁ శ్ర జేయుటయును.
- న. మరలి పోవం జూచిన నయ్యెడఁ గొన్ని యెలుంగులు. 20
- తే. విభవ్యజనన నీగాత్రముదవ్యసార
భంబు బెరసినగాడ్చు మూఁపై గరంబు

హృద్య మై వీచుటయు దుఃఖ శ మెల్లఁ బాసె

భూరిసౌఖ్యంబు నొందు చున్నాఁడె మేము.

21

క. నినుఁ జూడఁ గనటఁ బటుయా, తపలం దొఱగితిమి పరమధర్మాత్మక నీ

వనయము దయ నిచ్చట నిలిచిన బ్రతుకుదు మింకఁ గొంతశసేపు నిలువవే. 22

—♦ ధర్మరాజు నరకమున నున్నయన్నదమ్ముల నెఱంగి శరణింతుట. ♦—

వ. అని దుఃఖభారకృపణంబు లగుచు వీతెంచినఁ గాంతేయాగ్రజం డోహో

యెంతబెట్టిదంబు లై యిడుమలం బడియెవరోవీర లని కారుణ్యం బొలయ నిలిచి

వెండియు నత్రైత్యంగమాటలు విని మీరెవ్వ రని యడిగినఁ గర్ణుండ భీమసేనుండ

నర్జునుండ నకులుండ సహదేవుండ ద్రౌపదిని ధృష్టద్యుముండ ద్రౌపదేయుల

మనుపలుకు లెసంగుటయు. 23

సీ. ధర్మనందనుఁడు చిత్ర తమ్మున నుద్వేగ, మావహిల్లఁగ దైవ శ మకట యిట్లు

సేసెనె కీ డేమి శ సేసికొఁగో వీర, లిన్నరకమునకు శ నేఁగుదేర

వలసినయట్టిది శ వాసవాద్యమరులు, నీచులువో వీరి శ నేవిచార

మించుకయును లేక శ యిట్టికష్టపుటిడు, మలఁ బెట్టెడిదె ధర్మమా తెఱంగు 24

తే. మాలితే నీవుసజ్జనమాన్య లలఘు, సత్యపరులు దయాఘ్యులు శ నిత్యదాన

రతులుబహుదక్షిణాంచితక్రతువితాన, పాలితాత్మలనర్హంపుఁబాటు వడిరి. 25

చ. ఒకటను మేలు సేయనిసురయోధనుఁ డమ్మెయి దేవపూజ్యుఁడై

సకలసుఖానుభూతియు నృజస్రము పెంపు వహింప నొప్పి దృ

ష్టికిఁ గడు ప్రేక నై తనద్రుచ్చెల్వలుఁ జాట్లఁ దాను సంతస

బుకలిమి నేచి మి న్నడిచి శ పుణ్యపథావృతఁడై వెలింగెడున్. 26

అ. ఈఁగకాలియంత్రయేనియుఁ బాపంబు, వీరివలనఁ గనుట శ వినుట గలుగ

దొక్కనాఁడు నట్టియు త్రమలకు విధి, పాడి మాలి యిట్టిపాటు దెచ్చె. 27

సీ. అని యగ్రలపుఁజంత శ మునిగి కలంక మ, నోవికారము నాకు శ నావహిల్లఁ

గతమేమియొకొయిదిగ్రుహమా యయోకల, గనుటయోయరయని, క్కంబాచిత్ర

విభ్రాంతిఁ జేసి విశ్వేకింప నేర రా, దయ్యెడు నని పరమాకులేంద్రి

యఁడు శోకదుఃఖమృతంబు నై కొండొక, ప్రాద్దురకుండ్లి స్రవస్పద్ధిఁ దలఁచి

తే. యలుక యిందుపై బొడమిన్న శ నమ్మహాత్ముఁ

డప్పురఁపుఁ జూచి మగుడ నీ శ వరుగు మార్య

వర్య యెవ్వరిదూతపు శ వారికడకు

ననుచుఁ బలికి వెండియు నిట్లు శ లనియె నధిప. 28

—♦ ఇంద్రుఁడు నరకంబుకడ నున్న ధర్మజానొద్దకు వచ్చి యతని గంభావించుట. ♦—

క. నాయనుజులు దుఃఖార్దితు, లై యున్నారట్లు లగుట శ వచటికి రొనిం

- కీయెడన యేను నిలిచెదఁ, బాయక యని చెప్ప మా కృపానిరతునకున్. 28
- చ. అనుటయు దేవదూతుఁడు రథయంబున నిర్రరనాథుపాలికిం
జని తెలియంగఁ జెప్పఁ గురుకసత్తమ ధర్మజునిశ్చయంబు న
య్యనఘచరిత్ర భాస్వరునియాడినమాటలు నాతఁ డంతయున్
విని చనుచెంచె నయ్యెడకు శ వేగమ సంయమిదేవయుక్తుడై. 29
- ఆ. ధర్ముఁడును మహామృదంబున నిజపుత్రుఁ, డగునజాతశత్రు శ ననునయిచి
రక్షణం బొనర్పఁ శ బ్రకటవాత్సల్యత, నరుగుచెంచె గురుకులగ్రాగ్రణ్య. 30
- వ. అప్పుడు. 31
- సీ. వివిధసాపాత్ములు శ వికృతశరీరు లై, యాతనాబాధిత శ లగుట మానె
దుర్గంధమును గృధ్రసర్గాదిపలలాశి, పక్షిచంక్తులుఁ గుణ్యపవ్రజంబు
దోఁపవ యెఱచి న్నెత్తురు కేశపటలంబు, లస్థిపుంజము లదృశ్యంబు లయ్యెఁ
గూరాసిపత్రఘోరారణ్యయుక్తవై, తరణి లే కుండె సత్సరిమళంబు
తే. నింపుఁ జేయఁజూకును సాగ్రియించుతనుపు
నార వీతెంచి సమ్మోద శ మావహించె
నమృతమయ మీది యనఁ దగి శ యనిల మధిక
విశదభావంబుఁ బ్రాపించె శ దిశలు పదియు. 32
- వ. ఆనమయంబున వాసపుతోడం జనుచెంచినట్టి. 33
- మహాస్థగర. వసురుద్రాదిత్యగంధర్వగరుడభుజగన్ద్రాతముల్ వైభవంబు
ల్లననం బొందంగ సిద్ధు శ ల్లనముఃల ముదము శ ల్పల్లవింపంగ సాధ్యుల్
హాసితస్వాంతంబులం బెల్లలమిఁకొనఁగ శ్శత్యాదరోత్కర్షముల్ పాం
డుసుతోపాంతంబునం బింకడుగాని నిలిచి చూడఁకల్ తదంగంబు గప్పక. 34
- వ. ఒండొరులతో నక్కురుమూర్తిగుణంబు లుగ్గడించి యగ్గించుచుండ సంయమి
సురసమేతంబుగా నయ్యాఖండలుండు నయ్యాఖండయశోమంషితుం జేరం జని
సాంత్యనస్వరంబున నిట్లనియె. 35
- క. నీ విచ్చో నునికి నీ, దేవత లందఱును వగచి శ ధిషణాగుణసం
భావిత నిన్నుం దోడ్కొని, పో వచ్చినవారు గినుకఁ శ బో విడువవనా. 36
- క. సిద్ధియు నవ్యయలోకస, మృద్ధసుఖావాప్తియును శిశమితవికృతియు స
ద్బుద్ధియు నుదాత్తభంగిని, సిద్ధించెను నీదుగుణవిశేషముకతనన్. 37
- క. విను మొక్కటి సెప్పెద రాఁ, జనువానికి నెల్లఁ దప్ప శ దవసీశ్వర యె
ట్లును నారకస్థలంబుం, గనుఁగొనవలయు టిది వేదకథితము సుమీ. 38
- సీ. పుణ్యంబులును బావములు రెండు శజోకలై, యండు బుణ్యంబులనొదవునాక

1. క. సాగ్రియించుతనుపు. 2. గ. సంగాదరోత్కర్షముల్. 3. చ. శమితవికృతిహసద్బుద్ధియు
4. చ. బ్రోవు లైఃజ బ్రక్కలై.

సుఖము పొపంబులఁ శ్ర జొప్పడు నరకదుఃఖము విను మున్న నాశకంబుసుఖము
ననుభవించినయట్టియతఁడు పడంపడి, యధికనారకపీడ శ్ర ననుభవించు
మున్న నారకదుఃఖమునఁ బడ్డవాఁ డనఁ,తరమ నాకమునఁ దాఁబొరయుసౌఖ్య
తే. మల్పపుణ్యండు దొలితొలి శ్ర యమరతాసు
ఖంబు గఱుకొని మఱియు దుఃఖముల నొందు
భూరిపుణ్యండు మునుమును శ్ర ఘోరనిరయ
యాతనల నొంది వెండి సౌఖ్యంబు లొందు. 39

క. థిట యేను నిన్నుఁ బుత్రై,చుట యుత్తరకాలదివ్యసుఖసంగమసం
ఘటనకుఁ గాదే నీకటకటఁబడుటకు దీనిఁ దెలుపఁగ రా వలసెన్. 40

నీ. కర్ణుఁ డుత్తమసిద్ధి శ్ర గాంచి వెలింగెడు, నమ్మహాభుజునకు శ్ర నై కరంబు
దుఃఖంతు నీ వెట్లఁ శ్ర దుదిముట్టి యున్నాఁ డ,తండు నిజోజ్వలస్థాన మొంది
సర్వాత్మవిదుని నాశలజాప్తనందనుఁ, గనుఁగొని చిత్తంబుకలఁక విమవు
మనిలనందనుఁడు నర్జునుఁడుచు నకులుండు, నహదేవుఁడును భవత్రైన్యరూప

తే. వర్తిసర్వమహిపతివర్గములును, ద్రౌపదియు ద్రౌపదేయులు శ్ర రాజవర్య
దీప్తనిజధామసంప్రాప్తిదేజమలరి,యండఁగాఁజూచిపమ్మాద్రయతుండవగుము.

తే. దైవవిహిత మగుటఁ శ్ర దప్పింప రాకున్న, యట్టియల్పమఖ శ్ర మనుభవించి
తింక నిట సుఖంబు శ్ర లేపార నాతోడ, విహరణం బొనర్చు శ్ర విమలచరిత. 42

క. మానితసుప్రతములకన్, దానకరణమునకు ననుగుణం బునుచుభం
బే నీకం గావింపఁ,గా నుజ్వలవృత్తి బరఁగు శ్ర కౌరవముఖ్యా. 43

తే. రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములసంచి,తంబు లయినయదాత్తలోకంబు లనుభ
వింపు మాధిక్యమహనీయవిభవ మెసఁగ, నక్షయోదారసౌఖ్యంబులావహిల్ల.

నీ. మహితవర్తను లై నశమాంధాత్మనలహరి,శృంధ్రదిలీపదుఃవ్యంతభరతు
1 లొందినకీర్తనీయోన్నతి నొందుము, నినుఁ గొనియాడంగ శ్ర మునినిలింప
గంధర్వగరుడోర్యగప్రధానులు సిద్ధసాధ్యసత్తములును శ్ర నకతుకముగ
వచ్చినవారినివారి నెల్లను జూప, నతఁడు వినయసంభృతాంగుఁ డగుచు

తే. నాదరముగఁ బ్రత్యుద్గతి శ్ర యాచరింప, వార లెంతయుఁ బ్రీతిమై శ్ర గారవంపుఁ
బలుకు లెసఁగంగ నధికసంభావనంబు, సేసి రాననములు విక్రసిల్లుచుండ. 45

వ. అమ్మహేంద్రుఁ డహ్మహానుభావునితో మఱియు నిట్లనియె. 46

క. ఆకాశగంగ యిదె పుణ్యాకృతి యిన్నదిఁ బరిష్కృతాంగుఁడ వై ను
శ్లోకా నాచెప్పినవృత్త,లోకంబును మిగులు మమరలోకసుఖములన్. 47

శ్లో॥ యముడు ధర్మరాజు సుచితవచనంబుల సంభావించుట. ౩౦౩౩

- సీ. అనియె నప్పుడు ధర్ముఁ ధృతిరామమూర్తి ¹ముఖప్రసాదంబునన్తగరము వెలుఁగ
నారాజవర్మనిఁ ధ జేరంగ నరిగి ని,స్సీమగౌరవ పరీక్షింపఁ గంటి
నిన్ను మమ్మా ఆర్యణిప్రసంగంబున, ద్వైతవనంబునఁ ధ దగిలి కుక్క.
తో వచ్చినప్పుడు ధైవతగిరిపొంత, ననుజవర్గమువిషయంబు గాఁగ
తే. నిప్పు డిచటను జలన మొకప్పుడైన, నీదుమది నించు కేనియు ధ లేమదమము
శమము సత్యంబు మద్దతసారభక్తి, నీకు నగ్గలములు మహానీయచరిత. 48
వ. పరిశోధితుండ వుతి కలంక దొఱంగి సుఖవి గమ్మని పలికి రాజానకునవశ్యంబు
సరకంబు నూచుట గలదు గావున నత్రైత్యుగన కయి యేనుచు వాసవుండును
నిన్నుం గడుఁగి డగునచ్చొటు సానిపితిమి సూర్యతనమపవననందనాదులనరక
దుఃఖానుభవంబులు మాచేసినయెడమాయంబు లగుట నీకుఁ దెలిసె వారు పుణ్య
లోకవాసు లయి యినికియు వాసపువాక్యంబుల దేటపడియె నని చెప్పి. 49
క. నీ వియ్యాకాశనదీ, పావనసలిలముల మునుఁగు ధవ్యాత్మ భవ
ద్భావంబు విమచ మానుష,భావవికారములశోకభంధము లడఁగన్. 50
చ. సరమసుఖంబుఁ బొంది యత్యభాస్వదు లై విహరించునీదుసో
దరు లగుకర్ణముఖ్యుల ముగ్ధం బెఁలారఁగ జూచె ²దీమహా
త్తరబహుసౌఖ్యనిష్ఠులపగ్ధంబున దివ్యవిహారిలం
బరఁగెద వేల యింకిచట ధ బాంధవరక్షక రమ్ము చెచ్చెన్. 51

శ్లో॥ ధర్మరాజు డాకాశగంగావహంబుఁ జేసి జేషభావంబు నొందుట. ౩౦౩౪

- సీ. అని పల్కి ధర్ముఁ ధృతనయనిఁ దోడ్పొని, యయ్యందఱును దోడ్,నరుగుదేర
నాకాశగంగయుఁపాంతంబునకుఁ బోవ, నప్పుణ్యనది నమృతహనుభావుఁ
డార్యసంప్రవనవాక్యంబులు సెలఁగ భవ్యస్నానమంగళ ధ మాచరించి
మానుషతనవు నశ్రమాత్మన విడిచి ది,వ్యం బగుమహిత దేహంబు దాల్చి
తే. వైరమత్సరస్నేహస్యోవాసతాల్య,గర్వశోకాదు లై నహృద్గతవికార
ములఁదొఱంగినిర్ధామత్వమున వెలుంగు, పావకుడఁబోలెశోభిల్లెఁజార వేంద్ర.
వ. ఇవ్వధంబున నొప్పి మీతాతధర్మనందనుండుబృందారకనాయక నారదాద్యుదార
పురుషుల నభినందించుచు ధర్ముండుచు దారుణు దో నరుగుదేర దివ్యశక్తిసట నని
మనోహరం బునయొక్కయెడ. 52
సీ. విస్ఫురన్భహురత్నవిలేటికనత్కన, కాత్మకం బునునమ్రహాసమున
చేదీవ్య మాన మై ధ దివ్యావయవదీధి,తిప్రతానం బెల్లదిశల వెలుఁగ
జక్రగదాద్యస్త్రసంతతి యుజ్జ్వలా,త్యంతసుందరపురుషాకృతులును

1. ౧. డై. పదసలికాసంబు పలుకుండు. 2. గ. దవ్యయోత్తరబహు. దావహాత్తర
బహు. 3. పాదతాల్య.

జారుమాల్నిస్థి¹ సమవేతనిజరూపములుఁ గల్గి భక్తిమై య బలసి కొలువఁ
తే. దనదుచూడ్కికి నొంతయుఁ య దగు లొనర్చి

మున్ను సూచినయ ట్లగుఁగూర్చి యొప్పు

నరుఁడు కేవలసవినయనరత వెలుంగఁ

బాలుచునారాయణునిఁ గాంచె య భూపవర్య.

చ. కని మది నమ్మహాత్ముఁ డధికప్రసవంబు వహించె నొండెడం

గనుఁగొనియెం బ్రియ బెనఁగ గౌరవవంశవగేణ్య దీప్తిధా

ముని రవిపంక్తిలోనఁ బదుఁగూర్చుండవఱు వెలుంగుచుండఁ గ

ర్జుని మఱి భీమసేనుని మర్మరుద్ధణమధ్యగతత్వశోభితున్.

55

తే. అంగములభంగి దొల్లింటియట్ల యె య, సూన తేజోవిరాజితు య తై నవారిఁ

గనియె నశ్వినమీపవర్తననులదత్స, మానమూర్తులపీక్షించెఁమాది సుతుల.

56

చ. ఊదితరవిచ్చవిం దరుణి య నుత్పలగంధి నుదాత్తమూర్తి డ్రా

పది నచో టెల్లనుం దనప్రభా వెలుంగొండఁగ జేయుదాని న

వ్విదితయశుండు నూచి మది య విస్మయ మందఁగ నింద్రుతోడ ని

మ్మదివతి యెవ్వ రార్యజనమాన్యచరిత్ర యెఱుంగఁ జెప్పజే.

57

—♦ ఇంద్రుడు ధర్మజను దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూపి చెప్పట. ♦—

నీ. అనవుడు నతనితో య నాతఁ డేభామ మ, హాలక్ష్మి డ్రాపది య నఁగ ద్రుపదు

నికి గూతుఁడై యయోగనిప్రభవం బగు, మానుషరూపంబు య మహితలీల

ముగఁ దాల్చి భవదనుఁభూతి సెల్లించె గౌ, రీశ్వరునాజ్ఞ వ్రహ్మించి వచ్చె

నని చెప్పి యల్లరహస్యాకృతు తేవురు, గంధర్వవరులు నిక్కమలనయన

తే. యందు మీకు జన్మించియక్కమారు, లల్లవాడ మీతండ్రికి య నగ్రజుండు

ప్రకటగంధర్వవతిధృతరాష్ట్రినాము, శిందుఁతఁడంచఁజూ వెనకేంద్రముఖ్య.

వ. ఇట్లు డ్రాపదీ డ్రాపదేయాంబి కేయుల తెఱంగఱిగించివెండియు నాఖండలుండు

పాండవాగ్రజునకుఁ గర్ణం జూపి భవదగ్రజుండు సూర్యనరశరీరంబు కౌంతే

యుండయి రాధేయుం డనా బరణినవాడు సుమ్మ నూడు మనిపలికిసిద్ధసాధ్య

విశ్వదేవగణంబులతో నున్నవారు తత్తదంశ ప్రభూతు లయి వాసుదేవానుచరణ

పరాయణు లగుచు వ రించినసాత్వకికృతవర్మాదియాదవుల నాలోకింపుము.

59

క. అని చెప్పి చూపి యభిమన్యునిఁ జూచితె చంద్రుభంగి య నజ్జ్వలకాంతిం

దనరెడుఁ దదంశజాతుం, డనూనధృతిశాలి వీడె యంచుం జూపెన్.

60

వ. చూపి తదనంతరం బమ్మహాత్మునితోడ.

క. అదే భీష్ముడు వసువులకడఁ, గదిసి యెలమి నున్నవాఁడు శ్ర గంపే ద్రోణుం
డిదె దివిజగురునిపాలఁ బ్రమద మెసఁగ వసించినాఁడు శ్ర మాన్యచరిత్రా. 63

వ. అని పలుకుచుఁ జూసి గంధర్వయక్షగుహ్యకగణంబులలో ద్రుపదవిరాటులను
దదీయానుజతనుజవర్గంబులనుం దక్కునుం గలుగు కేకయపాండ్యప్రభృతి
నానాదేశాధీశులను జేరువేరం జెప్పుచుఁ జూపుచు భవదీయం బగుసమరంబునం
బరిత్యక్తశరీరు లయి యుత్తమలోకంబులు వడసి యున్నవారల నవలోకింపు
మని చెప్పె నాన విని జన మేజయుండు నైశంపాయనుతో మునీంద్రా యిప్పుడు
నీ చెప్పిననుయోధనశక్తిని సైంధవులును గర్జుండును గర్జకుమారకులును వెండి
యుం గల తత్పక్షభూపతులును ఘటోత్కచాదు లయినపాండవులవారును
నీచెప్పినసకలజనంబులు నాలోకంబున నెప్పుడు నుండుదురో యట్లు గాక
కొంతకాలంబు నిలిచి క్రమృతి మనుష్యాదిజన్మంబుల నొందుట కై యరుగు
దెంతురో యిత్రైఱంగు వినవలతుం జెప్పవే యని యగిన నమ్మునిపతి యమ్మ
నుజపతితో నిట్లనియె.

64

నీ. కురువర యిది దేవగుహ్యంబు మునివరుఁ
డైనవేదవ్యాసుఁ శ్ర డతులకరుణఁ
జెప్పినయిది నీకుఁ శ్ర జెప్పెద సమవధా
నంబుతో వినుము స్యనత్కుమారుఁ
గలసెఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డశ్రవ్యులకు దురాసదం
బయినకుజేరలోకానుభవము
ధృతరాష్ట్రుఁ డొందెను శ్ర సతియుఁ దానును నింద్రు
భవనంబునన నిల్చె శ్ర బాంకున్మతి
తే. యాంధ్రు రిరువురుఁ డో నిల్వ శ్ర నమ్మతకరునిఁ
గూడె నభీమన్యుఁ డనిమిష్యగురుని నొందెఁ
దత్ప్రీతీకాశుఁ డయినకోదండగురుఁడు
దాంపరాత్మకుఁ డయ్యె గాం శధారవిభుఁడు

వెండియు నిట్లనియె.

69

తే. వినుము ధర్మనందనుపుణ్యతనువునందుఁ
దగఁబ్రవేశించి యున్నవిద్యామయాత్ముఁ
డైనవిదురుండు నమ్మహితాత్మబోధ
శాలియును ధర్ముఁ గూడిరి శ సచ్చరిత్ర.

70

సీ. కమలగర్భనినియోగంబున నిజయోగ, బలము గైకొనిబలభద్రదేవుఁ
డంబుధి కరిగి యగ్రనంతుఁ బరమమూర్తి, గలసె సత్తెఱఁగు మున్నలఘుకీర్తి
ధన నీకుఁ జెప్పితిఁ శ దక్కటివృష్టిభోజాంధకు లెల్ల గుహ్యకగణంబుఁ
గూడిరి కృష్ణసర్వకీడకుఁ బాత్రంబు, లైనపొడశసహస్రస్రాంగనలును

తే. విధివియ్యక్తకాలంబున శ విను సరస్వతీజలంబుల మునిగి యాశ్రక్తుష్ట మగు ని
బాపురోభావ మొందినారాయణునియు, పాంతచారిణులై రిప్రహర్ష మెరఁగ. 71

చ. అనుమరణంబునం దగ మురారాంతకు రుక్మిణి సెందె లక్ష్మీ న
వ్వనరుహనేత్రుత్కుఁగలనామనిలోచన లేడ్వరుం దదీ
యనుతతను ప్రవేశనస్యమాచరణం బొనరించి రవ్వరాం
గనలును లక్ష్మీయంశముల శ కావునఁ గౌరవవంశవర్ధనా. 72

వ. అని చెప్పియమ్మహాయుద్ధంబున మృతు లైనయట్టివారును నేను మున్ను ప్రసం
గించినయట్టివారును బ్రసంగింపనివారును నిట్టిగతిం బ్రాంచి రని నాచే
తం జెప్పంబడినవారెల్లనునిజారప్రకారంబుల సురాసురయక్షగుహ్యకగంధర్వ
బృందంబులం జెందిరి కురునందనా నీయడిగిన తెఱంగఁజింగించితిని వెండియు. 73

తే. వినుము పాంశవకౌరవశ్రవణయమైర, యట్టియితిహాస మే నుపాశ్రయజాత
సహిత మగునట్లుగా సమస్తంబు మహిత, విస్తరంబునఁ జెప్పితి శ విశదభంగి. 74

వ. కృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుండు సత్ప్రసాదభరితుం డై యాజ్ఞాపింప నట్లు తదీ
యానుజ్ఞ వడసి తద్దయాలభ్య ప్రజ్ఞావిశేషుండ నై యశేషంబును వివరింప నమ్మ
హాత్ముకారుణ్యంబున నిహ్మహానీయేతిహాసంబు 1 సమాధానమానసుంక నైయా
కర్ణించి నీవును బహుశేపుణ్యాత్ముండవుఁ గృతార్థుండవుఁ బరమార్థవిమండవు
నైతి వని యిట్లు సాంద్రానందసంపాదనశీలుండై. 75

క. శ్రీనిత్యత్వప్రమదా, ధానకుకూహలనిరూఢతాస్తవ్యాపాం
గా నిర్భరవేదవ్యాసానేకవచోనుషంగ శ హరిహర. గాధా. 76

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె నట్లు సర్వయాగసమయ
ప్రవృత్తంబైనమహాభారతం బంతయుఁ దత్సభాగతుం డైనరోమహర్షణామా
ధేయండును సాత్యవతేయశిష్యుండును బండితప్రవచండును నగుసూతుని

పుత్రుం డైన యుగశ్రవుండనియెడు కథకుండు సమ్యగవధానంబున నాకర్ణించినఁ
వాఁ డగుటను సమాశ్రితవత్సలుం డైన యాకృష్ణద్వైపాయను ననుగ్రహంబున
దత్త-థాసాకల్యవివరణవిశారదుం డై యుండు సతండు నైమిశారణ్యపుణ్యక్షే
త్రంబునందు శౌనకం డనుకులపతి మొదలుగాఁ గలగొందఱు మహామునులు
సత్రయాగం బాచరించుచుండ నయ్యెడకుం జని వారలం గాంచినఁ బుణ్యకథా
శ్రవణకౌతుకాధీనమానసు లై యమ్మానసీయులు పుణ్యాత్మకుం డైనయక్క-ధ
కనకు సముచితార్చనంబులం బ్రయం బొనర్చి కథాకథనంబుఁ బ్రసంగించినం
బ్రీతుండై యాతం డేమి తెఱంగుకథ వినం గోరెద రనుటయు నప్పరమార్థపరా
యణు లతనితోడ నెయ్యది హృద్యంబును నపూర్వంబును సమగ్రజ్ఞానప్ర
దంబును నఘనిబర్హణంబును నైనయది యక్క-ధ మాకు విన నిష్టం బని పలు
కుటయు.

77

క. అతఁ డింతటిది మహాభారతంబ యనునిశ్చయము ద్విరంబుగ మతిసం
గత మగుడు నమ్మహాత్ముల, కతివిశదము గాఁగ నిమృతహాకథ సెప్పెన్. 78

వ. చెప్పి యిట్లనియె నట్లు జనమేజయుండుసర్పయాగకర్తానుష్ఠానంబులయెడ వైశం
పాయనువలన నవ్వయతేతిహాసంబు విని విస్మితుండును బ్రమోదభరితుండును
నయ్యె నక్కొఁదిఁడదీయయాజకులు యజనసమాపనవిధి యనుష్ఠించి రయ్యుధి
ష్ఠిరానుజపుత్రపాత్రుఁ డత్రైటుగున భుజంగంబులయాపద దీర్చినయ స్తీకు నభ్య
ర్చనంబున నత్యంతసంతృప్తునిం జేసి యతనినివాసంబునకు ననిచిపుచ్చి ఋత్విజ
లాదిగా నఖిలబ్రాహ్మణులకు బహుళనంబు లొసంగి వినయం బెసంగ నామంత్రి
తులం జేసిన వారలునిజనివాసంబులకుం జనిరి వైశంపాయనుఁ బంపారునవిశేష
పూజనంబులఁ బరితోషితుం గావించి దేవోపచారంబులఁ గృష్ణద్వైపాయనము
సిండ్లు బూజించి యజ్ఞసపతి సకలజనంబులు ప్రస్తుతంప విభవంబు శోభిల్లఁ
బురంబుఁ బ్రవేశించె.

79

సీ. అని చెప్పి యాశౌనకాదిమునీశ్వర, గణముతో మఱియు నక్క-ధకుఁ డింపు
మిగులంగ నిట్లను శ్రమేటిమునీశ్వర, సంఘంబులో నెల్ల శ్ర సత్యదర్శి
సర్వవిధిజ్ఞాత శ్ర సర్వవిజ్ఞానభ, వ్యాత్ముండు సర్వేంద్రియప్రబోధ
శాలి సర్వజ్ఞుండు శ్ర శౌచశాంతిక్షమా, దాంతితపోనిత్యతావిభాసి

తే. యాప్తసర్వవిదైశ్వర్యుఁ శ్ర డఖిలసాంఖ్య, యోగభేదవిదుండు ధర్మోపదేశ
చతురవాగ్విలాసుండు నిరస్తత్వవస్తు, వేది సాత్యవ తేయుండు, వేదమయుండు. 80

వ. పాండవులకీర్తి బ్రకటించుటకును మఱియం గొందఱు జనపతులచరిత్రంబులు
జనుల కెఱింగించుటకును దేవదేవుం డగువాసుదేవుని సంక్రిడావిశేషంబులు వివ
రించుటకును సర్వదేవజాతులజన్మంబులును దగీయసాయజ్యంబులును దేవపటుచుట
కును సకలధర్మంబులును దెలుపుటకునుగాఁ బంచమవేదం బయివరంగునిమృత-

భారతసంహిత యొనర్చె నిమ్మహితేతిహాసంబు సంవత్సరత్రయకృతంబు దీనివిశేషంబు వినుండు. 81

తే. అమలధర్మార్థకామమోక్షములగుటిచి

యొలయుతెరు ¹వెద్దియును నిందుఁగలుగు నదియ

యొండెడలఁ గలు దీన లే య కుండుచొప్పు

దక్కొకంటను లేదు వేదజులార. 82

సీ. పూతాత్మలార యీపుణ్యేతిహాసంబు, జనమేజయుఁడు సేయునర్పమఖము

కాలంబునం దట్లు య కారుణికోత్తముఁ, జైనవేదవ్యాసుఁ య డాదరమున

నాజ్ఞాపనము సేయ య నతనిశిష్యుఁడు లోక, నుతుండు వైశంపాయనండు సెప్పె

నన్నరేంద్రుఁడు విన య నాసభ నిలిచి న, వినయభక్తికముగ య వినినవాఁడఁ

తే. గథనశక్తియు నమ్మునికరుణవలనఁ, గలిగె నా కీత్రైటంగున య గారివించి

మీరు వినచుండఁ జెప్పెడుకేటేపదము, గంటి చుంటిమీదయ పెంపుకతనఁజేసి,

వ. ²(అని పలికి వెండియు)

84

—* పలకరించి *

క. అలఘుమతులార యర్పంబుల నీయితిహాసరత్నమును వినిన నఘం

బులు వాయ నాకలోకము, గలుగును సిద్ధించు ముక్తి య కాంక్షిత యైనన్. 85

క. ఆద్యంతంబును నీయన, వద్యకథ వినంగఁ గనినవారికిఁ బాయక

సద్యంబ బ్రహ్మహత్యా, వద్యము మొదలైనపాపవర్గం బెల్లన్. 86

క. సురపితృకార్యంబుల భూ, సురులకు దీని వినిపించుకృతాత్ముఁడు త

త్కరణఫలంబుల నధిక, స్ఫురితంబుగఁ బడయు మహితభోధనులారా. 87

క. మానసముం నింద్రియముల నేనియఁ జేయంగఁబడినయేనఁపుంజం

దీనిర్మలేతిహాసము, వీనుల నొక్కింత సింహక య విరియు సకలమున్. 88

ఉ. భ్రాజితవృత్తిమైఁ బరఁగుభారతసంహిత సంయమింద్రుల

రా జయనామకంబునను య రాజితభంగి జగత్త్రయంబునం

బూజితకీర్తి యై నెగడుభూరిజయోన్నతిఁ గండ్లు దీనిచే

రాజు లిలాసురుల్ మఱి యరారులు గెల్తురు విన్నయంతటన్. 89

ఉ. భారత మర్థితో వినిన య భక్తిఁ బఠించిన శ్రీయు నాయువుక

భూరియశంబునుం బ్రమదముకొ దృఢవిద్యయుఁ గల్గు వారి కే

కోరిక లైన వేగ మొనఁగూడు సుపుత్రునిఁ గాంచు సద్యః

గారవ మొప్పఁగాఁ బడయు య గర్భిణియుక వరుసం గుమారియున్. 90

ఉ. శిక్షితచిత్తులార శుభసిద్ధులు వొందు ననేకజన్మ పా

1. వెద్దియే నిందుఁ గలుగునదియ, యొండెడలఁ గలి దీన లేకుండుచొప్పు, దక్కొకంటను లేదు.

2. ఇది వ్రాతప్రకరణం గానిపింపదు.

స్వర్గారోహణపర్వము, ఏకాశ్వాసము గ్రంథము

వహితు సంఖ్య 224
తది యా సంఖ్య 1955

పక్షపణంబునకే వెలుగు శ్రీ భారతసంహిత కల్లంబుండరి
కాక్షుని వాసుదేవుల బ్రహ్మచారముగాఁ గల విన్నమానవుం
డక్షయపుణ్యలోకములయందు రమించు నిరామయస్థితిన్.

91

ఉ. వ్యాసమునీంద్ర సారకరుణాతిశయంబున భారతార్థము
దాభిసిత మైనయట్టియతః భాగ్యునకుఁ గలగాగమార్థసం
వాసన మావహిల్లు జన్మపం క్తులు కీర్తన సేయ శక్యము
ల్లాససుఖానుభూతి నచలస్థితి నొప్పు నశం దుదాతుం డై.

92

వ. అని యిట్లు సమస్తపురాణపారీణుం డైనమాతుండు.

93

చ. పరమపదాప్తిహేతు వగుభారతసంహిత శౌనకాదిభూ
సురవరు లింపునం గరంగురచొప్పునఁ జెప్పిన వాగు మోదసం
భారితతఁ బొంది యక్కథకుఁ శ్రీ బ్రాతిగ నచ్చితుఁ జేసి రర్చిలి
హరిహరనాథ సర్వభుననార్చిత నన్ దయఁ జూడు మెప్పుడున్.

94

ఉ. పావన దుర్దశాపహ శుభప్రదమూర్తి సుధానుభూతిసం
జీవితభక్తలోక తుల్యనీదళదామ కపాలమాలికా
భావిభవాభిరామ పరిపక్వతపఃఫలరూప సాంఖ్యవి
ద్యావహయోగశక్తివిశ్వదాద్భుతభేలన లోకపాలనా.

95

కం. దేవాదిచతుర్విధభూతావాసా సుకృతహృదయశోరివిలాసా
కేవలభావానందము, యా వేదవ్యాసవర్ణనారూఢదయా.

96

మాలిని. అకృతకమధురోక్తివ్యాప్తసందీప్తసారా
సకలభవనరక్షాశాలిశుంభద్విహారా
శుకజనకమనీషాశుద్ధబుద్ధానుభవా
సకృపకృతవిలాసానంభృతానందభావా.

97

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రై కొమ్మనామాత్యపుత్రై బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతమునందలి స్వర్గారోహణపర్వంబు
సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

97

శ్రీ మ దాంధ్ర మహా భా ర త ము
సంపూర్ణము.

శ్లో॥ యదక్షరపదభిర్వం మాత్రాహీనం తు యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం యమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోస్తు తే.
శ్రీ కృష్ణ గుణ మస్తు.

1. గ. డక్షయసౌఖ్యసర్పిభమునందు. 2. క. సకృదకృతతారీ-గ. సకృతిసుకృతికారీ.

